

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Josep Maria Capdevila, pensament polític i social

Josep Cortada i Hortalà

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement- NoComercial – SenseObraDerivada 3.0. Espanya de Creative Commons.**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento - NoComercial – SinObraDerivada 3.0. España de Creative Commons.**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0. Spain License.**

UNIVERSITAT_{DE}
BARCELONA

Facultat de Filosofia

**Josep Maria Capdevila,
pensament polític i social**

Tesi Doctoral de

Josep Cortada i Hortalà

Dirigida pel
Dr. Josep Monserrat Molas

Programa de doctorat *Filologia i Filosofia*, segons RD 778/1998, bienni
1999/01, departament de *Filologia i Filosofia*

Barcelona

2015

RESUM

Hem resseguit la trajectòria vital i intel·lectual de Josep Maria Capdevila per tal d'arribar a la gènesi del seu pensament polític i social. La importància de l'opuscle, 'Principis de Teoria Política' (1927), rau en el fet de convertir-se en el fonament teòric dels editorials, a partir dels quals Capdevila desplegaria, poc després, l'anàlisi de la realitat política i social del seu temps en el rotatiu «El Matí». En relació a això, hem presentat la tasca de classificació i estudi del fons editorial, plantejant els criteris metodològics per a l'estudi dels nuclis articulars. Així doncs, s'han cercat les constants que, en certa manera, categoritzen el seu pensament que es desplega bàsicament entre els anys 1929 i 1934. És per això que, a partir d'aquí, podem referir la persona de Capdevila com a exponent del pensament humanista cristià a la Catalunya del primer terç del segle XX.

PARAULES CLAU: Principis de Teoria Política; Qüestions socials; Sindicalisme cristià; Ideologia; Política; Nacionalisme; Catalanisme; Tomisme; Encícliques socials; Mitjans d'expressió; La Paraula Cristiana; El Matí; Humanisme.

ABSTRACT

The vital and intellectual trajectory of Josep Maria Capdevila has been followed in order to reach the genesis of his political and social thinking. The importance of the brief treatise, 'Principles of Political Theory' (1927), lies in the fact of becoming the theoretical basis of the editorials from which Capdevila would spread, shortly afterwards, to the analysis of the political and social reality of his time in the Catalan newspaper «El Matí». The task of classification and study of his editorial background and the methodological criteria for the classification and study of the newspaper cores have been presented. These are the constants that, in a certain way, categorize his thinking through his journalistic period, between years 1929 and 1934. Hence, the person of of Capdevila can be related as an exponent of the humanist thought in the Catalonia of the first third of the 20th century.

KEY WORDS: Principles of Political theory; Social questions; Christian unionism; Ideology; Politics; Nationalism; Catalanism; Thomism; Social encyclical; News media; La Paraula Cristiana; El Matí; Humanism.

Pròleg. A mode d'agraïments

És en el moment d'entregar aquest treball quan reclamaries 'un instant més' per acabar de perfilar tants detalls que s'han quedat en els arxius. Gràcies als límits que ens imposem, entreguem, doncs, aquesta tesi que té la pretensió de mantenir l'estudi del llegat intel·lectual que ens va deixar Josep Maria Capdevila. Som conscients dels límits als quals hem arribat, i de la feina que encara ens restaria per accomplir.

Resseguir un fil conductor per tal d'originar un discurs, en el cas de Capdevila, no és senzill. La seva bibliografia, en forma de reculls articulars, és molt extensa; per això, la seva lectura, classificació i tractament sovint defugen la sistematització. Alhora, en el cas del discurs polític i social, caldrà també tenir present, no només les fonts d'estudi que emprà, sinó imperiosament la realitat en què visqué. Partint d'aquests apunts doncs, primerament, agrair al meu germà Joan quan em va mostrar l'extens *Arxiu Capdevila* i, d'aquí, convidar-me a aprofundir aquests aspectes del pensament de l'olotí. La importància del seu estudi ja havia estat apuntada també per l'Eusebi Colomer i en els magnífics treballs de Joan Carreres i Maurici Serrahima.

És just agrair també qui ens acompanya en el camí. El doctor Jordi Sales, professor meu a la Universitat de Barcelona, que després de la valoració del treball de recerca per a l'obtenció del DEA, em va dirigir a qui seria el director d'aquesta tesi, el doctor Josep Monserrat. Així doncs, el meu agraïment, en relació a la tesi, per les indicacions i el recolzament en les decisions que s'han anat prenent per tal de bastir l'estructura que es presenta; i en relació a la persona, per la paciència i l'excel·lent tracte humà rebut al llarg d'aquests anys. I creiem que és just significar, tanmateix, el treball i l'esforç que des de diferents àmbits està impulsant en la recuperació de la història intel·lectual del nostre país.

Afegir el recolzament de la família. Al pare per les converses i els consells de precisió en el treball; i als qui estan més a prop, en Pau, l'Aina, la Mar i la Sandra, pel seu amor i comprensió.

Josep Cortada i Hortalà

Tardor de 2015

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	13
1.1. <i>Intel·lectualitat i acció, la persona de Josep Maria Capdevila</i>	14
1.2. <i>Indicis per a un estudi del pensament polític i social</i>	17
2. CONSIDERACIONS PRÈVIES ENTORN LA PERSONA I L'OBRA	25
2.1. <i>Consideracions entorn la persona.-</i> <i>Maurici Serrahima, «Josep Maria Capdevila. Assaig biogràfic»</i>	26
2.2. <i>Consideracions entorn l'obra.-</i> <i>Joan Carreres, «Josep Maria Capdevila. Ideari i poètica»</i>	37
2.3. <i>Consideracions entorn el pensament.-</i> <i>Joan Cortada, «La filosofia de Josep Maria Capdevila»</i>	44
3. APUNTS METODOLÒGICS	57
3.1. <i>Apunts previs</i>	59
3.2. <i>Apunts sobre el fons epistolar</i>	62
3.3. <i>Apunts sobre la classificació articular</i>	63
3.4. <i>Eix expositiu d'aquest treball</i>	65

4. SUPÒSITS HISTÒRICS I IDEOLÒGICS	69
4.1. Apunts sobre els corrents ideològics a l'Europa del primer terç del segle XX	
<i>i. Introducció</i>	71
<i>ii. Apunts entorn el liberalisme, el tradicionalisme, i l'imperialisme</i>	72
<i>iii. Apunts entorn el socialisme i els moviments revolucionaris</i>	76
<i>iv. Apunts entorn el feixisme i el nacionalsocialisme</i>	81
<i>v. Temptatives de renovació</i>	83
<i>vi. Entorn el pensament d'arrel cristià. Jacques Maritain i Emmanuel Mounier</i>	84
4.2. El mapa polític i la política cultural a la Catalunya del primer terç del segle XX	
<i>i. Apunts sobre el mapa polític i els corrents de pensament polític i social</i>	91
<i>ii. "Cristianisme social" i catalanisme. Apunts entorn el pensament polític d'arrel cristià. Torras i Bages, Miquel d'Esplugues i Carles Cardó</i>	95
<i>iii. Apunts sobre la política cultural</i>	102
5. RECORREGUT VITAL, 1922 a 1939: ELS CAMINS D'INTROSPECCIÓ I LA DIALÒGICA EPISTOLAR. APUNTS SOBRE LES MEMÒRIES	105
5.1. Algunes notes sobre el llegat epistolar	
<i>i. Primer període: 1922-1928</i>	107
<i>ii. Segon període: 1929-1935</i>	110
<i>iii. Tercer període: 1936-1939</i>	111
5.2. Semblances	
<i>i. Primers anys</i>	113
<i>ii. Treball i compromís social</i>	115
<i>iii. Crítica</i>	125
<i>iv. Filosofia</i>	126

<i>v. Periodisme</i>	129
<i>vi. Moments</i>	137
5.3. Exilis	
<i>i. Tarragona</i>	157
<i>ii. El 'Dietari de Guerra'</i>	164
<i>iii. De Bierville a Amèrica</i>	178
6. LES PRIMERES VIES O FORMULACIONS DEL PENSAMENT POLÍTIC	183
6.1. L'estudi de les qüestions socials i polítiques prèvies a l'any 1929	
<i>i. Un primera qüestió</i>	185
<i>ii. Adhesió als orígens del modern nacionalisme català</i>	187
<i>iii. La figura de Prat de la Riba</i>	189
<i>iv. Localisme –olotinisme- i nacionalisme</i>	190
<i>v. El diàleg com a forma supranacional</i>	192
<i>vi. La llengua com a signe d'identitat dels pobles</i>	193
<i>vii. Ètica i nacionalime</i>	195
<i>viii. Aspectes de política internacional, la pau</i>	197
6.2. Recull articular. Fragments	201
7. ELS NUCLIS DE PENSAMENT EN ELS PRINCIPIS DE TEORIA POLÍTICA DE L'ANY 1927	217
7.1. Introducció	
<i>i. Les fonts</i>	219
7.2. Recorregut i continguts dels Principis de Teoria Política	
<i>i. Introducció</i>	223

<i>ii. La filosofia i la teoria política</i>	223
<i>iii. Primers principis polítics</i>	224
<i>iv. L'origen de la societat</i>	227
<i>v. Noció del bé comú</i>	230
<i>vi. Origen del poder</i>	231
<i>vii. Atribucions i límits del poder</i>	233
<i>viii. Qui ha de tenir el poder</i>	235
<i>ix. El poder diví de l'Església</i>	237
<i>x. La llei</i>	238
<i>xi. El costum</i>	241
<i>xii. Variabilitat de la llei humana</i>	243
<i>xiii. L'organització federativa</i>	245
<i>xiv. La justícia</i>	248
<i>xv. Un exemple: la teoria de la propietat</i>	249
<i>xvi. Finalitat de la injustícia humana</i>	253

7.3. Repercussió

<i>i. Un comentari de Rossend Llates</i>	255
<i>ii. Un comentari de Josep Maria de Garganta</i>	257

8. ELS NUCLIS DEL PENSAMENT SOCIAL I POLÍTIC A TRAVÉS DE LA DIALÒGICA ARTICULAR (1929-1934)

8.1. 1929: Naixement d'«El Matí». Ideologia i mitjans d'expressió	261
8.2. Criteris metodològics per a l'estudi del fons articular	269
8.3. Un exemple: Sobre el concepte de propietat	273
<i>i. Aspectes previs a considerar</i>	277
<i>ii. Aspectes de fonamentació teòrica d'arrel cristiana</i>	286

iii. <i>Altres aspectes de fonamentació teòrica</i>	290
iv. <i>Sobre la propietat en els escrits de Josep Maria Capdevila.</i>	299
v. <i>Aspectes polítics i socials: La llei de Contractes de Conreu</i>	305
8.4. <i>El pensament de Josep Maria Capdevila a través d'alguns dels nuclis editorials durant el període d'El Matí (1929-1934). De la teoria política a les qüestions socials.</i>	307
<i>a. Aspectes de Teoria Política</i>	
i. <i>Sobre els conceptes d'autoritat i ordre</i>	307
ii. <i>Sobre els principis que fonamenten les formes de govern</i>	314
iii. <i>Sobre teoria política</i>	318
iv. <i>Sobre la cultura i la civilització</i>	320
v. <i>Sobre teoria econòmica</i>	324
vi. <i>Sobre el concepte i el dret de propietat</i>	325
vii. <i>Sobre les reflexions de caire polític i social del sindicalisme</i>	326
<i>b. Sobre Qüestions Socials</i>	336
i. <i>El dret a un salari mínim i el subsidi familiar</i>	339
ii. <i>Conflictivitat política i violència obrera</i>	341
iii. <i>La manca de treball</i>	342
iv. <i>Els moviments migratoris</i>	343
v. <i>El feminisme</i>	343
9. A MODE DE CONCLUSIÓ	347
10. ANNEXOS	375
<i>I. Fragments articulars</i>	<i>I</i>
a. <i>Teoria Política</i>	<i>VII</i>
b. <i>Qüestions socials</i>	<i>XXV</i>
c. <i>Aspectes ideològics</i>	<i>XLV</i>

<i>d. Anàlisi política</i>	LVII
<i>e. Mitjans d'expressió</i>	LXXXIII
<i>f. Església i cristianisme</i>	LXXXVII
II. Bibliografia	
<i>a. Bibliografia</i>	XCIV
<i>b. Escrits de Josep Maria Capdevila</i>	CV

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Intel·lectualitat i acció, la persona de Josep Maria Capdevila

1.2. Indicis per a un estudi del pensament polític i social

1.1. Intel·lectualitat i acció, la persona de Josep Maria Capdevila

L'origen de la recerca que aquí comença, possiblement el puguem situar en la 'nota al marge' que trobem quasi al final de l'obra de Joan Cortada, intitulat *La filosofia de Josep Maria Capdevila*,¹ on s'apunten les pistes per a un estudi del pensament social i polític del crític olotí. A aquella nota volem afegir-hi també el que ens ha anat descobrint, en els marges de la reflexió política i en l'estudi de les qüestions socials, la lectura de l'*Assaig biogràfic* que Maurici Serrahima li va dedicar. En aquell assaig, a banda d'expressar l'admiració per la vida i obra de qui el considerarà mestre i amic, fixava els moments i les relacions que van conduir Josep Maria Capdevila a endegar l'empresa que volia ser veu de la realitat del moment i expressió d'un ideal social. Així doncs, el mateix Serrahima ens aporta el que serà una de les hipòtesis principals de la nostra recerca, quan diu: «sense la influència d'en Capdevila, no pensariem ben bé com pensem».²

Si cerquéssim en el camp del pensament, tot just començar, una qualitat que donés consistència a la rellevància de la figura d'aquest olotí en la seva època, la descobriríem en la particular manera que té de discórrer; pel que fa a l'estil i al contingut. En aquest sentit, en un primer afany de voler estructurar la seva obra, trobaríem certs paral·lelismes –segons alguns autors– quant a continguts es refereix, amb els propis de la filosofia del moviment humanista francès de primers de segle passat. D'aquesta manera, serà interessant plantejar si el nostre autor hauria desplegat algun dels aspectes nuclears d'aquell moviment amb una certa originalitat a través del rotatiu català «*El Matí*», en els anys en què en fou director. Ens diu Pere Lluís Font, de la lectura de les *cartes de Serrahima a Joaquim Molas*, que «dins el corrent i els representants del tomisme renovat, com ara Jacques Maritain, Étienne Gilson i, en menor mesura, Marie-Dominique Chenu, aquests no van ser pròpiament

¹ Joan CORTADA, *La filosofia de Josep Maria Capdevila*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat (d'aquí endavant PAM). Barcelona, 2008, p. 199.

² Maurici SERRAHIMA, *Josep Maria Capdevila, assaig biogràfic*. Barcino. Barcelona, 1974, p. 109.

*inspiradors seus, sinó que, amb Josep M. Capdevila, es van trobar amb ells perquè ja pensaven com ells».*³

Tan sols amb aquests primers indicis, ja en fariem prou per a començar a remoure interessants vies de recerca. Així doncs, d'una banda, partim del suggeriment que ens convida a estudiar la persona de Josep Maria Capdevila i Balanzó lligada a una manera original de pensar les temàtiques socials i polítiques del nostre país. I, d'altra banda, la que ens du a revisar els continguts de l'obra editorial, que es recullen en el diari «*El Matí*», '*a través del qual es fa palès que el pensament és inseparable de la vida. Això [Capdevila] ho va fer extensiu a través d'un rotatiu, el millor vehicle per tal d'orientar (o en el seu defecte, per tal de desorientar) el poble*'.⁴

I a l'hora de fer aquesta anàlisi, prendran especial rellevància els esdeveniments del temps que li va tocar viure. Tot i la fonamentació filosòfica que cercaria dels principis en política, i tanmateix del pensament social –i que la trobarem en l'escrit en forma d'opuscle de l'any 1927, intítulat *Principis de Teoria Política*-, l'imperatiu moral que ell i els seus col·laboradors s'imposaren, fou el de donar resposta als interrogants que els moments de la història que vivien els hi demanava. Avui, encara se'ns fa difícil entendre molts dels fets o motivacions que s'esdevingueren en el nostre país en un temps emergent de models polítics i socials emparats en el pensament del segle XIX. Així doncs, haurem de situar-nos-hi per a visualitzar i, de moment, intentar esbossar el discurs que va bastir des dels seus escrits articulars. El seu serà un discurs que voldrà situar-se en les coordenades del pensament econòmic i social; en les relacions dins el món obrer i els moviments sindicals; plantejarà el fet diferencial català, el catalanisme polític i les seves relacions amb Espanya; i alhora, es situarà en les coordenades de la política internacional amb el diàleg com a garantia de prosperitat per a la pau entre els pobles.

³ Pere Lluís FONT, «*Serrahima i el cristianisme postconciliar*», dins *Maurici Serrahima, Centenari, 1902-2002*. Institució de les Lletres Catalanes, 2007, p. 81.

⁴ Joan CORTADA, o.c., p. 199.

Amb això darrer, una altra de les valuoses motivacions a l'hora d'endegar una recerca d'aquesta mena es troba en l'existència d'unes fonts documentals que encara no han estat estudiades en la seva totalitat. Ens referim principalment als escrits socials i polítics en forma articular que es troben en l'*Arxiu Capdevila*.⁵ Però també a diferents conferències, manuscrits no publicats, i de manera singular, a l'extensíssim fons epistolar que ens expressarà el seu pensament més íntim.

A partir d'aquestes notes que acabem d'esbossar, doncs, intentarem donar consistència i relligar el discurs que va elaborar en el vessant del pensament social i polític. Tanmateix, aquests continguts, sovint dispersos, caldrà que els estudiem considerant les estratègies comunicatives que emprà.

* * *

1.2. Indicis per a un estudi del pensament polític i social

Si la crítica literària, majoritàriament, i els escrits d'estètica filosòfica ocupen el gruix de l'espai de reflexió i producció de Josep Maria Capdevila, ell mateix, en més d'un moment, ens diu que s'havia imposat l'estudi de les qüestions socials com a *deure* per la seva condició de cristià. Tal com s'ha comentat, i encara que el moment que li tocà viure possiblement així ho reclamava, no deixà tanmateix d'amagar les dificultats que li va suposar. En relació a això, en una de les primeres cartes que trobem del seu llegat epistolar dirigida al seu amic Carles Riba, el 22 de juny de 1922, li manifesta:

Estimat amic,

He estat enfeinadíssim tot aquest temps, a no poder més. Estic ocupat en els estudis de principis econòmics i sociològics, i aquestes matèries són tan

⁵ Llegim: «L'*Arxiu Capdevila* consta en aquests moments d'una cinquantena de llibres, una vintena d'opuscles i més d'un centenar de carpetes, classificades per anys i per temes. A més dels textos originals (més de cinc-cents papers), hi ha reproduïts uns dos mil retalls de premsa, i gairebé igual nombre de cartes, procedents d'uns tres-cents corresponents». Joan CARRERES, *Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica*. PAM 2003, p. 10. Aquest arxiu en l'actualitat es troba, pendent de catalogar, a l'*Arxiu Nacional de Catalunya*. Alhora, el fons bibliogràfic del mateix Josep Maria Capdevila el situem a la *Biblioteca del Seminari de Girona*.

*blanes que un corre el perill de creure's haver fet alguna cosa, saber alguna veritat i no haver forjat sinó una fantasia inútil o nociva (...)*⁶

En la recerca dels indicis, tal com hem comentat, una de les referències bàsiques dels qui sobre ell han escrit, ens vindrà primerament de la lectura fàcil i alhora cosida en detalls del llibre *Josep Maria Capdevila, Assaig biogràfic*,⁷ del seu amic i deixeble Maurici Serrahima. Aquest llibre, de lectura obligada, ens presenta amb una escriptura planera la seva trajectòria intel·lectual i vital. D'altra banda, si anem al camp de l'anàlisi de l'obra i del pensament, caldrà que ens endinsem en les dues tesis doctorals que sobre ell s'han publicat. La primera en el temps és la de Joan Carreres, alumne seu entre els anys 1966 i 1969, i que duu per títol *Josep Maria Capdevila. Ideari i poètica*.⁸ I la segona és la de Joan Cortada, que s'intitula *La filosofia de Josep Maria Capdevila*.⁹

* * *

Així doncs, en primer terme, la descripció segurament més propera, i que reuneix un munt de dades que esdevindran clau en la nostra recerca, passa pel que descriuen les notes que sobre ell ens va deixar Maurici Serrahima. Tot remarquant d'antuvi la importància i influència del pensador olotí, ens apuntarà la problemàtica que ens trobarem a l'hora d'abordar el seu llegat. Primerament, ens avisarà de l'extensió del fons escrit que ens va deixar en forma d'articles, cartes i notes manuscrites.

⁶ Respecte la relació epistolar amb Carles Riba, vegeu el capítol 4 d'aquest treball on incloem aquesta lletra. Observem com a la introducció de l'obra *Man and the State*, Jacques Maritain fa la mateixa reflexió quant a la dificultat d'expressar les reflexions i fets lligats a la teoria política: «*There is no more thankless task than trying rationally to distinguish an to circumscribe –in other words, trying to raise to a scientific or philosophical level– common notions that have arisen from the contingent practical needs of human history and are laden with social, cultural, and historical connotations as ambiguous as they are fertile, and which nevertheless envelop a core of intelligible meaning. Such concepts are nomadic, nor fixed; they are shifting and fluid. Now they are used synonymously, now in opposition to one another. Everybody is the more at ease in using them as he does not know exactly what they mean. But as soon as one tries to define them and separate them from one another, hosts of problems and difficulties arise*».

⁷ Maurici SERRAHIMA, *Josep Maria Capdevila, assaig biogràfic*. Barcelona. Barcino, 1974.

⁸ Joan CARRERES, *Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica*. PAM, 2003.

⁹ Joan CORTADA, *La filosofia de Josep Maria Capdevila*. PAM, 2008.

L'obra escrita de Capdevila és molt diversa i molt plena de contingut. Comprèn sobretot estudis filosòfics i sociològics de diverses maneres, i assaigs de crítica literària. Però també, barrejades amb aquells textos, pàgines narratives sobre fets viscuts o espectacles contemplats. A més, va deixar una pila de notes manuscrites, sovint ben interessants. I un epistolari extensíssim, ara com ara dispers, en el qual trobaríem molts aspectes de la seva manera de pensar que no ha precisat en els llibre publicats.¹⁰

D'aquesta manera, serà ineludible la tasca d'aplegament, lectura i classificació dels articles publicats, i també de les cartes que ens han arribat i que, tal com diu, ens han de permetre descobrir la importància i influència del seu pensament. Seguint aquestes notes, Serrahima ens orientarà vers l'estudi dels aspectes del pensament social tot revisant l'etapa periodística que van compartir plegats en el diari «*El Matí*» fins l'any 1934. I dins aquesta, molt particularment, ens remet a les sèries d'articles que escrigué en la secció del diari anomenada la «*Vida del treball*», en què ens diu que Josep Maria Capdevila miraria d'objectivar els aspectes més rellevants al voltant de la problemàtica obrera del moment.

Així va anar aconseguint una informació molt completa i ben objectiva de les fetes i els conflictes de la vida del treball, que els informadors aconseguien anant a trobar directament, no sols els patrons i els executius de les empreses on es produïen, sinó també els obrers i els elements sindicals i, quan calia, els dirigents dels centres sindicals de la C.N.T. o del color que fossin.¹¹

Encara que Serrahima no deixa d'advertir-nos la complexitat a l'hora d'intentar un estudi com el que aquí ens proposem, ens en va descobrint les pistes per a la sistematització metodològica. Es tractarà doncs, inicialment, d'intentar aplegar els textos que ens han arribat tot partint d'uns primers escrits realitzats en revistes locals de la ciutat d'Olot i que datem a partir de l'any 1915. Ara bé, per la seva extensió, situarem el període de més activitat articular, i alhora prolífica quant a pensament d'aquesta temàtica es refereix, coincidint amb l'inici de la seva etapa periodística a «*El Matí*» l'any 1929 i que conclourà l'any 1934. Serà doncs, en la lectura i estudi de les fonts editorials on iniciarem aquesta *dialògica articular* que ens obrirà les portes a la sistematització dels continguts de temàtica social i que ens permetran alhora arribar a les fonamentacions teòriques dels seus escrits.

¹⁰ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 98.

¹¹ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 47.

*També va escriure -i no va escriure prou sobre matèries de sociologia. Caldria aplegar els articles que publicava a “La Paraula Cristiana” i, sobretot, a “El Matí”. Però, sobre aquests temes, no puc ni intentar el comentari. La dispersió dels textos i, sovint, la necessitat de lligar-los amb els moments en els quals foren escrits i amb els esdeveniments que els motivaren, exigiria un estudi molt minuciós i extens. Vull recordar, només, fins a quin punt han deixat —fins quan no els tenim presents- un rastre en el pensament cristià d’aquesta terra. Sense la influència d’en Capdevila, no pensaríem ben bé com pensem.*¹²

Treballar aquests aspectes de l’obra, segueix Serrahima, ens permetrà també veure fins a quin punt apostaria pels ideals del moviment obrer i en particular pel sindicalisme cristià. I serà també interessant observar com els seus escrits i editorials tingueren prou repercussió en la societat catalana i espanyola del moment i com sovint foren centre de polèmica per a diferents sectors polítics i pels mateixos mitjans.

*(...) un seguit d'articles on anava donant uns fonaments teòrics a l'actitud del diari. La sèrie que tractava dels «origens de la civilització», i la que estudiava el sindicalisme, originalíssimes, van produir una forta impressió entre els qui estudiaven aquesta mena de temes. D'una considerable audàcia en el pensament, eren alhora ben lluny de la demagògia fàcil. No m'és possible d'estudiar-los aquí, tot passant; confio que, algun dia, aquells articles seran publicats en lloc preferent dins una tria dels seus escrits. No sé quin efecte farien, avui. El que puc dir és que aleshores van contribuir moltíssim al prestigi del diari i a confirmar la sinceritat de les actituds que prenia. I que -bé cal dir-ho, perquè es un fet, i perquè alguna cosa demostra- li van crear entre els qui enyoraven el passat, molts enemics. Més endavant va esdevenir prou visible.*¹³

Alhora, al llarg del seu assaig, Serrahima no deixa de manifestar la humanitat de l’obra de Capdevila, tal com dirà, ‘*mogut per la claredat en les seves idees i la sinceritat en les seves accions*’. És per això que, quan Capdevila és forçat a dimitir com a director del rotatiu l’any 1934, posteriorment, en una carta de 15 de desembre de 1935, escriu a Serrahima animant-lo a prosseguir en l’empresa que un dia van iniciar a «*El Matí*» i a no deixar de banda aquell motor que els va empènyer a lluitar per uns ideals.

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

(...) un gran diari de cultura -i de cultura cristiana- amb una ideologia social sostinguda sincerament: és impossible que no triomfi. Ja hauria triomfat si no hi hagués haguda la covardia més inexplicable i ridícula. Si els catòlics

¹² Íd., p. 109.

¹³ Íbid.

sabien prendre una actitud cristiana, conciliadora, acollidora, aplaudint el contrari en allò que no és contrari: sabent estimar aquells punts de coincidència, i no rompent-los com he vist fer expressament preferint desviar-se de la pròpia doctrina en el moment que l'adversari l'acollia: si us deixaven fer aquest diari estic segur que, encara avui, tindria un èxit extraordinari que us sorprendria (...)

Si anem també a la tesi doctoral de Joan Carreres, en el segon capítol d'aquest treball, veurem com sintetitza en la seva recerca, sota el títol *Compromís social i laboral*, els indicis que Maurici Serrahima ens apuntava.¹⁴ De la mateixa manera, Carreres tampoc deixarà de remarcar al llarg del seu estudi les nombroses notes de caire social i polític lligades a l'obra i la vida. En aquest sentit, ja en el primer capítol del llibre de Carreres, l'intitulat «*Semblança biogràfica*», significa com a moment d'eclosió del pensament social de Capdevila la trajectòria periodística i articular dins el període que va de l'any 1922 fins al 1935.¹⁵ Sense endinsar-se en l'anàlisi dels continguts articulars, ens apuntarà també un seguit de consideracions que haurem d'anotar. Ens comenta que, precedit per l'interès en temes polítics, els quals es relacionen amb la problemàtica del nacionalisme català de principis de segle, podem situar un primer punt de partença, l'any 1922, en la col·lecció de llibres que Capdevila dirigí per encàrrec de la *Federació Patronal* de Barcelona amb l'objectiu de formar els obrers. A partir d'aquí, ens diu que Capdevila ja no abandonaria la implicació i l'estudi en aquestes temàtiques.

Carreres ens remetrà a diferents moments i a escrits que segons ell són nuclears per al seu pensament. Entre aquests, la «*Lletra d'adhesió a Rafael Campalans*» de l'any 1923; la publicació dels «*Principis de teoria política*», de l'any 1927; dins la *Col·lecció Sant Jordi*, «*L'Església i la qüestió social de Joaquim Civera i Sormanó*»; els editorials de «*El Matí*», i especialment, de la mateixa manera que indicava Serrahima, els escrits a la secció de la «*Vida del Treball*» del mateix diari, apareguda l'any 1931, on Capdevila mostraria el seu compromís envers temes socials i, singularment, els laborals. Així doncs, coincideix amb Serrahima en el fet que els escrits periodístics de Capdevila

¹⁴ «*Compromís social i laboral*», dins Joan CARRERES, o.c., PAM, 2003, p. 62 i seg..

¹⁵ *Ibid.*

aposten clarament pels valors cristians que comporten el sentit humà de la justícia i, alhora, que manifesten la seva simpatia pels moviments socials. Ensenms, ja apartat de l'etapa editorial, apunta la tasca que dugué a terme entre els anys 1932 i 1935 a *l'Escola d'Assistència Social per a la Dona*. Partint d'aquestes consideracions, i coincidint amb Serrahima, conclou que Capdevila es va prendre les qüestions socials com a un deure cristià, tot remarcant com es guanyà el respecte del món sindicalista.

* * *

Resseguint els estudis més actuals sobre Capdevila, Joan Cortada ens parla d'unes *'pistes per a un estudi sobre el pensament polític i social de Josep Maria Capdevila'*.¹⁶ Aquestes les situa en un punt determinat del seu treball adduint que *'les reflexions política i social de Josep Maria Capdevila són les que segueixen en el temps després de les idees estètiques'*. Emmarcant-ho dins d'aquest aspecte de gènesi formativa i que caldrà que hi incidim, en la línia de Serrahima i Carreres, ens remet novament a la tasca periodística i al desplegament dels continguts de reflexió del seu pensament, suggerint també que el pensament de Capdevila discorreria a l'estil de la filosofia de Jacques Maritain, però remarcant l'originalitat del seu pensament: *«Creiem que fou inèdit en el seu temps: per la independència amb què el desplegà i sobretot per la influència que va exercir sobre els col·laboradors dels dos rotatius que dirigí: «La Paraula Cristiana» l'any 1925 i «El Matí» l'any 1929. Recordem que l'obra «Humanisme integral» de Maritain és de l'any 1936»*.¹⁷

Partint d'aquí, Cortada apunta també un seguit d'aspectes que ens orientaran a l'hora d'endegar el nostre estudi. Primerament, ens remet a la recerca dels nuclis de pensament social que es despleguen en la seva etapa periodística, en què *'va seguir amb coherència la idea desplegada (en la crítica i en la filosofia) que el pensament és inseparable de la vida i això ho va fer extensiu a través d'un rotatiu'*. I, alhora, ens diu que aquesta etapa és fruit d'un procés ja iniciat a primers dels anys vint. També afegeix que en Josep Maria Capdevila es dona

¹⁶ Joan CORTADA, o.c., p. 199 i seg.. Vegeu també la nota 3 d'aquest capítol introductori.

¹⁷ *Ibíd.*

‘una preparació filosòfica excepcional i un cristianisme renovat i renovador (pensat a partir dels documents magisterials «Rerum novarum» i la «Quadragesimo anno») a l’hora d’interpretar críticament el curs dels esdeveniments socials i polítics que van conduir a la Segona República’. De la mateixa manera, apunta també com Capdevila es formaria a partir de *‘la influència que rep del pensament polític de Prat de la Riba i del cristià de Torras i Bages (...), la lectura de les obres de sant Francesc de Sales i també les del coetani P. Miquel d’Esplugues, a qui valorà com una de les figures isolades que aportà signes de modernitat en la història del pensament cristià a Catalunya durant el primer terç del segle XX’.*¹⁸

A l’hora d’abordar l’obra, Cortada ens farà avinent la importància del caràcter sintètic dels seus judicis, i que l’autor sovint es limita a dir allò que és suficient. Partint d’aquí, ens convida a la lectura dels escrits aplegats en *«Els Principis de la civilització»*; ens parla també de les relacions i la importància dels *«Principis de teoria política»* de l’any 1927, i com s’ampliaran i es complementaran amb les posteriors sèries editorials, com ara les de les *«Lletres sobre el principi d’autoritat»*, o les de *«El principi igualitari i el sindicalisme»*. D’aquesta manera, Cortada ens apunta el camí per a l’anàlisi dels nuclis conceptuals d’aquests escrits a partir de les quals es podria estructurar l’estudi del pensament polític i social de Josep Maria Capdevila.

* * *

Després d’haver introduït algunes de les notes relatives a les qüestions de caire social i polític del seu llegat, caldrà que ens endinsem en el teixit discursiu dels estudis que acabem de mencionar d’una manera més àmplia, per a tot seguit referir-nos als aspectes metodològics seguits en aquest treball.

¹⁸ Íd.

2. CONSIDERACIONS PRÈVIES ENTORN LA PERSONA I L'OBRA

2.1. Consideracions entorn la persona.-

Maurici Serrahima, «Josep Maria Capdevila. Assaig biogràfic»

2.2. Consideracions entorn l'obra.-

Joan Carreres, «Josep Maria Capdevila. Ideari i poètica»

2.3. Consideracions entorn el pensament.-

Joan Cortada, «La filosofia de Josep Maria Capdevila»

2.1. Consideracions entorn la persona.-

Maurici Serrahima, «Josep Maria Capdevila. Assaig biogràfic»

Tal i com hem apuntat en l'apartat introductori, el llibre de Maurici Serrahima i Bofill, *Josep Maria Capdevila, Assaig biogràfic*, esdevé la síntesi que ens apropa d'una manera més planera a la trajectòria intel·lectual de l'assagista olotí. En el recorregut descriu, des del record, l'amistat que van mantenir al llarg de tota la vida, i de la mateixa manera, en diferents moments de l'*Assaig*, la influència i el mestratge intel·lectual que rebé de Capdevila.¹⁹ El relat que Serrahima ens ofereix mostra la seva riquesa quan s'atura en les descripcions detallades dels moments que considera clau en la vida de Capdevila, i aquestes, sovint, vindran recolzades amb les al·lusions al contacte epistolar que mantingueren. És per això que, pel que fa a l'estudi del llegat, les memòries de Serrahima esdevenen la primera font d'estudi que ens fa evident la relació de l'obra i el pensament de Capdevila amb la història del país.

* * *

Així doncs, s'inicia l'*Assaig* amb la impressió de la primera trobada a finals del mes d'octubre de l'any 1927. Serrahima anirà en el relat de la descripció de la fesomia a la descoberta de la persona.

Sense ser baix, tampoc no era alt. Proporcionat tot ell, i amb un rostre regular, afinat, ben construït. El front espaiós, els cabells foscos, tallats curts i pentinats amb clenxa, i es ulls d'un color ben més aviat clar. L'aire de naturalitat accentuava un punt de distinció [...] un somriure que, de tant en tant, esdevenia una mica mica irònic, o lleugerament reticent, però que així i tot es mantenia amarat de senzillesa, de simpatia i, sovint, d'afecte ben visible.²⁰

Curiós el fet que els dos nasqueren el mateix dia, el 14 de juny, amb deu anys de diferència, ell el 1902 i Capdevila el 1892. La trobada, dos anys abans de la fundació del diari «*El Matí*»,²¹ sorgeix de la passió comuna per la crítica literària i l'interès de Serrahima en els treballs que Capdevila en aquell

¹⁹ Respecte els mestratges de Serrahima, veiem en diferents moments la importància que se li dóna a la relació de mestratge. Vegeu : Jordi GIRÓ, *Els homes són i les coses passen*. PAM, 2004.

²⁰ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 6.

²¹ El 24 de maig de l'any 1929 apareix el primer número de «*El Matí*».

moment acaba de publicar. Alhora, succeeix que Capdevila acaba d'enviudar de la seva primera muller, Maria del Carme Muntaner, i que tal com Serrahima expressa, *'es troba en la casa d'un home que s'havia d'acostumar a viure sol'*.

A aquesta primera descripció o impressió que intenta desvetllar la persona, la segueix, en el segon capítol, la dels moments viscuts durant la infància i joventut a Olot; la trobada esporàdica que tingué amb Joan Maragall i que acompanya la influència decisiva que rep de l'ambient cultural olotí de finals del segle XIX i els primers anys del següent. Aquí hi situarà diferents noms com els dels germans Vayreda, l'avi Berga, o Montsalvatge, entre d'altres. Alhora, el principi de la relació de qui Capdevila considerarà el seu primer mestre, Josep Maria de Garganta,²² que li va desvetllar l'interès per la cultura *'però amb una amplitud i amb un inclinació a la conseqüència interna molt superiors a la del mestre'*.²³

Tot seguit, després d'accentuar l'empremta cultural dels primers anys, Maurici Serrahima passa a resseguir el nou focus d'influència cultural que representarà la capital catalana. Amb els estudis acabats de batxillerat als escolapis d'Olot, a l'hora d'iniciar els estudis universitaris, es trasllada a Barcelona, ciutat de procedència de la seva mare. Val a dir que, en anteriors visites als familiars materns a la capital catalana, anirà descobrint les darreres novetats literàries que conformaran una primera biblioteca. Tot i la preferència pels estudis de lletres, tirarà endavant els Estudis de Dret a contracor i per imposició del seu pare, notari a Olot. Tot i això, Serrahima ens diu que a Barcelona no deixa de cercar la formació clàssica i que, alhora, aprofitarà per a establir les amistats i els lligams culturals que seran claus en el seu devenir. Entre els amics que acaba aplegant, Serrahima hi destaca

²² Josep Maria de GARGANTA I VILA-MANYÀ, Sant Feliu de Pallerols 1872-Olot 1891. Escriptor, traductor, historiador i poeta olotí i un dels principals interlocutors epistolars amb Josep Maria Capdevila. Serrahima segueix descrivint Garganta: «Era un poeta estimable, però, sobretot, un home culte, amb una erudició extensa i un gust molt format. Corresponia amb escriptors castellans, portuguesos i italians, era «pastor de l'Arcàdia» de Roma. Coneixia força bé la literatura sud-americana. I l'ensenyava a admirar Costa i Llobera i, després, Joan Alcover». El mestratge de Garganta respecte Capdevila el retrobem en els treballs de Joan Carreres, p.118 i a Joan Cortada, p. 41.

²³ Maurici SERRAHIMA, o.c., pp. 7-11. Respecte les relacions amb l'ambient cultural olotí vegeu també Joan CORTADA, o.c., pp. 41-50; i també a Joan CARRERES, o.c., pp. 15-21.

l'Eudald Duran, en Joan Climent, en Josep Maria de Segarra, en Carles Riba, els germans Carles i Ferran Soldevila, en Joan Crexells o l'Enric Jardí.²⁴

Acabada l'etapa universitària, Serrahima es dedica a remarcar els punts d'influència previs a la recepció del pensament d'Ors per tal d'entendre els camins que prendrà posteriorment a l'any 1920, quan el considerarà deslligat de la influència orsiana. Es tracta del bagatge personal assolit fruit de l'estudi de Verdaguer, Maragall, Costa i Llobera, Torras i Bages, Ruyra, i més endavant, Alcover o els primers llibres de Carner, i fins i tot, la lectura dels poetes italians i francesos.²⁵ Cal que remarcuem aquest rerefons per arribar a la descoberta del programa i la persona d'Eugeni d'Ors.

En una certa ocasió, però, en va llegir un article, a la pàgina artística de «La Veu», i el va trobar molt bo: «Era una derivació catalana –o, si voleu, barcelonina- de la lluita parisenca contra el romanticisme en art i política». I s'anà adonant d'un aspecte de l'actitud de Xènius que el va interessar: «S'acabava de guarir el “mal du siècle”. Era un convalescent. I fins en el Glossari sentíem el delit alegre de la convalescència».²⁶

Tot i que inicialment remarca que Capdevila no s'avenia al seu ideari crític, explica com a finals de l'any dotze el coneix i d'aquí la relació de mestratge que es comença a establir. La influència i relació d'Ors en la persona de Capdevila marca una etapa important de la seva vida i en què Serrahima ens en descriu els moments de coincidència i els de desavenença; partint del creixement intel·lectual que suposa la coneixença del glossador pel jove Capdevila fins, coincidint amb la *defenestració* d'Ors, el trencament.²⁷ El mateix Capdevila verbalitza sobre el final de la relació amb Ors: *«La meua*

²⁴ Respecte les amistats durant l'etapa d'estudis universitaris els trobem a Joan Carreres, o.c., p.5 i a Joan Cortada, o.c., p. 50.

²⁵ Serrahima segueix dient: «Per una altra banda, Joan Climent l'introduïa en Ronsard, i amb ell llegien poetes italians i francesos que havia començat a conèixer a Olot, al costat de Garganta. «La lectura contínua dels romàntics (...) -deia- em justificava, a l'últim, la virada d'en Gauthier cap als clàssics (...) i les seqüències del Parnàs i l'Escola Romana del Moréas de les Stances». A més, en les converses amb els companys, i en els tallers dels artistes -Francesc Vayreda, Ignasi Mallo, Esteve Monegal-, descobria de mica en mica com un culte a la sensibilitat, que alguns confonien amb la "vida", vocable vague i equivoc, que podia dur al desequilibri».

²⁶ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 15.

²⁷ Maurici SERRAHIMA, o.c., pp. 16-21. Respecte les relacions amb Eugeni d'Ors, també s'aniran detallant en els estudis posteriors: Joan Cortada en parlarà dins el seu estudi en els punts 2.2 fins a 2.4, p. 41-82; d'altra banda, observem com Joan Carreres no l'inclou en el punt II, dins *«Ideari i mestratges»*, en canvi sí hi inclou com a mestres a Garganta, Ruyra i Junoy; la relació amb Ors, Carreres la situarà dins el tercer capítol intitulat *«La veritat poètica»*, en el seu punt cinquè, *«Eugeni d'Ors i Capdevila»*, p. 243-260.

*ruptura amb Eugeni d'Ors no té cap interès. Només diré que amb Enric Jardí, fórem els últims a deixar un antic amic, que ja no era amic de res ni de ningú».*²⁸

* * *

Ara bé, Serrahima considerarà clau el fet que Capdevila es desvinculés de les tesis d'Ors per tal d'accentuar el que diria que per a ell havien de ser *camins definitius*:

En les lletres, la influència «noucentista», que mai no havia admès a fons, va ser atemperada pel pensament que trobava en els escrits de Joan Alcover, entre d'altres, i per la influència directa de Joubert i de De Sanctis. Sense abandonar cap aspecte de l'àmplia cultura filosòfica que havia aconseguit, es va anar decidint per una represa de l'orientació tomista, netejada de les excrescències «escolàstiques» decadents. Era el que feien, en aquella etapa, en diferents aspectes i amb un abast divers, uns pensadors i uns escriptors com Sertillanges, Gemelli, Maritain, Gilson, Martyndale, Chesterton i tants d'altres. Amb una gran independència, en Capdevila va representar a casa nostra el mateix corrent.²⁹

Situa doncs, en aquest moment, a l'edat de vint-i-vuit anys, el que podem considerar un punt d'inflexió en el pensament i el treball. Publicarà diversos assaigs d'estètica que li donaran cert prestigi entre els entesos, i l'any 1923 apareix com un dels fundadors de la *Societat Catalana de Filosofia*. Més endavant, l'any 1925, Carles Cardó impulsa la publicació de la revista mensual «*La Paraula Cristiana*», de la que Capdevila en serà el director. Alhora, juntament amb el pare Miquel d'Esplugues col·laborarà a la revista «*Criterion*», iniciant la col·laboració amb Josep Maria de Casacuberta a l'editorial Barcino. Serrahima remarca com trobem en aquest període un primer estudi dedicat al pensament social i polític, uns *Principis de Teoria Política*.

En Capdevila va publicar en els anys següents, a «*La Paraula Cristiana*», una renglera d'articles i assaigs que caldria recollir en llibres, i que, en tot cas, no podran ser oblidats en l'hora que algú s'interessi per estudiar a fons el camí que va seguir el seu pensament. Per una banda, hi continuava els estudis d'estètica, en relació amb un pensament filosòfic que anava precisant cada cop més. Per una altra banda, i per primera vegada –com si preveïés l'avenir, tan proper, en el qual s'hi hauria d'enfrontar el diari-, publicà uns *Principis de Teoria Política*, on encara no dóna el to definitiu, però que són un antecedent interessantíssim per a situar l'evolució dels seus criteris en aquesta matèria.³⁰

²⁸ Josep Maria CAPDEVILA, *Eugeni d'Ors. Etapa barcelonina (1906-1920)*. Barcino. Barcelona, 1965, pp. 69-70.

²⁹ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 21. Coincidint amb el que hem comentat a la nota 3 del primer capítol.

³⁰ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 23.

Així doncs, és en aquest moment, amb la publicació de *Les cent millors poesies líriques de la llengua catalana*,³¹ i al cap d'un any, el seu primer llibre d'assaigs literaris *Poetes i crítics*,³² quan apareix el Capdevila *crític* amb un pensament elaborat i propi. Apunta també Serrahima que aquests dos llibres són els que en van destacar la personalitat i el prestigi en el món cultural; i, més endavant, ho aprofundeixen també Carreres i Cortada. Serà interessant veure com Capdevila entén la crítica '*fent-se evident que les afirmacions no són ja les de la crítica noucentista*'; ni són les d'Ors ni les de Farran i Mayoral. A més, diu Serrahima que '*tampoc tenen gaire punts de contacte amb els propòsits que Carles Riba formulava quasi coetàniament en els «Marges»*'. Ara bé, amb això, en constata les coincidències, i que no ens ha d'estranyar que es relacionin amb el diàleg precedit per la forta amistat que l'uní amb Carles Riba. Serrahima considera clau en aquest punt remarcar el fet que Riba estigués rehabilitant Verdaguer, de la mateixa manera que ja ho havia estat fent el mateix Capdevila. Alhora, a banda dels autors que seran objecte d'estudi, destaca com a nuclear el fet que Capdevila reclami constantment la concepció sobre la vida com a precedent per a la comprensió de l'obra.

Diu, també: «I, encara, la crítica pot arribar més enllà, i cal que hi arribi. Si el crític ha de comprendre i representar la concepció de la vida que hi ha en una obra, cal que també tingui una concepció de la vida. Sense això no fora possible parlar bé de cap obra ; sense aquest punt fix, la crítica esdevindria un joc de mots inconsistent (...). I continua: «Cada home només viu i comprèn una part de la vida, i només en podria revelar una part encara més petita (...) Un artista que només representi en la seva obra una part de la vida no deforma l'obra ni la vida; però les comença a deformar de seguida que, encisat d'una part del viure, solament -de vegades, d'un somni-, voldria que tot fos igual i no es vol avenir amb les coses tal com són. Volia un impossible, i la realitat és, a l'últim, més poderosa».³³

* * *

Un altre vector en aquest recorregut el trobem en el setè capítol, quan es relaten els moments inicials de la creació del diari «*El Matí*». '*De com, quasi per casualitat, amb Enric Jardí i Josep Maria Junoy se'ls acut crear un diari catòlic*

³¹ Dins la col·lecció «Els Nostres clàssics», volum extraordinari. Ed. Barcino, 1925. (Reeditat com a núm.70 de la «Col·lecció Popular Barcino»)

³² Edicions de Llibreria Catalònia. Col·lecció «El ram d'olivera», 1926.

³³ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 28.

obert a les qüestions socials modernes'. Aquest moment possibilitarà situar una peça més en la complexitat de l'aparador dels moviments ideològics del país. Per aquest motiu, respecte la ideologia del diari, es qualifica de clara però difícil de definir:

La ideologia prevista era prou clara. Però no era fàcil de definir. Hi havia, ja s'entén, l'amor insubornable al país. Però també alguna altra cosa. En el preàmbul del llibre on conta aquests fets, en Capdevila diu que van fundar el diari «uns amics que compartíem l'anhel d'anivellar cristianament el benestar de la família burgesa i de la família jornalera». Dit així, sembla molt poca cosa. De fet, era aleshores -i seria ara- un ideal revolucionari. En el sentit, vull dir, de revolucionar l'estructura social del país.³⁴

Aquesta etapa periodística de Capdevila segons Serrahima seria prou important com *per a justificar tota una vida*. Alhora, explica també i deixa clar en diferents punts de l'Assaig que *la manera com va acabar (en el diari) el va deixar marcat per sempre més*. Ressalta que tot i les dificultats inicials implicades en endegar un diari, aquest aniria adquirint *un to i una maduresa envejables i de molt alt nivell*. Serrahima ens ho exemplifica en el capítol novè quan, el mes d'abril de l'any 1931, Capdevila es posa malalt i ingressa en el sanatori del Brull al Montseny, coincidint amb plena exaltació política per la proclamació de la República. En aquells moments, la maduresa del diari, relata Serrahima, és prou forta davant els fets i el contacte de Capdevila amb l'equip al voltant de qui se'n feia càrrec -en Manuel Pugès- es constant, i escriu que *'tot i no proclamar-se republicà, com tampoc no havia estat de monàrquic, el diari d'acord al criteri de Capdevila, reconeix el règim que el país ha triat i, alhora, el que en Macià havia creat a Catalunya'*.

Així, tot i que el rotatiu guanya en prestigi gràcies a una marcada línia editorial de la mà de Capdevila, es produiran dins la redacció i l'administració moviments interns de renovació no sempre del seu grat. Exemple d'això, seria el fet per a ell inexplicable que una persona com en Josep Maria Junoy deixés el diari. I seria en aquells moments, ens comenta Serrahima, que es produeix la renovació complerta de l'equip motor del diari i, alhora, que *'gent com en*

³⁴ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 36.

Romeva, en Pugès o el mateix Serrahima hi guanyessin en rellevància amb l'assessorament del Dr. J.M. Llovera'.

Tal com hem apuntat, els problemes de salut que pateix Capdevila serà una de les causes que afectarà el normal desenvolupament del diari en moments considerats crucials. I aquests períodes de malaltia, amb les consegüents absències, faran que Capdevila n'acabi perdent el control editorial i, per tant, l'ideològic. Tal com ens relata el capítol desè de l'assaig, els posicionaments interns del diari, en correlació a la situació política del moment, ocasionarà que els qui el gestionen n'oblidin els principis fundacionals i, amb això, es farà evident la influència creixent dels sectors més conservadors, fins al punt que Capdevila es veurà obligat a dimitir el mes d'abril de l'any 1934.

En Capdevila havia quedat, com aquell qui diu, al mig del carrer. En tots els aspectes. I amb la impressió dolorosíssima de veure, no sols perduda, sinó alhora menyspreada, una realització admirable a la qual havia donat, d'ençà que l'havia començada a planejar, l'esforç de sis anys llargs de la seva vida. (...) Així doncs, "El Matí" ja no dirà res de la marxa de Capdevila del diari; el nom del director ja no apareix a cada número.

Maurici Serrahima ens diu que *força més tard* en el rotatiu «*La Publicitat*», i a través d'en Víctor Hurtado, es farà pública la notícia de la dimissió de Capdevila.

Encara que Capdevila sempre parlés de la independència política que hi havia dins el diari, cal esmentar l'associació que es feu del diari amb la ideologia democratacristiana.³⁵ És per això que, en un parèntesi biogràfic, un dels moments que Serrahima vol destacar, i que van lligats a la trajectòria de Capdevila, serà els punts de contacte amb l'aparició de la *Federació de Joves Cristians* i la *Unió Democràtica de Catalunya*. Tanmateix, es referirà també als fets del 6 d'octubre de 1934, ocorreguts un mes després que Capdevila deixés

³⁵ Ja ho aprofundim més endavant, ara bé, en aquest punt, en la línia de renovació que volien trobar en l'espectre ideològic del moment, el mateix Capdevila ens diu quan retorna de l'exili que: «*Ja vistes les coses a una certa distància, prenent la col·lecció dels set anys del diari, es pot veure com hi eren seguides les mateixes directrius del Concili que Joan XXIII convocava una trentena d'anys després (...)*». Segons Serrahima, aquesta afirmació s'aguanta en els cinc anys que en fou director, ara bé, no fins l'any 1936; el mateix Miquel Coll i Alentorn a «*Un article sobre Dom Sturzo*», *Serra d'Or*, 15-II-1972, observa com el canvi d'actitud del diari envers Capdevila fa que el rotatiu s'allunyi clarament de les actituds democratacristianes.

el diari.³⁶ En relació a la dimissió forçada de Capdevila, posteriorment, ja a la tardor del 1935, també ens referirà els intents ja endebades de rehabilitar la posició de Capdevila de nou en «*El Matí*» que intentà Vicenç Vidal i Casacuberta, president de la societat editora.³⁷

* * *

Després d'aquests punts de caire ideològic, ja en el penúltim capítol de l'*Assaig*, Serrahima farà referència a l'estil dels escrits i a les influències rebudes: primerament, apunta el mestratge que Capdevila exerceix en el seu entorn i el rerefons de vocació pedagògica, que abraça no només el trajecte professional sinó també el vital; remarca després la personalitat analítica i el bisturí crític dels estudis en relació a la crítica literària; es referirà també a la preparació que va tenir en l'àmbit del pensament filosòfic; i, per acabar, i punt crucial d'aquest treball, el rerefons de pensament social.

*Pel que fa a l'estil,*³⁸ a pesar de tots els possibles punts d'influència, Serrahima ens parla d'un estil que al llarg del temps es mostra *inconfusiblement personal, cada vegada més despulrat i més eficaç*. Alhora, es manté semblant en les diferents maneres d'expressió, no diferint, diu, la correspondència dels textos d'estudi o dels literaris. Afirmar que la base del seu llenguatge prové de l'aprenentatge olotí i de les primeres influències literàries com la de Verdaguer, Costa i Llobera o Alcover. '*El llenguatge emprat és primerament "diàfan", provinent de les maneres d'alguns escriptors francesos del segle XVIII i el XIX, afegint l'italià Manzoni i, sobretot, Joubert com estilista i preceptista*'. Tot i els possibles nexes d'influència, Serrahima acaba afirmant que Capdevila llegeix molt i, per tant, rep també molt. Per aquest motiu, d'aquesta síntesi,

³⁶ Segueix Serrahima: «Com a conseqüència va venir la suspensió de l'Estatut, obra, sobretot de la CEDA (...) els qui disposaven del diari el van portar al punt més baix en prestigi i eficàcia. I, alhora, els problemes econòmics hi esdevenien cada vegada més greus (...) segons Coll i Alentorn es va parlar de matar-lo [al diari]».

³⁷ Segueix Serrahima: «Tot i que inicialment Casacuberta es posiciona amb els qui aparten Capdevila, aquell havia descobert que l'argument directe que li havien donat –és a dir, que les idees d'en Capdevila perjudicaven econòmicament el diari-, no havia resultat cert, i que les noves actituds el perjudicaven encara més (...) em va dir que reconeixia que s'havia equivocat, i que ara veia molt més clara la missió del diari, del qual el que comptava era un desig de justícia social i –va afegir- "...els articles d'en Capdevila a la Pàgina del treball" [del diari]».

³⁸ Respecte a l'estil vegeu també les «Consideracions sobre l'estil», a Joan CORTADA, o.c., p. 91.

n'esdevé un *'estil inconfusiblement personal on la narració defugirà la "ficció" literària'*.

Pel que fa a la vocació pedagògica; diu que la seva trajectòria està revestida d'un *do pedagògic*. No només per la tasca d'ensenyant duta a terme de manera discreta en diferents moments abans de l'any 1934, sinó que ja s'hi aboca del tot *després de tantes tragèdies col·lectives i personals* viscudes, i que quan arriba a Amèrica, es refugia, durant quasi vint-i-sis anys, en la feina pedagògica.

En un país normalment constituït, el lloc de Josep Maria Capdevila hauria estat la càtedra. La influència de les seves idees s'hauria escampat a través del que hi hauria explicat, i en l'exposició verbal haurien pres forma els textos on haurien estat fixades. Tal com era el país, ell va substituir la càtedra – i, ho torno a dir, era gairebé inversemblant que se'n sortís- per la fundació del diari. Per damunt de l'obra publicada, tan valuosa, la seva obra veritable eren les converses –de les quals quedarà un rastre en l'epistolari-, i en tot allò que des del diari ens va ensenyar. Com ha dit amb molta exactitud en Fermí Vergés, va arribar a ser representant eminent i peça essencial d'una societat possible en un moment històric de gran relleu per a Catalunya.

*Quant a obres publicades es refereix;*³⁹ les que donen rellevància a la feina de Capdevila fins l'any 1929, i posteriorment al 1934, són les relatives a la crítica literària i entre elles, tal com s'ha comentat, en destaquen *«Poetes i crítics»* i *«Estudis i lectures»*. Serrahima apunta que amb Capdevila es deixa determinada la importància decisiva dels quatre grans poetes de la generació anterior a la d'ell: Verdaguer, Maragall, Costa i Llobera i Alcover. Tot i reconèixer l'erudició i la preparació de Capdevila, també farà referència a la manca de temperament en la sistematització i organització de les nombroses notes i apunts que havia arribat a recollir dels seus estudis, cosa que resultava sovint en un munt de projectes o treballs inacabats.

*Respecte l'obra filosòfica;*⁴⁰ Serrahima torna a constatar que per la preparació que tenia, la qualifica de *'més aviat escassa. Uns quants assaigs. I un llibre petit, si bé raonat; no pas un manual, sinó una introducció. I prou. El fet pot resultar sorprenent, perquè disposava d'una preparació filosòfica excepcional'*.

³⁹ Maurici SERRAHIMA, o.c., pp. 104-107.

⁴⁰ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 108.

Dedica el darrer capítol de l'Assaig a destacar la fe cristiana de Josep Maria Capdevila, que és la fe que es relliga al *compromís* i la *lluita*. I torna a accentuar que és la lluita que personalment mantindrà fins l'any 1934, seguida de la tristesa de veure el país en guerra. I, més tard, també la lluita en l'exili a través del recés i el compromís amb la tasca docent. Serrahima descriu el retorn a Catalunya l'any 1965, després de l'exili, amb una activitat que expressa com '*anys frenètics que mesclen l'afany de posar-se en molts sentits al dia amb una salut del cos molt afeblida que el retira a Banyoles*'. Alhora, en reprendre la relació epistolar amb Serrahima, es recupera de nou la proximitat que dóna la lletra escrita i on s'accentua el pensament i la reflexió. Resseguir aquesta relació és la que ens aproximarà més bé a la interioritat dels darrers anys. Capdevila no es desdiu dels propòsits de joventut; es reprèn l'escriptura en revistes locals i continua l'escriptura d'*En el llindar de la filosofia*. Diu que, sense perdre l'agudesesa en el judici, es poden ressaltar diferents reflexions de Capdevila i la coincidència dels escrits del *Concili Vaticà II* amb els que es proposaven en *«El Matí»*; el paper de Joan Coromines en relació als estudis filològics; l'admiració per l'obra de Pla; o la importància que adquirien els treballs de Josep Benet, Gabriel Ferrater o Joaquim Molas. Encara ell, mig any abans de morir, el gener de l'any 1972, publica *Del retorn a casa* i té a punt la segona edició d'*Amics i terra amiga*; i la tercera i ampliada de *Les cent millors poesies líriques de la llengua catalana*.

* * *

2.2. Consideracions entorn l'obra.-

Joan Carreres, «Josep Maria Capdevila. Ideari i poètica»

Podem dir que en l'«*Ideari i Poètica*» de Joan Carreres i Péra es troba el recull més ampli de dades referides a l'obra i vida de Josep Maria Capdevila. Si ens fixem, per exemple, en els detalls biogràfics recollits ja en el primer capítol del treball de Carreres, veurem com queden àmpliament completades, amb les corresponents fonts documentals, les anotacions que ens deixava l'assaig de Serrahima. Ens comenta el mateix Carreres, en aquest punt del seu treball, que ha estat el resultat de l'organització de les fonts documentals iniciada a principis dels anys noranta. Pensem que Joan Carreres va presentar la seva tesi doctoral l'any 2001. Així doncs, una de les tasques ingents que hem d'agrair a Carreres és la d'haver aplegat i organitzat els papers relatius a la persona de Capdevila per tal de configurar-ne l'*Arxiu*.⁴¹

* * *

D'aquesta tasca es comença a bastir, doncs, el primer capítol del seu treball que anomena «*Semblança biogràfica*».⁴² Parteix de la biblioteca particular del mateix Capdevila, dels escrits recollits de l'arxiu familiar, de la recerca en les hemeroteques dels escrits publicats, i de la reunificació de llibres i opuscles que dirà *avui impossibles de trobar*. Alhora, hi afegirà l'organització de l'epistolari. Respecte aquesta, ens diu Carreres que la correspondència esdevé cabdal perquè li permet '*traçar l'evolució intel·lectual, definir-ne els mestratges, configurar-ne l'ideari i establir les relacions i cercles d'amistats per tal d'acabar copsant l'abast del pes crític que Capdevila acabà tenint entre els personatges de la seva generació*'. Carreres situarà doncs, de manera definida, els límits dels diferents blocs biogràfics caracteritzats per les etapes formatives, per les laborals o per les vitals. Amb *Els primers quinze anys (1892-1907)*,⁴³ s'enceta aquest primer bloc on ens descobreix un Capdevila motivat per l'estudi i amb prou inquietuds com per acostar-se al món de les lletres o de l'art en plena

⁴¹ Vegeu la nota 5 del primer capítol d'aquest treball.

⁴² Joan CARRERES, *Jospe Maria Capdevila. Ideari i Poètica*. PAM, 2003, cap. 1, p. 15.

⁴³ Íd., p. 15 i seg.

immersió en l'ambient cultural que una ciutat com Olot li podia oferir; un segon bloc, intitulat *Entre Olot i Barcelona (1908-1920)*, ens mostra la doble gravitació entre la ciutat natal i la descoberta del potencial cultural de la capital catalana. D'aquest període en remarca la coneixença i l'adhesió al programa d'Eugeni Ors; més endavant, el segueix, ja fora de la influència orsiana, *A la recerca d'una estabilitat (1921-1924)*, on es segueix el procés formatiu i on es van configurant els primers mestratges i les relacions amb les institucions culturals catalanes; a *Capdevila periodista (1925-1934)* es comprèn, des del diàleg articular, els moments de resistència enfrontada al Directori Militar, el període de direcció de la revista «*La Paraula Cristiana*» i les relacions amb els col·laboradors que hi aplegà, i la recepció de la República coincidint amb la fundació i direcció del diari «*El Matí*». Posteriorment, es refereix a la tasca duta a terme a *l'Escola Social de la dona treballadora* emmarcant-ho dins el bloc *Compromís social i laboral*. Coincidint amb el que podem considerar l'inici de l'etapa pedagògica de Capdevila, juntament amb el pintor Ignasi Mallol i l'escultor Joan Rebull, explica com endeguen el *Taller-Escola d'Art* a Tarragona; a *La Guerra Civil (1936-1939)*, en destaca el retorn a Barcelona quan és nomenat membre permanent de la *Institució de les Lletres Catalanes*, i també la feina feta per a la salvaguarda del *fons d'art* en plena guerra. Dins *L'Exili* es comprèn el període que va de l'any 1939 al 1965, amb el recorregut que parteix de l'estada a França a l'inici de la tasca docent a Colòmbia; finalment, en el darrer bloc que titula *Retorn a Catalunya*, expressarà els retrobaments després dels anys d'exili amb la represa de l'escriptura periodística.

* * *

Carreres parteix del fet que el coneixement de les circumstàncies vitals ens han d'ajudar a completar la comprensió final dels escrits i que, en certa manera, són l'heretat que ens deixa l'autor. Per tant, un cop ens ha ubicat en el marc biogràfic, per tal d'analitzar l'abast de la seva obra, es pregunta on ha de situar la *crítica*. El punt de partença d'aquesta es situarà en els autors que Capdevila admirà, i en els que consideraria que s'hauria establert una mena de relació de mestratge, en tant que es dóna l'acceptació dels seus continguts.

A partir d'aquí, intentarà sintetitzar la visió de Capdevila en el camp de la crítica, fruit del bagatge que va anar adquirint en els àmbits del pensament filosòfic, literari i artístic.

Prèviament al tractament de la crítica, en el segon capítol, intitulat «*Ideari i mestratges*»,⁴⁴ exposa el que anomena l'ideari de Capdevila partint de la recepció que fa del pensament filosòfic. Per entendre els fonaments de la crítica, Carreres diu que -seguint Jordi Giró i Joan Cortada- caldrà que ens remetem a la comprensió de les bases filosòfiques que la sustenten. A més, voldrà incidir que en la persona de Capdevila es dona una '*unitat irreductible entre fe i vida, i entre vida i pensament*'. Així, Carreres ens situa en la introducció que Jordi Giró fa en el recull d'escrits de Capdevila sota el títol de «*Els principis de la civilització*», on es resumeixen un seguit d'observacions quant a pensament es refereix.⁴⁵ Entre aquestes hi ha la referència a l'adscripció al moviment neotomista de l'època. Carreres matisa que amb la recepció del pensament sant Tomàs s'accepta el que anomena un *tomisme integrador*, afegint-hi les influències de Joubert o la poètica de Francesco de Sanctis i Manzoni.⁴⁶

Sant Tomàs donà a la crítica de Capdevila, ordre i coherència. Joubert, el sentit recapitulador. De Sanctis el sistema de treball, la seguretat en la percepció i aquella mirada crítica que "es posa tranquil·lament judicadora sobre la glòria del Petrarca i del Tasso, com sobre la popularitat victoriosa de Foscolo...". Carles Soldevila, que s'adonà ben aviat d'aquesta "mirada crítica" de Capdevila, pogué afirmar: "Teniu continuament la sensació de trobar-vos al costat d'un guia assenyat, segur, intel·ligent, que no tracta un sol instant d'esbalair-vos, ni d'enlluernar-vos, sinó de fer-vos arribar sense sotrats a la intimitat de l'obra o de l'autor (...). Mai no teniu aquella mena d'ensurt que causa la tàctica de determinats crítics que, en lloc de formular judicis, els etziben".

Dins aquest mateix capítol hi situa, tanmateix, la importància que dona a les relacions fruit de les coneixences que reconeix que rep en el seu procés formatiu. Ens remet al mateix Capdevila, on en el llibre «*Eugeni d'Ors, etapa barcelonina*», a part del glossador, situarà com a *mestres* a Antoni Rubió i

⁴⁴ Íd., p. 117 i seg.

⁴⁵ Aquests punts que ressegueix són: 1.-*La vida com a punt de partida*, 2.- *Ordre als pensaments i als conceptes que ja tenim dins el llenguatge*; 3.- *Percepció de l'harmonia*; 4.- *Estètica, art i bellesa*; 5.- *Recerca dels fonaments que sustenten la civilització*; 6.- *La filosofia com a capacitat de discerniment*; 7.- *Adscripció al moviment neotomista*.

⁴⁶ Íd., p. 138.

Lluch, a Josep Maria de Garganta o més tard a Josep Maria Junoy, que diu que omplí, en la seva vida intel·lectual, el buit que hi deixà d'Ors. I s'hi afegirà, també, la influència en crítica estilística de Joaquim Ruyra, que dirà Carreres, *fruit de llargues hores de conversa a la redacció del mateix diari*. Apuntats aquests nexes, ens situarà al llarg del capítol en els trobaments i n'apuntarà les relacions d'influència.

* * *

Una vegada analitzat el rerefons de pensament i apuntats els mestratges, el tercer capítol del seu treball, «*La veritat poètica*»,⁴⁷ serveix ja per a posicionar les reflexions sobre el concepte de *crítica*. Aquesta partirà del concepte de *veritat*. Considera Carreres que per a Capdevila, '*des del punt de vista estètic, no compta ni la veritat filosòfica, ni la veritat històrica; només la veritat poètica continguda dins la mateixa obra*'. Davant d'una poesia o una obra d'art '*la gent no pregunta a l'artista si la seva obra val o no, sinó que ho pregunta directament a l'obra, i ella no dóna més del que té: sempre diu la veritat*'. Aquestes reflexions sorgeixen de l'assaig «*La veritat poètica*» on diu que '*el crític efectua una subtil distinció entre la veritat històrica i la veritat artística, a l'interior de la qual situa la veritat poètica*'. Llavors s'arriba a afirmar que la feina del crític serà bàsicament la de '*desenvolupar un mètode que, en la selecció d'obres i autors, li permeti avançar-se a la selecció que en fa el temps, ja que només el temps és capaç d'efectuar aquest discerniment*'.

Carreres repartirà aquest capítol en diferents temàtiques: en la primera, a *Reflexions sobre la crítica*, diu que '*desplegarà els principis filosòfics aplicats a l'estètica i a la literatura*', tot situant Capdevila com a crític que reflexiona sobre la crítica, i que assenta les bases per a una *crítica objectiva* a partir de les relacions entre *art i moral*.⁴⁸ Partint d'aquí, es recolza en l'escrit de

⁴⁷ Diu Carreres: «"La veritat poètica" és el nom que donà Josep Maria Capdevila a l'editorial del número de llançament de la Revista de Poesia, 1, gener 1925, pp. 1-4. A partir de la definició escolàstica "adaequatio intellectus et rei", el crític va a la recerca de la veritat. Una "veritat sempre antiga i sempre nova, com una font que és sempre la mateixa i on l'aigua a la vegada contínuament es renova"», o.c., p. 197.

⁴⁸ Segueix dient: «En crítica –sigui d'art o de literatura–, no n'hi ha prou amb els dictats de la inspiració. No es pot confondre la inspiració, com feien els romàntics, amb la "veu del cor"; (...) cal completar-la amb "la veu del

Capdevila, «*Bellesa i Veritat*»,⁴⁹ per tal de defensar els valors de l'humanisme, enfront del que dirà '*la dialèctica contrastada entre el món clàssic i el món cristià*', tot remarcant l'esforç a l'hora de fonamentar '*els principis filosòfics elementals per harmonitzar el classicisme i el cristianisme*'. Més endavant, en «*El cultiu literari*», Carreres ens parla de l'especialització de Capdevila en els estudis literaris i les investigacions de la història de la crítica del nostre país; a «*Entre Maragall i Eugeni d'Ors*», d'una banda, es centra en l'estudi tant de la poesia com de l'estètica de Joan Maragall,⁵⁰ alhora que s'analitza el que anomena *la tensió dialèctica entre el romanticisme i el classicisme* a partir de l'anàlisi de les influències d'ambdós en el seu procés formatiu; Carreres omple el darrer punt d'aquest capítol, «*Expansió de la cultura*», centrant l'afany de Capdevila per a '*l'expansió de la cultura a través de la divulgació del llibre i l'esforç per crear -i educar- un públic lector*'. Per tant, en la materialització de la tasca pedagògica del crític hi ha la '*preocupació per recapitular, en antologies, les obres i els autors, a la recerca d'uns cànons que puguin emular el pas del temps*'.

* * *

En el capítol que segueix, «*Estudis de Literatura*»,⁵¹ es revisarà la poètica i els estudis literaris de Capdevila, situant-los en la història de la literatura. Aquests van dels *clàssics medievals* –Llull, Eiximenis i Martorell–, remarcant que en aquests coincideix el període més ric i fèrtil de la nostra història; i d'aquí, fins els moviments literaris de principis de segle passat. Si un primer tema el dedica, doncs, als comentaris sobre els clàssics; més endavant, situarà la perspectiva en la *Decadència* i el *Romanticisme*; posteriorment, l'*eclosió de la Renaixença*; i finalment, el quart tema, el dedicarà explícitament a l'estudi sobre la persona de Jacint Verdaguer. Situarà després, en un mateix

daimon socràtic"; és a dir, "la veu del propòsit, la veu freda, objectiva de la coherència, la veu de la voluntat intel·ligent"». Dins «*Veracitat antiga i sinceritat moderna*», *La Publicitat*, 5-IX-1920; Joan Carreres, o.c., p. 201.

⁴⁹ Íd., p.206; «*Bellesa i veritat. Notes d'estètica tomista*», *Estudis franciscans (Miscel·lània tomista)*, Barcelona, 1924, p. 241-248

⁵⁰ Diu Carreres que l'any 1961, amb motiu del cinquantenari de la mort de Maragall, Capdevila publicà a «*Serra d'Or*» un article recopilador sobre el poeta; el to memorialístic hi és tan intens, que Helena –la filla de Maragall– li expressava anys després en una lletra: "Al meu entendre no he llegit res que em donés tant la seva imatge viva". Joan Carreres, o.c., p. 234.

⁵¹ Íd., p.287 i seg.

corrent els estudis sobre el *Modernisme*, el *Decadentisme* i “*la vena ruralista*”, tot reivindicant els valors classicitzants de Maragall, Bertrana o Russinyol. I d'aquí, a la importància de l'*Escola Mallorquina* de la primera generació del *noucents*, amb Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover. Carreres conclou amb els estudis dedicats als autors ‘*que, d’alguna manera, se sentiren influïts per la seva crítica: Carles Riba, Josep Maria de Sagarra, Carles i Ferran Soldevila, fins a Josep Pla*’.

Afegirà que, ‘*prescindint d’escoles i tendències, Capdevila va a la recerca d’aquells autors que aportaren a la literatura la plenitud contemplativa dels clàssics*’, i concreta aquesta plenitud en quatre aspectes: primerament, la *comprensió de la natura*; el segueix, *l’energia expressiva*; en tercer lloc, *el bon sentit de la proporció i justesa*; i finalment, *l’equilibri de sentiments*. En aquest sentit, i en relació a l’apuntat anteriorment, Capdevila no deixarà de cercar en aquests estudis els principis de caire filosòfic i estètic que els donaran valor, ja que s’hi troba aquella coherència ideològica que es desplega al marge de l’interès pròpiament històric. Al capdavant, els estudis esdevenen una revisió crítica i global de la literatura catalana, tot considerant negatiu el fet de compartimentar-la en corrents i escoles, ‘*és massa breu l’espai de temps del Renaixement de Catalunya i és massa dels nostres dies perquè el puguem dividir ja definitivament en etapes successives i distintes*’.

* * *

El cinquè capítol del treball de Carreres, «*Llibres, Versions i Pròlegs*»⁵² es dedicarà a l’anàlisi de la recepció de l’obra publicada. De la mateixa manera, el tractament del *pròleg* com a factor de justificació del conjunt textual objecte d’estudi i, alhora, com a justificació de la crítica objectiva. Es tracta, doncs, de l’anàlisi dels criteris que es consideren en el treball de selecció de textos i de la recepció que la crítica fa de l’obra dels autors. És per això que remarca la cohesió del treball de Capdevila gràcies a ‘*la unitat d’estil i la coherència ideològica*’.

⁵² Joan Carreres, o.c., p. 399 i seg.

Josep Maria Capdevila publicà dotze llibres de diferent importància i significat dins el món de l'estètica, les lletres i la filosofia. Són els següents: tres aplecs de comentaris literaris i crítics: Poetes i crítics, Estudis i lectures i Del retorn a casa; dos llibres d'estètica: Francesc Vayreda (Monogràfic) i Amics i terra amiga (miscel·lani); un manual de correspondència: Com s'ha d'escriure una carta en català i un manual de filosofia: En el llindar de la filosofia. Assenyalem també l'edició escurçada, en cinc volums, del Tirant lo Blanc. Entre els estudis i edicions referits a un sol autor trobem: les poesies Líriques de Costa i Llobera, les Poesies de Joan Maragall i les Poesies de Josep Maria de Garganta. I entre els nombrosos reculls antològics que emprengué, publicà les tres edicions de l'antologia lírica: Les cent millors poesies líriques de la llengua catalana.

Carreres clou el seu estudi amb la recepció crítica a l'obra de Capdevila de la mà de Joaquim Molas, i Jordi Castellanos i fa un recull sintètic i final de la recepció periodística de l'olotí arran del centenari del seu naixement.

Al costat de Joan Crexells, Joaquim Folguera i Carles Riba, Molas considera Capdevila “un dels pensadors que intentaren crear autènticament unes noves possibilitats de cultura a partir dels esquemes orsians”. (...) Molas reconeix que “el gran crític ha d'ésser també un bon filòsof: ha de posseir un mètode fi d'investigació i, alhora, ha de fer-se amb ell una idea del món” i Capdevila “fou fidel a aquest principi seu general i elaborà o reelaborà una visió del món i un mètode crític que són perfectament coherents”.⁵³

I d'altra banda, segueix Carreres: «en un comentari crític i alhora reivindicatiu, no exempt de perspectiva històrica, Jordi Castellanos analitza l'aportació de Capdevila a la cultura catalana i el situa dins l'aventura cultural de Catalunya».

A la pregunta “Quin és l'interès d'una figura com la de Capdevila des d'una perspectiva actual?” Respon: “No serà considerat, ben segur, una primeríssima figura de la nostra cultura. No va ser ni heterodox, ni llampant, ni cridaner. Ben al contrari: producte del Noucentisme, va ser un intel·lectual sòlid, d'ordre, amb una clara consciència que la seva formació no era de lluïment personal sinó de servei col·lectiu”.

En aquest punt final del seu treball, Carreres ret homenatge al mestratge.

Confiam que aquest estudi ajudi a rescatar de l'oblit, l'obra i el testimoni personal de Josep Maria Capdevila i serveixi, al mateix temps, per recordar al costat d'ell una generació d'homes que, malgrat les convulsions polítiques de què foren víctimes, contribuïren a mantenir i potenciar els valors culturals del nostre poble.⁵⁴

* * *

⁵³ Joan Carreres, o.c., p. 449.

⁵⁴ Íd., p. 12.

2.3. Consideracions entorn el pensament.-

Joan Cortada, «La filosofia de Josep Maria Capdevila»

En l'exposició i defensa de la seva tesi doctoral, Joan Cortada i Hortalà començà presentant-nos la persona de Josep Maria Capdevila com a '*intel·lectual que es formà acadèmicament en el context cultural de l'anomenada segona generació noucentista i (que) es dedicà a fer crítica literària i assaigs de filosofia*'. Ara bé, calia tot seguit explotar les particularitats del què això significava. Després de les referències obligades al llegat de Maurici Serrahima i al treball de Joan Carreres, Cortada explicitava com decantaria el seu estudi des de l'àmbit del pensament més pròpiament filosòfic.⁵⁵ I en aquest sentit, remarcà la complexitat de revisar de nou, sistematitzar i mirar de fer propera i entenedora l'obra que Capdevila ens deixà quant a pensament filosòfic es refereix. La via que Cortada defensà fou la de resseguir el procés formatiu de Capdevila amb la finalitat de *reconstruir-li el món ideològic, les idees estètiques i el punt de partida de la filosofia*. Per tant, el seu treball analitzaria el fons documental des d'aquesta òptica i, a partir d'una lectura genètica, mostrar els trets distintius d'un pensament que trobava en l'assaig les maneres d'expressar '*allò que l'home viu, sent i entén*', el que el mateix Capdevila qualificà com '*la meua manera ingènita de sentir i entendre*'.

Seguint aquest fil discursiu, si anem al treball de Cortada, la lectura del capítol introductori que ens presenta a «*La filosofia de Josep Maria Capdevila*» ens parla de *certes consideracions* que caldrà que tinguem presents per a descobrir el que anomena els *marges naturals* que ens suscita l'obra de Capdevila.

La primera consideració es refereix als *tòpics en forma d'etiqueta* que ha suscitat l'obra de Capdevila. És per això que, de la mateixa manera que ho han fet Serrahima i Carreres, Cortada voldrà remoure aquells tòpics amb la

⁵⁵ En aquest moment, Cortada significà que també era just d'esmentar l'existència de l'estudi introductori que Jordi Giró va fer l'any 1992 en la selecció antològica d'escrits intitulats «*Els principis de la civilització*», Barcelonès d'Edicions, 1992.

finalitat de ressaltar l'originalitat d'un pensament propi. Partint d'aquí, per a reconèixer-ne els trets distintius, considera que haurem de desvincular-lo de les etiquetes que l'han lligat de manera unívoca amb el *noucentisme orsià* i amb el *neotomisme*. Per a fer-ne la revisió, en el seu treball, aprofita la mirada i la ploma de Josep Pla sobre Capdevila.⁵⁶

Una segona consideració en l'estudi del pensament, segons Cortada, passarà per abordar-lo des de l'espectre ampli de la seva producció, en tant que no es podrà parlar en sentit estricte d'una obra filosòfica a Capdevila. Cortada creu que la consideració respecte l'estudi de l'obra escrita cal que parteixi de '*directrius flexibles d'un pensament que troba la seva expressió en diverses preferències culturals: literàries, artístiques, filosòfiques, socials o polítiques*', entre d'altres. L'objectiu serà doncs, l'estudi del que anomena '*l'àmplia tessitura intel·lectual de Capdevila, que li va permetre d'estar a primer rengle en el corrent de la història de les idees del nostre immediat passat cultural, en uns moments des del vestidor i en d'altres a dalt de l'escenari*'.⁵⁷

I en darrer terme, Cortada recull la consideració respecte la dificultat metodològica a l'hora d'emprendre l'estudi que es proposa: d'una banda, en la selecció dels textos més significatius podrà esbossar la línia argumentativa del seu treball. En una primera generalització, també ens apunta en el temps les temàtiques més pròpies d'estudi: es dedica d'una forma més o menys continuada a temes d'estètica de l'any 1920 a l'any 1929 i, més preferentment, a temes socials i polítics del 1929 al 1934. L'exili de l'any 1939, diu Cortada, n'assenyala el límit biogràfic. '*A partir d'aquesta data, la seva producció intel·lectual escasseja o no va més enllà d'ésser una recapitulació, en alguns casos ampliada, sobre temes ja treballats, la qual cosa, però, no li manlleva interès*'. I d'altra banda, diu que les lectures dels escrits de Capdevila són les

⁵⁶ Podem llegir com Cortada sintetitza aquest 'diàleg' entre Pla i Capdevila, quan aquest darrer torna de l'exili i es retroben; o.c. p. 11-14. Alhora, Cortada diu que '*mentre la mirada de Pla permet jugar entre l'encasellament i la distinció, es dona també l'etiquetisme més reductiu en perspectives potser poc analitzades com la que llegim de Joan Fuster a la seva Literatura catalana contemporània.*'

⁵⁷ Joan CORTADA, o.c., p. 15.

que li faran entreveure com ens desvetllen aquella intuïció inicial de dur a terme una lectura genètica.⁵⁸

Amb les consideracions inicials que ens ha apuntat, Cortada adduirà dos raons per a convidar-nos a iniciar l'estudi del pensament, partint del recorregut biogràfic de la vida de Josep Maria Capdevila. La primera, de la mateixa manera que ja ho emfatitza Carreres en el seu apartat introductori, el fet que no sigui un intel·lectual conegut en el nostre país. I la segona, i més rellevant i que es va repetint com a constant, la convicció que el pensament de Capdevila no es pot desvincular del fet viscut.

Així doncs, inicia el primer capítol amb una síntesi àmpliament documentada que recull els aspectes essencials de la semblança biogràfica de Maurici Serrahima recolzada de les fonts documentals de l'*Arxiu Capdevila*.⁵⁹ De l'*Assaig biogràfic* que escrigué Serrahima, Cortada en subratlla la seva importància perquè malgrat la relació de mestratge i amistat entre els dos, l'assaig de Serrahima és clau *per tal d'objectivar l'abast de l'obra i deixar surar l'home per sobre de l'anècdota*. I de l'estudi de Carreres, a part de la meticulositat del treball, en destaca el fet d'haver reunit en l'*Arxiu* les fonts documentals, *compilant així quasi la totalitat de l'obra dispersa i inèdita*.⁶⁰ Tot i els límits que implica l'elaboració d'un nou relat biogràfic, veurem com Cortada emfatitzarà i seguirà completant documentalment els moments que més endavant bastiran la seva argumentació. L'accés a les fonts documentals situen Cortada vora les *semblances* que li va fer Josep Pla i Maurici Serrahima, els quals ja li havien apreciat, tot i que d'una manera intuïtiva, la importància de la seva formació juvenil.

⁵⁸ Diu Cortada: «La intuïció inicial de dur a terme una lectura genètica ens l'ha desvetllada el mateix Capdevila en una sorprenent afirmació que va fer l'any 1929, quan tenia trenta-set anys, en un paper inèdit que havia de formar part del pròleg del llibre *Amics i terra amiga* i que finalment va sortir l'any 1932, sense cap mena d'introducció: "De catorze anys que comencé a escriure fins avui he tingut la ventura, tal vegada raríssima, de no haver de canviar de pensar, ni de sentiments". Més que sobtar-nos el judici de continuïtat en les maneres de pensar i sentir que, altrament, pot portar a afirmar que en la seva obra "no hi trobem vacil·lacions, ni evolucions que aprofundeixin, rectifiquin o ratifiquin camins", la qual cosa, ara per ara, hem de deixar en suspensió, ens ha sorprès l'incís genètic del judici en què se situa el clar estat de consciència». *Ibíd.*, p. 16.

⁵⁹ *Ibíd.* Cap. 1, p. 19. El primer capítol l'intitula «L'Home i l'obra».

⁶⁰ Joan Cortada diu que si Maurici Serrahima destacà la novetat que van representar els seus treballs de crítica literària en referència als criteris noucentistes d'Eugeni d'Ors, Joan Carreres ens els ha posat articuladament al damunt de la taula.

Després d'haver-nos ubicat en el marc vital, el primer dels tres grans nuclis que conformen el seu treball l'intitula «*Gènesi de la formació ideològica*».⁶¹ Respecte la importància inicial d'aquest punt, el mateix Cortada, en la defensa de la seva tesi, ens remet a les «*Memòries*»⁶² inacabades l'any 1971, en les que Capdevila situarà l'origen del seu pensament a partir de l'any 1904. I d'aquí, les raons respecte la valoració no anecdòtica d'aquest incís genètic.⁶³ Començarà, doncs, a relligar la trajectòria vital partint de la joventut a Olot amb el dibuix de la imatge d'un noi reservat, '*sensible i amb un gran desig de saber i d'orientar-se*'. Recull un precoç hàbit per la lectura juntament a la recepció *dels seus primers amors literaris* on hi destaquen les *Poesies* de Joan Maragall i *Mireia* de Frederic Mistral, '*en què hi descobria les maneres d'expressar la vida que s'adequava millor al seu temperament*'. També hi destaca des de l'àmbit artístic, la coneixença que va fer de l'art dels Vayreda o de l'*avi Berga* a Olot i, des de l'àmbit literari i humà, en aquesta primera etapa de la seva formació, la coneixença i mestratge de Josep Maria de Garganta.⁶⁴ Serà el context del marc cultural olotí de primers de segle que farà néixer en Capdevila una vocació per la cultura en un sentit ampli. Aquí se'ns descobreix una primera categoria, destacant que l'aprenentatge es produeix a través de la *mirada*.⁶⁵

⁶¹ *Ibíd.*, p. 41. Aquest capítol el conformaran els apartats: 2.1. *Els llibres, l'art i la nuesa expressiva. Josep Maria de Garganta, mestre i amic (fins al 1908)*; 2.2. *Període formatiu a Barcelona. Clàssics i romàntics, al voltant d'Eugeni d'Ors (1908-1913)*; 2.3. *Els mitjans de fecunditat, primera revisió (1913-1916)*; 2.4. *Adhesió a la política cultural noucentista. La fugida, segona revisió (1916-1920)*; 2.5. *Intel·ligència i voluntat, l'afebliment de la raó. Inici d'un programa de pensament (1920)*; i una "nota al marge sobre l'estil".

⁶² *Primer llibret de memòries* (manuscrit de novembre de 1915); *Memòries* (manuscrit de 1971).

⁶³ Dirà Joan Cortada: «*La primera és documental, ja que en l'Arxiu Capdevila s'hi guarden suficients lletres i manuscrits de joventut que ens han revelat els inicis de la seva trajectòria vital i intel·lectual. En concret ens referim a les lletres que adreçà a Josep Maria de Garganta, Carles Riba i Joan Alcover (a partir de l'any 1909) i a un parell de plec de papers intitolats Primer llibret de memòries i Primeres reflexions, escrits entre els anys 1915 i 1917. La segona és per allò que després del seu estudi s'acaba constatant i que expressa ell mateix en el "Pròleg" retirat d'Amics i terra amiga, de l'any 1929, en què expressa el que hem apuntat a la nota p.p. 58.*

⁶⁴ Joan Cortada, o.c., p. 47 i 48.

⁶⁵ Joan Cortada diu a o.c., p. 49: «*Durant aquests primers anys a Olot, neix en l'interior del jove una vocació per la cultura, en el sentit més ampli del terme, que perdurarà tota la seva vida. Però el que ara per ara ens interessa anotar és que aprèn a "mirar", a atansar-se a la realitat amb la guia d'unes lectures, d'unes teles i d'uns pocs amics, sense haver trobat encara l'eina expressiva capaç de canalitzar tot allò que sent i viu. Si bé s'afeciona a la literatura, s'adonarà molt aviat que mai podrà ser un bon literat o poeta, en el sentit de saber expressar, a través de la paraula viva, una realitat sentida que es torna escàpola a l'acte fixador de la intel·ligència; si bé tempteja la paleta, l'interessarà més la mena de complicitat que es dóna en la relació entre l'artista i la natura que no pas la pròpia habilitat del traç. Ens trobem així, sense que Capdevila se n'adoni encara, amb la llavor del temperament reflexiu del jove que el conduirà a encaminar-se cap a la crítica i al pensament.*».

Una segona etapa en aquest camí formatiu coincidirà amb el període universitari i els contactes que tingué dins els moviments culturals a Barcelona. Durant el període universitari s'estableixen les primeres amistats lligades a les afinitats abans esmentades. Així doncs, aprofitarà l'estada ja sense retorn a Barcelona per a endinsar-se en l'estudi dels autors clàssics de la filosofia i la literatura, sense oblidar els moderns i els contemporanis. Alhora, i com a contrapunt en aquest deler de coneixement, destaca com s'hi afegeix l'estudi de la sociologia o les matemàtiques.⁶⁶ Dins aquest període, Cortada situa la trobada amb Ors i, com diu, *l'adhesió de Capdevila al moviment cultural noucentista que verbalitzava com ningú el glossador*.⁶⁷ Tot i la influència i mestratge que apunta, i que ens el mostrava també Carreres, Cortada aprofundeix en les reticències que va tenir davant les maneres del glossador pel fet de confrontar les actituds que es deriven dels móns clàssic i romàntic, i la primacia que hi donà a la *voluntat*. No obstant això, diu que *per a Capdevila serà la feina ben feta posada al servei del renaixement cultural de Catalunya la que sol·licita aquella adhesió*. Vora les relacions de mestratge, també aprofundeix en els reconeguts pel mateix Capdevila: el socràtic de Jaume Serra Hünter juntament a alguna de les figures de l'*espiritualisme francès* de finals del segle XIX i principis del XX, com ara Boutroux i Bergson i que tal com diu *possiblement s'integraven d'una manera més natural en el seu pensament*.

Seguint aquest fil genètic, Cortada ens situarà ja en el que anomena una *primera revisió*, on ressalta aquells *mitjans de fecunditat* a partir de la lectura de les lletres que Capdevila adreçà a Carles Riba (entre els anys 1913 i 1915), els manuscrits del *Primer llibret de memòries* i les *Primeres reflexions*, amb tot un seguit de papers sense títol situats entre els anys 1915 i 1917.⁶⁸ En el *Primer llibret*, Capdevila diu: «*Jo escric aquestes memòries, no pel desig de*

⁶⁶ *Ibíd.*, p. 50. Punt 2.2, «*Període formatiu a Barcelona. Clàssic i romàntics, al voltant d'Eugeni d'Ors (1908-1913)*»

⁶⁷ Cortada ho reafirma amb el fet de resseguir la lectura de les «*Memòries*» de l'any 1971 i de l'obra «*Eugeni d'Ors. Etapa barcelonina*», de l'any 1965, contrastada bàsicament amb la de les lletres que adreçà a Josep Maria de Garganta a partir de l'any 1910.

⁶⁸ *Ibíd.*, p. 62. Punt 2.3 «*Els mitjans de fecunditat. Primera revisió*». En aquest punt diu: «*En les lletres que Capdevila adreçà a Carles Riba durant l'any 1915, hi descobrim l'atenció per una mena de temes que li serveixen per reafirmar-se de forma personal i intel·lectual davant del seu amic. En la transcripció d'aquestes lletres llegim com li expressa la impossibilitat d'entendre "la més mínima activitat sense acció" o la necessitat d'anar a Barcelona a cercar "objectes"*».

*recordar la vida passada, sinó per desig d'ordenació, per afegir les notes que manquen a la confusió de records, per esdevenir una harmonia de conceptes en la qual tot s'expliqui».*⁶⁹

En això ens hi fa veure el que serà un denominador comú en Capdevila, *la necessitat de posseir la realitat al davant per tal d'objectivar-la i, tot seguit, donar un sentit al pensament i a l'acció.*⁷⁰ Quan es plantejarà les diferents maneres que els homes tenim d'atansar-nos a la realitat es referirà i confrontarà les *natures subjectives* -o de la versatilitat- amb les *natures objectives* -o de la curiositat-. Malgrat la preferència que pugui tenir per una *visió reflexiva*, Capdevila acaba per acceptar el poder d'objectivació que ambdues posseeixen.⁷¹ *'Aquesta mena de visió que procura integrar les distintes modalitats en un objectiu comú és la que mantindrà en reiterades ocasions, quan per exemple situa en necessària disputa l'esforç orsià i l'espontaneïtat maragalliana'*. Això és el que Cortada procurarà de fer-nos veure a través d'alguns articles que publicà a *Vida Olotina* a partir de l'any 1917, en què troba en la figura d'Enric Prat de la Riba i el seu catalanisme polític un model a seguir.⁷² Capdevila s'avé, doncs, al parer de Joan Maragall quan en *l'Elogi del poble* ens diu que *'uns i altres calen a l'esperit en aquest món (...) junts, disputant, el salven'*.

Capdevila confessa que *'arriba a posar en ordre els seus pensaments tenint als dits sant Francesc de Sales i Joseph Joubert, però meditant i fent observacions i experiències'*.⁷³ Els qualificarà com els seus *mestres morals*. Amb *'l'aforista compartirà que la veritat passa per sobre de qualsevol adhesió servil. I amb el sant, la vocació de servei que cerca en l'amor la font que unifica positivament tot saber i tota acció'*. Per aquesta raó, segueix, Capdevila *'no podia trobar admissible ni l'afany de domini ni l'orgull solitari'*, al voltant dels quals estava fent ell mateix un exercici de *retractació*. Així, Cortada ens fa avinent la gènesi

⁶⁹ *Ibíd.*, p. 65.

⁷⁰ *Ibíd.*, p. 66.

⁷¹ *Ibíd.*, p. 69.

⁷² *Ibíd.*, p. 82. I diu: «Si en la filosofia de Josep Maria Capdevila hi entra una fonamental actitud d'humilitat, en la trajectòria vital i intel·lectual d'Eugeni d'Ors hi acaba veient "l'actitud solitària d'aquell qui prefereix una estimada"».

⁷³ *Ibíd.*, p. 70.

formativa del pensament de Capdevila on pren una especial significació, primerament, *l'anàlisi introspectiva* del propi temperament que el conduí a retractar-se de l'amor propi, l'afany de domini i la solitud d'aquell qui se sent superior; en segon terme, *la recerca dels mitjans de fecunditat* a partir de la qual s'adonà de les pròpies qualitats i incapacitats; i finalment, la preferència per *un estil directe* capaç d'expressar, a través de l'articulació dels mots i en la forma d'uns pensaments, la vida que sentim i entenem.

* * *

Després d'incidir en l'estudi de la *gènesi formativa*, ens remetrà a un moment del prefaci del llibre *Poetes i Crítics*, de l'any 1925, on Capdevila expressa que '*si hem de donar objectivitat a una obra, hem de donar-la abans a la vida. Així, l'obra artística forma part de l'obra humana i al davant d'aquella hi posem tot allò que som o tot allò que ens ha format*'. De l'anàlisi dels escrits que publicà principalment a «*La Veu de Catalunya*», Cortada ens remetrà als escrits on es segueix el fil discursiu de les *primeres reflexions* i que troben la seva continuació en els articles que publicaria a «*La Paraula Cristiana*» a partir de l'any 1925. Per aquest motiu, Cortada estableix el pont entre la *gènesi formativa* i les *idees estètiques* a través del capítol que intitula «*Mons ideològics: divergències i confluències*».⁷⁴ Així, ens diu que: «*en front a les tendències, el veritable debat filosòfic de Capdevila versarà sobre la veritat i la falsedat, la bondat i la maldat, la bellesa i la lletjor*». No obstant això, aquelles sorgeixen ja des de l'època antiga amb aires de novetat i sota noms diferents, per la qual cosa és realment difícil sostreure-se'n. Serà dins aquest capítol on apareix el desplegament del pensament a través de la via escollida '*de la intel·ligència, de la veritat i de l'opció*'.⁷⁵ Capdevila es dedicarà molt hàbilment a situar les diferents *tendències* i a mostrar críticament els errors que es cometien quan es pren il·legítimament com un tot la raó, el sentiment o la voluntat a l'hora referir-se a la vida; o, altrament, quan es pretén referir-s'hi encobrint '*errors de principi, de referència, de relació o de transposició*' en qualsevol dels ordres.

⁷⁴ *Ibíd.*, p. 97.

⁷⁵ *Ibíd.*, p. 99.

L'estratègia comunicativa de Capdevila es segueix construint a partir dels centres d'interès que exposarà en forma articular i que li permetran conduir les seves reflexions. A partir d'aquí, Cortada en va extraient les diferents categories que conformaran el *món ideològic*. Ens diu que en parlar de la *sinceritat moderna*,⁷⁶ *'estableix els respectius límits del sentiment i de la raó, flirteja les bondats de l'escepticisme sense adherir-s'hi, i mostra la preferència per una actitud que qualificarà de bon seny, entès aquest com el punt dolç on convergeixen els límits del coneixement i la prudència'*. En el moment d'establir la relació que es dona entre *'els vels i les coses'*,⁷⁷ *'s'oposa al parer d'aquells que redueixen la realitat a meres formes representatives de la intel·ligència i també a la d'aquells altres que no s'hi acontenten perquè creuen que ens privarien d'accedir a la realitat tal com és'*. Si amb els primers perdríem de vista la realitat, amb els segons negaríem la funció que és pròpia de la intel·ligència. El sentit de referència és important per a Capdevila: *«la que troba el sentiment en la raó o la que troba els vels en les coses»*.

La *intel·ligència*, doncs, ordena les coses que percep en la vida a través de la representació. No obstant això, Capdevila també dedicarà esforços a fer veure que els mateixos instruments de la veritat són els de l'error. Ens adonem quan, per exemple, en la paraula escrita, *'la memòria ajunta a la imatge real les imatges suscidades'*. En una lletra a Carles Riba de l'any 1917, ja li diu: *«(...) i nosaltres pensem de vegades que en aquestes està tot»*. Podem entendre, així, que ens digui: *«la meitat de la tasca de la filosofia és desfer els errors de les filosofies. El perill s'esdevé quan l'home ho ignora i es pensa ésser gran, quan s'erigeix com a mesura de totes les coses. Ens trobem, doncs, davant la follia humana»*,⁷⁸ que es deriva de l'adveniment de *l'home utòpic* i de *les falses mitologies*. Segons Capdevila, no podem situar-nos, com van fer Rousseau, Maquiavel o Nietzsche, *més enllà del bé i del mal*. El primer, refugiant-se en *somnis de llum*, els altres en *somnis de tenebra*. Ni tampoc podem extrapolar l'orientació que ofereix una determinada preferència o virtut posades com a

⁷⁶ *Ibíd.*, p. 102.

⁷⁷ *Ibíd.*, p. 110.

⁷⁸ *Ibíd.*, p. 113.

font de totes les altres. Capdevila hi posa la mesura quan afirma: «*un ideal és de llei si suporta a la vora els altres ideals, si els conté en ell*». Cortada diu que: «*Seguint Dant, a qui considerà tan amic de les formes com de la nuesa, el nostre autor partirà d'una actitud humil per tal de dur a terme el trànsit de les tenebres a la llum; és a dir, de les coses de la vida als ideals que les representen. Aleshores, la intel·ligència, la raó, el saber, entesos com un mitjà i no com una finalitat en si mateixa, esdevenen útils en el camí que ens condueix cap a la veritat, la bondat o la bellesa. I aquesta és la seva opció*».

* * *

Cortada ens mostra com en els escrits de Josep Maria Capdevila hi palpiten aquests principis d'ordre filosòfic, i situa, a partir de l'any 1920, l'apropament a la filosofia aristotèlica i tomista. '*Sant Tomàs representa la confluència de l'idealisme platònic i del realisme aristotèlic i li ofereix, a més, una visió de la vida ordenada a través de l'equilibri de les facultats, que sovint expressava a la manera de sant Francesc de Sales o amb l'estil de Joseph Joubert*'. Alhora, en l'home moral d'Aristòtil hi descobreix *l'home assenyat* que d'alguna manera ja recollia el *noucentisme*. Si, primerament, cuida de mostrar-nos el pensament de Josep Maria Capdevila davant la vida, segueix el moment de mostrar-lo davant l'obra d'art.

D'aquí el tercer nucli de l'estudi i que el dedica a les *Idees estètiques*.⁷⁹ En el moment d'estructurar-lo, parteix de l'interès que va tenir per la crítica i l'art. Joan Cortada en el seu treball comenta: «*Ens hem deixat conduir per la visió que es mostra atenta als processos comprensiu i productiu de l'obra, els quals acaben confluint en un mateix propòsit: la contemplació de la bellesa. Encara que la diferència entre aquests processos sigui en bona mesura formal, ja que tant el crític com l'artista recorren el mateix camí (el que va de l'obra concebuda a la seva execució), la troba necessària per no desorientar-nos. Si en el primer, després de situar l'obra com a referent objectiu, critica qualsevol "preceptiva estètica" que limiti l'horitzó comprensiu per efectes que li són externs; en el*

⁷⁹ *Ibíd.*, p. 135.

segon, fixant-se com l'artista opera davant de la seva obra, criticarà l'ús il·legítim del concepte creació i, de retruc, tant a l'idealisme com al romanticisme quan respectivament s'aturen en la concepció i en el sentiment que aquella els ocasiona. Així com la idea no és mai pura, l'emoció no la podem prendre com un tot. En qualsevol dels casos, ens veiem privats de descobrir en l'obra la bellesa que s'hi hostatja. D'aquesta manera, hem pogut entendre la insistència de recórrer cadascun dels processos fins al terme, "com a homes que som i no pas com a déus"».

Seguint Joan Cortada, de nou ens trobem que Capdevila no trobarà lícit el confondre *art i creació*, o bé *art i bellesa*, ja que «*l'art és el mitjà de què disposa l'home per arribar a la seva finalitat*», que no és altra que *la contemplació de la bellesa*. Torna a aparèixer, doncs, la *filosofia de l'home humil*. Recorda que, la consciència de límit, sempre present en el nostre autor, el duu a situar «*la garantia de l'objectivitat en el judici del gust, però de forma participada en el judici del temps, el qual se'ns mostra en darrera instància com a "gran jutge"*». És una manera d'expressar que l'obra sempre diu la veritat, encara que nosaltres no hi parem l'adequada atenció. «*No obstant això, també hem pogut observar la importància que atorga al fet de veure-hi; al component ideològic de la seva crítica; o al mateix geni creador, qui gràcies a una particular barreja d'inspiració i treball és capaç d'integrar en un conjunt harmònic les imatges de la realitat que ens permeten de contemplar la bellesa. Aquest és precisament l'home que sap anticipar-se al judici implacable del temps*».

En l'itinerari estètic de Josep Maria Capdevila hi remarcarà la influència en diferents sentits de Joan Alcover,⁸⁰ Joseph Joubert,⁸¹ Francesco de Sanctis,⁸² Dant, sant Tomàs, Henri Poincaré i tants d'altres. Tanmateix, va apuntant a aquests autors les seves primeres experiències artístiques a l'època de joventut, les quals, segons Capdevila, *no són gens adjectives, sinó ben substantives*. I on es troba la gènesi del seu assaig, *en què la voluntat artística el duria a expressar la veritat en la línia equilibrada d'un raonament. Potser per*

⁸⁰ *Ibíd.*, p. 146.

⁸¹ *Ibíd.*, p. 149.

⁸² *Ibíd.*, p. 154.

tot plegat i segur que per moltes més coses, Capdevila acabaria veient en la contemplació el concepte directriu que ens permet de definir la bellesa, i en les coses belles de la vida la seva concreció.

* * *

A banda d'aquests nuclis en relació a la crítica i al pensament estètic, Cortada dedicarà el darrer capítol del seu treball a la valoració que Capdevila fa de la filosofia com a *saber integrador i fecund* i n'assenyala *el punt de partida*.⁸³ Quan comencem a fer filosofia, diu resseguint Capdevila, *'ja estem carregats d'experiències metafísiques i lògiques, i amb l'estudi sistemàtic no fem altra cosa que explicar-nos clarament més un món que confusament ja coneixíem'*.⁸⁴ La intenció de Capdevila és, quan ens aproximem al saber filosòfic, cal que evoquem el saber ingènit i, alhora, que ens apartem del perill de transformar-lo en un *saber de cambra closa*. És per això que Cortada es dedica a resseguir aquí el llibre que Capdevila aplegà sota el nom de *En el llindar de la filosofia* de l'any 1960. En aquest s'hi troba en bona mesura allò que ja pensava abans de l'exili; es tracta diu, d'un *breviari d'ontologia que, nodrit de digressions, aclariments, esmenes, definicions i temes completius, parteix dels primers principis de la intel·ligència que la realitat imposa fins a arribar a l'ésser necessari*.⁸⁵ En aquest sentit, tot i qualificar-lo de tractat clàssic pel que fa a la temàtica, no ho serà tant pel que fa a l'estil i, fins i tot, al contingut implícit. De la mateixa manera que Serrahima, Cortada ens diu que si alguna cosa es pot retreure a Capdevila és que no s'hi hagués esplaiat més. És per això que s'endinsa, també en aquest punt, en l'estudi de la correspondència que va mantenir amb Serrahima en tant que receptor dels capítols que Capdevila li remetia des de l'exili per a la seva revisió. Cortada afegeix que en la correspondència o les anomenades "*lletres al marge de l'obra*", es mostra *el filòsof més incisiu i viu*, i això serà clau per a desvetllar tot un seguit de consideracions que completaran els matisos de l'obra.

⁸³ El darrer capítol del seu treball Cortada l'intitula «Digressió: A propòsit del punt de partença de la Filosofia i de l'obra inacabada», o.c., p. 203.

⁸⁴ *Ibid.*, p. 205.

⁸⁵ *Ibid.*, p. 206.

Per a finalitzar aquí aquesta síntesi del treball de Cortada, cal que fem referència, tal com hem indicat en el principi de la nostra recerca, a la segona *nota al marge* que ens apuntava en la seva tesi i que esdevé un dels nostres punts de partença. Ens remarca la importància del pensament social i polític, i ens ofereix unes *possibles pistes* pel seu estudi, a partir dels articles propis i dels col·laboradors dels rotatius quan Capdevila dirigí «*La Paraula Cristiana*» a partir de l'any 1925 i «*El Matí*» a partir de l'any 1929.⁸⁶

Cap al final de la defensa de la seva tesi, Cortada justifica la seva recerca en base a la *coherència ideològica* que desplegà Capdevila en el seu recorregut vital.

No sabem quina impressió pot produir un estudi que s'intituli La filosofia de Josep Maria Capdevila, en el qual hem volgut donar relleu a la coherència ideològica de l'home, revestida de tot un món de cultura, per sobre de l'artifici conceptual o del sistema. I més si nosaltres hem pres les maneres d'aquell qui és "assagista i filòsof". El resultat possiblement pugui qualificar-se de "tou", però és que la filosofia de Josep Maria Capdevila és de fet tova, d'un "tou respectable".⁸⁷

* * *

Havent intentat sintetitzar els treballs més significatius entorn la persona i l'obra de Josep Maria Capdevila, en el següent capítol exposarem els aspectes de caire metodològic i l'eix expositiu del nostre treball.

⁸⁶ «Nota al marge: pistes per a un estudi sobre el pensament polític i social de Josep Maria Capdevila», o.c., p. 199.

⁸⁷ Joan Cortada i Hortalà, *del mecanoscrit de la defensa de la Tesi Doctoral* «La filosofia de Josep Maria Capdevila», presentada el 30 de març de 2007 a la Universitat Autònoma de Barcelona davant el tribunal format pels doctors/es: Raúl Gabás, Salomó Marqués, Mercè Rius, Joan Carles Mèlich i Joan Carreres.

3. APUNTS METODOLÒGICS

3.1. *Apunts previs*

3.2. *Apunts sobre el fons epistolar*

3.3. *Apunts sobre la classificació articular*

3.4. *Eix expositiu d'aquest treball*

3.1. Apunts previs

Volem endegar aquests *apunts*, previs a la presentació de l'eix expositiu del nostre treball, a partir d'un fragment d'un article marcadament ideològic del mateix Capdevila, escrit al cap d'un any de la fundació del diari. Aquest ens descobreix i sintetitza la intencionalitat que seguirien els seus escrits al llarg dels anys de més producció articular.

Propugnem, en matèria de política social, una legislació i uns procediments inspirats en els principis fonamentals de la sociologia cristiana, perquè entenem que fora d'ells no hi ha base on recolzar una avinença duradora en el món del treball, com no n'hi ha per a cap mena de pacífiques relacions humanes quan manquen la caritat i la justícia. I defensem, en l'ordre estrictament polític, el cordial reconeixement d'allò que hem convingut d'anomenar el "fet diferencial", amb les legítimes conseqüències que aquest reconeixement comporta.⁸⁸

Partint d'aquí, l'estructura del nostre treball creixerà en l'estudi dels àmbits que ell mateix ens menciona; els relacionats amb els principis socials; els relacionats amb l'àmbit d'allò polític, i particularment amb la visió de la realitat política condicionada al *fet diferencial* català i les seves *legítimes conseqüències*. I aquests aspectes, en primera i darrere instància, embolcallats pels principis de caire ètic tot incidint en aquest punt en els valors de la pau, la caritat i la justícia.⁸⁹

Ara bé, prèviament a l'estudi dels continguts articulars, volem avançar que situarem un primer punt de partença teòric i de fonamentació del seu pensament polític en l'escriptura dels *Principis de teoria política* de l'any 1927. La seva anàlisi serà la que recolzarà la comprensió, en un segon moment, de l'estudi que farem en relació a la trajectòria articular i als nuclis editorials de «*El Matí*». El fet d'endegar aquest rotatiu -i que en el pla del nostre treball ho referim com *la via de l'acció*- naixerà en Capdevila de l'experiència que el precedeix en l'àmbit editorial. És per a això que el discurs deixarà en bona part la reflexió de caire teòric i, fins i tot, prendrà un caire distint al dels períodes del treball previs que dugué a terme en les publicacions de «*La Paraula*

⁸⁸ Josep Maria CAPDEVILA, «Un home en son lloc», *El Matí*, 29-V-1930

⁸⁹ Per tant, tal com ens indica Cortada, el camí que seguim en l'anàlisi dels escrits ens el va marcant el mateix Capdevila.

Cristiana» o de «*La Nova Revista*» en l'àmbit de la crítica. Endegar aquesta nova empresa comportarà passar a l'àmbit del diàleg amb la quotidianitat. Serà interessant, doncs, anar cercant en aquesta dialògica aquells principis ideològics que van impulsar la fundació del diari i que el van fer perdurar, almenys, fins l'inici de la Guerra Civil. I entre les notes que es consideraran més característiques del programa de pensament del diari, caldrà destacar el caire marcadament social.

* * *

A aquestes primeres notes hi afegim, també, alguns *apunts* que extraïem de les lectures que hem resseguit en l'apartat precedent. Aquelles ens aporten un seguit d'indicacions, suggeriments o comentaris que ens permetran arribar a establir unes primeres *hipòtesis* per tal de conformar la *personalitat política i social* de Capdevila des de la que fou, de l'any 1929 al 1934, la seva principal activitat. Considerem, doncs, que:

1) *Si Joan Cortada plantejava metodològicament en el seu itinerari la lletra que Capdevila adreçà a Joan Alcover, el 4 de febrer de l'any 1926, on li comenta els propòsits que uns anys enrere s'havia fet de guiar la joventut literària i el públic lector dins la poesia; de la mateixa manera, trobem en la lletra que ja hem esmentat a Carles Riba, de 22 de juny de 1922, l'expressió de la complexitat que es troba en formular els escrits relatius al pensament social. Joan Carreres, tanmateix, ens apuntava que l'estudi de les qüestions socials, que venia precedit per l'interès en temes polítics relacionats amb la problemàtica del nacionalisme català de principis de segle, trobaria un primer punt de partença l'any 1922. Capdevila dirigí en aquell moment una col·lecció de llibres per encàrrec de la Federació Patronal de Barcelona amb l'objectiu de formar els obrers. A partir d'aquí, seguint Carreres, se'ns diu que Capdevila ja no abandonaria la implicació i estudi en aquestes temàtiques. No obstant això, l'escriptura i implicació més directa i que abraça l'anàlisi de la realitat social i política, es produeix a partir de l'any 1929. És per això que plantegem les vies d'estudi tot revisant la seqüència que s'inicia en els escrits polítics de joventut; el segueixen l'ampli gruix d'escrits i treballs de crítica*

literària i pensament ideològic que conviuen amb la formació en el camp del pensament social; i l'accent que posem quan elabora una síntesi de fonamentació del pensament polític amb l'escriptura dels Principis de teoria Política de l'any 1927; d'aquí, el lligam entre el pensament polític i el pensament social en la mirada en la realitat que expressen els escrits periodístics de «El Matí».

2) *Cal tenir present els estudis de Joan Carerres i Joan Cortada per a establir com es trasllada el concepte de crítica del terreny del pensament ideològic i estètic al polític. Això és, per a Capdevila el crític meditarà sobre la necessitat que té de posseir la realitat al davant seu per tal d'objectivar-la i donar un sentit al pensament i a l'acció; per tant, també caldrà que aquesta actitud es faci extensible a l'àmbit de qui fa l'anàlisi de la realitat política. Tal com ja hem esmentat en aquest capítol, Capdevila confessa que arriba a posar en ordre els seus pensaments a través de la meditació, l'observació i l'experiència.*

3) *Tot i que Capdevila no es consideri en cap moment peça clau en el procés de naixement o gestació de cap nucli de pensament o de moviment ideològic, ens trobarem amb les paraules ja esmentades de Serrahima que ens diu que «sense la influència d'en Capdevila, no pensariem ben bé comensem». Aquestes paraules són les que endeguen aquest treball i les haurem de veure reflectides a partir de l'estudi de les influències directes o col·laterals que es van suscitar en les persones de l'entorn de Capdevila. Ens referim a la influència o diàleg amb aquells que la seva acció sí va transcendir d'una manera més explícita al camp de l'acció social o política. Aquí hi ha un munt de noms que acompanyen amb la seva obra el nuclis centrals del pensament que tractem, com el del mateix Maurici Serrahima, el de Pau Romeva o el de Josep Maria Junoy en l'àmbit del diari; i, alhora, dins l'ambient en el qual es mou, també hi destaquen noms com els de Joan Climent, en Josep Maria de Sagarra, en Carles Riba, els germans Carles i Ferran Soldevila, en Joan Crexells, en Joan Estelrich, en Josep Maria Junoy, l'Enric Jardí, en Joaquim Ruyra, el pare Miquel d'Esplugues o en Carles Cardó, entre d'altres.*

4) *Des del camp de l'estudi teòric i lligat al punt anterior, cal que contrastem si els continguts de pensament que aquells representaren en el nostre país els podem assimilar als dels corrents anomenats humanistes de primer terç de segle passat a Europa, coincidint amb un intent clarament renovador del pensament d'arrel cristià. D'aquí, les paraules també del mateix Serrahima, '(...) uns pensadors i uns escriptors com Sertillanges, Gemelli, Maritain, Gilson, Martyndale, Chesterton i tants d'altres. Amb una gran independència, en Capdevila va representar a casa nostra el mateix corrent'.⁹⁰*

3.2. Apunts sobre el fons epistolar

Quan ens endinsarem en l'estudi del llegat epistolar de l'*Arxiu Capdevila*,⁹¹ se'ns farà evident la intensitat que hem anat apuntant sobre els fets viscuts i expressats des de la intimitat de la lletra escrita; per la mateixa vida, pels projectes, pels pensaments, per la visió d'un país que estimà, per la passió literària, pel treball, per l'actitud positiva, per l'home de fe davant les contrarietats de la vida, per les pèrdues i per les distàncies que els camins de la vida traçaren.

Partint de la classificació cronològica de les lletres que conté l'*Arxiu*, ja siguin els originals o simples esborranys sobreviscuts de les lletres que enviava, el gruix més considerable de cartes que ens ha arribat correspon al període del retorn de l'exili. En aquest període l'activitat epistolar serà frenètica i en les lletres prendrà rellevància l'anàlisi del temps viscut. Si aquestes en l'*Arxiu* es comptabilitzen fins a més de dues mil,⁹² no arribaran a cent seixanta les que corresponen al període objecte del nostre interès. Una primera lectura del conjunt epistolar ens farà adonar de seguida que, per les temàtiques tractades

⁹⁰ Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 21. Afegir aquí, l'acostament de Serrahima al corrent personalista francès d' E. Mounier i que de la mateixa manera que, reconeixent el fet diferencial català, és designat corresponsal de la revista *Esprit* a Catalunya –a Espanya, fou en J. Semprún.

⁹¹ Us remetem de nou a la nota 5 d'aquest treball.

⁹² Joan CARRERES, *Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica*. PAM 2003, p. 111.

i els diàlegs que manté amb els seus interlocutors, haurien d'haver estat moltes més les lletres que no ens han arribat i s'han quedat pel camí.

La transcripció que presentem en aquest treball de les lletres compreses entre l'any 1922 i 1939 conformarà part del recorregut biogràfic i ens ajudarà a analitzar també la gènesi de formació del seu pensament social i polític. Si la temàtica ens delimita quasi de forma natural el període que hem d'abastar, de la mateixa manera, dins l'epistolari, les lletres a seleccionar. Això és, aquelles que ens situen en els inicis, quan a l'any 1922, tal com acabem de comentar, Capdevila entrarà en contacte amb l'estudi de les qüestions socials; i per l'altre costat, quan a l'any 1939, durant el camí cap a l'exili, passant per Bierville, arran de la desfeta física i moral que suposà la guerra, manifestarà el valor humà de la pau a la carta que dirigeix a Marc Sangnier. En la transcripció d'aquesta darrera lletra, frontissa amb l'exili, veurem com hi aboca la intensitat dels anys viscuts amb l'esperança d'un nou futur. Ara bé, amb això voldrem afegir la transcripció d'un plec d'escrits que a semblança d'unes memòries trobem a l'*Arxiu* i que corresponen als anomenats '*Dietaris de la guerra*', els quals ens aportaran dades interessants sobre les vivències i les reflexions crítiques i més íntimes que es lliguen a la història del país.

Així doncs, considerarem que el llegat epistolar de Capdevila se'ns farà valuós, no només pels continguts que ens obliguen a una relectura de l'obra de l'autor i que reescriuen en certa manera la història, sinó també per la recepció d'un pensament que valorem pel grau d'intimitat que ens ofereix.

3.3. Apunts sobre la classificació articular

Partint d'aquests primers *apunts*, ens endinsarem a comentar un seguit d'aspectes relacionats amb la classificació articular. La quantitat d'escrits que ens ha arribat, només de la temàtica objecte del nostre estudi, sobrepassa de bon tros el miler. Aquests, els trobem dins l'*Arxiu* recollits en un seguit de carpetes numerades que contenen els retalls dels articles que escrigué en

forma majoritàriament d'editorial i també de sèrie articular. Alhora, cal afegir un bon nombre de manuscrits que hi hem trobat en forma d'esborrany i, en certes ocasions, d'escrits que no es van arribar a publicar. Així doncs, procurarem atansar-nos a aquest fons amb l'afany d'intentar sistematitzar i establir els centres de gravitació del seu pensament. Aquests, alhora, pivoten entorn d'altres nuclis conceptuals que enriqueixen i completen els anteriors. Cal advertir, però, que una de les dificultats que ens trobarem serà la d'intentar categoritzar uns continguts que paradoxalment no han estat pensats sistemàticament. Pensem que, al llarg del recorregut editorial, les temàtiques sovint es veuran ponderades per la situació política o social del moment, prenent així nous matisos i camins lligats a la realitat que els susciten. Comptem però, com ens deia Joan Cortada, amb la *coherència discursiva del pensament* de Josep Maria Capdevila, que ens permetrà presentar els articles que va escriure en relació al pensament polític, al discurs social o a diferents aspectes d'ordre ideològic i cultural.

D'aquí presentem la classificació segons diferents nuclis d'interès dels articles que escrigué Josep Maria Capdevila. En el primer nucli, s'agrupen els articles específics de *Teoria Política*. Tot seguit, els articles agrupats sota el nom de *Qüestions socials* on s'hi apleguen els que fan referència als moviments obrers, a diferents aspectes del sindicalisme o al tractament dels drets socials. En un tercer nucli, intitulat *Aspectes ideològics*, hi trobarem els escrits de caire més marcadament ideològic i lligats sovint a les temàtiques dels dos primers. L'anàlisi dels fets polítics relacionats amb la política catalana, espanyola o diferents aspectes de política internacional, quedaran recollits sota el nucli d'*Anàlisi política*. Hi ha, tanmateix, un seguit d'escrits relatius als *Mitjans d'expressió* en els quals es tractaran aspectes relatius a la tasca del periodisme i la seva relació amb la difusió del pensament. Finalment, en un darrer nucli, es fa el tractament específic de les qüestions relatives al catolicisme i al paper de l'Església en la societat.

3.4. Eix expositiu d'aquest treball

Amb els *apunts* que fins ara hem esmentat, presentem l'eix expositiu del nostre treball que ens permetrà endegar les *vies d'anàlisi* i els continguts que estructuraran *el pensament social i polític a Josep Maria Capdevila*.

A. Considerem que els apartats introductoris -*Introducció* (§1) i *Consideracions prèvies entorn la persona i l'obra* (§2)-, ens ubiquen dins el recorregut biogràfic, i tanmateix, ens permeten seguir el fil discursiu respecte l'estudi de l'obra de Capdevila. Això és, a partir de l'*Assaig* de Maurici Serrahima i les tesis doctorals que sobre ell han dut a terme Joan Carreres i Joan Cortada. D'aquí, en sorgeixen un seguit d'*apunts* que ens suggereixen unes primeres hipòtesis i alhora diferents aspectes de caire metodològic.

B. Tot seguit establim els principals focus que ens permeten situar el context de pensament en què es mourà Capdevila -*Supòsits històrics i ideològics* (§4). Ens endinsarem, encara que breument, en el rerefons de pensament que hi ha en els corrents ideològics que conflueixen a Europa durant el primer terç del segle vint. En aquest punt, tot i la necessitat de mirar d'assentar-ne els precedents de caire filosòfic, la discussió principal i amb més controvèrsia l'observarem al voltant de diferents àmbits de pensament: d'una banda, els moviments revolucionaris d'arrel socialista i marxista; de l'altra, els moviments *reactius* que deriven en el nacionalsocialisme i les diferents formes de feixisme;⁹³ afegir-hi també, els accents que deriven del liberalisme econòmic que emmarca el capitalisme de principis de segle. Com a resposta a aquests corrents intentarem també situar, sota el nom de *temptatives de renovació*, el pensament d'arrel cristià.

C. Apuntades aquestes temàtiques de caire més ideològic, ens endinsem en *Els camins d'introspecció i la dialògica epistolar* (§5). Lluny d'intentar un recorregut biogràfic en tota la seva extensió i que considerem que ja queda prou detallat

⁹³ Si bé és certa la polarització al final del procés seguint l'eix decimonònic dretes-esquerres, originàriament és més complex: Zer Sternkell ha demostrat l'origen anarcosindicalista del moviment feixista (al que s'hi sumen ex-combatents de la Gran Guerra, avantguardistes, nacionalistes i tota mena de reaccionaris seguidor de Maurràs).

en els treballs resseguits; sí que voldrem situar-nos en el període objecte del nostre estudi, de 1922 al 1939, per tal de resseguir els fets viscuts per Josep Maria Capdevila a partir del llegat epistolar. Com hem apuntat, s'inicia amb les primeres lletres que es conserven a l'*Arxiu Capdevila* i relacionades amb la *Biblioteca de Estudios Sociales* datades del mes de gener de 1922. A partir d'aquí, observarem com les lletres i el diàleg amb els seus contemporanis resseguiran al llarg dels següents anys la preocupació per l'estudi del fet social i polític.

D. Amb aquest marc de contextualització, iniciem l'anàlisi del que anomenem *Les vies del pensament o les formulacions teòriques* (§6). Es tractarà doncs, de centrar els nuclis de pensament més pròpiament filosòfic en relació al pensament polític en dos aspectes:

1. *Sobre un aspecte de gènesi formativa; com entén i quins continguts trobem en els escrits previs a l'any 1929 i que ens serviran de base per a la comprensió dels escrits objectes d'estudi.*
2. *Sobre l'anàlisi dels nuclis de pensament que trobem en l'opuscle dels Principis de teoria política de l'any 1927.*

Incidirem especialment en aquest segon punt, desenvolupant-lo en un capítol a part (§7). L'opuscle intitulat *Principis de Teoria política* que va publicar Josep Maria Capdevila l'any 1927, quan dirigia la revista «*La Paraula Cristiana*», és un escrit de reflexió i de fonamentació filosòfica d'aspectes de pensament polític. Caldrà observar detalladament les correlacions que es donen entre els seus continguts i els dels escrits editorials que va escriure en la seva etapa de director de «*El Matí*», tot remarcant les intencionalitats i els aspectes d'originalitat de l'opuscle.⁹⁴ De la mateixa manera, podrem relacionar la redacció de l'opuscle amb el moment històric que es visqué a Catalunya durant el *Directorio militar* de Primo de Rivera. La fita serà situar la importància de la publicació de l'opuscle a partir de l'anàlisi acurada del tractament que Capdevila fa de les fonts de pensament que empra.

⁹⁴ Respecte a aquesta relació, la trobem també a la lletra de Capdevila a Serrahima de 5 d'abril de 1967.

E. En relació a l'estudi del fons articular, dins el que anomenarem *les vies de l'acció*, tractarem *els nuclis del pensament polític i social* (§8), on es presentarà la metodologia de treball pel tractament del fons amb l'anàlisi d'algun dels seus continguts. Més endavant, presentarem la categorització de l'articulat periodístic, amb els seus descriptors, conjuntament a una selecció articular amb la transcripció de diferents fragments periodístics. (§Annex I).

F. Finalment, ja el darrer capítol d'aquest treball (§9), ens servirà per a recapitular i establir les vies d'anàlisi que s'han recorregut i que ens haurien de dur a ubicar el pensament del nostre autor respecte els corrents de pensament coetanis, amb les corresponents distàncies, pel que fa a les temàtiques de caire antropològic, polític i social.

(...) per mitjà de Capdevila i del seu esforç a «El Matí» i a «La Paraula Cristiana», Serrahima ens posa en contacte amb l'obra d'una generació sencera de catòlics il·lustrats, que foren els protagonistes del renovellament catòlic català dels anys trenta. I, més enllà, ens posa en contacte amb aquest universal que hem anomenat la presència de l'intel·lectual cristià en la societat contemporània. Aquesta presència implica un conjunt de contradiccions i de tensions, pròpies de la figura, que inevitablement produeix la dialèctica entre tradició i progressisme, immobilisme i innovació, i finalment la rònega resistència institucional constantment confrontada amb el profetisme revolucionari.⁹⁵

* * *

Un cop hem conegut l'abast dels estudis que sobre Capdevila s'han publicat, i presentats els *apunts* que han de guiar la nostra recerca, anirem a plantejar algun dels mapes de pensament i els nuclis ideològics que interaccionen a nivell polític i social en el període objecte del nostre estudi. Des de la perspectiva actual, es considera que durant el primer terç del segle vint es produeix el moment culminant dels *moviments revolucionaris* que operen dins els camps científic, tecnològic i social; per tant, des de la perspectiva del canvi que originen, és immediata l'afectació en la redacció de la història de les idees polítiques. És per això que, en el següent punt del treball, abans d'endinsar-nos en la classificació articular, voldrem esbossar aquells nuclis ideològics i de pensament amb els quals Capdevila dialogarà.

⁹⁵ Jordi GIRÓ, *Els homes són i les coses passen, Maurici Serrahima i Bofill (1902-1979), un filòsof literat del segle XX*. PAM, Barcelona, 2004, p. 246.

4. SUPÒSITS HISTÒRICS I IDEOLÒGICS

4.1. Apunts sobre els corrents ideològics a l'Europa del primer terç del segle XX

- i. Introducció*
- ii. Apunts entorn el liberalisme, el tradicionalisme, i l'imperialisme*
- iii. Apunts entorn el socialisme i els moviments revolucionaris*
- iv. Apunts entorn el feixisme i el nacionalsocialisme*
- v. Tèptatives de renovació*
- vi. Entorn el pensament d'arrel cristià. Jacques Maritain i Emmanuel Mounier*

4.2. Apunts sobre el pensament polític i la política cultural a la Catalunya del primer terç del segle XX

- i. Apunts sobre el mapa polític i els corrents de pensament polític i social*
- ii. "Cristianisme social" i catalanisme. Apunts entorn el pensament polític d'arrel cristià. Torras i Bages, Miquel d'Esplugues i Carles Cardó*
- iii. Apunts sobre la política cultural*

4.1 Apunts sobre els corrents ideològics a l'Europa del primer terç del segle XX

i. Introducció

Al llarg d'aquest capítol intentarem, conscients dels propis límits, i sota la forma de digressions més o menys encertades, passar pels principals corrents ideològics de pensament que nodreixen l'escena política del primer terç de segle vint a Europa. En cert sentit, seran els corrents que acabaran trobant la seva traducció, amb els seus accents característics, en el mapa polític espanyol, i de retruc, en el català. Els nuclis als quals ens referim seran els que, en diferents intensitats, ens permetran situar les distàncies ideològiques que hi prendran Josep Maria Capdevila i els seus col·laboradors de «*El Matí*». Per tant, contextualitzarem la comprensió del *liberalisme*, el *socialisme*, el *capitalisme*, el *feixisme* o l'*imperialisme*, entre d'altres, com la dels corrents més representatius per la traducció que trobarien en les diferents formes de govern de l'època. I, alhora, i en el context del nostre treball, ens centrarem també en els moviments que neixen de pensament d'arrel cristià i que consideren també en el seu ideari l'acció política.⁹⁶

El fracàs de les revolucions liberals deixa una empremta. La revolució industrial transforma el semblant europeu; el proletariat s'organitza i pren consciència de la seva força, la lluita de classes s'intensifica. El positivisme polític triomfa amb la revolució industrial. Liberals, conservadors i socialistes invoquen el poder de fet, i es refereixen, per a justificar les més enfrontades posicions, a les lliçons de la ciència. En nom de la ciència, afirma Spencer l'eterna validesa del *liberalisme*; en nom de la ciència, Taine i Renan posen les bases d'un *neotradicionalisme*; i el mateix *nacionalisme* passa de l'estat utòpic al de la *Machpolitik*; de l'idealisme de Mazzini o de Michelet al xoc dels

⁹⁶ Ens referirem al pensament que donarà lloc a l'*humanisme* i al *personalisme*.

imperialismes.⁹⁷ El període del 1848 fins al 1914 fou relativament estable en comparació amb el precedent i el que el va seguir.⁹⁸

ii. Apunts entorn el liberalisme, el tradicionalisme i l'imperialisme

Dos principis fonamentaran les filosofies polítiques liberals: el primer, l'*individualisme* com a axioma de qualsevol teoria de valor, i en contrast a qualsevol forma de col·lectivisme; i el segon, que *les relacions entre els éssers humans en una comunitat són relacions morals*, existeix una comunitat perquè els seus membres es reconeixen entre ells com a fonts de valor.⁹⁹ Amb això, durant la segona meitat del segle XIX, els que invocaven *el liberalisme* es trobaven davant dos problemes: la realització progressiva de les reivindicacions liberals en l'ordre polític, amb les dificultats que l'exercici del poder suscita: sufragi universal, llibertat d'associació, etc.; i, en segon terme, el progrés industrial i el desenvolupament de la competència. Així, els principis de l'*orleanisme* i el *liberalisme manchesterià* esdevenien problemàtics, trobant-se en la cruïlla de dos camins: el *conservadorisme liberal* i l'*imperialisme*.

La definició d'*imperialisme* com a *defensa de l'Imperi* prové d'Anglaterra, encara que més tard les polítiques exteriors prenen un sentit pejoratiu en tant que *política d'expansió* o *política d'agressió*. El liberalisme anglès durant molt de temps serà fidel als principis de *prudència, economia i no intervenció* en matèria colonial.¹⁰⁰ No obstant això, aquesta actitud de no intervenció s'oposa la de Benjamin Disraeli;¹⁰¹ la seva conversió a la política colonial és de gran importància pel partit conservador, ja que li assigna un ideal i li proposa un camp d'acció. Modificarà de manera profunda l'estil del conservadorisme

⁹⁷ Joseph TOUCHARD, *Historia de las ideas políticas*, Tecnos, 1981, p. 509.

⁹⁸ Així, els conservadors anglesos s'oposaven a les reformes liberals, però eren pocs els que desitjaven subvertir-les i fou, de fet, un govern conservador el que va donar dret de vot, al 1867, a la classe treballadora anglesa. En l'altre extrem de l'espectre polític, el marxisme només va tenir un efecte marginal sobre la teoria o la pràctica del sindicalisme anglès. George H. SABINE, *Historia de la teoría política*, FCE, 5ª reimpressió, 2000, p. 553.

⁹⁹ *Ibid.*, p. 554.

¹⁰⁰ Aquests són els principis de James Mill i de Cobden; són les tesis que sostenen Georges Cornwall Lewis a *An essay on the government of the dependencies* (1841) i Goldwin Smith, manchesterià, a *The Empire* (1863).

¹⁰¹ Primer Ministre del Regne Unit en dos ocasions; el 1868, i el 1874.

anglès, associant l'ideal humanitari amb el dels interessos britànics. Amb la sentència que «Anglaterra té una missió i els interessos de la nació britànica coincideixen amb els de la humanitat»,¹⁰² veiem com el liberalisme anglès es relliga després d'un llarg període de *darwinisme polític* a les grans empreses imperials. Es diferencien diferents moments i tendències en la seva història entre el 1848 i el 1914; *el científicisme de Spencer o el darwinisme polític, liberalisme ultra-manchesterià; la revisió idealista del liberalisme per l'Escola d'Oxford; i la posterior formulació de l'imperialisme*.¹⁰³

Un altre posicionament es situa en l'evolució de les idees polítiques als Estats Units des de la fi de la *Guerra de Secessió* (1861-1865) fins a la primera *Gran Guerra* europea. Es seguirà un procés anàleg al viscut a Anglaterra, amb una política exterior que inicia un procés d'expansió imperialista. El partit republicà, instal·lat en el poder, s'identificarà amb la industrialització i el que implica el progrés tant pel que fa als avenços com a les desigualtats. Des de finals de segle dinou, l'economia dels Estats Units seguirà el desenvolupament marcat pel capitalisme, fent palesa la influència de l'economia sobre la política, i, alhora, el creixement econòmic i demogràfic suscitarà l'impuls imperialista i nacionalista. El *darwinisme social* constituirà un dels suports principals a les polítiques de caire imperialista en base al '*culte a l'individu i la preocupació per la força, tant personal com social, així com el creixent sentit de responsabilitat en relació a les «nacions civilitzades»*'.¹⁰⁴

Situant-nos en el marc del liberalisme francès, veurem com difícilment se'l podrà dissociar del *proteccionisme* i del *maltusianisme*, assistint a un procés que va de l'*orleanisme* fins al *radicalisme*. La revolució de 1848 tanca un

¹⁰² Joseph TOUCHARD, o.c., p. 535. Vid. ELIE HALÉVY, *L'histoire du peuple anglais*. Hachette (vol. I: *Les impérialiste au pouvoir*, 1895-1905; vol. II: *Vers la démocratie sociale et vers la guerre*); Georges BENNET (ed.), *The concept of Empire, from Burke to Atlee (1774-1947)*, Londres, 1957.

¹⁰³ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 518 ss. Vid. E. BARKER, *Political Thought in England, 1848-1914*, 2ª ed., Londres, 1950. VVAA: *Darwinism and the study of society*. Londres, Tavistock, XX. '*El liberalisme anglès deixa de ser, sota el regnat de la reina Victòria, la doctrina d'un partit per a convertir-se en la filosofia d'una nació. La fracció més dinàmica del partit liberal, Joseph Chamberlain, sosté una política de grandesa imperial; i consegüentment el liberalisme condueix a l'imperialisme*'. R. HOFSTADTER, *Social Darwinism in American thought*. Boston, Beacon Pres., 1955.

¹⁰⁴ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 535 ss.

període de la història del liberalisme, el final de l'*eufòria liberal*;¹⁰⁵ el segueix el *liberalisme republicà*,¹⁰⁶ i finalment, el *radicalisme científic i empíric*, preocupat per la salvació nacional i la moral laica.¹⁰⁷ Els diversos estils de radicalisme tenen com a denominador comú '*la fidelitat al record de la Revolució Francesa, el racionalisme com a oposició a tot dogma, i la defensa dels interessos particulars, com a peça mestra de la seva doctrina*'.¹⁰⁸

Durant la segona meitat del segle XIX, el *tradicionalisme* francès està dominat per dos fets: d'una banda, el *monarquisme* que significa sobretot lleialtat a la institució; i d'altra, el *Segon Imperi*, que no aconsegueix crear un estil polític ni fundar una tradició.¹⁰⁹ *Hypolitte Taine* i *Ernest Renan*, dos adversaris de l'*Antic Règim*, posaran les bases del *neotradicionalisme* i que, més tard, s'expandirà en el *nacionalisme francès*. El primer rebutja l'abstracció, l'estatisme, el que anomena una *grollera democràcia*; la seva hostilitat al *Segon Imperi* i a la *Comuna* provenen del seu rebuig a la democràcia plebiscitària.¹¹⁰ Si bé les seves tesis descentralitzadores ja havien estat sostingudes per *Alexandre de Tocqueville* i altres autors d'inspiració liberal, l'esperit que anima la seva obra és proper al que inspira als fundadors de la *universitat republicana*. Per la seva part, Renan aporta un estil que marca una ruptura amb el *pedantisme positivista*, afirmant una concepció espiritualista i voluntarista de la nació.¹¹¹

¹⁰⁵ L'obra més característica que planteja el problema del 'ralliement' és la *La France nouvelle* de Prevost-Paradol, 1868.

¹⁰⁶ La Constitució de 1875 recull els grans temes de la *France nouvelle*; l'orleanisme presideix el naixement de la III República.

¹⁰⁷ El partit radical, fundat al 1901, és un partit de centre; és la forma radical de l'orleanisme.

¹⁰⁸ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 512-518. *El partit radical, fundat al 1901, és un partit de centre, és la forma radical de l'orleanisme. Els diversos estils de radicalisme tenen com a denominador comú: la fidelitat al record de la Revolució Francesa, el racionalisme (oposició a tot dogma), i la defensa dels interessos particulars com a peça mestra de la seva doctrina* (Alain). Vid. P. GUIRAL, *Prevost-Paradol (1829-1870), pensée et action d'un libéral sous le Second Empire*. PUF, 1955; J.A. SCOTT, *Republican ideas and the liberal tradition in France (1870-1914)*, New York, Columbia U. P., 1951. P. ALAIN, *Eléments d'une doctrine radicale*. Gallimard, 1925.

¹⁰⁹ Continua existint un corrent de catolicisme social. L'encíclica *Quanta Cura* i el *Syllabus* (1864) no faran possible conciliar els principis de l'Església i les llibertats modernes, i acabaran imposant-se les mesures anticlericals de Jules Ferry i la Llei de Separació.

¹¹⁰ Els remeis que proposa són: a) l'educació (la política és essencialment pedagogia); b) el recurs a les elits de la intel·ligència; i c) l'associació, en les seves diverses formes, com a mitjà per afavorir l'educació cívica i moral, i de lluitar contra la influència de l'Estat.

¹¹¹ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 521-531. Vid. TAINÉ: *Les origines de la France contemporaine*. Hachette, 1947; FAYOLLE, L.: *Les idées politiques de Taine*, Lyon, 1948 (tesi de dret dactilografiada); RENAN: *La réforme intellectuelle et morale*, 1871 (en el vol. I de les *Oeuvres complètes*, Calmann-Lévy, 1947, i *Qu'est-ce qu'une nation?* Id. vol I, p. 887-906 (versió castellana: *¿Qué es una nación?*, traducció i estudi preliminar de Rodrigo Fernández Carvajal, Madrid, Instituto de Estudios Políticos, 1957).

Seguint en l'òrbita francesa, i des de l'òptica dels *nacionalismes*, a principis de segle vint sorgeix un sentiment nacionalista realista, descentralitzador, regionalista, militarista i hostil a Alemanya. Es valoren les virtuts de les elits i els beneficis de l'ordre, esdevenint aquests trets molt diferents als del nacionalisme liberal. Apareix el nacionalisme de defensa territorial amb tres temes que el dominen: el sentiment d'*energia*, l'*arrelament*, i la *filosofia del gran burgès* que creu en les conveniències i els beneficis.¹¹² D'altra banda, també ens trobem amb el nacionalisme que assumeix el conjunt de la tradició francesa i que està convençut que França té dues vocacions en el món: la proclama en favor de la *cristiandat*, i la de *llibertat*.¹¹³ Amb Charles Maurras¹¹⁴ i l'escola de *l'Action Française* sorgirà el nacionalisme que elegeix i exclou; fundador del *nacionalisme positivista* que conclou amb el *nacionalisme integral -monarquia hereditària, antiparlamentària i descentralitzada-*. Davant les formes de nacionalisme, França acabaria optant per aquesta darrera amb les conseqüències implícites que se n'acabaran derivant.¹¹⁵

El nacionalisme que sorgeix a Alemanya, abans i després de la unitat, és molt diferent del nacionalisme francès després de la derrota de la guerra francoprussiana de 1870, i del nacionalisme que havia pres formes molt diverses a la Itàlia del *Risorgimento*.¹¹⁶ Els *Discursos a la nació alemanya - Reden an die deutsche Nation-* de Fichte anunciaran el *Sistema nacional d'economia política*; el *pangermanisme* esdevé la conclusió d'un segle de nacionalisme.¹¹⁷ Dels fets de Sarajevo de l'any 1914, els autors alemanys faran recaure la responsabilitat de la guerra en l'imperialisme anglosaxó i el

¹¹² Ibíd. Els textos que millor mostren el nacionalisme de Barrès són: *Le roman de l'énergie nationale* (3 vols.: *Les déracinés*, *l'appel au soldat* i *Leurs figures*) i *Scènes et doctrines du nationalisme*. Vid. J.M. DOMENACH, *Barrès par lui-même*, Editions du Senil, 1954.

¹¹³ Ibíd. Poc influent durant la seva vida, però, posteriorment, la seva obra fou utilitzada en sentits oposats: per la Resistència francesa i, sobretot, per la Revolució Nacional de Vichy. Entre les obres més característiques de Péguy: *L'argent*; *Notre jeunesse*; *Victor-Marie comte Hugo*. Vid. Romain ROLLAND, *Péguy, A. Michel*, 1944., 2 vols.; Felicien CHALLAYE, *Péguy socialiste*, Aimiot-Dumont, 1954.

¹¹⁴ Ibíd. Els seus textos més característics estan a *Mes idées politiques*, A. Fayard, 1937; *Enquête sur la monarchie*, *Une campagne royaliste au Figaro* i *Si le coup de force est possible*, A Fayard, 1925. Vid. THIBAUDET, A., *Les idées de Charles Maurras*, Gallimard, 2^a ed. 1920; Henri MASSIS, *Maurras et notre temps* (entrevistes i records), Plon, 1961.

¹¹⁵ Els dos grans esdeveniments en la història del nacionalisme francès, entre 1871 i 1914, són el boulangèrisme i l'assumpte Dreyfus. Joseph TOUCHARD, o.c., p. 526 ss.

¹¹⁶ El nacionalisme de Cavour s'oposa al de Mazzini, i que no es confon, alhora, amb el de Gioberti o Garibaldi.

¹¹⁷ Vid. Andreas DORPALEN, *Heinrich von Treitschke*, Yale U.P., 1957; Rohan BUTLER, *Raíces ideológicas del nacional socialismo*. Fondo Cultura Económica, 1943. Joseph TOUCHARD, o.c., p. 531 ss.

nacionalisme francès. Contràriament, els autors francesos i anglesos ho faran sobre el militarisme alemany. *Lenin*, per la seva part, a l'abril del 1917, publica *Imperialisme, fase superior del capitalisme*, on no denuncia ni l'imperialisme alemany ni l'anglès, sinó l'imperialisme capitalista en el seu conjunt amb l'afirmació que les contradiccions del capitalisme condueixen a l'imperialisme i aquest, condueix a la guerra.¹¹⁸

iii. Apunts entorn el socialisme i els moviments revolucionaris (Etapa 1870-1914)

La lluita obrera que va desembocar en les revolucions europees de 1848 perfeccionaran les fonamentacions teòriques i progressivament s'aniran descartant les tradicions utòpiques en base a la fundació de *comunitats ideals*. Dos grans corrents començaran a tenir presència en la fonamentació del *pensament revolucionari* europeu, cadascun amb una visió divergent de l'estratègia a seguir i de la mateixa naturalesa de la història; d'un costat, el corrent *socialista*; i de l'altre, l'*anarquista o llibertari*.¹¹⁹ El període comprès entre 1870 i 1914 no presenta, en el pla de la construcció doctrinal, cap novetat important. Es registren intents de síntesi, de revisió i d'adaptació i totes les reflexions tindran el seu centre d'interès al voltant de dos temes: *l'evolució del capitalisme* i *el paper de l'Estat en la transformació de la condició proletària*. El socialisme havia profetitzat que la revolució social conduiria a la desaparició del capitalisme, però aquest, malgrat les seves contradiccions, no deixaria de reforçar-se. Llavors, a partir de cert moment, tant el *socialisme utòpic* com el *mutualisme proudhonià* deixarien de donar les respostes esperades per la classe treballadora.

Després de 1870, el marxisme és l'únic corrent ideològic coherent del socialisme, només l'anarquisme li disputa el lloc, si bé en zones molt

¹¹⁸ *Ibid.*, 538. Veure capítol 6 sobre els primers escrits de J.M. Capdevila a «*Vida Olotina*».

¹¹⁹ Salvador GINER, *Historia del pensamiento social*. Barcelona, Ariel, 1980 (2ª reimpressió), p. 425-427. Vid. Carl A. LANDAUER, *European Socialism. A history of ideas and movements*, Berkeley, 1959, 2 vols.; Leo VALIANI, *Histoire du socialisme au XXe siècle*, Nagel, 1948; Henri ARVON, *L'anarchisme*, PUF, 1951; George WOODCOCK, *Anarchism. A history of libertarian ideas and movements*, Penguin books, 1962.

limitades.¹²⁰ Amb això, l'evolució del capitalisme posarà en dubte les previsions de *Karl Marx*. Davant d'aquesta situació, mentre economistes i doctrinaris es dediquen a revisar els textos de *Marx* i *Engels*; d'altra banda, ens trobem amb qui considerarà que l'acció dels factors econòmics i socials cal completar-los amb l'acció política (socialdemòcrates); no obstant això, també hi ha qui buscarà la solució al problema confiant en una elit violenta, encarregada d'animar a les masses mitjançant el mite de l'anarquia i de la vaga general (*vitalisme revolucionari*); i per últim, aquells que, posant entre parèntesi les perspectives revolucionàries actuals o pròximes, preferiran replegar-se a l'acció sindical a través del *tradeunionisme* pràctic,¹²¹ sorgint-ne els partits laboristes de caire reformista, però sense afany de cap acció revolucionària. Els alemanys escolliran una altra via: la subordinació dels sindicats a la socialdemocràcia;¹²² i, de la seva banda, francesos i italians optaran pel sindicalisme apolític.¹²³

Assistim, doncs, a un mutualisme entre el capitalisme i el poder dels Estats; encara que els règims polítics arribessin a desaparèixer, l'Estat no deixaria de reforçar-se com a aparell administratiu i policíac. Molts corrents de pensament revolucionari van veure en la *Comuna de París* (1871) l'encarnació històrica d'un govern revolucionari popular, prefiguració substituïdora de l'Estat, i la realització d'una democràcia directa. Ara bé, el seu fracàs marca la decadència de la influència de *P.J. Proudhon* a França i a Europa, i contribueix a explicar

¹²⁰ Els problemes que afronta el marxisme (exposats per Lenin a *Tres fonts i tres parts integrants del marxisme*) són: el problema de la interpretació materialista i dialèctica de la història, de la societat i de la naturalesa; el problema de l'anàlisi del mode de producció capitalista, i el de la comprensió científica de les condicions de la seva superació; i el problema de la comprensió de la funció de la lluita de classes com a força motriu del desenvolupament que fa possible i necessària la dictadura del proletariat i l'extinció de les mateixes classes. Ernesto MASCITELLI, «Marxismoistòr ». *Diccionario de términos marxistas*. Grijalbo, Barcelona, 1979, p. 247.

¹²¹ Moviment dels *Trade Unions* (confederació sindical britànica).

¹²² L'origen de la socialdemocràcia té lloc a Alemanya quan l'associació obrera creada per F. Lassalle es fon amb el partit obrer d'inspiració marxista creat el 1869 per W. Liebknecht i A. Bebel. La socialdemocràcia fou la referència política dominant del moviment obrer europeu fins a la Primera Guerra Mundial; d'una part, va perjudicar molt la doctrina i la pràctica internacionalista dels partits socialistes, i, d'altra part, va permetre l'esclat i consolidació de la revolució soviètica, dividint el moviment obrer de tots els països, entre comunistes i socialistes. A. RUIZ, «La socialdemocràcia», dins F. VALLESPÍN, (ed.) *Historia de la teoría política*, 4. Alianza, Madrid, 1981, p. 213. 216 s.

¹²³ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 545 s. Vid. E. DOLLÉANS; M. CROZIER, *Angleterre, France, Allemagne, Etats-Unis* (1750-1918), 1950. G. LEFRANC, *Les expériences syndicales internationales des origens à nos jours*, Aubier, 1952; G. GUY-GRAND, *La philosophie syndicaliste*, 3ª ed., Grasset, 1911.

certes actituds del *sindicalisme revolucionari* francès amb posterioritat al 1880.¹²⁴

La fórmula política que postula l'anarquisme es el *federalisme*. El *socialisme antiautoritari* consistirà en un conjunt de col·lectivitats de treballadors, autogestionades, unides només per pactes lliurement concertats, sense cap autoritat dictatorial revolucionària per sobre d'elles. Les perspectives de l'anarquisme són, a grans trets, les de la *Primera Internacional* amb l'emancipació econòmica dels treballadors com a obra dels mateixos treballadors. L'anarquisme constitueix una reacció d'esperança del proletariat davant l'estadi imperialista del capitalisme, i parteix d'un conjunt de creences bàsiques que fan possible l'ideal d'una societat sense coacció: *la llibertat individual, el poder emancipador de la raó i de la ciència, la inevitabilitat del progrés, la bondat bàsica de l'ésser humà i l'harmonia fonamental de la naturalesa*. Així, l'anarquisme es considera com una radicalització del liberalisme, o inclús del racionalisme il·lustrat; no obstant això, l'*individualisme radical* es conjuga malament amb el *comunitarisme socialista*¹²⁵ i, socialistes i sindicalistes, es dividiran en les anàlisis d'aquestes problemàtiques.

La *nacionalització* afectarà, a partir de 1910, a tota la socialdemocràcia, i de rebuig, els marxistes més intransigents se n'allunyaran cada cop més, i l'imperialisme econòmic i polític serà la causa de les guerres. La Primera Guerra Mundial agafarà per sorpresa als moviments socialistes abans d'haver

¹²⁴El sindicalisme revolucionari accentua la necessitat d'una acció revolucionària violenta per assegurar el triomf del col·lectivisme. Representat a França per Pouget, Delasalle. I, sobretot, Pelloutier, que aconsegueix el reconeixement, al 1884, del dret sindical, i la creació, al 1895, de la Confederació General del Treball (CGT). En el Congrés d'Amiens (1905), s'afirma la seva independència en relació als partits polítics i l'autonomia del moviment sindical, posició que sostindrà fins la Primera Guerra Mundial. Joseph LAJUGIE, *Las doctrinas económicas*. Oikos-tau, Barcelona, 1971, p. 53.

¹²⁵ Bakunin no hi va veure antagonisme, per la seva creença en una harmonia natural última, conciliadora dels interessos individuals i socials. Però no tot l'anarquisme accepta aquesta explicació, ni manté l'equilibri entre els dos pols (Max Stirner accentuarà l'*individualisme*). J. ÁLVAREZ: «La teoría política del anarquismo», dins Fernando VALLESPÍN (ed.), *Historia de la teoría política*, 4. Alianza, 1981, p. 263, 272, 280.

result cap dels problemes d'adaptació que havia plantejat el període que s'inicià en el darrer quart de s.XIX.¹²⁶

Socialisme i moviments revolucionaris a partir de 1917. Si aquests corrents ideològics deriven dels moviments socialistes del segle XIX, i en major o menor mesura del marxisme, el *socialisme no leninista*,¹²⁷ després de la *Gran Guerra*, va haver d'afrontar un seguit de problemes, com l'èxit dels feixismes o la participació en el poder dins del marc de les economies capitalistes. Per tant, la necessitat d'una *nova doctrina socialista* determinaria les temptatives de renovació ideològica. El problema d'una ètica del socialisme –ja present a *P.J. Proudhon*, *Eduard Bernstein*, *Henri de Man*– esdevé un dels puntals del socialisme modern, en què alguns afirmaran que *el socialisme és únicament l'afirmació d'un imperatiu ètic*. Per tant, la recerca d'una ètica per a un nou socialisme condueix a un apropament –que ja s'entreu a la França dels anys 1930– entre la ideologia socialista i alguns moviments d'inspiració cristiana.¹²⁸ Amb això, les temptatives de renovació i examen del pensament socialista provocà que les fronteres ideològiques fossin encara més imprecises del que eren abans del 1914.¹²⁹

L'actitud dels *socialistes no leninistes* en relació al *bolxevisme soviètic* i als partidaris de la *Tercera Internacional Comunista* -Moscu, març de 1919-, va ser complexa fins al 1937. En el pla polític, la ruptura estava consumada; però en el pla de les posicions ideològiques la situació era molt més confusa. La influència dominant corresponia als reformistes, però cada cop era més moderada la pràctica política dels partits socialistes europeus. En compensació, les proclamacions teòriques retornarien a la més estricta ortodòxia marxista, excloent qualsevol revisionisme.¹³⁰ Els objectius serien revolucionaris: *la lluita de classes contra la burgesia i l'imperialisme; la condemna del socialpatriotisme; i l'afirmació de l'internacionalisme pacifista dels*

¹²⁶ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 547-574. Vid. CHARLES RIHS, *La Commune de Paris, Sa structure et ses doctrines*, Ginebra. Droz, 1955; LEO VALIANI, *Histoire du socialisme au XXe siècle*, Nagel, 1948; BERTRAM D. WOLFF, *Three who made a Revolution* (Lenin, Trotsky, Stalin), 1948.

¹²⁷ Agrupem amb aquest terme els corrents ideològics anomenats habitualment 'socialdemòcrates'.

¹²⁸ Destaquem en aquest sentit els esforços de la revista «Esprit» o el moviment 'Christianisme social' a França, i els dels deixebles de Dossetti a Itàlia

¹²⁹ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 607 s.

¹³⁰ Otto Bauer i Friedrick Adler, marxistes austríacs ortodoxos, es converteixen en els mestres del pensament.

proletaris. No obstant això, des del 1918, les crítiques en relació als mètodes del bolxevisme són rotundes: *violació de la democràcia en el règim polític soviètic, divisió del moviment socialista internacional, desconeixement del pacifisme*.¹³¹ La discussió dels socialistes davant del poder va ser especialment punyent a França i, en aquest sentit, va tenir especial relleu la figura de *Léon Blum*, primer ministre, president i líder de la *Secció Francesa de la Internacional Obrera*. Insisteix, des del 1933, en la distinció entre la *presa del poder* i l'*exercici del poder*. La *presa del poder* és l'únic acte revolucionari, ja que tendeix a la destrucció del règim capitalista i a la *transformació social*; per tant, des d'aquest punt de vista, els socialistes no poden fer altra cosa que ajudar als governs d'esquerra. En canvi, l'*exercici del poder* és la gestió per part del socialistes, per raons excepcionals, de l'ordre legal existent, dins del marc del capitalisme i dins del respecte de les regles constitucionals establertes, amb la finalitat, segons Blum, d' *accelerar el ritme de l'evolució capitalista que condueix a la revolució*.¹³²

La doctrina del *sindicalisme revolucionari* tindrà una gran influència en les revolucions que es donen entre les dues guerres mundials, particularment a la Itàlia de *Mussolini* i al feixisme (*George Sorel* i els seus deixebles, E. Berth i H. Lagardelle). Aquesta doctrina tendeix a fer del sindicat l'eina essencial de la revolució social amb la finalitat de fer desaparèixer l'*Estat polític*, sostenidor del capitalisme. Així, aquell caldrà ser substituït per un *Estat econòmic*, és a dir, per un govern de productors en què la seva base la formaran els sindicats, constituïts en propietaris dels mitjans de producció i agrupats en federacions. L'ideal serà un règim en el qual la producció serà lliurement organitzada i no hi haurà altra autoritat que la de l'ordre tècnic. El mitjà per arribar a aquest ideal és només l'acció sindical. ÉS per això que es considera la democràcia parlamentària injustificable per estimar que econòmicament consagra drets i perpetua privilegis; socialment, «*engreixa la lluita de classes per mitjà de les transaccions entre partits polítics, i moralment envileix les consciències*». Per

¹³¹Aquestes crítiques emanen tant dels 'dretans' (el belga Vandervelde o el britànic Mac Donald), com dels 'centristes' (Léon Blum), o 'dels marxistes doctes' (Otto Bauer).

¹³² Joseph TOUCHARD, o.c., p. 601 ss. A Bèlgica, en canvi, la majoria del partit obrer belga, repudiant oficialment el marxisme, es va comprometre de manera progressiva, del 1935 fins al 1939, en la via de l'*exercici del poder*, amb el doble objectiu de resoldre la crisi econòmica mitjançant el *planisme*, i d'assegurar la neutralitat de Bèlgica en previsió de la guerra.

tant, d'aquí la necessitat de recórrer a l'acció directa, amb la finalitat de preparar als obrers per a la vaga general que faci esclatar la revolució social.¹³³

En oposició al feixisme italià, es fa palesa la desorientació dels socialistes, incapaços de coordinar una defensa comuna amb els leninistes (*Amadeo Bordiga Antonio Gramsci, Umberto Terracini,..*). Els majoritaris del partit socialista (*Giacinto M. Serrati*) cauen en el parany de Mussolini en acceptar un *pacte de pacificació* que desmobilitza les masses obreres i encoratja les classes mitges a entregar-se al feixisme. A partir del 1926, *resistents socialistes*, agrupats en torn al moviment *Justícia i Llibertat*, fundat al 1929, comprendran, potser ja massa tard, que la lluita contra el totalitarisme no es podia dur a terme només a través del proletariat, sinó que exigia una acció concertada de liberals, socialistes i comunistes, a escala europea. De la mateixa manera, el moviment socialista alemany es debilitarà davant del nazisme i es mostrarà persuadit, de la mateixa manera que ho faran els comunistes, per la convicció que el gran capitalisme alemany aturaria el nazisme.

iv. Apunts entorn el feixisme i el nacionalsocialisme

El *feixisme italià* i el *nacionalsocialisme alemany* presentaran algunes analogies encara que es donin en contextos diferents.¹³⁴ Ambdós atorgaran prioritat a l'acció sense constituir-se pròpiament com a doctrina; així, les formulacions de Hitler o de Mussolini, de Ciano o de Rosemberg es redueixen a uns principis que són essencialment *principis per a l'acció*.¹³⁵ Neixen fruit de la guerra i

¹³³ Sorel fa l'*Apologia de la violència*, únic mitjà per a provocar en els sindicalistes un esperit revolucionari; i de la vaga general un vertader mite, una *idea-força* capaç de fer triomfar el socialisme. Joseph LAJUGIE, o.c., p. 53 s.

¹³⁴ Hanna ARENDT, *The origins of totalitarianism*, Nueva York, Harcourt, Brace and Co., 1951; FRANZ NEUMAN, *Behemoth. The structure and practice of national-socialism 1933-1944*. Londres, Oxford U. P., 2a ed. 1944; ALAN BULLOCK, *Hitler, A study in tyranny*, Londres, Odhams Press, 1952; MARCEL PRÉLOT, *L'Empire fasciste, les tendances et les institutions de la dictature et du corporatisme italiens*. Sirey, 1936.

¹³⁵ Hitler, durant la campanya del 1933, es nega a presentar un *Programa*, tot afirmant que el que importa és la voluntat humana. *Mein Kampf*, més que una obra doctrinal, és una autobiografia apassionada i una crida a l'acció. Les manifestacions de Hitler no són les d'un teòric, sinó les d'un home obsessionat per idees fixes. El feixisme es concep com acció, dinamisme i ambició de domini i poder. Mussolini és la figura central del feixisme; no serà fins al 1929-30 que donarà al feixisme una doctrina imprecisa i oportunista. Gentile, principal filòsof del partit, afirma que el feixisme no és només una doctrina política, sinó també una visió general de la vida (*Che cosa è il Fascismo*, Florencia, 1925, p. 38). Gregorio de YURRE, o.c., p. 273 s.

constitueixen una reacció de la humiliació nacional per la derrota,¹³⁶ i en el seu origen, es mostren com a moviment de desesperança i de rebel·lia contra el *liberalisme* i els mites del progrés. D'aquesta manera pren força la convicció que la salvació només pot venir d'una nova forma de socialisme, del *nacionalsocialisme*, el qual consisteix, no en la lluita de classes, sinó en el fet de fer-les conviure en el fonament de la unitat nacional.¹³⁷ També *Mussolini* condemnarà la lluita de classes afirmant que '*el feixisme s'oposa al socialisme que immobilitza el moviment històric en la lluita de classes i que ignora la unitat de l'Estat, que fon les classes en una sola realitat econòmica i moral*'.¹³⁸ D'aquesta manera, el feixisme condueix a l'exaltació de l'Estat en tant que *eina dels forts i garantia dels dèbils*, esdevenint realitat suprema; així, la nació arriba a la seva maduresa i plenitud en la seva forma d'Estat. Per ser un organisme, la nació és un ser superior i transcendent als individus i al simple agregat o suma d'individus, '*el valor de l'organisme està en la seva utilitat per a derivar d'ell la preeminència del tot*'.¹³⁹ La principal particularitat del feixisme italià serà el corporativisme; no obstant això, darrera aquesta aparença, s'hi amagarien les relacions entre els dirigents feixistes i els principals caps de la indústria i de la banca.¹⁴⁰ Amb aquest format, les institucions corporatives testimonien la domesticació dels interessos econòmics i asseguren la unitat i la vida de l'Estat.¹⁴¹

Si en el *feixisme*, les diverses autoritats apareixen com a òrgans subordinats a l'Estat, en el *nacionalsocialisme* alemany el centre i vèrtex suprem de l'organització social i política l'ocuparà la persona del *Führer*. Pel

¹³⁶ El punt de vista de l'Escola de Frankfurt, en el seu primer període, sobre les arrels del feixisme, conté dos temes principals, que tenen els seus orígens en el marxisme i en la psicoanàlisi respectivament. D'una part, a nivell econòmic, s'explica com una substitució del capitalisme competitiu pel capitalisme monopolista, que ostenta el poder "amb la finalitat de 'tractar' amb la crisi econòmica i política del capitalisme"; i d'altra, el precedent de la moral feixista, subministrada per la moral burgesa, amb la seva condemna de l'hedonisme en favor de la "virtut". Göran THERBORN, *La Escuela de Frankfurt*. Anagrama, Barcelona, 1972, p. 38-40.

¹³⁷ Concepció antimarxista que s'inscriu en una llarga tradició: la de Fichte i el seu *Estat comercial tancat*; la de List i el seu *Sistema nacional d'economia política*, la de Rodbertus, Lassalle, Dühring, la dels "doctrinaris de la nació alemanya" (Oswald Spengler, Arthur Moeller Van den Bruck).

¹³⁸ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 608-617.

¹³⁹ *Ibid.*, p. 297 s.

¹⁴⁰ Henri DENIS, *Historia del pensamiento económico*, Ariel, 1970, p.510. En el pla pròpiament econòmic, les experiències feixistes es varen traduir en un augment molt clar de les intervencions de l'Estat. El corporativisme feixista s'assemblava només superficialment al corporativisme de l'Acció Francesa, un mitjà de contrapesar la influència de l'Estat; en canvi les corporacions del feixisme italià estaven al servei de l'Estat.

¹⁴¹ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 612 ss..

nacionalsocialisme, la realitat fonamental és el poble -*Volk*- en tant que realitat històrica i biològica; així, es confonen *la raça i la història* en el marc d'un estat que és presentat com a un moment del destí alemany, amb el seu cap, *Adolf Hitler*, que li atorga una mística,¹⁴² i on la *raça* en determina la moral. L'estructura racial no només determina la ment i la manera d'obrar, també esbiaixa les idees i els principis que serveixen per a canalitzar l'acció humana. Aquesta actitud dominant de l'estil ètic dels pobles germànics és la *moral de l'honor*, que és una ètica nacional i racial; és racial en raó del seu origen, i nacional en raó del fi que vol assolir. D'aquesta manera, la grandesa de la pròpia nació compleix amb la seva missió de defensar i realitzar l'autarquia espiritual del poble.¹⁴³

El racisme nacionalsocialista no té precedents, i mai fins aleshores s'havia expressat l'antisemitisme amb tanta violència, alhora que, mai un Estat havia intentat exterminar sistemàticament a tots aquells la raça dels quals era considerada impura. La doctrina de l'*espai vital* -*Lebensraum*- política, militar, mística, està íntimament lligada a la del poble i a la de la raça. El pangermanisme hitlerià difereix del pangermanisme anterior al del 1914; no descansa en les anàlisis de les realitats econòmiques i és més polític que econòmic. És el poder de l'Estat el que crea les condicions necessàries de l'economia; el que importa és el poder i el nombre dels que cal que formin part de l'Estat. Així, la lògica del sistema hitlerià s'instal·la en l'economia de guerra.¹⁴⁴ Les idees polítiques de Hitler procedeixen del darwinisme: la lluita (*Kampf*), la raça i la desigualtat, que s'oposen al pacifisme, al internacionalisme i a la democràcia.¹⁴⁵

v. Temptatives de renovació entorn el pensament d'arrel cristià

Després de la guerra de l'any 1914, diferents sectors del catolicisme europeu, sensibles als canvis ideològics i polítics, apostaran pels moviments

¹⁴² Gregorio de YURRE, o.c., p. 301 s.

¹⁴³ *Ibid.*, p. 515.

¹⁴⁴ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 615.

¹⁴⁵ Seguint Alan Bullock, de l'estudi i bibliografia sobre el dictador de l'any 1952, *Hitler: A Study in Tyranny*.

canalitzadors de les democràcies parlamentàries. Don Sturzo n'és un exemple i fundarà l'any 1918 el Partit Popular italià; reformista, descentralitzador i partidari de la representació proporcional; esdevindrà el principal teòric de la democràcia cristiana.¹⁴⁶ El respecte al pluralisme serà el tret més important de la seva doctrina i les seves idees inspiraran als demòcrates populars francesos.¹⁴⁷ Tot i això, mentre alguns pensaran la democràcia cristiana com a esperança del cristianisme, altres ho reduiran a un radical socialisme per a ús dels cristians. Seguint en l'òrbita francesa, ens trobem amb la paradoxa que els dos pensadors catòlics de més influència en el camp de l'humanisme cristià o del personalisme, Jacques Maritain i Emmanuel Mounier respectivament, guarden distàncies respecte de la democràcia cristiana.¹⁴⁸

vi. Entorn el pensament d'arrel cristià. Jacques Maritain i Emmanuel Mounier

Nuclis del pensament polític de Jacques Maritain.

Maritain elabora la part principal del seu pensament polític entre 1933 i 1951, portant la renovació catòlica i les tesis de la filosofia de l'esperit personal a les controvèrsies socials i polítiques del seu temps.¹⁴⁹ Tot recolzant-se en la crítica de Rousseau, buscarà una renovació del pensament democràtic criticant no

¹⁴⁶ Luigi Sturzo, sacerdot i polític italià, neix el 1871 i mor a Roma l'any 1959. El partit que funda és l'antecedent de la futura democràcia cristiana. Tot i la difusió i acollida arreu d'Europa del pensament polític, l'adveniment dels moviments feixistes l'acaben ofegant i el forcen a l'exili durant la Segona Guerra Mundial.

¹⁴⁷ La seva doctrina és exposada, al 1928, per Marcel Prélot i Raymond Laurent en el seu *Manuel politique*, que insisteix en la representació dels interessos familiars, econòmics i socials. Si bé la democràcia cristiana francesa condueix en el terreny polític a uns resultats modestos, la Confederació Francesa dels Treballadors Cristians creix ràpidament. Al 1939, es comptabilitzen 500.000 adherits. Són coneguts els èxits assolits per la democràcia cristiana, després de la guerra, a Alemanya, Itàlia, França i Bèlgica; i també els problemes que la pràctica parlamentària i la prova del poder li han plantejat. Vid. M. VAUSSARD, *Histoire de la démocratie chrétienne: France-Belgique-Italie*, Editions Seuil, 1956; J. ROVAN, *Le catholicisme politique en Allemagne*, Editions du Seuil, 1956; J. MARITAIN, *Christianisme et démocratie*, Hartmann, 1943; Id. *L'homme et l'Etat*. PUF, 1953; BERNANOS, *Le grande peur des bien-pensants*, Grasset, 1939. E. MOUNIER, *La pensée de Charles Peguy*, 1931; Id. *Révolution personaliste et communautaire*, 1934; Id. *De la propriété capitaliste à la propriété humaine*, 1936; Id. *L'affrontement chrétien*, 1944. Sobre Mounier, és molt rellevant el número especial de «Esprit», desembre de 1950.

¹⁴⁸ Joseph TOUCHARD, o.c., p. 629-634. En aquest sentit, veurem com Capdevila també anteposarà la independència ideològica a la de la doctrina de partit. Josep Maria CAPDEVILA, «Als nostres lectors», *El Matí*, 13-IV-1934

¹⁴⁹ Vol defensar l'home i la seva condició de totalitat independent en tant que persona espiritual i transcendent de la societat. Jordi GIRÓ, *El pensament polític de Carles Cardó i de Jacques Maritain*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1995, p.240.

només les desviacions del liberalisme atomista modern, sinó també, sobre tot, les concepcions totalitàries, derivades del panteisme, i en particular, del panteisme hegelianà.¹⁵⁰ D'aquí, en base a principis filosòfics tomistes, elaborarà el concepte de *l'humanisme integral*, el qual fou més endavant recollit pel magisteri de l'Església.

Nació, cos polític (societat) i estat. Maritain fa partir el seu concepte de nació d'una distinció èticosocial entre comunitat i societat.¹⁵¹ Una *comunitat ètnica* es converteix en una nació quan aquesta *situació de fet* entra en l'esfera de l'autoconeixement.¹⁵² La nació depèn de l'existència d'un cos polític.¹⁵³ Per tant, la font dels drets serà el cos polític, ja que la nació es producte de l'agrupació societària del poble. El poble està per sobre de l'estat, no és per a l'estat, sinó que l'estat és per al poble. La seva finalitat és dirigir i organitzar el cos polític vers el bé comú.¹⁵⁴ La nació no es converteix en estat; és l'estat el que dóna vida a la nació.¹⁵⁵ La Societat i l'Estat han d'estar al servei de la persona humana. L'home com *individu* és part de la societat, però com a *persona* la transcendeix com un tot independent. L'Estat no té drets naturals;¹⁵⁶ és un òrgan al servei de cos polític i de la persona humana. Només una societat democràtica, i amb un estat constituït democràticament, assegura

¹⁵⁰ Josep FERRATER, *Diccionario de filosofía*, 3. «Maritain, Jacques». Alianza, Madrid, 1988, p.111.

¹⁵¹ Segons Maritain, cal diferenciar, en el seu contingut sociològic i en la teoria política, els conceptes de nació, cos polític (o societat) i estat, per evitar la confusió o identificació de *nació i societat política, societat política i estat o nació i estat*. Jacques MARITAIN, *Hombre y Estado*. Edt. G. Kraft Ltda. 1952 (traducció de l'anglès: *Man and the State*. Ed. The University of Chicago Press. 1951), p. 13.

¹⁵² *'La Nation est une communauté, no une société. (...) elle devient nation quand cette situation de fait entre dans la sphère de la prise de conscience'*. Jacques MARITAIN, *Oeuvres complètes*. Vol IX: *Man and the State*. Chicago. University Chicago Press, 1951. Traducció: *L'homme et l'État*, o.c., p. 485 s.. Cit. Jordi Giró, o.c., p.157-163.

¹⁵³ El cos polític (societat política) és la totalitat del poble organitzat societàriament. La nació i la societat política són dues agrupacions distintes, però estretament vinculades l'una de l'altra.

¹⁵⁴ Maritain diferencia entre *cos polític* i estat. Els dos són societats, però l'estat només és una part de la totalitat societària d'un país. «*Le corps politique ou Société est let out. L'État est une partie, la partie dominant de ce tout*». Ibíd. p.491. Jordi GIRÓ, o.c., p.263.

¹⁵⁵ Maritain formula un principi de les nacionalitats, basant-se en un equilibri entre el respecte a les minories nacionals i una espontània fusió d'aquestes minories en una comunitat nacional creada pel cos polític nacional organitzat.

¹⁵⁶ L'error de la concepció absolutista ha estat confondre l'àrea de drets que correspon a la veritable totalitat de la societat (el cos polític) amb la de l'Estat. «*L'État n'est pas un sujet de droit, un Rechtssubjekt, comme beaucoup de théoriciens modernes (...) l'ont soutenu à tort (...) l'Etat est une entité purement abstraite qui n'est ni une personne morale, ni un sujet de droits. Les droits qui lui sont attribués ne son pas les droits qu'il possède en propre; ce sont les droits du Corps politique, auquel cette entité abstraite est idéalement substitué(...)*» Jacques MARITAIN, *L'homme et l'État*, o.c., p.499, nota núm.11. Cit. Jordi Giró (1995): o.c., p.260.

el dret d'autogovern i autonomia plena del poble organitzat en societat política.¹⁵⁷

La vida en societat exigeix un *estat de cultura*. La cultura és natural, permet desenvolupar la naturalesa humana.¹⁵⁸ Per a Maritain, cultura i civilització són sinònims i, per tant, un estat de cultura és un estat social, en el qual les possibilitats d'enriquiment poden proporcionar a tots els homes les bases per a desenvolupar-s'hi com a persones.¹⁵⁹ L'òrgan encarregat d'exercir aquesta funció natural és l'Estat.¹⁶⁰

El dret natural i els drets de l'home. La llei natural per a l'home és una llei moral. Maritain destaca l'element ontològic del dret natural, és a dir, la *normalitat del funcionament* basada en l'essència d'aquell ser.¹⁶¹ El dret natural és quelcom tant *ontològic* com *ideal*;¹⁶² habita com un ordre ideal en el ser de tots els homes existents. Així, els drets humans són exigits pel dret natural.¹⁶³

L'Església i l'Estat. La persona humana és alhora part del cos polític i superior a ell, en tant que participa del que té de supratemporal, en els seus interessos espirituals i el seu destí final.¹⁶⁴ Per tant, inclús en l'ordre natural, el bé comú del cos polític implica una ordenació intrínseca, si bé indirecta, vers allò que el transcendeix.¹⁶⁵ L'Església està *dins* del cos polític, però, en la seva essència, és un regne absolutament universal que s'estén al món enter i per

¹⁵⁷ El poble, així com el cos polític, no són sobirans, sinó que tenen un dret natural a la plena *autonomia*, ja que la sobirania significa independència i poder que són *separadament* i *transcendentalment* supremes. Jacques MARITAIN, *Hombre y Estado*, o.c., p.65

¹⁵⁸ «La nature humaine ne peut se conserver et se développer que dans l'état de culture (...) l'état de culture entraîne nécessairement l'existence dans le group social d'une fonctions de commandement et de gouvernement ordonnée au bien commun (...)» Jacques MARITAIN, *L'homme et l'État*, o.c., p. 628. Cit. Jordi Giró, o.c., p.238.

¹⁵⁹ *Ibíd.*.

¹⁶⁰ «La nécessité de l'autorité, dans la communauté politique, comme la nécessité de l'État, est une nécessité inscrite dans la nature des choses (...)» Jacques MARITAIN, *Oeuvres complètes*. Vol. VIII: *Principes d'une politique humaniste*. Nova York: Editions de la Maison Française, 1944, p.216. Cit. Jordi Giró, o.c., p.239.

¹⁶¹ *Ibíd.*, pàg, 105.106.

¹⁶² És quelcom *ontològic*, perquè l'essència humana és una realitat ontològica; és quelcom *ideal*, perquè es fonamenta en les essències humanes i en la seva estructura immutable, i en les necessitats intel·ligibles que això involucra. *Ibíd.*, p.107.

¹⁶³ *Ibíd.*, p.113.

¹⁶⁴ Jacques MARITAIN, o.c., p.170. *Pel cristianisme, el fi últim- el fi últim absolut- de la persona humana és Déu.*

¹⁶⁵ «La llei que estem desenvolupant és la llei de la primàcia d'allò espiritual», Jacques MARITAIN, *L'homme et l'État*, o.c., p.172. Vid. Jacques MARITAIN, *Oeuvres complètes*. Vol. III. *Primauté du spiritual*. París: Plon, 1927. Vid. Jacques MARITAIN, *The person and the Common Good* (Charles Scribner's Sons, 1947), cap. IV.

sobre de tots els cossos polítics.¹⁶⁶ Caldrà reconèixer la llibertat de l'Església, d'acord amb les exigències de llibertat d'associació i de credo religiós, sense interferències per part de l'Estat.¹⁶⁷ En l'ordre temporal, el cos polític és plenament autònom.¹⁶⁸

Nuclis del pensament sociopolític d'Emmanuel Mounier.

Emmanuel Mounier exposa la doctrina de la societat política en el seu *Manifest al servei del personalisme*, com l'etapa final del desenvolupament de la comunitat personalista.¹⁶⁹ Les circumstàncies en què Mounier va fundar la revista *Esprit* (1932) i en què va escriure el *Manifest* (1936) es troben marcades pel predomini a Europa d'un capitalisme degradant, uns feixismes autoritaris i un comunisme despersonalitzador. La crítica als sistemes oposats al personalisme és el punt de partença de la seva doctrina política.¹⁷⁰

Crítica a l'individualisme liberal, al feixisme i al comunisme marxista.

Mounier considera que l'individualisme porta a la descomposició de les comunitats socials. Aquest individualisme el veu encarnat en el liberalisme capitalista, en el capitalisme burgès,¹⁷¹ que ha desencadenat les forces econòmiques impersonals i la tirania de l'industrialisme.¹⁷² El principi de la política de Mounier és troba en el rebuig a l'enganyós ordre establert pel modern capitalisme;¹⁷³ b) crítica als feixismes italià i nazi, vigents en aquell

¹⁶⁶ Jacques MARITAIN, o.c., p.175.

¹⁶⁷ *Ibíd.*, p.174.

¹⁶⁸ Lleó XIII, encíclics *Inmortale Dei* ("utraque potestas est, in suo genere, maxima") i *Sapientae Christianae*. Cit. Maritain, o.c., p. 175. En la civilització futura, segons Maritain, l'estat serà laic, però constituït cristianament. Els valors temporals tindran la dignitat de fins, si bé subordinats a un fi últim més elevat. Centro de Estudios Filosóficos de Gallarate, «Maritain». Dins *Diccionario de filósofos*. Ed. Rioduero. Madrid, 1986, p. 879.

¹⁶⁹ En sentit ampli, personalisme és 'tota filosofia, teoria, o doctrina que es centra en la persona humana, reivindicant el seu valor i dignitat front a aquells sistemes i ideologies que pretenen reduir l'home a la individualitat, a la matèria, a la impersonalitat(...).' Emmanuel MOUNIER, *Manifeste au service du personalisme*, en *Oeuvres*, I, París, Seuil, p.523.

¹⁷⁰ Teófilo URDANOZ, *Historia de la filosofía*. VIII. BAC. Madrid, 1985, p. 378-380. En el *Manifest* encapçala aquesta crítica: «El món modern contra la persona».

¹⁷¹ L'esperit burgès implica corrupció dels valors espirituals. "El poder anònim del diner, el seu privilegi en la distribució del profit dels avantatges d'aquest món, endureixen les classes i alienen l'home real." Emmanuel MOUNIER, *El personalisme*. KADMOS (1949. traducció, 2007). p. 142. Vid. Id.: «*Esprit*», octubre 1933: 'L'argent, misère du pauvre, misère du riche'.

¹⁷² En tota l'obra de Mounier, està present la preocupació pel maquinisme i la tècnica: s'ha de realitzar la salvació de la interioritat en i pel nou món tècnic. (*Introduction aux existencialismes*, p.127). Cit. J.M. ESQUIROL, *Què és el personalisme? Introducció a la lectura d'Emmanuel Mounier*. Ed. Pòrtic, Barcelona 2001, p.71.

¹⁷³ Però el més important és el desordre espiritual que es dona en el si d'aquesta societat. Revolució espiritual i revolució d'estructures estan enllaçades a Mounier des del seu primer editorial. Jean-Marie DOMENACH, *Los*

moment, i a qualsevol règim totalitari. Mounier els considera el pitjor enemic del personalisme, ja que imposen a les masses un règim d'opressió que destrueix les seves llibertats. Al totalitarisme de l'Estat oposa Mounier la *revolució personalista i comunitària*;¹⁷⁴ i c) *Crítica al comunisme marxista*, que Mounier rebutja tant en els seus principis com en el seu sistema teòric, perquè en la base del marxisme hi ha una negació fonamental de lo espiritual com a realitat autònoma, primera i creadora. Però pensa que el personalisme pot combatre eficaçment el marxisme, distingint els seus errors de la veritat que s'hi amaga: la d'identificar-se amb la causa dels pobres i oprimits.¹⁷⁵

La propietat. La nova visió sociopolítica de Mounier s'inicia amb el seu assaig *De la propietat capitalista a la propietat humana* (1934),¹⁷⁶ que pertany a la seva primera època. Exposa que la propietat dels bens està fonamentada en el dret natural primari (*ius naturae*), en el dret natural secundari (*ius gentium*) i en el dret positiu (*ius civile*). La propietat té la doble funció *individual* i *comunitària* (social). El primer dret natural dóna al subjecte la propietat plena dels bens *necessaris* per a la persona, però dels bens *superflus* perd la propietat estricta (només n'és *detentor*), ja que han de ser distribuïts per a les necessitats del bé comú.¹⁷⁷ L'Estat no és competent per a la *gestió i administració* d'aquests bens comuns, que pertanyen a la comunitat, que ha d'organitzar les noves institucions per alguna manera d'autogestió d'aquests bens superflus.¹⁷⁸ Així, en el pensament polític de Mounier, planeja la idea d'un cert col·lectivisme no estatal, *personalista* i autogestionari.

Societat política, nació i Estat. *La realitat política està composta de persones que busquen encarnar la seva realitat comunitària, i de societats que agrupen*

principios de la opción política, dins F. GOGUEL, J.M. DOMENACH, *Pensamiento político de Mounier*. ZYX, Madrid, 1966, p.65-69.

¹⁷⁴ Que «asseguri a cada persona, realment i no per delegació col·lectiva, el seu lloc d'autonomia i responsabilitat eficaç en l'organisme col·lectiu, i que no negui a ningú, inclús no addicte al règim, el mínim de drets de la persona». «Esprit», núms. 35-36 (1935), 372. Cit. Feliciano BLÀZQUEZ, *Emmanuel Mounier*. Epesa, Barcelona, 1972, p.94.

¹⁷⁵ Teófilo URDANOZ, o.c., p. 380.

¹⁷⁶ És un estudi sobre el dret de propietat en base a la doctrina de Sant Tomàs. La interpretació avançada en què conclou, ve també inspirada pel dominic G. Renard i alguns altres. En aquesta obra, Mounier explica les etapes, més psicològiques que històriques, que condueixen a la propietat capitalista.

¹⁷⁷ Teófilo URDANOZ, *Ibid.*.

¹⁷⁸ Aquest és el concepte que Mounier anomena *propietat humana*, en què cal que evolucioni la *propietat capitalista*. *Ibid.*, p. 381.

*homes units en la recerca d'un fi humà. La pàtria és la més natural d'aquestes societats, formada per llaços afectius de la sang i la terra natal. Sobre aquestes es superposen societats econòmiques, culturals i espirituals. La nació 'és el braç que reuneix aquesta abundància espontània de societats diverses, sota la unitat viva d'una tradició històrica i d'una cultura', i que cal que no absorbeixi la prioritat d'aquestes comunitats espirituals personalistes.*¹⁷⁹ Mounier es manifesta oposat al *nacionalisme*, ja que acaba identificant la nació amb l'Estat. L'Estat es una eina al servei de les societats i, mitjançant aquestes, al servei de les persones, al servei d'una societat pluralista.¹⁸⁰

Personalisme i anarquisme. Si en el terreny filosòfic, el personalisme de Mounier resulta una posició procliu a l'eclecticisme, en el terreny polític, té un marcat component utòpic. La seva teoria política es dirigeix a eliminar qualsevol forma de poder coactiu i opressor en la seva concepció de la *societat personalista i llibertària*.¹⁸¹

La democràcia personalista. *'El que importa no són els règims formals (monarquia o república renovada), sinó les estructures políticossocials'*.¹⁸² Front a la democràcia majoritària, que és *la supremàcia del número i una forma d'opressió*,¹⁸³ Mounier apunta a una *democràcia igualitària*, en la qual s'extragués de tots els mitjans socials *la minoria espiritual amb capacitat d'autoritat*, i que fos una garantia contra la pretensió del poder de les *elits*. Així,

¹⁷⁹ *Ibíd.*: «La nació representa una mediació més universalitzant que la família; educa i desenvolupa l'home racional, enriqueix l'home social per la complexitat dels mitjans que li ofereix. El projecte cap al ventall sencer de les seves possibilitats. (...) Tanmateix el sentit nacional de l'individu és encara un poderós auxiliar contra l'egoisme vital de l'individu i de les famílies, contra la influència de l'Estat i l'esclavitud dels interessos econòmics cosmopolites». Emmanuel MOUNIER, o.c., p. 148.

¹⁸⁰ Emmanuel MOUNIER, o.c., p. 154. Vid. «Esprit», març i agost-set. 1935.

¹⁸¹ La seva inspiració més directe li ve de l'anarquisme, segons declara a l'assaig *Anarquia i personalisme*. t. 1 p. 653-715. Cf. pp. 676-693: «Jo no veig a penes la diferència pràctica entre les fórmules del principi federatiu (de Proudhon) i les de l'Estat d'inspiració pluralista que el personalisme ha esbossat més d'una vegada. L'Estat retrobat per Proudhon, més enllà de les seves negociacions primeres, és reconegut com a garant de les llibertats; la llibertat no és reduïda al deure negatiu de no impedir-la; és, més bé, reconeguda com un poder d'iniciativa creadora. L'Estat troba per ella un contingut espiritual». Cit. Teófilo URDANOZ, o.c., p. 383, nota 26.

¹⁸² «La democràcia política ha de ser reorganitzada completament sobre una democràcia econòmica efectiva, adaptada a les estructures modernes de la producció». Emmanuel MOUNIER, *El personalisme*, o.c., p. 154. Vid. «Y a-t-il deux démocraties?» «Esprit», març 1946.

¹⁸³ Mounier també rebutja la realització de la democràcia mitjançant la institució parlamentària per sufragi majoritari. A *l'identificar la democràcia amb el govern majoritari, se la confon amb la supremàcia del número, o sigui, de la força*. Per això, el govern majoritari tendeix a un domini absolut de la majoria sobre la minoria. Teófilo URDANOZ, o.c., p. 382.

l'Estat es constituirà com un vincle de coordinació i d'arbitratge suprem. La seva funció d'ajuda i garantia de les persones serà de caràcter *polític* més que tècnic, i la seva representació política es regirà alhora pel sufragi universal.¹⁸⁴ Aquest nou règim es configura com a *democràcia personalista*.¹⁸⁵ Per a Mounier, el programa de la democràcia forma part d'una revolució permanent, mitjançant *democràcies rejuenides, revaloritzades, que es desempalleguen alhora de la plutocràcia i de la demagògia*.¹⁸⁶ Mounier s'oposa, als partits confessionals i preconitza una total independència respecte a les agrupacions polítiques.

¹⁸⁴ *Ibíd.*, p.382 s.

¹⁸⁵ Mounier distingeix radicalment la *democràcia personalista* de la *democràcia liberal i parlamentària*, tot rebutjant el postulat de la sobirania popular, *que es basa en el mite de la voluntat del poble*. Segons Mounier, la *democràcia personalista és un règim per a petites nacions*. Per a les grans nacions, la solució està en una dissociació de poders que es frenin entre ells. El *nou estat pluralista* es constituirà en la seva cúspide per un conjunt de *podors autònoms* (econòmic, judicial, educatiu, etc.). A aquestes comunitats autònomes, articulades entre elles per un *sistema federalista*, corresponen les tasques majors de l'organització nacional. *Ibíd.*

¹⁸⁶ Emmanuel MOUNIER, «L'Europe contre les hégémonies», *Esprit*, núm. 74 (1938), p.163. Cit. A. COMÍN: 'Mounier, avui'. Dins: Coll, J. M., Comín, A., Danese et al.: *Emmanuel Mounier i el personalisme*. Ed. Cruïlla.2002. p.181.

4.2. Apunts sobre el pensament polític i la política cultural a la Catalunya del primer terç del segle XX

i. Apunts sobre el mapa polític i els corrents de pensament polític i social

Durant els primers trenta anys del segle XX, el fet més rellevant de la història de Catalunya ha estat el progressiu predomini polític i ideològic del catalanisme. Serà la burgesia catalana la que marca el *projecte polític nacional* i elabora un programa interclassista formulat pels intel·lectuals de la classe dominant (Prat de la Riba i Cambó). Però aquest programa trobarà dificultats, d'una banda, en la classe obrera i, de l'altra, en importants sectors de la classe mitjana i una part dels intel·lectuals que no se sentien identificats amb el catalanisme conservador de la *Lliga*.¹⁸⁷ En els moments de crisi i grans decisions (1917, 1923, 1931, 1934 i 1936), la burgesia catalana abandonava el seu suposat '*nacionalisme*' i mostrava la seva dependència del sector dominant oligàrquic espanyol; era una coherència política de classe.¹⁸⁸

Hi ha una dependència dels pensadors polítics catalans respecte a l'exterior, a remolc de les grans idees, essent-ne uns readaptadors en un país de vida política i institucional poc articulada. Sobresurten en la confluència del món polític, institucional i dels corrents culturals amb una acció poc definible en relació a les militàncies úniques.¹⁸⁹ En el primer terç del segle XX, *nacionalisme*, *anarquisme* i *socialisme* són els corrents predominants del pensament polític i social a Catalunya.

¹⁸⁷ Borja de RIQUER, *Regionalistas i Nacionalistas (1898-1931)*. Dopesa. (131-136), Barcelona 1979, p. 137 s.

¹⁸⁸ Una opció política nacionalista suposava no només una reflexió teòrica pròpia, sinó, sobretot, una pràctica social determinada: la que planteja com objectiu fonamental la consecució d'un poder propi, l'exercici del dret d'autodeterminació. La burgesia catalana no podia fer una política nacionalista perquè no podia independitzar-se de la política de la classe dominant de l'Estat. Així, la Lliga Regionalista va haver de fer una política compatible amb el sistema de la *Restauració*, amb el centralisme imperant i amb la monarquia. Cambó en el seu llibre *Per la concòrdia* ratifica el caràcter continuista de la tradició catalana, partidària del intervencionisme dins la política espanyola, una solució de "concòrdia" per la causa catalana, però en contra del dret d'autodeterminació.

¹⁸⁹ Jordi CASASSAS, «Jaume Bofill i Mates: una aportació conservadora al liberalisme catalanista del primer terç del segle XX». Dins: Antoni BALCELLS, et al., *El pensament polític català. Del segle XVIII a mitjan segle XX*. Ed. 62, Barcelona, 1988, p. 249 s.

Tot moviment nacional es proposa ser interclassista, però, segons les diverses classes i grups socials no s'identifiquen d'igual manera amb ell en les diverses conjuntures polítiques.¹⁹⁰ Abans de l'aparició el 1901 d'un catalanisme conservador –*La Lliga Regionalista*–, les classes populars catalanes ja havien posat els fonaments de la *consciència nacional catalana*; ‘les tendències democràtiques, federalistes, foralistes, sorgides del poble, unides a l'acció cultural d'uns professionals liberals o intel·lectuals, havien convergit, configurant un polivalent particularisme català, que acollia des del regionalisme autonomista fins al separatisme emocional, passant per l'estricta nacionalisme cultural i historicista (...)’.¹⁹¹ El fet diferencial català, anticentralista, ja es manifestà en els aixecaments populars del 1835-1836; 1840-1843, i també en les formulacions doctrinals¹⁹². A partir de l'aportació teòrica de Valentí Almirall, es van configurar dos grans corrents: d'una part, el catalanisme conservador amb Enric Prat de la Riba i la *Lliga Regionalista*, i de l'altra, el catalanisme d'esquerres.¹⁹³

Anarquisme i catalanisme. La fundació de l'Associació Internacional de Treballadors (AIT), el 1864, i els fets de la Comuna de París (1871), varen contribuir a què la política del moviment obrer català es radicalitzés. A partir de 1870, en l'interludi liberal 1868-1874, s'introdueix l'anarquisme com a tendència dominant en la recent fundada *Federació Regional Espanyola de l'AIT*, amb seu i origen a Barcelona.¹⁹⁴ Des del darrer terç del segle XIX, la

¹⁹⁰ Albert BALCELLS, *El nacionalismo catalán*. Historia 16, Madrid, 1999, p. 10-20.

¹⁹¹ *Ibíd.*, p. 20. Vid. Josep TERMES, *La catalanitat obrera. La República Catalana, l'Estatut de 1932 i el Moviment Obrer*. Catarroja, Afers, 2007. P. VILAR, (dir.) (1987): *Història de Catalunya*, especialment volums V de J. Fontana, i VI de J. Termes, Barcelona, Ed. 62; J. TERMES, i altres. *Catalanisme, història, política i cultura*, L'Avenç, Barcelona, 1986. Fèlix CUCURULL, *Panoràmica del nacionalisme català*, 6 vol., Edicions catalanes de París, 1975.

¹⁹² El 1849, Tomàs Beltran i Soler reclamava una entesa entre liberals i carlins catalans per instaurar la *Diputació General del Principado de Cataluña*; el 1854, Joan Baptista Guardiola proclamava, des del *Diario de Barcelona*, l'existència a Espanya de diverses nacionalitats, i, Joan Cortada, el 1860, a *Cataluña y los catalanes*, feia referència a la pàtria catalana. Santiago IZQUIERDO, *Panoràmica de l'esquerra nacional*. Biblioteca de Catalunya, 1ª ed., Barcelona, 2008, p. 23

¹⁹³ Roser MASGRAU, *Els orígens del catalanisme polític*. Barcanova, Barcelona, 1992, p.5.

¹⁹⁴ Al barri barceloní de Gràcia s'edità el primer periòdic col·lectivista, *La justicia humana*, seguit de publicacions anarco-col·lectivistes catalanes que es varen difondre per tot Espanya: *Ciència Social, Acracia, La Federación, Tierra y Libertad, El Productor, Solidaridad Obrera*, entre altres. En aquestes publicacions hi era present amb assiduitat el pensament de Proudhon, Réclus, Malatesta, Fanelli, Kropotkin, Bakunin, i també Pi i Margall; apenes hi eren esmentats els comunistes marxistes. Anselmo Lorenzo Asperilla (1841-1914) és el primer exponent de les idees anarquistes a Catalunya; traduí Kropotkin i els clàssics de l'anarquisme. Publicà a *Acracia*,

història de Catalunya estaria, doncs, marcada per dos eixos: *‘La qüestió nacional amb el moviment reivindicatiu nacionalista, i el moviment obrer, amb les seves revoltes i força organitzativa en augment, fonamentalment de caire i direcció llibertari’*.¹⁹⁵ També es produeix una conjunció entre el *catalanisme i l’anarquisme* en els ambients artístics i intel·lectuals.¹⁹⁶ Les revoltes populars del segle XIX porten implícita l’expressió del fet nacional català i prenen opció pel republicanisme federal.¹⁹⁷ Però, després del fracàs de la *I República*, i de les classes populars que li donen suport, *‘és quan neix el catalanisme polític, el regionalisme, utilitzat com a arma política per la burgesia catalana en defensa dels seus interessos de classe’*.¹⁹⁸

A principis de segle, tornen a sortir setmanaris llibertaris.¹⁹⁹ És il·lustratiu, per entendre el concepte de catalanitat de la classe obrera anarcosindicalista, el discurs de Salvador Seguí, el *Noi de Sucre*, dirigent cenetista, a l’Ateneu de Madrid, el 1919, en què assumeix les reivindicacions nacionals catalanes, diu: *«És falsa la catalanitat dels qui dirigeixen la Lliga Regionalista (...) En canvi a nosaltres, els treballadors, (...) la independència de la nostra terra no ens fa por»*.²⁰⁰ Així, podríem parlar d’un catalanisme sindicalista, impregnat d’idees anarquistes, anticentralista i federalista, revolucionari; oposat, en aquests

Ciència Social i *La Revista Blanca*, que s’imprimia a Madrid. Les seves obres més importants de divulgació del pensament llibertari són *El Estado* (1895), *El proletariado militante* (1901-1910) i *El Pueblo* (1909). Rafael Farga i Pellicer (1844-1890) fou el principal difusor a Catalunya de les idees de Bakunin; desplegà una gran activitat en suport dels incipients ateneus obrers. Obrer i cofundador del periòdic *La Federación* (1869), i el 1886, amb Lorenzo, de la revista *Acràcia*. A partir de 1887, escriví a *El Productor*. N. BILBENY, N., o. c., 1985, p. 106 s.

¹⁹⁵ Ricard Vargas-Golarons et al., *Anarquisme i alliberament nacional*, El Llamp, 1987, p. 91.

¹⁹⁶ Etapa rupturista de *L’Avenç* (1889-1893). Tancat *L’Avenç*, el 1894, Jaume Brossa, Pere Coromines i d’altres continuaran escrivint a *Ciència Social*, 1895-1896, revista anarquista, i crearen Colla del "Foc Nou", realitzant activitats culturals en centres obrers, tot buscant catalanitzar culturalment l’obrerisme, tasca que es veurà dificultada per la naixent identificació entre catalanisme polític i ideologia burgesa. Ricard Vargas-Golarons et al., o.c., 1987, p. 94.

¹⁹⁷ El federalisme era el tronc comú que unia ambdós moviments, l’obrer i el catalanista. *"El fet nacional és molt més un fet de classes populars que de la burgesia"* (Josep TERMES, *Federalismo, anarcosindicalismo i catalanismo*, Anagrama, p. 131). L’any 1905, J. Garden escrivia interpretant el nacionalisme des d’una perspectiva llibertària. Del 1881 al 1896 sortirà el setmanari català *Tramontana*, llibertari, de caire satíric i obrerista, defensor del col·lectivisme, fidel als principis federalistes i a la catalanitat, preocupat per la qüestió social. Fou fundat per en Josep Lluïnes, dirigent anarquista. Ricard Vargas-Golarons et al., o.c., 1987, p. 91-93.

¹⁹⁸ A mesura que el catalanisme polític serà detectat per la gran burgesia, esdevindrà cada cop més reaccionari i s’anirà produint un divorci, a final de segle, entre el proletariat català i el moviment catalanista. *Ibid.*

¹⁹⁹ Tenim constància, a principis de segle XX, de setmanaris (*L’Avenir*, *El Progrés*, *Tramuntana*) d’un sector llibertari català que fa seva la qüestió nacional, mentre els socialismes, sense distinció, la considerava que era un *‘invent del capitalisme’*. *Ibidem*, p. 94.

²⁰⁰ Pere FOIX, *Apòstols i Mercaders*, Nova Terra, Barcelona, 1976, p. 99-100. *Cit. Ibidem*, p.98.

anys, a un catalanisme polític reaccionari i dretà.²⁰¹ A part del moviment obrer, però dins el seu curs històric, Francesc Ferrer i Guàrdia introduí l'ideari àcrata en l'educació escolar, sobretot a través de la seva *Escuela Moderna*, fundada el 1901; una pedagogia radical, inèdita en el seu temps, de caràcter laic, *científic racional*, en expressió seva. Rep les influències del socialisme no marxista i de l'anarquisme, de les teories educatives de Paul Robin i, en menor grau, de la filosofia de Spencer.²⁰² Les tendències relativament organitzadores de l'anarquisme espanyol, i que constitueixen la seva originalitat, sorgeixen com a conseqüència de la *Setmana Tràgica* de Barcelona de 1909, de l'assassinat de Francesc Ferrer i Guàrdia, i de les tortures aplicades a Montjuïc a un nombre de presoners anarquistes.²⁰³

Amb l'adveniment, el 1923, de la Dictadura de Primo de Rivera, la CNT tornà a la clandestinitat i la repressió que patiren els dos moviments -el nacionalista i l'obrer-, conjuntament al contingut federalista, propicià acords tàctics. Cal dir que tots dos federalismes eren diferents. L'un era polític, estatista; i l'altre, de caire llibertari, antiestat.²⁰⁴ Amb l'arribada de la República i l'autonomia catalana, els anarcosindicalistes li donaren suport inicial, tot manifestant-se per una *República Federal Socialista*.²⁰⁵ Els anarquistes eren enemics de construir nous estats i no acceptaven confondre nació amb estat.²⁰⁶ El

²⁰¹ Ibídem, p. 98 s. Només a Barcelona Salvador Seguí (1880-1923) i Àngel Pestaña (1888-1937) varen intentar en va endegar la CNT vers la lluita menys violenta; però la tendència subversiva va prevaler. Salvador GINER, o.c., p.444.

²⁰² Entre el 1901 i el 1906, l'escola de Ferrer edità un butlletí setmanal. És autor del llibre *La Escuela Moderna y alcance de la enseñanza racionalista*, que aparegué sense data. Fou afusellat sota el improvat càrrec de "rebel·lió militar", a propòsit de la revolta popular del juliol de 1909. Vid. Buenaventura Delgado, *La Escuela Moderna de Ferrer i Guàrdia*. CEAC. 1979; Monés, Solá, Lázaro, *Ferrer Guardia y la pedagogía libertaria*. Icaria. 1977. Jordi de Cambra, *Anarquismo y positivismo. El caso Ferrer*, Centro de Investigaciones Sociológicas, 1981. Ferran Aisa, *La cultura anarquista a Catalunya*, Ed. de 1984, 2006. Mestre i amic de Ferrer i Guàrdia, Joan Montseny i Carret (1864-1942) és un dels principals editors i publicistes de l'anarquisme català i espanyol, -signà amb el pseudònim de "Federico Urales". Per a una història de l'anarquisme espanyol, cf. José Peirats, *La CNT en la revolución española*, Toulouse, 1951-1953 (reed. París, 1973).

²⁰³ És la repressió governamental la que fa que els anarquistes se n'adonin que els cal organitzar-se. Salvador GINER, o.c., p. 444.

²⁰⁴ Així, quan *Esquerra Republicana de Catalunya* assumís poders estatals i repressius contra el moviment revolucionari anarcosindicalista, tindria lloc el trencament.

²⁰⁵ Un articulista, escrivia: «D'acord amb els principis anarquistes, el problema de les nacionalitats serà resolt en el futur amb la federació voluntària dels petits i grans països, prescindint d'Estats constituïts, i amb plena llibertat de separar-se d'aquesta federació si aquesta és la voluntat del poble treballador d'un país qualsevol», «Babel», *Solidaridad Obrera*, Barcelona 27 de setembre 1932. Ricard Vargas-Golarons et al., o.c., 1987, p. 99.

²⁰⁶ No obstant això, els llibertaris catalans no s'oposaren a l'Estatut. En el mateix *Estatut de Núria* s'hi pot veure la influència llibertària en els seus continguts: antimilitarisme, estructura federal dels pobles ibèrics, autonomia

moviment llibertari es dividí en dos sectors: *l'insurreccional*, majoritari, dirigit per les FAI, i el '*trentista*', més moderat, minoritari. Durant la guerra, els anarquistes respectaren les institucions autonòmiques estatals de la Generalitat, si bé endegaren transformacions revolucionàries, error que pagaren finalment el maig de 1937.²⁰⁷

Socialisme i marxisme tenen una escassa incidència en el pensament català en el primer terç del segle XX. El moviment obrer, sorgit de la societat industrial de mitjans del segle XIX, havia estat majoritàriament anarco-sindicalista. La doctrina dels ideòlegs del socialisme pràcticament era desconeguda a Catalunya. La revolució russa del 1917 marcà, a Catalunya, el començament de l'interès per les idees socialistes. L'interès, dins el marc polític, pel socialisme marxista es manifesta els anys trenta, amb la restauració republicana i l'expansió del règim soviètic.²⁰⁸

ii. "Cristianisme social" i catalanisme. Apunts entorn el pensament polític d'arrel cristià. Torras i Bages, Miquel d'Esplugues i Carles Cardó

Hi ha hagut una gran influència de l'Església catòlica en el moviment de renovació política i cultural a Catalunya a partir del segle XIX, i sobretot a partir de *la Restauració*. El tradicionalisme de l'Església respectava i utilitzava les llengües vernacles en la seva pastoral. Fou un bon llevat pel moviment literari de *la Renaixença* que acabà en reivindicació política.²⁰⁹ Un exemple

dels municipis,...). Però l'antiestatisme del moviment llibertari català va fer que es produïssin lluites amb el nou Govern (Germans Badia, escamots d'en Dencàs...). Ibídem, p. 100. L'obra d'Albert Balcells, *El arraigo del anarquismo en Cataluña. Textos 1926/1932*, A. Redondo Ed. 1973, presenta una selecció de textos que recullen les posicions d'anarquistes i socialistes en la polèmica que va tenir lloc en el setmanari *L'Opinió*, al 1928, i que resumeix la situació tan del socialisme com de l'anarquisme en els anys 1926-1932.

²⁰⁷ Cal ressaltar la incapacitat del moviment llibertari català, majoritari en el camp obrer, de fer seva la reivindicació nacional, renunciant a fer servir aquest potencial revolucionari. Ibídem, p. 101-102.

²⁰⁸ Fins al 1930, no es publica la versió sencera del *Manifest del Partit comunista* de Marx i Engels, i *Misèria de la filosofia* de Marx no es tradueix fins el 1937. Ibídem., p. 115-119.

²⁰⁹ Reivindicació simbolitzada per Jaume Collrell, que impulsà els setmanaris *La Veu de Catalunya* i *La Veu de Montserrat*; el bisbe Josep Torras i Bages, autor del *manual del nacionalisme catòlic*, *La Tradició Catalana*, 1892, i el bisbe Josep Murgades, defensor de l'ús del català, d'acord amb les normes seculars dels concilis provincials tarraconenses. Josep MASSOT, *cristianisme i catalanisme*, dins: TERMES et al. *Catalanisme: història, política i cultura*, L' Avenç S.A., Barcelona, 1986, p. 181 s. Vid. *L'Església catalana entre la Il·lustració i la Renaixença*, Montserrat, 1984.

d'aquesta nova situació fou la formació de *Solidaritat Catalana*, pensada com a aliança entre partits d'ideologia diferent en vista a assolir les millores de caire nacionalista que mancaven al país. D'aquesta manera, els catòlics catalanistes s'incorporaven a la *Lliga Regionalista* de Prat de la Riba, i que no es presentava com un partit confessional²¹⁰. Mossèn Antoni M. Alcover, vicari general de la diòcesi de Mallorca, molt ben considerat a causa de l'organització del Primer Congrés Internacional de Llengua Catalana, s'oferí a Prat de la Riba, per tal de defensar en públic els arguments favorables a *Solidaritat*, i a la conveniència que els catòlics entressin en aquest moviment i, més en general, en al catalanisme.²¹¹ La dictadura de Primo de Rivera desencadenà una repressió contra la política i la cultura catalana intentant tanmateix *espanyolitzar* l'Església, considerant-la culpable de les desviacions separatistes. D'aquí la unió dels bisbes catalans que feren costat al primat de Tarragona, cardenal Vidal i Barraquer; el bisbe Miralles s'enfrontà a les autoritats de la dictadura sense cedir respecte l'ús del català en la predica i la catequesi, d'acord amb les normes aprovades per tota la resta de bisbes.

Nuclis del pensament polític de Josep Torras i Bages (1846-1916)

En la seva obra es recull el llegat apologètic català, l'empremta del tomisme i del lul·lisme i, sobretot, la immersió en el catalanisme polític. Rep la influència del *neotradicionalisme francès*, de De Maistre, De Bonald i, especialment, Taine. Reacciona contra les tesis balmesianes i les refà dins del marc de la neoescolàstica. Està convençut que l'èsser català està recollit en el *tradicionalisme catòlic*, que influeix en la marxa del catalanisme burgès i del fenomen cultural del noucentisme. Va contribuir a la idea d'una *filosofia*

²¹⁰ No mancaven grups integristes cristians amb ideals antiliberals. Gaiatà Soler considerava il·legítim 'un Regionalismo que prescind de la religión'. Prat de la Riba no dubtà a desqualificar Soler, tractat d' 'enemic del catalanisme' i 'deslleial'. Tant Gaiatà Soler com Sardà i Salvany, des de la seva «*Revista popular*», atacaven la col·laboració entre catòlics i no catòlics a la *Solidaritat*.

²¹¹ La preocupació dels antisolidaris arribà fins a Roma. La resposta de la Sagrada Penitenciaría Apostòlica a la consulta de Soler, el 7 d'agost de 1907, s'adreçava al bisbe de Barcelona i li manava que n'acceptés els consells. El text romà deia: "Orator eadat ordinarium et eius monitis se dirigit". Els integristes havien perdut la partida i la *Solidaritat* tancava un capítol de la història político-religiosa a la Catalunya contemporània en aconseguir el reconeixement de la conveniència de la col·laboració dels catòlics en les tasques polítiques, sense tancar-se en partits confessionals. Aquesta línia de signe europeu, en la qual influïren Miquel d'Esplugues, Ignasi Casanovas i altres eclesiàstics i laics com Prat de la Riba o Josep Carner, es mantingué al llarg del segle. J. MASSOT, o.c., p. 184 s.

catalana, i fins i tot d'un ésser català, que justifica en un conjunt d'articles cívico-filosòfics que fou *La Tradició Catalana* (1892).²¹²

És una de les figures més representatives de la Catalunya renaixent. A la Renaixença cultural s'hi afegeix a Torras i Bages el regeneracionisme espiritual, que representa un retorn a la activitat espiritual (i litúrgica) i un allunyament de la política partidista de la classe clerical (carlisme) i de l'oficialisme eclesiàstic.²¹³ La seva filosofia és antimodernista i pertany al vigatanisme, que és una branca de la Renaixença, que '*al valor de l'ús del català poètic i social hi afegeix el patriotisme, el catolicisme, el romanisme, el pairalisme, el tradicionalisme moderat i el pensament de l'Escola de Barcelona*'.²¹⁴ El punt de més interès per a Torras i Bages és la unió del tradicionalisme popular amb la vocació social, cosa que el distingeix del liberalisme capitalista. En l'àmbit polític, té com idea nuclear el patriotisme cristià i català²¹⁵.

Torras i Bages és un regionalista que es mou políticament en sintonia amb les posicions defensades majoritàriament dins del moviment catalanista.²¹⁶ Considera que el regionalisme és un programa essencialment ètic.²¹⁷ Diferencia dos tipus d'entitats: les naturals agrupades entorn al concepte de *Regió* i les

²¹² És una obra apologetica contra el catalanisme laic, la democràcia aconfessional i el pensament cientista. Influït per la sociologia organicista de Le Play, per Hize i per la doctrina herderiana del *Volkgeist*, elogia el corporativisme *ancien régime*, així com una Edat Mitjana idealitzada pel romanticisme catòlic en què ell es va formar. *Ibíd.*, p. 33-35.109.

²¹³ Vol evitar que la intel·lectualitat i el clergat sigui integrista i carlista. Oriol COLOMER, *Josep Torras i Bages (1846 – 1916)*. Fundació Amics de les Arts i de les Lletres de Sabadell, p. 51.

²¹⁴ *Ibíd.*, p.5.

²¹⁵ El catalanisme de Torras es conté en les següents obres: *L'Església i el Regionalisme* (1887); *La Tradició Catalana* (1892), que recull en part l'obra anterior; el discurs *La poesia de la vida* (1892); el llibre *Consideracions sociològiques sobre el regionalisme* (1893), i el discurs als Jocs Florals de Barcelona *La força de la poesia* (1899). *Ibíd.*, p. 108.

²¹⁶ El regionalisme de Torras i Bages, '*es basa en la filosofia, en la teologia i en la sociologia; és necessàriament cristià; té com a model l'edat mitjana (recuperada en el romanticisme tardà); exigeix autonomia cultural (sobretot, la llengua), legal (Dret Civil Català) i econòmica, no arriba a ésser segregacionista o separatista; no utilitza el terme federalista per evitar-ne les connotacions socialistes de Valentí Almirall, accepta la restauració monàrquica espanyola, sempre que tingui un govern catòlic; és finalment un regionalisme integrador i de vocació universalista*'. Joan Lluís PÉREZ, *Josep Torras i Bages. Introducció al seu pensament polític*. Dins: J. MONTSERRAT; P. CASANOVAS (eds.), *Pensament i filosofia a Catalunya I: 1900-1923*. INEHCA, Barcelona, 2003, p. 63.

²¹⁷ Torras i Bages afirmarà: '*la forma social regionalista, basada en la consuetud, encarnació de les necessitats particulars del país, vida a l'estil de la terra, s'acosta admirablement a l'autonomia, perquè en ella predomina l'element moral sobre el legal i la civilització, que de la mateixa deriva, més aviat presenta un caràcter ètic que no pas jurídic (...). La llibertat, la igualtat i la fraternitat no són principis jurídics, són essencialment principis morals*'. *Cit. J.L. PÉREZ, o.c., p. 30 s.*

artificials expressades en l'Estat.²¹⁸ El tema de la llei natural (jusnaturalisme) reforça el concepte de regionalisme, fent-lo *natural*.²¹⁹ La contraposició que fa Torras de *Regió-Estat* és la determinació d'un sistema de relacions *Església-Estat*, centrat en la protecció dels drets tradicionals de la primera (institució natural). Torras defensa el criteri que l'Estat és un artifici que ha trencat amb les entitats naturals. Per tant, proposa el restabliment de l'ordre jeràrquic, autàrquic, corporatiu i rural de l'edat mitjana, que estructura a partir del sufragi orgànic i corporatiu, que ha de desembocar en unes *Corts estamentals*, tal i com es proposa en les *bases de Manresa*.²²⁰

Aplicant la concepció hilemòrfica d'arrel aristotèlica, determina els elements components de la Regió: d'una part, l'*element material*, el poble català, dotat per la Providència d'un alt grau de bondat, ja que s'hi poden plasmar els principis cristians; i d'altra, l'*element formal* (espiritual), l'ànima del cos social, que és la forma unitària que dona com a resultat l'ésser nacional català. Els elements espirituals de la regió es poden sistematitzar en tres conceptes interrelacionats: la idea de *pàtria* (un sentiment romàntic d'amor a la terra); la *tradició*, que dona contingut al sentiment patriòtic; i l'*esperit nacional* (unitat de pensament, coincidència de tots els ciutadans).²²¹ Amb això, el pensament de Torras i Bages posa de manifest el paper de l'Església catòlica com a definidora del moviment catalanista.

Nuclis del pensament polític de Miquel d'Esplugues (1870-1934)²²²

Miquel d'Esplugues fou monjo caputxí i escriptor català que exercí una notable influència sobre els cercles propers a la Lliga Regionalista. El nom *Miquel d'Esplugues* el trobem sovint referenciat en relació a Jaume Bofill i Mates, Josep Carner, J. V. Foix, Carles Riba, Francesc Cambó, i entre tants d'altres,

²¹⁸ L'Estat liberal és considerat un 'cesarisme o absolutisme d'Estat' (absència de vida social autònoma i, per tant, de moral social, que es recull en la frase "El Estado no és el pueblo". ("El Estatismo y la libertad religiosa", *Obres Completes*, vo. XIV, p. 361). *Ibíd.*, p. 31.

²¹⁹ Oriol COLOMER, o.c., p. 60.

²²⁰ Joan Lluís PÉREZ, o.c., p. 32.

²²¹ 'El poble català posseeix una ànima, un esperit, en la línia del Volk germànic, és un ésser orgànic la vida del qual es manifesta en una llengua, en una cultura, en un dret, en el cristianisme (...). L'esperit nacional és la base ètica de la regió. (...)'. *Ibíd.*, p. 33 s.

²²² Antoni MORA, *Les lluites del pare Miquel d'Esplugues. Uns episodis de Filosofia (i) Política*. Dins: J. MONTSERRAT; P. CASANOVAS (eds.), *Pensament i filosofia a Catalunya II: 1924-1939*. INEHCA, Barcelona, 2003, p.11-32. Les cites de Miquel d'Esplugues estan extretes d'aquest estudi.

també amb el mateix Capdevila.²²³ Tingué el paper d'home pont entre el tomisme i el franciscanisme, entre la societat eclesiàstica i la laica. La seva *filosofia política* ho serà de la *pugnacitat* amb algunes de les seves lluites específiques:

1. *Contra l'integrisme*. Parteix del precedent de Torras i Bages, que va desviar l'integrisme del clergat català vers una causa comuna com el catalanisme polític. Però l'antiliberalisme de Torras era inassumible pel pare Miquel: *Demanem la llibertat més absoluta per al nostre pensament, (...) preferim mil vegades els generosos perills d'una llibertat fecunda i cristiana (...).*²²⁴

2. *A favor de la separació Església i Estat*: *'La dualitat irreductible de Déu i el César fent del tot impossible no sols l'absorció de Déu per l'Estat, culminació de tota tirania, sinó l'absorció de l'Estat per Déu, via oberta a tot endarreriment temporal (...).'*²²⁵

3. *A favor de l'expansió d'una filosofia cristiana (catalana)*. En el terreny de la filosofia, l'obra més important va ser la creació de la revista *Criterion*. En el número 1, amb la invocació de Ramon Llull i Francesc d'Eiximenis, Balmes i Torras i Bages, declara: *'Tota cultura sense filosofia és acèfala; per tant, no és pas veritable cultura (...). Ha arribat per a Catalunya l'hora de la filosofia. Tots els altres valors són en marxa (...). La filosofia princep dels temps actuals [en el món] és la filosofia cristiana(...): la neoescolàstica.'*²²⁶

4. *Per la preservació de l'enemic*. Es tracta de *'la necessitat moral del contrari'*. Fins i tot, arriba a sostenir: *'El gran perill, l'únic perill veritable de la filosofia cristiana és la manca d'oposició. O de traça a reaccionar contra d'ella.'*²²⁷

²²³ Vegeu en el següent capítol les lletres que Capdevila li dirigeix; la primera, en relació a l'opuscle de l'any 1927, demanant-li un aclariment terminològic; la segona, en relació a la direcció de «*La Paraula Cristiana*».

²²⁴ Els efectes de la Setmana Tràgica desmantellaren en bona mesura l'integrisme eclesiàstic de Catalunya. Miquel d'ESPLUGUES, «Nuestro ideal», *Estudios Franciscanos* (1908), citat per Basili de Rubí, «El p. Miquel d'Esplugues i 'l'ideal de la Mercè' », p. 417–418.

²²⁵ Miquel d'ESPLUGUES, *El missatge d'Israel*, Barcelona: Obradors de la NAGSA, 1934, p. 175.

²²⁶ Miquel d'ESPLUGUES, «La primera revista catalana de filosofia», *Criterion*, núm. 1 gener-juny 1925, p. 7-11. Els dos aspectes amb què s'havia definit la intenció de la revista: *cristianisme i catalanitat*.

²²⁷ Miquel d'ESPLUGUES, «Salomón Reinach: Lettres a Zoé», *Criterion*, núm. 8, gener-març 1927, p. 41.

5. *Feminisme*. Una lluita digna de ser ressaltada, segons Miquel d'Esplugues, és la que endega a favor de la dona dins els esquemes del moment.²²⁸

6. *A favor de la memòria dels homes il·lustres*: Joan Maragall, Vives i Tutó, Torras i Bages, Verdaguer (...) Retrats com un “*deure moral*”, amb un sentit conscient de “*creació artística*”. Una lluita contra l'oblit.²²⁹

En seu article «*Filosofia política*»,²³⁰ hi ha la següent afirmació, que està en el nucli del seu pensament polític: ‘*Una cosa tanmateix sembla evident, que no hi ha res a l’home tan natural com la pugnacitat*’. Miquel d'Esplugues fa un diagnòstic de com ha quedat el món després de la *Gran Guerra*; l'esdeveniment passat li serveix per analitzar el present, encarant el futur. I assegura que ‘*les idees de llibertat, igualtat i fraternitat [són] filles de l’Evangeli*’. La conclusió que proposa d'antropologia política: ‘*Animal racional, animal religiós, animal polític: (...) A fons, tot ve a dir el mateix*’. I una adhesió a un motiu il·lustrat –liberal, antiintegrista–: ‘*La humanitat progressa malgrat la fallida i el naufragi de tantíssims. I els problemes es resolen. I coses que durant segles han estat obscures, van aclarint-se*’.²³¹

Nuclis del pensament polític de Carles Cardó i Sanjoan (1884-1958)

Pensador humanista influent i promotor del cristianisme social, en el camp polític fou un ideòleg del moviment catalanista; sacerdot i escriptor d'una excepcional vàlua pels seus escrits, tant per la seva forma literària com pel contingut doctrinal i de pensament. De la mateixa manera que Capdevila, l'exili clourà una etapa de treball molt intens pel seu país.²³² Prioritzarà la intel·ligència i la cultura en tots el camps, particularment per la presència del cristianisme en la societat, mitjançant la democràcia i la justícia social, i en la

²²⁸ Miquel d'ESPLUGUES, «Feminismo y cristianismo», R. Estudios Franciscanos, vol. 1, 1907, p. 41-44 i 160-165.

²²⁹ Miquel d'ESPLUGUES, *Semblances*, J. Pugés, 1916.

²³⁰ L'article està dividit en dues parts, amb les quals encapçala dos números de la revista *Criterion*, l'últim del 1927 i el primer del 1928. Deu números després publica un nou article «*Filosofia i política*», en què separa filosofia i política amb una “i”. El títol mostra una vacil·lació en la unitat de filosofia i política, de la seva mera possibilitat.

²³¹ Antoni MORA, *Les lluites del pare Miquel d'Esplugues. Uns episodis de Filosofia (i) Política*, o.c., p. 30-32.

²³² Encara que no ho puguem desenvolupar aquí amb extensió, serà interessant considerar les reflexions de Cardó a l'exili. Vegeu: Lluís M. MONCUNILL, *A l'entorn de Carles Cardó. Diàleg de l'exili amb Joan de Borbó, comte de Barcelona*. Cossetània, Valls, 2008.

recuperació nacional de Catalunya, un projecte d'alçada espiritual i d'alta cultura.²³³

Aplica els conceptes aristotèlics i tomistes a la realitat del seu moment històric. El concepte de *nacionalitat* correspon al principi de llibertat i expansivitat, mentre que el d'*estat* correspon al principi de limitació i autoritat. Alhora, la *nacionalitat*, com a tots els altres éssers, estaria composta de dos coprincipis: uns *elements materials* (*llengua, cultura i dret consuetudinari*); i uns *elements formals* (*consciència i voluntat per a mantenir-los i conrear-los*)²³⁴. En cas de conflicte, la *nacionalitat* estarà per damunt de l'*estat*. «*La Nacionalitat és substantiva, mentre que l'Estat és adjectiu; la nacionalitat, a organitzar en nació lliure, pròspera i feliç, és el fi; l'Estat és el mitjà (...)*».²³⁵

El valor de la persona humana està present en el seu pensament general i, particularment, en el seu pensament polític. Extreu el concepte de persona de la tradició cristiana i de l'antropologia de Sant Tomàs, seguint la formulació moderna de Maritain. En l'home hi ha la tensió constant entre dos pols: el pol individu i el pol persona. Com individu es deu a la societat; però en tant que persona, els seus drets sobrepassen la constricció de l'Estat i de la societat. «*La societat no té altra raó de ser que procurar el bé personal de l'individu, segons les normes de la justícia distributiva. Aquest bé personal de l'individu inclou dues menes de béns, l'objecte dels quals constitueix un fi superior als dret de la comunitat: els drets naturals de la persona humana, (...) i els drets religiosos i sobrenaturals del ciutadà (...). Aquests drets de la persona humana i els deures que se'n deriven per l'Estat, són el fonament jurídic de tota veritable democràcia.*»²³⁶ Això, aplicat a la nació, el porta a considerar-la com una persona col·lectiva, i en farà derivar tots el seus drets. És un intent de situar en la nació les aspiracions comunitàries i col·lectives pel necessari desenvolupament de les persones. Cardó fa una dura crítica a la perversió de la dimensió col·lectiva nacional esdevinguda totalitària (nacionalismes feixistes i

²³³ El pensament social i polític del Dr. Cardó el trobem principalment tractat en l'obra *Histoire Spirituelle des Espagnes* (1946). D'aquest llibre en deixà inèdit un capítol, el VIII, publicat (1994) per separat, amb el títol: *El Gran Refús*.

²³⁴ Jordi Giró, *El pensament polític de Carles Cardó i de Jacques Maritain*, o.c., p. 93-96.

²³⁵ Carles CARDÓ, *Les dues tradicions*. Ed. Claret, Barcelona, 1977, p. 205. Cit. Jordi Giró (1995).

²³⁶ Carles CARDÓ, *La moral de la derrota i altres assaigs*. «Vindicació cristiana de la democràcia», Ariel, 1959, p. 279-280. Cit. Jordi Giró.

comunistes). En última instància, en un sentit cristià, el sentiment nacional ‘és una de les formes de manifestació d’aquesta inclinació natural de tot home vers la dimensió comunitària de Déu’. Cardó vol il·luminar la realitat social i política del seu moment a partir d’un us pràctic de la filosofia cristiana d’arrel tomista.²³⁷

iii. Apunts sobre política cultural

Sota la Restauració, la cultura oficial de l’Estat espanyol corregué al marge de les inquietuds dels sectors liberals.²³⁸ La proclamació de la República, l’abril de 1931, suposà l’accés al poder de classes il·lustrades europeistes, convençudes de la necessitat d’una política de modernització cultural del país.²³⁹ Els republicans catalans es nodrien d’aquestes idees. Eren conscients de la necessitat de recuperar i difondre el patrimoni històric cultural comú, que permetria la identitat del poble català, entorn d’uns orígens propis, i l’elaboració d’unes perspectives de futur.²⁴⁰ La política cultural de la Generalitat estigué determinada per un triple marc jurídic i polític:²⁴¹ la *Constitució espanyola* republicana,²⁴² l’*Estatut Exterior de Catalunya*²⁴³ i

²³⁷ Jordi Giró, o.c., p. 98-102.

²³⁸ La fundació de la *Institució Lliure d’Ensenyança* (1876) a Madrid i de l’*Institut d’Estudis Catalans* (1907) a Barcelona posa de manifest el trencament entre la gestió cultural dels poders públics centralistes i la pràctica dels sectors socials més dinàmics.

²³⁹ Els republicans conferien una gran importància a la cultura i, sobretot, al seu control polític. Mercè ROSSELL, «*Estudi introductor*», dins LA GENERALITAT DE CATALUNYA, II. *La política cultural*. Ed. Undarius, 1977, p. 6 i seg.

²⁴⁰ Serra Húnter, en una intervenció al Parlament de Catalunya, deia: «Potser les característiques que no han pogut esborrar els temps de davallada i de decadència de la nostra cultura són precisament les que fan referència als productes de caràcter espiritual. (...) En el moment en què Catalunya es va trobar en les seves mateixes obres, concretades en els llibres, en els documents, en els monuments, en tot això que es reflex del nostre gloriós passat, és quan va començar a ser possible el que avui és Catalunya(...)». *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 19-VI-1934, 3817.

²⁴¹ Mercè ROSSELL, o.c., 1977, p. 8-20.

²⁴² Amb l’adveniment de la II República, les idees del regeneracionisme de Joaquín Costa –“*reforma de la educació en todos sus grados*”- van trobar el moment adequat per a la seva realització. Una reforma en què estaven latents els principis del liberalisme espanyol, la moderna pedagogia dels institucionistes i les idees del socialisme històric.

²⁴³ El text de Núria fou tramés a una Comissió parlamentària perquè el dictaminés. Gairebé un any després d’aprovar-se la Constitució, es començà a discutir a les Corts l’*Estatut de Catalunya*. Les campanyes empreses contra l’*Estatut* foren innumbrables. La discussió de l’*Estatut* constituí ‘un joc de concessions, pactes i compromisos entre la minoria catalana i les forces republicanes espanyoles per tal de salvar, sinó l’*Estatut de Núria*, sí un *estatut d’autonomia*’. Els articles que havien de regular la política cultural de Catalunya eren el segon i el setè, referits respectivament a l’idioma i als serveis de cultura. M. ROSSELL, o.c., 1977, p. 13.

l'Estatut Interior.²⁴⁴ Ens poden ajudar a entendre la configuració d'aquest triple marc: la solució estatutària com a resultat dels compromisos del *Pacte de Sant Sebastià*;²⁴⁵ les circumstàncies que motivaren la substitució de la *República catalana*, proclamada per Macià el 14 d'abril, per la Generalitat de Catalunya; i les consideracions de tipus jurídic entorn de la incompatibilitat de concepcions polítiques que presidien la *Constitució republicana* i *l'Estatut de Núria*.²⁴⁶

Cal distingir entre el catalanisme com a moviment cívic cultural i els partits polítics catalanistes. La base social del catalanisme la varen crear els orfeons, els centres excursionistes, els grups sardanistes i les associacions nacionalistes independents.²⁴⁷ Les entitats socials catalanistes comprenien tant l'àmbit cultural i de lleure com el científic i polític.²⁴⁸ El catalanisme sociocultural no correspon a una fase anterior a la formació dels partits polítics, sinó que els va acompanyar simultàniament en la seva creació i desenvolupament. En períodes dictatorials i en els de transició vers sistemes més liberals, el paper d'aquestes entitats del catalanisme no partidista va tenir un especial relleu. Es dona la paradoxa que, d'una part, les entitats cívics culturals catalanistes han estat unitàries i orientades vers el marc d'un front nacional, com la *Unió catalanista*; d'altra part, els partits catalanistes, pel contrari, han mantingut una divisió plural, si bé reconèixer la necessitat d'un consens en qüestions bàsiques per avançar en l'autogovern; consens no gens fàcil en una societat conflictiva com la catalana, en el primer terç del segle XX.²⁴⁹

²⁴⁴ *L'Estatut Interior* fou la primera llei discutida i aprovada pel Parlament de Catalunya. L'obra legislativa del Parlament de Catalunya anava a ésser fonamentalment l'obra de l'Esquerra Republicana, més o menys obstruïda pels dos extrems polítics de la Cambra: la Lliga i els socialistes. La importància política de *L'Estatut Interior* rau en el fet que els seus redactors volgueren atribuir-li el caràcter d'una Constitució catalana, tot i que aquesta havia de procurar no entrar en contradicció amb l'existència d'una Constitució republicana espanyola i la de *l'Estatut Exterior* de Catalunya.

²⁴⁵ Vid. Manuel CARRASCO FORMIGUERA, *El pacte de Sant Sebastià*. Barcelona. 1931.

²⁴⁶ Vid. Amadeu HURTADO, *Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps, 1931-1936*, 1967. Barcelona; J. A. GONZÀLEZ CASANOVA, *Federalisme i autonomia a Catalunya (1968-1938)*, Barcelona, 1974.; F. CUCURULL, Pròleg a *La defensa de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Barcelona. 1976.

²⁴⁷ S. IZQUIERDO, o.c., p. 81.

²⁴⁸ *Ibid.* P. SOLÀ, *Els ateneus obrers i la cultura popular a Catalunya (1900-1939)*. *L'Ateneu Enciclopèdic Popular*, La Magrana, 1978; M. LLADONOSA, *Catalanisme i moviment obrer: el CADCI entre 1903 i 1923*, Barcelona, PAM, 1988.

²⁴⁹ No obstant això, hi va haver moments en què semblava possible projectar, a nivell de partits polítics, el caràcter alhora unitari i pluralista del catalanisme cívic cultural de les associacions catalanistes no partidistes. Fou el cas de *Solidaritat Catalana*. Però l'assalt d'oficials de la guarnició de Barcelona als periòdics *La Lliga Regionalista*, el humorístic *Cu-Cut!* i *La Veu de Catalunya*, el 25 de novembre de 1905, com a reacció a una sèrie d'acudits en què es

* * *

Caldrà, a partir d'aquest moment, que centrem ja el nostre estudi en la persona de Josep Maria Capdevila i que resseguim, en relació al que acabem d'apuntar sobre les bases socials del catalanisme, la implicació plena que tingué en els moviments de caire cultural del país –exemple d'això, la lletra que llegirem de 15 d'abril de 1922 a Carles Riba i la implicació en els moviments de renovació pedagògica. Així doncs, amb el suport del llegat epistolar ens endinsarem en la seva trajectòria vital amb referències al context social i polític de l'època, per a tot seguit, passar al tractament dels escrits articulars.

ridiculitzava l'exèrcit en referència a la derrota del 98, va impossibilitar aquest procés. Aquest fet conduiria a la Solidaritat Catalana a la divisió de la Unió Republicana. És en aquesta època quan es va generalitzar l'ús del terme nacionalisme per a definir el catalanisme polític. Albert BALCELLS, El nacionalismo catalán. Editorial: Historia 16. Vol. 33 en la col. 'Biblioteca Historia 16 ' (1999), p. 51 s.

5. RECORREGUT VITAL, 1922 a 1939: ELS CAMINS D'INTROSPECCIÓ I LA DIALÒGICA EPISTOLAR. APUNTS SOBRE LES MEMÒRIES

5.1. Algunes notes sobre el llegat epistolar

- i. Primer període: 1922-1928*
- ii. Segon període: 1929-1936*
- iii. Tercer període: 1936-1939*

5.2. Semblances

- i. Primers anys*
- ii. Treball i compromís social*
- iii. Crítica*
- iv. Filosofia*
- v. Periodisme*
- vi. Moments.*
 - 1.- L'anàlisi de les eleccions del 1931*
 - 2.- Els orígens de la Unió Democràtica de Catalunya*
 - 3.- Les eleccions del 1936*

5.3. Exilis

- i. Tarragona*
- ii. El 'Dietari de Guerra'*
- iii. De Bierville a Amèrica*

5.1. Algunes notes sobre el llegat epistolar

En un fragment de la lletra de Josep Maria Capdevila a Maurici Serrahima, amb data d'onze de desembre de 1971, escrita des de la clínica *Salus Infirmorum* de Banyoles, abans de deixar-nos el 3 de gener 1972, li diu:

Estimat Maurici,

(...)

Les meves memòries? No valen la pena. Si alguna cosa he feta digne de fer-ne memòria, l'he acompanyada amb col·laboradors tan bons, que probablement el col·laborador o la causa merament ocasional era jo, i ells n'eren els veritables autors.

(...)

La resposta que li planteja Capdevila, tanmateix, la començà a donar en l'Assaig el mateix Serrahima i seria més endavant en el temps, tal com hem apuntat, que Joan Carreres, en el seu treball detallarà molt rigorosament el camí vital a partir de l'ingent fons documental recollit.²⁵⁰ I tal com hem apuntat també, podem llegir en el capítol «*L'home i l'obra*», de Joan Cortada, sense la pretensió d'extensió dels anteriors, però amb resolució sintètica, com lligarà el camí vital de l'autor amb les fonts i la gènesi del seu pensament. Tot i això, Cortada apuntarà que «*les fonts avui compilades a l'Arxiu Capdevila permetrien encara l'intent d'una tercera aproximació biogràfica que aportés quelcom de nou al caràcter evocatiu de la semblança de Maurici Serrahima i al caràcter*

²⁵⁰ «Amb una documentació que ni Maurici Serrahima ni el mateix Capdevila no haurien somiat mai veure reunida, Joan Carreres ha dut a terme una semblança biogràfica més detallada, alhora que ha resseguit, de punta a punta en el seu treball, amb la força expressiva de les fonts, els episodis més destacats de la vida i l'obra de Josep Maria Capdevila». Vegeu: Joan CORTADA, *La filosofia de Josep Maria Capdevila*. PAM, 2008, p. 20.

Afegim que Joan Carreres, en la seva recerca annexarà la transcripció de 131 cartes dirigides a Garganta, Riba i Alcover. El mateix Carreres justifica la tria: «A l'Arxiu Capdevila es conserven, en aquests moments, unes dues mil lletres, intercanviades amb uns tres cents corresponents. Per la importància que tingueren en la formació de Capdevila, i en la seva trajectòria humana i intel·lectual, transcrivim les cartes adreçades a Josep Maria de Garganta (1909-1928), Carles Riba (1913- 1949) i Joan Alcover (1916-1926). Són expressives d'una personalitat en plena formació i ens permeten seguir l'evolució intel·lectual del jove estudiant de lleis, encaminada progressivament en el camp de les lletres. (...) Les lletres a Josep Maria de Garganta (84) són més espontànies, però no per això banals; ens ajuden a copsar les descobertes literàries de Capdevila, penetrar en la seva formació humanística i ens acosten als primers tempteigs periodístics i literaris a Olot i a Barcelona.(...)Les lletres a Carles Riba (47) són més íntimes i expressen la fonda amistat que els uní. Són, al mateix temps, obertes a la reflexió. Capdevila exposa al seu amic les seves inquietuds professionals, mentre comparteixen, en clau noucentista, uns projectes comuns. (...) Les lletres adreçades a Joan Alcover (30) són més elaborades. Incorporat de ple en les institucions de cultura, Capdevila hi desplega els seus principis filosòfics, manifesta el seu ideari en estètica i les seves aptituds en crítica literària».

sistemàtic i descriptiu de la biografia de Joan Carreres, però de moment no ens hi hem atrevit».²⁵¹

Tampoc per l'extensió que ens suposaria donarem aquí acompliment a aquest suggeriment. No obstant això, resseguint de nou les lletres i els estudis sobre Capdevila, al final d'aquest capítol, sí que voldríem haver aportat quelcom més al perfil biogràfic de Josep Maria Capdevila i, de manera més específica, als moments que conformaren la seva pròpia personalitat lligada a l'etapa objecte del nostre treball. És per això que aquest procés el construïm a través dels continguts que recollim de la correspondència que mantingué amb amics i col·laboradors en el període de més fecunditat quant a pensament social se li pugui atribuir.

Partint del que hem dit en el punt *Apunts sobre el fons epistolar*,²⁵² si hem de triar els qui foren els interlocutors epistolars predilectes, tal com ens diu Carreres, hi sobresurten: Josep Maria de Garganta, Carles Riba, Joan Alcover i Maurici Serrahima. Amb aquests companys de diàleg, les constants que ens deixa la lectura i que suren amb insistència en la correspondència són: primerament, l'afirmació de les conviccions personals i la recerca d'un sentit d'autenticitat pel treball; i, en segona instància, el que fou la passió de Capdevila, l'estudi profund de la crítica literària. Llavors, sovint i per motius professionals, sobresurtirà en la lectura del llegat epistolar l'afany en la demanda als seus interlocutors d'escrits i intercanvis de parers en qüestions literàries. Alhora, si rebem de la seva ploma que l'assaig, la poesia i la crítica seran la seva passió, no deixarà mai de banda l'interès per altres àmbits del coneixement com la filosofia, les matemàtiques o la sociologia. Prova d'això és, per exemple, la carta a Carles Riba del 22 de setembre del 1922, en què li comunica aquest sentiment i com s'imposa la limitació en l'estudi de la crítica literària per tal de dedicar-se a altres tasques professionals. Li dirà: «*Estic donat a estudis d'economia, de filosofia, de sociologia. He limitat, dins la repartició d'hores de treball el temps destinat a la literatura. La limitació és obligada i externa només*».

²⁵¹ Joan CORTADA, *La filosofia de Josep Maria Capdevila*. PAM, 2008, p. 20.

²⁵² Vegeu el punt 3.2 d'aquest treball

És per aquest motiu que centrem aquest capítol a resseguir i transcriure una selecció de les lletres que reflecteixen els moments en què, directament o no, Capdevila es manifestarà respecte la situació política o social del país. Signifiquem també el fet que l'*Arxiu* conté en l'actualitat còpia de les lletres que Capdevila escrigué als seus interlocutors i que, malauradament, no disposem de les lletres que d'aquells rebé.

Caldrà reunir el que havia publicat i retrobar els papers i la correspondència dispersos, per veure d'arrodonir, així, l'obra, ja per sempre incompleta, que va deixar escrita. Però quan vindrà l'hora d'estudiar-la, caldrà tenir molt present fins a quin punt ha de ser interpretada com el rastre d'una renglera d'actes. Vull dir que caldrà veure-la en relació amb l'acció, i amb les maneres com li va ser interrompuda.²⁵³

i. Podríem parlar d'un primer període, que aplegaria les primeres lletres que trobem a l'*Arxiu*, datades de l'any 1922 i fins les cartes del 1928.²⁵⁴ D'aquest període arribem a comptabilitzar 109 cartes i, tal com acabem de comentar, centrarà el seu interès amb els seus interlocutors en la comunicació i la divulgació literària, i amb referències sovintejades a les diferents publicacions en què treballa o col·labora.

Així doncs, partint dels receptors majoritaris en aquest període hi trobem: Josep Maria de Garganta (27 lletres), Joan Alcover (16) i Carles Riba (15). Trobem també lletres dirigides a Carles Soldevila (3), Joaquim Carreres i Artau (1), Josep Maria Junoy (4), Carles Cardó (3), Miquel d'Esplugues (2), Joaquim Ruyra (1), Manuel de Montoliu (3), Rafael Campalans (1), M. Ainaud (1), Carles Rahola (1), Francesc Cambó (1), Manuel Raventòs (1), Pere Bordoy i Torrents (1), Miquel Soldevila (1), F. Vergés (1), Feliu Jané (1), Ernest Maragall (1), Lluís Guarro (2), F. Estévez (1), Lluís Bertran i Pijoan (1), Daniel Girona (1), Vicens Oliveres (1), Comte de Güell (1), Sr. Manich (?) (1), Feliu Elías (1), Joan de Garganta (1), Josep Maria Lladó (2), Melció Font (1), J.M. Tusquets (1), Lluís

²⁵³ Maurici SERRAHIMA, *Josep Maria Capdevila, Assaig biogràfic*. Barcino, 1974, p. 11. Vegeu també la p. 98, quan es refereix a la complexitat en l'organització de l'epistolari.

²⁵⁴ Com s'ha comentat en l'*Arxiu* hi trobem tan sols les còpies manuscrites de les lletres que ell enviava als seus interlocutors. Aquest és el recompte efectuat a partir de les còpies del fons epistolar recollit pel mateix Joan Carreres i que ens arriba a través de Joan Cortada. Podríem trobar alguna variació acudint al fons que es va dipositar a l'*Arxiu Nacional de Catalunya*; amb això, comentar que el fons encara no està catalogat.

Plaudiura (1), Francisca Bonnemaïson (2), F. Valls i Taberner (1), Josep Lleonar (1).²⁵⁵

ii. En un segon període, que situarem a partir de la fundació de «*El Matí*», l'any 1929, i fins l'any 1936, només podem acudir a 84 lletres. Com en la majoria de l'epistolari, Capdevila seguirà centrant el seu interès en la comunicació i divulgació literària. Alhora, en aquest període iniciarà, amb motiu de la primera estada per malaltia de Capdevila al Sanatori del Montseny, un diàleg epistolar més intens amb Maurici Serrahima, semblant a aquell que havia mantingut amb Josep Maria de Garganta, Carles Riba o Joan Alcover. De les lletres d'aquest segon període que ens han arribat, el rerefons polític ja és més específic i de més interès. Així, podem destacar diferents moments; el comentari als resultats electorals de l'any 1931 on reafirma la posició ideològica de «*El Matí*» i el suport a la República en clara confrontació als sectors més conservadors del diari; també, les lletres de Capdevila a Serrahima en les quals es comenten els principis fundacionals del nou partit *Unió Democràtica de Catalunya*; o més endavant, l'anàlisi detallada dels fets de l'octubre del 1934. No obstant això, són poques les lletres que ens arriben d'aquest període i en comptades ocasions hi trobem a faltar més detalls respecte la situació social o política del moment. Tanmateix, allò que pensa ja quedarà expressat en els editorials publicats a «*El Matí*». Considerem aquest segon període curt i, alhora, molt intens en la vida de Capdevila: tot just farà un any de la mort de la seva primera dona; neix i es consolida «*El Matí*» i amb això la divulgació buscada de les tesis en matèria social; però també arran del posicionament ideològic que prendrà com a director s'esdevé la dimissió forçada de l'any 1934; posteriorment, el retorn a la tasca docent a la ciutat de Tarragona de la mà d'Ignasi Mallol i Joan Rebull; les segones núpcies i el naixement de la seva filla, Maria i Elissa; l'inici de la *Guerra Civil* i el nomenament de Capdevila com a membre de la *Institució de les Lletres Catalanes*.

²⁵⁵ D'aquest primer període, hi ha 5 cartes que no tenen el destinatari identificat. Amb la grafia (?) signifiquem que l'estat o la cal·ligrafia dificulta la comprensió del text.

Els receptors majoritaris en aquest període són: Maurici Serrahima (47 lletres), Carles Riba (7), Bartomeu Forteza (2). Es conserva una lletra de qui serà la seva segona dona, Dolors Pujol, i també una del pare Miquel d'Esplugues, Plàcid Vidal, Carles Badia, Just Cabot, Joan Climent, Joan Cid, i la resta de lletres van dirigides a receptors dels quals no s'han pogut determinar el nom.²⁵⁶ Entre les lletres, n'hi ha una quinzena dirigides a Capdevila.

iii. En un tercer període, caldrà que destaquem aquí els continguts de la transcripció de l'anomenat *Dietari de la guerra*.²⁵⁷ Es tracta de diferents manuscrits i alguna transcripció que considerem com a representatius del període entre els dos exilis -el primer, i per motius professionals, a Tarragona i que abasta el moment que deixarà el diari i fins l'inici de la *Guerra Civil*; i l'altre, forçat pels esdeveniments que seguiren a la guerra, a Colòmbia. Aquests papers neixen de la voluntat de Capdevila d'expressar clarament '*el silenci i la mentida lligada als anys de la dictadura franquista*'.

D'una conversa tinguda amb un alumne aquest matí, ve que comencé d'escriure aquestes notes esbarriades sobre esdeveniments que he pogut veure i en algun dels quals he tinguda alguna intervenció. És que aqueix jovent no sap ben res d'allò que esdevingué a la guerra civil i després de la guerra civil. Acabada aquesta l'any 39, el país fou sotmès a un rigorós silenci entorn de la veritat de les coses passades, i només podia parlar la mentida oficial. I ja fa més d'una trentena d'anys que això dura. Els joves d'avui que nasqueren després de la guerra resten admirats de veure's presa d'una mistificació tan descarada (...)²⁵⁸

²⁵⁶ Íd.

²⁵⁷ Joan CARRERES, Josep Maria Capdevila. *Ideari i Poètica*. PAM 2003, nota 222, p. 75, ens en transcriu les primeres línies i ens diu que *la primera part d'aquest Dietari, redactada entre el 18 i el 20 de gener de 1938 consta de 9 quartilles manuscrites a dues cares. Cal afegir-hi una incipient segona part consistent en una vintena de pàgines, sense datar.*

²⁵⁸ Es deu referir als seus alumnes del seminari de Girona a qui, retornat de l'exili, des de la clínica *Salus Infermorum* de Banyoles, impartirà classes d'humanitats i filosofia. Veure Joan Carreres, o.c., p.107. Segueix el manuscrit: «A més comença de sortir la història per cí i per lla de l'estranger. La correspondència de Mussolini a Hitler ja són publicades. Amb una bona documentació, Max Guills ha pogut escriure la seva "Histoire du franquisme en Espagne". També ha romput aquell silenci la documentada biografia del Cardenal Vidal i Barraquer, escrita per Ramon Muntanyola. Sense posar-hi comentaris, com hi parlen clar aquelles dues crides: l'al·locució del Cardenal on declara l'Església compatible amb qualsevulla forma de govern, ja fos la monarquia d'ahir, o la república d'avui i la de l'Episcopat espanyol, llevat de l'Arquebisbe primat de Tarragona, pretenent de justificar aquella espantosa guerra civil. Aquests dies ha sortit un altre document de la guerra civil. Són les memòries de Xavier Bengarel, amb el títol "Els vençuts", presentades sota una forma lleument novel·lada. Em sembla que ell no estigué pres en el camp de concentració que descriu. Me n'informaré. Però segur que el coneguí per referències ben directes i vives. En canvi hagué de veure, com ho conta en les seves 'memòries', la multitud de fugitius que omplia les carreteres cap a Girona.»

En aquestes transcripcions veurem com es fa palesa la denúncia de la connivència entre el poder militar, els poders financers i els sectors de l'església catòlica que es posicionaren a favor de l'aixecament militar. En una lletra datada a Reus, del 3 d'octubre de 1936, inicia la denúncia d'aquestes relacions lligades a les causes de la guerra. Ara bé, el fragment que en segueix ens serveix de síntesi d'aquesta denúncia.

Hem somniat tots un temps a venir més just en que només del treball derivessin l'autoritat i el poder. Tan falsa com l'aristocràcia de la sang és l'aristocràcia del diner. Una legislació que eviti l'acumulació de la riquesa en mans privades és una obra d'ordre i de pau. I els obstacles que s'hi posin són de desordre i de guerra. I és aquest desordre i aquesta guerra que duia en si mateix el feixisme. I és la guerra que ha provocada. Hi hem estat duts a la força; lluitem per la defensa contra la doble tirania que intenta l'esclavitud dels pobles i dels homes: De Catalunya i dels treballadors.²⁵⁹

* * *

Per cloure aquesta introducció, ens afegim a l'afirmació que per a Capdevila el diàleg a través de les lletres es lliga a l'amistat i, alhora, quan és el cas, al reconeixement de l'obra del seu interlocutor. Els toms en el recorregut vital sovint l'apartaran del seu lloc natural de treball o de recerca intel·lectual, això fa que *'el contacte epistolar amb els vells amics tingui l'emotivitat del retrobament i la clarividència per l'anàlisi de la realitat acompanyada d'una capacitat narrativa extraordinària'*.²⁶⁰

²⁵⁹ Fragments de quartilles escrites a mà. Aquesta escrita en plena Guerra Civil.

²⁶⁰ En les lletres des de l'exili es comenten aquestes virtuts, que li atribueixen Helena Maragall, Clementina Arderiu, Miquel Josep i Mayol o Rossend Llates. Joan CARRERES, o.c., p. 111.

5.2. Semblances

En aquest punt del treball ens endinsarem en el camí vital de Josep Maria Capdevila fins l'any 1939 a través de la transcripció d'una selecció de lletres de l'*Arxiu* que són representatives de diferents moments relacionats amb la història del nostre país. El recorregut vital transcorre com el de les persones que es van implicar des de les pròpies conviccions en l'acció social o política del moment. I com tants d'altres, aquest compromís el dugué a la pèrdua de la possibilitat d'expressió del pensament i, d'alguna manera, a un sentiment profund de pèrdua de la pròpia llibertat.

i. Primers anys

Josep Maria Capdevila nasqué a Olot el 14 de juny de l'any 1892 i, com ell mateix ens dirà, l'empremta de l'entorn garrotxí ja no el deixà; marcat pels estius al Mas Esparregueres, prop de Santa Pau, i la vida a Olot, on el seu pare exercia de notari. Afegir també, el deler que tenia per la que seria la seva ciutat d'acolliment, Barcelona, d'on la seva mare n'era filla. Seria a partir dels quinze anys que manifestà la vocació per les lletres que li fou reforçada gràcies a la coneixença de Josep Maria de Garganta. El mestratge d'aquest fou decisiu en la formació intel·lectual de Capdevila. Serrahima ens diu: *«en va parlar sempre, d'una manera mes aviat externa, i per donar-hi el valor d'un record d'agraïment. Es evident que va desvetllar en ell l'interès per la cultura, però amb una amplitud i amb una inclinació a la conseqüència interna molt superiors a les del mestre»*.²⁶¹ El coneix l'estiu de 1908 (als setze anys), i és el mateix Capdevila qui ens el descriu: *«A les primeres paraules, compartíem l'entusiasme pels poemes de Mistral. Després ens veiérem quasi cada dia. Era un poeta admirable, però, sobretot, un home culte, amb una erudició extensa i un gust molt format. Corresponia amb escriptors castellans, portuguesos i italians (...) Era un conversador inexhaurible (...) Tot li interessava (...) i sempre parlava amb un coneixement de primera mà, sense tòpics. Suportava amablement el parer contrari si era sobre coses lleugeres; en les greus, tot seguit hauria tallat la*

²⁶¹ Maurici SERRAHIMA, *Josep Maria Capdevila, Assaig biogràfic*. Ed. Barcino, 1974, p.11.

conversa».²⁶² Si la coneixença s'inicia a la ciutat d'Olot, més endavant, quan Capdevila s'instal·larà definitivament a Barcelona i fins a la mort del qui considerava un dels seus mestres, el diàleg es mantindrà a través de la correspondència, coincidint en aquesta el mestratge i l'amistat.

Durant l'etapa a Olot, també hem de destacar el paper que tingué de jove observador del corrent artístic i intel·lectual que acollí la capital garrotxina, en el panorama català de principis de segle XX. A aquesta primera, seguí la que seria una font pel propi creixement intel·lectual quan inicià els estudis de Dret a la Universitat de Barcelona. Aquests estudis, tot i ésser cursats més per voluntat paterna que per la pròpia, no farien minvar el deler en la descoberta de la literatura de la mà d'Antoni Rubió i Lluch. Prendrà importància, en aquest període, la coneixença d'amics de diferents procedències i que acabarien representant molts d'ells el moviment intel·lectual català del primer terç de segle vint. Entre les amistats més properes hi ha Eudald Duran, Joan Climent, Josep Maria de Segarra, els germans Carles i Ferran Soldevila, i molt especialment Carles Riba; i més tard, Joan Crexells i Enric Jardí. A Barcelona, aprofitarà també per a matricular-se a diferents cursos de literatura i filosofia complementaris a la seva carrera, integrant-se així ràpidament en l'ambient cultural barceloní. Durant aquesta etapa de formació aprofundí l'estudi de Verdaguer, Maragall, Costa i Llobera, Ruyra, i més tard Alcover.²⁶³ Tot i acabar la carrera de dret, no arribà a exercir d'advocat. Això, i el fet de ser molt gelós de la pròpia independència, crearia ja una primera distància amb l'entorn familiar més proper.

És interessant veure l'anàlisi que els autors que l'han estudiat fan d'un fet que seria crucial en la primera etapa de formació ideològica lligada a la coneixença d'Eugeni d'Ors. Si a partir de l'any 1910 comença a llegir de forma continuada el «*Glosari*» d'Ors, serà durant l'any 1912 que el coneixerà personalment. Compartiran diàleg i Capdevila assistirà als seus cursos de filosofia '*tot aprenent dels seus judicis artístics i literaris*', com diria ell mateix.²⁶⁴ No obstant

²⁶² Pròleg a les «*Poesies de Josep Maria de Garganta*», Ed. Barcino, 1968.

²⁶³ Vegeu: Joan CORTADA, o.c., p. 50.

²⁶⁴ Josep Maria Capdevila. *Eugeni d'Ors. Etapa barcelonina (1906-1920)*. Barcino, Barcelona, 1965, p. 53.

això, tot i l'adhesió a les tesis d'Ors, no implicarà per part de Capdevila l'allunyament de l'estudi dels autors catalans objectes de la mateixa crítica orsiana. Amb això, l'any 1916, als vint-i-quatre anys, es matricula al *Seminari de Filosofia* que Ors impartia i, al cap de tres anys, s'incorporaria al *Consell de Pedagogia de la Mancomunitat*, inicia també la col·laboració a la revista *Quaderns d'Estudi* essent nomenat, amb Joan Crexells, professor assistent del *Seminari de Filosofia*.²⁶⁵

ii. Treball i compromís social

Josep Maria Capdevila es casà amb Maria del Carme Montaner i Serra el mes d'octubre de l'any 1921. Maria del Carme havia estat secretària d'Eugeni d'Ors i també havia col·laborat a la revista *Quaderns d'Estudi* en algunes recensions. Aquest matrimoni, tampoc acceptat per l'entorn familiar de Capdevila, va provocar una distància ja insalvable amb ell i la manca de qualsevol suport econòmic, fins llavors, essencial per a la seva sostenibilitat. La lectura de l'epistolari ens mostrarà reiteradament com en diferents períodes de la seva vida no van estar mancats de moments amb serioses dificultats econòmiques. Així doncs, per tal de normalitzar la seva situació laboral, s'instal·la definitivament a Barcelona impartint classes a l'*Escola per Correspondència* de la Mancomunitat i a l'*Institut d'Ensenyament Tècnic per a Obrers*, i quan Carles Riba anà a estudiar a Munic el substituiria a l'*Escola d'Arts i Oficis*. La implicació de Capdevila en l'ambient cultural de l'època és plena; entre d'altres, el trobem en l'aprovació dels estatuts de la *Lliga Nacional d'Associacions de Música* (1922) i, sobretot, en la seva condició de membre fundador de la *Societat Catalana de Filosofia* (1923), filial de l'*Institut d'Estudis Catalans*. Amb això, seguint Joan Cortada, a partir de l'any 1920 es pot parlar (de forma més o menys conscient) de l'inici d'un *programa de pensament* en els escrits de Capdevila.²⁶⁶ Aquest es pot resseguir des dels articles que publicà de crítica literària a *La Veu de Catalunya* a partir de l'any 1920 i en menor quantitat a *La Publicitat*.

²⁶⁵ Respecte l'etapa d'influència orsiana vegeu, dins *La filosofia de Josep Maria Capdevila* de Joan CORTADA, l'apartat 'Període formatiu a Barcelona. Clàssics i romàntics al voltant d'Eugeni d'Ors'.

²⁶⁶ Joan CORTADA, *La filosofia de Josep Maria Capdevila*. PAM, 2008, p. 90.

Si iniciem ja les primeres referències a l'epistolari, a banda de la docència o l'assaig, entra professionalment en el món editorial amb la creació de la *Biblioteca de Estudios Sociales*. Rebé aquest encàrrec de part de la *Federació Patronal* de Barcelona l'any 1921 per a publicar continguts relacionats amb aspectes socials del moment, en llengua castellana i amb l'objecte de formar els obrers. Precisament, les primeres lletres que resseguirem estan relacionades amb el període que va del mes de gener del 1922 fins al mes d'abril de 1923. Serà a partir d'aquest moment que, a part d'iniciar el període d'activitat més pròpiament editorial, Capdevila començarà l'estudi teòric de la problemàtica social i el contacte amb el món obrer.

14 DE FEBRER DE 1922

Sr. D. Joan Alcover i Masfons

Mon estimat senyor i amic,

Li envio el primer fascicle de la novella "Biblioteca d'Estudis Socials". M'agradaria moltíssim saber-ne el seu parer. No cal que digui com me plauria també publicar de seguida el seu fascicle.

Tinc unes pàgines d'Aristòtil traduïdes per en Riba, que em sembla que poden tenir algun interès.

Si el seu llibret el subdividís en petits capítols en faria la lectura més fàcil a un públic que no és gens amic de la lectura

L'estima molt son amic i servidor. Josep Maria Capdevila

Entre els col·laboradors que aplegà per endegar *la Biblioteca* hi havia Carles Riba, Joan Alcover, Josep Maria Junoy, Joan Crexells, Joan Moneva i Puyol, Agustí Calvet -Gaziel-, Manuel Reventós i Enric Jardí.

15 D'ABRIL DE 1922

Sr. D. Carles Riba

Balneari Blancafort, La Garriga

Estimat amic,

Rebudes les teves amables postals, i perdona'm que hagi tardat tant a respondre-les. Ja ha sortit el teu Aristòtil. De seguida que arribi a Barcelona te n'enviaré un parell i tots els que vulguis demana-me'ls, te'n guardaré uns vint-i-cinc exemplars[...]

Ha sortit el primer volum de la Biblioteca Estel. L'Escola dels marits, versió Sagarra. Hi ha una mica d'enrenou polític. Manifest de la joventut catalanista. Conferència nacionalista anunciada. No veig aquestes coses gaire

clares.- Desastres espanyols a l'Àfrica.- Ja et pots fer càrrec de l'estat d'esperit de tothom.

He assistit a moltes reunions de la Comissió d'Educació General de la mancomunitat: impressions de sorpresa: la pedagogia planeja coses rares; quan no hi ha plans delirants de grandesa, surten uns plans massa esquivats. Realment, és difícil saber veure les coses tal com són.

Adéu. T'escriuré més sovint: Records afectuosos a la teva Clementina.
La meua esposa us saluda cordialment. Josep Maria Capdevila

Tot i la dedicació, de la col·lecció en sortirien només tres títols,²⁶⁷ suposadament per la manca de suport econòmic i el poc interès real en la formació intel·lectual dels obrers per part de la *Federació Patronal* de Barcelona.²⁶⁸ A part d'aquestes causes, apuntades pel mateix Capdevila en les seves lletres, Carreres apunta que s'hi pot afegir el fort contingut social de la tria o fins i tot la negativa de Capdevila a incorporar-se a *Acció Catalana*.²⁶⁹ Finalment, en la lletra del 13 de desembre de 1922, expressaria a Riba com la *Biblioteca de Estudios Sociales* es dissol.

Així, cal considerar com l'estudi del fet social vindrà acompanyat de la defensa de les tesis del nacionalisme català de Prat de la Riba i del convenciment que els ideals dels pobles s'assoleixen per una determinada manera de conduir l'acció.²⁷⁰ D'aquí neix la necessitat de fonamentació filosòfica de la política que ha de conduir l'acció política i el dret que tenen les nacions a l'autodeterminació. I el sentiment ja li ve de jove en tant que formà part activa de la *Juventut Nacionalista*.²⁷¹

²⁶⁷ De les tres publicacions que sortiren: una correspon a Capdevila: Juan Moneva i Puyol. *La pena de muerte y la hemofilia española*. Imp. López Llausàs. Barcelona, 1922; l'altra, Aristóteles. *Crítica del comunismo*. Versión de C. Riba. Imp. López Llausàs. Barcelona, 1922; i la darrera, Balmes. *La civilización*. Páginas escogidas por J. M. Capdevila. Imp. López Llausàs. Barcelona, 1922.

²⁶⁸ Joan CARRERES, *Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica*. PAM 2003, p. 274 i seg.

²⁶⁹ Joan Carreres fonamenta el seu parer també a partir de diferents consideracions d'ordre laboral i familiar. Vegeu: Joan CARRERES, o.c., p. 30 i 31.

²⁷⁰ «Tindria dotze anys i unes lectures d'història de Catalunya em dugueren amb tota consciència al catalanisme. Seguiren, sense decidir res, uns articles d'En Domènech i Montaner, i la Tradició Catalana d'En Torres i Bages. A l'últim amb el moviment de Solidaritat Catalana per primera vegada m'interessà el moviment polític». Josep Maria Boronat i Recasens, «Una conversa amb Josep Maria Capdevila», *La Veu*, 6-II-1926.

²⁷¹ Arreu de Catalunya s'estengueren els ideals de les joventuts i la denominació de *Juventut Nacionalista* fou emprada també per grups joves del Partit Nacionalista Català, Estat Català, La Falç entre d'altres. Les joventuts nacionalistes eren la secció de la Lliga Regionalista, fundada vers el 1908, de la qual formaren part J.M.Tallada, Nicolau d'Olwer, Josep Carner, Manuel Carrasco i Formiguera, etc. A barriades i poblacions d'arreu de Catalunya es publicaren revistes i butlletins, a semblança de l'efímer butlletí de Barcelona. Vegeu també la carta a Joan Alcover de 5-VIII-1922.

També caldrà que situem aquí el moment en què Capdevila començarà el discurs cada vegada més marcadament social en relació als fets polítics. En l'ambient polític de l'època, Capdevila comenta en diverses ocasions a Riba la por general dels poders polítics a l'hora de tractar el tema del sindicalisme. Es tracta, en les seves paraules, d'adonar-se del perill que suposa que la *realitat política temi la realitat social* i que, per tant, el desordre polític alimenti el desordre social, i d'aquí, les conseqüències que se'n puguin derivar. Aquest punt de vista, més d'un cop, ens farà pensar que Capdevila compartiria algun dels enfocaments de l'esquerra o del socialisme català en la denúncia del malestar general que hi havia a Catalunya generat per la mateixa burgesia industrial. Cal tenir present, en aquest context, la crisi econòmica de postguerra entre els anys 1920 i 1922, i la resposta de la burgesia, responent a les vagues amb acomiadaments generals, fomentant el contraterrorisme patronal i el *sindicalisme groc* i, alhora, exigint de l'Estat una forta repressió del moviment obrer.²⁷² Així doncs, en la lletra de Capdevila a Carles Riba, datada de 25 de juny de 1922, llegim com li comunica la dedicació i alhora la dificultat en l'estudi de les qüestions socials.²⁷³

25 DE JUNY DE 1922

Sr. D. Carles Riba

Estimat amic,

He estat enfeinadíssim tot aquest temps, a no poder més de principis econòmics i sociològics, i aquestes matèries són tan blanques que un corre el perill de creure's haver fet alguna cosa, saber alguna veritat i no haver forjat sinó una fantasia inútil o nociva. [...]

Les coses de Catalunya? No vulgueu saber-les gaire. Hi ha molt pessimisme. Jo potser sóc l'únic en creure que van bé. No facis cas d'aquells que tot ho veuen negre.[...]

Respecte de la qüestió catalana, recorda una cosa: aquí les qüestions socials han estat tractades d'una manera que és pitjor que no una manera errada: han estat tractades amb covardia. Això explica molt la desorientació d'avui.

²⁷² E.GIRALT, A.BALCELLS, J.TERMES, «El Moviment Obrer als Països Catalans», dins *Episodis de la Història de Catalunya*. Ed. 62, Barcelona, 1975. p. 417 i seg.

²⁷³ Respecte a aquest punt i l'evolució de les posicions polítiques de Capdevila, vegeu més endavant les lletres de 22 de novembre de 1922 i de 16 d'abril de 1923 a Carles Riba.

Adéu. Ja t'escriuré, no més llargament, però més sovint. Records de la meva Carme, salutacions a la teva Clementina de part nostra; i tu perdona la negligència en escriure't d'aquest amic teu que t'estima.
Josep Maria Capdevila

Considerem en aquest moment, tal com hem comentat, l'interès ja més específic de Capdevila per les problemàtiques polítiques lligades a les socials. Aquest procés és comú a l'evolució dels moviments polítics catalanistes que conduiran a la convocatòria de la *Conferència Nacional Catalana* i, per això, que les formacions catalanistes optessin a partir d'aquest moment situar-se en posicions republicanes i separatistes. «*Considerant que Catalunya es trobava 'moralment en situació de guerra' contra l'Estat espanyol, tot postulant la necessitat de constituir un 'front únic de combat'*».²⁷⁴ Tot i que bona part dels membres de les joventuts que provenien de la *Lliga* es van integrar a *Acció Catalana*, Capdevila se'n va desentendre.²⁷⁵ Malgrat l'enfrontament amb la *Conferència Nacional Catalana*, la *Lliga* reconeixia que la consciència nacional catalana cada dia s'havia anat exacerbant més a causa de la resistència que oposaven els governants i els polítics espanyols «*a les més modestes reivindicacions de la Mancomunitat (...) a tots els delers de llibertat i enfortiment de Catalunya*»; i féu notar que si persistien les mateixes circumstàncies d'opressió, potser les posicions més extremistes i els procediments més revolucionaris constituïrien «*l'únic camí que restés obert a les aspiracions de Catalunya*». Complementant aquestes declaracions, Francesc Cambó advertia: «*A tots els pobles als que no es volgué donar uns graus de llibertat se'ls hagué de reconèixer la independència completa (...). Voler encara avui fer de tota Espanya una Castella gran, és condemnar Espanya a reduir-se als límits de la Vella Castella (...) si Catalunya hagués de triar entre la submissió objecta i la*

²⁷⁴Fèlix CUCURULL. *Catalunya, republicana i autònoma (1931-1936)*. Ed. De La Magrana. Barcelona, 1984, p.44 i seg. Segueix dient: «*Va acordar utilitzar tots els mitjans de lluita legals i "aquells altres que faci necessari la resistència que, al reconeixement dels nostres drets, oposi l'Estat que els detenta"*. Per a dur a terme els acords de la Conferència es va fundar *Acció Catalana*, que va declarar: «*Som en estat de guerra. Treballem, doncs, per tal que l'hora de la gran batalla arribi demà mateix, i avui, de la trinxera estant, enfortim-nos i desgastem l'enemic*»». També vegeu: Jordi CASASSAS, «*Els quadres del regionalisme. L'evolució de la Joventut Nacionalista de la Lliga fins el 1914*», dins la revista *Recerques: Història, economia i cultura*, núm.14, 1983, p. 7-32.

²⁷⁵Vegeu la lletra a Carles Riba del 22 d'abril de 1922.

*separació, que no en tinguin cap dubte que la immensíssima majoria dels catalans optarien per la separació, abans que per la submissió».*²⁷⁶

Dins aquesta línia de pensament, en la següent lletra llegim com Capdevila es planteja la possibilitat de formar part de la direcció de les *Juventuts Nacionalistes*, demanant a Alcover la participació en la divulgació d'una publicació de caire nacionalista considerant-ne, entre altres, l'aspecte ètic.

5 D'AGOST DE 1922

Sr. D. Joan Alcover i Masfons

Estimat senyor i amic,

No sé si ha rebut els fascicles de la Biblioteca d'Estudis Socials, que li vaig fer enviar. Eren els tres primers.

A casa ja tenim un nen petit que es diu Francesc Maria. Té pocs dies, i he volgut fer-li saber. La mare ha estat un poc malalta però ja està bé.

Des de la Joventut Nacionalista tal vegada farem una sèrie de publicacions de divulgació nacionalista. Si jo hi tingués part en la direcció comptaria amb la col·laboració seva? Jo voldria que aqueixa divulgació tingués molts caires, que no fos oblidat l'aspecte literari, l'ètic, etc. del renaixement català. Ja veurem.

Ara he canviat de pis. La nova adreça és: Rambla del Prat, número 6, pral. 2^a. Quan vingui a Barcelona m'agradaria conversar amb vostè una estona. Fa tant temps que ens anem escrivint sense veure'ns!

Afectuosament amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

Seguint amb la cronologia política, Francesc Macià no aconseguí que la *Conferència* desemboqués en una assemblea constituent de l'*Estat lliure de Catalunya*. Per això, el 8 de juliol de 1922 es fundà l'organització patriòtica *Estat Català*, que preconitzà i començà a organitzar la lluita armada. Aquest mateix any fou signat el pacte entre nacionalistes gallecs, bascos i catalans o de la *Triple Aliança*, l'onze de setembre de 1922. El triomf d'*Acció Catalana* en les eleccions provincials de l'any següent va fer que Cambó abandonés l'activitat política. I en aquest marc, observem que l'actitud de Capdevila arran dels moments polítics i socials que viu el país anà de l'optimisme que es fonamentava en la tasca col·lectiva del poble català -i que veurem que expressa

²⁷⁶ Íd., vegeu anterior nota de Fèlix CURULL.

en els primers articles a *Vida Olotina* dedicats al nacionalisme, o que veiem també en els fets referits en la carta que més avall llegim dirigides a Carles Riba-,²⁷⁷ fins al pessimisme de certes actituds quasi inherents al poble català: «A moments he de pensar, amb les llàgrimes als ulls, que els catalans tenen algun estigma que els incapacita per conviure i treballar en una obra comuna».²⁷⁸

13 DE DESEMBRE DE 1922

Sr. D. Carles Riba

Estimat amic,

Aquella petita "Biblioteca d'Estudis Socials" ja és a terra. M'han dit que pagarien les coses fetes, vull dir els originals. No cal dir l'interès que tinc perquè cobris el Xenofont: m'agradaria que, si fos possible, me'l poguessis retornar per si calia donar els originals a la Federació Patronal: els originals que els he dit que ja posseïa. La cosa, de totes maneres no duu pressa, i de moment ja em bastaria poder presentar el castellà amb l'explicació donada de la manca del text català.

Aquí ara es fa molta política. Al principi m'hi ficava; ara ja no; m'he trobat que divergia massa i massa fonament dels meus contraris catalanistes i dels del meu partit.[...]

Adéu. Records de la meua muller i meus a la teva Clementina i una abraçada al petit.

Teu amic, Josep Maria Capdevila.

El nostre petit bé.[...]

Llavors, serà en aquest moment quan Capdevila emprendre conscientment el camí que l'allunyarà de l'acció política directa i optarà per la lluita més dialèctica en el camp del pensament i en l'anàlisi de la realitat. Des de l'òptica d'un nacionalisme molt convençut, Capdevila es desentendrà de l'acció que es materialitza en les estructures pròpies del partit i optarà per una via independent i alhora intel·lectual de defensa de les seves tesis i que finalment acabarà desenvolupant professionalment dins l'àmbit periodístic.

Així ho trobarem també en l'afirmació que més endavant llegirem en el fragment de la carta escrita en l'exili a Marc Sangnier, datada el 22 de març de 1939 en la qual diu: «*je ne m'ai jamais mêlé dans la politique active –je n'y*

²⁷⁷ Els fets que esmenta seran determinants: el cop d'Estat i l'establiment del Directori Militar de Primo de Rivera.

²⁷⁸ Així ho expressarà a la lletra adreçada a Carles Cardó el 23 d'agost de 1926.

comprends rien et mon tempérament même m'en éloigne- ; ça affaiblit, peut être, mon intervention qui reste toujours purement idéologique. Mais chacun offre ce qu'il a, et n'est pas obligé a plus».

Tot i la no implicació activa en cap formació, és interessant situar també en aquest període com Capdevila dialoga des del periodisme social amb les tesis del nacionalisme revolucionari semblant al que preconitzava Macià amb un discurs marcadament social.²⁷⁹ Tanmateix, Capdevila no acceptaria com a mitjà ni la lluita armada ni tampoc la utopia propiciada pel comunisme de l'ideal de *justícia absoluta* entre els homes.

En relació a això, un exemple del seu posicionament i actitud quedarà palès en la lletra que més endavant transcrivim a Rafael de Campalans.²⁸⁰ Aquesta no serà només de suport a un amic arran de l'atemptat fallit que patí el socialista català, sinó que amb la denuncia del terrorisme polític s'hi afegirà una crida a la tolerància i també el rebuig a qualsevol integrisme. La lletra datada del 4 i 8 de juny de 1923 coincideix amb l'origen de la polèmica de Campalans amb Antoni Fabra i Ribas,²⁸¹ amb la consegüent escissió del *Partit Socialista Obrer Espanyol* (PSOE) que donà lloc a la Unió Socialista de Catalunya (USC), la qual discrepava en les qüestions nacional, sindical (relacions entre CNT i UGT) i organitzativa. La lletra de Capdevila a Campalans s'inicia el 4 de juny de 1923 i

²⁷⁹ Respecte al discurs polític de Macià cal veure com es fonamenta també en l'aspecte social. Així, llegim en la proclama del *Manifest d'Intel·ligència Republicana*: «Nosaltres sempre hem agermanat la idea de Catalunya amb la reparació de les injustícies socials i serien malaurats els sacrificis que es fessin per assolir la llibertat de la nostra terra, si no portava també la justícia per als seus homes (...) El que vol l'obrerisme no és generositat, sinó justícia per a canviar l'organització social en el sentit de valorar el treball com la més alta jerarquia, i, a base del treball, disciplinar tota la societat, socialitzar la producció i els mitjans de crear-la, i fer-ne mestressa única la col·lectivitat (...) Catalunya, radicalment lliure, i unida si convé amb els pobles lliures, ha d'ésser l'anhel de tot català, però, consubstancialment amb aquest anhel, ha de comptar la justícia i la llibertat per als homes». En relació amb Capdevila vegeu la lletra a Serrahima datada del 8 d'octubre de 1930.

²⁸⁰ Rafael de Campalans degué coincidir en diferent ocasions amb Capdevila. Recordem que com ell, Capdevila també es vinculava professionalment a l'*Escola de Bibliotecàries*. Campalans neix el 24 d'octubre de 1887 a la ciutat de Barcelona. El 1914 fou encarregat dels serveis públics de la Mancomunitat de Catalunya, tasca que compaginà amb l'activitat docent a l'*Escola d'Agricultura*, a l'*Escola Industrial* de Barcelona i a l'*Escola de Bibliotecàries*. El 1917 fou nomenat director de l'*Escola de Treball*, i el 1922, secretari general d'*Ensenyament Tècnic i Professional de la Mancomunitat*.

Vegeu: *Fundació Rafael Campalans* (www.fundaciocampalans.com)

²⁸¹ Polític socialista nascut a Reus el 1879. Va intentar crear una federació catalana i balear de socialistes. Col·laborà amb *La Revista Socialista* de Madrid (1903-1905) i el 1907 es va unir a París amb el grup de Jean Jaurès ("*L'Humanité*"). Va assistir al Congrés socialista de Stuttgart com a representant de la Segona Internacional (1907). El 1908 torna a Catalunya i s'acosta a les tesis de Pablo Iglesias i publica el setmanari *La Internacional*.

el *post scriptum*, amb data del 8 de juny de 1923, fa referència a l'atac terrorista que Campalans pateix, sortint-ne il·lès, el mateix dia de la fundació de la *Unió Socialista*. Entre els seus fundadors hi haurà persones intel·lectualment properes al món de Capdevila, com ara Joaquim Xirau, Josep Xirau, Emili Mira, Jaume Aiguader, Gabriel Alomar, que en fou president, i Manuel Serra i Moret, que en fou vicepresident. Rafael Campalans fou director del seu òrgan *Justícia Social* i la preocupació per les qüestions socials també esdevé un dels eixos fonamentals del discurs polític i que en diferents punts seria compartit per Capdevila.²⁸² En la lletra, Capdevila accentua que, independentment de qualsevol afiliació, la política parteix de la realitat i s'ordena en la realitat a partir d'una premissa: *la tolerància* –i que en altres escrits ens serà referida com a *comprensió*.²⁸³ Cal observar també en la lletra, a part del suport incondicional, el to que mostra el *post scriptum* retraient amb duresa els qui no ataquen les idees amb idees, sinó amb violència. I també recrimina fortament la política de seguretat governamental tot apostant per instruments policials propis i independents de l'Estat que siguin garantia d'un estatus de civilitat.

4 DE JUNY DE 1923

LLETRA A RAFAEL CAMPALANS

He vist, amic Campalans, com en una fulla anònima i misteriosa, titulada LA PROTESTA no sé qui vos escrivia injuriosament.

Per més que en aquella fulla sigui denunciat el crim i puguem veure-hi el mal aspecte dels pistolers en fotografia, mai pensarem que sigui favorable a l'ordre: la veiem com una nova estridència, protegida per qui? I de quina manera?

L'ordre vol dir claredat. No la claredat aparent dels integrismes, tan fàcil d'enterbolir! Sinó la claredat que és possible en les coses humanes, plena de tolerància.

²⁸² De nou les qüestions socials prendran relleu en la nova formació, en la ponència aprovada en el congrés fundacional, Serra i Moret deia: «Ens confessem socialistes, i aplicant aquest principi a les coses de Catalunya, ens proclamem socialistes catalans i a la vegada els primers defensors de la seva independència, la qual volem establir sobre la base segura de la socialització de tota la riquesa universal». Tot i que compartissin la lluita per la justícia social, Capdevila recrimina a les esquerres que el deler de 'justícia absoluta' és viure en el món del somni i la fantasia.

²⁸³ Respecte al tractament del concepte, el trobarem en diferents moments. A l'article publicat «Per la tolerància» a *La Veu de Catalunya*, de l'any 1923 o també més endavant a la sèrie de dos articles publicats a *El Matí*, intitulats «La tolerància», datats del 7 i 11 de juny de 1931.

Mireu aquella fulla que us injuria. Com ho fa? Anònimament. Quan cal dir una cosa a qualsevol que sigui, primer cal treure la cara. I si no és possible, tampoc ha d'ésser possible llavors per un home sinó el silenci.

No ataquen el vostre pensament ni l'actitud que heu presa: només vos injurien: nova estridència: un dia la culpa del terrorisme barceloní donada a En Cambó; demà us serà donada. I la indignació d'aquells que us coneixem no comptarà davant de l'audàcia anònima. Són característiques de l'integrisme o de l'estridència, que tot és ú: l'atac personal i l'anònim.

En l'última campanya contra el terrorisme volíeu l'ordre com el vot qualsevol ciutadà de Barcelona. Podíem creure que erràveu el procediment, podíem veure-us massa esperançat entre certa companyia; però ningú podia dubtar ni un sol moment de la vostra noblesa.

L'estridència sempre ve de la part feble. L'energia és ordenada, serena. Prou difícil que és mantenir l'ordre en un ambient serè, a on aniríem si començàvem per enterbolir-nos l'aire?

Aquí on hi ha tanta estridència cal que hi hagi també molta feblesa. Més a la primera feblesa, al primer gran conflicte ja no hi sabem trobar remei; la primera gran feblesa, el primer desordre inexplicable és que de Madrid –de la ciutat-oficina, de la vila paràsita ens enviïn governadors i policia. Acabem de presenciar com els pistolers eren ocupats en les eleccions a Torroella i Figueres; acabem de veure la policia pels carrers de Barcelona girada contra ciutadans pacífics; veiem els tribunals cedint a la política.

Els amics de l'ordre haurien de parar ment a aqueixes febleses i violències. Ara, amic meu, els atacs d'aquella mena que us vinguin no fan sinó revelar una nova forma d'anarquia; avui denuncien un pistolero, demà us hi voldran confondre– Tot cercant justícia, amic, no oblideu que qualsevol integrisme tard o d'hora és anàrquic.

Afectuosament, JOSEP MARIA CAPDEVILA

P.S. 8 DE JUNY

Aqueixa lletra que us haurà arribada ben tardana, avui puc afegir-hi un post-scriptum. Sé que se n'ha anat d'un trist que no us assassina un pistolero, dijous el matí.

Mentrestant el cap de la policia de Madrid declara únicament que estan vigilades i segures les línies que van de Barcelona a Madrid. A Barcelona, que hi hagi anarquia, però per Madrid cal una fina vigilància.

La qüestió de Barcelona avui és una qüestió de policia que no té solució sinó és havent-hi una policia del país que no depengui de cap governador ni de cap poder madrileny, en definitiva, enemics de la Ciutat, que l'exploten com feren amb Cuba i Filipines.

L'enhonorabona perquè n'heu sortit il·lès i encara puc saludar-vos cordialment.
J.M.C.

iii. Crítica

Capdevila sobresurt en l'ambient cultural gràcies als estudis que aniran apareixent a l'«Anuari de la Societat Catalana de Filosofia» o a «La Revista d'Estudis Franciscans» entre els anys 1923 i 1925, i fins a la publicació de la seva obra crítica «Poetes i Crítics» de l'any 1925.²⁸⁴ Els escrits d'estètica, els assaigs de diverses temàtiques, l'edició del primer volum del «Tirant lo Blanc»,²⁸⁵ l'antologia «Les cent millors poesies de la literatura catalana»,²⁸⁶ i l'obra «Poetes i Crítics» acaben donant a Capdevila un «considerable prestigi entre els entesos i van veure en ell la figura de l'assagista que mancava a Catalunya».²⁸⁷

4 DE FEBRER DE 1926

Senyor Joan Alcover i Masfons

Estimat senyor i amic,

Rebí la seva amable lletra i, descomptada la part d'amistat que pugui haver-hi en la seva opinió sobre el meu llibre de crítica, em dóna seguretat de no haver fallit del tot en cosa tan delicada. No escriví aquell llibre com entreteniment, com a passatemps, sinó amb l'intent de guiar, dins la mida de les meves forces, la joventut literària i el públic lector dins la nostra poesia.[...] I ara ja som un grup poc o molt cohesionat, però que hauria de fer triomfar el bon seny, aquest bon seny tan simple i difícil: "Tout doit tendre au bon sens, mais pour y parvenir le chemin est glissant et pénible à tenir".

Aquest és el meu petit mèrit, que he de desitjar que es faci invisible. I tant ho he desitjat que en el llibre no hi haurà vist cap protesta contra la desorientació que hi havia en la crítica quan el comencí tres anys enrera: estava convençut que aquella bogeria no duraria gaire. Hi ha un discurs de protesta definitiu i autoritzadíssim, que és el seu discurs de Girona. Era la mida i per qui ho deia, no calia més.

En el nostre grup hi veurà algun convertit, som: En Carles Soldevila, En Creixells, En Riba, En Llates, L'Estelrich, En Garcés, En Junoy,...

Ara convé una orientació filosòfica. També hi ha un grup. No ha vist la revista *Criterion*? Per si no, com anunci de les seves tendències, li inclouré un article que publicuí aqueix desembre últim a *La Veu*. Tot sembla que s'ordena de mica en mica.

²⁸⁴ Josep Maria CAPDEVILA. *Poetes i Crítics*. Catalònia, Barcelona, 1925.

²⁸⁵ Joanot Martorell i Martí-Joan de Galba. *Tirant lo Blanc*. Tria del text, introducció, notes i glossari de J. M. CAPDEVILA. Barcino. Barcelona, 1925. A aquest primer volum en següen uns altres quatre volums: Vol II, 1926; Vol III, 1927; Vol IV, 1928; Vol V, 1929.

²⁸⁶ *Les cent millors poesies de la literatura catalana*. Tria de Josep Maria CAPDEVILA. Barcino. Barcelona, 1925.

²⁸⁷ Joan CARRERES, o.c., p. 39.

Moltes gràcies, doncs, de la seva generosa i encoratjadora companyia. Ja sap com l'estima de temps i sempre. Son amic i servidor.
Josep Maria Capdevila

La lletra que acabem de llegir és la que referirà Joan Cortada en el seu treball en relació al reconeixement que assolí en el camp de la crítica. Cal, tanmateix, destacar-ne doncs la seva importància per la transcendència que li dóna el mateix Capdevila; formació d'un grup cohesionat i amb criteri en el camp de la crítica tot apel·lant a l'ordre i a l'orientació; diu Capdevila que *'tot sembla que s'ordena de mica en mica'*; i també, farà referència a l'*orientació-formació* en el camp de la filosofia a través del grup que es forma entorn la revista *Criterion*.

iv. Filosofia

Acabem de llegir que Capdevila donarà especial importància a la formació filosòfica. Seguint Serrahima, *tot i la preparació excepcional de Capdevila, la seva obra filosòfica restarà lluny de ser extensa*. No obstant això, avalen la seva preparació els escrits que ens ha deixat i també el fet que el mes de gener de 1923 apareix, tal com hem esmentat, com un dels fundadors de la *Societat Catalana de Filosofia*.²⁸⁸ A partir d'ara, el diàleg i l'estudi del pensament filosòfic serà intens i compartit al llarg de la seva vida. Exemple d'això, podríem, entre altres, esmentar la lletra de 29 d'abril de 1924 en què elogia la tesi doctoral que li dedica Joaquim Carreres i Artau.²⁸⁹

²⁸⁸ En una lletra adreçada a Josep Maria de Garganta, del 21 de març de 1923, li diu: «PS: Em parla de la Societat de Filosofia. Fou immerescut que m'hi cridessin, però, m'és, naturalment, molt agradable estar al costat d'homes eminents, com, per dir-ne un, el Canonge Llobera. Pensem publicar un anuari, i treballem en un vocabulari filosòfic. Estem recollint els termes de les obres de Llull, Eiximenis, etc.». El text del Manifest Fundacional de la Societat Catalana de Filosofia diu: «El dia 17 de gener d'enguany, i sota la presidència del Dr. Turró, es reunien a la Sala de la Secció de Ciències de l'IEC els Srs: Josep M. Llobera, Canonge de la Seu de Barcelona; Lluís Carreras, Pvre.; Jaume Serra i Hünter; Jordi Dwelshauvers; Pere M. Bordoy-Torrents; Alexandre Galí i Coll, i Josep M. Capdevila i de Balançó, els quals junt amb el Dr. Turró, acordaren constituir i declararen constituïda la Societat Catalana de Filosofia». En la sessió del 3 de febrer foren nomenats dos membres numeraris més: Tomàs Carreres Artau i Pere Coromines. *Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*. I. Barcelona: IEC, 1923, p. 5.

²⁸⁹ Seguint Bilbeny: «(...) dins el neotradicionalisme catòlic, Joaquim Carreres i Artau (Girona, 1894, Tiana, 1969) fou professor de filosofia de la Universitat de Barcelona i destaca pels seus estudi sobre el voluntarisme de Duns Scot i Suárez. De la seva tesi doctoral *Ensayo sobre el voluntarismo de Duns Scot (1923)*, n'estudià posteriorment la influència del pensador a Catalunya. També destaquen els documentats treballs historiogràfics sobre el pensament hispànic dels segles XIII al XV.» Norbert BILBENY, *Filosofia Contemporània de Catalunya*. Edhasa, Barcelona, p. 40.

29 DE JUNY DE 1924

Senyor Joaquim Carreres i Artau

Estimat amic,

La primera cosa que t'he de demanar que em perdonis de no haver-te escrit abans i de no haver-te donat les gràcies de l'exemplar que em dedicares de la teva tesi sobre el voluntarisme de Duns Scot. Pensava llegir-la de seguida, i de seguida escriure't. Passaren dies i dies i fins ara no l'he llegida, i fins ara no t'escric.

En Crexells me'n parlà fent-ne molts elogis [...] En Ferran i Majoral també i es dolia que no estés escrita en català. Crec que en Ferran en parlaria dins la nova "Revista de Catalunya". No cal que digui com als elogis que els dos amics en feren vaig unir-hi sincerament els meus.

Jo estic una mica lluny del voluntarisme de Duns Scot[...] Tot això vol dir que també estic lluny de la filosofia moderna. Però em sembla que, no solament la teva labor d'historiador de la filosofia medieval, sinó també el teu pensament scotista, han d'ésser utilíssims fins als més donats al tomisme.[...]

Adéu. Accepta la meva felicitació més entusiasta [...] Per què no col·labores a la "Revista de Catalunya"? No està bé viure tan allunyat i solitari [...] encara que l'haguem d'aplaudir pels fruits que dóna-

Adéu. Afectuosament.

Josep Maria Capdevila

Un altre exemple en l'interès per la filosofia el trobem en la precisió terminològica en la discussió que llegim en la lletra al pare Miquel d'Esplugues²⁹⁰ per a la revisió d'un text a punt de ser publicat -per les anotacions, es refereix segurament a l'escriptura de l'opuscle de els *Principis de Teoria Política de l'any 1927*, en el seu apartat quinzè dedicat a la *teoria de la propietat*. En la mateixa línia, en l'única carta que ens arriba dirigida a Bordoy-Torrents,²⁹¹ es mostra el nivell d'anàlisi i la referència a la regularitat de les trobades que mantenen entorn el pensament tomista.

²⁹⁰ «Orfe de pare a sis anys, cursà humanitats al seminari de Barcelona i el 1887 ingressà als caputxins. Lector de filosofia (1892) i teologia (1898) i ordenat de sacerdot el 1893, com a primer definidor i vicari in capite de la província caputxina navarro-catalana, el 1900 aconseguí la restauració de l'antiga província catalana i fou nomenat provincial (1905-15 i 1918-21). Exercí una notable influència sobre els cercles propers a la Lliga Regionalista. El 1907 fundà la que seria la revista *Estudis Franciscans*, que dirigí, i el 1925 *Criterion*, primera revista catalana de filosofia. Home de confiança de Francesc Cambó, estructurà la Fundació Bíblica Catalana i en fou president». Font: Gran Enciclopèdia Catalana. (www.enciclopedia.cat)

²⁹¹ «Estudià lletres i fou secretari redactor de la secció de ciències de l'Institut d'Estudis Catalans i secretari de la Societat Catalana de Filosofia (1923). Després de la guerra civil de 1936-39, ja vidu, fou ordenat sacerdot i fou professor del seminari conciliar de Barcelona. Col·laborà a "Estudis Franciscans", "Criterion" i "La Paraula Cristiana" amb estudis sobre el pensament franciscà, com *Les escoles dominicana i franciscana en "Lo somni de Bernat Metge"* (1926). Sobre temes orientals publicà *Aplec d'estudis bíblics i orientals* (1901) i *Els Pobles d'Orient* (1919)». Font: Gran Enciclopèdia Catalana. (www.enciclopedia.cat)

M. Rvd. P. Miquel d'Esplugues O.M.C.

Estimat P.Miquel,

He corregit aquelles proves seguint com he pogut les seves indicacions. Li estic molt agraït. No sé si ho he fet bé. No sabia trobar l'adverbi que calia. Sant Tomàs em donava: *absolute*; però, com ho traduiria? Si hi posava *absolutament*, encara ho empitjorava. Bossuet em donava: *originairement*; i per mi tenia l'inconvenient que no semblés que referia al temps el que jo no volia referir més que a la raó. El mot de Sant Tomàs era per mi l'exacte. He emprat el de Bossuet pensant que dins aquell fragment perdria el sentit històric que se li podia sospitar i que el mateix Bossuet li dóna. Originàriament, voldria que s'entengués: en principi. Ja hi havia el mot: *naturalment*, que l'emprava en oposició a cosa d'artifici, a llei positiva.

Encara que no n'hi havia res indicat a les proves, per la conversa que tinguérem em semblà que no havia insistit prou en la licitud del dret positiu de la propietat privada. Hi he insistit una mica més.

Hi he afegit dues notes més de Sant Tomàs i una de Bossuet que aclarissin allò que jo volia dir, per si no ho havia sabut dir prou clar i precís.

Les altres indicacions seves també les he seguit i només em dol que hagi tingut una transigència excessiva.

Moltes gràcies; ara la impremta no em dóna temps per ensenyar-li les correccions que he fet. Em sembla que s'acosten al que calia; ja m'ho dirà amb tota llibertat. I perdoni que li faci perdre tant de temps.

Afectuosament servidor q.l.b.l.m.

Josep Maria Capdevila

Amb això, cal que apuntem una nota de gènesi formativa. Tal com ja ha estat esmentat, serà a partir de 1920 que es considera desvinculat de la influència *orsiana* i matisa la *noucentista* tot integrant en la seva formació altres influències: la d'Alcover, de Joubert o la de De Sanctis.²⁹² I tanmateix, la intel·lectualitat de l'època li reconeix el prestigi com a crític literari i la seva vàlua en el camp de la filosofia, publicant diversos assaigs, principalment sobre temes d'estètica, 'que li van donar un considerable prestigi entre els entesos. Així s'anava fent una personalitat pròpia'.²⁹³ Capdevila donaria una

²⁹² Vegeu-ho a Josep Maria CAPDEVILA, Eugeni d'Ors. *Etapa barcelonina 1906-1920*. Barcino, 1965; i també, Joan CORTADA, «Gènesi de la formació ideològica» dins o.c., p. 41.

²⁹³ Maurici SERRAHIMA, *Josep Maria Capdevila, Assaig biogràfic*. Barcino, 1974, p.23. En la mateixa línia, Joan Cortada ens diu a o.c., p.30, que durant aquests anys, a més de les tasques pròpies de direcció, Capdevila estudiarà les obres, entre altres, del P. Miquel d'Esplugues, sant Francesc de Sales, Alessandro Manzoni, Gilbert K. Chesterton, Jacques Maritain, De Wulf o Léon Bloy, afavorint-ne la seva divulgació; també es dedicà a la traducció

represa decidida de l'orientació tomista, però com apunta Serrahima, 'neta de les excrescències escolàstiques decadents. Era el que feien, en aquella etapa, en diferents aspectes i amb un abast divers, uns pensadors i uns escriptors com Sertillanges, Gemelli, Maritain, Gilson, Martyndale, Chesterton i tants d'altres. Amb una gran independència, en Capdevila va representar a Catalunya el mateix corrent'.²⁹⁴

v. Periodisme

De manera sintètica, si resseguim la semblança biogràfica de Carreres, observem com de ben jove Capdevila escriu en diferents mitjans. Acabada l'etapa d'estudis a Barcelona i de retorn a Olot, col·labora en la publicació local *Vida Olotina* dirigida per Francesc Fontfreda, també escriu pel suplement «*Els Amics d'Europa*», òrgan del Comitè d'Amics de la Unitat Moral d'Europa.²⁹⁵ En l'àmbit més local i de forma esporàdica, escriuria per: «*Seny*» (1919), «*Oreig*» (1926) i «*La Ciutat d'Olot*» (1932). Tot i l'activitat periodística que emprengué a Olot, seria a Barcelona on desenvoluparia el gruix de la seva carrera. L'any 1920, arran de la *defenestració d'Ors*, deixà temporalment les classes de la *Mancomunitat* i durant tres mesos es feu càrrec de la corresponsalia del diari «*El Fígaro*» de Madrid.²⁹⁶ A principis de novembre de 1920, inicia la seva activitat com a col·laborador a «*La Publicitat*».²⁹⁷ Escrigué per a «*La Veu de Catalunya*», des 1919 a 1921 amb articles esporàdics, i més regularment des de juliol de 1921 fins al desembre de 1924; i d'aquí, fins al 1928, una altra vegada amb articles més espaiats; després de deslligar-se de l'entorn d'Eugeni d'Ors, va treballar i assessorar en l'*Editorial Barcino* de Josep Maria Casacuberta.

de sant Francesc de Sales, de Xavier de Maistre, de Jacques Bénigne Bossuet, de Frederic Mistral o de Jacques Maritain.

²⁹⁴ Íd., p.21.

²⁹⁵ L'associació *Els Amics d'Europa* fou creada l'any 1915 a Barcelona, per donar suport als aliats. El Butlletí de l'associació fou distribuït durant un temps a Olot com a suplement de *Vida Olotina* i Capdevila hi col·laborà amb diferents signatures: Josep Maria Capdevila, JMC, Joan Aubaré i Jordi Aubaré. Joan Carreres, o.c., p. 37 i ss.

²⁹⁶ Carreres segueix: «Cada dimarts, el rotatiu madrileny dedicava una pàgina a la cultura catalana. En la secció, titulada "El Correo de las Artes y las Letras", hi col·laboraren entre altres escriptors Eugeni d'Ors, Jaume Pahissa, Josep Pla, Josep Maria Capdevila i Feliu Elias (Joan Sacs)».

²⁹⁷ Carreres segueix: «Entre 1920 i 1922 Capdevila hi publica una trentena d'articles i no es fins l'any 1935, després d'haver deixat *El Matí*, que hi torna a publicar alguns temes literaris».

Alhora, pren rellevància el fet de ser el primer director de «*La Paraula Cristiana*», fundada per Carles Cardó, en el període que va de l'any 1925 fins a l'any 1928. Serà interessant tractar, a través dels editorials, la importància i l'especificitat que Capdevila donaria a l'escriptura i als valors que a través d'ella es transmeten. Si en la carta que va escriure a Josep Maria de Garganta, el 8 de gener de 1922, li comunica que la *Biblioteca d'Estudis Socials* serà una *col·lecció netament catòlica*;²⁹⁸ més endavant, ho llegirem també en la lletra de 31 d'octubre de 1924 en relació a «*La Paraula Cristiana*»; i tanmateix, en els escrits que anunciaran el nou rotatiu «*El Matí*».

31 D'OCTUBRE DE 1924

Senyor Josep Maria de Garganta

Estimat amic,

Rebí el nº de El Deber amb la vostra poesia. I la versió d'Evangelina? No l'abandonéssiu! Envieu-me'n fragments per La Veu i per La Revista.

Ara publicarem una revista catòlica, jo he defensat que hi hagués una part o secció literària. Confio amb que l'honorarem amb la vostra col·laboració.

[...]

Igualment els fundadors han tingut tota mena de reserves en la col·laboració: hi ha una llista que fa goig: En Rubió i Lluch, En Puig i Cadafalch, En Valls i Taberner, En Jordi Rubió, En Ramon d'Alòs, el Canonge Cardó, el Canonge Llovera, En Joaquim Ruyra, En Joan Alcover, M. Lluís Camenós (?), En Josep Mª Junoy, En Carreres i Artau, En Serra i Hünter, etc. Us hi ha comptat també a vós, i jo no sé si he fet malament dient que podien comptar amb la vostra adhesió i, si us era possible, amb la vostra col·laboració. He fet malament?

Aviat us podré enviar un llibre de crítica i en tindrè un altre a punt d'acabar o d'arrodonir.

Afectuosament, Josep Maria Capdevila

Per a Capdevila, escriure comporta un compromís. Ho expressà de manera clara, planera i amb tota intensitat a Carles Soldevila en la carta que més avall transcrivim, datada el mes de març de 1926. Respecte l'objectiu de l'escriptura ens diu: «*L'escriptor lluny de les tartuferies en l'escriure i a través dels fets*

²⁹⁸ Norbert Bilbeny situarà dins aquest ventall també a Josep Maria Capdevila, diu: «*L'artífex d'aquella inflexió que deturà el perill de l'integrisme va ésser Josep Torras i Bages en l'obra teòrica del qual es recull per triplicat el llegat apologetic català, l'empremta del tomisme i del lul·lisme protegits pel pontificat de Lleó XIII –altrament anomenat “Papa dels obrers”, pel seu tarannà pro-social i sobretot allò que fou decisiu, la immersió en el catalanisme polític, bé que des del credo religiós*». Dins *Filosofia Contemporània de Catalunya*, o.c., p. 33.

s'haurà de centrar en la cerca de la veritat i la bellesa per tal d'acomplir el seu objectiu».²⁹⁹ El fet que Capdevila fos nomenat representant de la premsa catòlica d'Espanya, amb la contrarietat dels representants espanyols, denota el compromís que en la carta manifesta.³⁰⁰ Capdevila només entén un catolicisme obert de mires que es fonamenti en el compromís amb l'Evangelí, en l'autenticitat amb un mateix, i en la veritat.³⁰¹ Així, la lletra a Soldevila esdevé un reclam de la necessitat d'un autèntic sentiment d'independència en la tasca de l'escriptor.

MARÇ de 1926

Sr. Carles Soldevila,

Caríssim,

T'incloc una poesia d'En Garganta pel d'Ací d'Allà. Te n'havia parlat fa temps. Gràcies avançades.

La segona part del teu article no la subscriuria com subscriuria la primera. No cal que t'ho digui. Però la valentia i la franquesa que hi ha tampoc no cal que et digui si m'hi són simpàtiques. A més jo t'he d'agrair l'extrema amabilitat amb que m'hi tractes. Ho has fet tantes vegades que el deute que et tinc ja no és petit.

Em sembla que tens poca o molta raó en l'última part de l'article. Per la meua part que hi tingui de culpa, què vols que et digui? He d'escoltar i callar. No tinc altra excusa sinó dir que és difícil tenir bones doctrines i alhora seguir-les. Video meliora proboque deteriora sequor.

El primer cop de rigor que rebem els que ens hem dit públicament catòlics, ens el dona l'Evangelí. No prediqueu gaire, ve a dir, no enraoneu massa. Calen fets i no paraules!

Però tu saps bé què és escriure; i escrivint he de dissimular el meu pensament; l'he d'escondir per temor de caure en tartuferies? O he de tenir la valentia de dir-lo clarament? I aleshores, com el seguiré amb els fets? Un escriptor que cregui en la doctrina catòlica ha de tenir la valentia de passar per humiliacions íntimes... o que no escrigui. Hi ha el cas de la gent que és santa. Però, Déu meu!

Tu has donat a la polèmica un aire ideològic, que me l'ha feta agradosa. Més llevat del que dius del catolicisme, i fora unes idees, la teua ideologia

²⁹⁹ Trobem la referència a *la Veritat i la Bellesa*, en les quartilles escrites a mà i sense signatura que trobem en l'Arxiu datades de 1971. Vegeu: Joan Carreres. *Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica*. PAM, 2003, p.113 i seg.

³⁰⁰ «Un altre fet que va demostrar el nivell al qual havien arribat el prestigi del diari i, tant o mes, el d'en Capdevila, va ser que, en el Congrés de la Premsa Catòlica europea que es va celebrar a Brussel·les, en Capdevila va ser designat -amb molta contrarietat per la banda de Herrera i dels seus-, com a representant de la premsa catòlica d'Espanya en el Comitè Central. Cal dir que, poc donat com era a fer soroll i a res que pogués tenir l'aire d'ostentació vanitosa, en Capdevila va exagerar la nota de la discreció i no va treure, aquí, d'aquell nomenament, el partit que hauria calgut». Dins Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 48.

³⁰¹ Arran d'aquest pensar veurem, més endavant, que Capdevila serà criticat per diferents sectors de la premsa catòlica espanyola.

coincideix amb la meua, potser més que no et sembla. Això no és estrany: més estrany és que ideològicament ens separin tantes coses.

Però tant se val. Un dia o altre ens hem de trobar. I de moment ja ens trobem cada dia en l'amistat. Adéu. Teu sempre, Josep Maria Capdevila

No obstant la vàlua que assoleix la publicació i el reconeixement del nivell dels continguts editorials que es publiquen, i preludi del que també li succeirà l'any 1934, les diferències de criteri enfronten Capdevila amb l'administració de «*La Paraula Cristiana*». Aquest enfrontament inicial, fort i sentit amb Carles Cardó, mirarà de reconduir-se per la mediació del pare Miquel d'Esplugues.³⁰²

8 DE SETEMBRE DE 1926

Molt Rvrnt: P. Miquel d'Esplugues.

Estimat Pare Miquel

Avui he rebut la seva amable lletra. M'hauria agradat poder parlar una estona, però com que sempre m'agradaria em sembla preferible estalviar-li un xic el temps que no el deu tenir per perdre.

Dilluns a Barcelona vaig veure el Doctor Cardó. Parlarem de tot, hi havia En Bertran i Pijoan i, el doctor Cardó em digué amablement que ell voldria fer tot el que pogués però que la Comptabilitat de la Revista... La Comptabilitat era En Bertran i Pijoan que va dir-me que era impossible comprometre's ni per 100 pessetes mensuals, que jo podria escriure tant com volgués a La Paraula Cristiana, i així em podria fer un sou.

Vaig respondre que jo volia absolutament veure tota la revista abans de sortir, i volia publicar-hi tot el que em semblés. El Doctor Cardó hi convingué molt amablement i jo vaig ser inflexible davant de les bestieses de la Comptabilitat. Dic una paraula que sembla dura: però ni jo ni ningú es podia creure que pel que jo demanava a la revista hagués de fallir econòmicament si no era per inhabilitat de la comptabilitat. Així (encara amb una ombra de malfiança) estic content. El Doctor Cardó també de tenir-me allí, i que hi hagi una revisió i una ordenació de la revista, ens veurem sovint i li exposaré tots els casos de dubte que es presentin. Almenys si surt malament serà per culpa meua, que ara no hi tenia ni pena ni glòria.

No sé perquè em sembla que farem bona feina. Tinc molts projectes, alguns en curs. Ja li'n parlaré.

La Paraula Cristiana no la duien a Sarrià per la raó que no hi havia res en ordre.

El Dr. Cardó després em va dir que li dolia que la revista no em pogués donar més i que així que fos possible m'augmentarien la retribució. Va ésser amabilíssim.

³⁰² Vegeu les lletres del 23 d'agost de 1926, del 8 de setembre de 1926 i del 15 de setembre de 1927.

Només em saben greu aquests quinze dies que em manquen per anar a Barcelona.
Salutacions afectuoses de tots. Respectuosament l.b.l.m. un servidor
JosepMaria Capdevila

Cal esmentar com, entre els anys 1925 i 1928, aprofitaria l'aprenentatge dels col·laboradors que tingué a «*La Paraula Cristiana*», interessant-se especialment en la publicació dels estudis que tractarien la relació entre estètica i moral, i per a expressar el que ell creia que havia de ser el punt de partença de la filosofia, i d'aquí també, l'interés en la fonamentació del pensament polític.³⁰³

10 DE JULIOL DE 1927
Sr. JosepMaria de Garganta

Estimat amic,

No sé com donar-vos les gràcies del bellíssim article que heu dedicat al meu fascicle Principis de Teoria Política. Només em dol que els elogis que m'hi feu siguin excessius, i que això em privi d'aplaudir-lo sense reserves. Us n'estic molt agraït. [...]

Vostre, JosepMaria Capdevila

Moralment tocat per més discrepàncies, acaba deixant la direcció de «*La Paraula Cristiana*» per a incorporar-se a «*La Nova Revista*» de Josep Maria Junoy on hi dirigí la 'Col·lecció de contes i novel·les' durant els anys 1928 i 1929.

15 DE SETEMBRE DE 1927
Sr. JosepMaria Junoy

Vaig enllestint la versió de Maritain. M'interessaria saber de seguida quines condicions administratives posà En Domènech a "La Nova Revista". Us agrairia que em guardéssiu el secret d'aquesta pregunta. Ja podeu suposar que és per descontentament de l'administració de la Paraula Cristiana i pel desig de donar-hi una solució. Si no trobo la solució o el Dr. Cardó no la vol seguir, me'n sortiré. El Dr. Cardó hi és explotat d'una manera irrisòria; ja devien observar que, en demanar-vos si us havien pagat aquell article que us devien, potser vaig ser un xic violent: és que les irregularitats administratives vénen de

³⁰³ En són exemples d'això les Lletres de Filosofia, publicades a «*Criterion*» l'any 1923, o els mateixos Principis de teoria política de l'any 1927.

Uuny i, si el Dr. Cardó no hi posa remei de seguida, enterraran estúpidament la revista.

*Adéu. Escriviu-me aviat. Vostre afectuosament.
JosepMaria Capdevila*

En la següent lletra hi trobem una demanda que farà un Carles Cardó visiblement fatigat a Josep Maria Capdevila.

15 DE SETEMBRE DE 1927

Amic Capdevila,

Extenuat de fatiga, gairebé caient malalt, vaig marxar el dia 13.

Em (?) fins al 2 d'octubre a Sant Martí de Malvè (Lleyda -Per Tàrrega), reposant desesperadament. No faig més que menjar i jeure. A penes llegeixo el diari. Rebo aquí la vostra postal.

Vos mateix doneu a la Impremta l'ordre que us enviïn les proves, però us suplico que no en retingueu cap més enllà del dia 24, perquè tindria gran interès a tornar a recuperar la puntualitat, ara que la Revista de Catalunya l'aconseguirà, gràcies a la vostra impremta.

Maneu al vostre aft. Amic i invariable servidor.

Carles Cardó.

Amb data del mateix dia, Capdevila escriu a Garganta mostrant-li les desavinences amb l'administració de la revista.

15 DE SETEMBRE DE 1927

Sr. JosepMaria de Garganta

Caríssim,

...he d'arreglar uns afers amb l'administració de La Paraula Cristiana de la qual estic descontentíssim, tan que segons com vagin les coses deixaré la direcció. Estan abusant de la bondat del doctor Cardó i sembla que vulguin abusar de la meva paciència.[...]

JosepMaria Capdevila

Amb això, començarà alhora un dels períodes més intensos en la vida de Capdevila i que coincideix amb la mort del seu amic Josep Maria de Garganta el mes de maig de 1928.

4 DE MAIG DE 1928

Sr. Joan de Garganta

Estimadíssim amic,

Estic veient al diari ara mateix la mort del vostre pare. I em sembla un somni. Li volia escriure, tenia papers seus als dits. I veig que és mort. Els que l'estimàvem de tot cor i el coneixíem tenim un gran consol: podem pregar per ell i estem segurs que aquest mes de Maria ha començat per ell una felicitat que nosaltres no podem comprendre. Ell pregarà també per tots.

Doneu a la vostra mare el meu condol, com als vostres germans. I en les oracions i en la memòria del vostre estimat pare us vol acompanyar sempre aquest amic.

JosepMaria Capdevila

I el mes d'agost del mateix any traspassa la seva esposa Carmen, deixant al seu marit dos fills, en Francesc Maria i en Vicens Maria; el mes de maig de 1929 sortiria el diari que fundà, «*El Matí*», i que va dirigir fins l'any 1934.

Partint de les conviccions personals que porten a la fundació del diari i que més endavant ens hi referirem explícitament, Capdevila iniciarà l'etapa editorial a «*El Matí*» amb un fort sentit de compromís social, tal com expressa l'escrit editorial fundacional amb la ideologia del diari. Resseguint la cronologia dels fets des de les lletres, la primera on trobem el nom del diari és a la carta de data de 18 d'octubre de 1929. No obstant això, en la lletra del 19 de març de 1928 llegim com ja li hauria comentat el projecte a Josep Maria de Garganta.

BARCELONA, 19 DE MARÇ DE 1928

Sr. JosepMaria de Garganta

Estimat amic,

He sabut per l'Anton Bolós que us havíeu trobat malament uns dies, i m'ha dit que ja estàveu millor i no cal dir com us desitgem que us trobeu de seguida completament bé, i que la convalescència no us sigui llarga, com us desitgem vivament que, convalescent i tot, tingueu amb tots els de casa vostra una bona diada de Sant Josep aquest any, i encara millor la de molts més.

El vostre fill Joan us devia donar la notícia de l'intent de fundar un diari catòlic; encara no ho havíem dit a ningú, encara no havia caigut a mans de gazetillers indiscrets i no gaire amics del nou diari. Ha dut, com hem vist, soroll abans de néixer. Sembla que serà un fet; i tot, ara per ara, surt bé. Per aqueix afer no us vaig poder venir a veure a Olot, aleshores que hi vaig venir-hi invitat amablement pels socis d' "Atenea". Em dolia no poder-ne parlar amb vós i em vaig haver de limitar a donar-vos-en secretament la notícia.

En planejar la col·laboració, us he posat, amb el vostre fill entre els col·laboradors de primera fila, ja sabeu com estimo les vostres coses, i com sovint em caldrà el vostre consell. Em sembla que el projecte us serà gratíssim, més nos ho serà quan el coneguem més en detall; Si en Joan ve a Barcelona, per poc que pugui que em vingui a veure i en parlarem llargament. Doneu-li gràcies novament per la presentació tan amable, publicada a "La Revista d'Olot". També En Miquel hauria de col·laborar al diari.

Presenteu els meus respectes a la vostra esposa i la vostra filla. Hauria escrit al P. JosepM^a si hagués sabut on escriure-li.

*Afectuosament vostre,
JosepMaria Capdevila*

Recordem que el primer número del diari surt el 24 de maig de l'any 1929, i per això que aquest interludi en el temps ens indica el bon nombre de lletres que també en aquest període trobem a faltar. A partir d'ara, cal ressaltar el paper que representaria la figura de Maurici Serrahima per l'amistat que s'iniciarà i que durarà ja fins al final de la seva vida. Es coneix amb Josep Maria Capdevila a finals del mes d'octubre de 1927 quan és director de *La Paraula Cristiana*. De les sovintejades trobades i l'afinitat en temes de caire literari, a finals d'estiu de 1929, Serrahima iniciaria amb més regularitat la seva intervenció al diari fins a fer-se càrrec de la titularitat de la secció de crítica literària degut a la impossibilitat de Capdevila de compaginar-ho amb la direcció.³⁰⁴ D'aquesta relació en naixerà un contacte epistolar que serà determinant en els estudis sobre Capdevila.

La primera carta de l'*Arxiu* que trobem dirigida a Maurici Serrahima està datada el 8 d'octubre de 1930. En aquesta li parlarà d'un manifest que han de rebre de Francesc Macià. El dia abans, el 7 d'octubre, l'editorial que apareix en el diari pren el títol «*Cap a un Estatut de Catalunya*», en què conclou: «*Hem retornat al bon camí: millor dit, a l'únic camí, bo o dolent que sigui. Cal ara seguir-lo, sense defalliment, posant-hi tota l'atenció, sense parlar massa per no tornar-nos a perdre*».³⁰⁵ D'aquesta manera, «*El Matí*» -diari catòlic- es posiciona

³⁰⁴ Maurici Serrahima, Josep Maria Capdevila, assaig biogràfic. Barcino. Barcelona, 1974, p. 5.

³⁰⁵ El 17 d'agost del mateix any es van reunir a Sant Sebastià representants del republicanisme espanyol i delegats d'Estat Català (Jaume Aiguader), d'Acció Catalana (Carrasco i Formiguera) i d'Acció Republicana (Macià Mallol), compromentent-se a establir un règim republicà que garantís les llibertats democràtiques, entre elles la llibertat de cultes. En aquest pacte es reconeixia alhora el fet diferencial català i la solució en base al

davant els esdeveniments que dugueren a la proclamació de l'*Estatut de Catalunya*.

8 D'OCTUBRE DE 1930

Sr. Maurici Serrahima

Benvolgut amic,

Potser, mentre us són a cercar el manifest o fulla que en Macià ens dirigí, ja podríem planejar a avençar l'article editorial. Us envio una noteta per si us podria servir.

Afectuosament.

Josep Maria Capdevila.

vi. Moments

Respecte aquest període, ens centrarem en tres moments on resseguim l'anàlisi de la realitat política i social a través d'un seguit de lletres que considerarem representatives del llegat epistolar: *l'anàlisi de les eleccions del 1931; els orígens de la Unió Democràtica de Catalunya; i les eleccions del 1936, amb l'anàlisi dels fets que conduïren a la guerra civil.*

a) Primer moment. L'anàlisi de les eleccions del 1931. Transcrivim les dues lletres que Capdevila enviaria a Serrahima, amb data de 14 d'abril de 1931, on s'expressa allò que es visqué al voltant de les eleccions del 12 d'abril, precedides aquestes per l'augment significatiu del moviment republicà.³⁰⁶ L'anàlisi dels fets i aquestes lletres les significa Maurici Serrahima en el seu *Assaig*. Segurament, degut a la fatiga de l'activitat editorial, el dia 8 o 9 d'abril Capdevila ingressaria al Sanatori del Montseny, al Brull. No obstant això, no s'atura l'activitat d'*«El Matí»* gràcies a un petit grup de redactors i d'accionistes entorn Manuel Pugés, que comptaven amb la confiança d'en Capdevila, amb

principi d'autodeterminació. Fèlix CUCURULL. *Catalunya, republicana i autònoma (1931-1936)*. Ed. De La Magrana, Barcelona, 1984, p. 48.

³⁰⁶ De la Conferència d'Esquerres Catalanes, celebrada entre el 27 i el 29 de març de 1931, en sorgí la fusió d'Estat Català, el Grup de *L'Opinió*, les restes del Partit Republicà Català, nuclis federals dispersos i alguna agrupació nacionalista independent, i va néixer Esquerra Republicana de Catalunya que, amb la Unió Socialista de Catalunya, es presentà a les eleccions municipals del 12 d'abril i hi assolí una espectacular victòria. També van vèncer els republicans a les altres terres de l'Estat espanyol. Al cap de dos dies, Francesc Macià va proclamar la República catalana. Íd., p. 51.

qui van mantenir un contacte telefònic incessant. Així doncs, des del mateix sanatori, Capdevila contactaria amb Pugés i el mateix Serrahima per tal de preparar l'editorial. En aquest, el diari, sense proclamar-se republicà, reconeixia el règim escollit i, alhora, el que en Macià havia creat a Catalunya. *'Aquelles paraules ponderades i equilibrades van donar a El Matí una autoritat moral extraordinària dintre de la nova situació. I també de cara a tants i tants catòlics que dubtaven, i que amb aquelles afirmacions es van sentir ben situats'*.³⁰⁷ Fixem-nos també que darrere de l'editorial, i sense fer-ho explícit, hi ha la condició doctrinal que Capdevila comunica a en Serrahima. Aquest aspecte es dóna en contraposició a d'altres diaris catòlics espanyols que no van donar suport al moviment republicà i que no feien l'exercici de distinció entre l'aspecte polític i el confessional. Aquest és un dels factors que juntament amb sectors oberturistes de l'església catòlica va promoure en Capdevila.³⁰⁸ En la següent lletra, a banda d'una llarga introducció *domèstica* en relació a la pròpia metodologia de redacció, apuntem la referència a la modernització del moviment sindical en el moment que li arriba la notícia de la proclamació de la República.

14 D'ABRIL DE 1931

Sr. Maurici Serrahima

Estimat amic,

Aquesta mida de paper és la mida de les meves fitxes. Hi ha una altra mida internacional més petita i una de més gran. Aquesta em sembla bona. La més petita potser sigui millor per meres indicacions bibliogràfiques o per catàlegs de llibres, per exemple. La més gran per cites molt llargues té per mi l'inconvenient d'exigir una capsa-fitxer massa grossa i unes paperetes més resistents (de cartolina) perquè no es dobleguin.

Jo també em faig fer uns sobres (a una casa de vora la Plaça Real, carrer o Tres Uis o de la Lleona) molt consistents, de la mida de les paperetes, i així puc posar-hi les que tregui del fitxer per un estudi, o posar-n'hi de blanques i endur-me'n a fora, a una biblioteca, etc. Segur que ni el sobre es

³⁰⁷ Maurici SERRAHIMA, o.c.. Barcino. Barcelona, 1974, p. 33.

³⁰⁸ «El tractament obert de la notícia per un costat, i la voluntat d'independència política per l'altre, feren d'El Matí una tribuna expectant de diàleg entre el Magisteri eclesial i la democràcia republicana. Avalava aquesta actitud la Circular del Cardenal de Tarragona, Francesc Vidal i Barraquer —d'obligada lectura a les esglésies—, on es reconeix la legalitat del govern elegit democràticament i es demana respecte envers els poders constituïts, una mútua col·laboració entre els estaments civils i eclesiàstics, que els eclesiàstics es mantinguin “per damunt i fora de la política” i els fidels participin activament en la cosa pública. L'abstenció és considerada “suïcida, il·lícita i indecorosa”». Vegeu: Joan Carreres, o.c.. p. 51.

malmet ni per tant, les paperetes s'arruguen. Mostra del sobre és el que tanca aquesta carta.

I prou de fitxes!

Un d'aquests dies aniré a l'Estanyol. Des de la galeria, de matí, tarda i vespre l'estic veient amb els amples camps de blat a la vora i aquelles sis o set grans alzines.

Ara arriben els diaris amb els comentaris a les eleccions del diumenge. Encara hi ha algú que creu en sufragis, (?) popular i altres antigalles d'aquestes justament en descrèdit? És probable que, per qualsevol incident per tal o tal propaganda, les eleccions de diputats provincials o de diputats a Corts donin una voluntat popular totalment contrària.

El nou Ajuntament! En Romeva caldria que ja fes una nota dient que no tornessin a canviar noms de carrers, que aviat no sabrem on vivim. En tot cas, que tornin els noms vells i que no facin més comèdia sudamericana. Ara que, havent-hi sufragi, els programes dels partits s'han de simplificar; les complicacions són per a les minories. Els d'Acció Catalana ho podrien aprendre.

Ara l'Ajuntament d'En Macià es deurà desacreditar enterament. Qui en recollirà l'herència? Tot sembla caòtic.

Mentrestant el sindicalisme va penetrant en formes diferents ben endins de la societat i dins de la política efectiva. I quasi ningú no pensa en treure-li els aspectes (?) dissolvents que li provenen de Sorel i donar-li una forma alhora tradicional i moderna. (...)

A la galeria de baix corre la veu que s'ha proclamada la República. Cregueu-me que el Brull bull. Un sanatori també té els seus moments d'inquietud. Per a mi no. A mi aquesta plana amb els camps immòbil, aquesta raconada de sembradiu amb la muntanya que comença a pujar coberta d'alzines, tot em dóna una sensació de calma i de repòs més segura que les agitacions de la política i de sufragi. La Revolució Francesa era obra d'una minoria. De totes maneres, per què estem tan distrets? No fem llibres, a penes fem articles, ens deixem imposar, el cinisme modern ho devasta tot, i nosaltres tenim seny privadament en algunes converses i no ens llencem en públic amb les formes més usuals i corrents: la publicitat, el míting, la política, les conferències, la càtedra.

Adéu. Afectuosament, Josep Maria Capdevila.

El mateix dia, des del sanatori, segueix en una altra lletra a Serrahima que, de les noves de la proclamació de la República, cal manifestar que el diari no es declara republicà (no obstant aquest primer missatge, tot seguit, en els editorials es mostrarà d'acord a l'opció política pel mateix fet de ser l'aspiració que proclama el poble català); que cal salvar la llibertat de Catalunya; i, finalment, clarificar que la forma de govern és independent del catolicisme.

14 D'ABRIL DE 1931
Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

Tota aquesta tarda estem seguint les notícies de la proclamació de la República. Sembla un somni. Ara el nostre problema és salvar la llibertat de Catalunya. L'actitud del diari és ben clara: no declarar-se republicà. I dir ben clar que la forma de govern és independent de la doctrina catòlica. Posar sempre per damunt de tot la fe catòlica; i fer tot el possible perquè suri per damunt dels canvis polítics.

*Adéu. Afectuosament.
Josep Maria Capdevila.*

Considerem ara situar els fragments dels editorials que apareixen en «*El Matí*» i que escriu quan retorna del Sanatori, datats el 17 i 31 de juliol, Capdevila manifestarà, d'una banda, el dret a les aspiracions nacionals del poble català i, d'altra, l'afirmació del vot com a instrument que conferirà la legalitat a l'aspiració del poble català.

*No ens fem cap mèrit d'haver preconitzat dies enrere la conveniència d'una nova solidaritat catalana fins que el nostre plet polític fos satisfactòriament resolt, perquè realment nosaltres no férem altra cosa sinó posar en lletres d'impremta una aspiració ben viva i manifesta de l'opinió pública. Amb el decret del Govern de la República espanyola creant la Generalitat de Catalunya, ha estat oficialment reconeguda la nostra unitat nacional. «Unió», *El Matí*, 17-VII-1931.*

En l'editorial d'uns dies després, demana el vot per a l'Estatut i posa la fita de nou en la unitat per tal d'assolir la llibertat que reclama el poble.

*Nosaltres creiem que el català que de cor ho sigui, tant si és d'un pensar com d'un altre, no trobarà raons suficients de cap ordre per a negar-se a votar l'Estatut. I fins creiem que, per poc que un hom ho mediti, no solament no podrà trobar motius prou forts que justifiquin l'abstenció, sinó que se sentirà sobtadament corprès per la solemnitat immensa dels moments actuals, potser com mai tan verament decisius per a la nostra pàtria [...]. Deixem per un moment de banda tota anècdota, tot partidisme, tot interès particular més o menys ben entès. Volem, com tot poble digne, una pàtria lliure? Doncs ara som cridats a proclamar-ho. «Proclamem la Nostra voluntat», *El Matí*, 31-VII-1931.*

b) Segon moment. Els orígens de la Unió Democràtica de Catalunya.

En aquest segon moment recollim les lletres entre Capdevila i Serrahima on es discuteixen aspectes que tracten de manera general l'orientació política, i

també de manera particular, la que afectaria Maurici Serrahima en el moment d'optar per l'acció política. Alhora, les cartes permeten resseguir el camí en la ideologia fundacional d'un nou partit que neix dels esdeveniments polítics abans esmentats i amb uns estatuts fundacionals de caire social ben marcat.

Serrahima enviaria alguna mena d'esbós d'aquests aspectes i demanaria consell a Capdevila *sobre la ideologia del nou partit*. Un dels aspectes que respon a la carta seria la conveniència de la declaració explícita de la confessionalitat. A tall d'anècdota, descobrim en la següent lletra el tarannà propi dels dies que està en el sanatori.

25 D'ABRIL DE 1931
Sr. Maurici Serrahima

Caríssim, [...]

Hauria d'escriure-us responent la lletra d'ahir. Ara em ve una certa peresa d'escriure i unes ganes de divagar! A més és l'hora del repòs... doncs adéu. Demà escriuré ben llargament.

Josep Maria Capdevila.

Així doncs, en la lletra datada de 26 d'abril de 1931 animaria a Serrahima a entrar en política i l'invitaria a pensar l'acció política en clau d'obra de govern, defugint el partidisme que sovint sembla connatural en la condició del polític.³⁰⁹ L'obra de govern, segons Capdevila, i tal com un dia la va iniciar Prat de la Riba, seria l'acció política que té com a finalitat l'ordre i el benestar del poble i el desenvolupament dels organismes en el país encaminats a tals fins.³¹⁰

³⁰⁹ En les lletres, podem llegir, a més, el cop que li suposa que en Josep Maria Junoy deixés el diari. L'equip d'«El Matí» s'havia renovat del tot i del vell, només en quedava la peça essencial, que era en Capdevila.

³¹⁰ Capdevila haurà escrit un any abans en la darrera «Lletra sobre el principi d'autoritat. V», *El Matí*, 10-IV-1930: «¿No pot haver-hi una organització política que respongui a les diferències naturals dels homes, i que els reparteixi l'autoritat de manera que cada ú tingui aquella que li correspongui? ¿I no veieu també en la crisi de la democràcia i els parlaments, que aquestes formes polítiques fundades exclusivament en els nombres són inadaptables? ¿No veieu que sota aquella igualtat dels ciutadans, suposada, bategava i protestava la varietat de professions i de necessitats socials insatisfetes, sense veu pública, sense l'autoritat que els corresponia, i que es manifestaven revolucionàriament a tot el món en les lluites de classe i el sindicalisme, a fora i contra de la política dels parlaments democràtics? Aquests temes són tal vegades de massa interès, per prendre'n a penes la flor, en unes lletres ràpides. Sigui com sigui, no us molestaré allargant massa aquesta correspondència. Més abans hauríem de parlar de la democràcia cristiana.»

26 D'ABRIL DE 1931
Sr. Maurici Serrahima

Estimat amic,

Responent-vos a la lletra d'abans d'ahir; què voleu que us digui? Jo no m'hi pensaria gaire a provar una actuació política, amb mirament a no sortir-vos del vostre lloc, que és directiu i no d'agitador. Em sembla que sou tot el contrari de l'agitador polític (ja no dic del demagog) i que hauríeu de pensar més en una obra de govern –que és una cosa gairebé oblidada a Catalunya. I si veieu que ho hauríeu de deixar, em sembla que no hi hauríeu perdut res. [...]

També en la següent lletra, de 27 d'abril de 1931, llegim com Capdevila intentarà respondre al dubte que li planteja Serrahima tot repassant un seguit de raons de caire sociològic.³¹¹ En la lletra, un cop enumerades en base a la necessitat, les activitats que satisfan la condició de la persona, li respon que *tot això resolt i d'amunt d'això, es poden elevar totes les altres activitats d'ordre social, polític*. En la lletra torna a lamentar l'incomprensible fet de l'abandonament de Josep Maria Junoy de l'equip de «*El Matí*» i, en diferents moments, els continguts que tracta en aquesta lletra els veurem impresos en la sèrie articular que durà per títol «*Els principis de la civilització*» escrita durant el mes d'agost del mateix any.

[en la mateixa lletra] 27 D'ABRIL DE 1931

Ahir vaig veure el primer article d'En Ràfols. Em va desagradar una mica que dugués el mateix títol de Carnet d'Art. Prenia una forma de substitució poc delicada. S'hauria de mirar de suplir com se pogués la col·laboració d'En Junoy, per necessitat, i no substituir-la amb un cert (?) aire definitiu, se li hauria de deixar les portes ostensiblement obertes. És natural que sempre les hi té; però calia que es veiés.... A més no les hi tindrà sempre, per la qüestió econòmica. Però En Junoy s'ha obstinat d'una manera! Vaig telefonar-li i va dir que ja m'ho explicaria quan em vindria a veure; vaig escriure-li i no m'ha contestat. No sé que més fer-hi.

Tornant al tema de la vostra penúltima carta, em sembla que teniu les coses de la vida excepcionalment orientades. Així i tot comprenc que us preocupeu.

A mi em sembla que cada u té el seu problema diferent, no tant de necessitats diverses com per la mesura de cada una d'elles. Saber-se entendre,

³¹¹ A l'hora de cercar les fonts de la ideologia del partit hi conflueixen aquells que estaven en la mateixa òrbita de la formació ideològica de Capdevila. Hilari RAGUER, *La Unió Democràtica de Catalunya i el seu temps*. PAM, 1976, p. 84 i seg.

tenir seny, és un problema d'economia. Ja m'explicaré. En conjunt els homes han de resoldre unes quatre coses a què els obliga la naturalesa bàsiques en qualsevol cultura; i són: 1ª menjar, 2ª vestir, 3ª tenir sostre; llar, casa, etc. 4ª tenir família etc.... Doncs bé, cada u s'ha de resoldre aquestes coses prou bé perquè, aparentment no hagi de pensar-hi, prou folgadamente perquè no quedin al descobert. I la raó n'és que tenen un fons d'animalitat que cal cobrir; i aquesta mena de vestiment és el principi de la cultura. El menjar l'ennoblim amb la companyia, la conversa, els objectes de la taula: les tovalleres, els coberts, els vasos i copes, etc. La nuesa ens trauria tota dignitat. Sant Agustí en dóna raó al llibre De Ciuitate Dei. Imaginem el senat de Roma sense togues ni túniques. (Ara, que la dignitat és una virtut de Grècia i de Roma i no gaire germànica. El nudisme és una il·lusió nòrdica, fins m'han dit de Rússia. I repugnarà sempre a un gust una mica afinat de cultura llatina). Les dues lleis que diu S. Pau les duem manifestes al nostre cor i com que l'una és indòcil a la raó ens humilia; i per això els homes han de cobrir el seu cos com han fet tots els pobles que han tingut una obra de civilització.

La casa és una mena de vestir; encobreix la taula, els secrets més íntims familiars. Per això les parets d'una casa tenen alguna cosa sempre de dignitat quasi sagrada. (I també repugnarà a tota sensibilitat llatina aquell gust de desfer la casa: les tendes, casetes de fusta, etc. Quan un romà va a la tenda és per no poder prescindir de la casa; altres, en canvi, fugen de la casa per acudir a la tenda).

I la formació de la família no cal dir com la civilització l'ha encoberta sempre; i com després el catolicisme ha acabat de donar-li la dignitat amb el sagrament (I també l'art i la cultura d'ara i de sempre voldria treure aquests vel·ls de pudicitat familiar). Doncs bé, aquestes qüestions bàsiques se les ha de resoldre cada ú en proporcions diferents. Uns les tenen totes resoltes fàcilment, altres més difícilment. Per alguns, les qüestions sexuals són un veritable problema i per altres no. Per alguns poder menjar és un problema terrible de la vida, per altres no i sempre han trobat taula parada.

Tot això es lliga la qüestió professional en la seva part de guany. Un que es trobi amb una renda també es pot trobar resolt aquest afer.

Ens hem de fer, doncs, aquesta pregunta: ¿què ens manca resoldre o assegurar en aquells quatre punts? I en quina mesura? I tot això resolt i d'amunt d'això, es poden elevar totes les altres activitats d'ordre social, polític, etc.

Però que m'ha vingut a mi d'escriure-us amb tanta (?) i tan pesadament? És una manera ben trista de correspondre a la vostra amabilitat: no deixeu d'escriure'm ben sovint com feu.

Afectuosament. Josep Maria Capdevila.

En la lectura de la carta del 2 de maig de 1931, primerament es lamentarà de la llarga i confusa carta que li acaba d'escriure. No obstant això, seguint amb la mateixa discussió, tot i no vincular-se per convicció a la nova formació

política, Capdevila li diu: «així subscriuria aquelles pàgines que m'heu enviat sobre la ideologia del nou partit». Tractarà en la carta aspectes ideològics en relació a la declaració explícita sobre el catolicisme i que, amb això, el nom de *catòlic* no hauria de ser distintiu de la formació del partit.

2 DE MAIG DE 1931

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

Em sap greu haver-vos escrit tan malament en la meua lletra anterior, sobre coses que m'hauria agradat dir-les ben bé.

Tinc per un principi de bon govern públic i fins de seny individual que la naturalesa exigeix algunes coses als homes en general, en conjunt, però no totes ni de la mateixa manera a cada home. El vici de l'egocentrisme ens desvia d'aquest principi. Així la naturalesa demana als homes que tinguin fills, i, sense la menor contradicció amb ella, pot haver-hi un home que no en tingui. Cal saber, doncs, dues coses: la primera: què demana, en conjunt, la naturalesa; la segona, fins a quin punt m'ho demana a mi.

Saber els principis naturals guia molt l'instint. Ara mateix, jo instintivament, havent de cercar un pis a Vallvidrera, el demanava molt just i petit. I no era solament per economia, sinó també per un instint obscur que, pel mateix preu me l'hauria fet escollir petit. Reflexionant una mica en aquells principis que us vaig escriure, se'm va aclarir la raó d'aquell instint. Un home sol amb dos fills no té llar; no la necessita; no té casa. La meua casa és com una tenda de campanya. No tinc intimitats domèstiques. La meua casa no ha de cobrir res; no ha de protegir res púdicament.

Tenir l'art d'adaptar les circumstàncies individuals, les possibilitats i límits que ens donen... a les lleis generals de la naturalesa, és saber tenir seny.

En política d'una manera semblant, s'han d'aplicar -i és prou difícil- unes lleis generals als casos concrets més variadíssims.

Així subscriuria aquelles pàgines que m'heu enviat sobre la ideologia del nou partit. La línia divisòria entre les coses divines i humanes potser és inexistent sovint i sovint imprecisable. És més fàcil de precisar les finalitats i aquestes quien i orienten.

Teniu raó de dir que rarament convé posar a un partit una finalitat religiosa. Per què? Només per la raó que ja apunteu: perquè la catolicitat és una nota més general i quasi mai no és la distintiva.

Les institucions, les obres d'art (en aquest sentit sóc partidari de l'art utilitari i no em sembla gaire ensopegada la fórmula de l'art per l'art) tenen moltes finalitats en jerarquia. Tot ho hem de fer per servir a Déu, però justament per la mateixa generalitat d'aquesta finalitat última, no la podem posar com a distintiva si no volem semblar uns confessionaris, si ens volem deixar entendre. Les finalitats intermèdies no han d'excloure mai les últimes. Una

finalitat comercial no pot contradir una finalitat ètica. Però seria confusionari si a un comerciant de rodes li demanàvem perquè en venia i ens responia que era per complir un deure o per servir a Déu. La finalitat distintiva és la més pròxima. La finalitat pròxima d'un partit és assolir el bon govern del país per tals o tals mitjans, etc.

En el cas de Catalunya em sembla que convé dir amb franquesa que el partit és catòlic (és a dir que defensarà l'Església sempre que la política la lesioni) però que no és ni vol ser el partit catòlic. Convé que els altres partits ho siguin i se'n diguin. Així, el nom de catòlic no és el distintiu. Aquí, gràcies a Déu, hi haurà sempre catòlics fora del partit. Això és ben vist per l'Església perquè mai resta ni aparentment confosa amb un partit polític. Que l'Església en un moment està en perill? Em sembla que aleshores caldria unir-se tots els partits catòlics (o els catòlics de tots els partits, segons com la política aleshores s'escaigui) i junts defensar l'Església en allò que la vulnerin.

I absolutament res de posar-se en relació amb els Srs. Bisbes, que és comprometre'ls. Un partit no és una obra diocesana. Des del moment que ens diem catòlics ja suposem que si el Sr. Bisbe hagués de dir-nos alguna cosa ens ho diria com ens ho hagués de dir.

Ara, la simple confessionalitat sé que la tindria. 1ª perquè estem en un temps en què cap dissimulació no fora agràida. La gent prefereix la franquesa. 2ª perquè en les lluites polítiques és molt probable que s'hi mesclin els interessos de l'Església cal saber per endavant l'actitud a prendre-hi.

Però mai que el nom de catòlic entrés dins el nom usual del partit. El nom usual del partit ha d'indicar-ne el distintiu.

*Perdoneu que us parli tan llargament de coses que les sabeu més bé que jo-
Avui, per poc que pugui, escriuré a En (?).*

*Afectuosament,
Josep Maria Capdevila.*

Seguint amb aquest fil, trobem la carta de 27 de maig de 1931 en què li recomana l'orientació probablement al Dr. Lluís Carreras per parlar del nou partit.

*27 DE MAIG DE 1931
Sr. Maurici Serrahima*

Caríssim,

M'agradaria molt que veiéssiu el Dr. Carreras per parlar-li del nou partit. Alhora podríeu dir-li com està aquell afer de la traducció de les dues encíclics de Lleó XIII. Escriviu-me si el Sr. Pugés l'ha anat a veure, vaig animar-li aquesta visita, fent-li com una mena de presentació epistolar.

Tinc ganes de llegir el Comte Arnau d'En Sagarra. El meu exemplar me'l té en Pagès, és un exemplar dedicat i segur que En Pagès l'haurà llegit; no podria en Ribes arribar-se a casa seva i demanar-l'hi?

Casualment he sabut que ahir vàreu passar per l'administració del Sanatori. Això no està bé. I no m'ho puc perdonar si no veniu al mateix Brull a demanar-me que us perdoni.

[...]

*Adéu. Afectuosament,
Josep Maria Capdevila.*

P.S. - M'interessaria que En Navarro Sedó m'escrivís si En Samitier havia jugat mai de davant-centre en un partit internacional fora de l'últim Irlanda-Espanya (...) [En relació a una juguesca entre els malalts]

Aquestes temàtiques que hem llegit en les lletres seran tractades per Capdevila en diferents editorials de l'etapa d'«*El Matí*», per la qual cosa s'acabaria sovint identificant la ideologia del partit amb la que ja sostenia el diari. Respecte la identificació del diari amb la democràcia cristiana, el mateix Coll i Alentorn diu que *'el diari va néixer amb la vocació d'independència'*; comenta també que *'l'aproximació de la ideologia inspiradora d'«El Matí» a la democràcia cristiana va sofrir notables oscil·lacions. Al començament, sota la direcció de Josep M. Capdevila i de Carles Cardó, evidentment democratacristians encara que mai s'incardinessin a una disciplina de partit, l'aproximació fou notable. I des de la fundació d'Unió Democràtica de Catalunya, el 7 de novembre de 1931, ja declaradament com a partit demòcrata d'inspiració cristiana, la coincidència no podia deixar d'aparèixer'*.³¹² Tot i aquesta afirmació de Coll i Alentorn, Capdevila sempre marca distància respecte qualsevol pertinença i, sobre la relació de la formació política amb el diari, el mateix Capdevila a *Serra d'Or*, en un article de l'any 1969, diu: *«Tots els que intervingueren en el diari sempre entengueren que era només uns instrument de difusió de doctrines compartides per gent de diferents partits polítics, i mai l'instrument de cap grup ni de cap partit. I que hi era donada als problemes socials una atenció que suplía la negligència de l'altra premsa».*

Tot i manifestar la independència respecte qualsevol opció política, tant el mateix Capdevila, com la que es van imposar en els principis fundacionals de

³¹² Miquel Coll i Alentorn, *Escrips cívics, polítics i religiosos*, PAM, 1994, p.174.

«*El Matí*»,³¹³ hi ha un seguit d'aspectes que seran denominador comú a l'hora d'anar a cercar bona part de les bases doctrinals d'*Unió Democràtica de Catalunya*.³¹⁴ Primerament, Hilari Ragner quan parla dels noms que van ser clau en la fundació del partit, no deixa de significar el paper i la persona de Maurici Serrahima, i d'aquí la referència explícita als seus mestres.

De tots aquests altres noms, el que més ens cal presentar és Maurici Serrahima i Bofill (...) Col·laborador de diverses revistes –entre altres, jo ho hem dit, «Esprit»- fou un dels fundadors d'«El Matí» i gran amic del seu primer director, Josep Maria Capdevila: «Chesterton –a qui no vaig conèixer- i en Capdevila –avui tan llunyà- han estat els meus primers mestres veritables», confessa [Serrahima] a les seves memòries.³¹⁵

Quant al rerefons de pensament, el mateix Ragner es pregunta *d'on va rebre; doncs, UDC la seva ideologia*.³¹⁶ Aquí trobem de nou coincidències significatives. Ens remet a Balmes, Torras i Bages i la importància significativa del mateix Joan Maragall. Recordem que els tres són elements pilars en la trajectòria intel·lectual de Capdevila; el primer pels estudis, articles i la traducció que feu de la seva obra «*La Civilització*»; el segon, per la fonamentació i comprensió del concepte de nació i pel que es recollirà també en els seus *Principis de Teoria Política*; i finalment, com ja hem vist, des de la crítica, Capdevila és un dels qui posa en primer pla la figura de Joan Maragall.

Més important i positiu és l'influx de Joan Maragall. Maurici Serrahima, en una llarga conversa sobre les bases doctrinals d'UDC, em feia notar que Maragall, en vida, no havia estat massa conegut (...) però en una generació més tard s'havia convertit en una d'aquelles personalitats que influeixen, indirectament, fins en molts que no els han llegit mai, o ben poc.³¹⁷

Si partim de la necessitat que sovint menciona Capdevila d'endegar un rotatiu amb *una ideologia clara i sostinguda amb un fort contingut social*, també amb el mateix propòsit ideològic en neixen les bases que feren endegar aquesta nova formació política.

³¹³ Vegeu l'apartat 8.1 d'aquest treball.

³¹⁴ Podem copsar la importància que per a Ragner té el diari, en la dedicatòria del seu llibre sobre la UDC llegim: «Dedico amb tot efecte aquest llibre a dos antics subscriptors d'*El Matí* que aquest any celebren les noces d'or: els meus pares.» Hilari RAGUER, o.c., p. 5.

³¹⁵ Hilari RAGUER, o.c., p. 97.

³¹⁶ Hilari RAGUER, o.c., p. 84.

³¹⁷ Hilari RAGUER, o.c., p. 85.

El Matí del 7 de novembre de 1931, publicava el següent manifest que ve a ser la partida del naixement d'UDC: "La transcendència del moment en què vivim, i la necessitat d'una actuació perseverant i sistematitzada per tal de renacionalitzar la nostra terra".³¹⁸

En aquest mateix sentit i si anem als principis base fundacionals del partit podem apuntar un seguit de coincidències:

- Observem com Capdevila tracta específicament la importància del dret natural com a fonamentació d'uns *principis de teoria política i que justificaran l'organització i el dret d'autodeterminació dels pobles*; anàlogament, en el *punt V* dels principis fundacionals d'UDC, llegim: «*Propugnem, la personalitat i la independència de les entitats naturals i històriques, i tots els drets que la seva naturalesa reclami*».

- Capdevila ja ha desenvolupat amb extensió, abans de l'any 1931, el tractament teòric en relació als conceptes d'*autoritat* i *lei* i la seva relació amb el *dret natural*. Alhora, ja s'han anat desplegant en els articles d' «*El Matí*» els nuclis articulars relacionats amb les *qüestions socials*; llegim doncs també, més endavant en el *punt VI*: «*Volem l'autoritat i la lei, segons les més pures exigències del dret natural i de les finalitats socials. Per tant, blasmem tot dret basat en la força i en els privilegis individuals o de classe. La lei només pot recolzar en la justícia*».

- Seguint amb aquests aspectes de caire més ideològic en la fundació del partit democratacristià, si ens fixem especialment el *punt VIII*, on es recullen aspectes de caire més marcadament social, hi llegim: «*(...) Per tant, propugnem el salari vital, compatible amb la vida de la indústria i amb el decor de la família obrera; la participació en els beneficis; l'assegurança contra tota mena de risc; i la coparticipació harmònica en la producció i repartiment de la riquesa*». En relació a aquest punt, Capdevila ja ha expressat en els seus editorials i en base a les encíclics socials, els mateixos punts de vista entorn al salari familiar; a l'equitat i al repartiment dels béns de producció. Alhora, el tema del sindicalisme cristià tractat amb desfici en els editorials de «*El Matí*»; tanmateix,

³¹⁸ Hilari RAGUER, o.c., p. 89.

trobem en relació als moviments obrers en aquest punt vuitè de les bases fundacionals: «(...) *Vindiquem com a necessària, per a una justa estructuració social, la sindicació pura, paral·lela, múltiple, coordinada, segons normes jurídiques, amb l'esperit de col·laboració i una enèrgica defensa dels interessos proletaris*».

- I veurem, també més endavant, i de manera específica en aquest treball, com és tractat per Capdevila el concepte del *dret de propietat*; en aquesta línia, i en el mateix punt dels principis de la formació, es diu literalment: «*Blasmem el «jus abutendi», puix que la funció primordial de la propietat radica en la satisfacció de les necessitats essencials de tots els homes*».

En certa manera, Raguer va resseguir en el seu treball els paral·lelismes ideològics entre la formació política i els tractaments que s'aniran fent en els editorials del diari fins a situar les divergències que marcarien el punt i final.

*En aquesta posició, UDC es trobava més sola que a cap de les eleccions passades. El Matí, a partir del conflicte de la llei de contractes de conreu, s'havia vist pressionat per un sector poderós de l'entitat propietària, els "Amics del Matí", vinculat a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. Josep Maria Capdevila va haver de deixar la direcció, i Maurici Serrahima i Pau Romeva el van acompanyar en la sortida, mentre el diari evolucionava cap a la dreta, de manera que durant la campanya electoral del 16 de febrer es va identificar amb la CEDA.*³¹⁹

c) Tercer moment. Dels fets de l'octubre del 1934 a les eleccions del 1936. Més endavant en el temps, un altre punt que el mateix Serrahima considera nuclear és l'anàlisi que Capdevila farà dels fets de l'octubre del 1934. Malgrat el distanciament que Capdevila s'autoimposà del rotatiu, Serrahima ens diu d'ell: «*Això no vol pas dir que perdés el contacte amb la realitat. Poc més d'un mes havia passat de la sortida del diari quan es van produir els fets del 6 d'octubre del 1934. Els va seguir amb un interès molt directe. I, passat molt temps, en una carta, me'n donava una de les explicacions mes lúcides i probablement més exactes que n'he llegit*». ³²⁰ Aquests relats dels moments polítics que viu Catalunya els expressà en les lletres datades el 23 de febrer de

³¹⁹ Hilari RAGUER, o.c., p. 235.

³²⁰ Maurici SERRAHIMA, Josep Maria Capdevila, *assaig biogràfic*. Barcino. Barcelona, 1974, p. 65.

1936, el 27 de març de 1936 i el 3 de maig de 1936. Aquestes lletres coincideixen amb un nou ingrés al sanatori per problemes de salut (una possible pleuresia), i s'analitzen els fets que es van produir a partir del 6 d'octubre de 1934, amb el trencament de les esquerres i l'actuació de la *Lliga* i els moviments que com ell diu l'allunyaven de Catalunya.³²¹

En la lletra, del seguit de notes en relació a les causes de la pèrdua electoral de les dretes, en ressalta el fet de les qüestions socials i aquestes centrades en el dret de propietat.

Sanatori del Montseny [Brull], 23 DE FEBRER DE 1936
Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

Us faré mala lletra perquè us escric des de la cadira llarga. Us va sorprendre el triomf de les esquerres? No sé quina il·lusió s'hauran fet les dretes. 1ª Política poc simpàtica (prohibir que es pactés l'amnistia, omplir presons, posar la censura als partits contraris, etc.). 2ª Continuar no fent res en qüestions socials, al contrari: pensar en refer els latifundis, etc. 3ª Alliberar els militars culpables d'alçament, com Sanjurjo, i gent tèrbola com En March. 4ª Política anticatalana fora i dins de Catalunya: en la premsa, prohibir la bandera catalana, imposar el castellà a Catalunya, desfer l'autonomia (?), etc. 5ª Imposar el governador general i els ajuntaments i alcaldes per R.D. (o cosa semblant): I encara, a Catalunya, una aliança amb els nostres enemics, per què? per intentar una unió de política antiobrera: no tenien altre vincle.-

Amb tota aquesta política sostinguda (?) d'una any - i preparada des de l'implantament de la República (això ho tinc ben vist de la vora), es pensaven guanyar? Perquè havien llançat En Brunet a fer una campanya sense ordre intel·ligent, de pur atac sistemàtic i poca solta?

D'això n'haurien de prendre lliçó els joves cristians que avui porten El Matí: a) Desfer aquestes paraules buides, que només fan de tapadora dels apassionaments sovint enterbolits, com les paraules dreta i esquerra, tenir un lèxic net, clar i amb sentit intel·lectual ferm. b) Ni tolerar que les coses de l'Església i la religió ningú intenti mesclar-les amb els afers tan febles i passatgers de la política electoral i de partit, encara que sigui el bisbe que ho

³²¹ Ningú s'esperava la guerra, o ningú se la volia esperar. Com ens diu Raguier, els fets parlaven per ells mateixos: «A les eleccions d'abril i de juny de 1931, els republicans units havien derrotat les dretes monàrquiques desorganitzades. Pel novembre de 1933 les dretes, agrupades en el Bloc Nacional, havien superat unes esquerres dividides i, a més, afeblides per l'abstenció dels anarquistes. Ara, per primera vegada, es presentaven unides tant les dretes com les esquerres, en una bipolaritat radical. Els derrotats el 1931 havien respost amb la sanjurjada del 10 d'agost de 1932. Els vençuts el 1933 tampoc no havien acceptat el resultat i havien replicat amb el 6 d'octubre de 1934. Atesa la incompatibilitat dels dos fronts que s'encaraven pel febrer de 1936, era ja de témer, fos quin fos el resultat de les urnes, la guerra civil». Hilari RAGUER, o.c., p. 224.

intenti. c) Estudiar cada qüestió separatament i cercar-hi solució concreta de bona fe, en vistes al bé del país i dient la veritat amb valentia. Per exemple: encara no he vist (fora d'algun intent d'U. Democràtica) que fos estudiada seriosament la qüestió dels rabassaires. Tothom, dretes i esquerres, l'han volguda fer servir; ningú ha provat seriosament i sincerament, de resoldre-la. Ho puc dir i ho puc provar.

Envieu-me el nou conte, i si dimecres me'l podeu donar, millor. Ja em llevo, vaig a la galeria etc. Amb En Ferrater a estones fem molta broma. Potser no tanta com l'altra vegada que jo era al Sanatori. Però del carnaval (d'ahir) us podré ensenyar potser fotografies sorprenents. Figureu-vos que ens vàrem vestir de senyoretetes. Hi va venir l'Ignasi Pons. Això va ser una excepció; el altres dies estudio gramàtica grega, escric una mica etc. I repòs i silenci.

A les 8 surt el tren de Barcelona (Estació del Nord), arriba a bona hora: a 2/4 11 (de la Plaça Catalunya) els dilluns, dimecres i divendres; arriba a 2/4 de 1. De totes maneres, com que canvien sempre els trens, no hi seria de més una nova informació. Aquestes hores no les donem com a exactes.

Adéu. Fa un vent de gel. Escric amb la mà balba. Records afectuosos als de casa vostra i als amics. Perdoneu aquesta mala lletra.
Afectuosament.
Josep Maria Capdevila.

En la següent carta, i havent passat dos anys de la seva dimissió, llegim com Capdevila segueix les informacions que es publiquen en «El Matí»; fa referència a la publicació de la *Història de Catalunya* d'en Ferran Soldevila; critica les actituds de suport a la castellanització de l'església per part dels bisbes; i interessant el fet que esmenti unes notes sobre un llibret per a ser publicat d'ètica.

Sanatori del Montseny [Brull] 27 DE MARÇ DE 1936
Sr. Maurici Serrahima

Estimat amic,

Us he d'escriure tantes coses que no sé com posar-m'hi. Bé, les que no digui avui les diré un altre dia. Si no, volent-ho dir tot d'un cop, no us escriuria mai.

La meua germana no m'envia els fulls d'El Matí que ja m'enviava massa irregularment. Però he vist a El Temps un article molt bonic sobre Teodor Llorente. I que prenieu part en alguns actes d'Unió democràtica.

En aquell article sobre el Llibre de Vandellós hi havia una errada d'importància: venia a dir que, partint d'una bona informació d'oficines, la política podia tenir unes directrius permanents i dur-les fermament a la pràctica. (En lloc de fermament, m'hi varen posar permanent).

El Llibre de Vandellós és el tipus d'estudi que necessita un govern: però caldria que n'hi haguessin sobre el nombre d'infants que van a l'escola, el nombre d'analfabets; els llocs on hi ha alcoholisme, efectes que hi ha causat, intensitat i maneres d'aquest vici; llocs on es juga; extensió de la prostitució, malalties contretes i possibilitats de guariment, etc., etc. Tot amb estadístiques i amb parer de tècnics (metges, etc.). Estat de la indústria, salaris, cost de la vida, etc.

En canvi no interessa gens l'orientació de tal o tal escola concreta. Per exemple: mètode Montessori com a oficial. Un bon govern afavoreix l'ensenyament però no té una tendència d'escola pedagògica, que en el fons és la tirania d'un sector. Així, per exemple a França va ser perniciosa la tirania filosòfica de Cousin o la mèdica de Charcot (?).

He llegit els dos últims volums de la Història de Catalunya d'En Soldevila- Ell mateix va dur-me'ls al Montseny, un dia que s'escaigué venir-hi el vostre pare. Us ho va dir? Són una meravella. Dintre la sobrietat hi ha moltíssimes dades i ben escollides.- El vostre pare ens va donar una alegria amb la seva visita. En Ferrater li té com una veneració: I això que diu que era l'única persona que li estirava les orelles.

Jo preferiria una actitud francament adversa als Joves Cristians, i a la Lliga o Montserrat, per banda dels bisbes, que no l'actitud hipòcrita que prenen. S'ha de fer, amb tota valentia, una campanya per una església catalana en la mida que la de França és francesa, la de Castella castellana etc. S'han de denunciar els sermons castellans de la Seu, aquella congregació que té cura dels seminaris i és francament enemiga de Catalunya, el castellanisme dels seminaris, els compromisos polítics dels bisbes, etc. Fer-ne història perquè es vegi que la cosa no és nova, i a cada ocasió, parlar-ne amb claredat i energia. Una altra cosa a posar en públic -amb les protestes dels catòlics- és el castellanisme i l'avversió a Catalunya de moltes congregacions d'homes i dones. Això han de fer-ho els catòlics. Els altres ho faran, però ho faran contra l'Església; els catòlics a favor d'una pietat autèntica.

Vaig fent aquell llibret d'ètica -en tinc en net una part- i algun article.

Des d'aquell dia que varem venir estic al llit. Aquestes petites pleuresies són molt pesades. Per altra part puc estar content: els anàlisis continuen negatius.

Records afectuosos. Vostre: Josep Maria Capdevila.

I la novel·la? Tinc moltes ganes de llegir-la.

En la continuació de la lletra, després de fer referència a la malaltia, apunta a la independència de l'escriptor en relació a una *associació d'escriptors catòlics* de la qual Serrahima li enviaria els estatuts amb data 3 de maig de 1936. La voluntat de Serrahima serà la d'impulsar una societat d'intel·lectuals catòlics.³²² Tot seguit, li confirma la voluntat de tornar a col·laborar a «*El Matí*»; no obstant això, segueix essent molt crític pel que fa al tractament editorial de les notícies: «*L'altre dia donen com a notícia sense importància l'assassinat dels germans Badia- fet d'una gran transcendència política i social, era la FAI contra el Govern de Catalunya, en els moments que En Companys declarava que faria complir la llei- aquesta notícia era arraconadeta i ocupava el primer lloc la mort del rei Fuad d'Egipte*» .

Sanatori del Montseny [Brull] 3 DE MAIG DE 1936

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

Aquella pleuresia va fer el seu curs en crescendo, fins que es van decidir a treure l'aigua i posar oli a la pleura, que ha estat com posar oli en un llum. La febre ha baixat i ja quasiestic bo, tot i fent llit des del dimecres de cendra.

Aquella associació d'escriptors catòlics em sembla molt i molt bé, si sabia mantenir l'esperit d'aquells estatuts de fundació, que m'enviàreu. És a dir, que no vulgui ser un monopoli i que no representi per l'escriptor catòlic – que està lligat al dogma i a la moral cristiana– un vincle de submissió a grups eclesiàstics per més que siguin de tota confiança.

I la meua col·laboració a El Matí? De moment, mentre em duri la pleuresia, no em puc comprometre a res, però això és cosa de poc temps, si Déu vol. Després, fent vós la pàgina, si voleu hi col·laboraré.

La part econòmica me l'hauríeu de tramitar. Si us donen, com feien a La Veu, un pressupost per pàgina, doneu-me el que vulgueu. Però aquest és mal sistema perquè sempre hi sortireu perdent. Jo havia fet així (dos o tres números) la Pàgina Artística de La Veu. Hi perdia. Quan havia pagat una mica de col·laboració i molt mal pagada– no solament no em quedava res pel meu treball sinó que havia d'afegir-hi diners. Encara que no arriben a aquest extrem, el sistema sempre és dolent. Si paguen a part la col·laboració –costi el que costi, dins uns certs límits prudencials – i a part la vostra feina – que no

³²² Vegeu a *Església i societat a la Catalunya contemporània*, Josep Massot i Muntaner; PAM, Barcelona, 2003, p. 251. A més, aquí podem llegir com en la carta datada de 19 de juny de Serrahima a Manuel Montoliu, li comunica la voluntat que Capdevila en sigui proposat membre fundador. Diu a la p. 249: «D'altra banda, Serrahima mateix, en una reunió a la primeria de juny topa amb Cardó a l'hora de proposar com a membre fundador Josep M. Capdevila, primer director del diari «El Matí», i això el dugué a renunciar a ésser ell mateix membre fundador i, naturalment, secretari de l'Associació».

és petita- aleshores el diari, que no anirà pas més malament que això, que em pagui tant com pugui. Jo conec bé l'economia d'un diari i sé que mai ha patit de les despeses de col·laboració- però sí de la negligència en el cercar anuncis, del descuit de la venda en el carrer, etc.

A més, ¿no hi hauria manera que se'n quedessin quatre o cinc obligacions d'El Matí? Jo hi escriuria per vós. Però potser em convindria demanar-los aquest favor: també perquè no ho tinguin tan fàcil. Què us sembla?

El diari no ha rectificat francament, fa vergonya que s'ajupin a totes les ridiculeses de l'Acció Catòlica. Allunyen més de la joventut aquestes ridiculeses que un error d'importància. L'altre dia duïen un anunci dels actes "per a cristianitzar la festa del 1er de maig": "vetllades recreatives a les entitats catòliques"! Ja sé com es fa un diari, i bastava un cop de llapis vermell.- L'altre dia donen com a notícia sense importància l'assassinat dels germans Badia- fet d'una gran transcendència política i social, era la FAI contra el Govern de Catalunya, en els moments que En Companys declarava que faria complir la llei- aquesta notícia era arraconadeta i ocupava el primer lloc la mort del rei Fuad d'Egipte. Després els articles d'El Matí ja deien què tenia pels catalans més importància.- Les conferències d'Ossorio i Gallardo, varen sortir arraconades i al cap de dos dies. El Full Oficial hi donava incomparablement més importància. Deixen que Altamira (que deu ser un sacerdot) entri en polèmica amb els diaris polítics sobre afers de partit polític.

I només dic les coses que en aquest moment se m'acuden, segurament n'hi haureu vist moltes més.

En canvi sembla que hi hagi més anuncis. El número dedicat al Dr. Torres estava molt bé. (Us felicito per l'article que hi teníeu: era molt bonic). Vaig rebre el programa Casa Rara???. Estava molt bé. Ja suposava que seria un èxit. Així i tot vaig tenir una alegria de saber-ho.

Us havia de dir tantes coses que he complert tres fulls i tot just començava. Si la febre em passa del tot ja us escriuré més sovint. Records als amics. I als de casa vostra.

Afectuosament,
Josep Maria Capdevila.

En la lletra següent, tot i que insisteix de nou en la manca d'independència i responsabilitat que caldria al diari, comentarà aquí el desenvolupament dels fets polítics de l'octubre de l'any 1934.

Sanatori del Montseny [Brull] 27 DE MARÇ DE 1936
Sr. Maurici Serrahima

Estimat amic,

L'altre dia vaig tenir el gust de saludar En Rafael i va dir-me que En Chopitea estrenava. Com ha anat? I la premsa?

He llegit el vostre article al marge del fascicle de Dr. Cardó. Està molt bé. És molt exacte. Caldria sovint remoure aquests temes, molt més interessants que els temes de política com els pot tractar El Matí sense responsabilitat ni independència.

He seguit, per alt, el debat parlamentari sobre el 6 d'oct.- No m'ha semblat que contradís el que pensava en el mateix dia 6 d'oct. I dies i dies abans. Només sabia les coses més clares, però, en definitiva, potser són les úniques que serveixen per fer un judici una mica segur. Veia -aleshores- el joc polític així:

Esquerra.- Hi havia dins el partit una doble força: els d'Estat Català, escamots, amb En Deucàs i En Badia; els altres, que representaven En Companys. Eren dues forces enemigues (això era públic, hi hagueren homenatges, mítings etc.). A En Companys només li podien servir els escamots com un espantall davant de Madrid. I els volia febles i de comèdia.- L'infeliç Deucàs, que havia pujat de sorpresa, esperava -una nova rifa! - apoderar-se del govern de Catalunya i governar amb els d'Estat Català, fos com fos, amb feixisme o sense.

Lliga.- La Lliga, arrossegada pels de S. Isidre, es trobava a Madrid recurrent-hi contra la Llei dels Contractes de Conreus, demanant que ens traguessin l'ordre públic; i, abans, havent sortit del Parlament etc.

Ve el 6 d'octubre.- En Companys veu que els de Madrid (amb la Lliga) declaraven l'Estat de guerra per treure l'ordre públic, i tret aquest, poder tancar el nostre Parlament i minvar més, si calia, l'autonomia etc. És el que manifestament, volien Gil Robles, Hervera, etc.

La Lliga en això hi veia satisfeta la seva passió immediata contra l'Esquerra, i la seva enveja que es solidés una autonomia que havia dut En Macià etc. A més, ells tornarien a entrar als ministeris, i podrien dir: fracàs de l'autonomia d'En Macià, fracàs de l'Esquerra: els han hagut de treure l'ordre públic, clausurar un Parlament que feia lleis desaprovaes pel Tribunal de Garanties, etc.

Per això En Companys volia que a Catalunya no passés res, no hi hagués pretext per treure l'ordre públic i posar-ho tot a mans dels generals. No volia la vaga. En Deucàs, en canvi, creia que era el moment d'apoderar-se del govern, i feia tancar botigues i ajudava els vaguistes.

I, a l'últim, sense motiu suficient, es declarava l'Estat de guerra, és a dir, se'ns va a pendre l'autonomia. Aleshores no hi havia més solució que, si no ens la volíem deixar prendre mansament (que ens haurien tot temor i nosaltres perdiem tota dignitat) defensar-la fos com fos. AL carrer. Per perdre? De moment sí. Però, perdre per perdre, hi ha la dignitat enmig. De fet, en Companys no va voler perdre indignament i, en el dilema en què el posaven, va optar per l'heroisme. El resultat ha estat l'enfonsament de la Lliga, la restauració del seu partit i el retorn de l'autonomia. Els fets no diuen pas que s'equivoqués.

De fet, Catalunya ha tingut l'autonomia per l'audàcia heroica d'En Macià i no l'ha perduda per l'audàcia del 6 d'octubre. ¿No ho veieu així?

Amb la febreta de la pleuresia –que encara em té al lit– no puc fer més que llegir una mica: he llegit alguna cosa de Keyserlinck, aquella biografia de la Reina Victòria que va traduir en Romeva, Maurois, etc. I vaig rellegint la història de Wells per no perdre el poc anglès que sé.

I el partit d' U. Democràtica? Té una ideologia una mica avençada a la gent d'aquest país, que és més endarrerida.

Records als de casa vostra, de tots els pisos. Escriviu-me, i quan sigui possible, veniu. Tinc moltes ganes d'estar bo i poder treballar. Salutacions als amics.

Afectuosament, JosepMaria Capdevila.

Més endavant, en les lletres que li envia els dies 12, 13 i 21 de maig li comenta la conveniència de la codificació del dret català. En la carta de 23 de maig es torna a fer palesa la idea d'un retorn al diari amb la possibilitat d'incorporar a en J. Pérez Casañas, *Delegat regional del treball* a finals dels anys vint. Pel to de la lletra sembla que les relacions amb el diari es reprenen, i tornarà remarcar de manera específica la idea que en el diari les qüestions socials tornin a ser tractades de manera específica i preminent.

Sanatori del Montseny [Brull] 23 DE MAIG DE 1936

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

Suposo que demà, diumenge, o demà passat, dilluns vindreu al Brull i tindreu l'amabilitat de dur-me aquells diners. Però, si no us era possible de venir, de totes maneres recolliu-me aquells diners com si haguéssiu de venir dilluns. M'interessa que els tingueu perquè si venia En Ruiz Manent (o algú més) seria més fàcil fer-los-hi a mà.

És a dir, si no veniu diumenge, us agrairia que els recollíssiu com si haguéssiu de venir dilluns o un altre dia de començament de setmana.

Gràcies. Adéu. Afectuosament. JosepMaria Capdevila.

P.S. – Deveu conèixer en J. Pérez Casañas, que havia estat a Barcelona Delegat del Treball i de vegades escriu el Brusi. És molt bona persona, intel·ligent, i està informadíssim de les qüestions obreres; és catòlic, no cal dir, i no gens addicte, sembla, al liberalisme econòmic. Escriuria a El Matí. Sembla que les condicions serien: 1ª que no li esmenessin els articles (si algun no l'hi volien publicar, dir-l'hi); 2ª una certa retribució? Ell no ho necessita, però això faria segurament que escrivís amb regularitat i justifica el temps que hi passaria potser (?) a les feines del seu despatx. Ho podríeu dir a En Millet. Em

sembla que per al diari –que ha d'ocupar-se de qüestions socials en primer terme– seria un bon col·laborador.

També duria i afermaria certes relacions del diari. En Pérez Casañas està casat amb una germana dels Feliu fabricants.

* * *

5.3. Exilis

i) Tarragona

En l'anàlisi de les causes de la dimissió forçada de Capdevila d'«*El Matí*», es coincideix a ressaltar-ne l'orientació que va prendre el diari a partir del reconeixement del nou Estatut, acompanyat del to marcadament social dels seus editorials. Això no deixava de provocar tensions i enfrontaments provinents dels sectors més conservadors i d'influència en el consell del diari: d'una banda l'associació dels *Amics del Matí*, i d'altra els membres afins a la *Lliga de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre*.³²³ Així doncs, a principis de 1934 s'accentua la caiguda de pes de Capdevila en la direcció del diari i el seu estat de salut no l'ajudaria gaire en aquella lluita que ja no guanyaria. Arran d'això, i amb dificultats, en la lletra de 30 de juliol de 1934 escriu a Serrahima mostrant-se molt dur i crític amb els sectors més reaccionaris del diari que el fan caure. En la carta escrita des de Cantonigrós, des d'on s'estaria recuperant d'una altra afecció pulmonar, expressa la seva situació personal.³²⁴

³²³ Serrahima, explica en relació a això: «El triomf de les “dretes” en les eleccions del 18 de novembre de 1933 va encoratjar els qui fins aleshores, i a despit del desacord, veien encara en el diari, de cara a l'avenir, una possible posició defensiva. Per si fos poc, la CEDA, que fins aleshores havia respectat a Catalunya la situació preeminent de la Lliga, es va decidir, eufòrica, a obrir-hi botiga. Uns quants d'aquells accionistes de pes d'El Matí s'hi van incorporar i, amb el zel del neòfit —si on peut diré...— van voler utilitzar el diari. La lluita sorda es va convertir en una lluita declarada, i Capdevila la va perdre, externament, no moralment». Maurici SERRAHIMA, o.c., p. 58.

³²⁴ Ahora, fóra interessant indagar per a completar la nostra recerca sobre *la matricula i el llibre per al doctorat a Barcelona en la Secció de ciències Socials*; de la mateixa manera que ho seria, de la lletra de 21 d'octubre de 1936, en relació al llibret acabat d'Ètica –i no trobat a l'Arxiu.

30 DE JULIOL DE 1934

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

He rebudes tantes cartes vostres, tan afectuoses, i m'era tan difícil de respondre-les. No podia dir res ben precís i segur. Estava voltat d'indecisió, de malfiança. Vaig seguint al diari aparentment com abans, de fet, no. Ja feia temps que ho preveia. Gràcies a Déu, tot va venint a la seva hora. Per la meua feblesa, anys després m'hauria estat un daltabaix, ara m'és un estímul. I aquell grup d'amics i col·laboradors que s'havia format entorn del diari, com el desfan estúpidaament! Per alguns, per als Srs. Vidal, Jové, etc. el diari era massa intel·lectual, massa discret, poc capitalista, el volen més vulgar, més burgès de baixa estofa, més estrident, més estret, més asfixiant, més partidista. Si sabien que jo, tal com era, ja no el podria sofrir! Si n'haurien trencat encara de motlles inservibles!

No veig que, de moment, hi hagi res a fer sinó tenir paciència i preparar una actuació més lliure i decidida i eficaç en el nostre sentit.

Per part meua –ja me'n parlen amb tant d'efecte– és el que estic fent amb tota la calma. Vaig fent una mica de llengües, com sabeu, que mai no em són fàcils, vaig refrescant la memòria d'algunes coses que sabia; m'he matriculat per al doctorat a Barcelona de la Secció de ciències Socials i escriuré per tesi aquell llibre que em demanen. L'estic fent en la memòria, a moments, amb embriaguesa. Però l'art de consistir a precisar, aclarir de moment a molts semblarà poc viu, fred, potser llunyà. Amb el temps s'anirà sentint la vida que hi palpita.

(...)

Ben vostres.

Josep Maria Capdevila.

L'originalitat que Capdevila va aportar al diari, des del punt de vista social, ens la torna a expressar molt bé Maurici Serrahima quan recull les paraules del mateix Capdevila: «Avui, ja vistes les coses a una certa distància, prenent la col·lecció de set anys del diari, es pot veure com hi eren seguides les mateixes directrius del Concili que Joan XXIII convocava una trentena d'anys després. L'afirmació s'aguanta molt bé si la referim als cinc anys escassos en els quals ell el va dirigir efectivament. Però esdevé més dubtosa si la volem estendre als set anys sencers de la vida del diari». A final d'agost de 1934 deixaria la direcció de manera definitiva. En la següent lletra del 26 d'agost de 1934 parla de l'acomiadament i de la situació del diari amb la nova direcció.³²⁵

³²⁵ Més endavant, Serrahima comentaria: «Quan havia passat molt poc mes d'un any, és a dir, a la tardor del 1935, un dia em va cridar el president de la societat editora, el senyor Vicenç Vidal i Casacuberta. Un any abans, s'havia

26 D'AGOST DE 1934
Sr. Maurici Serrahima
Estimat amic,

Ja tinc arreglades totes les coses del diari. No n'estic gens descontent. Amb el Sr. Vidal signàrem aquell contracte que estava bé: no vaig haver de fer ni la més petita observació. Fins hi ha algun mot de deferència que els he d'agrair.

Bé, una sorpresa. El nou director, de moment i potser definitiu, serà En Ruiz Manent. Si tingués paciència, si pogués tenir-ne, podria salvar el diari. I valdria la pena! Potser el respectin i no gosin donar-li articles sense signatura, notes dels botiflers de sant Isidre, etc. Aleshores potser, tot i fer la nova revista, el Sr. Pugès no s'hauria de moure del diari. Potser veuran que els col·laboradors han de retornar, que les seccions d'art i de lletres no són inútils i perdudes, etc. Aleshores la meua sortida fóra un accident que no valdria la pena. Parleu-ho amb en Millet i el Sr. Pugès. El diari ja costa un milió de pessetes, set anys de treball i ha començada una obra per la qual encara pot servir.

Parleu-vos-ho amb tota serenitat i no precipiteu res. No us diria això si haguessin posat a davant En Gich, En Marquès o En Jover; aleshores la cosa no tenia remei. Ara cal estar uns dies veient a venir.

*Adéu. Encara no sé res segur de Tarragona. De seguida que en sàpiga alguna cosa us escriuré. Adéu. Ben vostre
Josep Maria Capdevila.
Adreça. Maison de Retraites Spirituelles Nazareth
Chabeuil (Drôme) (França)*

Tot i que no deixaria de publicar en altres revistes i diaris es donaria aquí un punt d'inflexió en la seva vida. Es dedicaria definitivament a la tasca docent, i no l'abandonaria fins al final. Així, doncs, cap a finals de l'any 1934 s'incorporà juntament amb els artistes Ignasi Mallol i Joan Rebull, al nou *Taller-Escola d'Art* de Tarragona, on impartiria lliçons d'*Història de la Cultura* i en seria escollit secretari. Capdevila s'hi traslladà amb els seus dos fills el mes de febrer

posat, si bé amb una relativa moderació, al costat dels qui havien aconseguit que en Capdevila se n'anés. Però amb el temps, no s'havia sentit prou tranquil de si allò havia estat un encert (...) Sospito que una sensibilitat bondadosa i un sentit cristià ben sincer li portaven a la consciència la idea que haver pres el diari a en Capdevila no era una jugada gaire digna. Ahora, l'actitud agressiva de les "dretes" no feia per a ell. A més, havia descobert que l'argument directe que li havien donat -és a dir, que les idees d'en Capdevila perjudicaven econòmicament el diari, no havia resultat cert, i que les noves actituds el perjudicaven molt més. I ahora, veia com els qui havien provocat el cop, quan el van haver guanyat, s'havien desentès del diari i eren a la CEDA, on només pensaven en les futures eleccions». En el fons, l'acomiadament d'en Capdevila, l'any 1934, no va ser més que un altre pas en el procés de bipolarització extrema del país». Maurici SERRAHIMA, o.c., Barcelona, 1974, p. 62.

de 1935. En la següent lletra comunicarà a Serrahima el desig d'escriure tot allò que té a mig dir.

Tarragona, 26 DE DESEMBRE DE 1934

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

(...)Tarragona és una ciutat que no pesa gens a damunt: és polida, lluminosa, lleugera. És un salonet. La gent té un aire de claredat honesta. El país és sense boirina: l'últim terme és tan clar i detallat com el primer.

(...)Perquè ara estic decidit a escriure. La vostra carta em va convèncer. Mai ningú m'havia parlat amb tanta deferència, alhora renyant-me una mica. No sé fins on teniu raó. Però en teniu en una cosa: en què jo no puc dubtar, no puc escollir entre fer o no fer res: he de fer el que sigui: és un deure que sempre l'he vist clar en els altres, però en mi... exactament allò en dieu: un excés d'escrúpol artístic, i la nostra llengua poc cultivada: hi hem tinguda una feina doble! Però ve un moment que l'escrúpol fóra excessiu, es tornaria un aspresa, perquè el treball seria massa fadigós.

Amb el temps que em pugui restar, és impossible escriure alguna cosa si no l'escriu de pressa.

Aquesta sensació ja fa algun temps que la tinc. I per això la vostra lletra m'ha estat oportuna i colpidora. Una vegada que vaig anar a Verges, al vespre vaig sortir al camp, i vaig veure-hi meravellat totes aquelles coses de l'Empordà, que feia tants anys coneixia i no havia vist més. I les coneixia tan intensament! I mai n'havia dit res. Aleshores vaig escriure damunt d'un sobre de carta uns versos que acabaven:

Cançons perdudes, que ni jo les sé,
Me seguien entorn... però no gaire.
Del sembradiu he conegut la flaire,
De vora el caminal el magraner;
Aquell mur de xiprers també el sabia...
El temps que encara em resta per seguir,
¿no se m'imbuirà de melangia
Si tinc tantes paraules a mig dir?

És això, veieu? Tantes paraules a mig dir. Ara em posaré a escriure; i si no valia la pena, en tindreu una mica la culpa.

Adéu i moltes gràcies. Vostre. Josep Maria Capdevila.

Durant els anys a Tarragona, Capdevila demanà en diverses ocasions la mediació o el contacte de Serrahima per a escriure en diferents mitjans.³²⁶ És curiós que, per exemple, tot i les trifulgues editorials que tingué durant l'etapa d'«El Matí» amb Rovira i Virgili, demanés d'escriure a *la Publicitat*. Quan s'hi

³²⁶ Vegeu, per exemple, la lletra del 14 de febrer de 1935. En aquesta tornarà a reafirmar el sentit d'autenticitat en la ideologia i la crítica cap a aquells que no tenen fermesa en el pensament i que monopolitzen ideologies.

referix, en la lletra de 24 de maig de 1935, li llegim: 'a «La Publicitat» no sé si faria mal efecte'. Recordem que hi escriví bàsicament l'any 1920 i el 1921 articles relacionats amb la crítica literària. Sigui com sigui, ja a partir del mes d'agost de 1935 reprendria l'activitat tant a «La Publicitat» com a «Mirador», tractant temàtiques novament relacionades amb la crítica literària. En la carta del 12 de març 1935, ens diu: «Etic lluny de la política: quin repòs! Etic només entre matemàtiques, art i filosofia. Què més podia voler?».

12 DE MARÇ DE 1935

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

(...)

M'agrada molt que En Romeva sigui l'editorialista d'El Matí després de la mort d'En Pugès no llegia les editorials i ara les tornaré a llegir. Ara estaria bé que retornéssiu a la secció literària dirigint-la. Si ho féssiu, hi col·laboraria. A condició que no ho creguéssiu incompatible amb Mirador, és a dir, amb la independència de l'escriptor catòlic –que em sembla que ha de defensar. L'escriptor catòlic pot intervenir on sigui mentre hi sostingui sempre la seva ideologia. El lloc on escriu és indiferent; i hem de treure decididament la pretensió de voler circumscriure els catòlics en cap empresa. Aquesta argücia pueril és la de la Lliga i la dels jesuïtes. S'ha de desfer, amb el fet senzill de prescindir-ne.

(...) Adéu. Ben vostre.

Josep Maria Capdevila.

Respecte als projectes de Capdevila, tal com apunta Carreres i també Serrahima en l'Assaig: « (...) una altra mostra d'aquests moments de desconcert apareix en la lletra de resposta a Joan Estelrich quan aquest li proposa la traducció de les Lletres del Ciceró al català, per a la fundació Bernat Metge. Hom té la impressió que s'accentua en Capdevila un desig de perfecció que, en la pràctica, fa inviable qualsevol projecte».

24 DE MAIG DE 1935

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

[...] En una lletra em dèieu que podíem parlar als de la Publicitat per la meua col·laboració: us ho agrairia. Ara no tinc on escriure.

El dia 29 (de dissabte en vuit) ve En Prudenci Bertrana a Tarragona, estarà a casa. Mireu que la vostra vinguda no coincideixi amb la seva: ell us prendrà la vostra cambra; i –encara que tot ho arreglaríem bé– tinc por que un dels dos abreugés l'estada, i em sabria greu.

Estic traduint Ciceró per la Fundació Bernat Metge. Encara sé una mica més de Ulatí que no em pensava. Podré fer una versió molt segura i amb certa rapidesa.

Vaig saludar En Feliu Elies i En Foix entre els del Pen Club que vingueren ahir. Vaig dir a En Foix si podia col·laborar a la seva secció de la Publicitat; i em va dir que se n'havia de parlar amb en Carles Capdevila. ¿No és un mal auguri? –Si els Hurtado volien... potser ara no són al diari. No sé com va. M'hi podríeu fer alguna cosa?

*Adéu. Escriviu-me. Records afectuosos a tots els de casa vostra.
Josep Maria Capdevila.*

Tant en les lletres del 24 de maig de 1935 com en la del dia 10 d'agost de 1935, mostra la voluntat de realitzar els treballs que té entre mans. Hi diu: «Cada dia m'agrada més fer les coses a consciència, i em sembla que convé més a Catalunya donar exemple de bona fe i probitat literària».

10 D'AGOST DE 1935

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

No tinc temps de fer el treball sobre En Prat de la Riba en 10 dies –ara rebo el cartell: En Greugés no m'havia dit res. I tant que m'agradaria fer-l'ho! No puc. Cada dia m'agrada més fe les coses a consciència, i em sembla que convé més a Catalunya donar exemple de bona fe i probitat literària. Potser, amb temps, no faria més que afegir algun detall en l'estudi que ara improvisaria. Tant se val. A més jo no faria de la història política d'En Prat de la Riba, és a dir dels fets polítics d'aleshores, sinó en allò que servissin per fer comprendre el seu esperit, la seva actitud, etc. I això potser no és l'intent d'En Cambó en donar el premi.

Ja veieu que fins per delicadesa no puc concórrer-hi.

I quin bon dia hauria passat amb vós, En Junoy, en Prat, en Manent i els amics premiats a Castelltorsol! Encara potser sense pendre part al concurs, hi vingui.

Adéu. Gràcies. Afectuosament.

Josep Maria Capdevila.

Serrahima tornarà a demanar a Capdevila que es reincorporés al diari arran de el nou gir que es dóna en la direcció i que encapçalaria Fèlix Millet i Maristany.

En aquest moment tornem a veure un Capdevila reafirmant que «*un gran diari de cultura –i de cultura cristiana- amb una ideologia social sostinguda sincerament: és impossible que no triomfi*».

15 DE DESEMBRE DE 1935

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

La lletra d'ahir va donar-me una alegria. Ja sabeu la confiança que tinc en vos i En Millet. Si podíeu tornar al diari a la seva ideologia i actitud primera –encara amb més energia i valentia- crec que faríeu un gran bé al país catòlic. A més encara tindríeu elements per fer-ho bé –tot i la mort del nostre amic Pugès. Tenim encara en Ruiz Manent i En Romeva. Segurament us hi escriuria l'Ossorio i En Morera i Puyol. Potser En Junoy acceptaria la crítica artística. Tindríeu de seguida la joventut fejecista i tot el catalanisme de dreta que no havia perdut el seny, i aquells –em sembla, nombrosos- ara penedits d'haver-se donat a un deliri partidista, suïcida, que ha llençat en poc temps al desprestigi i a la vergonya les dretes castellanès i catalanes.

Un gran diari de cultura –i de cultura cristiana- amb una ideologia social sostinguda sincerament. És impossible que no triomfi. Ja hauria triomfat si no hi hagués haguda la covardia més inexplicable i ridícula. Si els catòlics sabien pendre una actitud cristiana, conciliadora, acollidora, aplaudint el contrari en allò que no és contrari: sabent estimar aquells punts de coincidència, i no rompent-los com he vist fer expressament preferint desviar-se de la pròpia doctrina en el moment que l'adversari l'acollia: si us deixaven fer aquest diari estic segur que, encara avui, tindria un èxit extraordinari que us sorprendria.

No crec que us atureu aquí. Tinc confiança que fareu molt bones coses. Però aquesta ja n'és una.

La meua felicitació a En Millet. Us espero un d'aquests dies. Salutacions afectuoses als de casa nostra. M'agradaria veure els dos petits, que quasi no coneixeria: el nen, tan bonic, deu ser esplèndid. Vostre. Josep Maria Capdevila.

ii) *El 'Dietari de Guerra'*

Amb data 7 de març de 1970 trobem a l'Arxiu un conjunt de notes manuscrites i en la seva portada hi veiem anotat: "*CLARÍCIES. Entorn de coses viscudes*". Aquests escrits pretenen ésser un conjunt de reflexions del mateix Capdevila sobre punts viscuts i relacionats explícitament amb la guerra civil espanyola; en ells hi denuncia la crítica a les relacions de poder que neixen en el si de la mateixa Església i que en tenen el clergat com a causa. Hi podem llegir la denúncia del posicionament del cardenal Isidre Gomà o del bisbe Josep Cartañà. Contràriament a aquestes postures, Capdevila reclama, en defensa de la mateixa església, l'universalisme del seu evangeli i la comprensió de l'església com l'aplec de fidels del món amb un profund sentit evangèlic que reclama la doctrina de la caritat i de la justícia. Ens diu Capdevila: «*No és hora de dir la veritat? Per què no es diu? Aquesta guerra ha estat moguda pels militars, rendistes financers i també per la Clerecia*». ³²⁷

Ja sé que si un dia aquest dietari sortia al públic, li cauria damunt una pluja de calúmnies de la clerecia. Un dia Voltaire es planyia de les calúmnies dient: em calumniem perquè pensen que alguna cosa en resta. Doncs bé, la mentida jesuítica va dir que Voltaire (?): "calumnien, calumnien, que alguna cosa resta!".

A mi ja sé què em diríeu –a més d'altres coses, potser les més emmetzinades, que no puc ara sospitar: em dirien que tot el que dic són invencions, que sóc massó, sectari, heretge, ignorant, fill del dimoni, etc.

Però aquesta pluja de calúmnies no trauria res a la pura veritat. Escric en defensa de l'Església. Si he vist una clerecia desviada de l'Evangeli, inconscient, estúpida, oblidada de les ànimes i aferrada al diner –que en diuen "béns de l'Església", jo ho he de dir. L'Església no és la clerecia. L'Església militant és l'aplec de tots els fidels del món. La clerecia n'és una part a voltes sana, a voltes insana.

La clerecia no és l'Església. La clerecia abjecta és fora de l'Església, i la que és digna és una part de l'Església, no tota ella.– La història de l'Església no és la història dels clergues. Quan serà que tots ells perdona la mania de creure's que

³²⁷ De la mateixa manera, Carles Cardó denunciarà en la mateixa línia també els fets que propicien la Guerra Civil espanyola. Vegeu d'ell mateix, la publicació l'any 1994, «El Gran refús: el capítol VIII (inèdit) del llibre. Les dues tradicions, Història espiritual de les Espanyes», ed. Claret.

són tota l'Església de Déu? Quan perdran la pretensió d'instaurar a les nacions la teocràcia?

Mentrestant seria com una (traïció) covardia impensable que per temor a cap calúnnia, no digués la veritat en defensa a la veritable Església.

Alhora, és curiós observar com, a part del *Dietari*, en les poques lletres que ens han arribat hi ha poques referències a la guerra. Tal i com apunta Joan Carreres, «només unes poques lletres i algunes col·laboracions periodístiques més aviat esporàdiques, són les úniques notícies que tenim de Capdevila des de l'estat de la guerra civil, fins a final de 1937. N'ha restat un article publicat a la revista «Estat Català» (Tomàs Bergadà, 4-IX-1937)». En alguns casos participaria en iniciatives culturals destinades a recaptar fons per als ferits de guerra i mantenir els hospitals de sang. «El 18 de gener de 1938, als divuit mesos de la insurrecció militar, les petites anotacions de Capdevila –datades encara a Reus es convertiran en un *Dietari de Guerra*, lúcid i corprenedor. La primera part d'aquest diari consta de 9 quartilles manuscrites a dues cares. A aquesta cal afegir una segona part d'una vintena de pàgines en esborrany».³²⁸

Troblem un escrit datat d'octubre de 1936 on expressa la denúncia contra el feixisme militarista que, conjuntament al capitalisme egoista i l'economia liberal, seran els que hauran aturat qualsevol pacífica possibilitat de reforma social. I tornarà a explicitar la denúncia als qui, davant la pèrdua del poder, no han fet res més que emprar la violència com a mitjà per a recobrar-lo. Es trenca, doncs, el somni del temps esperat en que només del *treball* se n'hagi de derivar l'*autoritat* i el *poder*.

Reus, 3 d'octubre de 1936

“En aquests dies de guerra ens arriben els ferits i omplen els hospitals. Alguns arriben lisiats, alguns invàlids per tota la vida. Els qui estem a la rera guarda també vivim la lluita. Aquell que no la visqués seria un desertor. Lluitem units amb els del front. Sense la unió de tots i la generositat de tots aniríem a una desfeta. El Centre de Lectura, duent el seu esforç a la lluita, ha obert una exposició d'obres de pintors i escultors reusencs i les sorteja -ofertes generosament pels artistes destinant-ne el rendiment als Hospitals de Sang. Si l'exposició fos només un acte de cultura ja us diríem d'acudir-hi, però avui

³²⁸ Joan CARRERES. Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica. PAM, 2003, p. 70 i seg.

Uacte ve doblat d'aqueix altre fi tan just, tan humà i tan patriòtic: Acudir vora els nostres ferits innocents que han vessada generosament la sang, i ara, tant més que el guariment, necessiten veure la nostra sollicitud afectuosa. Són ferits innocents en una lluita manifestament provocada i que ningú de nosaltres no volia. És una lluita per la llibertat dels pobles i per una major justícia humana. El feixisme militarista ha estat, des de la sublevació del general Sanjurjo, l'enemic de la llibertat de Catalunya. Ha estat igualment l'enemic dels obrers. Tota reforma social hem vist dificultada i obstruïda per aquesta força congriada per l'egoisme capitalista. No volien la reforma duta a terme per lleis pacífiques. Volien resistir fins a la violència. I ho han fet en els moments en què es veieren fora del poder, tement que les lleis canviessin aquella societat injusta, plasmada per l'economia liberal, es llançaren al carrer amb les armes. No han volgut un pacífic canvi legal. A les lleis noves que veien venir, oposaren la violència fins a portar la guerra civil.

Una nova vida, regulada per lleis noves, era esperada a totes les terres hispàniques per tothom qui no estès engegat per l'egoisme. I ara mateix la victòria seria vana si no duia amb ella una renovació profunda en el viure del país, afermada per lleis noves. Hem somniat tots un temps a venir més just en què només del treball derivessin l'autoritat i el poder. Tan falsa com l'aristocràcia de la sang és l'aristocràcia del diner. Una legislació que eviti l'acumulació de la riquesa en mans privades és una obra d'ordre i de pau. I els obstacles que s'hi posin són de desordre i de guerra. I és aquest desordre i aquesta guerra que duia en si mateix el feixisme. I és la guerra que ha provocada. Hi hem estat duts a la força; lluitem per la defensa contra la doble tirania que intenta l'esclavitud dels pobles i dels homes: De Catalunya i dels treballadors.

Ens han dut a la lluita i veiem venir-ne els ferits que hi han vessada generosament la sang. Sofrim la guerra des de la reraguarda, amb els lluitadors del front. A cada acte per alleugerir les ferides sabem que tothom ha d'acudir-hi a la primera crida. Per això, en voler desvetllar vivament el vostre interès per l'Exposició del Centre de Lectura, sabem que només hem de dir una cosa: És per als ferits, és per als Hospitals de Sang'.

Un any més tard de la seva arribada a Tarragona es casa en segones núpcies amb Maria Dolors Pujol i Solanellas. En la lletra a Serrahima li demanaria uns papers per a preparar el casament i li comenta la intenció d'escriure un petit tractat de sociologia.

21 D'OCTUBRE DE 1936

Sr. Maurici Serrahima

Caríssim,

Gràcies de treure'm aquells papers, els necessitava i varen arribar a l'hora. Eren pel casament. Ja coneixeu la meva dona. Esperem que un dia ens vindreu a veure a Reus on vivim (carrer de Frederic Soler, 77, xalet). Si vineu abans a Barcelona us telefonaré i parlarem llargament. Aquest hivern voldria escriure una petita sociologia i acabar la metafísica. Ja tinc acabada l'ètica).

Adéu. Salutacions afectuoses a tots els de casa vostra.

Josep Maria Capdevila.

Escriviu-me. Digueu-me si treballeu gaire. Perquè les cartes m'arribin més puntualment adreceu-les a nom meu al Centre de Lectura, Biblioteca, carrer Major, 15. Reus.

I també, al cap d'un any neix la seva filla, *Maria i Elissa*. En la següent lletra que llegim a Serrahima, mostra la satisfacció per la tasca docent que està duent a terme a Reus i li comenta el fet que les noves obligacions fan que minvi la producció escrita en favor de la lectura. I en tornar a fer referència a la guerra, al·ludeix a les conseqüències d'aquesta pel fet que el país es trobi '*depauperat materialment i espiritualment*'. Per aquest motiu, el *deure* no serà '*dir com s'hauria d'ésser, sinó ésser com s'hauria d'ésser.*' I l'únic camí és l'exemple, apel·lant així a la *sinceritat* i a l'optimisme en tant que cadascú des de la seva feina ha d'*omplir el país amb l'alegria dels fets, de les obres, dels exemples*. Al final de la lletra hi llegim l'elogi al «*Werther, romàntic*» de Serrahima i que apareix publicat l'any 1938 a la «*Revista de Catalunya*».

8 SETEMBRE DE 1937

Sr. Maurici Serrahima

Estimat amic,

Ja era hora que us escrivís. No penseu que he tingut cap mena d'apatia si no és d'escriure cartes. I ja en sabeu la causa. Encara he d'escriure a En Manel Serra, tot i que hi penso cada dia. Què dir-li? Ara la nena em dóna tema. Bé: es diu Maria i Elissa com la seva àvia materna. Veniu a conèixer-la. Si no fa un canvi la trobareu bona minyona, grassa, i la seva mare li troba moltes gràcies que, amb el descompte de consuetud, es poden creure.

Jo noestic descontent de la feina. En tenia tanta a fer, i encara me'n queda tanta! No és que escrigui gaire, de moment el llegir em fa perdre l'escriure. Tinc moltes coses començades, i completament planejades: els manca només una feina

de redacció que podria ser ben ràpida. Per què no la faig? Perquè no porta pressa. Més en porta el llegir. Tinc un torn de llibres aclaparador. No per diletantisme, no: per complir amb els meus deures professionals amb una certa consciència. Un dels estudis –ja un xic avençat, que tinc i em fa una certa il·lusió, és un sobre Auziàs March. Aquest és d'una mica de calma i paciència. Un altre, molt diferent, i també de paciència, sobre Machiavelli.

Ara tenim ben definit el nostre deure: no dir com s'hauria d'ésser, sinó ésser com s'hauria d'ésser. Ens trobem amb el país depauperat materialment i espiritualment. I ja sabem que la pobresa espiritual vol dir una mescla d'exaltació malaltissa i d'apatia: és a dir: un desequilibri. Hi haurà poca gent que no hagi perdut l'enteniment i amb aquest el sentit de la mesura. Ningú no haurà corregit els defectes i vicis d'abans de la guerra. Tota predicació seria estèril i ens portaria a l'últim a lamentacions pessimistes a la típica manera castellana. L'únic camí és l'exemple. Hem d'obrar i de parlar amb una sinceritat més clara que mai. Ens haurem de relacionar estretament tots els que pensem de la nostra manera i, cada ú dins la seva feina, omplir el país amb l'alegria dels fets, de les obres, dels exemples. En tots sentits, hi ha tanta cosa a fer!

Jo tinc la meva tasca a fer ben clara i definida. I ja veureu que, així que pugui publicar, no em dirà ningú que no escrigui abundantament.

He llegit el vostre estudi sobre "Werther". Em sembla que és originalíssim. El vincle que establíu entre la literatura i l'amor propi, tal vegada sigui fecund: l'hauríeu de revisar i fer-ne noves aplicacions. Teniu tota la raó a contradir l'opinió de Sainte-Beuve. N'hem de parlar llargament quan ens vegem – Ara no voldria que m'escapés aquest correu: ¿Vindreu a Reus? Encara no tenim començat el curs acadèmic, i no vaig a Tarragona. Digueu-me quan hi aneu. Veniu sigui com sigui. Ja podeu pensar que no us podem tractar gaire bé, tan bé com voldríem, no hi ha res a la plaça, de vegades no tenim pa. Però (?) la bona voluntat.

Volia amb aquesta lletra incloure-us en una a En Manuel Serra. No en sé l'adreça: Encara viu al carrer del Carril (núm 13 o ?) Avui mateix li escriuré i us enviaré la lletra perquè la hi dirigiu.

Records de la meva muller. Us esperem.

Ben afectuosament: Josep Maria Capdevila.

Amb això, tot i que emprendrà durant la seva estada a Tarragona diferents iniciatives cíviques i culturals, rebrà des de Barcelona la invitació per a formar part de la *Institució de les Lletres Catalanes*, tal com llegim en la següent lletra datada de 23 de desembre de 1937 de Josep Pous i Pagès. El nomenament, el 7 de març de 1938, fou compartit conjuntament amb Joaquim Ruyra i Gabriel Alomar. Joan Carreres ens diu que «a la desmoralització provocada per la

guerra, Capdevila hi respon des de la Institució de les Lletres Catalanes amb un treball sistemàtic i organitzat».³²⁹

23 DE DESEMBRE DE 1937

Sr. Josep Mª Capdevila

Estimat amic: A primers d'any hi ha el propòsit d'afegir algun membre nou a la Institució de les Lletres Catalanes. I un dels homes que tenen més dret a formar-ne part i que nosaltres tenim més necessitat d'adjuntar-nos, indubtablement sou vós. Ara bé, com que cada ú se sap les seves coses i abans de fer la proposta hem d'anar a la segura, vos prego que em digueu amb tota franquesa: 1er Si us interessa formar part de la Institució de les Lletres Catalanes; 2on Si teniu possibilitats per a venir a Barcelona i assistir a les sessions. Aquestes són 4 mensuals: dues del ple i dues de la secció. Cada una retribuïda amb 50 ptes.

Tot el que em digueu restarà entre nosaltres dos. A mi personalment em faria una gran il·lusió que acceptéssiu. I sé del cert que ens faríeu un gran servei.

Bones festes i maneu

J. Pous i Pagès

Serà a primers de gener de l'any 1938 que Capdevila anirà escrivint, sense cap afany d'ordre, els pensaments que conformaran les quartilles que ens han arribat del dietari que més amunt hem esmentat, i que en aquest punt del treball transcriurem. Respecte aquests pensaments, diu: «(...) escriuré en desordre. Aquest escrit m'és un esplai; no és una història. No vull que em prengui massa temps. Ho aniré escrivint a manera que senti algun fort desig de dir les coses».

Capdevila iniciarà l'escriptura del *Dietari*, tal com manifesta, per tal de poder expressar, en relació a la guerra, *esdeveniments* i *judicis*. I així, a través de la seva redacció, *cercar la veritat que els vels estan emmascarant*. Per això, quan ell mateix rellegeixi aquestes notes, de la seva justa ponderació, n'hagi de venir

³²⁹ Vegeu els apartats que desglossa Joan Carreres dedicats a l'activitat de Capdevila des dels vessants periodístic, pedagògic i crític, i l'apartat que dedica a la intervenció de Capdevila en la creació dels Arxius Literaris de la Institució de les Lletres Catalanes. Joan CARRERES. *Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica*. PAM, 2003.

la serenor de l'esperit (D1).³³⁰ En les quartilles hi ha l'expressió de la violència dels bombardejos i de les morts causades pel feixisme (D2, D6, D9, D10); fa referència a la incongruència de la possible excomunicació anunciada per part de Roma pels catòlics que no s'adherissin a l'aixecament militar (D3); també es denuncia al clergat pel finançament econòmic que dóna a l'aixecament militar (D4, D7). Capdevila explicita el recolzament que tingueren els revoltats per part dels jesuïtes i dels bisbes catalans, d'Isidre Gomà i de Josep Cartañà, i recrimina les pastorals favorables a l'aixecament i al sentit de creuada que se li dóna, i amb això, la pretesa ignorància i silenci de Roma davant els fets reprovables (D5). I és que Capdevila, essent catòlic, criticarà molt durament el fet que no es denunciï taxativament per part de Roma la violència i les morts causades pel feixisme. Tanmateix, el silenci o la hipocresia d'aquells que, anomenant-se religiosos, no viuen d'acord al compromís i la valentia que la seva condició hauria de suposar (D5, D9). En la novena quartilla, la més extensa, hi trobem el reclam que fa al sentiment de *justícia*. Davant el creixement del feixisme a Europa, es posa de manifesta la hipocresia de la diplomàcia política i la connivència dels poders polítics amb la brutalitat que el feixisme desplega. Serà el moviment obrer internacional el que es compromet davant l'amenaça que suposa, i Capdevila apel·la al crit de denúncia que ve d'Europa de la mà de Maritain o de Bernanós. Essent profundament cristià el sentit de justícia, es pregunta Capdevila perquè els catòlics no el senten i viuen com a seu (D9, D10).

D1. *A deshora, perquè som a 18 de gener de 1938, començo un dietari de la guerra. Hi anotaré els esdeveniments i judicis que em faria mal de no dir, que potser tinc el deure de dir, i que no m'agrada de dir en conversa. Vull que me'n quedi, almenys per a mi, una memòria. Vull asserenar-me l'esperit amb l'expressió d'aqueixes veritats, i tinc per malsà que em restessin inexprimides. Les veuré millor, les ponderaré, i potser algun dia em facin, a mi que sóc oblidatís, de memòria quan les voldré. I encara en seran més útils amb l'intent que tinc fet, de no mesclar-me gens, si puc, en afers públics, amb el*

³³⁰ Vegeu tot seguit la transcripció del plec de primeres quartilles del Dietari -D1-. I respecte als 'vels' als quals ens referim, escriu en el novè plec de quartilles -D9-: «Els catòlics holandesos, des de la seva premsa han tret d'una vegada la màscara religiosa amb què s'intentava cobrir sarcàsticament aquesta guerra. Franco, diuen els catòlics holandesos, ha cridat els invasors estrangers, envia els moros a la lluita contra l'exèrcit espanyol, bombardeja ciutats obertes; és irrisori de cobrir aquests actes amb l'Evangelí».

convenciment que la meua tasca és en afers d'altra mena. Em cal, doncs, airejar l'esperit i no estancar-hi tantes coses viscudes i no dites. Les escriuré en desordre. Aquest escrit m'és un esplai; no és una història. No vull que em prengui massa temps. Ho aniré escrivint a manera que senti algun fort desig de dir les coses.

* * *

D2. Els nostres han pres Terol fa pocs dies. Els feixistes, amb avions italians, venen cada dia a bombardejar ciutats i pobles. A Reus, en l'últim bombardeig, fa pocs dies, mataren alguns innocents: sé de dues nenes que venien de cercar el pa.

* * *

D3. Diumenge (13 de gener) estigué a casa el nostre amic Chopitea (cunyat de M. Serrahima) i ens digué que el Papa havia estat a punt de excomunicar els que no érem partidaris dels militars i dels feixistes. O sé que n'hi hagi. Hauria estat una errada, com tantes de Roma quan Roma s'ha posat en política.

* * *

D4. No és hora de dir la veritat? Per què no es diu? Aquesta guerra ha estat moguda pels militars, rendistes financers i també per la Clerecia. Gairebé tota l'alta clerecia sabia bé què es preparava. Ja molt abans, el bisbe Irurita, bisbes de Barcelona, havien subvencionat amb els diners que els fidels havien donat pel manteniment del culte i clerecia, la sublevació del general Sanjurjo (Els diners, o part d'ells, els havien passat per casa el senyor Bolós, vell regidor carlí de Barcelona). El dia de la sublevació, alguns canonges castellanistes anaren a Montserrat, des d'on, com d'una miranda, i potser fora dels perills de Barcelona, en veuriem els resultats... I els resultats sigueren un fracàs.

* * *

D5. Els jesuïtes havien treballat activament en la sublevació del juliol de 1936. Es passaren incondicionalment al general Franco, i encara uns que viuen a Barcelona conspiren.- Si se'ls pren i se'ls processa, diran -i potser també el Papa, sempre amb aquella mena d'ignorància que ja fa riure- diran que són persones sagrades. Però són persones sagrades que han moguda una guerra civil i horrenda, són persones sagrades tacades amb mil assassinats, i tacades amb la sang dels mil assassinats dels feixistes, tacades amb la sang de

tota aquesta lluita. Més valdria que en lloc de dir-los persones sagrades els diguéssim persones sacrílegues. I el mateix podem dir dels Bisbes que, a més d'ajudar a moure la guerra, han tingut el cinisme de signar una pastoral (pastoral ?) a favor del general Franco. Ja no poden al·legar, quan l'escrivien o signaven, que no sabien quina mena de lluita seria... Havien vist les víctimes innombrables del feixisme a Mallorca, a Saragossa, a moltes ciutats de Castella i d'Andalusia. No ho ignoraven. I Roma encara calla? No valdria més que en lloc de parlar tant contra el comunisme, de política, dels que són fora de l'Església, corregís aquests eclesiàstics? Ho farà el poble, i li diran sacríleg? És hipocresia de Roma? És ignorància? Sempre aquesta ignorància de les coses que té el deure de saber!

Aquesta ignorància de Roma és còmica. Roma ignora que els jesuïtes –contra les ordres dels pontífexs últims– es posen en política? No ha sospitat mai que per això els suprimeixen a Espanya? Però, Roma pot ignorar que els jesuïtes, gairebé des de la seva fundació, torcent els designis del seu fundador, no han fet sinó immiscuir-se en la política de les nacions? Ho sap tot el món, i els Papes que tenen el deure ineludible de corregir-ho, no ho saben? I ho ignoren després de qui suprimí aquesta Companyia amb raons prou suficients?

No puc tenir gaire esperança que Roma obri amb la noblesa que caldria. (?) que la clerecia no és l'Església, encara que de vegades ho vulgui per (?) al poble. El bisbe Cauchon no era l'Església, encara que es valgués del nom d'aquesta per martiritzar santa Joana d'Arc. I els reverends jesuïtes no eren església –n'eren fora– quan torturaven l'esperit innocent de sant Lluís Gonzaga que moria fora de la Companyia, refugiat en un convent de Caputxins.

* * *

D6. 21/1/1938. Ahir al matí, era a la Plaça de Prim, a fer cua per l'automòbil de Tarragona, i em diuen que s'ha sentida una detonació. En arribar a Tarragona veï que havien estat bombes feixistes llançades a la població civil. Havien tocat un naulí anglès que feia dies –em digueren– que era al moll, i mataren dos o tres homes al moll: eren treballadors, ja poden estar contents.

Avui, en anar a Tarragona, a $\frac{3}{4}$ de 1, han tocat les sirenes d'alarma. Hem baixat de l'automòbil, i ens hem ficat a un refugi. Quan, després, arribem a Reus, veig gent sortint dels refugis, i una munió al cap d'amunt del carrer de Llobera. Hi havia llançades bombes.

No em sé estar de pensar en aquells cardenals, tan imprudents com estúpids, que votaven amb papereta oberta en un fals plebiscit, a favor de la dictadura de Mussolini. ¿No valia més que es limitessin a predicar l'Evangeli? El feixisme va fent la seva sembrada de crims.

* * *

D7. Diumenge 30/1/1938. Cada dia vaig tenint més notícies de la intervenció de la clerecia en la preparació d'aquesta guerra. Uns que es deien Landa –de família militar, falangistes anunciaven amb certesa la seva revolució sis mesos abans d'esclatar. Un centre carlí, fundat a Tarragona recentment, s'omplia en vigílies de la revolta de propietaris del camp que anaven i venien i llur agitació era tan sospitosa que fou denunciada (m'ho contava un dels que feu la denúncia). Els digueren que havien de clausurar aquell centre. Esclata aleshores la revolta, i comença a veure's desfavorable; i tots aquells propietaris a corre-cuita i carregats de paquets i cistells (segurament plens d'armes) se'n tornaren a les masies i els pobles –allí després els mataren. I tots ho condemnàvem com un crim. Aleshores no sabia que ells havien comès el crim horrible de preparar la guerra.

Molts són que havien tingut converses amb capellans en què els havien dit que es preparava un alçament armat que aterraria la república, etc.

El Pare Negre, jesuïta, el dia 18 treia tots els diners del banc, el dia 19 els militars es sublevaven.

Els jesuïtes donaren a Falange espanyola, com a adherits a ella, les llistes de les Congregacions marianes. Els congregants ho sabien? Alguns o molts possiblement no.– Això és indiferent als reverends Pares, perquè donen la submissió d'aquelles ovelles com absoluta.

* * *

D8. 7/2/1938. A vegades el país, la família, els amics no corresponen al nostre afecte i al que en voldríem, de vegades veiem la pàtria perduda, i la voldríem salvar; la justícia desfeta i la voldríem salvar. Aquests enfonsaments ens fan patir. Però alerta! No hem de perdre mai ni la serenitat ni la temperança, mai hem de moure'ns més enllà de la raó, ni hem de perdre el seny, hem de mirar sempre l'economia espiritual: els límits del deure i tancar-nos-hi. (?) no ho sabia per quan escrivia de Ginebra: "No hi he trobat una mare i el sentiment filial s'és dolçament apagat a la meua ànima. En un mot, encara sóc un elector, més ja no sóc un ciutadà". (vol.1, pàg.92) No sabia que el bon ciutadà vota pel que li sembla millor, i ja ha complert, i no cal que espiritualment s'expatriï; és un bon ciutadà si ha votat els millors reflexivament i honesta, encara que els millors no li semblin gaire bons. La ciutat no (?) a les efusions que voldríem? Doncs donem-li allò que es mereix i prou. La família no correspon a l'afecte que li tenim? Doncs no ens hi donem sinó fins on ella admeti. Que ells es facin la mesura; i ja heu donat tot allò que devíeu si doneu tot el que us és admès. No imposeu la mesura del vostre amor als altres, sinó, al contrari, doneu al vostre afecte la mesura que els altres admetin. Sempre amb la disposició de donar més, i això ja exclou l'egoisme; en aquesta disposició hi ha la nostra generositat i grandesa d'ànima; però no us obstineu a donar allò que no us vulguin. Si us hi obstineu, primer

donareu efusivament sense mida; de seguida ve la tristesa perquè no us veieu ben correspost; i ve de seguida la queixa, les exigències, i potser l'enemistat i l'odi. Us heu donat mal viure i heu donat mal viure. Heu perdut energies, us heu perjudicat –sense fruit i (?) immoralment.– i potser hem perjudicat als que preteníeu estimar. Alerta! Qui no mira els límits del deure manca al seu deure.

* * *

D9. Inicis 1938. El sentit de la justícia és profundament cristià. La defensa del feble oprimat pel poderós és característicament cristiana. Ho és en tanta manera que aquells que no són cristians per les creences i defensen la justícia són, de fet, més cristians que aquells que diuen creure en l'Evangelí però, s'oposen, de fet, a la justícia.

Així, en els cors encara no envilitats de creients i d'incrèduls, s'alça unànimement una paraula: justícia!

És que se'n perd el sentit? I que valen els pactes de les nacions entre elles? Per què es representa tanta comèdia en la diplomàcia i la política internacional? També fan sofrir-nos una comèdia deplorable entorn dels bombardejaments de les ciutats obertes, aquests atemptats horribles contra els infants, els vells i les dones.

A la cara dels pretendents investigadors els feixistes han repetit el crim, i després... després ve el silenci; i el crim novament és repetit; i ens diem cada vegada: és que ningú no té cap sentit de la injustícia?

Així... Davant dels darrers esdeveniments europeus, en els cors encara no envilitats de creients i no creients s'alça un clam d'una paraula: justícia!

És que no pot haver-hi justícia? Que se'n perd el sentit i només ha de vèncer només la força bruta i la violència? I què valen, doncs, els pactes de les nacions entre elles? I per què es representa tanta comèdia internacional diplomàtica i política?

Només feia uns dies que havíem presenciat també una comèdia deplorable d'aquesta mena davant dels bombardejaments de ciutats obertes, aquells horribles atemptats en què fins a tenir aterrada la brutalitat del feixisme. És el nostre deure d'avui, i el compliment. I, a la comèdia internacional de la brutalitat i l'egoisme, oposarem amb energia la unió internacional dels defensors de la justícia.

Sí, tenim els obrers d'Anglaterra i de França que protesten i hem sentit la protesta d'universitaris anglesos; la dels catòlics holandesos, vora la d'aquells escriptors catòlics de tan prestigi com Maritain i Bernanos, que no podien restar indiferents davant dels opressors dels esperits i dels pobles.

Els catòlics espanyols s'uneixen al clam de justícia que es va alçant arreu d'Europa. I tots tenim confiança en la victòria definitiva de la justícia. Tots esperem veure desfeta aquesta primàcia de la brutalitat defensada pel feixisme. Ho esperem, però sabem que hem de lluitar-hi amb energia. És el nostre deure

d'avui. Davant de la comèdia internacional (?) de què són víctimes a centenars, pobres infants, i pobres vells, i pobres dones...

A la cara dels investigadors els feixistes han repetit el crim, i després... després ve el silenci, i els dies passen i el crim es repeteix, i ens preguntem cada vegada: és que ningú ja té cap sentit de la justícia... Avui bombardeja les viles de la costa catalana, Tarragona, Reus i una altre dia Barcelona... I només els obrers de França i d'Anglaterra veuen venir el dia que demà les bombes terribles esclataran damunt de París i de Londres... El capitalisme anglès que Chamberlain representa exactament, conferència amicalment amb els assassins i pacta amb ells els esquarteraments dels països febles. Aquests obrers representen dins Europa, gairebé (?), el sentit cristià de la justícia.

El sentit de la justícia és profundament cristià. La defensa del feble davant de la injustícia del fort i del violent, és típicament cristiana. Per què no tots els catòlics tenen aquell sentit prou viu? Per això hem pogut veure que de fa temps alguns catòlics de tan relleu com Maritain o Bernanós, es posaven decidits a reprovar que en nom de Crist es cometessin crims esgarrifosos i s'hagués preparat aquest vilisme, sublevació militar i amb ella la guerra civil. Els catòlics d'Holanda també segueixen en la noble protesta.

Però aquella protesta qui més ha de fer-la sentir són els catòlics d'Espanya. Podem permetre ni un moment que en nom de Crist i de la seva Església es digui que aquesta guerra horrible és una "guerra santa"? Podem aprovar mai que atribuint-se el nom de l'Església ajudessin a preparar-la uns bisbes i uns jesuïtes?

En aquests bisbes i jesuïtes adherits a la força bruta i a la violència injusta de Hitler i Mussolini, els catòlics no hi veiem, naturalment, l'Església, sinó uns deplorabilíssims clergues que enganyats en la política voldrien enfangar-hi el nom de l'Evangeli. Ja sabem que l'Església ben sovint ha patit de l'apostasia i l'enviliment de part de la seva clerecia.

Però l'Evangeli resta immaculat, i diu i dirà eternament la pura doctrina de la caritat, la justícia.

L'acanallament dels Gumà i Cartanyà, si ens dol moltíssim per l'escàndol que donen... no ens estranya gaire...

I els catòlics de tot el món hem de lluitar incansablement i conjuntament per totes les causes justes. I manquen si les obliden... és que obliden la doctrina abnegada i generosa de l'Evangeli.

I els catòlics d'Espanya, com els catòlics conscients a tot el món, alçarem ara la protesta contra aquests poder tirànics i (?) dels pobles lliures, conculcadors de la llibertat dels esperits i del poble.

El punt sisè dels tretze punts (?) publicà el govern de la República espanyola.

a) Garanties... (?) garanties en ordre civil i social

b) Llibertat de consciència. Els no catòlics. Els catòlics.

c) Lliure (?) de les creències i pràctiques religioses...

d) Aceptació lliure de fe .- Manifestacions externes: la inquisició. J. De Maistre. Hipocresia.- Inquisició. Calúmnia.- . (?). Anticristià (?)

Cal dir la veritat. No dissimular-la. L'esperit de domini (?). Són pecadors, i són els catòlics que ens ho hem de corregir. No dissimular estúpidament, sense humilitat.

e) Llibertat. Implica un apostolat. Sense llibertat..., el perill és un (?) L'exemple l'Església d'Espanya (?) Un altre perill: la teocràcia amb la política, que substitueix l'apostolat. La revolta militar. Una persecució religiosa.

Les relacions de l'Església i l'Estat. segons el temps. Avui: Església independent i som els catòlics els primers que ho hem de fer.

* * *

D10. Cada dia hem de sofrir els horribles bombardejament de les ciutats obertes. Encara tenim fresca la impressió de les últimes bombes llançades divendres al mercat de la Barceloneta on feren nombroses víctimes, la majoria infants i dones.

I encara el cardenal Gumà amb els bisbes i els jesuïtes que el volten en gosa dir "La guerra santa"!

Els catòlics holandesos, des de la seva premsa han tret d'una vegada la màscara religiosa amb què s'intentava cobrir sarcàsticament aquesta guerra. Franco, diuen els catòlics holandesos, ha cridat els invasors estrangers, envia els moros a la lluita contra l'exèrcit espanyol, bombardeja ciutats obertes, és irrisori de cobrir aquests actes amb l'Evangelí.

A la protesta dels catòlics holandesos, seguint els catòlics de França, ha d'unir-se la protesta dels catòlics de Catalunya i de tota la República. Aquesta protesta ha de fer-se cada dia més enèrgica. No podem tolerar que es cometin aquests horribles crims en nom d'una Església que els reprova.

Se'ns dirà que hi ha bisbes que beneïren aquesta guerra fratricida.- Sí, replicaríem, com hi ha militars que poden traïr la pàtria, hi ha bisbes que poden traïr l'Església; com hi ha hagut uns generals que trepitjaven llur honor (la cosa que un bon militar estima més), també, hi ha hagut uns bisbes i uns jesuïtes que han trepitjat l'Evangelí.

Aquests bisbes i jesuïtes abandonen l'apostolat evangèlic, única tasca que els és pròpia, i es donen a la política de Hitler i Mussolini, obertament girada contra el Papa; aquests bisbes i jesuïtes ja són al caire de l'apostasia.

Als catalans ens sembla lògic. Veiem a aquest cardenal Gumà, el bisbe Cartanyà i els jesuïtes catalans en lluita frenètica contra Catalunya. No senten l'amor natural de tot home al seu país. Havien preparat amb alguns generals, una sublevació que, sortís com sortís, era sempre contra Catalunya. Aquests veritables monstres és lògic que traïxin l'Església i acabin en l'apostasia.

JosepMariaCapdevila

* * *

En relació a l'activitat de Capdevila durant la guerra i en relació a les tasques encomanades pel govern de la *República* de guarda del patrimoni d'art, referim el següent escrit, ja finalitzant la *Guerra Civil*, en què Capdevila intervé en la petició de Jordi Olivar, magistrat de l'Audiència de Barcelona, per a la preservació del monestir de Montserrat.³³¹

Final guerra -1939. Montserrat.

La guerra i el monestir.- Em vingué a veure a Barcelona en Jordi Olivar, pare dels monjos de Montserrat i germà de l'erudit Marçal Olivar. Jo coneixia en Jordi Olivar de l'acadèmia Calaçancia, presidida per Cosme Parpal i Marquès. Era cap a l'any 7; i jo feia el curs d'ingrés universitari. Doncs, una trentena d'anys després, el 39, em vingué a parlar del perill que corria Montserrat. L'exèrcit de la república ja reculava per aquells vorals empès per l'exèrcit enemic.

Què calia fer pel monestir? D'acord amb l'Olivar, aní a veure en Carles Pi i Sunyer, germà del biòleg August Pi i Sunyer, que era conseller de cultura del govern de la Generalitat. Érem molt amics, i havíem procurat de salvar les escoles a les hores de la persecució del general Primo de Rivera.

(Sempre aquells governs centralistes i aquells generals "pronunciados" clausurant escoles, seguidors de la tradició d'aquell Ferran VIIIè que clausurà totes les universitats d'Espanya alhora que obria l'escola oficial de tauromàquia. No li valgué a la trista universitat de Cervera un manifest on declarava: Lejos de nosotros la peligrosa novedad de discurrir. No li valgué.)

Vaig anar a veure, doncs, en Pi i Sunyer a la Conselleria de cultura, immediatament em va entendre, i també immediatament va escriure un ordre per el qual podien sortir en un automòbil de la Generalitat amb dos moços de l'Esquadra En Jordi Oliver i el seu fill monjo de Montserrat (que no duia pas l'hàbit) per a parlar amb els caps de l'exèrcit de la República. Així ho feren. Arribaren a temps. Obtingueren la promesa que, no solament el monestir seria respectat, sinó que ningú de l'exèrcit no s'hi acostaria. Passaren a veure els caps de l'altre exèrcit, que era ben a prop, i n'obtingueren la mateixa promesa. Tots la compliren bé. Ningú dels dos exèrcits s'enfilà per res al monestir. Els dos exèrcits passaren pel peu de la muntanya deixant-la tranquil·la i sola.

* * *

iii) De Bierville a Amèrica

³³¹ Vegeu en relació a això, entre altres, la nota 102, p.150, dins «De la guerra i de l'exili: Mallorca, Montserrat, França, Mèxic, 1936-1975», Josep Massot i Muntaner, PAM, 2000.

El mateix Capdevila ens explica, en el seu llibre «*Del retorn a casa*», com un dia de finals de gener de l'any 1939 inicià l'exili amb la companyia de Cèsar August Jordana, Ignasi Mallol i Miquel Joseph Mayol (i que, entre les poques coses que s'endugué, a la maleta hi carregà uns volums de la *Summa Theologica* de Sant Tomàs).³³²

Així doncs, el mateix Capdevila comenta que després de passar la frontera, a la capital del Rosselló, els esperaven Pompeu Fabra i la senyora Mallol. Tot i que el grup va poder evitar la reclusió al camp de concentració d'Argelers, gràcies a un passaport col·lectiu que tramità Miquel Joseph, els van obligar a dirigir-se cap a la capital francesa. Al cap de pocs dies s'afegiren al grup Carles Riba i la seva família, i també Ferran Soldevila i la seva muller, entre d'altres.

L'establiment definitiu a Boissy el faciliten unes converses mantingudes a París entre Josep M. Capdevila i Marc Sangnier que els oferí "un antic molí agençat com un convent, dins el parc del castell de Bierville", on s'instal·laren a partir del 19 de març: mentrestant esperaren a Boissy-la-Rivière, un poblet a pocs centenars de metres de Bierville, en un alberg anomenat l'Épi d'Or, on el 2 de març quan els emigrats estaven en ple tràfec de tramitació de permisos de residència, Marc Sangnier els visitava.

Riba conegué a Bierville "les plenes hores del retorn a si mateix"; era allà on se li oferia la imatge del camí fins a les deus originals de la vida... però també hi conegué "els primers esquinçaments de l'exili: amics que se n'anaven a l'altra banda del món: a Mèxic uns, a Colòmbia d'altres; entre aquests, Josep M. Capdevila, un dels homes que he estimat més en aquest món, i el pintor Mallol, de la mort del qual, allí hem rebut fa poc la notícia".³³³

A Bierville, la llarga lletra de 22 de març de 1939 de Capdevila a Marc Sangnier, serà la síntesi en què Capdevila ens testimonia els ideals que havien sostingut, i entre aquests, el de la pau.³³⁴

Boissy la Riviere
22 MARS 1939,
Monsieur Marc Sangnier,

³³² De la part de l'epistolari que transcriu Joan CARRERES, o.c., la lletra que li escrigué, de data de 17 d'octubre de 1982, el fill de Josep Maria Capdevila, en Vicenç-Maria.

³³³ Jaume MEDINA. *Carles Riba (1893-1959)*. PAM, 1989, p. 117 i seg. Jaume MEDINA. *Carles Riba (1893-1959)*. PAM, 1989, p. 117 i seg. Vegeu també, respecte l'exili, Marta PESSARODONA, *França: La cultura catalana exiliada. Ara llibres*, Barcelona, 2010.

³³⁴ Respecte les relacions dels moviments catòlics en relació a la Guerra Civil i els diferents posicionaments en el marc europeu, entre els quals es fa referència al mateix Sangnier, Maritain, etc., vegeu el capítol XI, «La Mediació» dins Hilari RAGUER, *La Unió Democràtica de Catalunya i el seu temps*. PAM, 1976.

Monsieur,

Dans le journal "El Matí" de Barcelone, que, comme vous savez, j'avais fondé et dirigé, on avait travaillé pour la paix sans relâche- d'où provenait certaine antipathie de beaucoup de gens qui se disent de droite qui préféreraient la guerre de l'Espagne (ou si vous voulez le coup d'État qui occasionna la guerre et la révolution). Et aujourd'hui sans (?) propose de continuer plus que jamais à travailler pour la paix. Le trist d'avoir connu votre noble lutte pour la paix m'encourage a m'y en (?) Et quoique me considérant presque invalide, je suis prie de me vouloir reconnaître comme un des vôtres, le dernier et le plus inutile.

Je ne m'ai jamais mêlé dans la politique active -je n'y comprends rien et mon tempérament même m'en éloigne- ; ça affaiblit, peut être, mon intervention qui reste toujours purement idéologique. Mais chacun offre ce qu'il a, et n'est pas obligé a plus.

Vous connaissez à fond le problème ; et vous pouvez influencer puissamment sur beaucoup de mes amis espagnols, aujourd'hui dispersés partout et surtout la France. Ayez la bienveillance de m'avertir franchement des erreurs que vous pourriez trouver dans mes concepts ; vous me ferrez de bien, et no seulement à moi, mais a plusieurs.

Je suis de l'opinion que la paix ne peut s'obtenir si l'on n'y travaille en deux aspects distincts, également inéludables : un aspect spirituel et un aspect économique. Sur le premier il ne faut pas insister ; nous sommes d'accord. L'Évangile, tout net d'interprétations qui le déforment, nous en donne la doctrine et les normes. Il faut évangéliser le monde. L'Espagne en particulier, est un PAYS DE MISSIONS. Il y faut prêcher l'Évangile, tout à fait inconnu du peuple et surtout de la bourgeoisie qui se croit catholique. La masse ouvrière y reste toujours abandonnée par le clergé trop préoccupé d'affaires économiques que n'affectent qu'a lui et qui, au point de vue religieux, ne valent pas la peine. Ils donnent beaucoup d'importance à des choses négligeables, souvent à des privilèges peu raisonnables. Ça a produit dans l'Espagne une vraie perturbation dans les esprits et a propagé un anticléricalisme qui chaque jour s'aggrave de plus en plus.

Du point de vue économique, il faut une réforme que les catholiques ont le devoir d'orienter. Une réforme sans révolution. Rien d'évolutif. J'ai en traine et le concept d'évolution (?). Il faut procéder par degrés, il faut obtenir des victoires partielles, ayant un plan d'ensemble.

Le jour dans lequel l'indispensable pour la vie ne manquera à personne, la révolution sera bien difficile à faire et la guerre aussi. Alors seront affaiblies et même évanouies les causes de la guerre. Je sais bien qu'il faudra toujours pratiquer la charité chrétienne, qu'il y aura toujours des pauvres : mais ça oblige les catholiques à travailler plus et mieux.

La guerre n'es pas une loi de la vie, comme croyait Proudhon et après lui Frédéric Nietzsche. La loi de la vie c'est la paix. (Quand on dit guerre on ne veut pas dire toute sorte de luttés. Militia est vita hominis etc.)

Ceux qui défendent les principes de l'économie libérale soutiennent aussi que la guerre est une loi de vie. Cette économie c'est notre ennemi le plus redoutable. Les syndicats peuvent nous servir pour le moment ; mais probablement ils n'offrent pas une solution définitive. Ils supposent la lutte de classes.

Les partisans de l'économie libérale récurrente à sectionner l'économie mondiale en économies nationales, ou pour mieux dire : en économies d'état. Et du moment que chaque État borne les problèmes économiques aux limites du propre territoire, il faut qu'il y ait des guerres. Le droit naturel que les hommes ont à vivre, chaque État le protège, mais seulement pour ses sujets, au dépens(?) de sujets d'autres États, et voici la guerre in potentia. La paix alors dépend d'un équilibre nécessairement instable. La guerre, alors si elle n'est pas in actu, devient au moins in potentia. Pour établir la paix il faut poser les problèmes capitaux de l'économie dans la sphère internationale, ou pour mieux dire, purement humaine.

La première erreur de l'économie libérale c'est de supposer comme vrai le principe de Malthus : que la richesse est nécessairement bornée à une classe de plus en plus restante. Si l'on se place au point de vue des États isolés, ils auraient raison. Mais si l'on regarde le monde entier le principe devient discutable et, en définitive, faux. En ce point c'est l'économie des géographes anarchistes qui a raison. ??? Ce principe il faut l'incorporer à l'économie chrétienne. Comment ? Il faut distinguer dans la richesse celle qui regarde au nécessaire pour la vie humaine, et celle qui est de luxe. Seule la première intéresse humainement (internationalement). Il faut que tous les peuples coopèrent afin que l'essentiel pour vivre ne manque personne. Par exemple, si l'on exploitât internationalement afin que l'énergie électrique, sûrement l'électricité pourrait avoir presque le prix de l'eau, c'est-à-dire, qu'elle ne coûterait presque rien. Électricité veut dire force motrice, éclairage, chauffage etc. Autre chose indispensable à la vie c'est le vêtement. S'il ait de grandes exaltations internationales de coton, p.e. (au lieu de brûler les récoltes heureuses quand elles vont rebaisser le prix du coton), tout le monde s'habillerait à plus bon marché et on éviterait quelques grands conflits aux familles pauvres et nombreuses. Autre exploitation internationale pourrait être la grande culture du blé (en n'excluant pas la petite culture) ; et au lieu de brûler le blé quand il y en a beaucoup ou, comme disent les capitalistes, quand l'abondance atteint la superproduction, on provoquerait la surabondance afin que le pain ne manquât à aucune famille. Et ainsi de suite. Chaque problème doit s'étudier techniquement, l'établir et le résoudre isolément, mais ayant regard toujours à un plan d'ensemble. Il faut ne pas oublier la culture spirituelle. Enfin, les problèmes capitaux nous les classons ainsi : problèmes de nourriture, le vêtement, de logement, d'éducation et d'instruction, et de récréation et de repos.

Je n'ai pas ici mes livres et mes papiers. Je vous écris sans ordre ce que nous exposons au jour dans EL MATI. Pardonnez-moi et le désordre et la longueur de cette lettre. Veuillez m'accueillir Monsieur, comme le plus humble

de vos collaborateurs. Je pourrai, peut être, influer dans quelque group d'Amérique quand j'y serai (et je peuve (?) y aller bientôt). Ne dédaignez pas de m'instruire dans ces matières que vous connaissez en maître.

*Je suis, Monsieur, votre serviteur le plus dévoué. JosepMaria Capdevila.
P.S. Les meilleurs souvenirs et remerciements de mes amis.*

Va ser Pau Vila qui va proposar a Capdevila d'anar a Colòmbia. La imminència de la *Segona Guerra Mundial* i el permís que trameté a Capdevila el president Eduardo Santos per a poder traslladar-s'hi, amb la possibilitat de dedicar-se a l'ensenyament, el van fer decidir-se. La carta a Ferran Soldevila del 26 de febrer de 1936 és molt significativa de l'optimisme davant la desfeta.³³⁵

Sr. Ferran Soldevila

Bierville, 26 DE FEBRER DE 1939

Estimat amic,

(...) A Amèrica posarem totes les nostres relacions al servei dels nostres amics. Així, si podem escriure en la premsa argentina, farem que els nostres amics hi escriguin. La premsa, les conferències, són ben pagades. No crec que ens faltin diners.

Dic els nostres amics: vull dir aquelles persones que poden fer bé: el teu germà, en Riba, etc. Potser en tot això hi hagi una mica de fantasia i molta bona voluntat. Amb fantasia i bona voluntat he fet coses molt més difícils – com fundar un diari i treure –encara no sé d'on– tota una impremta, una redacció, una administració... que sé jo!

*Adéu. Escriv-me. Voldria poder-te servir el teu amic que t'estima.
JosepMaria Capdevila.*

³³⁵ A Colòmbia, Capdevila no deixà la tasca fonamentalment pedagògica que havia iniciat a Tarragona. Primerament, impartí classes al col·legi *El Gimnasio Moderno*, de Bogotà (1938-39); a Popayán, va fer classes de psicologia experimental a la *Universidad del Cauca* (1939-1943); i en establir-se definitivament a Cali, va impartir filosofia i literatura al *Liceo Benalcázar*. L'any 1965 Capdevila tornaria a Catalunya amb una salut força delicada, però amb la il·lusió de seguir treballant. Joan Cortada apunta que, tot i les diverses raons que dóna Maurici Serrahima sobre el parèntesi productiu de Capdevila a Colòmbia, no podem estar-nos de preguntar si a l'altre costat de la mar no hi queden restes de la seva obra.

* * *

Hem clos aquest punt del nostre treball amb una lletra esperançada a Ferran Soldevila i que marcarà per a Capdevila l'inici d'un nou camí en el seu recorregut vital. De la intimitat de les lletres, ens endinsem, a partir d'ara, a la lectura i anàlisi dels fons articular. Recollirem doncs, en el següent capítol, els primers articles que trobem a l'*Arxiu* en relació al tractament de qüestions polítiques relacionades principalment amb el nacionalisme català de principis de segle i la *Gran Guerra* europea. Aquests articles són previs al compendi més teòric que llegirem en l'opuscle dels «*Principis de teoria política*» de l'any 1927, i també seran previs a l'estudi de Capdevila de les *qüestions socials*. L'objectiu de la lectura d'aquests articles primerencs serà extreure'n l'estil i les temàtiques que marcaran l'interès de Capdevila sobre diferents aspectes de caire polític, i que situarem majoritàriament a partir de l'any 1915, i fins a primers dels anys vint.

6. LES PRIMERES VIES O FORMULACIONS DEL PENSAMENT POLÍTIC

6.1. L'estudi de les qüestions socials i polítiques prèvies a l'any 1929

- i. Una primera qüestió*
- ii. Adhesió als orígens del modern nacionalisme català*
- iii. La figura de Prat de la Riba*
- iv. Localisme –olotisme- i nacionalisme*
- v. El diàleg com a forma supranacional*
- vi. La llengua com a signe d'identitat dels pobles*
- vii. Ètica i nacionalisme*
- viii. Aspectes de política internacional, la pau*

6.2. Recull articular

6.1. L'estudi de les qüestions socials i polítiques prèvies a l'any 1929

i. Una primera qüestió

Capdevila fonamentarà i explicitarà la comprensió del fet polític en els marges i formes que possibilita la dialògica articular i, com ens dirà sovint, en base a l'observació de la realitat social. Ara bé, caldrà matisar aquest punt ja que, destil·lant els seus escrits, trobarem també altres plantejaments i fonaments teòrics que bastiran aquella comprensió.

Per tant, serà interessant que primerament cerquem, a partir dels continguts dels articles del Capdevila jove,³³⁶ la resposta a una de les qüestions objecte del nostre interès: *Com s'entén i quin és l'abast de la política?* Capdevila es referirà a la política com a *l'actitud* – en el sentit d'un *prendre posició*- *que ens ha de permetre assolir la realització d'un ideal*. Aquest ideal, com a tal, serà conegut prèviament per la nostra intel·ligència. Llavors, en l'àmbit objecte dels primers escrits, si llavors preguntéssim a la intel·ligència què coneixem, ens respondria que *«de manera evident, formem part d'un poble amb personalitat pròpia perquè existeix una ànima social catalana que ha sabut crear una llengua, un dret i un art»*. I no només això, sinó que la *intel·ligència* ens fa evident també l'esclat col·lectiu produït per un poble capaç de recrear una cultura nacional; és el treball del poble per la *cultura* que gràcies a la *tècnica* transforma la realitat desordenada en realitat ideal.

És interessant doncs, observar que, si més endavant el pressupòsit fonamentador dels principis polítics serà en bona mesura en base al pensament d'arrel tomista, ara la fonamentació ve de part de l'adhesió al *classicisme* pel qual la *intel·ligència* –entesa com a facultat del coneixement de la realitat i que té per objecte la veritat- predomina sobre la intuïció i el

³³⁶ El primer article que presentem d'aquest apartat l'escriuria als 23 anys.

sentiment.³³⁷ Resseguint les tesis catalanistes de Prat de la Riba, s'afirmarà també que la nostra *acció política* ha de tenir per *fonament* el coneixement de la veritat *catalana* i per *objecte* la *consagració legal de la realitat catalana*. Aquest aspecte de dotar de legalitat la nostra realitat el tornarem a retrobar també més endavant i de manera més àmplia en el teixit discursiu de l'opuscle de l'any 1927.³³⁸

Ens trobarem doncs, en aquest punt de la nostra recerca, amb un Capdevila jove que tracta principalment temàtiques relacionades amb el catalanisme polític. Tanmateix, la lectura d'aquests primers escrits articulars ens hauria d'ajudar a acabar de perfilar la personalitat de Capdevila que s'ha començat a esbossar ja en el fons epistolar. La vintena d'articles que recollim els trobem en els plec de *papers* corresponents als *primers escrits* de l'*Arxiu Capdevila*. El primer article, de l'any 1915, publicat a la revista de la qual n'era col·laborador, «*Vida Olotina*», relaciona els conceptes de *nacionalitat* i *imperialisme* amb el rerefons de la Gran Guerra europea, i l'intitula «*Nostra posició davant la gran guerra*»; el darrer que recollirem, és un comentari a un llibre sobre *el feixisme italià* de Francesc Cambó, en què reclama endinsar-se en qüestions d'ètica política i que fou publicat a la revista «*La Paraula Cristiana*» quan Capdevila n'era director. Ens voldrem quedar, al finalitzar aquest punt del nostre treball, a les portes de l'opuscle dels «*Principis de Teoria Política*» de l'any 1927, a punt de complir trenta-cinc anys.

Com a nota de gènesi formativa, i en base als primers escrits publicats a la revista local de la ciutat d'Olot «*Vida Olotina*», situarem les reflexions sobre les tesis del nacionalisme català en l'origen de les coordenades a partir de les quals es dóna en Capdevila la comprensió i manifestació del fet polític. En aquests articles, juntament a la vindicació de la realitat nacional, trobarem la

³³⁷ Joan CORTADA, *La filosofia de Josep Maria Capdevila*. PAM. Barcelona, 2008, pàg. 56. «Tindria dotze anys i unes lectures d'història de Catalunya em dugueren amb tota consciència al catalanisme. Seguiren, sense decidir res, uns articles d'En Domènech i Montaner, i la Tradició Catalana d'En Torres i Bages. A l'últim amb el moviment de Solidaritat Catalana per primera vegada m'interessà el moviment polític». Josep Maria Boronat i Recasens, «Una conversa amb Josep Maria Capdevila», *La Veu*, 6-II-1926.

³³⁸ Josep Maria CAPDEVILA, «*La Nostra Política*», *Vida Olotina*, 23-II-1917. En aquest article fa referència a Rovira i Virgili en la definició de la *Catalunya nova* com a *unitat d'esperit en el treball divers*, i amb ell afirma que *la Nació és una acció. És una vida creadora*.

discordança entre allò que en la *vida social* –i que prefigura *la ciutat- és mort*, respecte a allò que *és viu*. En relació a aquesta contraposició, es vincularan respectivament els conceptes de *localisme* i *nacionalisme* amb la finalitat de donar-li a aquest segon la rellevància que li és pròpia. Això, perquè el *localisme*, i que exemplifica en la seva ciutat natal d'Olot, anomenant-lo *olotisme*, caldrà que sigui superat per tal d'arribar a una visió positiva del concepte de *nació*. De la mateixa manera, en aquests escrits veurem també fonamentades les correlacions entre els conceptes de *nació* i *estat*, reflectint-se així els nuclis essencials del catalanisme de primers de segle XX des de la visió que representa la persona i obra de Prat de la Riba. I en l'articulat, també caldrà que signifiquem com a constant la importància de com l'*ètica* es vincula al fet polític. Respecte a això, trobarem, tanmateix, ja des del primer article de l'*Arxiu*, referències lligades als moments on es tracta el concepte de *pau* en motiu de la *Gran Guerra* europea del 1914 i com la comprensió de l'autèntic nacionalisme es deslliga dels nacionalismes que acabaran derivant en els moviments imperialistes europeus de primers de segle. Finalment, i cloent aquest punt, presentarem la síntesi i transcripció dels fragments d'articles que s'han considerat més significatius d'aquest període lligats a aquests punts.

ii. Adhesió als orígens del modern nacionalisme català

Amb una vinculació clara al corrent nacionalista català de principis de segle i sota la influència del pensament que neix al voltant d'Enric Prat de la Riba, l'objectiu que empeny Josep Maria Capdevila, i que trasllada com a constant en el seu articulat, serà el de la recerca de fonamentació que confereixi un sentit d'autenticitat respecte el què afirma. Amb això volem observar que aquesta adhesió que expressa en els escrits, no és fruit només del contagi de l'optimisme col·lectiu que viu el país sinó que es situa en '*els moments en els quals el poble català recupera una dignitat perduda*'. I aquesta esdevé dignitat nacional a través de l'autoconsciència i del treball del poble.³³⁹

³³⁹ Josep Maria CAPDEVILA, «Les Etapes Modernes del Renaixement de Catalunya I», *Vida Olotina*, 23-III-1917.

Així, seguint les línies del discurs polític de Prat de la Riba, *el renaixement del poble català* es dona en un seguit d'estadis. Primerament, ens situariem en l'estat que anomena de '*subconsciència íntima*' però *depauperada, on Catalunya és província sense veu nacional i allunyada del món i d'Europa; on Catalunya és un poble sense cultura ni ciència*. Malgrat això, aquest estat de subconsciència esdevé la primera llavor pel naixement en el poble del caràcter revolucionari – *estrident, exaltat, sentimental*-, l'anomena la *infància del renaixement*. Aquest període durarà fins l'aparició de la *Lliga Regionalista* que trenca amb el *motllo estret* del partit per a convertir-se en una veritable *escola política* capaç de les més altes i complexes aptituds. Capdevila ens diu: «*La Lliga organitza, dignifica el sufragi, sembla la civilitat, divulga el sentit de responsabilitat política; infiltra en els ciutadans el sentit d'intervenció. I, llavors, apareix Solidaritat Catalana com a primer esclat verament popular del renaixement. I prenent els mots de Maragall: l'alçament de tot un poble*».³⁴⁰

Si, d'una banda, es posa de manifest la fonamentació de les tesis de Prat de la Riba, per a Capdevila caldrà afegir a aquestes tesis, l'esquema de categories d'Ors, amb l'esforç com a clau de volta per tal que el nacionalisme català en el seu present sigui viu. '(...) *el moviment de Solidaritat havia de tenir una seqüència: el nacionalisme persistent post-solidari es diu esforç*'. Partint d'aquí, visualitza el camí a seguir de la seva generació; «*si la generació precedent ha organitzat, ha orientat, ha donat fruits: a nosaltres ens cal continuar, l'avenç avui és ja la continuació*».³⁴¹

Tot i l'ordre del discurs, la lectura que es fa dels primers escrits ens remet a un Capdevila que s'encomana de l'optimisme i de la il·lusió pels projectes que es viuen com a país amb la constant que els empeny, la *reconstrucció del fet nacional català*. I d'aquí, que ens calgui reclamar el dret que és inherent en els pobles, el dret d'*autoafirmació*, això és, el *dret d'ésser*; i d'endegar «*la reconstrucció d'un poble, tal volta ofegat, amb personalitat pròpia i amb dret a*

³⁴⁰ Josep Maria Capdevila cita Martí Esteve per entendre sense prejudicis què fou Solidaritat Catalana: '*Moment que una obra de minories es convertí en democràtica participació; que la iniciada reconstrucció fragmentària de la vida nacional, operada per petits nuclis i en diversos aspectes, es fonia en una actuació política vastíssima. El poble intervingué per primera vegada en aquesta lluita per l'afirmació de la personalitat catalana*'. «Les Etapes Modernes del Renaixement de Catalunya II», *Vida Olotina*, 30-III-1917.

³⁴¹ Josep Maria CAPDEVILA, «Les Etapes Modernes del Renaixement de Catalunya I», *Vida Olotina*, 30-III-1917.

afirmar-se –a ésser- i desenvolupar totes les seves potencialitats». No obstant aquest optimisme, s'esdevindrà el desencís en veure com es desfan les tres activitats nacionalistes que seguiren al *moviment solidari*, i de les que Capdevila havia arribat a afirmar: «*Avui no hi ha poder humà que les pugui anul·lar, ni tan sols deturar*». Aquelles activitats que les futures dictadures esborrarien venien materialitzades en les persones de Francesc Cambó, Enric Prat de la Riba i Eugeni d'Ors; i amb ells, els fets que les acompanyaven i que implicava haver entrat en el període de les realitats nacionals. Respectivament, doncs, la *Mancomunitat* com a consagració de la unitat política catalana;³⁴² la creació de l'*Institut d'Estudis Catalans*; i finalment, el *Glossari*.

iii. La figura de Prat de la Riba³⁴³

Comenta Capdevila que el despertar d'aquest moviment nacionalista es concreta en la persona d'Enric Prat de la Riba –*el Mestre*- pel qual es dóna '*el pas de l'ombra de l'hivern projectat sobre la terra catalana a una nova primavera*'. La persona de Prat de la Riba és cabdal per entendre el sentit del discurs nacionalista en la seva primera etapa de producció periodística. El percep com '*l'educador polític d'un poble*'; la seva figura va lligada a una *ideologia coherent, de sòlida construcció, de bella i justa valoració jeràrquica*'. És qui sap donar en l'avanç de Catalunya una direcció teòrica i qui el du pràcticament a la realització, i és en aquesta doble vessant –teòrica i pràctica- on es dóna l'autèntica realització de la persona; i és la que, en definitiva, aprehendrà com a model el mateix Capdevila.

Així, referint-se al concepte de *nació* que desplega Prat de la Riba, hi fa confluïr el sentit de pàtria, l'actuació política per a produir un Estat en cada nació, i el desplegament individual i social al concebre cada nació com a distinta

³⁴² La constitució de la Mancomunitat de Catalunya com a *govern popular de la terra, expressió política del seny de la nostra terra. La crisi perpètua del govern centralista format per colles oligàrquiques en front al sentit de continuïtat*. Destaca que tampoc a la Mancomunitat hi ha majories homogènies sinó més aviat un aglutinament essencial que difon les divergències anecdòtiques en un pla comú de convergència ideal: el patriotisme. «*El patriotisme*» dins *La Comarca*, 18-IX-1919.

³⁴³ Els articles als quals fem referència són: «El primer president I, El pensament polític», *Vida Olotina*, 10-VIII-1917; i, «El primer president II, Les institucions», *Vida Olotina*, 17-VIII-1917

caracterització de la cultura. Amb això, arribarà a comparar el llibre «*La Nacionalitat Catalana*» amb el «*Príncep*» de Maquiavel pel desplegament d'una lògica rigorosa ja que, tal com s'ha apuntat més amunt, en el discurs de Prat de la Riba es segueixen els preceptes de l'ordre i la coherència i, alhora, de la praxis política. «*Era intel·lectualista de natura, quan tothom sentia la pàtria, ell n'explicava la fórmula intel·lectual, la Nació. Concebuda la nació com unitat de cultura, en el desplegament d'aquesta, hi veia també la deu de la prosperitat econòmica*».

Alhora, a través del seu discurs es fa palesa la consciència per la qual la construcció d'un país passa pel creixement i organització del teixit industrial i de l'economia organitzada. La supervivència del país depèn de la pròpia capacitat productiva, i aquesta serà possible gràcies a les facultats que sorgeixen quan un país disposa d'una ciència pròpia; d'aquí la importància de l'educació del poble. Seguint Prat de la Riba, ens diu que «*sense ciència original, en un país, no hi ha indústria original; sense indústria original no hi ha vida econòmica independent. Qualsevol temptativa qu'es faci per a redimir-los de l'esclavitud en aquest punt, ha d'ésser estèril si no combatem el mal per l'arrel. La ciència d'avui representa la vida econòmica de demà*». Per tant, el pensament que es divulga amb aquests primers escrits voldrà que la nació focalitzi la seva potencialitat en vistes a una fita comuna a través de les institucions escampades i arrelades en tot el territori, i en això es trobaria el remei a *l'abjecció de la pàtria*, ens retrobaríem amb el *concepte positiu de pàtria*.

iv. Localisme –olotisme- i nacionalisme

Podríem qualificar d'incisius, amb el posicionament que adopta, els primers articles de l'*Arxiu* en què Capdevila es refereix al concepte de *localisme*, i la projecció que en fa per a ironitzar sobre les actituds més recloses de l'home i de les seves institucions. Ell mateix diu que '*el distintiu del localisme és el vanitós cultiu de l'exclusió*'. L'anàlisi i les descripcions abordaran i criticaran, prenent la seva vil·la d'Olot com a referent, aquelles actituds que fan de les ciutats *simples aparadors*.

Ens desplaun una ciutat reclosa; perquè per més que's mostri continúa reclosa; mostrar-se només és l'expansió de les coses mortes. Les coses vives, creen, obren. Les coses mortes es donen. Les coses vives es possessionen, recerquen, aprenen. Així, les institucions olotines fóren, segons el localisme, mitjans només per mostrar Olot, mitjans de propaganda com d'un hotel.³⁴⁴

Tal com hem comentat, la referència que exemplifica l'àmbit local serà la ciutat d'Olot i les expressions de *vida* que en ella s'hi donen. En aquest sentit, ens diu Capdevila que s'entén aquest concepte de *vida* quan les institucions són instruments d'aportació d'elements exteriors a la ciutat, de manera que obliguen a la producció, esdevenint així la ciutat *oberta, productora i viva*. És per això que desagrada a Capdevila el mot *olotinisme* com a expressió d'allò que vol significar reclusió. L'*olotinisme* encarna la ciutat que tan sols es mostra i que en aquest mostrar-se no s'és, ja que en aquest mostrar-se *es mort*. Aquest '*mostrar-se i prou*', s'oposa a allò viu, és la reclusió. '*Allò viu, crea i obra. Allò viu es possessiona, recerca i aprèn*'. Per a Capdevila, resseguint el classicisme ideològic dels primers anys, aquesta recerca i aprenentatge que acabem d'esmentar és l'esforç del poble, que s'ha de conduir vers l'acompliment de l'obra comuna –la nació–, i tal com dirà, això «*no vol dir que ningú treballi en una obra exclusivament nostra, ni que nosaltres treballem en cap obra exclusivament agena. En la col·laboració cal l'humilitat d'apendre la paraula agena àvidament i la generositat i la vigor de dar la pròpia*».³⁴⁵

Per tant, en la *nació* es dona l'ideal d'unitat, i alhora, *la nació* és la realitat que aglutina el poble i les seves ciutats. Si l'obertura i la comunicació es dona entre ciutats vives que obren i creen, aquelles operen en vistes a un objectiu compartit, la *nació*. Així, considerem el concepte de *nació* com a *expressió d'una actitud*. Amb el seu obrar la ciutat es projecta a la col·laboració mútua vers un universalisme. Segons ell mateix, la diferència del nacionalisme respecte el localisme no és d'extensió, sinó de qualitat i quasi essencial.

(...) La nostra actuació local ha de ser francament nacionalista. Res de reclosió, res de provincianisme, res de localisme pintoresc. Adhesió viva a la nació, col·laboració a la labor

³⁴⁴ Josep Maria CAPDEVILA, «De l'apetitós Olot, que s'esponja a l'istiu», *Vida Olotina*, 21-VII-1916.

³⁴⁵ Josep Maria CAPDEVILA, «El localisme», *Vida Olotina*, 4-VIII-1916.

nacional, contribució a totes les manifestacions nacionals i a ses disciplines diverses. Intensificació i divulgació de la cultura, advocació i labor per a la formació entre nosaltres de ciutadans actius i competents que, alhora que treballin per sa dignificació i prosperitat, augmentin la dignificació i prosperitat de Catalunya.³⁴⁶

v. El diàleg com a forma supranacional

En la realitat dels pobles pren especial importància el conjunt de camins pels quals un poble es comunica amb un altre, això és, les vies de diàleg amb què un poble afirmarà la pròpia identitat tot comprènent la identitat de l'altre. En les relacions entre pobles es donaran els elements que permetran no tan sols la supervivència sinó la convivència entre pobles, i que segons Capdevila s'haurien de fonamentar en la cultura de la *comprensió*. Tot citant Poincaré pel que fa a l'objectivitat de la ciència, Capdevila ens remet a la tesi per la qual en el pensament hi ha una part essencial o objectiva –*les relacions*–, i també una de subjectiva, suport de l'anterior i qualitativa. «*La garantia de l'objectivitat del món en què vivim és que aquest món ens és comú amb altres éssers que pensen, tot allò objectiu no té qualitat i és només relació pura. Així doncs, la coneixença seria, doncs, imprescindiblement comunicativa, dialogadora, imprescindiblement social*». Serà del discurs de la *relacionalitat* com a font d'objectivitat que en sorgirà l'ordenació de les formes organitzatives socials, i d'aquestes, l'Estat seria la forma per la qual es preserven els elements objectius propis de cada nació –*llengua, art, cultura i ciència*. I el que preservaria entre nacions alguna comunitat de cultura seria la *Societat de Nacions*. D'aquí neix la fórmula federativa en tant que *la vida d'una nació depèn de les altres nacions com la vida intel·lectual d'un individu depèn de la seva comunicació amb altres individus*. Qui relliga les nacions i evita el conflicte entre elles serà aquell ideal comú que sigui alhora ideal per a cada nació.³⁴⁷

La idea de Nació com a cultura esdevé clara; el fet de la nacionalitat catalana evident; la conseqüència que cada nació treballi per a produir un Estat expressió de la seva voluntat política, organitzador i desplegador de la cultura nacional, esdevé incontestable. ¿Com s'harmonitzarien, doncs, els dos fets d'avui, el nacionalisme disgregador dels estats que varies

³⁴⁶ Josep Maria CAPDEVILA, «La nostra política», *Vida Olotina*, 23-II-1917.

³⁴⁷ Josep Maria CAPDEVILA, «Federació», *Vida Olotina*, 31-V-1918.

nacions componen, i l'imperialisme formador de grans Estats mundials? S'harmonitzarien mitjançant la federació.³⁴⁸

Un altre dels matisos interessants ens el dona també Capdevila en el tractament del concepte que expressa la *nació* com a actitud en relació a l'*humanisme* i l'*universalisme* que anteriorment hem esmentat.

Nacionalisme, en el sentit modern de la paraula, vol dir una articulació del universalisme, vol dir un element estructural del humanisme. L'aspiració suprema del nacionalisme es aportar valors a la humanitat valent-se del mitjans que la Providència i la Naturalesa ha posat en les mans de cada poble. De manera que l'essència del nacionalisme es universalista, es tracta de que els homes des de la nació col·laborin en la vasta labor de la civilització universal. La concepció del nacionalisme contraria a la que hem insinuat es la que condueix al patrioterisme, origen de grans ridiculeses o de monstruoses i sagnants topades.³⁴⁹

vi. La llengua com a signe d'identitat

Serà general el sentiment d'autoconsciència de poble i la importància que es dona al *fet diferencial*; i fins i tot, el fet de sentir-se *llum dels pobles d'Espanya*. Capdevila no n'és aliè quan en l'article el «*Manament Patriòtic*», on apuntant la importància en les eleccions a les Corts de l'any 1918,³⁵⁰ dirà: «*Ara Catalunya es troba en el moment del desvetllament de la consciència popular de tota Espanya per obra i gràcia de l'esforç i la direcció catalanes [...] La Providència dona l'oportunitat a contribuir al fet singular i transcendental com és col·laborar amb el vot a l'elecció d'un Parlament que proclamarà l'autonomia de Catalunya per iniciar la transformació de la vida pública espanyola encaminant-la per vies de llibertat i de progrés*».³⁵¹

Alhora, el *fet diferencial* es lligarà estretament a la problemàtica entorn la llengua, i anirà apareixent en diferents punts del seu discurs articular. Per a Capdevila, primerament, el capteniment ideològic entorn la llengua no hauria

³⁴⁸ Josep Maria CAPDEVILA, «El primer president I, El pensament polític», *Vida Olotina*, 10-VIII-1917.

³⁴⁹ Josep Maria CAPDEVILA, «Nacionalisme i Olotinisme», *Vida Olotina*, 29-VI-1917

³⁵⁰ Es refereix a les eleccions a les Corts de l'any 1918 en les que el partit lliberal conservador de E. Dato guanya per un marge estret; la Lliga Regionalista de Cabó obtindria 21 diputats i Francesc Macià seria l'únic representant pels nacionalistes republicans.

³⁵¹ Josep Maria CAPDEVILA, «El Manament patriòtic», *Vida Olotina*, 1-II-1918. .

de donar entrada al conflicte pel fet de ser la llengua el vehicle primer d'expressió de pensament i d'idees.

*La raó perquè els catalans han de parlar i escriure en llengua catalana, no és perquè la llengua catalana sigui la millor, ni perquè sigui la nostra, sinó perquè és l'instrument més propi que tenim per expressar el pensament, i l'expressió de les idees no vol dilacions i l'activitat de l'esperit és un deure imminent i ineludible. Així com el deure d'amor als homes és peremptori i exigeix que s'amin tals o tals homes, els pròxims, i que no s'esperí l'aparició de l'home utòpic fet al gust i a la mida de cada somniador.*³⁵²

Partint d'aquí, trobem com Capdevila s'implicaria activament en el creuament de missatges i en l'anàlisi de la problemàtica respecte la instrumentalització política respecte l'ús de la llengua. Durant la primavera de 1924, en ple període de govern del *Directorio Militar*, en un primer missatge d'intel·lectuals castellans dirigit a Primo de Rivera, es demana que es considerin les mesures preses entorn l'ús de la llengua catalana i que se li mereixi la consideració específica que se li deu.

Ha estat adreçat al President del Directorio, el següent missatge:

Excmo. Sr. Presidente del Directorio Militar:

Los abajo firmantes, escritores en lengua castellana, que sentimos profundamente los merecimientos históricos de nuestro idioma y que apreciamos todo su valor como insuperable vehículo para la difusión del pensamiento a través del mundo civilizado, nos dirigimos a V.E. para expresarle nuestro sentir con ocasión de las medidas de gobierno que por razones políticas se han tomado acerca del uso de la lengua catalana.

*Es el idioma la expresión más íntima y característica de la espiritualidad de un pueblo, y nosotros ante el temor de que esas disposiciones gubernativas puedan haber herido la sensibilidad del pueblo catalán, creando para lo futuro un abismo de rencores imposible de salvar, queremos con un gesto fraternal, ofrecer a los escritores de Cataluña la seguridad de nuestra admiración y de nuestro respeto para el idioma hermano.*³⁵³

A l'Arxiu Capdevila trobarem un retall de premsa amb l'agraïment dels intel·lectuals catalans a l'anterior lletra, amb data de 31 de març de 1924. Entre els signants hi trobem a Josep Maria Capdevila.

“A los escritores castellanos”. Desde Barcelona nos han sido enviadas las siguientes líneas: «El homenaje a nuestra lengua contenido en el mensaje que los escritores castellanos dirigieron

³⁵² Josep Maria CAPDEVILA, «L'Ètica Nacionalista», *La Comarca*, 27-VIII-1921. També apareix al *Butlletí de les joventuts nacionalistes d'Olot*.

³⁵³ Apareix en l'Arxiu Capdevila el retall del mitjà periodístic on fou publicat; trobem el text també amb alguna petita diferència al «*Butlletí de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*», publicació de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, 1924: Vol.: 11 Núm.: 82 Gener-març 1924.

*días atrás al Presidente del Directorio, ha encontrado entre nosotros la acogida a que le hacía acreedor la simpatía que lo inspiraba. (...)».*³⁵⁴

I en el mateix *Arxiu* hi trobem un articulat escrit a màquina de Capdevila amb diferents correccions fetes a mà de resposta al manifest escrit pels intel·lectuals castellans a punt de ser publicat.³⁵⁵

Dies i dies ha que en els centres literaris barcelonins, en les converses i fins en els diaris sortien veus parlant d'un manifest de simpatia vers la llengua i la cultura catalanes, que havia de venir-nos de Madrid. A Madrid i a Barcelona, qui el desmentia, qui en parlava com de cosa segura, quan avui ens n'han vingut còpies a les mans, i, esperat i tot, hem de dir que ens fa estranyesa: en tanta manera ja desesperàvem que un mot de simpatia i comprensió ens pogués venir d'Espanya!

(...) Enmig de tantes vexacions que ens han vingut de ponent a onades a onades, com vos agraïm una expressió de justícia, una paraula d'amor!

Però hem de confessar que la justícia i l'amor verament fan excepció. No és el Directori, no, que ve vexant Catalunya en aquelles coses que li són més cares, que les té per sagrades: han estat invariablement tots els governs d'Espanya. Ho sabeu bé prou i fóra ofensiu per tots i no gaire avinent de fer-ne la llista. I us semblarà mai tota malfiança de Catalunya poc justificada?

Quan us dirigiu al Directori és que deveu ignorar tot allò que ha fet a Catalunya. Si no, ja veuríeu que és temps perdut. Aquí ha posat el poder a mans d'aquells que per ignorància i servilisme la traïen; hem vist com les presons obertes s'omplien d'amics, hem vist l'exili, la confiscació, la manca de llei, la mentida parlant, la veritat avergonyida i muda, la calúnnia i la delació pels carrers, els ateneus del poble dissolts, les escoles tancades, la venjança personal disfregada d'honradesa, la bandera perseguida, la llengua de la terra prohibida. (...)

vii. Ètica i nacionalisme

La qüestió sobre l'autèntica raó del nacionalisme cal respondre-la també per les conseqüències –pràctiques o teòriques- que se'n deriven. Seguint Capdevila, de l'anàlisi de les postures respecte el concepte de nació s'observen dos tendències: d'una banda, qui donaria la primacia a allò relatiu a la nació per davant de qualsevol altre valor humà; i de l'altra, qui posaria la primacia de l'individu damunt qualsevol valor col·lectiu o sobrehumà. La primera tendència, segons Capdevila, cauria en l'error de confondre els termes de *Nació*

³⁵⁴ Es tracta d'un dels diferents escrits que es degueren escriure d'agraïment als escriptors castellans en relació a la carta enviada a Primo de Rivera. Aquesta i que aquí fem referència, publicada l'onze d'abril i datada de 31 de març, la signatura ve encapçalada per Pere Rahola, Magí Morera, Antoni Rubió, Lluís Millet, Joan Alcover, Gabriel Alomar (...). Una altra carta d'agraïment, publicada el 7 d'abril de 1924, encapçalada la signatura: Àngel Guimerà, Apelles Mestres, Santiago Rusiñol, Joaquim Ruyra, Víctor Català, (...); en aquesta un dels signants serà Maurici Serrahima.

³⁵⁵ Respecte aquest escrit, no tenim constància del mitjà periodístic en el qual es podia haver publicat.

i *Estat* tal com els hem vingut resseguint més amunt. Alhora, aquesta tendència justificaria que les nacions, en el desig d'expansió, arribessin a oprimir altres nacions en l'exercici del poder desmesurat diluint o fonent els drets de la nació sotmesa. El segon punt de vista, tot citant *Emerson*, *Nietzsche*, o les tesis pragmatistes, posaria l'individu com a centre del món duent-nos a l'anarquia i a la disgregació inevitable, perdent així els drets propis pels quals es conforma la nació.

Retornant al plantejament inicial, i si les tendències abans esmentades es prenguessin com a fonament d'algun nacionalisme, llavors, ens preguntem '*on es troba l'autèntica raó del nacionalisme?*'. Segons Capdevila, la resposta la trobaríem '*en la contínua invitació al treball ineludible de la vida en acte*', i no en la munió de somnis o incoherències que representen les dues postures abans esmentades. Segons Capdevila, entre la primera i la segona tendència; entre Maquiavel i Rousseau, entre la raó d'Estat i l'estat de naturalesa, es troba '*la realitat viva de la nació, que nua solidàriament els drets de totes les nacions i serveix, a la vegada, la legítima eclosió individual*'.³⁵⁶ Així, els és propi als pobles, per la seva pròpia constitució i desenvolupament, els principis nacionals però sota l'esguard dels principis morals i religiosos. En aquest punt de vista, que situa la realitat per damunt de qualsevol abstracció, cal apel·lar a la necessitat de la *intel·ligència* en tant que aquesta permetrà la difícil conjunció de la norma amb l'acte viu, per la qual no cal només l'energia moral, sinó igualment la més fina percepció i valoració dels fets i les idees. Per tant, quan ens diu Capdevila que '*cal endinsar-se en les qüestions d'ètica política*',³⁵⁷ ho afirmarà en relació al creixement del feixisme arreu d'Europa que, seguint les paraules de Cambó, prové del '*descrèdit i l'enviliment del parlamentarisme*'.

(...) totes les formes polítiques són estèrils i falsejades si no hi ha un poble moral, uns ciutadans de debò, que les tornin útils i bones. (...) El polític no és qui ha d'ensenyar la moral, però de fet es troba amb homes que tenen una moral, i que no poden negligir de veure el polític quina té.³⁵⁸

³⁵⁶ Josep Maria CAPDEVILA, «L'Ètica Nacionalista», *La Comarca*, 27-VIII-1921.

³⁵⁷ Josep Maria CAPDEVILA, «Comentari al "Il fascismo italiano"», *La Paraula Cristiana*, 1-VI-1927.

³⁵⁸ Íd.

viii. Aspectes de política internacional, la pau.

Veurem en aquest punt el posicionament de Capdevila en els articles dedicats a la *Gran Guerra Europea* (1914-1918).³⁵⁹ Els articles de referència són majoritàriament també els escrits a «*Vida Olotina*» en què s'analitza el conflicte bèl·lic i amb especial consideració pel tractament específic de les condicions de pau. Aquestes condicions passarien pel respecte i el dret de les nacions que s'hauria de garantir a través de la creació d'una *Societat de Nacions*. Els punts d'anàlisi en el desenvolupament articular aniran doncs, del concepte de *guerra entesa com a acció fratricida i que manlleua els mitjans d'expressió dels pobles*, al concepte de *pau* i que es fonamenta en la profunda comprensió del concepte de *nació*.

Si anem a un primer punt de discussió, podríem partir de l'actitud de part de l'opinió pública crítica respecte la posició neutral de l'Estat Espanyol davant la guerra. I respecte a això, Capdevila es mostrarà reticent davant les postures contràries a la imparcialitat propugnada des del mateix govern. D'una banda, pel mateix fet que el país no és part afectada en el conflicte i, d'altra banda, que l'abstenció de judicis favorables a la participació ve de la *suprema raó de la conveniència nacional*. Afegirà també que, davant una situació greu com és la d'una guerra, no es poden admetre opinions gratuïtes a manifestar-se'n parcial.

El rebuig que manifesta Capdevila respecte la guerra, i d'aquí el posicionament per a una no intervenció militar, ve acompanyada de la visió del conflicte en què està immers i que pateix el mateix nacionalisme català. Capdevila percep el conflicte europeu com una '*lluita essencialment immoral de imperialismes detentadors de nacionalitats, barrejada amb una altra lluita honrada de nacionalisme pur*'. Aquest nacionalisme que anomena *pur* és el que no imposa, és el que '*no pot desitjar la mort de cap nació, ni el domini d'una sobre altra, ni la destrucció ni absorció de cap nacionalitat*'. I afegeix que la guerra europea '*és essencialment guerra de nacionalitats, però complicada*

³⁵⁹Vegeu els articles del "Recull articular" de l'apartat 6.2 d'aquest capítol, núm. 1, 15, 17, 18 i 19.

per una desenfrenada exacerbació de varis imperialismes excessivament militars, o sigui, de domini per medi de la força.³⁶⁰

Amb aquestes afirmacions copsem el posicionament inicial de Capdevila que aposta per la pau i, alhora, la denúncia explícita a les nacions que motiven el bel·licisme en base al domini a altres nacions. Ara bé, la guerra ha de plantejar en darrera instància la *qüestió* sobre Europa. La guerra ens ha de dur a la *República Nova* que neix de la revolta, i per tant, al nou paradigma de la relació entre els pobles. No es tracta de l'anhel d'una pau il·lusòria per a les nacions que conformin Europa, ni tampoc no es tracta d'una '*pau adormidora i que la guerra pugui desvetllar*'; sinó que d'antuvi, la pau desperta i efectiva, la pau que dura és la que es recolza en un *dret* establert entre les nacions. Ara bé, aquest dret opera des de la legítima possibilitat que una nació es pugui situar en el mateix pla d'igualtat que les altres, o també opera des de la motivació que implica la pròpia superació com a poble; i que defuig sempre qualsevol pla de domini o de força. Així doncs, la nació creix i es fa gran en lluita, per mèrits propis i no en detriment, mitjançant l'opressió o la violència, de les altres nacions. D'aquí en neix, en tant que es propugna de la diversitat l'ideal equalitzador, el *dret de les nacions*, que anàlogament als *drets de l'home* que el dignifiquen, també a elles dignifiquen.³⁶¹

Quan Capdevila es refereix l'afany de domini de les nacions o l'afany d'assimilació de les nacionalitats que en volen absorbir a d'altres, llavors, ho fa en contraposició a la visió de l'autèntica unitat entre pobles –*nacions*– que neix de l'únic vincle que els pot relligar, la *comprensió*. Aquest concepte que neix en el mateix esperit de l'home i que en surt fins arribar a contagiar al poble, permet que les nacions s'enriqueixin a través del que anomena les seves *expressions perifèriques* –*el llenguatge, l'art i la cultura*– que va conformant en el seu avanç l'obra viva i acabada en tradició. La guerra s'esdevé «*quan una nació intenta llevar a una altra els mitjans d'expressió, és a dir, la tradició, i desfer-li l'obra acomplida, deformar-li la matèria ja ordenada, perpetrant una acció que és, demés de fratricida, una acció fonament suïcida*». I això últim

³⁶⁰Josep Maria CAPDEVILA, «Nostra posició davant la gran guerra», *Vida Olotina*, 20-VI-1915.

³⁶¹Josep Maria CAPDEVILA, «La República Nova», *Els amics d'Europa*, 19-X-1917.

perquè, en l'acte de guerra, la nació perd els seus propis *mitjans de fecunditat*; aquells que un dia la van fer a ella també autèntica.

Aquest és el motiu pel qual Capdevila creurà en la força de la llei, o en la paraula escrita, com la garantia sòlida i única de la pau futura per a la unitat d'Europa; doncs *'la llei és la reconeixença de la primacia eterna de l'esperit'*.³⁶² D'aquí cal que s'endegui la necessitat d'aquest compromís amb un acte revisionista, clau a l'hora d'entendre el conflicte i per tal d'evitar-ne de futurs; per tant, caldrà que ens formulem la pregunta de si *'no es millor, tal vegada, destriar en l'Europa d'ahir les errades que dugueren la conflagració, i alhora també destriar-hi la via que mena al triomf de l'Europa de demà i de sempre'*.³⁶³ I això, perquè tal com diu, *'l'avui el governen aquelles idees clares que ahir estaven encara en la penombra'*.

* * *

³⁶²Josep Maria CAPDEVILA, «Els pobles oberts», *Els amics d'Europa*, abril 1918.

³⁶³Josep Maria CAPDEVILA, «Els cursos monogràfics de l'Institut d'Estudis Catalans», *Els amics d'Europa*, 1-V-1918.

6.2 Recull articular

Llegenda:

#	PUBLICACIÓ	DATA	TÍTOL	ÍTEMS
Síntesi				
Transcripció				

1	Vida Olotina ANY I NÚM. VII	20/06/1915	Nostra posició davant la gran guerra	Nacionalisme i imperialisme; Gran Guerra Europea
----------	--------------------------------	------------	---	---

Respecte la gran guerra del 1914, s'oposa a una possible intervenció espanyola en una guerra que ho és de nacionalitats que ha derivat en imperialismes militars; i d'aquí la crítica a la nació que cerca el domini a través de la força.

“(…) Nostre nacionalisme ens imposa un pregón respecte i una franca amistat vers totes les nacions en lluita, principalment vers aquelles que no exerceixen dominis forçós sobre cap altre nacionalitat. D’acord, doncs, amb nostra doctrina nacionalista no podem desitjar la mort de la nació, ni el domini d’una sobre l’altra; no podem aplaudir cap imperialisme que signifiqui domini, destrucció ni absorció de cap nacionalitat.

Estem convençuts que l’actual guerra és essencialment guerra de nacionalitats, però complicada per una desenfrenada exacerbació de varis imperialismes excessivament militars, o sigui de domini per medi de la força.

Davant d’aquesta lluita essencialment immoral de imperialismes detentadors de nacionalitats, barrejada amb altra lluita honrada de nacionalisme pur, sentim una instintiva repugnància a tot lo que signifiqui intervenció d’Espanya en el magne conflicte.(…)”

2	Vida Olotina ANY I NÚM. ?	15/11/1915	La capital	Localisme; Nacionalisme
----------	------------------------------	------------	-------------------	--------------------------------

Notes a la consciència dels ciutadans d'Olot respecte els inconvenients del localisme en relació al despertar conjunt de tots els pobles que conformen la nació.

“Contra el pobre localisme, per sort ja decadent, fou important un article de La Veu, que signava un poeta il·lustre. Poseu atenció an aquestes paraules: «(…) En un estat social de quietisme, tots els orguens, totes les ciutats, se atrofien i esdevenen unilaterals. Tal ciutat és purament industrial, una mena de magatzem immens de telers i xemaneies; tal altra és purament agrícola, una mena de sitja o païssa o d’horta habitada; tal altra és només un bell sojorn placèvol; tal altra un esquerp recer més o menys escolar(…) Quan la societat reacciona, quan la nació es reviscola, tot paulatinament es refà. Cada ciutat, sense perdre la seva característica predominant, s’arrodoneix, per dir-ho així, i és, en majors o menors proporcions, com una capital.»

Els nostres vòts perquè aquestes paraules romanin gravades a la memòria olotina, a la consciència olotina. (…)”

3	Vida Olotina ANY II NÚM. XLVI	21/07/1916	De l’apetitós Olot, que s’esponja a l’istiu	Localisme; Olot i la ciutat viva
----------	----------------------------------	------------	--	---

Retorn al concepte de localisme; en aquest sentit la ciutat esdevé dinàmica i viva quan els seus ciutadans creen i produeixen en els ulls posats en la nació; altrament les ciutats esdevenen recloses i es tanquen en elles mateixes.

“Hi ha dugues menes d’olotinisme (cosa, aquesta paraula, que no’ns agrada), i que de distingir-les se’n derivaria el resultat d’una orientació única: fòra una vera aclaració. Diem orientació única, en sentit no d’uniformitat monòtona i estèril, sinó, més folgadamente, volent dir aquella igualtat d’elevació que torna la

dialogació, la disparitat, fecunda. No voldríem que tothom pensés , que allavors ningú pensaria. Però voldríem que topéssim amb algú pensament contrari, i no amb una massa inert, impenetrable, obtusa. (...) A nosaltres, en canvi ens plau un Olot intervenint en la producció catalana en tots els ordres; que cada olotí fos com un ciutadà de la capital. Ens desplaui una ciutat reclosa; perquè per més que's mostri continuïa reclosa; mostrar-se només és l'expansió de les coses mortes. Les coses vives, creen, obren. Les coses mortes es donen. Les coses vives es possessionen, recerquen, aprenen. Així, les institucions olotines fóren, segons el localisme, mitjans només per mostrar Olot, mitjans de propaganda com d'un hotel. Per a nosaltres, però, deuriem ésser instruments d'aportació a la ciutat de les coses fòra d'ella; aquesta aportació, obligaria a la producció; i allavors fòra una ciutat oberta a la vida exterior i alhora productora: una ciutat viva, qu'hauria sa personalitat: a això, millor que vicis d'esclau, millor que doblegar l'esquena en un acatament que espera propina, es guanya la benvolença i la germanívola simpatia."

4	Vida Olotina ANY II NÚM. XLVII	04/08/1916	El Localisme Als companys de «La Comarca»	Olotinisme; Localisme
<p>Es defineix el localisme com el vanitós cultiu de l'exclusió; el localisme no mira més enllà de si mateix, refusa l'obra conjunta de la nació. Aquesta obra és col·laboració, que li cal la humilitat d'aprendre la paraula de l'altre i la generositat de donar la pròpia.</p> <p>"L'hivern passat combatérem la reclosió localista. Aleshores era palesa; era temps d'eleccions i en divorci de la nació s'invocava l'interés de la vila. El bon localista rezela sovint de la nació. Espera molt de Madrid. Home pràctic, sota el poder s'ajoca. Mai diríem que al ministeri no's pensà en cultura olotina: rebérem per al Museu dugues enormes teles i per a la Biblioteca un donatiu de catàlegs i Memòries. La fredor hivernal acaba, i una nova eclosió localista veusaquí. Es parla d'ànima nostra.- Però, que cosa és la nostra ànima?- La nostra ànima, conten, és formada i s'alimenta del paisatge estival olotí; o, en imatge potser més precisa, és com una aigua estancada que emmiralla l'esponjós paisatge immediat i algú nuvolet vagorós. Veusaquí, doncs, una ànima. Allavors (fòra ja de la comparança) l'olotinisme consistiria en fer dar capbuçons a l'ànima de faisó que sols sobre ella mateixa rodi: vinguen forasters a remoure-la, pintors a pintarla, Jocs Florals que la cantin, tradició que la copsi i la guardi, i això fóra l'ideal. Se'ns contestarà tal vegada: però el localisme és tot expansió! Qui ho negarà? Una expansió ingènua, que desborda. (...) La col·laboració es posa en l'acompliment d'una obra comuna als col·laboradors: no vol dir que ningú treballi en una obra exclusivament nostra, ni que nosaltres treballem en cap obra exclusivament agena. Per a la col·laboració cal l'humilitat d'aprendre la paraula agena àvidament i la generositat i la vigor de dar la pròpia. Però el distintiu del localisme és el vanitós cultiu de l'exclusió."</p>				

5	Vida Olotina ANY II NÚM. L	18/08/1916	Conclusió Als companys de «La Comarca»	Olotinisme; Localisme
<p>Segueix el tractament del concepte de localisme –olotinisme- contraposant l'ànima estancada en ella mateixa a la que és viva en la producció i l'acompliment de la nació.</p> <p>"Una discussió entre dos, suposa dugues distintes maneres de pensar; però quan una banda no té ni adopta manera de pensar definida, la discussió allavors esdevé impossible. No s'ha dit tal vegada malament que abans de tot en la polèmica calia partir de definicions. (...) si l'olotinisme fos explotació d'una riquesa morta, abominem de l'olotinisme; si fos, en canvi, intervenció en la producció catalana, ens plauria com tota cosa viva i creadora. Si l'ànima olotina fos, segons ens semblava entendre, com una aigua estancada que emmiralla l'esponjós paisatge immediat i algú nuvolet vagarós, abominem també d'aquesta ànima perquè escoltant-la ens momificaríem. Però si ara resulta que no hi ha ànima olotina i que per tant, l'optimisme és simplement una paraula sense sentit i sense esperit al darrera, allavors tots plegats hem perdut el temps. Cosa que ens passaria també si volguéssim discutir sobre lo de «demandar a Madrid lo que'ns convingui més despresa» car aquí si que pot aplicar-se amb segura evidència allò de la dita popular quan diu que «ara li fan el mànec»."</p>				

6	Vida Olotina, ANY III NÚM. LXXVII	23/02/1917	La nostra política	Nacionalisme; Catalanisme polític; Localisme
<p>Es defineix la política i el seu objecte des de les files del corrent “classicista” de principis de segle del qual Capdevila n’és seguidor; es sintetitza l’acte polític com l’acció que ens permet contribuir a la realització d’un ideal que la nostra intel·ligència ha prèviament conegut. I la intel·ligència el que ens “diu”, el que ens fa conèixer, és la veritat. I per a Catalunya, aquesta és l’esclat col·lectiu capaç de recrear una cultura nacional.</p>				
<p>“Si Classicisme imposa, en filosofia, predomini de l’intel·ligència damunt l’intuïció, els que ens hem inscrit sincerament i resolta en les files classicistes hem de pensar i hem d’obrar servant fidelitat a n’aquella norma.</p> <p>Aixís, doncs, en política hem de pendre una posició que’ns permeti contribuir a la realització d’un ideal que la nostra intel·ligència hagi prèviament conegut. L’intel·ligència –diu un prestigiós psicòleg- és la facultat que té l’home de conèixer les coses, i l’objecte d’aquesta potència és la veritat. La nostra política té per objecte el coneixement de la veritat catalana. La nostra intel·ligència ens diu que formem part d’un poble que ademés d’haver conservat a través dels segles una personalitat pròpia en els aspectes geogràfic o ètnic i històric forma una unitat nacional perquè –com ha dit En Prat de la Riba – existeix una anima social catalana que ha sapigut crear una llengua, un dret, un art catalans.</p> <p>I l’intel·ligència ens diu que el poble del qual formem part no sols té una ànima que ha sapigut crear els components d’una nacionalitat, la qual ha mantingut latent aquell segell inconfundible fins en les èpoques de major confusió amb altres pobles, sinó que utilitzats de bell nou aquells components per l’activitat del home conscient s’ha promogut un esclat col·lectiu capaç no res menys que de recrear tota una cultura nacional.</p> <p>(...) la Nació ja és per als catalans més que una teoria, un anhel, una amor o un programa. Es una acció. Es una vida creadora. Una realitat, doncs: una veritat que la nostra intel·ligència coneix amb tota evidència.</p> <p>(...) En resum: coneixem la nostra condició de catalans, tenim format sobre el destí de Catalunya un concepte ideal precís i dirigim la nostra acció a la realització del ideal.</p> <p>(...) la nostra actuació local ha de ser francament nacionalista. Res de reclosió, res de provincianisme, res de localisme pintoresc. Adhesió viva a la nació, col·laboració a la labor nacional, contribució a totes les manifestacions nacionals i a ses disciplines diverses. Intensificació i divulgació de la cultura , advocació i labor per a la formació entre nosaltres de ciutadans actius i competents que, alhora que treballin per sa dignificació i prosperitat, augmentin la dignificació i prosperitat de Catalunya.”</p>				
7	Vida Olotina ANY III NÚM. LXXXI	23/03/1917	Les etapes modernes del Renaixement de Catalunya I	“La Nacionalitat Catalana”; Prat de la Riba; Nacionalisme; La Lliga; Renaixement de Catalunya; Solidaritat Catalana
<p>Comentari a la Nacionalitat Catalana de Prat de la Riba; comenta les etapes del procés fins al moment actual, la formació de La Lliga, definida com a escola política; i d’aquí, a la formació de Solidaritat Catalana definit per Maragall com l’Alçament del poble.</p>				
<p>“En la «La Nacionalitat catalana», aquest llibret meravellós, del qual s’ha dit que fou alhora la Gènesi i l’Apocalipsi de la nova Catalunya (...)</p> <p>(...) En efecte nosaltres, els catalans, sense veu nacional, sotsmesos, esclaus, vivíem fora del món, fora d’Europa, erem un poble sense cultura; sense ciència, servavem una subconsciència íntima però depauperada, estàvem lluny de tota informació renovadora.</p> <p>Afortunadament –com digué En Prat de la Riba- «la força acumulada de tantes generacions no podia restar morta i amb les darreres ombres del hivern començà la gestació d’una nova primavera».</p> <p>(...) Si ens captenim de la data en que foren escrites aquestes lúcides paraules del Mestre veurem que tinguèren el sentit d’una profecia, car s’a de tenir en compte que aleshores estava el renaixement de Catalunya en l’etapa que’n podriem dir preparatoria, dins la qual es laborava exclusivament per la lliberació catalana en els cercles superiors de la vida nacional. Era quan es produïa aquell fenomen per el qual «avancen simultàniament dues impulsions contradictòries en diferents grau d’escala de transmissió».</p>				

Era quan, «a Catalunya, la corrent descatalanitzadora duia, per la empenta rebuda, la seva acció cap a les periferies de la vida catalana i quan ja en els cims enlairats la nova corrent escampava la seva acció catalanitzadora.»

L'etapa preparatoria es distingia per son caràcter revolucionari, per ses estridències, per ses exaltacions, per son sentimentalisme; era la infància del renaixement, en la qual son cos tendre i feble es veia agitat per mil crisis de creixença.

Però apareixen els primers intents d'organització amb la fundació de la Lliga Regionalista, aquest admirable organisme de propulsió política que amb el temps havia de donar l'exemple, únic en terres hispàniques, de rompre per un esforç admirable de superació, el motllo estret de partit per a convertir-se en una veritable «Escola política» capaç de les mes altes i complexes aptituds.

Amb la creació i l'actuació de la Lliga Regionalista comença el renaixement català a rebre la col·laboració i l'escalf del poble, de la massa, de la diversitat d'elements socials. Però encara no és un moviment popular,(...)

I quan la Lliga ja començava a fer prosselits en col·lectivitat, quan els inicis d'una esquerra catalana feien esperar un desdoblament harmònic de l'actuació catalana i una feconda expansió dels procediments de l'«Escola de la Lliga» esdevingué un fet vulgar, un fet que en altres temps hauria promogut un simple i estèril estat protestatari i que per obra i gràcia de la clarividència i del seny dels capdavanters de la Lliga, provocà el primer esclat verament popular del renaixement, commogué fortament la consciència catalana i prengué esbarjosa forma en el famós moviment de Solidaritat Catalana, el qual segons imponderable i just qualificatiu d'En Maragall sigué l'Alçament de tot un poble.

I allavors comencen les noves etapes del renaixement de Catalunya.”

8	Vida Olotina ANY III NÚM. LXXXII	30/03/1917	Les etapes modernes del Renaixement de Catalunya II	Nacionalisme; Solidaritat Catalana; d'Ors, Cambó; Prat de la Riba; IEC
---	-------------------------------------	------------	--	---

Amb el moviment de Solidaritat Catalana s'assoleix la materialització dels elements de la nació; es reclama no deixar el treball en la construcció nacional i seguir les passes de les generacions precedents.

“En un rescent article de Martí Esteve, el cultíssim escriptor nacionalista, es dona del grandios i fecond moviment de Solidaritat Catalana un concepte lúcid i exacte, que contrasta amb els judicis lleugers que sobre dit moviment s'han formulat tant a fòra com a dintre mateix de Catalunya. Solidaritat Catalana, en realitat, «fou el moment que una obra de minories es convertí en democràtica participació; que la iniciada reconstitució fragmentària de la vida nacional, operada per petits nuclis i en diversos aspectes, es fonia en una actuació política vastíssima. El poble intervingué per primera vegada en aquesta lluita per l'afirmació de la personalitat catalana» (...)

Ja no es tracta ara, doncs, de organització i d'orientació sinó de fets. Abans demanàvem elements i coneixences prèvies que té tota nació: aptitud de la llengua per la ciència, gramàtica de la llengua, biblioteques, escoles, professors, etc. Avui ja ho tenim. La generació que'ns ha precedit ha fet molt: ha organitzat, ha orientat, ha donat ja fruits: a nosaltres ens cal continuar, l'avenç avui es ja la continuació.

Peró aixó no vol dir que en alguna part de Catalunya no estiguem encara en els períodes preparatoris, en els períodes que precediren al Alçament: laborem perque el temps sigui vençut i perque, amb una intensa i forta activitat, puguem situar-nos aviat en el moment actual, a fi de que en la nostra terra no ocorri lo contrari de les terres africanes, en les quals hi ha oassis al mitg del desert; procurem evitar que en mig de la fèrtil Catalunya hi persisteixin àrids i mínuscols deserts.”

9	Vida Olotina ANY III NÚM. XCII	08/06/1917	Homenatge a en Maragall	Maragall; Carner; Romanticisme i Clacissisme
----------	---	------------	--------------------------------	---

Maragall ens mostra la Catalunya viva i capta el sentir –l’instint- del poble com a llavor del seu creixement; Carner ens descobreix Maragall. Aquest ens canta l’home lluitador, inquiet, el qui avança. Cal afegir a l’home, l’obra que l’acompanya. i l’ordre que suposa l’obra acabada; es reclama l’home clàssic -qui dirigeix l’acció, l’esforç, a la realització de una obra-. Romanticisme versus classicisme.

“(…) La Catalunya de trànsit, la Catalunya contradictòria, però viva i dalejant, és tota dintre En Maragall, i hi és enlairada amb les seves mateixes imperfeccions, redimida sense dissimular-li les tares. Perquè en Maragall no cantava una Catalunya convencional sinó la Catalunya real, a l’ensem deforme i divina; en la seva immancable devoció per la vida, En Maragall endevinava aquest secret profunde: és a dir, que le garbuix de les veus i dels instints és en els pobles el primer senyal de fertilitat, la promesa i la fermança d’una voluntat invencible que es farà orgànica i fecunda i obiradora en tot lo món.

(…) Hem dit malament que l’obra d’En Maragall no era de cap eficàcia educadora: la part immortal de l’obra, la part que n’hem de retenir, la indica meravellosament En Carner. En Maragall no és doncs completament un contrari. En Maragall és part del nostre esperit, però no tot. Nosaltres tan com la llibertat, amem l’ordre exterior; ens sembla que l’esperit no ha acabada la seva labor si encara no es mostra completament la superfície.

En aquesta labor de superficialització és que’ns diferenciem absolutament d’En Maragall. Ell s’enamora de la lluita amb el desordre i no volia un moment d’ordre pur; amava que sempre s’oís de la vora el ressò de la lluita; era enemic de les obres acabades, definitives. Nosaltres distingim entre l’home i l’obra. L’Home ha de ser maragallà, lluitador, inquiet, tothora avençador. Però l’obra s’ha de voler acabada, ordenada fins a la superfície, serena. No serenitat provinent de mort, sinó obtinguda en l’obra a força de lluita.

Sovint hem parlat de Clacissime i de Romanticisme. En Maragall era un gran romàntic. Per l’esperit, la mecanització és la mort. El romàntic només lluita per «el lliure aleteig de l’esperit», el clàssic, a més, per la perfecció de l’obra; el romàntic va per ell, per les seves, el clàssic dirigeix l’acció, l’esforç, a la realització de una obra. L’un vol salvar la pròpia vida, l’altre a mes de salvar-la, vol canalitzar-la. En Maragall salvava la vida de Catalunya, però desseguida ve la canalització de la vida, o millor, la direcció (perque no s’enetengui que canalització vol dir tornar-la mecànica), la direcció de l’esforç a una obra.”

10	Vida Olotina ANY III NÚM. XCIII	15/06/1917	Motius: L’Obra ben feta –Polífil-	Maragall; Carner; Romanticisme i Clacissisme
-----------	--	------------	--	---

Es torna al que simbolitza Joan Maragall i el tractament del romanticisme versus classicisme. Mentre el primer el simbolitza el lliure aleteig de l’esperit; el segon, el qui cerca la perfecció de l’obra. Llavors, el primer troba l’acompliment en el segon.

“(…)En el comentari que posà Vida Olotina al formosíssim parlament d’En Josep Carner en el recent homenatge al gran Maragall s’hi llegeixen unes clares paraules de confrontació entre la manera romàntica i la manera clàssica, tema, aquest, familiar en aquestes planes.

«El romàntic només lluita per el lliure aleteig de l’esperit, el clàssic, a més, per la perfecció de l’obra; el romàntic va per ell, per les seves, el clàssic dirigeix l’acció, l’esforç, a la realització de una obra; l’un vol salvar la pròpia vida, l’altre a mes de salvar-la, vol canalitzar-la.»

Vet aquí condensada en poques i precises paraules una síntesi de la conducta que guia la nostra actuació oposada a altres actuacions veïnes. Nosaltres amem com el qui mes el lliure aleteig del esperit, però, com que amem també la perfecció en l’obra, procurem tenir el coratge suficient per a fixar l’esperit i subgectar-lo quan ses lliures expansions fossin un obstacle per a la realització de l’obra i la major perfecció possible d’ella. (…)

11	Vida Olotina ANY III NÚM. XCIV	22/06/1917	Motius. Diàleg: Aclaracions –Polifil-	Nacionalisme; Localisme
-----------	---	------------	--	--------------------------------

Es segueix la discussió sobre localisme i nacionalisme.

“ (...) Nacionalisme i Olotinisme son teòricament dugues coses no sols distintes sinó en certa manera oposades. No-res-menys caldria intentar una entente que en fes possible la amistosa convivència o, millor, que s’encaminés a que, en la pràctica, no fossin incompatibles. (...)”

12	Vida Olotina ANY III NÚM. XCV	29/06/1917	Motius. Diàleg. Nacionalisme i Olotinisme –Polifil-	Nacionalisme; Localisme; Patriotisme
-----------	--	------------	--	---

S’entén el nacionalisme com a articulació de l’universalisme; és un element estructural de l’humanisme, i la seva aspiració és aportar valors a la humanitat valent-se del mitjans que la Providència i la Naturalesa ha posat en les mans de cada poble. La nació reclama humilitat i amor.

“(…) Nacionalisme, en el sentit modern de la paraula, vol dir una articulació del universalisme, vol dir un element estructural del humanisme. L’aspiració suprema del nacionalisme es aportar valors a l’humanitat valent-se del mitjans que la Providència i la Naturalesa ha posat en les mans de cada poble. De manera que l’essència del nacionalisme es universalista, es tracta de que els homes des de la nació col·laborin en la vasta labor de la civilització universal. La concepció del nacionalisme contraria a la que hem insinuat es la que condueix al patrioterisme, origen de grans ridiculeses o de monstruoses i sagnants topades.

(…) No escauen gaire elogis a coses que s’han amar, com la pàtria; sovint no són més que un esplai vanitós; és com venir a dir: «imparcialment, les meves coses són les millors». Jutjar d’una cosa per l’amor o l’odi que se li té, denuncia en l’apologista o detractor, una moral poc generosa i una ment aixalada. La nació no reclama tothora sinó humilitat i amor. I la vanitat de sos fills li és sempre perniciososa. De vegades cal amar coses que no són les millors.

Mes quan la qüestió vanitosa devalla de la nació a la contrada s’accentua tant la devallada que ja llavors no se’n diu patrioterisme, sinó que’s bateja amb el nom pacífic de provincianisme. Política d’isolament: glòries que són nostres i de ningú més. De la política d’isolament de nació a nació se’n diu política patriotera. Però l’isolament de ciutat a ciutat, de vila a vila, condueix inevitablement a la depauperació i d’aquesta, a la esclavitud. (...)”

13	Vida Olotina ANY III NÚM. CI	10/08/1917	El primer president -El pensament polític-	Prat de la Riba; Nació; Estat; Federació; «La Nacionalitat Catalana»; Europa
-----------	---------------------------------------	------------	---	---

Sobre la idea de Nació com a cultura; la realitat de la nacionalitat catalana; la conseqüència que cada nació treballi per a produir un Estat expressió de la seva voluntat política. Sobre l’encaix entre el nacionalisme –disgregador d’estats- i l’imperialisme –aglutinador de nacions- i la resposta de Prat de la Riba i la seva formulació federativa.

“Ja s’ha dit que En Prat de la Riba, contradient en bell exemple aquella distinció usada entre la vida teòrica i la vida pràctica, fou qui donà a l’avanç de Catalunya una direcció teòrica i alhora qui’l duia pràcticament a la realització. Una pràctica cega fóra el desordre, l’anarquia, i una teoria sense cap plasmació pràctica fóra una divagació esvanívola i morbosa.

Però avui, desapareguda l’actuació directa del gran polític, cal una distinció entre l’ideologia directiva de l’obrar seu i la munió d’institucions que organitzà; (...) Perquè en Prat de la Riba fou l’educador polític d’un poble (...)

En la idea de Nació veia confluïr el sentiment de pàtria; una actuació política per a produir un Estat en cada Nació, i un desplegament individual i social ensems al concebir cada nació com a una distinta caracterització de la Cultura. «Sent la nacionalitat una unitat de cultura, una ànima col·lectiva, amb un sentir, un pensar, i un voler propis, cada nacionalitat ha de tenir la facultat d’acomodar la seva conducta col·lectiva, això és, la

seva política, al seu sentiment de les coses, al seu seny, al seu franc voler. Cada nacionalitat ha de tenir el seu Estat.»

La idea de Nació com a cultura caracteritzada esdevé clara; el fet de la nacionalitat catalana, evident; la conseqüència que cada nació treballi per a produir un Estat expressió de la seva voluntat política, organitzador i desplegador de la cultura nacional, esdevé incontrastable. ¿Com s'armonitzarien, doncs, els dos fets d'avui, el nacionalisme disgregador dels Estats que vàries nacions componen, i l'imperialisme formador de grans Estats mundials? S'armonitzarien mitjançant la federació. (...)

La solució federativa no la concebia En Prat de la Riba per Espanya només, sinó que li donava tal amplitud, que ja abans de la guerra, el 10 d'Abril de 1913, podia escriure sobre Europa, aquestes claríssimes paraules: «(...) Més, fins ara tots els grans Estats han concebut l'interés d'Europa com una simple juxtaposició dels seus interessos particulars, han demostrat que no tenien consciència de l'interés europeu veritable, de l'existència d'un ideal europeu, que respongués al fet viu d'una gran solidaritat europea.» (...)

14	Vida Olotina ANY III NÚM. CII	17/08/1917	El primer president -Les institucions-	Prat de la Riba; Nació; Estat
----	-------------------------------------	------------	---	--------------------------------------

Sobre la persona i el caràcter de Prat de la Riba en la construcció de la Catalunya-Estat. Si la nacionalitat era una unitat de cultura, llavors s'havien de fundar les institucions nacionals de cultura. Si se sentia Pàtria, ell n'explicava la fórmula intel·lectual, la Nació.

“ (...) La seva manera reflexiva, amable, reposada, persuasiva, la duia al seu treball de cada dia. (...) Dins el despatx (la seva oficina), el President era un treballador més vora els altres; no era el director que movia la política amb el ressort únic de l'expressió imperativa parlada o escrita; no era tampoc l'home de les iniciatives que altres duen a acompliment; ell era el col·laborador només, el fou el col·laborador màxim, el gran educador de la pàtria per a les obres col·lectives. Ell, les obres d'altri, les comprenia desseguida, i sense deformar-les i donant-les a voltes plenitud de sentit, les articulava meravellosament dins l'obra integral de la reconstrucció de Catalunya; prenien aleshores una aire impersonal, i ell esdevenia un operari de la colla, descendia als menors detalls en la labor empresa de realització, i les obres anaven sorgint ja amb vida pròpia, plenes d'eficàcia, assenyades. I així dotava Catalunya d'un Estat, com ell creia que a cada nació calia. (...) Segons el seu pensament central, perquè la nació fos conscient d'ella mateixa, calia desplegar-li aquelles forces latents, adormides, que la contenien com una llavor conté una planta, i d'on derivava la única esperança patriòtica. La nacionalitat era una unitat de cultura; s'havien, doncs, de fundar les institucions nacionals de cultura. (...) Ell era un intel·lectualista de natura; quan tothom només sentia Pàtria, ell n'explicava la fórmula intel·lectual, la Nació. Concebuda la nació com a unitat de cultura, en el desplegament d'aquesta, per la cohesió íntima entre tots els ordres de l'activitat nacional, hi veia també la deu de la prosperitat econòmica. (...)”

15	ELS AMICS D'EUROPA NÚM. 2	Octubre 1917	La República Nova	Europa; Pau; Gran Guerra; Nacionalisme
----	------------------------------	--------------	--------------------------	---

Sobre Europa, la pau i la raons de la guerra. Es reclama el dret de les nacions de la mateixa manera que els drets per a l'home. La guerra planteja dilemes complexes; la guerra ha estat per a Europa una revolució.

“Moltes raons hi hauria a favor de la guerra; també n'hi hauria en contra. Cosa fàcil culpar la política de les nacions; cosa fàcil també disculpar-la. Ahir el govern d'una nació podia ésser pacifista; podia, però, no preparar la nació per una guerra possible? Avui el govern d'una nació bel·ligerant pot desitjar la pau; podria, però, desitjar una pau que no donés el màxim de garanties a favor de sa nació?

No fóra la lluita que caldria esvaïr; no manca a Europa la immobilitat d'una pau adormidera; manca la regulació de la lluita, manca un dret de guerra. No uns pactes isolats, inútils com a reguladors, servint només per mostrar que es té consciència que caldria una regulació: manquen uns «drets de les nacions» parells dels «drets de l'home». Cal partir de la emulació entre les nacions, amb prou «llibertat» cada una per a que la emulació no es basi en l'opressió, per a que la nació vencedora ho fos per ascensió, no per depressió agena.

Pero veu's-aquí una qüestió que es suscita: el progrés d'unes nacions s'esdevé sempre amb el sacrifici d'altres nacions? O be la depressió d'unes porta, poc o molt, la depressió a totes?
 Admetre que el progrés d'unes nacions s'esdevé sempre amb el sacrifici d'altres nacions duria a la concepció d'un dret basat en la voluntat. En un sufragi universal pur, les minories foren sacrificades a la majoria; en la monarquia pura, la voluntat afavoridora sacrifica la majoria o la minoria no afavorida.
 No es podria, en canvi, tal vegada admetre que la depressió d'unes nacions porta la depressió, poc o molt, a totes, sense admetre com a base del dret la intel·ligència, la competència, l'art.
 Caldria per això darrer a Europa una renovació profunda. Però ja s'ha dit moltes vegades que aquesta guerra, mes que no una guerra, haurà estat per Europa una revolució.”

16	Vida Olotina ANY IV NUM. CXXVI	01/02/1918	El manament patriòtic	Espanya; Eleccions; Catalanisme
-----------	--	------------	------------------------------	--

No cal dubtar del moment i el significat de les eleccions pel poble català; per tant, l'acte democràtic del vot esdevé un manament pel poble.

“(…)Ara, davant de les eleccions que estan convocades, ens trovem els catalans en un d'aquests moments clars i precisos en els qual no és possible la més petita vacil·lació.

En el grandios moment de la consciència popular de tota Espanya, en aquest precís moment en que per obra i gràcia de l'esforç i la direcció catalanes Espanya ha emprés decididament el camí de sa reconstitució començant per alçar-se damunt la vella política, davant del monopoli del govern del Estat pels dos partits artificiosos, sindicats de favors, allunyats de tot interès col·lectiu, els catalans no podem, no tenim dret a adoptar i devem votar decididament per qui representi més genuïnament, amb més autenticitat i amb més garanties de fermesa l'impuls d'aquest gegantí moviment renovador.

(…) La responsabilitat moral que contrauria avui un català que per consideracions personals, egoistes o sentimentals, desertés del llòc que l'imperiós manament patriòtic li senyala, seria grandíssima, seia de faisó tal que mereixeria el despreci i la maledicció de tots els bons patriotes. (…)”

17	ELS AMICS D'EUROPA	01/04/1918	Els pobles oberts	Nació; Guerra i reglamentació;
-----------	-----------------------	------------	--------------------------	---

La verdadera unitat entre els pobles no es dona en la seva fusió sinó en la seva comprensió; el concepte de comprensió és allò més interior, allò humà que permet alhora expressar allò perifèric i distintiu de cada poble. És fratricida i alhora suïcida la nació que manlleva els mitjans d'expressió –l'obra ben acomplida- d'una altra. La força actual de les nacions no és res més que el resultat de la comprensió acollidora de les generacions que els han precedit. Critica l'orgull de les nacions que són la causa de la guerra. Per combatre-la cal combatre la malfiança dels esperits i “la reglamentació, la llei escrita, haurà d'ésser tal vegada la reconeixença de la primacia eterna de l'esperit, la garantia sòlida i única de la pau futura en la unitat d'Europa”.

“S'hauria dit que una adquisició gairebé definitiva era la de la unitat espiritual d'Europa. I que ningú entengui que volem dir la unitat que fos una fusió espiritual de les nacions, sinó la unitat provinent de llur comprensió mútua.

La diferenciació de les nacions es dona en la perifèria, en l'expressió mes exterior, en el llenguatge, en les manifestacions artístiques. I al fons, a l'interior, hi ha, tal volta, aquella part humana comú que fa possible la comprensió entre esperits diferents, entre nacions diverses, i fa que, per aquesta comprensió, mútuament s'enriqueixin. La comprensió les estimula i les obliga a l'expressió; i es probable que sense la diversitat, les nacions morien, la civilització s'esvairia.

I cada esperit, quan obra, es basa sobre una obra pròpia anterior, labora sobre una matèria ja poc o molt elaborada, com un poeta, creant dins el llenguatge, crea ja sobre un llenguatge existent i après. Les obres mes ben acomplides romanen, i esdevenen tradició, i la tradició es aquella part perifèrica de l'esperit de les nacions per la qual son palesament distintes.

En una nació viva, en una nació que avança, la tradició no és un retorn a les coses passades, sinó que és les coses bonament acomplides que, sempre noves, avancen. Al fons viu de l'esperit s'hi arriba, tal volta,

mitjançant la matèria ordenada, i sols adorm l'esperit la matèria deforme. Quan una nació intenta llevar a una altra els mitjans d'expressió, es a dir, la tradició, desfer-li l'obra acomplida, deformar-li la matèria ja ordenada, perpetra una acció que és, demés de fratricida, una acció fonament suïcida. Quan la nació oprimida esdevé muda, i veu el seu passat com a veritablement passat, com a oblidadiç, quan no el té ja ben «present», es troba privada també d'aquell fons comú de humanitat que li hauria donada comprensió de l'obra de les altres nacions, i esdevé l'enemiga de totes, closa dins un localisme mig amagat de vegades sota uns vels de servilitat malcobridors.

Així els desplegaments nacionals deriven de la comprensió mútua dels pobles. Quan la vanitat o l'orgull reclou un poble dins si mateix, llavors comença sa decadència, el poble va contra l'obra mateixa dels seus plasmadors autèntics. S'esdevé de vegades que els homes d'una nació en plenitud, creuen com si fos innata i no adquirida la força o la gràcia de llur nació, creuen que és com una descoberta il·luminada dels homes actuals allò que es només un resultat de la comprensió acollidora de les generacions passades.

Perxó avui es dolorós veure atiat dins Europa l'orgull de cada nació, i la reclosió desitjada com a salvadora. No era tan horrible una guerra només entre exèrcits, una guerra només sobre els camps, com l'intent d'una guerra d'esperit contra esperit, de nació contra nació. ¿Com s'aturarà després el germinar d'aquesta desoladora sembrada d'odis? Puix els veritables odis no venen de la sang vessada, sinó de l'esperit ofès.

Sembla haver-hi una malfiança envers l'eficàcia dels tractats, de la reglamentació de les relacions entre els pobles. Aquesta malfiança caldria esvair-la. Tal volta la manca de reglamentació en la guerra d'avui prové de l'aire que té de guerra civil. Però sigui com sigui, la reglamentació, la llei escrita, haurà d'ésser tal vegada la reconeixença de la primàcia eterna de l'esperit, la garantia sòlida i única de la pau futura en la unitat d'Europa.”

18	ELS AMICS D'EUROPA	01/05/1918	Els cursos monogràfics de l'institut d'estudis catalans	Gran Guerra; Europeisme
Sobre l'europeisme a través dels intel·lectuals que en difonen els principis en cursos monogràfics organitzats per l'Institut d'Estudis Catalans; cal la reflexió sobre el què ha dut a la guerra i a la pau.				
<p>“Moltes de coses ha canviat i ha de canviar la guerra; la direcció de molts pensaments sobtosament ha virat i molta de fe optimista s'és apagada: noves idees sorgeixen amb aire de triomf i una ventada s'emmena les idees revellides.</p> <p>Això pensen alguns. La guerra hauria dut a tothom una fonda rectificació. Nosaltres, però, no ens sabríem avenir a tant sense reflexions. ¿Perqué no esguardar les coses d'altra manera, i en mig de la commoció d'avui, dominats de confusió per la gran sorpresa, cada dia renovada que dona aquesta guerra, no girar l'esguard envers aquelles coses que podíem creure que mai no moririen? ¿No es millor, tal vegada, destriar en l'Europa d'ahir les errades que dugueren la conflagració, i alhora també destriar-hi la via que mena al triomf de l'Europa de demà i de sempre?</p> <p>Si les errors son difícils d'esvair, el triomf de la veritat no es ràpid, i llavors es consoladora la recerca de la salvació i la esperança en alguna cosa ja antiga dins d'Europa i que estava o està potser en vigílies d'una victòria definitiva. Les idees que han de governar el futur, no deuen tenir arrels fondes en el pretèrit? No diríem que l'avui el governen aquelles idees clares que ahir estaven encara en la penombra?</p> <p>Per la perdurança en aquesta fe en la cultura d'Europa i en que ha d'ésser aquesta mateixa cultura la salvació de l'Europa eterna, l'Institut d'Estudis Catalans continua les series de cursos monogràfics mitjançant els quals, escriptors eminents de totes les nacions entren a la nostra nació i ens donen la gràcia d'uns jorns de sàvia companyia.</p> <p>Quan les nacions, de seguida d'acabada la guerra, s'apressin a excavar els camps desolats de les batalles, per retrobar la perduda imatge d'Europa, nosaltres haurem sempre benauradament guardada al descobert, intacta, adorada tothora.</p>				

19	Vida Olotina ANY IV NUM. CXXXVIII	31/05/1918	Federació	Poincaré; Nació i Estat; Societat de Nacions; Federació; Pau
<p>En referència al pensament de Poincaré sobre l'objectivitat de la Ciència i sobre els elements objectius de la Nació. A aquests – llengua, arts, lleis, ciència- els hi cal un Estat propi. La Societat de Nacions la formen aquelles que comparteixen una comunitat de cultura.</p>				
<p>“Son molt belles aquelles pàgines de Henri Poincaré on exposa ses doctrines filosòfiques sobre la objectivitat de la Ciència. «La coneixença—deia Leibniz —no es sinó la percepció de l'enllaç i concordança o de la oposició i discordança entre dues idees nostres.» En el pensament, creia Henri Poincaré que hi havia una part essencial que era objectiva i una part subjectiva que era el suport d'aquella com els sons ho son de la música. La part essencial eren les «relacions», i l'altra part era només qualitativa. Així dient que un llibre es blau i una pissarra es blava, la part purament qualitativa de la blavor es subjectiva, intransferible; i la relació d'igualtat entre les dues blavors es objectiva. Les «relacions» poden transmetre's d'uns a altres homes. «La garantía de la objectivitat del món en què vivim es que aquest món ens es comú amb altres éssers que pensen». Llavors «tot allò que es objectiu no té qualitat i es només que relació pura.»</p> <p>La coneixença fóra, doncs, imprescindiblement comunicativa, dialogadora, imprescindiblement social. I això duu a pensar si la conservació d'aquesta part objectiva es el fi de l'Estat, i si el compliment d'aquest fi equival, cap i a l'últim, a la pròpia conservació de l'Estat.</p> <p>Tot allò intel·lectiu, objectiu, s'incorpora als dominis de l'Estat i roman mes enllà de cada individu: persisteix el mot blavor, persisteix una obra d'art o una descoberta científica, i s'esvairà, però, la present sensació de blavor, i amb cada individu s'esvairà tot el seu món subjectiu.</p> <p>Als elements objectius de cada Nació, i que tal vegada son la nació mateixa: llengua, art, lleis, ciència, els cal un Estat propi. Potser aquesta missió donada a l'Estat, de conservador d'una cultura, definiria el mes pur nacionalisme. «Un Estat per cada nació» era la fórmula cara al primer President de Catalunya.</p> <p>I si un grup de nacions té alguna comunitat de cultura, caldria una forma estatal per totes elles, sense que cap d'elles perdés son Estat propi: caldria una Societat de Nacions.</p> <p>Una Societat de Nacions no evitaria, només que amb la força, una guerra futura entre elles: la ruptura només l'evitaria un ideal comú que fos alhora un ideal per cada una. I potser l'ideal d'una nació no pot ésser sinó ella mateixa. Caldria tal vegada, doncs, a cada una tenir consciència dels avantatges que hi ha la en Federació: que la vida d'una nació depèn de les altres nacions com la vida intel·lectual d'un individu depèn de sa comunicació amb altres individus. Una nació no pot viure de si mateixa; per la vida, per l'avanç, li cal un desnivell entre la possessió i el desig, un impuls que la dugui a l'acció. I aquesta acció ha estat gairebé sempre la guerra, la conquesta. Si es que la nació no s'ha llençat a la conquesta de si mateixa com avui s'esdevé a Catalunya.</p> <p>Perxó no ens plauria un pacifisme abolidor de les emulacions nacionals, de la lluita; però somniarem una lluita desenrotllada sense pèrdues tal volta irreparables, harmònica com un bell joc.</p> <p>Perxó tampoc per les futures Societats de Nacions no ens plauria la forma estatal d'imperi, on fóra reconeguda l'hegemonia perennal d'alguna nació, sinó una forma estatal de república on hi hagués sempre fins per les nacions mes endarrerides l'esperança gentil d'una possible hegemonia venidora.”</p>				

20	Vida Olotina ANY IV NUM. CXLIV	31/08/1918	Nacionalisme i localisme	Nacionalisme; Localisme; Llengua catalana
<p>Retorna Capdevila al tema del localisme en oposició al nacionalisme; representa el localisme, sota l'aparença d'amor a la ciutat, la Catalunya mancada de voluntat.</p>				
<p>“En la revista «Patria» de Valls, signat amb les inicials N.C., ha aparegut un bell article, «Nacionalisme i localisme», en el qual es mostren amb lucidesa i valentia les dugues tendències oposades que aquells dos mots representen a Catalunya.</p> <p>Gairebé sempre els opressors d'una nació renaixen, en tol·leren les manifestacions incultes, disgregades, inconscients, alhora que n'odien cordialment tota manifestació plena i elevada. Els agrada veure la oprimida nació degradada per a poder somriure despectivament. Es l'orgull d'una superioritat assolida de manera</p>				

bàrbara. I tan relativa que és, i tan estèril i efímera la superioritat d'un poble conseguida només amb la degradació d'altres pobles! Amb tot, aquesta mena d'elevació és l'única que albira i anhela la miopia del «soi-disant» patriotisme espanyol. Per un «patriota espanyol» fóra tota una aspiració poder per exemple, enfonsar la llengua catalana dins el desordre de l'expressió dialectal!

Però els localistes no són gent d'aquest tarannà, no els guia l'odi ni l'ambició desenfrenada, no són els opressors; són, al contrari, els més inconscients dels oprimits perquè ja són oprimits de natural, es posen a servents d'aquells, els guia la sola vanitat de semblar millors que els pitjors, i tota la seva ètica vibra meravellosament en el mot «fidelitat». (...)

A través de la gran transformació política de Catalunya, perdura encara el localisme, que és el llegat més autèntic dels segles de decadència.

El nacionalisme és el pol oposat d'aquest localisme, que a vegades se disfrega amb fals sentiment d'amor a la ciutat o a la vila rural. Res més perillós que aquesta confusió. El localisme és una manifestació d'aquella Catalunya mancada de voluntat, és una supervivència dels segles tenebrosos de les guerres dinàstiques i dels pronunciaments, és una resultant de l'espanyolisme ridícul i cursi que'ns ha portat a la desfeta. (...)"

21	La Comarca	13/09/1919	El govern de Catalunya	Mancomunitat; Patriotisme
<p>Comparació entre la crisi i l'eficiència que caracteritzen els governs de Madrid i el de la Mancomunitat. El patriotisme és la força unificadora de la tasca de govern. L'onze de setembre és la data en què es constitueix el govern de la Generalitat; la bandera ideal que caigué al Fossar de les Moreres torna a hissar-se al Palau de la Generalitat.</p> <p><i>"S'ha constituït la Mancomunitat de Catalunya, que és el Govern popular de la nostra terra. I cal notar que, mentre els partits centralistes que formen les colles oligàrquiques que governen de Madrid estant es troben en crisi perpètua, aquí, en el Govern de la Mancomunitat, hi ha un sentit de continuïtat que dóna a les seves tasques aquella normalitat essencial pera tota eficàcia.</i></p> <p><i>I no és pas que a la Mancomunitat hi hagi una majoria homogènia. No. A la Mancomunitat Catalana hi ha tants grups i representacions de matisos d'opinió com pugui haver-hi al Congrés espanyol. Hi ha, però, un aglutinat essencial, aglutinant que fon les divergències anecdòtiques en un pla comú de convergència ideal. I aquest aglutinant és el patriotisme.</i></p> <p><i>(...) Avui onze de setembre, ha restat constituït el Govern popular de la nostra terra, la Mancomunitat de Catalunya. La bandera ideal, que caigué al Fossar de les Moreres i al baluart de sant Pere, torna a ésser hissada damunt el Palau de la Generalitat de Catalunya per la consciència i la voluntat dels catalans.</i></p> <p><i>Continua, doncs, la tasca. Col·laborem-hi tots les catalans. I aquesta santa continuïtat i aquesta noble unanimitat són fermaça de victòria."</i></p>				

22	La Comarca	27/08/1921	L'ètica nacionalista Apareix també dins el "Butlletí de les Joventuts Nacionalistes (Olot)"	Lloc del nacionalisme; Ètica – norma moral-;
<p>S'entén el nacionalisme com la contínua invitació al treball ineludible de la vida. Hi ha qui dóna a la Nació la primàcia damunt de qualsevol altra valor humana i qui, contràriament, posa l'individu com a centre del món. La realitat de la Nació es troba entre els dos pols marcats per l'interès individual i l'interès de l'Estat.</p> <p><i>El nacionalisme es troba entre dues correnties que li són igualment contràries. D'una banda, aquella que dóna a la Nació la primàcia damunt de qualsevol altra valor humana. I, d'altra banda, aquella que dóna a l'home com individu, la primàcia damunt de qualsevol valor col·lectiva o sobrehumana.</i></p> <p><i>La primera d'aquestes dues correnties sempre té la tendència de confondre la Nació amb l'Estat, perquè la Nació té l'impuls de l'expansió (...)</i></p> <p><i>La segona correntia, posant l'individu coma centre del món (Emerson, Nietzsche, pragmatisme), du a l'anarquia, a la disgregació inevitablement. (...)</i></p> <p><i>La raó del nacionalisme es troba en la contínua invitació al treball ineludible de la vida. La vida en acte, la vida presa, no com una munió d'incoherències o de somnis, sinó dins el seu fet objectiu, vol que no es perdin</i></p>				

les energies en dilacions estèrils o en ensomnis dissipadors: ni una Utopia ni una Arcàdia. (...)

Entre l'interés de la Nació (o de l'Estat o del Príncep o del Polític), posat per damunt de totes les coses humanes i divines; i l'interés individual de l'home, que llavors ja és l'instint o la follia; entre Machiavelli i Rousseau es troba la realitat viva de la Nació, que nua solidàriament els drets de totes les nacions i serveix a la vegada, la legítima eclosió individual.

La raó per la qual els catalans han de parlar i escriure en llengua catalana, no és perquè la llengua catalana sigui la millor, ni perquè sigui la nostra, sinó perquè és l'instrument més propi que tenim per expressar el pensament, i l'expressió de les idees no vol dilacions i l'activitat de l'esperit és un deure imminent i ineludible. Així com el deure d'amor als homes és peremptori i exigeix que s'amin tals o tals homes, els pròxims, i que no s'esperí l'aparició de l'home utòpic fet al gust i la mida de cada somniador.

Així, doncs, els principis nacionalistes sembla que imposin com a conseqüència lògica que per damunt d'ells hi ha els principis morals i religiosos, que fan solidaris homes i nacions entre si. I el nacionalisme dóna en canvi, a nacions i homes el màxim de fecunditat, prepara a cada moment fugitiu del viure d'homes i pobles, l'eclosió de llur fons potencial d'energies.

Així, doncs, una política nacionalista no és independent d'unes normes morals i religioses que li són superiors; ha de sotmetre's-hi, perquè elles són, en definitiva, la seva justificació més enlairada.

Ara, que ningú no cregui que això imposaria una esclavitud mecànica a la política, llevant-li tota flexibilitat i finor d'actuació. Res no hi ha tan flexible, res no hi ha que reclami una tal finor d'esperit, com la contínua aplicació en la vida de les normes ètiques més conegudes i admeses. És fàcil de conèixer la norma, de saber la màxima. Més aquesta norma tan coneguda, ¿quan s'aplica i de quina manera? I ja es presenta, dons, la dificultat suprema, la difícil conjunció de la norma amb l'acte viu, per la qual no solament és necessària l'energia moral, sinó igualment la més fina percepció i valoració dels fets i les idees: és necessària, irreductiblement, la intel·ligència. Perquè mai una norma estalvia de pensar, sinó a qui s'acontenti de no fer res o bé de donar als seus actes l'estigma de la ineficàcia.

23	Revista "Producción"	14/06/1923	La Civilización, por Jaime Balmes. Juan Aubaré	Balmes; Civilització
<p>Sobre el concepte de civilització a Balmes. En contraposició a la conflictivitat social, es parla de civilització quan en una comunitat conflueixen el més alt grau d'intel·ligència, amb el més alt grau de moralitat i amb el màxim benestar per a la majoria.</p>				
<p>En la obra periodística de Balmes hay páginas que separadas de ciertas anécdotas de interés más bien histórico que ideológico, pueden darse al público no sólo como a cosa moderna, sino maravillosamente aplicable al día: páginas que tenían tal vez un gran sentido profético o, mejor aún, un fondo de ideología perenne. Así se ha formado ese volumen de la Biblioteca de Estudios Sociales.</p> <p>El concepto de civilización, de Balmes, es importantísimo. Hoy, con el nombre de conflictos sociales, se trata, en el fondo, de una lucha entre la antigua civilización europea y una nueva civilización que se presenta envuelta en las neblinas y ensueños de Utopía. Balmes nos expone, con su sentido hondamente realista, la solución al conflicto con su voto valioso a favor de la civilización cristiana. Nada debe olvidarse en la civilización: ni la inteligencia, ni el bienestar ni la moralidad. El libro es una clara exposición de este concepto: «entonces, dice, habrá el máximo de civilización cuando coexistan y se combinen en el más alto grado, la mayor inteligencia posible en el mayor número posible, la mayor moralidad posible en el mayor número posible, el mayor bienestar posible en el mayor número posible». Los tres factores de la civilización –inteligencia, bienestar y moralidad– se apoyan mutuamente; cuando se anula uno de ellos, toda la civilización se desvía y, al último, desaparecería.</p> <p>Sigue un estudio referente a cuáles cuestiones pueden llamarse propiamente cuestiones sociales. Esta parte es una apología del buen sentido contra los sueños fantásticos de tantos escritores. Las cuestiones sociales son doblemente difíciles; son difíciles en sí mismas y lo son aún por ser propicias a los engaños de la imaginación. «Nada más fácil, dice Balmes, que hablar sobre la sociedad; no cabe encontrar objeto en que mejor pueda campar a su talante el ingenio, excogitando y desarrollando utopías y sistemas; pero tampoco hay materia que, bajo engañosa superficie, envuelva profundidad más tenebrosa». Pero la sociedad se gobierna por el buen sentido, a veces indicándole el camino las mismas necesidades, a veces siendo sus instituciones obras de la religión, a veces de algún legislador que «se condujo únicamente por</p>				

aquel buen sentido que guía en su conducta a un buen padre de familia». No hay que insistir en el valor de esos estudios sociales de Balmes, ni en la importancia que tiene para el conocimiento de su obra, su concepto de la civilización. (...)

24	Mecanoscrit	Març 1924	[Resposta als intel·lectuals castellans]	Directori Militar; llengua; intel·lectuals catalans i castellans
-----------	-------------	-----------	---	---

Escrit als intel·lectuals castellans en relació a la polèmica i les cartes de suport a la llengua catalana dirigida per aquells a Primo de Rivera.

«Dies i dies ha que en els centres literaris barcelonins, en les converses i fins en els diaris sortien veus parlant d'un manifest de simpatia vers la llengua i la cultura catalanes, que havia de venir-nos de Madrid. A Madrid i a Barcelona, qui el desmentia, qui en parlava com de cosa segura, quan avui ens n'han vingut còpies a les mans, i, esperat i tot, hem de dir que ens fa estranyesa: en tanta manera ja desesperàvem que un mot de simpatia i comprensió ens pogués venir d'Espanya!

I és amb gra emoció que les vostres paraules d'avui ens refresquen la memòria aquelles que En Menéndez Pelayo pronuncià en llengua catalana a la Reina, mare d'Alfons XIII, en una festa de poesia. "Vostre generós i magnànim esperit, li deia, comprèn que la unitat dels pobles és unitat orgànica i viva, i no pot ser aqueixa unitat fictícia, verdadera unitat de la mort; i comprèn també que les llengües, signe i penyora de raça, no es forgen capritxosament ni s'imposen per força, ni es prohibeixen ni es manen per llei, ni es deixen ni es prenen per voler, puix res hi ha més inviolable i més sant en la consciència humana que el nexus secret en què viuen la paraula i pensament. Ni hi ha major sacrilegi ni ensems més inútil que pretendre engrillonar el que déu ha fet espiritual i lliure: el verb humà, resplendor dèbil i mig esborrat, però resplendor a la fi, de la paraula divina."

En mig de tantes vexacions que ens han vingut de ponent a onades a onades, com vos agraiem una expressió de justícia, una paraula d'amor!

Però hem de confessar que la justícia i l'amor verament fan excepció. No és el Directori, no, que ve vexant Catalunya en aquelles coses que li són més cares, que les té per sagrades: han estat invariablement tots els governs d'Espanya. Ho sabeu bé prou i fóra ofensiu per tots i no gaire avinent de fer-ne la llista. I us semblarà mai tota malfiança de Catalunya poc justificada?

Quan us dirigiu al Directori és que deveu ignorar tot allò que ha fet a Catalunya. Si no, ja veuríeu que és temps perdut. Aquí ha posat el poder a mans d'aquells que per ignorància i servilisme la traïen; hem vist com les presons obertes s'omplien d'amics, hem vist l'exili, la confiscació, la manca de llei, la mentida parlant, la veritat avergonyida i muda, la calúnnia i la delació pels carrers, els ateneus del poble dissolts, les escoles tancades, la venjança personal disfregada d'honradesa, la bandera perseguida, la llengua de la terra prohibida.

Què diríeu, què faríeu si us era privat l'ús públic i l'ensenyament de la llengua castellana?, si us era negat el dret d'estudiar-ne la literatura i la gramàtica?... de tan monstruós, de tan inculte i bàrbar ni us ho voldríeu imaginar.... Doncs penseu que aquesta vexació la suporta Catalunya. I que sols tenim el consol suprem que té l'esperit davant la brutalitat material: sabem que la brutalitat i la ignorància, per alt que sigui el poder que l'encarni, des de baix mai no poden entelar la bellesa immortal. I Catalunya té a la ment la paraula del seu poeta:

dóna el front an el gran aire,
sempre, sempre mar endins!

I en els cims de la bellesa, on hi ha allò més pur dels esperits, on hi ha, per tant, allò més pur dels pobles, també havem conviscut sempre com Castella, també hi havem sentit la seva llengua sense cap odi que l'enterbolís. I allí, encara que no hi fóssiu –en aquell lloc on tots els pobles s'agermanen i on cap no és esclau- també la Castella lliure... Però vosaltres hi acudiu amb una paraula de simpatia i d'amor als llavis. Porteu-hi tota Castella, eleveu-la-hi, parleu-li, digueu-li que si mai Catalunya ha pogut semblar esquerpa envers Espanya, ha estat només quan en nom d'una Espanya irreal es sentia suplantada o perseguida en allò més irrenunciable de la seva personalitat, dueu-la a la comprensió de l'ànim dels pobles que li són veïns i germans.

Si vosaltres no podeu, qui podrà fer-ho?

Digueu-li amb paraula franca el que vol Catalunya, desfent la boira que li formen entorn cada dia els seus amics indomables; digueu-li que Catalunya només voldria respecte i llibertat per expandir plenament son esperit, i que això ho té com un deure davant de Déu i com un dret diví davant dels homes; digueu-li que aquest esperit ja s'ha cerat històricament la seva expressió i que no pot canviar-la per una altra sense canviar ell mateix; dieu, per fer-vos entendre, que Catalunya tindrà per oprimida en tot allò que Castella s'hi tindria en igual cas, i que no voldria sinó que s'acabés aquest regateig de poder i vingués en hora bona una competència de generositat, una lliure competència d'esperits. Procureu engrandir el nombre dels vostres perquè la vostra amor i altesa no siguin sense eficàcia.
Però alguna eficàcia ha d'haver-hi quan ens doneu germanívolament les mans. I sia com sia, veus-aquí la nostra paraula de franca germanor.

25	La Paraula Cristiana	01/06/1927	Comentari al "Il fascismo italiano, per Francesc Cambó"	Ètica política; feixisme italià;
<p>Sobre les conseqüències dels incipients moviments feixistes a Europa lligades al trencament del record generacional. Cal també anar a cercar les conseqüències en el descrèdit parlamentari i en la manca d'una societat moral.</p>				
<p>Quan sortí aquest llibre en català, la nostra premsa no li donà la importància que tenia. No es discutiren les seves visions de la Itàlia política, ni les doctrines del llibre ni el programa amb què termina. Incomprensió, manca de llibertat, temor? Sigui el que sigui, però també s'hi mescla indubtablement una tara nostra, fàcil de remeiar: la distància que posem entre generacions diverses, gairebé podria dir-se entre diverses promocions universitàries. I de la distància ve la incomprensió, i de la incomprensió ve la ruptura. I aquestes divisions estúpides fan estèril la meitat de l'obra col·lectiva. I la culpa és dels qui vénen i dels qui hi eren, dels nous i dels vells. (...)</p> <p>En aquesta obra En Cambó es proposa de treure una lliçó del feixisme italià qui tant podria influir en el nostre país. D'on ve el feixisme? Quina causa té? Aquets fenomen polític, qui no és local d'Itàlia, sinó que el veiem també a Rússia i Espanya, prové, segons l'autor, del descrèdit i de l'enviliment del parlamentarisme.(...)</p> <p>Calia endinsar-se en les qüestions d'ètica política; al cap i l'últim, com es deriva bé del llibre d'En Cambó, totes les formes polítiques són estèrils i falsejades si no hi ha un poble moral, uns ciutadans de debò, que les tornin útils i bones. (...) El polític no és qui ha d'ensenyar la moral, però de fet es troba amb homes que tenen una moral, i que no poden negligir de veure el polític quina té.</p>				

* * *

Tal com s'ha comentat al començament d'aquest capítol, i abans de prosseguir amb la classificació articular, el següent punt del nostre treball serà per a endinsar-nos en l'anàlisi específica d'un escrit previ a l'any 1929 i que considerem clau en la fonamentació d'un pensament més madur i ampli. Es tracta de l'opuscle que publicà l'any 1927 a *La Paraula Cristiana* i que intitulà «*Principis de Teoria Política*». La importància de l'opuscle, pels seus continguts, rau en la intencionalitat que hi ha en el seu redactat i en el fet de convertir-se en el fonament teòric dels editorials a partir dels quals Capdevila desplegaria poc després els articles d'anàlisi de la realitat social i política en «*El Matí*» a partir de l'any 1929.

7. ELS NUCLIS DE PENSAMENT EN ELS PRINCIPIS DE TEORIA POLÍTICA DE L'ANY 1927

7.1. Introducció

7.2. Recorregut i continguts dels Principis de Teoria Política

<i>i. Introducció</i>	<i>x. La llei</i>
<i>ii. La filosofia i la teoria política</i>	<i>xi. El costum</i>
<i>iii. Primers principis polítics</i>	<i>xii. Variabilitat de la llei humana</i>
<i>iv. L'origen de la societat</i>	<i>xiii. L'organització federativa</i>
<i>v. Noció del bé comú</i>	<i>xiv. La justícia</i>
<i>vi. Origen del poder</i>	<i>xv. Un exemple: la teoria de la propietat</i>
<i>vii. Atribucions i límits del poder</i>	<i>xvi. Finalitat de la injustícia humana</i>
<i>viii. Qui ha de tenir el poder</i>	
<i>ix. El poder diví de l'Església</i>	

7.3. Repercussió de l'opuscle

- i. Un comentari de Rossend Llates*
- ii. Un comentari de Josep Maria de Garganta*

7.1. Introducció

Josep Maria Capdevila publicà els *Principis de Teoria Política* en la revista «*La Paraula Cristiana*», com a opuscle del número que sortiria el 25 de març de 1927.³⁶⁴ Amb matisos, es tracta d'un escrit de reflexió i de fonamentació filosòfica de principis de teoria política. A partir de l'estudi d'aquestes qüestions, Capdevila intentarà teixir un discurs que pels continguts i forma serà coincident amb el de l'incipient *moviment humanista* d'arrel tomista de principis de segle XX. I serà per l'aprofundiment en l'estudi de l'obra de Sant Tomàs en relació al marc del pensament contemporani que es situarà Capdevila dins el mapa del moviment neotomista català de l'època.³⁶⁵ No obstant aquesta consideració, el mateix Capdevila seria sempre molt clar en relació als lligams o influències amb d'altres corrents de pensament. És per això que expressaria a Serrahima, en relació a un comentari del llibre «*En el llindar de la filosofia*», que el seu tomisme no fou mai estricte i que '*en alguns temes, el llibret es separa de les doctrines tomistes. No m'agrada l'adhesió al peu de la lletra a cap autor. L'adhesió a la veritat i prou*'.

L'opuscle apareix, tal com s'ha comentat, en la revista d'inspiració catòlica «*La Paraula Cristiana*», fundada pel Dr. Carles Cardó i Sanjoan.³⁶⁶ Aquesta començà el seu tiratge el mes de gener de l'any 1925 i Josep Maria Capdevila en seria el primer director fins l'any 1928. Fou gràcies a l'aparició de publicacions d'aquesta mena —*La Revista de Poesia* (1925); *Criterion* (1925);

³⁶⁴ L'opuscle es tornaria a editar en la commemoració del centenari del seu naixement, juntament amb altres escrits del mateix Capdevila dins l'obra *Els principis de la civilització*. Barcelonesa d'Edicions, Barcelona, 1992.

³⁶⁵ De Capdevila, diu Bilbeny: «Tomista convençut —tal com ho palesà *En el llindar de la filosofia* (1960)—». Alhora, Bilbeny el situarà dins el corrent del *catolicisme social i espiritualisme cristià* de principis de segle XX. En aquest període es dona un punt d'inflexió dins l'Església catalana gràcies a la figura de Torres i Bages i Jaume Collell. Pren relleu l'obertura als moviments socials de finals del XIX fins a la guerra civil del 1936, i els posteriors contactes amb el personalisme francès i l'existencialisme cristià. Es contraposa així al *veterotomisme* o *neotradicionalisme catòlic* que es donarà també a partir del 1936. Norbert BILBENY, *Filosofia Contemporània de Catalunya*. El Punt/Edhasa, Barcelona, 1985, p.33 i seg.

³⁶⁶ «*La Paraula Cristiana*» —amb el sota nom de *Revista d'Estudis Religiosos i Morals*—, se significà per la seva catalanitat, romanitat i europeïtat. De periodicitat mensual, en el primer número publicat el mes de gener de 1925, s'hi exposa l'ideari de la revista: 1. Un reconeixement de la pluralitat cultural de Catalunya. 2. El propòsit de fer sentir la força de les arrels cristianes que subjeuen en el poble català. 3. La reivindicació dels valors cristians i el dret del ciutadà a la formació religiosa. Tot i que Capdevila en fou el primer director, desavinences amb el Dr. Cardó i amb l'administració de *La Paraula Cristiana*, afegits a problemes de salut, fan que finalment Capdevila deixi la direcció i s'integri a l'equip de *La Nova Revista* de Josep Maria Junoy l'any 1928. Vegeu: Joan CARRERES, *Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica*. PAM 2003, p. 38 i seg.

La Revista de Llibres (1925); *La Nova Revista* (1927) i el diari *El Matí* (1929)— que Capdevila trobà ‘el lloc natural de manifestació o expressió del seu pensament, on possiblement la docència hauria ocupat aquest espai i alhora el mitjà digne de difusió del saber’.³⁶⁷ Cal recordar que durant aquest període, en ple *Directori Militar* de Primo de Rivera, es dissoldrien la *Mancomunitat* i les institucions d’ordre cultural i pedagògic de les quals en formava part. No obstant això, ens explica Maurici Serrahima la resistència per part de figures com la de Capdevila, conjuntament a la del mateix Serrahima o Pi i Sunyer, en l’intent de preservar algunes de les iniciatives de caire pedagògic que fins llavors havien estat puntal del ressorgiment cultural català.³⁶⁸

Del treball que Capdevila desenvolupà durant aquest període, en ressaltem la influència que rebé i exercí en els col·laboradors de «*La Paraula Cristiana*» i que, alguns d’ells, posteriorment, retrobaria en «*El Matí*».³⁶⁹ Cal significar la importància d’aquestes dues publicacions i el rerefons de pensament que s’hi comprèn, ja que ens permet situar amb profunditat el pensament cristià que va tenir lloc a Catalunya durant el primer terç del segle XX. Aquest es fonamenta en la modernització d’un cristianisme obert a la cultura del moment i amb una forta projecció europea. La publicació comptava amb corresponals a l’estranger i amb vocació d’internacionalització. Aparegueren articles publicats en diferents llengües; es va imposar també, com a un dels objectius, el d’afrontar de manera avençada i renovadora les temàtiques d’ordre social i polític.³⁷⁰

Bàsicament, l’opuscle que intitulà *Principis de Teoria Política* es compon de quinze apartats en els que Capdevila dialogarà sobre principis de teoria política. En aquest, voldrà construir de manera intencionada un discurs conceptual propi, tot recollint les tesis disperses i difícils de sistematitzar del

³⁶⁷ Joan CORTADA, *La Filosofia de Josep Maria Capdevila*. PAM 2008, p. 29.

³⁶⁸ Maurici SERRAHIMA, *Josep Maria Capdevila, assaig biogràfic*. Barcino. Barcelona, 1974, p. 22.

³⁶⁹ Entre d’altres, hi trobem: Joan Baptista Manyà, Llorenç Riber, hi retroba a Carles Cardó, Albert Bonet, Isidre Gomà, Salvador Galmés, Lluís Carreras, Joan Alcover, Joaquim Ruyra, TOMÀS Carreras i Artau, Josep M. Batista i Roca, Jaume Bofill i Mates, Josep Carner, J. Rubió i Balaguer, Marià Manent, J. Ferran i Mayoral, F. Valls i Taberner, Josep M. Junoy, Lluís Millet, Joan B. Roca i Caball, Manuel de Montoliu i Jaume Serra Hunter.

³⁷⁰ Els temes de caràcter social i polític seran tractats per molts intel·lectuals amb les mateixes ulleres. A tall d’exemple, només caldria que comparéssim les analogies en les temàtiques tractades en els editorials d’*El Matí* amb les recollides pel Dr. Carles Cardó i publicades a *La Moral de la Derrota i altres assaigs*.

pensament polític de sant Tomàs.³⁷¹ Capdevila llegirà directament del llatí i comentarà de Tomàs el «*De principiis naturae ad fratrem Silvestrem*», diferents punts de la «*Summa theologica*» i el «*De regimine principum*». A banda d'aquestes referències, en el «*Prefaci*» exposa la seva preferència metodològica a l'hora de fer història de la filosofia i citarà Emile Boutroux³⁷² i els seus «*Études d'histoire de la philosophie*». En la relació 'filosofia i teoria política' citarà Montesquieu —*De l'esprit des lois*— i també Rousseau —*Du contrat social*. Més endavant, en el capítol dedicat a l'organització federativa, citarà Torras i Bages —*La tradició Catalana: "L'església és regionalista"*. Quan tracta 'la teoria de la propietat' citarà a Bossuet —*Panegyrique de Saint François d'Assise, Politique tirée des propres paroles de l'Écriture sainte*. En aquest mateix capítol, també cita a Proudhon i la seva «*Théorie de la Propriété*». Es referirà a la 'Declaració dels drets de l'home' en relació a la defensa de la propietat civil,³⁷³ i el darrer autor que apareix citat és Maquiavel en relació al capítol de cloenda sobre la 'Finalitat de la injustícia humana'.

* * *

En el següent punt d'aquest capítol es recorren els setze punts de l'opuscle en què es comenta els fonaments de pensament dels principis de teoria política.

³⁷¹ Vegeu l'estudi preliminar de Laureano ROBLES i Ángel CHUECA dins Sant TOMÀS d'Aquino —*La monarquía*—. Tecnos, Madrid, 2007, p. CXXIX. En aquest se'ns diu que TOMÀS d'Aquino no ens ha deixat un tractat sistemàtic en el qual es puguin trobar les seves concepcions polítiques. Per tal d'estudiar les idees polítiques caldria anar als seus *Scriptum super libros sententiarum*, obra escrita al principi de la seva carrera científica, entre els anys 1253 i 1255; als seus comentaris *Commentaria in decem libros ethicorum Aristotelis ad Nicomachum* (abr. *Ethicor.*), escrits entre 1261 i 1264; al *De regno* o *De regimine principum*; als *Commentaria in octo libros politicorum Aristotelis*; a la *Summa theologica* i a altres escrits.

³⁷² Respecte la importància dels estudis d'Emile Boutroux a l'època, vegeu, per exemple, el comentari de H. N. Gardiner a *The Philosophical Review*, Vol. 7, No. 2, (Mar., 1898), p. 191-194.

³⁷³ Podem llegir en relació a aquest punt els articles 2 i 17 de la *Déclaration des Droits de l'homme et du citoyen* du 26 août 1789 : Art. 2. —*Le but de toute association politique est la conservation des droits naturels et imprescriptibles de l'Homme. Ces droits sont la liberté, la propriété, la sûreté, et la résistance à l'oppression.* Art. 17. —*La propriété étant un droit inviolable et sacré, nul ne peut en être privé, si ce n'est lorsque la nécessité publique, légalement constatée, l'exige évidemment, et sous la condition d'une juste et préalable indemnité.*

7.2. Recorregut i continguts dels Principis de Teoria Política

i. Introducció

El prefaci de l'opuscle serveix a Capdevila per a establir les claus metodològiques que cal emprendre en l'estudi de la teoria política i, en aquest sentit també, fer evidents les dificultats que es donen en l'intent d'elaborar una bona tasca de crítica i d'història del pensament polític. Comença el seu treball dient-nos: *'voldria seguir, en algunes pàgines, els principis de la teoria política'* i, afegint també, *'sobre ells hi ha disparitat de parers. Hi ha teories oposades i sostingudes per autors notables'*. Per això, caldrà prosseguir metodològicament en aquesta tasca crítica, *'interpretant el sentit íntim del pensament dels autors que ens acompanyen en aquest camí i l'estudi aprofundit de les seves obres millors, la visió ordenada del seu pensament, descobrir-hi, si és possible, allò que per a l'autor tenia vera importància i negligir-ne allò que era detall o influència esporàdica'*.³⁷⁴

ii. La filosofia i la teoria política

Apuntades les dificultats, inicia l'opuscle considerant la importància del punt de partença i dels fonaments que prendrem per tal de preveure les conseqüències que d'aquells s'acabin derivant.

*Una filosofia que posi la intel·ligència en primer lloc, duria a una sola política si la intel·ligència no es desviés mai; durà a polítiques diverses segons el camí per on la intel·ligència s'esgarri; durà a una política equilibradora si la intel·ligència no oblida que la política alhora que teòrica és també pràctica, i es posa límits i no vol saber allò que la raó no pot preveure; durà a una política utòpica si es desentén de la realitat defectuosa i relativa. Així poden diferir la política de Plató i la d'Aristòtil. La divergència que en el començament teòric és petita, en les darreres conseqüències polítiques és gran.*³⁷⁵

³⁷⁴ Josep Maria CAPDEVILA, *Principis de Teoria Política* dins *la Paraula Cristiana*, núm.25, març 1927, p. 196.

³⁷⁵ *Ibid.*, p. 197 s.

El camí a seguir serà el propi de la filosofia, i caldrà que parteixi, com també ho fa en els estudis d'estètica, dels principis rectora de la metafísica.³⁷⁶ Ara bé, el camí d'allò polític és el camí de la teoria que acaba per dissoldre's i, indefectiblement, troba el terme o punt d'arribada en la *praxis*, en l'*acció política*. L'anàlisi d'aquesta, per la seva complexitat, pel seu propi dinamisme i evolució, quan cerqui on fonamentar-se, les respostes no les trobarà en els principis teòrics formulats. Aquests es mostraran insuficients, ja que quasi sempre les problemàtiques que l'*acció* suscita els sobrepassen. I, en darrera instància, només l'*ètica* -la *prudència*- podrà donar resposta als nous reptes que en derivin de l'*acció política*.³⁷⁷ Per tant, en aquest punt, Capdevila ens ressalta la importància del punt de partença, ja que afectarà directament al terme pràctic, a l'*acció*.

iii. Primers principis polítics

Capdevila, parteix d'una fonamentació metafísica en base a l'*ordre de les causes del ser*. Si la *causa* és el principi del que depèn una cosa quant a la seva existència, llavors *és ella el mateix ser en quant a principi d'un altre ser*, substancial o accidental.

Segons la filosofia escolàstica hi ha un ordre de les causes. Primer és la causa divina perfecta. Primer és estada la perfecció.³⁷⁸ (...) [les coses] tenen una causa final que les guia segons llur mateixa natura, segons la causa formal que duen en llur essència. Aquesta submissió és el principi de l'ètica.³⁷⁹

La causalitat no va necessàriament unida, com a tal, a la matèria.³⁸⁰ «*Primer és la causa divina perfecta (...)*». Déu és el ser infinitament perfecte, que

³⁷⁶ Íd., p. 197. Per a Capdevila, la *Teoria Política* es presenta com la darrera de les disciplines de l'àmbit filosòfic, que ve precedida per la física filosòfica, la metafísica, la psicologia i l'ètica. Altrament, aquí ens referim a la metafísica medieval tomista. Més endavant, Capdevila explicitarà la filosofia escolàstica com a fonament dels principis enunciats.

³⁷⁷ En el sentit d'Aristòtil, la *prudència* s'entén com la capacitat, propiciada per la virtut, d'un obrar conduït per la reflexió racional en tots els casos individuals, que mai són intel·ligibles adequadament i suficientment com a casos d'una norma d'acció general i d'un esquema d'acció. Otfried Höffe, Ed. "Diccionario de Ética", Crítica, Barcelona 1994, p. 219 s. Capdevila es referirà també al concepte de *seny* o *bon sentit* en diferents ocasions a llarg de la seva obra.

³⁷⁸ Sant TOMÀS. *Opuscle De principiis naturae*. Edit. Rom. XXXI, (nota de J. M. Capdevila).

³⁷⁹ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 198 s.

³⁸⁰ S. TOMÀS II, *Phys.*, lect. 5.

existeix per sí i és causa suprema incausada de tot el que existeix. Les quatre causes exigides per explicar l'esdevenir en els sers contingents són: intrínsecament, en quant a la potència, la *causa material*, i en quant a l'acte, la *causa formal*; i extrínsecament, com a principi del ser, la *causa eficient*, i com a termini de la seva activitat, la *causa final*.³⁸¹ La *causalitat eficient* no s'explica sinó per la finalitat; per això «*tota coordinació o subordinació, en l'ordre de l'eficiència, implicarà coordinació o subordinació en l'ordre de la finalitat*».³⁸² 'Aquesta submissió és el principi de l'ètica'.

Aquesta argumentació trobarà la seva traducció també en els *principis polítics*:

- a) *La millora humana que pugui venir de la societat cal que estigui d'acord amb la naturalesa humana, que sempre és la mateixa.*
- b) *El dret que l'home té al seu desenvolupament prové de la naturalesa. D'on l'origen del dret natural. Si la societat ha de servir per millorar l'home, cal partir dins ella del dret natural. Aquest dret té primacia sempre sobre el dret civil;³⁸³ (...) i en aquelles coses variables que la prudència obliga a preceptuar, cal que flueixi dels principis del dret natural.*
- c) *La societat és per a l'home, i mai a la inversa.*³⁸⁴

Cal dir que els *fins particulars* només són principi pròxim de l'acció i estan necessàriament subordinats a un *fi últim o absolut*; aquest és el *bé* o la pròpia perfecció de l'agent.³⁸⁵ Per tant, els altres fins són tan sols particulars o instrumentals en relació a aquest fi últim,³⁸⁶ que és la perfecció de la pròpia naturalesa. I la perfecció s'esdevé actualitzant les potencialitats en conformitat amb la *regla o llei de la raó*. La *raó* és la reguladora del *fi* a aconseguir, ja que li correspon ordenar els mitjans al *fi*, el qual, en l'ordre

³⁸¹ Régis JOLIVET, *Tratado de filosofía III. Metafísica*. Carlos Lohlé. Buenos Aires, 1957, p. 267 s.

³⁸² "La finalitat cal comprendre-la com una realitat interna i essencial, que és pròpiament la naturalesa dels sers, perquè d'aquesta naturalesa procedeixen les activitats i l'ordre de la naturalesa", R. JOLIVET, o.c., p. 284.

³⁸³ "Ea quae sunt juris humani non possunt derogare juri naturali vel juri divino". S. TOMÀS. *Sum Theol.* 2,a 2,a Q LXVI. A 7. c. (nota del mateix Capdevila).

³⁸⁴ Josep Maria CAPDEVILA, o.c, ibídem.

³⁸⁵ "En l'home els fins són necessaris i formalment compresos sota la raó de bé. Els béns que s'ofereixen a l'home són molts i diversos i d'aquí la possibilitat d'orientacions múltiples de la seva activitat, i la necessitat d'ordenar entre ells els fins que es proposa." El bé, en tant que volgut, és el que constitueix la raó formal de la causalitat del fi. Per això es diu que el fi i el bé son convertibles. Régis JOLIVET, o.c., p. 283-286.

³⁸⁶ Ibíd., p. 287.

pràctic, compleix la funció de principi. I en aquest sentit, serà la *lleï* la manifestació essencial de la raó pràctica i fonament del dret i del deure.³⁸⁷

La millora humana que pugui venir de la societat, segons Capdevila, cal que sigui d'acord a la *naturalesa humana*. Alhora, situats en el pla social, la naturalesa de la societat consisteix en la *cooperació*, que es fonamenta en la necessitat i capacitat humana de complementar-se per a realitzar els fins essencials de la vida. La societat constitueix, per tant, una *unitat supraindividual, però no té ni un ser ni un fi autònoms independentment dels seus membres*.³⁸⁸ La naturalesa de l'home, amb la seva tendència social i les seves necessitats, actua com a causa eficient, i el coneixement i la voluntat de realitzar aquests fins, com a causa final. Per ser de naturalesa espiritual, la unitat social és un ordre determinat pel fi social conforme a la naturalesa humana, i que ha de ser realitzat mitjançant la voluntat lliure dels seus membres.³⁸⁹ Així, el dret civil obligarà per la seva conformitat amb el dret natural, fins al punt que, '*en allò en què se separi del dret natural, constituirà una corrupció del dret*'. A més, el dret civil estarà al servei del *bé comú* i serà la referència al *bé comú*, la que senyalarà l'àmbit propi de la regulació del dret civil, que és més restringit que el del dret natural.

De la immutabilitat essencial del dret natural, no es pot concloure la immutabilitat absoluta de les regles morals. En realitat, el mateix dret natural és susceptible de variar i evolucionar en formes i límits (plasticitat del dret natural). El dret natural és immutable en la seva essència abstracta, en funció de la qual es defineixen els preceptes primaris del dret natural. Però és mutable i divers en les seves formes concretes, històriques i individuals.³⁹⁰

³⁸⁷ Régis JOLIVET, *Tratado de Filosofía IV. Moral*. Carlos Lohlé. Buenos Aires, 1966, p. 75 i seg.

³⁸⁸ Aquesta concepció és oposada, d'una part, als sistemes col·lectivistes '*totalitaris*' i, d'altra, a la doctrina '*individualista*', en què els individus no estan essencialment units a la societat. La concepció idealista hegeliana de la societat, amb la seva idea de la *prioritat del ser social*, constitueix, en l'evolució de la moderna filosofia social, el gir vers el col·lectivisme. Johannes MESSNER, *Ética general i aplicada*. Madrid. Rialp, p. 217-219.

³⁸⁹ *Ibíd.*, p. 218.

³⁹⁰ Régis JOLIVET, *ibíd.*, p. 97.

«(...) I en aquelles coses variables que la prudència obliga a preceptuar cal que flueixi dels principis del dret natural». La prudència busca el *bonum operantis*; proposa al mateix temps la bondat de l'acció i el bé del que la realitza. L'obra de la prudència és el *bé humà*,³⁹¹ i mentre es mostri amatent als principis universals -*fer el bé, evitar el mal, etc.*-, té present la realitat concreta. *La llum dels principis universals il·lumina la situació particular*.³⁹²

Per tant, el ser i el fi de la societat descansen sobre la necessitat de perfeccionament que té l'individu per aconseguir els fins essencials de la seva vida. Aquests fins són, en darrera instància, determinants: '*la societat és per a l'home*' ens dirà el mateix Capdevila. Els fins essencials de la vida representen per a la totalitat social el decisiu *principi de ser i ordre*.³⁹³

* * *

iv. Origen de la societat.

Per donar resposta a l'origen de la societat, Capdevila parteix de dues formes socials que ens són manifestes: la *família* i la *civilització*. La primera és *natural*, no inventada per l'home; la segona, d'*artifici*, és obra humana, «*les primeres observacions de la família ens durien, doncs, sense cap mena de fantasia, planerament, als principis necessaris de la civilització*».

I. Imaginem-nos que ignorem l'origen de la societat. Tenim davant dels ulls, d'una banda la família i d'altra banda la civilització. La primera natural, la segona d'artifici; la primera no inventada per l'home, la segona que és obra humana. I totes dues són formes socials. (...) Però veiem de seguida en aquesta mateixa forma de societat (la família), una diferència entre els homes i les bèsties.³⁹⁴ (...) A l'home, amb la creixença, se li desvetllen possibilitats d'un viure millor, d'un perfeccionament humà. (...)³⁹⁵

³⁹¹ La prudència la concep Aristòtil com el recte discerniment de les accions humanes; és una virtut de l'enteniment pràctic. ARISTÒTIL, *Ètica a Nicòmac*, l. 6, c. 5.

³⁹² Sant TOMÀS, 2-2ae, q. 47, a. 3. La prudència és al mateix temps normant i normada: és *normada* en relació amb les intencions amb resposta als valors de situació; és *normant* en relació a l'acció concreta que té que conformar-se amb el seu veredict (S. Th. 1-2ae, q. 64, a. 3).

³⁹³ Johannes MESSNER, o.c., p. 218.

³⁹⁴ Sant TOMÀS, *De Regimine Principum*. Lib. I, cap I, (nota del mateix Capdevila).

³⁹⁵ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 199.

En referència a Sant Tomàs, afirma: *'veiem de seguida en aquesta mateixa forma de societat (la família), una diferència entre els homes i les bèsties'*.³⁹⁶ La família és una societat natural dotada d'una constitució adaptada als fins essencials de la societat domèstica.³⁹⁷ Les virtuts socials, sense les quals la societat no pot subsistir, se les apropia l'home en la família -*amor a l'altre, justícia, solidaritat, pietat (...)*.³⁹⁸ I això ve de la consideració ètica que cal fer de les condicions naturals de la persona,

II. Cada home neix imperfecte (...) Per principi ètic, cal exhaurir, fins on és possible, les possibilitats de perfecció de cada home (...) I en el cultiu d'aquestes diverses possibilitats de perfeccionament radica el principi ètic de la societat civil. I d'aquest imperatiu ètic deriva l'imperatiu polític.³⁹⁹ Perquè (...) han de col·laborar-hi els altres homes.⁴⁰⁰

A partir d'aquí, Capdevila fa derivar l'*imperatiu polític* de l'*imperatiu ètic*. En l'ordre polític i social, el mateix que en l'ordre moral, l'home és un ésser que ha de conquerir la seva pròpia naturalesa, i aquí rau el *principi ètic*;⁴⁰¹ i és la societat la que li permet, no només subsistir, sinó portar a la perfecció les seves facultats naturals, *l'home és social per naturalesa*.⁴⁰² La societat civil és de dret natural si és exigida, de manera universal i necessària, per les condicions de l'existència psicològiques, morals i físiques; les pròpies de l'home. I per aquest motiu, en el si mateix de la societat, i en virtut d'una tendència espontània, es creen jerarquies i s'estableix un ordre en relació al *bé comú*.⁴⁰³ Per tant, el fet que l'home es constitueixi en societat, el perfecciona, sotmetent-se així als principis derivats de la seva mateixa

³⁹⁶ Aquesta referència de Capdevila a Sant TOMÀS ens remet a Aristòtil: "La raó perquè l'home és un animal polític més que qualsevol abella i que qualsevol animal gregari, es evident: la naturalesa com dèiem, no fa res en va, i l'home és l'únic animal que té paraula. (...) Però la paraula és per a mostrar el convenient i el perjudicial, així com el just i l'injust. I això és el propi de l'home davant de la resta d'animals: posseir ell sol el sentit del bé i del mal, del just i de l'injust, i de la resta valors, i la participació comunitària (koinonia) d'aquestes coses és el que constitueix la casa i la ciutat". ARISTÒTIL, *Política*, 1253a 7-18.

³⁹⁷ Régis JOLIVET, o.c., *Moral*, p. 362.

³⁹⁸ Joseph HÖFFNER, *Manual de doctrina social cristiana*. Rialp, Madrid, 1974, p. 128.

³⁹⁹ Sant TOMÀS, *De Regimine Principum*. Liber primus. cap. I, (nota del mateix Capdevila).

⁴⁰⁰ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 199.

⁴⁰¹ Régis JOLIVET, o.c., p. 363.

⁴⁰² L'home és per instint un animal social (Aristòtil: *Ètica a Eudem*, VII, c. I, 1242 a, 23-26; *Ètica a Nic.*, VIII, c. XIV, 1162 a, 17-27). L'instint que serveix de base a la societat està, segons Aristòtil, carregat de poder racional.

⁴⁰³ Régis JOLIVET, o.c., p. 362.

condició. El domini polític ha estat instituït *iure humano*, fonamentant-se en la raó i secundant l'ordre de la naturalesa.⁴⁰⁴

III. Algun rousseunià podria objectar la fantasia que és preferible la vida salvatge a la vida civilitzada. (...) La civilització ens fa veure com a necessàries coses que no ho són...; la vida civil el corromp i degenera. (Aquesta fantasia...) suposa l'home naturalment bo dins un país benigne. És feliç. El seu plaer li és tota llei. (...) Respon a l'objecció el principi ètic que imposa a cada home el propi desenvolupament per damunt del plaer...; i el principi polític que posa com a necessària la societat dels homes (...).⁴⁰⁵

Capdevila oposa a la teoria del pacte social de Rousseau,⁴⁰⁶ la concepció aristotèlica tomista de l'origen de la societat. Rousseau nega que la societat humana, en qualsevol de les seves formes (*família, ciutat...*) tingui un origen natural. Tota societat és el resultat d'un contracte. Imagina un estat de naturalesa asocial en què l'home hauria gaudit d'una felicitat sense límits. Per fer el retrat de l'home en estat natural, Rousseau no es remet a la història; es limita a la descripció de l'home salvatge, interpretat per la seva fantasia, al qual contraposa el de l'home en societat, en què no hi troba més que desgràcies, mentides, corrupció, abominacions. Respon a l'objecció rousseuniana amb el principi ètic del propi desenvolupament i el principi polític de la necessitat social.

IV. (...) Hem deduït com la natura humana imposava el principi de la civilització. La societat artificial té el seu principi en la natura. L'art humana és reclamada per la natura de l'home. La natura guia. L'art està al servei de l'home, mai l'home al servei de l'art mateixa.⁴⁰⁷ I aquesta naturalitat de la civilització no es estrany que complementi i perfeccioni la societat natural de la família (...).⁴⁰⁸

⁴⁰⁴ Sabina ÁLVAREZ, *La Edad Media*. Dins Victòria CAMPS, (1987): *Historia de la ética*. I. Crítica, Barcelona, 1987, p. 433.

⁴⁰⁵ Josep Maria CAPDEVILA, o.c. , p. 200.

⁴⁰⁶ El problema fonamental de l'organització política és, per a Rousseau, el de l'articulació entre llibertat, igualtat i poder polític, de tal manera que s'elimini l'efecte, en la societat, de la desigualtat natural: «Trobar una forma d'associació que defensi i protegeixi amb tota la força comuna la persona i els béns de cada associat i per la qual, unint-se cada un a tots, no obeeixi, no obstant això, més que a si mateix i quedi tan lliure com abans». *Contrato Social*, I, p. 6. Ed. Mauro Armijo. Alianza, p. 22. Cit. BELTRAN, J.: "Dossier informativo". Dins: ROUSSEAU: *Discurso sobre el origen i fundamentos de la desigualdad entre los hombres*. Alhambra, 1989, p. 25

⁴⁰⁷ «Així el treball és per a l'home i no l'home per el treball (...) Qualsevol treball que mutili l'home, que el denigri, que l'embruteixi, que el mecanitzi, que el materialitzi, és antisocial: és contrari als principis perquè la societat dels homes és constituïda.» (nota del mateix Capdevila).

⁴⁰⁸ Josep Maria CAPDEVILA, o.c. , p. 200 s.

Capdevila posa de manifest la connexió entre naturalesa humana i civilització. El principi de formalització constitutiu dels éssers naturals és la *physis*; el dels éssers artificials és la llibertat. L'activitat humana que dóna lloc a tot el que és artificial és el treball. Així, allò artificial pertany a la naturalesa humana, essent un deure ètic la realització d'aquesta naturalesa pel treball i la tècnica.⁴⁰⁹ La idea de civilització (*civilis, civitas*) va unida a la idea de societat. L'home és civilitzat en la mesura que és sociable.

v. Noció de bé comú

Hem vist que, per no contradir l'ètica, calia la societat humana,(...) una col·laboració mútua pel desplegament més perfecte dels individus. Hem vist la societat al servei de l'individu,(...) (Els homes) formen la societat per allò en què uns poden ajudar als altres (...). D'aquesta millora mutual en diem bé comú. Un cop en societat els homes no fan res que directament o indirecta no afecti al bé comú⁴¹⁰. Qui millora el seu esperit millora amb ell la seva art, el seu ofici, el seu servei, el seu tracte, el seu desig de complir la llei, la seva ciutadania. Però la raó perquè es constituï la societat és el bé comú: el bé de l'home en general, i el bé de cada home que viu socialment.⁴¹¹

Capdevila, doncs, fonamentarà la concepció del *bé comú* en la doctrina de Sant Tomàs.⁴¹² El *bé comú* és, per la seva mateixa essència, un bé en el qual poden i cal que participin tots els ciutadans.⁴¹³ Al participar de quelcom comú, els participants formen una comunitat.⁴¹⁴ La comunitat és un cert tot, forma una certa unitat. Aquesta unitat que tots formem és ella mateixa perfectiva.⁴¹⁵ En la mesura que tenim quelcom en comú, el bé dels demés no ens resulta estrany,

⁴⁰⁹ Jacinto CHOZA, *Manual de antropología filosófica*. Rialp. Madrid, 1988, p.477 i s.

⁴¹⁰ "Non est aliqua virtus cujus actus non sint ordinabiles ad bonum comune... vel mediate vel immediate." Sant TOMÀS. *Sum. Theol.* I^a (nota del mateix Capdevila).

⁴¹¹ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 201.

⁴¹² *Del bé comú es pot parlar, d'una part, en sentit 'ontològic' i, d'altra, en el pròpiament 'social'. En sentit ontològic, el bé comú és el bé apte per a ser participat per una pluralitat de sers. En sentit pròpiament social, el bé comú és aquell del qual tots els membres de la societat o comunitat de persones poden beneficiar-se.* Antonio MILLÁN-PUELLES, *Sobre el hombre y la sociedad*. Rialp, 1976, p. 107.

⁴¹³ "El bé comú és el fi de les persones singulars que existeixen en comunitat, com el fi del tot és el fi de qualsevol de les seves parts. No obstant això, el bé d'una persona singular no és el fi de l'altra". Sant TOMÀS. 1-2 q. 21 a. 4 ad 3.

⁴¹⁴ El concepte de participació té una importància capital a Sant TOMÀS. La participació es predica d'un subjecte que té una formalitat o acte, però no de mode exclusiu i de mode total: "tot el que es participa ve determinat al mode del participant". Sant TOMÀS. *Summa Contra Gentiles*, Lib. I, cap. 32. Cit. Carles CARDONA, *La metafísica del bien común*, Rialp, Madrid, 1966.

⁴¹⁵ Sant TOMÀS. *De Perfect. Vitae spir.* c. 13, n. 632. Cit. C. CARDONA, *ibíd.*.

sinó propi.⁴¹⁶ El *bé comú* és essencialment diferent a tota classe de béns particulars. No és la simple suma de béns particulars existents. *El bé d'un es fa comú a molts, si d'un deriva a altres (...) i obrant, difon en altres el ser i la bondat.*⁴¹⁷

La justícia social té en el *bé comú* el seu objecte immediat i pròxim. És *bé comú* per ser apte per a beneficiar, distributivament o respectiva, a tots membres de la societat. Aquesta exigència resulta, d'una part, de la comunicabilitat essencial del *bé comú*; i de l'altra, de la necessitat ètica de la virtut de la justícia, que obliga a respectar tan els drets com els deures dels ciutadans en relació a aquest bé essencial comunicable.⁴¹⁸ I si aquests drets i deures són essencialment idèntics per a tots els ciutadans és a causa de la identitat essencial de la *naturalesa* de les persones humanes.⁴¹⁹

* * *

vi. Origen del poder

En els tres següents apartats, Capdevila analitzarà el concepte de *poder* com a forma pròpia de la civilització per a preservar el *bé comú*.

Si Déu ha creat l'home perquè visqués socialment, l'home té dret natural (o diví) a viure-hi, i si per això cal un poder, aquest poder existeix per dret natural (o diví).⁴²⁰

⁴¹⁶ “(...) Així, estimo al pròxim com a mi mateix, això és, de la mateixa manera que a mi mateix, quan per ell vull el bé per si mateix, no perquè em resulti útil o delectable”. Sant TOMÀS. *In Epist. Ad Gal. V. lect. 3, n. 305.*

⁴¹⁷ Coincidint amb Aristòtil, Sant TOMÀS afirma que “el *bé comú civil* i el *bé particular* d'una persona no difereixen només segons la quantitat, sinó segons una diferència formal, perquè la natura del *bé comú* és diferent de la del *bé particular*; de la mateixa manera que la natura del tot és diferent a la de la part”. Sant TOMÀS. *Sum. Theol.*, 2-2, q. 58, a. 7, ad. 2. Així mateix, Sant TOMÀS, recollint igualment les idees d'Aristòtil, atribueix al *bé comú* la primacia, tot advertint que la comparació sigui establerta dins d'un mateix pla de béns. Sant TOMÀS. *In decem libros Ethicorum Aristotelis ad Nicomachum expositio*, lib. I, lec. 2, n. 30; *Sum. Theol.*, 2-2, q. 39 a. 2, ad. 2. Cit. C. CARDONA, o.c., p. 74.

⁴¹⁸ El *bé comú* inclou i pressuposa el respecte a la dignitat de la persona humana, ja que aquesta dignitat en sí mateixa és un *bé comú*. És un bé que tots els homes tenen, perquè són persones; per tant, el respecte a la dignitat de la persona humana és, en sí mateix, respecte a un *bé comú*, que d'una manera essencial és posseït per tots i cada un dels membres de la societat civil. La dignitat de la persona humana troba la seva millor expressió ètica en el deure a subordinar-se a l'assoliment del *bé comú*. Antonio MILLÁN, o.c., p. 125.126s.

⁴¹⁹ *Ibíd.*, p. 108 s.

⁴²⁰ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 201.

Si la societat i el govern humans són naturals, estan prefigurats en la *naturalesa humana* i, per tant, tenen justificada en Déu la seva autoritat, ja que la naturalesa humana ha estat creada per Déu. L'origen natural de la societat suposa aquest principi: que la societat política, orientada al *bé comú* temporal és una institució volguda per Déu, autor de la naturalesa i, per tant, és de dret diví natural. L'autoritat així fonamentada es troba establerta i mantinguda dins els límits que la fan legítima i, per tant, cal que es conformi, en els seus fins i en els seus mitjans, a les regles morals de la justícia i del dret. Així, exercint-la pel *bé comú*, respecta la dignitat i contribueix a la perfecció de les persones que integren la societat.⁴²¹

A la societat dels homes hi ha conflictes: (...) Per protegir l'individu (...) cal un poder ordenador que procuri: 1er. Per aquelles coses que són de bé comú (és a dir que ajuden al perfeccionament natural dels individus) i eviti el mal que uns individus puguin causar als altres(...). Aquest poder necessita l'obediència perquè pugui ésser efectiu (...). Però aquest poder, per dret diví que té cada home, no pot obligar a res que contradigui el dret natural de ningú. I, a més, té els límits en la finalitat que ha de complir.⁴²²

Si la mateixa natura humana imposa el principi de civilització entre els homes, ens caldrà l'estudi dels mecanismes que permetin de preservar-la. Observant la societat, no es podrà negar que el conflicte li és inherent, i d'aquest naixerà la voluntat de preservar el *bé comú*, per tal d'evitar el mal que entre els seus membres es dóna, ja sigui per ignorància, ja sigui per malícia. Així, Capdevila entendreà el concepte de poder com a instrument d'ordre. L'ordre moral jurídic, amb la seva pluralitat de drets, fonamenta el dret del poder social d'ordre, que és l'autoritat social. Aquesta consisteix en el poder d'elaborar i assegurar l'ordre social pels fins essencials de la vida humana. Per tant, el poder social d'ordre és un dret moral originari. El seu fonament no està en el contracte ni en la voluntat popular, sinó en la responsabilitat dels fins essencials de la vida. Hi ha autoritat social allà on cal que es realitzi per vinculació social un fi essencial de vida (en la família, en l'Estat,...).⁴²³

⁴²¹ Régis JOLIVET, o.c., *Moral*, p. 364.

⁴²² Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 200.

⁴²³ Johannes MESSNER, o.c., p. 215.

El que és propi del governant (*autoritat*) és dirigir o ordenar les operacions dels súbdits vers el *bé comú*, en el grau en que sigui necessari. I és això el que justament es verifica en la *lleí*. De la naturalesa del poder social d'ordre, en resulta que aquest és part del dret moral, i l'obediència a l'autoritat legítima és una obligació moral. Tenint l'Estat el dret a governar pel *bé comú* de la societat, els ciutadans estan obligats en consciència a obeir les lleis de l'Estat, essent l'obediència a l'autoritat social coercible.

Així, l'home, per dret natural o diví, veurà acomplerta la seva finalitat o el seu perfeccionament en tant que ésser en societat —*zoom politikon*—, i si el poder es converteix en instrument de tal finalitat li caldrà tant l'obediència per allò que ordena, com la força coactiva per allò que ha de privar. L'autoritat social està lligada en les seves mesures a l'ordre moral del dret. Aquest limita el poder a allò que requereix el fi de la societat.⁴²⁴

vii. Atribucions i límits del poder

Seguint el camí metodològic que Capdevila ens proposa, cal que anem de l'anàlisi de la necessitat del poder a la seva finalitat, i fixar-ne els límits.

La finalitat mateixa del poder polític en mostra els límits. Regula el bé social; però en aquesta regulació té els seus límits⁴²⁵. (...) Molts comencen per preguntar sobre l'origen del poder: qui el nomena? d'on prové? I després en fixen les atribucions i els límits... No és un mal mètode. Però convé que els límits no els fem derivar mai de la provenença concreta del poder, immediata o mediata.⁴²⁶

El poder polític (o l'Estat) cal que intervingui, directament o indirecta, per a salvaguardar el *bé comú*, per afavorir-lo i promoure'l. L'Estat és l'òrgan que la societat necessita per coordinar la convivència i subordinar-la al *bé comú*. Per tant, l'Estat és essencialment un mitjà de què la societat es val per aconseguir el seu fi. El dret del poder estatal es fonamenta en el fi de l'Estat —*el bé comú*— i en les funcions socials bàsiques resultants, el compliment de les quals

⁴²⁴ Johannes MESSNER, o.c., p. 216.

⁴²⁵ *Ibíd.*, p. 202.

⁴²⁶ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 203 s.

constitueix el pressupòsit del compliment de les tasques essencials de la vida humana.⁴²⁷

Capdevila ens planteja dues perspectives a la pregunta sobre les finalitats del poder; en l'ordre espiritual:

En l'ordre espiritual, què pot acomplir la societat mateixa? Què pot acomplir el poder? El primer dret natural que l'home té és voler conèixer la veritat que li és necessària per la seva mateixa natura intel·lectual. (...) Pot haver-hi un poder que ho reguli?⁴²⁸

Per a Capdevila, el coneixement de la veritat serà un problema insoluble, ja que l'home, per la seva finitud, es trobarà abocat a l'error. És per això que cap poder pugui esdevenir regulador del coneixement de la veritat. I en l'ordre material,

En l'ordre material (...) què pot acomplir la societat mateixa? què ha de regular el poder? Aquelles coses que la societat mateixa pot acomplir no cal que el poder les intervingui.⁴²⁹

Amb els límits de la competència de l'Estat està relacionat el *principi de subsidiarietat*, en quant principi bàsic de tota competència estatal⁴³⁰. El principi de subsidiarietat protegeix els drets de l'individu i de les petites comunitats front a l'ambició de l'Estat de tenir competència i poder totals. No només li correspon a l'individu i a les petites comunitats la responsabilitat en el compliment de les tasques essencials de la vida,⁴³¹ sinó que *'el fi mateix de l'Estat, o sigui el bé comú, s'obté millor si els membres individuals i comunals de l'Estat es senten estimulats per la pròpia responsabilitat i els propis interessos a mobilitzar i desenvolupar les seves forces físiques i espirituals, i si la intervenció de l'Estat es limita a coordinar i fomentar aquestes forces'*.⁴³² Per

⁴²⁷ Antonio MILLÁN, *Persona humana y justicia social*. Rialp, Madrid, 1973. En correspondència amb el fi de l'Estat, el seu poder és el més ampli poder social d'ordre (sobirania o poder suprem). És el suprem entre tots els poders socials naturals, perquè el compliment de les tasques particulars de totes les "petites comunitats" (família, municipi,...) depèn de què l'Estat compleixi les seves tasques socials bàsiques.

⁴²⁸ Josep Maria CAPDEVILA, *ibídem*.

⁴²⁹ *Ibíd.*

⁴³⁰ *El principi de subsidiarietat pot anomenar-se també principi de tota autoritat social*. Johannes MESSNER, o.c., p. 227.

⁴³¹ L'home és, per la seva llibertat, responsable d'ell mateix; té el dret i el deure d'atendre les seves necessitats i desenvolupar-se. Aquest és un atribut inseparable de la dignitat de la persona humana. A. MILLÁN, o.c., p. 137.

⁴³² Johannes MESSNER, o.c., p. 301.

això, el principi de subsidiarietat és la base jurídica de la *societat* en el seu propi ser. *Bé comú* i llei de subsidiarietat són dos aspectes de la mateixa cosa.⁴³³ El *bé comú* és ajuda als fins essencials de la vida, tot fonamentant i limitant, alhora, les facultats del poder social de l'ordre.⁴³⁴

Però l'acció positiva de l'Estat no pot limitar-se a la coordinació global i general de les iniciatives privades, és també necessària per a crear i mantenir les condicions que fan possible que aquestes iniciatives puguin desenvolupar-se en nom del *bé comú*. La funció *supletòria* de l'Estat només es justifica quan les circumstàncies ho requereixen i no amb la intenció d'envair abusivament un camp aliè. És una forma d'ajuda: una ajuda especial i ocasional.⁴³⁵ L'Estat té la seva funció pròpia i específica en l'ajuda que sempre ha de proporcionar a la societat com a conservador i promotor del *bé comú*.

viii. Qui ha de tenir el poder?

En aquest punt, la pregunta que ens planteja Capdevila gravita entorn a com i qui ha de tenir el poder. Es tracta de donar resposta a la pregunta: *Quin és el subjecte immediat de l'autoritat confiada per Déu a la societat política, per al bé comú temporal d'aquesta societat?*

El poder espiritual hem vist que no el podia tenir ningú. El poder sobre les coses materials, en canvi, el pot tenir tothom. Qui ha de tenir el poder polític? Precisem més. Si la multitud s'associa pel bé comú, la multitud mateixa s'ho ha de regir, o bé qui la representi. «Ordinare aliquid in bonum comune est vel totius multitudinis, vel alicujus gerentis vicem totius multitudinis.»⁴³⁶ Per natura els homes són iguals, qui obri en nom de la multitud pot ésser qualsevol. I si el poder l'exerceix la multitud aleshores podem dir que el poder el té tothom.⁴³⁷

⁴³³ Pius XI anomena a la llei de subsidiarietat *el principi superior filosòfic social (Quadragesimo Anno)*, i, més endavant, Lleó XIII qualificarà a la llei del *bé comú* de *lleï primera i superior de la comunitat estatal (Rerum Novarum)*.

⁴³⁴ La raó que, essencialment, justifica la intervenció de l'Estat és sempre el *bé comú*. Amb aquesta afirmació es vol dir dues coses: a) les intervencions de l'Estat no exigides pel *bé comú* no tenen raó de ser; i b) conseqüentment, tota ajuda de l'Estat ha de justificar-se com a necessària o convenient per al *bé comú*. A. MILLÁN, o.c., p. 145 s.

⁴³⁵ La funció pròpiament *subsidiària* és essencial a l'Estat; la *supletòria* només és accidental. El principi de *subsidiarietat* s'oposa tan a l'estatisme com a l'antiestatisme. *Ibíd.*, p. 148 s.

⁴³⁶ Sant TOMÀS, *Sum. Theol.* I.^a 2.ª Q. XC – art. 3.c. (nota del mateix Capdevila).

⁴³⁷ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 204 s.

Responent a la qüestió, dirà que el pot tenir tothom per igualtat constitutiva de la naturalesa humana. Ara bé, accidentalment, sí que es podria valorar certa excel·lència en l'exercici del govern, ja que les solucions són diverses en l'organització política de la societat. La forma de la societat política i la designació del qui exerceix l'autoritat pública depenen de circumstàncies accidentals. La comunitat confia l'exercici del poder a persones determinades segons modalitats i condicions variables, que donen lloc a les distintes formes de govern. L'entrega de l'exercici del poder –segons Sant Tomàs- no suposa que en desestimem el seu dret originari i, per tant, es podrà reivindicar de nou en cas d'incórrer en abús qui l'exerceixi.

I accidentalment, no hi haurà qui, per aptitud o per estudi excel·leixi en aquelles coneixences o talent que ha de tenir qui governi; aleshores aquest tindria un cert dret al poder? (...) Per confiança en la comprensió dels electors: la col·lectivitat o part d'ella elegeix el príncep; o bé elegeix qui la governi un espai de temps ⁴³⁸. (...) ***Conclusió: El poder polític el dona la col·lectivitat. És per servir-la. És obra d'artifici exigida per la natura. És obra de la civilització mateixa, té formes diferents segons els llocs i les èpoques.*** ⁴³⁹

La virtut pròpia del governant és la prudència. ⁴⁴⁰ El poder del governant és un servei a la comunitat de la qual n'és cap. En termes generals, és deure del governant dirigir l'acció de tots els ciutadans de manera que puguin viure una vida feliç i virtuosa.

Atenent que el govern és una cosa efectiva, pràctica, la virtut pròpia del governant és la prudència. El governant es troba en casos concrets que la teoria no pot preveure (...). Cal al governant el talent pràctic i el bon voler de fer, dins el possible, que cada individu de la comunitat prosperi en la seva perfecció; que, usant les seves aptituds..., ajudi amb la seva obra l'obra dels altres, és a dir, que hi hagi cooperació recíproca entre els fins individuals pel bé comú. ⁴⁴¹

⁴³⁸ Sant TOMÀS accepta en general la teoria aristotèlica de les formes de govern, si bé desenvolupant més alguns del seus aspectes i situant-la en la perspectiva de la teoria cristiana de l'origen diví del poder. Vid. Sant TOMÀS, *De regimine principum*.

⁴³⁹ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., ibíd.

⁴⁴⁰ “Sense prudència, en efecte, -segons Sant TOMÀS- no pot donar-se la virtut moral, perquè aquesta és un hàbit electiu, és a dir, que determina la bona elecció. I per a què aquesta elecció sigui bona calen dues coses: en primer lloc, que hi hagi una deguda intenció del fi (...), que és el fi degut; en segon lloc, que l'home esculli rectament els mitjans, i això no és possible sinó per la raó que rectament aconsella, jutja i preceptua, la qual cosa pertany a la prudència i les virtuts annexes a ella (...) és per això que la virtut moral no pugui donar-se sense la prudència. I, en conseqüència, tampoc sense l'intel·lecte, ja que per mitjà d'aquest es coneixen els principis naturalment evidents, tant en les coses especulatives com en les operatives” (Sant TOMÀS: *Sum. Theol.*, I-II, q. 58 a. 4).

⁴⁴¹ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 205.

Finalment, Capdevila arremet contra els vicis del govern: «*I els vicis del govern seran: dificultar o impedir el desplegament moral del individu (de tots o de part d'ells) (...) i negligir la coordinació dels esforços individuals que constitueix el bé comú. El govern pot tenir aquests vicis per ignorància o per malícia; en ambdós casos el govern no té raó de subsistir*».⁴⁴² I, en referència al *De regimine principum* de Sant Tomàs, arremetrà contra la tirania com a forma degenerada de govern.

ix. El poder diví de l'Església.

La dificultat absoluta amb què ens trobàvem pel govern espiritual dels homes,⁴⁴³ es resol en la història amb la institució de l'Església catòlica. Calia una garantia per l'ensenyament de la veritat, i no la podien donar els homes; la dona Déu. L'Església té una missió universal ('Ite et docete omnes gentes').⁴⁴⁴ I una missió de govern (...) El poder de l'Església és directament diví: governa amb ella la paraula divina. La seva jerarquia i govern disciplinari tenen un caràcter espiritual. Els seus límits són dins l'esperit(...) ⁴⁴⁵

La dificultat que s'observava en relació al poder espiritual dels homes, es resoldria amb la institució de la mateixa Església. Aquesta esdevé pels homes la garantia per a l'aprehensió de la veritat, en base a la missió pastoral del seu magisteri, i que s'ordena en vistes a que el poble de Déu es mantingui en la *veritat que allibera*. Llavors, per raó de la seva missió i competència, no es pot confondre amb la comunitat política, ja que l'activitat política no pertany a l'àmbit de la fe, sinó al camp de la raó natural humana. I és que de la fe, no es segueix cap política concreta determinada. I llavors que calgui un respecte mutu entre els dos àmbits, el polític i el religiós, ja que cap autoritat humana, i tampoc cap potestat política, són absolutes.⁴⁴⁶

⁴⁴² Ibídem. Sant TOMÀS admet la resistència activa quan la tirania es fa intolerable. Es tracta d'una prerrogativa de la comunitat mitjançant els representants qualificats. En el *Comentari a l'Ètica d'Aristòtil* (VIII, lect. X), la tirania s'entén com a desviació del bé comú; així mateix en la *Suma teològica* (1-2, q. 95, a. 5.) i en el *Comentari a les Sentències* (II Sent., d 44, q. 1, a. 3.)⁴⁴².

⁴⁴³ Vid. Supra: vii. *Atribucions i límits del poder*.

⁴⁴⁴ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 206.

⁴⁴⁵ Ibídem.

⁴⁴⁶ L'autonomia de l'Estat és conseqüència de l'autonomia reconeguda a tota realitat temporal. Però això no significa una absència de relacions entre l'Església i el poder polític. Eudald FORMENT, "Introducció". Dins *Santo Tomás de Aquino. La Monarquía*. Tecnos. Madrid, 2007, p. LIV.

L'Església es val de la fe; però no contradiu la raó (...). Cenyida a les veritats necessàries perquè l'home pugui avançar en el seu desenvolupament i vers el seu fi natural i sobrenatural, deixa en llibertat per tota altra cosa pertanyent a la intel·ligència i als costums(...)⁴⁴⁷

No pot haver-hi conflicte entre la filosofia i la teologia.⁴⁴⁸ No és contrari a la llibertat ni a la intel·ligència de l'home posar confiança en Déu i adherir-se a les veritats que ell ha revelat. Respecte al poder diví de l'Església, *la seva força coactiva és espiritual, la seva llei és una llei d'amor.... El poder no li ve de la col·lectivitat com al govern civil, sinó de Déu.*⁴⁴⁹ Així doncs, intrínsecament lligat a la naturalesa sacramental del ministeri eclesial, hi ha el seu caràcter de servei. L'amor al proïsme és inseparable de l'amor de Déu.

* * *

x. La llei

Fins ara, Josep Maria Capdevila s'ha endinsat en l'anàlisi del concepte de *poder*, en tant que instrument que permet preservar el *bé comú*. A partir d'ara, en base a la doctrina tomista, aprofundirà en l'estudi del concepte de *llei*,⁴⁵⁰ en tant que eina reguladora del poder i d'eficaç assoliment de l'ideal humà de justícia.

Tenim primer, pel que hem vist, la llei natural que deriva de la nostra natura i és la norma que aquesta reclama per assolir el seu fi. En quant Déu és creador de la natura, diem que aquesta llei és una partida de la llei eterna, i en diem natural, referida a l'home qui la coneix per la raó.⁴⁵¹
(...) la llei divina dona certitud a la llei natural alhora que ens guia a un destí sobrenatural.⁴⁵²

⁴⁴⁷ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 206 s.

⁴⁴⁸ Sant TOMÀS, I q. 1, a. 8, ad 2.

⁴⁴⁹ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 207.

⁴⁵⁰ El tractat tomista de la llei recull la doctrina dels filòsofs grecs i dels juristes romans, també les aportacions del pensament cristià des de Sant Agustí. Sant TOMÀS estudia primer la *llei general*, passant després a les seves espècies. En la segona part de la *Summa Theologica*, hi trobem el *Tractat de les lleis* (I-II. Qüestions 90-108) i el *Tractat de la justícia i el Dret* (II-II. Qüestions 57-122).

⁴⁵¹ "Lex naturalis nihil aliud est quam participatio legis aeternae in rationali creatura". Sant TOMÀS, *Sum Theol.* I.^a 2.ª Q. XCI, art. II, c. (nota del mateix Capdevila).

⁴⁵² Sant TOMÀS, *Sum Theol.* I.^a 2.ª Q. XCI, a. IV c. (nota del mateix Capdevila).

La definició de *lleï* es realitza de manera analògica en les espècies distintes de lleï: *eterna*, *natural* i *humana* (positiva).⁴⁵³ La *lleï eterna* és la raó del govern diví universal,⁴⁵⁴ govern aplicat per la providència. En quant a *raó de la saviesa divina*, la *lleï eterna* és el fonament de qualsevol altra expressió de la lleï.⁴⁵⁵ La *lleï natural* és la *participació de la lleï eterna* en l'home,⁴⁵⁶ coincideix amb la raó, encara que la raó humana només arriba a tenir evidència dels seus primers principis, i d'allò que els expressa, a través de la dificultat i l'esforç de la reflexió. Els primers principis són *universals* i *immutables*. Els principis secundaris que d'ells deriven estan sotmesos a la variabilitat, però no en tant que principis, sinó més aviat per la matèria a què s'apliquen i al coneixement que d'ells es té.⁴⁵⁷

Capdevila entén la *lleï humana* (positiva) des de la definició de *lleï* que dona Sant Tomàs: «*una ordenació de la raó, promulgada, per al bé comú, per aquell que té cura de la comunitat.*»⁴⁵⁸

Així resta ben clara la racionalitat que ha de tenir la lleï humana. És una ordenació de la raó. 'Ordinatio rationis...' (...) La lleï de la natura és la primera regla de la raó (...) D'on tota lleï posada humanament només té raó de lleï tant com deriva de la lleï de la natura. Si en alguna cosa es desacorda de la lleï natural, ja no serà lleï, sinó la corrupció de la lleï.⁴⁵⁹

Així, per sota de la *lleï natural* hi ha la *lleï humana*, obra del legislador humà, que es promulga en vistes al *bé comú*. La *lleï humana* és justa en la mesura que obté la seva rectitud de la regla de la raó, i la primera regla de la raó és la *lleï natural*. Per tant, la *lleï humana* només evitarà l'arbitrarietat si es conforma a les exigències de la raó, que s'expressen en la *lleï natural*, i és això el que li confereix la seva autoritat i el seu valor.⁴⁶⁰

⁴⁵³ Es pot també considerar la *lleï divina positiva* (la Paraula divina revelada).

⁴⁵⁴ Sant TOMÀS considera la *lleï eterna* com la primera i més noble de les lleïs.

⁴⁵⁵ Sabina ÀLVAREZ, o.c., p. 429.

⁴⁵⁶ "*Participatio legis aeterna in rationali creatura*" (I-II, 91, 2). La *lleï natural* és l'expressió de les finalitats essencials de la naturalesa humana (I-II, 94, 2).

⁴⁵⁷ Amb la seva doctrina sobre la *lleï natural*, sant TOMÀS afirma la *moral objectiva* front a l'*intencionalisme subjectiu* de teòrics com Pere Abelard. S. ÀLVAREZ, o.c., p. 429 s.

⁴⁵⁸ "*Lex est quaedam rationis ordinatio ad bonum comune, ab eo qui curam communitatis habet, promulgata* (I-II, 90, 4.)". En la definició apareix: la *ratio* grega, el *bonum comune* romà, el *imperium* de l'autoritat obert a la seva interpretació cristiana. Es tracta d'una definició en funció de les quatre causes: formal, final, eficient i final. Victòria CAMPS, (Ed.), *Història de la Ètica* 1. Ed. Crítica. Barcelona, 1987, p. 428 s.

⁴⁵⁹ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 208.

⁴⁶⁰ René SIMON, *Moral*. Herder. Barcelona, 1968, p. 263-265.

(...) El poder no es pot exercir si no ha promulgat la llei. La llei natural mateixa s'entén promulgada per la coneixença que en tenim naturalment⁴⁶¹. La llei civil cal que sigui promulgada de tal manera que pugui arribar a coneixença de tota la comunitat (...) La llei humana l'ha de complir aquella comunitat per qui és estada escrita o qui la té en costum, si deriva d'alguna manera de la llei eterna. El poder, doncs, radica en la llei (...).⁴⁶²

En la relació entre el *poder* i la *lleï*, primerament, caldrà establir que els límits del poder seran els mateixos que els de la lleï,⁴⁶³ i el poder no es podrà exercir si no s'ha promulgat la lleï. L'últim element de la lleï és la seva promulgació. Per a què la lleï pugui convertir-se en regla i mesura de l'acció i obligar en consciència al súbdit, caldrà que sigui coneguda pels membres de la comunitat, tot considerant que les lleï no es poden dirigir a l'interès particular de ningú, sinó al *bé comú*.

La lleï millora els ciutadans? La lleï natural, expressió de la lleï eterna, ho és de la Bondat mateixa. No seguir-la és el mal. La lleï civil en quant, directament o indirecta, deriva de la lleï eterna millora els ciutadans.⁴⁶⁴

Finalment, Capdevila fa referència a la bondat i dimensió formativa de la lleï. Tota *lleï justa* és formativa, ja que, l'efecte gràcies al qual amb ella el governant s'orienta és un acte moralment virtuós: *el compliment de quelcom necessari per aconseguir el bé comú*.⁴⁶⁵ I d'aquí, que hi hagi una subordinació

⁴⁶¹ "Promulgatio legis naturae est ex hoc ipso quod Deus eam mentibus hominum inseruit naturaliter cognoscendam." Sant TOMÀS, *Sum. Theol. Q. XC*, art. IV, ad. I., (nota del mateix Capdevila).

⁴⁶² Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 208-210.

⁴⁶³ El *De regno* de TOMÀS d'Aquino es considerat el preàmbul al tractat de la lleï (*De Lege*) inserit a la *Suma teològica* (I-II, q. 90-108). En ell hi trobem un estudi sobre l'origen diví de la societat; de la autoritat; sobre les formes del govern legítim; sobre les maneres de lluitar contra el govern il·legítim; les finalitat del comandament; la glòria humana i celeste que espera als bons governants. L.ROBLES, A. CHUECA, o.c., p. 130.

⁴⁶⁴ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 210.

⁴⁶⁵ Sobre aquest punt, sant TOMÀS fa dues classes d'afirmacions: unes enunciatives i altres demostratives: "el fi de qualsevol lleï (...) és fer bons als homes" (*Cont. Gent.*, lib. III, cap. 116); "la lleï tendeix a fer als homes virtuoses, i els preceptes de la lleï es refereixen als actes de les virtuts" (*Cont. Gent.*, *ibidem*); "la intenció de tot legislador és fer justos als homes" (*Epist. Ad Rom.*, cap. X, lect. 1, n. 819); "amb les lleï, els premis i els càstigs, la política atén al important fi de fer que els ciutadans siguin bons i realitzadors del bé, el que és el mateix que obrar segons la virtut" (*Ethicor.*, lib. I, lect. 14, n. 174); A. MILLÁN-PUELLES, *La formación de la personalidad humana*. Rialp Madrid 1973, p. 114 s.

de la virtut moral del qui ha de complir-la al *bé comú*.⁴⁶⁶ L'obediència a la llei - la llei justa-, que ja és en ella mateixa una virtut, '*porta a posar en pràctica els actes que el governant ordena*'.⁴⁶⁷ Arribem a la mateixa conclusió si partim de la justícia. La virtut que té per objecte el *bé comú* és la justícia que s'anomena *general*.⁴⁶⁸ Aquesta justícia és la que la *lleí* regula, i d'aquí el seu altre nom de *justícia legal* que respon al fet de ser el *bé comú* l'objecte propi de la llei. Així, és possible dir que '*la llei humana no estableix preceptes només que sobre els actes de justícia*'.⁴⁶⁹ D'aquesta manera, la *lleí*, o si es prefereix, el governant - l'*autoritat*-, '*és un agent de la formació moral del súbdit en l'ampli domini que correspon al bé comú*'.⁴⁷⁰ Per això, el fi de la política és una part de l'Ètica,⁴⁷¹ que consisteix en l'obrar virtuosament. Aquesta ha de ser la missió de la política, '*posar els mitjans que legítimament disposa -i no altres- per a què els ciutadans siguin bons i obrin el bé, que obrin virtuosament*'.⁴⁷² I l'estudi de la *lleí* connectarà amb el *dret* com a objecte de la *justícia*; tota llei verdadera ha de ser justa, i l'estat realitzarà el seu fi ètic per mitjà del *dret*.⁴⁷³

xi. El costum

Capdevila introdueix en els seus *Principis de Teoria Política* el concepte de *costum*, en tant que pràctica que té com a finalitat el bé de la societat. És en aquest sentit que podria arribar a prendre el valor de llei, i alhora, suplantar fins i tot la norma dictada per la llei en desús. Aquest punt, que podria semblar accessori en l'opuscle, és cabdal. Això és, el fet de conferir aquesta força o valor positiu al

⁴⁶⁶ Antonio MILLÁN-PUELLES, o.c., p. 116-118. "Però aquesta subordinació no significa altra cosa sinó que el legislador no té competència en procurar aquesta virtut sols en el mode i la mesura en què per al *bé comú* sigui necessària; la raó que faculta i mou a fer-ho és exclusivament el *bé comú*".

⁴⁶⁷ Antonio MILLÁN-PUELLES, o.c., p. 119.

⁴⁶⁸ *Sum. Theol.*, II-II, q. 58, a. 5.

⁴⁶⁹ *Sum. Theol.*, I-II, q. 100, a. 2. Tractant-se de la llei, aquí la justícia és l'anomenada *legal* o *general*, la que té per objecte el *bé comú*.

⁴⁷⁰ Antonio MILLÁN-PUELLES, o.c., p. 120. Vid. *Sum. Theol.*, I-II, q. 21, a. 3.

⁴⁷¹ Sant TOMÀS és un teòleg i "*sap que la felicitat humana només és total en la benaventurança eterna. Per això el rei (autoritat) ha de procurar a la comunitat una vida en què sigui possible la busca d'aquest fi etern i benaventurat (II, c. 13)*". L. ROBLES, A. CHUECA, o.c., p. CXXXVII.

⁴⁷² Sant TOMÀS. *In Etic . I*, 14, n. 174. Vid. C. CARDONA, *La metafísica del bien común*. Rialp. Madrid, 1966, p. 81.

⁴⁷³ "*L'home no és únicament un ser social, és abans que res un ser personal. Per això, l'Estat ha de coordinar el bé comú, que ha de buscar en vistes als individus, amb la lliure determinació de la persona i de l'individu*." L. ROBLES, A. CHUECA, o.c., p. CXXXVIII.

concepte de *costum*, servirà a Capdevila per a, més endavant, donar consistència al discurs sobre l'organització federativa dels pobles.

El costum pot valer mai com la llei? Pot suplantar cap llei? «Així com la raó i el voler de l'home es manifesten per la paraula en aquelles coses que ha de fer, també es manifesten pels actes».⁴⁷⁴ *La raó i el voler de la comunitat que ha de dictar la llei, si es manifesten per un costum són com una elecció d'aquells actes que feien el costum, i si la comunitat els practicava pel seu bé, el costum aleshores pot tenir força de llei, perquè té tot el que dona força a qualsevol llei. I fins podria derogar una llei caiguda en desuetud i suplantada per un nou costum.*⁴⁷⁵

Aquí ens interessa estudiar *el costum* per les seves relacions amb la *llei positiva*. Podem entendre el costum com 'un ús continuat de la comunitat que, quan compleix els requisits establerts, arriba a tenir força normativa a l'igual que la llei.'⁴⁷⁶ El costum, llavors, pot ser: *secundum legem* (o legal), forma pràctica i concreta de viure la llei; *praeter legem* (o extra legal), ús comunitari en un àmbit no regulat per la llei; i *contra legem* (o contra la llei), conducta de la comunitat, contrària al preceptuat per la llei, mantinguda amb ànim d'innovar el Dret.⁴⁷⁷ D'una manera general, els costums són anteriors a la llei positiva. Els costums la fonamenten, la preparen, l'autoritzen i la fan oportuna, si és que no la dicten formalment.⁴⁷⁸ El costum és el millor intèrpret de les lleis.

Caldrà també que el costum sigui observat amb la intenció d'introduir dret, per una comunitat capaç, almenys, de ser subjecte passiu d'una llei.⁴⁷⁹ El costum es considera jurídic quan té el caràcter d'obligatori, és a dir, no depèn

⁴⁷⁴ Sant TOMÀS, *Sum. Theol.* I.ª 2.ª Q. XC VII, art. III –c, (nota del mateix Capdevila).

⁴⁷⁵ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 211.

⁴⁷⁶ Una altra definició clàssica descriu el costum com "norma no escrita, de caràcter general (com la llei), introduïda pels usos comunitaris, l'eficàcia jurídica de la qual es corrobora pel legislador". El terme costum té dues accepcions en llatí: la de *consuetudo*, que en el dret romà s'anomena *mos maiorum* (conjunt de normes heretades de la gent gran) i la de *mos*, versió llatina del grec *êthos* (caràcter, manera de ser). Per Aristòtil era un hàbit obtingut a partir d'experiències múltiples passades i que forma en nosaltres com una segona naturalesa. En aquest sentit, el costum, en tant que hàbit, seria l'arrel de la qual brollen les accions humanes. En plural *mores* (els costums) indica 'el conjunt d'usos, hàbits, idees i creences, tradicions i maneres de viure, d'un grup social, d'un poble o societat determinada, i que constitueix el seu êthos'. F. BLÁZQUEZ, et al., o.c., p. 122.

⁴⁷⁷ Aquest fi d'innovar el Dret és el que distingeix el costum de la mera infracció de la llei, continuada i repetida. Vegeu a D. LE TOURNEAU, *El derecho de la Iglesia*. Rialp, Madrid, 1997, p. 23.

⁴⁷⁸ Régis JOLIVET, o.c., *Moral*, p. 103. Les lleis i les constitucions que han estat escrites abans de ser observades no tenen ordinàriament la força de les lleis que han estat fundades en els costums i necessitats reals del poble als quals es dirigien.

⁴⁷⁹ *Código de Derecho Canónico* (núm. 24.1, 25, 27), 1983, BAC, p. 10 s.

del mer arbitri subjectiu, sinó que els demés poden exigir-lo.⁴⁸⁰ El *costum* és el mode originari de manifestació de la voluntat social.⁴⁸¹

xii. Variabilitat de la llei humana

En aquest punt, planteja la variabilitat de la llei humana a partir de la immutabilitat de la llei natural. De la immutabilitat essencial del dret natural no es pot arribar a la conclusió de la immutabilitat absoluta de les regles morals, ja que *la naturalesa és alhora immutable i canviant*. És immutable en la seva essència abstracta, en funció de la qual es defineixen els preceptes primaris del dret natural. Però és mutable i diversa en les seves formes concretes, històriques i individuals. Per això el dret natural, en les seves aplicacions, *‘caldrà que es diversifiqui, no per alterar la seva substància, que no pot canviar, sinó per assegurar la seva permanència essencial.*⁴⁸²

I. Si la llei natural no és variable, ho serà la llei humana que en deriva? La llei humana és variable: a) per incertesa en les derivacions de la llei natural;(…) b) varia segons el lloc, el temps, el temperament ètnic, la tradició, els costums, etc. ; i en allò que fa referència a aquests accidents variables, i en allò que no contradigui la llei natural (…) c) per indiferència en els detalls accessoris, en aquelles coses que deriven de la llei natural «per modum determinationis»⁴⁸³.⁴⁸⁴

Dels preceptes molt generals de la llei natural cal descendir, per via de raonament, a preceptes més particulars i més adaptats a las circumstàncies.⁴⁸⁵ Així, la llei humana és una particularització de la llei

⁴⁸⁰ Això significa dret consuetudinari: que una vegada establert el costum, en el si de la societat, aquest s'accepta com norma jurídica o font de dret. F. BLÁZQUEZ, "Costumbre/Costumbres", et. al., o.c., p. 122.

⁴⁸¹ Giorgio VECCHIO, *Filosofía del Derecho*. Ed. Bosch, Barcelona, 1969, p. 367. Diu: «cal tenir la seguretat que el Dret positiu fou originàriament consuetudinari. (...) El costum, encara que representant una persuasió col·lectiva, té certament les seves arrels en la productivitat originària de les consciències individuals.» J.B. Vico ja va advertir que el Dret neix en el fons de la consciència popular, de la "sapienza volgare", gràcies a una obra anònima i col·lectiva de les nacions. *Ibíd.*, p. 368.

⁴⁸² D'altra banda, cal admetre un progrés general de la humanitat en el coneixement de les exigències del dret natural. Aquest aspecte del dret natural és el que Bergson va definir com una 'moral oberta', és a dir, sempre susceptible de nous progressos gràcies l'aprofundiment de les exigències del dret i d'una ampliació dels seus dominis. Régis JOLIVET, o.c., p. 97 s.

⁴⁸³ Sant TOMÀS, *Sum Theol.* l.^a 2.ª Q. XCV, art. 2-c, (nota del mateix Capdevila).

⁴⁸⁴ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 211.

⁴⁸⁵ La llei natural s'estén en certa manera a tots els actes humans. Però aquesta llei es pot enfosquir i semblar incerta en moltes circumstàncies, en raó de la forma general dels seus preceptes. Aquesta insuficiència de llei

natural, indispensable per a què aquesta pugui adaptar-se al contorn mòbil i variable de la realitat humana.⁴⁸⁶ Quan la llei humana deriva de la llei natural *per modum determinationis*, la generalitat de la llei natural es presenta ‘*com una espècie d’esquema que deixa una àmplia llibertat en la utilització dels mitjans per a realitzar les seves exigències: mitjans contingents que no tanquen un vincle necessari amb els postulats de la llei natural.*⁴⁸⁷ Les normes fonamentals del dret natural són immanents a la llei positiva, però les lleis positives contenen, a més, molts elements històricament condicionats i, per tant, mudables, de forma que queda un ampli espai de joc per a l’obra del legislador.⁴⁸⁸

II. Si la llei humana és invariable en una part i variable en altre part, cal que sigui permanent en la part invariable, i que, aplicada a les coses que canvien, sigui flexible i fàcil a l’adaptació. (...) Si la comunitat necessita un canvi en una llei pel seu bé, és just que qui governa la comunitat modifiqui la llei, i la reguli segons el bé comú. I aquesta flexibilitat de la llei obeeix al fi mateix perquè la societat és constituïda. Aquest és el principi racional de l’organització federativa.⁴⁸⁹

La majoria de lleis positives no estan determinades en el seu contingut pel dret natural, sinó que només estan sotmeses a l’exigència *jusnaturalista* general de servir el *bé comú*. La llei humana està subjecte als canvis que deriven de la varietat i mudança de les situacions de la societat, i també de la perfectibilitat de tota obra humana, com és la de legislar⁴⁹⁰. Les lleis humanes poden mudar-se o canviar-se quan varien les circumstàncies, les situacions i el temps que les varen fer aconsellables.⁴⁹¹ La llei humana, abans que res, ha d’atendre el *bé comú*. I aquesta flexibilitat de la llei és, per a Capdevila, el principi racional de l’organització federativa, fundat en la naturalesa de les coses.

natural es fa sentir sobretot en el domini social, que exigeix prescripcions nombroses i precises. D’aquí la necessitat de les lleis positives. Régis JOLIVET, o.c., p. 100.

⁴⁸⁶ Sant TOMÀS, I-II, 91. 3, (nota del mateix Capdevila).

⁴⁸⁷ «Les variacions de la llei natural no són variacions del seu contingut ontològic, que roman radicalment igual, sinó del coneixement que l’home situat té d’ella, en funció de la mateixa situació històrica i de l’aplicació que cal fer del precepte segons les circumstàncies de temps i lloc.» René SIMON, o.c., p.263 s.

⁴⁸⁸ El reconeixement del dret natural, que no és un dret racional, sinó essencial, no fa supèrflua de cap manera la legislació positiva. Són les lleis positives les que creen el dret aplicable a la respectiva situació històrica. Josef HÖFFNER, *Doctrina social cristiana*. Rialp, Madrid, 1964, p. 64 i s.

⁴⁸⁹ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 211 s.

⁴⁹⁰ Sant TOMÀS, I-II, 97, 1. No obstant això, els canvis en la legislació exigeixen prudència. S. ÁLVAREZ, o.c., p. 430.

⁴⁹¹ Guillermo FRAILE, *Historia de la filosofía*. BAC, Madrid, 1975, p. 470.

III. Però tot canvi en la llei ha de compensar els inconvenients(...) «(...) Per on, quan una llei és mudada també és minvada la força constrictiva de la llei en quan lleva una consuetud»⁴⁹². Això dona nova força al principi federatiu fundat en la natura de les coses, i que duu a servir els costums que s'hi adapten millor; (...)»⁴⁹³

El *costum* segueix la llei com la precedeix; pot modificar-la, interpretar-la, i encara canviar-la o revocar-la en tot o en part. La raó d'això és que les lleis no convenen a tots els llocs i a tots els temps. Les circumstàncies canvien de tal manera que la llei podria esdevenir un obstacle per al bé públic després d'haver estat un mitjà de procurar-lo. D'aquí la pràctica d'interpretar la llei, d'acomodar-la a les circumstàncies, de modificar-la i encara canviar-la pel *costum*.⁴⁹⁴

(...) perquè la comunitat s'inclina a adaptar els costums a la natura de les coses que els condiciona. I així en poden derivar uns costums i unes lleis més permanents.⁴⁹⁵

* * *

xiii. Organització federativa

En aquest apartat, es mostra un dels principals nuclis d'interès del pensament polític de Capdevila. Així, sota el títol d'*organització federativa* s'hi amaga el del *dret d'autodeterminació* dels pobles, que tractarà més endavant en diferents articles i editorials. Tot el recorregut que ha traçat fins ara trobarà un dels seus ancoratges en aquesta anàlisi.

L'organització federativa deriva: a) dels límits del poder civil: b) del dret natural de la col·lectivitat a tenir lleis adequades al seu lloc i temps, als seus costums, tradicions, aptituds, etc.⁴⁹⁶

⁴⁹² Sant TOMÀS, *Sum Theol.* I.^a 2.ª Q. XCVII art. II c, (nota del mateix Capdevila).

⁴⁹³ CAPDEVILA, J. M., o.c., p. 212.

⁴⁹⁴ Les lleis positives cal que siguin justes, útils al bé comú i estables. L'estabilitat de les lleis positives no s'ha de confondre amb la immutabilitat. El seu fonament, que és la llei natural, és immutable en els seus principis essencials; però cal que les lleis positives siguin progressives. La seva eficàcia serà més gran quan més es recolzin en els costums públics, buscant elevar-los. Régis JOLIVET, o.c., p. 102 s.

⁴⁹⁵ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 212.

⁴⁹⁶ *Ibíd.*

Capdevila és contrari a les doctrines que postulen l'absoluta separació de la política i la moral.⁴⁹⁷ Ni l'estat ni la política poden prescindir de la regulació dels principis del dret natural de la col·lectivitat, que tenen aplicació universal, en tant que l'Estat està constituït en òrgan natural del *bé comú* i, en primera instància, és de naturalesa moral.⁴⁹⁸ La sobirania estatal no és absoluta. L'autoritat sobirana de l'estat s'estén en la mesura que no sorgeixin drets naturals, més enllà dels quals, l'estat no té dret moralment fonamentat, i llavors, conseqüentment, que no pugui exigir-ne obediència.⁴⁹⁹

Dins la comunitat humana hi ha pobles diferents. Dins de cada nació poden haver-hi ciutats, gremis, associacions i agrupacions diverses per fins lícits. Ha d'haver-hi jerarquia en aquest compost? Ha d'haver-hi poders diferents? O jerarquia entre els poders? El poder espiritual és per damunt del temporal, (...) ; l'un es un poder catòlic; l'altre es dividit en pobles. Hi ha jerarquia; no hi ha col·lisió si no s'envaeixen els dominis propis. La distinció de poders estableix la jerarquia i llur independència relativa. (...) L'un poder ve directament de Déu, el poder civil se'l donen les comunitats humanes.⁵⁰⁰

La societat és necessària per a la realització de la vocació humana; per tant, caldrà que sigui respectada la jerarquia justa dels valors que subordina les dimensions materials a la dimensió espiritual de la persona humana.⁵⁰¹ L'autonomia del poder polític respecte del religiós es fonamenta en la independència de la mateixa raó. D'una banda, l'acció política del govern, com tota acció humana, està subjecte a l'ordre ètic, a la recta raó; i de l'altra, l'Església no es pot confondre de cap manera amb la comunitat política, ja que obra com a signe i empara del caràcter transcendent de la persona humana.⁵⁰² Cal un respecte mutu entre els dos àmbits -polític i religiós-, la

⁴⁹⁷ La teoria amoralista de l'Estat fou sistematitzada per Maquiavel, i freqüentment practicada amb el nom de '*política realista*'. No busquen el fonament en el dret natural els que creuen que l'ordre jurídic és independent de l'ordre moral (*positivisme jurídic*) i, amb més raó, els que pretenen que no existeix ordre moral realment distint de l'ordre jurídic (*positivisme moral*). En oposició a aquestes tesis, la concepció tomista de la vida social i política està en relació al seu concepte de naturalesa.

⁴⁹⁸ Régis JOLIVET, o.c., p. 405

⁴⁹⁹ El deure d'obediència política està limitat perquè '*la plenitud jurídica de l'autoritat estatal està limitada essencialment (en raó de l'ordre moral del bé comú) i de fet (en raó del títol jurídic)*'. MESSNER, J., o.c., p. 299 s. 304. '*És preferible que un poder s'equilibri amb altres poders i altres esferes de competència, que el mantinguin en el seu límit just. Aquest és el principi de l' 'Estat de dret', en el qual és sobirana la llei i no la voluntat arbitrària dels homes*' (JOAN PAU II, *Centesimus annus*, 44).

⁵⁰⁰ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 212.

⁵⁰¹ JOAN PAU II, *Centesimus annus*, 36.

⁵⁰² '*L'Església respecta i promou la llibertat política i la responsabilitat dels ciutadans*'. Constitució pastoral del Concili Vaticà II, *Gaudium et spes* 76, paràgraf 3.

qual cosa implica que cap autoritat humana, i tampoc la potestat política, són absolutes.⁵⁰³

III.- Dins d'una societat ha d'haver-hi poders diferents? –Evidentment- Ha d'haver-hi jerarquia entre ells? Quan hi ha jerarquia entre llurs finalitats, ha d'haver-n'hi entre els poders. (...) I si dins d'una comunitat hi ha diferències de lloc, de costums, etc. ? Aleshores han d'haver-hi les diferències legals corresponents. Si no, les lleis serien contra el bé comú. I si fossin imposades per una comunitat a una altra, (...) no serien vàlides: 1er. perquè no foren pel bé comú del poble qui les rep, i 2on. perquè no provindrien de l'autoritat qui les ha de donar. Si aquestes comunitats tenen coses iguals, qui admeten una mateixa legislació, poden legislar juntes en allò que no es diferencien i els és de bé comú. I en allò que es diferencien ha de legislar cada una d'elles separadament... La diferència de lloc, de costum, de llengua, etc., exigeix un poder que s'hi ceneixi: que vingui de la comunitat que viu en aquell lloc, que té aquells costums, que parla aquella llengua, etc.⁵⁰⁴

Capdevila conclou: «L'organització federativa deriva clarament de la natura de la llei. És de dret natural. És contra natura: 1er. Que una comunitat en governi una altra que no tingui llurs fins en jerarquia. 2on. Que una comunitat en privi a una altra de tenir el poder que li és propi.»⁵⁰⁵ Citant Torras i Bages, Capdevila ens posa l'exemple de l'Església:

L'Església Catòlica, qui regeix els homes en allò que és el bé espiritual de tots, s'adapta alhora a cada lloc diferent, i mai no violenta, així, les exigències naturals de les coses, la manera pròpia de cada poble⁵⁰⁶ .⁵⁰⁷

Observem, doncs, analogies entre el concepte d'*organització federativa* de Capdevila i el concepte de *regionalisme* de Torras i Bages.⁵⁰⁸ Per a aquest, el *regionalisme*⁵⁰⁹ constitueix l'estructura bàsica organitzativa de tot el seu

⁵⁰³ L'autonomia de l'Estat és conseqüència de l'autonomia reconeguda a tota realitat temporal. Però això no significa una absència de relacions entre l'Església i el poder polític. E. FORMENT, o.c., p. LIV.

⁵⁰⁴ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 213.

⁵⁰⁵ *Ibíd.*

⁵⁰⁶ J. TORRAS i BAGES, *La Tradició Catalana: "L'Església és regionalista"*, (nota del mateix Capdevila).

⁵⁰⁷ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 213.

⁵⁰⁸ *La filosofia de Torras i Bages és tomista, dins el marc d'un escolasticisme renovellat. Veu en Sant TOMÀS un paradigma del pensament català. Vegeu a Oriol COLOMER, El pensament de Torras i Bages. Ed. Claret. Barcelona, 1991, p. 21.*

⁵⁰⁹ A l'època de Torras i Bages l'adjectiu regionalista era equivalent al sentit del nostre nacionalisme actual. "Recordi's que les bases de Manresa porten com a subtítol 'Per a la construcció regional de Catalunya', un document autènticament nacionalista (...) El regionalisme de Torras i Bages es basa en la filosofia, en la teologia i en la sociologia; parteix del reconeixement i de la pràctica de la llei natural; té com a model l'edat mitjana (recuperada en el romanticisme català); exigeix autonomia cultural, legal i econòmica; no arriba a ésser segregacionista, sinó integrador i cosmopolita; contraposa l'esperit laic i rupturista del Renaixement a l'esperit religiós i tradicional de l'Edat Mitjana; no utilitza el terme federalista per evitar-ne les connotacions socialistes de Valentí Almirall". Vegeu a O. COLOMER, *Josep Torras i Bages (1846-1916)*. Ed. Fundació Amics de les Arts i les Lletres de Sabadell, 1996, p. 62 i seg.

pensament sociològic i polític, i té, alhora, un valor meta històric: *‘la raó natural, l’experiència històrica, les humanes necessitats,... clamen en favor del regionalisme.’* I hi afegeix un valor específic de la *Renaixença* catalanista en contra del regeneracionisme centralista: *‘L’unitarisme polític antinatural i anticristià que avui regeix.’*⁵¹⁰ Aquesta és una conclusió teològica. Caldrà, doncs, fonamentar el regionalisme com una realitat permanent basada en el dret natural i en el dret diví (cristià). Des del punt de vista semàntic, la distinció que estableix Torras i Bages és la de l’Estat en front de la *pàtria-nació*. *‘Pàtria-nació és naturalesa,(...) L’existència de la pàtria i de la nació no pot ser afectada per lleis ni per principis polítics, perquè és de dret natural i diví i, per tant, immutable com la natura. Així, doncs, mentre pàtria i nació són realitats naturals, l’Estat és un accident, quelcom històric, variable, que pot canviar i que pot ser qualificat de bo o dolent per referència a la seva actitud de respecte o menyspreu de la pàtria i de la nació (...).’*⁵¹¹

* * *

xiv. La justícia.

En els tres següents i darrers apartats, Josep Maria Capdevila posa en qüestió el fi propi de l’home i la justícia humana.

*(...) La llei divina deixa els homes en llibertat d’eleger el bé i el mal: no té més, força coactiva que aquella que té la veritat i el bé per l’esperit. A més, és una llei d’amor. L’amor l’accepta i el desamor la rebutja... La justícia humana no és absoluta. Els somnis que vulguin dur-hi són utòpics. La societat s’equilibra entre el bé i el mal, entre la justícia i la injustícia, en una lluita seguida. És un equilibri inestable; només el gran esforç del bé podria compensar la destrucció contínua que fan el mal i la ignorància.’*⁵¹²

Tota llei troba en la *lleï eterna* la seva veritat primera i última. Aquest ordre té per fonament la *veritat*, s’edifica amb la *justícia* i es vivifica per l’amor. D’aquí la importància en respectar i desvetllar en cada home l’amor a la *veritat* i al

⁵¹⁰Torras i Bages: *La Tradició catalana*, o.c. PAM, vol. I, p. 347.

⁵¹¹ “El concepte de nació, en Torras i Bages, és proper al de pàtria i ambdós molt diferents al d’Estat. El nom llatí “patria” és un adjectiu que prové del sintagma “pàtria-terra”. D’on resulta que el terme pàtria implica dues realitats: d’una banda, les realitats de carn i sang: família,...; i de l’altra, les realitats terrenes: la terra nadiua,... La nació és la realitat social. Està formada per grups que han rebut i fan una cultura, al llarg d’una història”. O. COLOMER, *El pensament de Torras i Bages*, o.c., p. 91.

⁵¹² Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 213 s.

bé,⁵¹³ ja que només hi ha veritable llibertat al servei del *bé* i de la *justícia*. L'*amor social*,⁵¹⁴ entès en sentit estricte, representa l'afirmació i reconeixement comunitari, tant dels valors existents en els vincles i estructures socials, com de la participació del *bé comú*; per tant, prepara amb les seves obres el camí de la justícia i els drets socials.⁵¹⁵ La justícia suposa el dret, i especialment el dret natural, del que rep sentit i direcció.⁵¹⁶ Alhora, el *bé comú* no s'oposa al *bé particular*; únicament li imposa una condició: *que se li subordini*.⁵¹⁷ Tota justícia és quelcom naturalment social, manté l'harmonia social, a la qual, en canvi, atenta tot acte d'injustícia-

xv. Un exemple: la teoria de la propietat

Capdevila posarà el *dret de propietat* com exemple de la impotència social per a realitzar la justícia absoluta entre els homes. Bàsicament, en aquest punt, es mostra la impossibilitat de la llei civil per a ordenar la distribució justa de la propietat posseïda, en aquest cas, en la denúncia de la injusta distribució en l'excedent dels béns produïts.

Posarem com exemple d'aquesta impotència social per realitzar la justícia absoluta entre els homes, el dret de propietat.

L'origen del dret de propietat. És propietari d'una cosa aquell qui l'ha feta, i com les coses les ha creades Déu, Ell n'és propietari únic. Però l'home té necessitats(...) I d'aquesta natura que li ha estat donada amb aquelles necessitats li ve el dret natural de satisfer-les. (...) Les coses són, doncs, naturalment de tothom (...).⁵¹⁸

⁵¹³ Cf. *Dignitatis humanae*.

⁵¹⁴ S'atribueix a Sant TOMÀS la denominació 'amor social' (*dilectio socialis*). Aquesta expressió es usada en estreta unió amb la justícia social.

⁵¹⁵ A. MILLÁN, *Persona humana i justícia social*. Rialp, Madrid, 1973, p. 82 s. Aristòtil es refereix a la justícia com virtut genèrica, que es la disposició permanent i irrenunciable (hàbit) de perseguir el *bé comú*. Entén la justícia com a virtut general en la qual es compendia tota altra virtut. Cf Aristòtil, *Ètica a Nicòmac*, 5, 3.

⁵¹⁶ Quan la moderna filosofia del dret fa referència a la justícia, refereix rares vegades la "*idea moral del dret*" –sota la negació del dret natural i com a substitut seu, en certa manera. Front a aquesta concepció, en el fons jurídica *positivista*, la doctrina social cristiana veu en la justícia una virtut, l'actitud moral "en virtut de la qual un dóna en perpètua i constant voluntat a cada un el seu (Sant TOMÀS, II-II, 58, 1.)" I la fonamenta en la persona, "*principi, subjecte i fi de totes les institucions socials*"- en la seva correlació social, de mode que el lloc de la justícia és la societat. Josef HÖFFNER (1964): *Doctrina social cristiana*. Rialp, p. 70 ss.

⁵¹⁷ Subordinar-se al *bé comú* és complir un deure de justícia amb tots alhora i en general. A. MILLÁN, *ibíd.*, p. 61 i seg.

⁵¹⁸ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 214.

Fonamenta el dret de la propietat i els seus límits en base a la doctrina tomista, *‘Déu, que va crear totes les coses, posseeix sobre elles un dret exclusiu. Per tant, l’home no pot ser més que un usufructuari, obligat a fer ús de les coses segons la voluntat divina. Aquesta voluntat és, en primer lloc, que l’home pugui apropiari-se de les coses, i després que les consideri, en quant al seu ús, com a béns comuns’*. Des d’aquest punt de vista, podem definir el dret de propietat com *‘el dret de fruir i disposar de les coses, com d’un bé propi, per al bé comú’* (*jus uti et abuti se tamquam sua, in proprium et aliorum commodum*).⁵¹⁹ És el dret de possessió natural de cada home sobre totes les coses, i de tots els homes sobre cada cosa.⁵²⁰ La mateixa institució de la propietat privada –garantia de la llibertat, de la vida familiar, etc.– és una funció social. La seva institució –feta possible a tots– és un *bé comú*, i, per tant, “el recte exercici d’aquest dret concorre *de per sí* al *bé comú*, sempre que la institució i l’exercici estiguin ben ordenats: que siguin justos, hagudes totes les circumstàncies.”⁵²¹

Però les coses no són útils a l’home en tot lloc i a tota hora. I aleshores neixen els principis naturals de l’Economia. El primer principi deriva de la peremptorietat de les necessitats humanes. (...) Per aminorar aquells conflictes, ha d’haver-hi les reserves de la propietat primer; i de seguida la societat mateixa, amb la divisió del treball, exigeix el canvi (el comerç), el qual sense propietat de reserva no fóra gaire mai possible... L’home arriba així, per dret natural, a retenir coses que considera seves, (...) Veus aquí el principi de licitud del dret civil de la propietat. (...) És exigít socialment per la sol·licitud que cal tenir dels béns, per l’ordenació mateixa del treball, i per la pau entre els homes.⁵²² Però aleshores aquesta propietat, ja no és aquella primera propietat comuna;... es lliga amb el concepte de treball. (...) Però el treball no és la forma originària de la propietat, ho són únicament les necessitats de l’home. El dret natural subsisteix sempre sobre el dret civil de propietat, i serveix en la raó, si no sempre de fet, la preferència.⁵²³

La distinció entre possessió i apropiació privada dels béns no està justificada pel dret natural, sinó per un dret *‘adventici’* i derivat que no està en contradicció amb el dret natural, que ve acceptat per tots els pobles (*jus*

⁵¹⁹Régis JOLIVET, o.c., p. 262.

⁵²⁰ “La propietat cal que sigui comuna alhora que segueixi essent particular”. Aristòtil: *Política*, II, c. II, 1263 a 26-27. Ella no pot ser considerada com a principi primer del dret natural, sinó que participa, com a conseqüència immediata, de les aplicacions d’aquest dret. I constitueix el que s’anomena *dret natural secundari*, en tant que està en conformitat amb la inclinació de la naturalesa humana.

⁵²¹ Segons la concepció de sant TOMÀS, si jo sentís aliens els béns dels altres, potser seria perquè la resta em són aliens, perquè no guardo per a ells el mateix amor que per a mi mateix. I llavors, es perdria aquesta comunió que s’estableix per la participació en el bé. Vid. C. CARDONA, o.c., p. 87.

⁵²² Sant TOMÀS, *Sum. Theol*, 2. 2ae. Q. LXVI, a 2.

⁵²³ CAPDEVILA, “Principis de Teoria Política”, o.c., p. 214 s.

gentium) i que es justifica per diverses raons psicològiques i històriques.⁵²⁴ L'home és una persona moral. Té dret a apropiar-se del que constitueix, integra, la seva personalitat o emana d'ella. Seria una injustícia apoderar-se d'aquests objectes tant penetrats de la pròpia vida del treballador. El treball és, doncs, un fonament de l'apropiació privada.⁵²⁵ Quan aquest dret 'adventici' xoca amb la urgència de la necessitat humana i amb el destí universal i natural dels béns, ha de donar pas als drets més fonamentals i inviolables.⁵²⁶ El valor moral de la propietat és funció de la finalitat dels béns posseïts. La prudent gerència de la propietat prohibeix tant la avarícia de atresorar com la dilapidació. La relació que existeix entre l'ús (o utilitat comuna) de les riqueses i el dret de disposar d'elles pot ser definida com un deure de distribució a cada u d'allò que és el bé de tots.⁵²⁷ Com realitzar l'ús comú (*usus communis*) de la propietat? La dificultat està en precisar el mode de l'exercici dels deures de la propietat. Els principis enunciats semblarien suposar l'obligació de procedir a certa anivellació de les riqueses. Però, com aconseguir-ho? Tornar a distribuir les riqueses segons la llei de la igualtat? Això sembla irrealitzable.⁵²⁸ El dret de propietat natural que tot home té al néixer és indeterminat.⁵²⁹

Neix el dret civil de propietat. I aleshores també neix el dret d'abusar de les coses posseïdes: el jus abutendi, la injustícia del qual veié Proudhon, i la denuncià en els seus primers estudis... Qui pot dir on començaria l'abús? I qui ho diria en cada cas concret? La llei només ens pot donar regles per a tothom, i en això cada cas seria nou: l'abús de la cosa posseïda quasi no és evitable. Aleshores passa al dret civil, com a dret, el jus abutendi; però moralment no és justificable. Ve un altra abús de la propietat: l'acumulació de béns innecessària mentre d'altres en necessiten que són inservibles al propietari acumulador. La llei civil no pot regular la distribució. Ha de deixar al propietari en administrador lliure... Cada cas singular és diferent. La llei, així, no els podrà regular mai.⁵³⁰

⁵²⁴ Sant TOMÀS, 2-2ae, q. 66, a. 2. ad 1., (nota del mateix Capdevila).

⁵²⁵ Cf. Sant TOMÀS, *De veritate*, q.27, a. 7.

⁵²⁶ Aquests principis porten a sant TOMÀS a un concepte de la propietat bastant distint del que va elaborar el dret romà en termes rígidament exclusivistes (*jus utendi et abutendi quantum juris ratio patitur*) i que tanta influència va exercir en les modernes legislacions postnapoleòniques. També per a sant TOMÀS, com per als Pares, el propietari és administrador de Déu; per tant, pot considerar com a propis els béns en quant a la seva administració i acció (*potestas procurandi et dispensandi*), però té que considerar-los comuns en quan a l'ús (*facultas utendi*). Aquests textos de sant TOMÀS (2-2ae, q. 66, a. 2) segueixen sent objecte d'exegesi i discussió. MATTAL, G.: "Propiedad". Dins ROSSI, L.; VALSECCHI, A. (Dir.) (1984): *Diccionario enciclopédico de teología moral*. Ed. Paulinas, p. 868.

⁵²⁷ Régis JOLIVET, o.c., p. 256-288.

⁵²⁸ *Ibid.*, p. 268.

⁵²⁹ Només els fets jurídics (*títols de propietat*) defineixen el dret abstracte de la propietat, sota la forma d'un dret d'apropiació conferit a tal individu o tal grup sobre tals o quals béns concrets. *Ibidem*, p. 288.

⁵³⁰ P. J. Proudhon. *Théorie de la Propriété*. Chap. VI, 2, (nota del mateix Capdevila).

Capdevila argumenta sobre la injustícia del dret d'abusar de les coses posseïdes, fent referència explícita a l'obra de Proudhon. Aquest anomenava la *propietat* el dret de ganga o *aubana*, i que ell considerava com un *abús*. Per exemple, el terratinent que sense treballar percep els beneficis produïts pels treballadors, és un lladre.⁵³¹ Li sembla impossible col·locar la propietat en el mateix pla d'un dret natural, perquè significaria introduir la contradicció en el sistema d'aquests drets. Proudhon explica la manera com la propietat pot arribar a destruir la llibertat i la igualtat, al permetre que alguns individus acaparin totes les riqueses. No hi ha un fonament propi, una causa legítima de la propietat. En el llenguatge de Proudhon, podria haver-hi un dret a la *possessió*, a l'ús exclusiu; però no un dret de *propietat*, ja que equivaldria a un dret a explotar a un altre; no pot haver-hi dret a la propietat ja que implica *robatori*.⁵³² Seguint san Tomàs: «*Aquell qui pren una cosa que sobra al seu propietari, i que ell la necessita extremadament per viure, segons el dret natural, pot prendre-la-hi. Aleshores, el dret natural preval damunt del dret civil.*»⁵³³

¿Qui haurà de fer justícia, doncs, en la propietat..., si la llei civil no ho pot fer? –És la caritat la qual, diu Sant Tomàs, és de dret natural. Aquell qui capta per necessitat no demana un favor, reclama un dret. (...) Qualsevulla solució legal és insuficient. Amb tot i tantes previsions com vulgueu, la injustícia és inevitable. No hi ha més solució que la caritat individual, l'amor als homes i l'amor a la justícia que fa que aquell qui tingui doni el que calgui al seu germà, no com a favor, sinó complint un deure. (...) Quan l'Estat promet el que no pot donar, qualsevol forma que tingui, malabriga només la tirania, i ofereix només a benefici seu i del nucli que el sosté al poder, unes lleis que vexen la comunitat i són contra raó i natura: aquelles lleis que no cal obeir»^{534, 535}

⁵³¹ Qu'est-ce quela propriété? Ou Recherches sur le principe du droit et du gouvernement, 1840, Pierre Joseph Proudhon (tr. R. García Ormaechea. *Qué es la propiedad*, Orbis, 1985). Aquesta obra, alabada en el seu temps per Karl Marx, inspirarà tant als socialistes llibertaris com a certs contrarevolucionaris, concretament els maurrassians. Proudhon ataca les idees dels juristes i dels economistes del seu temps que justificaven la *propietat* –institució essencial del capitalisme– presentant-la com el fonament de l'ordre i de la prosperitat, dret absolut i sagrat. La seva crítica radical enuncia una crítica del valor, del salari i de l'apropiació capitalista. P. J. Proudhon. *Théorie de la Propriété*. Chap. VI, 2.

⁵³² Per a Proudhon, la institució de la propietat és una realitat antinòmica, font, alhora, de despotisme i garantia de llibertat. En el seu *Sistema de les contradiccions econòmiques*, manté la idea de la propietat com a *robatori*, i al mateix temps, vol oferir una nova definició d'ella com a *llibertat*. Per a realitzar la justícia, segons Proudhon, cal transformar completament el dret; en lloc d'un dret individualista, que no fa més que garantir a l'individu les seves conquestes, justes o injustes, cal que regni un “dret econòmic” (dret social) que assegurï la perfecte equitat de les relacions socials. Proudhon preconitza el pas de l'organització política a l'econòmica.

⁵³³ Sant TOMÀS, *Sum Theol.* 2.º 2.ª Q. LXVI –a 7-c., (nota del mateix Capdevila).

⁵³⁴ “Omnis lex ordinatur ad comunem hominum salutem, et intantum obtinet vim et rationem legis; secundum vero quod ab hoc deficit, virtutem obligandi non habet”. Sant TOMÀS, *Sum Theol.* 1.ª 2ª Q. XCVI-a, 6c., (nota del mateix Capdevila).

⁵³⁵ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 216.

Justícia i caritat, en la seva unió, assegurin la consistència i desenvolupament de la societat humana.⁵³⁶ La caritat és essencialment el do de sí i d'allò que ens pertany com efecte d'un amor de benvolença, que ens porta a estimar i fer bé al pròxim. La caritat suposa el respecte de la justícia; el que estima al seu pròxim, comença per respectar els seus drets. La justícia és moderada per la caritat.⁵³⁷

xvi. Finalitat de la injustícia humana

Capdevila clourà l'opuscle aproximant-nos a allò que és incompreensible i que defuig el constructe racional de qualsevol teoria. Ens convida a cercar la resposta a la finalitat de la injustícia humana en el perdó.

*(...) La injustícia mai no s'allunyarà del món. No és que l'home sigui pervers com deia Maquiavel. No és que l'home sigui naturalment innocent com volia Rousseau. És que hi ha mescla d'innocència i de vilesa, hi ha la llum de la raó i les tenebres de la ignorància, és que hi ha la fe divina que guia i l'odi a la claror divina: és que la vida és una lluita.*⁵³⁸

Manifesta la seva discrepància amb la concepció antropològica de Maquiavel - l'home és naturalment 'egoista'-, i de Rousseau -en 'estat de naturalesa', la 'bondat' és el constitutiu formal de l'home-. Capdevila fonamenta la seva concepció antropològica en la doctrina tomista. Els fins de la naturalesa humana venen exigits, però depèn de la llibertat de la persona que es puguin aconseguir o no.⁵³⁹ Posa de manifest les antinòmies que es donen en la vida humana, i conclou: «és que la vida és una lluita».

(...) Tots els sofriments immerescuts, les víctimes pures, la innocència vexada, no demanen venjança, sinó que demanen perdó. Perquè la injustícia, com se redimiria, si no era la víctima mateixa qui perdonava, qui per damunt de tot amava? L'amor és difusiva i s'estén com la llum del dia damunt de bons i de dolents. (...) Mentre defensem la justícia, sapiguem també imitar la misericòrdia divina. Que ens sapiguem contenir dolçament davant de la impotència i de les baixeses humanes: davant dels tribunals de justícia que la

⁵³⁶ Josef HÖFFNER, o.c., p. 79 ss.

⁵³⁷ Régis JOLIVET, o.c., *Moral*, p. 225 ss.

⁵³⁸ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 217.

⁵³⁹ Ricardo YEPES, Javier ARANGUREN, *Fundamentos de antropología*. EUNSA, Pamplona, 2003, p. 80.

*desconeixen, davant de la tirania, davant de la prostitució de la llei, ... L'Innocent no fou dut a la Creu pels tribunals de Justícia humana? (...) Hem vist els límits de les lleis civils, ... Amb la raó sola ens explicàvem algunes coses, però sense una guia més alta el món dels homes romanía sense explicació,...*⁵⁴⁰

«La justícia vera –escriu Capdevila– va unida a la misericòrdia»⁵⁴¹. Sant Agustí⁵⁴² i posteriorment Sant Tomàs⁵⁴³ defineixen la compassió com l'actitud de compartir el sofriment d'altres: *miserum cor habéns super miseria alterius*⁵⁴⁴. Aquesta compassió i misericòrdia no són només sentiments suscitats per l'experiència del sofriment de l'altre, no són actituds únicament afectives, sinó que també, alhora, busquen combatre i superar la carència i el mal. Així, la misericòrdia no contradiu la justícia; la transcendeix, *'la misericòrdia és el compliment de la justícia.*⁵⁴⁵

Davant l'absurd d'una societat necessàriament injusta, l'única solució, segons Capdevila, és *«una difusió de la caritat cristiana que reperi la gran injustícia que els homes no tenen altra manera de reparar (...) qui, per damunt de tota llei civil, ens torni a la bona llei natural (...). Cal afirmar el valor infinitament superior de la pau entre els homes: que l'esperit dels millors no labori per la destrucció de l'home injust, sinó pel seu millorament cap a la justícia»*⁵⁴⁶. Així, la justícia viu també del perdó, la reconciliació i la compassió.

* * *

⁵⁴⁰ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 218.

⁵⁴¹ Ibíd. El missatge cristià d'un Déu misericordiós és específicament bíblic; no obstant això, la tradició teològica, molt aviat, va enllaçar la misericòrdia amb experiències humanes generals i amb la seva interpretació filosòfica, sobretot amb la compassió. La valoració de la compassió fou controvertida en la filosofia antiga. Plató contraposa, a la compassió, la conducta determinada per la raó i la justícia. Cf. *Apologia de Sòcrates* 34 c ss; *Politeia [La República]* 415 c. Aristòtil, en canvi, sosté una visió positiva de la compassió. El sofriment immerescut d'una altra persona ens afecta; així, en la compassió del sofriment aliè, ressona la simpatia en el seu sentit originari (amb-passió) i la solidaritat (*Retòrica*, 1385). W. KASPER, *La misericòrdia*. Sal Terrae, Santander, 2012, p. 30 s.

⁵⁴² Cf. St. Agustí, *De civitate Dei* IX, 5-

⁵⁴³ Cf. Sant TOMÀS, *Sum. Th.* I q. 21 a. 3 II/II q. 30 a. 1 ad 2; a 2 I 3; *Super Ioannem* 2, lect. 1, n.3.

⁵⁴⁴ Ibídem, *Sum. Th.* II/II q. 30 a. 1 c. a.

⁵⁴⁵ Ibídem, *Sum. Th.* I q. 21, a. 3 ad 2. Cit. W. KASPER, o.c., p. 31

⁵⁴⁶ Josep Maria CAPDEVILA, o.c., p. 216-218.

7.3 Repercussió de l'opuscle

Breument recordarem les paraules de Maurici Serrahima en relació a l'opuscle de l'any 1927 i la importància que dona a la publicació per a la futura tasca periodística i crítica de Capdevila. Es tracta, doncs, de la llavor que donarà forma a diferents continguts dels articles d'*El Matí*. Així, Serrahima ens diu:

*Per una altra banda, i per primera vegada —com si preveïés l'avenir, tan proper, en el qual s'hi hauria d'enfrontar en el diari—, publica uns Principis de teoria política, on encara no dona el to definitiu, però que són un antecedent interessantíssim per a situar l'evolució dels seus criteris en aquesta matèria.*⁵⁴⁷

Altrament, també podem ressaltar el comentari de dos articles apareguts poc després de la data de publicació de l'opuscle, els quals hem trobat entre els retalls dels articles a l'*Arxiu Capdevila*. Ambdós en fan ressò i coincideixen en la importància i originalitat del tractat, destacant la capacitat de Capdevila en el reeixit intent de fonamentar teòricament l'acció política. El primer correspon a Rossend Llates, que sortí al diari *la Publicitat* el 8 de juny de 1927,⁵⁴⁸ i el segon correspon a Josep Maria de Garganta publicat a la revista *Catalunya Social*.⁵⁴⁹

i. Un comentari de Rossend Llates

Tot i reconèixer l'assaig '*ben tallat*' de Capdevila, Rossend Llates no aprofundeix ni analitza l'ordre discursiu de l'opuscle pel que fa a pensament o teoria política. Tanmateix, la seva lectura no va gens desencaminada en tractar els aspectes claus del treball de Capdevila. En una prosa poètica, que l'acompanya al llarg de tot el comentari, primerament significa la necessitat de la fonamentació teòrica que Capdevila ha elaborat. Afirmar que l'opuscle pren les maneres de discurs alternatiu a l'actual en l'ordre social i polític. És per

⁵⁴⁷ Maurici SERRAHIMA, *Josep Maria Capdevila, Assaig biogràfic*, p. 23.

⁵⁴⁸ Rossend Llates i Serrat. Barcelona, 1899 - Barcelona, 1973. Escriptor, compositor i crític musical, llicenciat en dret. Un dels representants de la bohèmia intel·lectual i militant d'Acció Catalana. Va col·laborar a les publicacions del *Mirador*, *La Publicitat* i *El Be Negre*.

⁵⁴⁹ Respecte la relació amb Josep Maria de Garganta vegeu els capítols 2 i 5 d'aquest treball.

aquest motiu que aprofita Llates per reiterar la vaguetat i el sentiment difús que es té de la realitat política. *«Part damunt de les tècniques jurídiques i econòmiques i dels principis polítics de les cauteles de govern i de les forces de l'audàcia i l'alçaprem del món; de la justícia dels homes i de la de les abstraccions ideològiques; part damunt, diem, de tot això vogava la nau d'una socràtica ignorància, trirrem àgil i frèvol per una mar aventurosa».*⁵⁵⁰ Partint d'aquest sentiment de fragilitat, remarca la importància del treball realitzat per Capdevila en la dificultat que comporta elaborar un discurs coherent i que vulgui donar resposta al problema polític. Aquesta dificultat s'esdevé en el nostre món perquè la complexitat li és inherent. I el parany, tal com s'ha dit, es troba en el fet que en la política, l'ordre discursiu o el principi enunciat no arribarà mai a donar resposta al problema que la immediatesa del present ens requereix. Per això, el mateix Llates segueix dient: *«Ah!, la vida és un equilibri combatut. L'avui és la solució del problema d'ahir; però d'avui és el planteig del problema del demà».* Alhora, coincidint amb Capdevila, accentuarà que no seran els principis deduïts racionalment, sinó els principis ètics els que en darrere instància ens hauran de guiar per aquella 'mar aventurosa'. Llates, explorant el perfil formatiu de Capdevila, justifica les solucions a les quals arriba, en tant que Capdevila entén la política, primerament, com una art i que *«el seu estudi cal que ressembli una mena d'estètica, processó de principis metafísics i de regles pràctiques i darrerament de suggestions de la prudència i de l'instint».*

Llates ens fa veure que el camí traçat per Capdevila no respon al de *la geometria de la raó sinó a la del cor*, i això ho diu per la intencionalitat final que Capdevila dóna al seu discurs. Aquest discurs conclou doncs, amb l'intent de salvar la incompatibilitat existent entre el fonament teòric i la praxis que es troba en allò polític. Llates diu que *el nostre autor*, en la seva fonamentació, partint dels primers principis construïts racionalment, arriba a l'anàlisi d'aquell darrer principi, a aquella *«cosa divina i fugissera; la qual havent d'ésser la rel de les societats humanes, n'és tan sols l'ideal, l'esperança,*

⁵⁵⁰ Vegeu el punt 1.2 dins l'apartat Annexos.

és a dir, allò que tot just no és ni fruit ni berriscol: la Justícia».⁵⁵¹ No obstant això, Capdevila no s'aturarà en l'anàlisi d'aquest concepte i veurà que la clau de volta no la trobem, tal com hem comentat, en els principis enunciats. Caldrà anar a la pregunta que no resol aquella incompatibilitat abans esmentada; en definitiva, es tracta de la pregunta sobre *la finalitat de la injustícia humana*. En relació a la reflexió que elabora Capdevila, conclourà Llates:

Qui ens durà de l'ordre vivent a l'ordre que la raó entrelluca? Qui faria el miracle?-Només l'amor, la caritat. Però si la raó que és tan ferma, ella que engrapa la matèria en fa màquines i architectures que no sorollen, no pot sinó assenyalar de lluny amb el dit, l'amor que no té armes amb què podrà vèncer? (...) Doncs, l'autor clou el seu llibre amb la visió valenta d'una solució no baixa i descoratjadora; no esbiaixada i que defraudi el lector no subtil; vaga o elegíacament vana, sinó dita categòricament i precisa (...) És una solució d'ordre místic; és inútil que hi cerqueu claredat analitzant-la. Els ulls de la raó no l'albiren. Però si com qui diu l'escolteu amb l'oïda, que és la porta del cor, la sentireu com sona meravellosament amb música de consol i de redempció.»⁵⁵²

ii. Un comentari de Josep Maria de Garganta.

D'altra banda, ens trobem amb el comentari intítulat «*Un estudi orientador*» que farà Josep Maria de Garganta i que apareix a la revista «*Catalunya Social*» el mes de juny 1927.⁵⁵³ Aquí es reconeix també l'èxit del treball elaborat per Capdevila en què valorarà l'esforç de síntesi i de claredat conceptual i, alhora, el de fonamentació del discurs que presenta: «*Per la seva sòlida cultura, per la seva copiosa documentació científica, per la seva admirable equanimitat -tota salesiana- i per aquest estil bell i suggestiu que és una de les seves principals característiques, el nostre excel·lent amic estava en condicions insuperables per a reeixir en un treball d'aquesta naturalesa.*»⁵⁵⁴ Així doncs, Garganta recalca que el treball de Capdevila esdevé l'exposició sistemàtica d'uns *principis de política cristiana*, en contraposició a la crítica que presenta en el comentari dels actuals estudis contemporanis en relació a les ciències polítiques. I tal

⁵⁵¹ Íd.

⁵⁵² Íd.

⁵⁵³ Capdevila en la lletra del 10-VII-1927, li dirà: «No sé com donar-vos les gràcies del bellíssim article que heu dedicat al meu fascicle Principis de Teoria Política».

⁵⁵⁴ Vegeu l'apartat 2 dels Annexos d'aquest treball.

com ho haurà fet Rossend Llates, també coincideix en constatar el *garbuix* que es dóna dins d'aquests estudis, que *deriva del pragmatisme existent en la societat i que, fins i tot, abasta al mateix catolicisme*. Així, comentarà:

Àdhuc entre els doctes, hem vist un tradicionalisme que tenia per base el sensualisme de Condillac i de D. de Tracy; un conservadorisme catòlic que no s'apartava un través de dit del doctrinarisme de Royer-Collard; i, baixant pocs graons, una concepció materialista de la història que traspua en els escrits dels que la combaten. Fins en el camp catòlic impera una espècie de naturalisme polític, que aplica als problemes més vitals un criteri purament pragmatista(...) No és estrany, doncs, que veiem succeir-se unes discussions tan vàcues com apassionades entorn de programes que ningú analitza, d'actuacions que ningú contrasta i de conceptes que ningú defineix.⁵⁵⁵

De fet, el que farà Garganta serà donar valor a l'estudi per la fonamentació d'ordre filosòfica que desenvolupa Capdevila en detriment del modern sociologisme contemporani. Alhora, l'article servirà per a reafirmar la figura de Capdevila com a cabdal dins el nou corrent català i europeu, no només tomista, sinó de renovació catòlica que neix de les encícliques socials de Lleó XIII de finals del segle XIX.

* * *

Així doncs, partint del que ens ha descobert la lectura dels «*Principis de Teoria Política*», en el següent capítol, el nostre propòsit serà el de presentar i relligar algun dels nuclis que ens descobriran els escrits editorials que Capdevila va desplegar en la seva etapa periodística a «*El Matí*» en relació al pensament social i polític, i que, per la seva naturalesa articular, encara no han estat recollits i presentats sistemàticament. Pensem, amb això, que al llarg del recorregut editorial, i independentment de les formes que prendrà l'acció política, ens retrobarem en l'articulat que Capdevila desplegarà de l'any 1929 al 1934, amb el rerefons del pensament que acabem d'esbossar i que neix en aquest opuscle.

⁵⁵⁵ Íd.

8. ELS NUCLIS DEL PENSAMENT POLÍTIC I SOCIAL A TRAVÉS DE LA DIALÒGICA ARTICULAR (1929-1934)

8.1. 1929: Naixement d'«El Matí». Ideologia i mitjans d'expressió

8.2. Criteris metodològics per a l'estudi del fons articular

8.3. Un exemple: Sobre el concepte de propietat

- i. Aspectes previs a considerar*
- ii. Aspectes de fonamentació teòrica d'arrel cristiana
Altres aspectes de fonamentació teòrica*
- iii. Sobre la propietat en els escrits de Josep Maria Capdevila.*
- iv. Aspectes polítics i socials: La llei de Contractes de Conreu*

8.4. El pensament de Josep Maria Capdevila a través d'alguns dels nuclis articulars i editorials durant el període d'El Matí (1929-1934). De la teoria política a les qüestions socials.

a. Aspectes de Teoria Política

- i. Sobre els conceptes d'autoritat i ordre*
- ii. Sobre els principis que fonamenten les formes de govern*
- iii. Sobre teoria política*
- iv. Sobre la cultura i la civilització*
- v. Sobre teoria econòmica*
- vi. Sobre el concepte i el dret de propietat*
- vii. Sobre les reflexions de caire polític i social del sindicalisme*

b. Sobre Qüestions Socials

- i. El dret a un salari mínim i el subsidi familiar***
- ii. Conflictivitat política i violència obrera***
- iii. La manca de treball***
- iv. Els moviments migratoris***
- v. El feminisme***

8.1 1929: Naixement d'El Matí. Ideologia i mitjans d'expressió

El mateix Josep Maria Capdevila, quan retorna de l'exili, comenta el naixement del diari i la que fou la primera llavor ideològica en la seva definició, «*un diari catòlic obert a les qüestions socials modernes*».

Un dia de l'any vint-i-vuit, en el rebedor del despatx que el bon amic Enric Jardí tenia al carrer de Llúria, estàvem en conversa amb en Josep M. Junoy, que aleshores publicava la Nova Revista. En Jardí ens contà d'un client que havia de vendre a baix preu unes màquines d'impremta, entre elles una rotativa. ¿Una rotativa? Seria un malentès. No coneixiem bé els termes d'impremta. Fos com fos, se m'acudí de dir: "¿No hi hauria manera d'adquirir-la, i faríem un diari? Per pobre que fos de presentació, ja tindríem un diari, un diari catòlic obert a les qüestions socials modernes."⁵⁵⁶

I trobem, l'any anterior, l'anunci en forma de manifest a «*La Paraula Cristiana*», en el seu número 47, del mes de novembre de l'any 1928.⁵⁵⁷ En aquest, Capdevila farà ressò de l'aparició entre els mitjans de difusió catalans d'un *diari catòlic i independent*. Signaran aquell anunci el mateix Capdevila, en Josep M. Junoy i en Joan B. Solervicens

El nou diari catòlic.- Els nostres lectors coneixen ja sens dubte el projecte de publicar l'any vinent un diari catòlic escrit en la nostra llengua. Fa mesos que se'n parla i fins a temporades ha arribat a constituir, no sempre amb exactitud, tema de tafaneria gasetillesca. Nosaltres no n'hem volgut parlar fins que la cosa ha esdevingut ferma.⁵⁵⁸

⁵⁵⁶ Josep Maria Capdevila, «*La Història de la premsa catalana i El Matí*» dins *Del retorn a casa*, Pòrtic, 1971, p.57.

⁵⁵⁷ Apareix també el manifest amb els sotasignants a la revista «*Catalunya Social*» en el número 47, de 28-X-1928. Font: "Biblioteca de Catalunya ; Arxiu Històric de la Ciutat ; Ateneu Barcelonès".

⁵⁵⁸ Segueix el text: «Això per dues raons: perquè no entra dins la finalitat d'una revista com la nostra d'informar ràpidament, i menys, encara prematurament, sobre rumors que troben el seu ressò més o menys fidel en la premsa diària; i encara, perquè una certa paternitat ens imposava el silenci, per una mena de pudor que el lector comprendrà, i fins per prudència. Des de la fundació de «*La Paraula Cristiana*», teníem el somni del diari catòlic, però no creïem que poguéssim passar de somni, i això responíem a amics que ens suggerien aquesta iniciativa. Però va arribar un moment en què ens semblà veure una avinentesa per a donar corporeïtat a aquella idea somniada i ens hi agafàrem de seguida. A les primeres gestions ja veiérem que no ens havíem errat. La necessitat del diari era tan gran, que la persuasió, la constància i el sacrifici (que s'és produït amb abundància encoratjant i commovedora) han vençut les petites dificultats, i els iniciadors del diari hem tingut ja el goig de veure al carrer el Manifest que anuncia per a l'any vinent l'aparició d'«*El Matí*», n'anticipa el programa, del qual sabem que ha fet la millor impressió als catòlics catalans i fins a alguns dissidents distingits per llur intel·ligència, cultura i bon sentit. Tot això vol dir que els subscriptors i lectors de «*La Paraula Cristiana*», que són models de constància i de lleialtat, prendran com a seu *El Matí*, i en seran, no ja subscriptors, ni dir-ho caldria, sinó accionistes els qui puguin, i tots ells els seus propagadors més entusiastes. Per tal de facilitar la subscripció a diari i revista, n'establirem una de combinada a pagament mensual i a un preu reduït, que anunciarem a temps avinent. I ara, per bé que els nostres lectors ja coneixen el manifest d'«*El Matí*» i que l'encaixem en aquest fascicle, volem tanmateix reproduir-lo en aquestes planes, si més no com un document històric. Nascut a l'escalf de l'èxit de «*La Paraula Cristiana*», una

Si ens endinsem en els fets i les persones que propicien la fundació del diari «*El Matí*», hi trobarem un grup d'intel·lectuals catalans de reconeguda vàlua durant l'època, amb conviccions i creences comunes, que tot i les diferents sensibilitats polítiques que cadascun d'ells poguessin tenir, són conscients de la força dels moviments socials que arrenquen a l'Europa del seu temps i de les ideologies que els fonamenten.⁵⁵⁹ Al cap d'un any, el 24 de maig, sortiria el primer número del diari.

(...) Volem fer un diari joiós, on la veritat esdevingui amable i es defensi somrient i, si mai ataca, sàpiga conciliar la fermesa contra l'error amb la suavitat envers l'errat. I per ajudar a aquesta sensació reconfortant de joia, volem que fins en la compaginació, en els gravats, en els títols, en l'amenitat del text, traspui l'alegria de dintre, aquella alegria que el bon cristià no perd ni en moments de tribulació (...) *El Matí*, Any 1, Número 1, divendres, 24-V-1929.

Tal com acabem de comentar, i retrocedint en el temps, l'embrió de l'ideari ja el trobem en el manifest de «*La Paraula Cristiana*» de l'any 1928 amb els dos punts centrals que hem esmentat en relació als eixos que el caracteritzaran: *catolicisme* i *independència*. Respecte el primer, es destaca la necessitat, fruit dels *problemes espirituals* del moment, d'un format de premsa escrita que faci una difusió eficient dels valors més genuïns del catolicisme en base a la *caritat, la veritat i la justícia*; i, tanmateix, es remarca els volguts esforços en la celeritat de l'aparició per la demanda d'un nombrós públic lector en un país d'arrels cristianes. I serà per la catalanitat i per la pròpia independència dels seus redactors que es voldrà marcar també una clara distància ideològica respecte les diferents publicacions catòliques que hi ha a la resta d'Espanya. D'aquí la voluntat de no voler ser *el diari* catòlic, sinó la de ser *un diari més* que s'afegeix a la lectura de la realitat del país. El segon eix vindrà donat pel fet de declarar-se *independent* respecte qualsevulla doctrina o formació política, amb la finalitat, com es dirà, d'evitar els trontolls inherents que comporta l'exercici de la política. Amb això, expressarà que les consideracions

participació de paternitat recau en els nostres subscriptors i anunciants a l'esguard d'aquest document i de la gran empresa que anuncia».

⁵⁵⁹ Respecte a l'equip motor del diari hi trobarem: Josep M. Junoy, Carles Cardó, Joan B. Solervicens, Pau Romeva, Manuel Pugès i Maurici Serrahima. La crida va ser sotasignada per l'escultor Josep Llimona, per Joaquim Ruyra, pels músics Lluís Millet i Amadeu Vives, i pel pare Miquel d'Esplugues. Maurici Serrahima, o.c., p. 36. Per veure l'impacte del diari en relació a la premsa del moment vegeu *Història de la premsa catalana* de Joan Torrent y Rafael Tasis Barcino. Barcelona, 1974. També, Josep Maria FIGUERES, *Premsa i Nacionalisme*, Pòrtic, 2002

que es faran entorn la política des de la redacció del diari voldrà que siguin, independentment de qualsevol partidisme, *en base al mateix seny natural*. En síntesi, Capdevila manifestarà la creença en l'*amor cristià* com la *forma més alta de ciutadania per sobre de qualsevol divisió de partit o de classe*, d'aquí la preponderància que es donarà al tractament de les qüestions socials en base als ensenyaments de la doctrina de l'Església.

EL NOSTRE DIARI

I.- Un diari catòlic

(...) *En aquest període d'evident neguit pels problemes espirituals, que se sent pertot, i que a casa Nostra ha pres la forma francament religiosa, no tindriem perdó de Déu si no intentàvem de fornir el nostre poble d'un diari francament confessional. En cap país catòlic, on el Catolicisme tingui una força considerable, no manca una publicació així: molt menys ha de mancar en el nostre que, entre els catòlics, és un país d'esdevenidor, que coneix com pocs altres l'oreig de primavera que atia flames, escampa llavors i fa voleiar senyeres d'ideal.*

(...) *Un país en l'ànima del qual viu una tradició cristiana de vint segles, en porta instintivament l'empremta en les seves manifestacions autèntiques. Esclatant en el temple i en la llar, difusa en certs medis culturals i socials, a penes hi ha un indret on arribi a esvaïr-se. Responent a aquests matisos, tenim diaris catòlics de moltes modalitats, però no tenim el diari confessional escrit en català. Creiem arribada la saó de fer-lo, ben entès, però, que no pensem pas preparar el diari catòlic, sinó un diari catòlic, que vol conviure germanívolament amb els altres, tant els de catolicisme declarat com els de catolicisme biològic.*

Caritat, veritat i justícia són les postres senyeres. Caritat envers tothom és la forma substancial amb què animarem la nostra actuació. Veritat sincera, altura d'esperit damunt tota política particular, independència de tot allò que no sigui un deure, serà la nostra posició entre l'estol de lluitadors. (...)

II.- Un diari independent

El Matí serà un diari independent. Però no amb la independència doctrinal, moltes vegades fictícia, de les empreses de guany, sinó amb la noble independència de qui no vincula el pensament i la voluntat més que als dictats del deure en els seus múltiples aspectes. El deure religiós, el deure patriòtic, el deure moral, ens lligaran en una veritable esclavitud. Les disciplines purament humanes, de qualsevol ordre que siguin, no ens imposaran més que el respecte que mereixen.

No caldria afegir que no intentem de fundar un partit catòlic, cosa sempre perillosa, però, al nostre parer, del tot malavinent en països on el catolicisme constitueix l'estat normal de la gent. No voldríem tancar dins una cleda, ni que semblés que ho intentem, aquella gran institució a qui Déu ha donat tot el món en herència: l'Església.

Aquesta actitud deslligada dels partits ens posarà fora dels trontolls de la política: alts i baixos de partits, vogues fugisseres de personalitats, que aixequen o aterren un diari, no ens han d'afectar per res.

Però tampoc ens han de privar de pensar en matèria política. Hi ha una doctrina política dictada pel seny cristià i pel seny natural, en la qual haurien de coincidir tots els senys i totes les escoles. Aquesta serà la nostra política.

Tothom ha de coincidir en el desig del progrés material en els seus variats aspectes agrícoles, industrials, comercials, etc., que no cal enumerar. Totes les qüestions referents a aquests interessos seran tractades amb detenció.

(...)Creiem que la forma més alta de la ciutadania és l'amor cristià dels ciutadans ells amb ells per damunt de tota divisió de partit i de classe. Amb aquest amor, el progrés material ajuda a la convivència social; sense aquest amor, la compromet.

No venim, doncs, a dividir; ben al contrari; venim perquè en mig de divisions i de lluites no oblidem allò en què hem d'estar units i treballar conjuntament.

En les qüestions socials, tan vives i sovint tan enverinades entre nosaltres, seguirem sempre els ensenyament de l'Església, i cap mena d'interès no desfigurará mai aquest criteri.

Només sobre la germanor es poden bastir les millores socials. I aquesta germanor –en la seva forma més pura- només l'ensenya l'Església. Però per defensar-la i estendre-la, cal sovint una valentia que no hem vist al nostre país i que tindrem si Déu vol.

Això serà El Matí. El poble ha de dir ara si judica aquesta orientació, i ben aviat, si creu reeixida la forma en què ens esforçarem a accomplir-la.

Josep M. CAPDEVILA-Josep M. JUNOY,

Joan B. SOLERVICENS

Barcelona, octubre de 1928.

«La Paraula Cristiana», núm.47, nov. 1928

* * *

Encara que se'l pogués vincular a la dreta catalana, no va ser un diari de *dretes*,⁵⁶⁰ almenys durant l'etapa de Capdevila com a director.

Propugnem, en matèria de política social, una legislació i uns procediments inspirats en els principis fonamentals de la sociologia cristiana, perquè entenem que fora d'ells no hi ha base on recolzar una avinença duradora en el món del treball, com no n'hi ha per a cap mena de pacífiques relacions humanes quan manquen la caritat i la justícia. I defensem, en l'ordre estrictament polític, el cordial reconeixement d'allò que hem convingut d'anomenar el "fet diferencial", amb les legítimes conseqüències que aquest reconeixement comporta. «Un home en son lloc», El Matí, 29-V-1930

En motiu del primer aniversari d'«*El Matí*», el mateix Capdevila torna a expressar en l'editorial «*El primer cap d'any*» aquell conjunt de factors que definien l'ideari que en van impulsar la seva creació. D'una banda, remarcarà el camí que encara resta a recórrer en base als ideals que es defensen, '*la llibertat contra la tirania i l'autoritat contra la demagògia llibertària*'. I de l'altra, significar la independència política del diari i el compromís amb l'esperit més genuí de Catalunya que és el de l'*universalisme*. I respecte les qüestions socials i el seu tractament, en base a la doctrina social de l'Església, reafirma que '*el geni de Lleó XIII sembla que no pugui adir-se més al geni autèntic de Catalunya, al geni del país de Balmaes i del gran Bisbe Torras i Bages*'.

⁵⁶⁰ De la recepció o comprensió de les postures ideològiques del diari, per exemple, en l'article «*Dues paraules*» de 18-X-1931, diu Capdevila: «*El meu amic Xavier Ribó, des de la secció "Economia i Finances" de la Veü de Catalunya, diu que defensem el socialisme (...)*»

Fa un any que sortíem amb un programa només insinuat (...) No temíem que no la prenguéis; més havíem de témer un desviament cap a les passions, torbadores i difícils d'evitar (...) Estàvem fermes a una ideologia, i sempre hem volgut que ens dirigís ella en les hores de lluita (...) Hem procurat tenir-li una fidelitat estricta i delicada. Si ens calia anar contra corrent hi anàvem, no tement de perdre popularitat, avui cultivada amb idolatria (...) Hem vist aquest any, vertaderes crisis d'autoritat sota tots aspectes. I hem defensades sempre les autoritats constituïdes en la mida que ordena l'Església, sense falagueries servils. Hem defensat, amb doctrines de Roma, la llibertat contra la tirania, i l'autoritat contra la demagògia llibertària. Aquesta actitud ens ha permès de dir, quan calia, a les autoritats més altes, la veritat austera, que, sense trencar el respecte, de vegades dir-la és un deure de ciutadania. Sense formar un partit polític ni dependre de cap -al diari trobaríem col·laboradors de tendències polítiques diverses- hem estat fidels a l'esperit més genuí de Catalunya (...) En art, així com en totes les manifestacions de l'esperit, hem pogut mostrar, sense dificultats, el major universalisme, com escau als catòlics (...) Aquest universalisme se'ns lligava amb l'esperit de la nostra terra. Amb el guiatge de Sant Francesc de Sales -patró del periodisme catòlic- Roma ens donava a Catalunya l'exemple que més li convenia (...) En les mateixes qüestions socials i polítiques, el geni de Lleó XIII sembla que no pugui adir-se més al geni autèntic de Catalunya, al geni del país de Balma i del gran Bisbe Torras (...) Aquest programa no el contemplem avui satisfets, com una cosa acabada. Estem al començament. Per aquest camí encara tenim tant a fer! Amb l'ajuda de Déu seguirem endavant, procurant que la seva Veritat i la seva Amor -la veritat i l'amor úniques. imperin a la nostra terra, imperin en la humanitat sencera-. «El primer cap d'any», El Matí, 25-V-1930

I tal com ja s'ha comentat més àmpliament al llarg d'aquest treball, aquesta combinació de factors, tot i recollir la sensibilitat de bona part de la gent del país, resultà letal, ja que topà amb els sectors de la *dreta catalana més recalcitrant* que forçaren la dimissió de Capdevila a finals del mes d'agost de l'any 1934.⁵⁶¹ Comentem, en relació al final de la vida del diari dos anys més tard, com el mateix Serrahima, reincorporat a la rutina del diari i amb certa llibertat editorial, diria: *«El dia 18 (de juliol de 1936) a la tarda, vaig escriure un article que havia de sortir el 21 -encara en tinc el manuscrit-, en el qual destacava sense embuts, de l'encíclica Quadragesimo anno, la part que més cremava; vull dir, la que fa la crítica del capitalisme (...). No hi vam ser a temps».*⁵⁶² I és que, l'endemà mateix de la revolta militar, «El Matí» seria

⁵⁶¹ Vegeu en aquest sentit: Maurici Serrahima, *Josep Maria Capdevila, assaig biogràfic*. Barcino. Barcelona, 1974, p. 57-61. Vegeu també respecte les posicions que pren el diari: Hilari Ragner Suñer, «La Unió Democràtica de Catalunya i el seu temps (1931-1939)». PAM. 1976, p. 177 i ss.

⁵⁶² Josep Maria FIGUERES, *Premsa i Nacionalisme*, Pòrtic, 2002, p. 167 i s. I també, d'ell mateix, a la revista «Anàlisi», núm. 20, 1997, pp. 85-123. També podem llegir el comentari de Vicenç Riera i Llorca: «L'endemà [de l'ocupació] es va presentar a la impremta Pere Ardiaca: s'havia constituït el partit i l'havien nomenat director del diari. Vaig deixar la feina a mans seves. Amb la capçalera de Treball es va fer un dels diaris de més circulació a Catalunya, durant la Guerra. Mai no m'he explicat perquè es va procedir a la confiscació d'El Matí, que era l'òrgan d'un partit que feia la guerra amb la República.» Es tractava del control per part del Govern dels òrgans de difusió dels partits de dretes. Capçalera, «Un primer número improvisat», núm.4, de 7-VII-1989.

incautat per les autoritats polítiques catalanes i passaria a estar controlat pels membres del PSUC. Aquest li canviaria el nom, es passaria a dir «*El Treball. Diari dels treballadors de la Ciutat i el Camp*», i apareixia el primer número d'aquest el dia 21 de juliol de 1936 sota la direcció de Pere Ardiaca i Martí amb el lema que el mateix Capdevila podria haver subscrit, «*Treballadors de tots els països: Uniu-vos*».

* * *

Partint doncs, d'aquests apunts inicials de caire ideològic, ens podem endinsar ja en la classificació articular i que traslladem al capítol d'*Annexos* d'aquest treball. La quantitat d'escrits que ens ha arribat, només d'aquesta temàtica, sobrepassa de bon tros el miler. Aquests, els trobem en el recull que aplegà Joan Carreres per a l'*Arxiu* dins un seguit de carpetes numerades que contenen els retalls dels articles que Capdevila escrigué en forma majoritàriament d'editorials o també de sèries articulars.⁵⁶³ Alhora, entre aquests, hi hem trobat diferents plec de manuscrits d'articles que es troben dins les carpetes i que estarien a punt de ser publicats.

Malgrat l'interès en les relacions que es poguessin establir amb l'obra global de Capdevila, la tasca que presentem, d'una banda, es dirigeix a intentar sistematitzar i establir una primera classificació dels escrits recollits en l'*Arxiu* quant a temàtica política o social es refereix i amb especial interès posant de relleu les sèries articulars que publicava el diari en l'apartat la «*Vida del Treball*». I d'altra banda, partint d'aquesta classificació, voldrem entreveure les eines de caire metodològic per dur a terme l'anàlisi dels continguts tot apuntant els centres de gravitació del seu pensament. Si bona part dels nuclis teòrics de pensament entorn els quals Capdevila basteix uns principis de teoria política són els que hem resseguit en el capítol sobre els *Principis de l'any 1927*; llavors, veurem, a través de les sèries d'articles que va escriure a partir de l'any 1929 i fins l'any 1934, com aquells apunts d'anàlisi teòrica s'hi veuran reflectits. A més, si en la lectura de l'*opuscle* de l'any 1927 hi podem trobar, encara que breument, un pensament sistematitzat i ordenat

⁵⁶³ Vegeu en el capítol «*Annexos*» on es, conjuntament a la Bibliografia, la classificació cronològica dels articles de vessant polític i social que Josep Maria Capdevila escrigué a «*El Matí*».

conceptualment, ara el discurs sovint es reduirà al tractament de temàtiques d'acord a la conjuntura política del moment. Tanmateix, tal com ja s'ha comentat, i seguint Serrahima, la classificació esdevindrà complexa pel fet que els articles sovint tractaran temàtiques diverses i perquè, per la seva mateixa naturalesa, els articles defugen la sistematització.

El conjunt d'articles que presentem voldran seguir, per les temàtiques tractades, els continguts de l'actualitat social que es dona a Europa a finals del primer terç del segle XX i, especialment, els suscitats arran de la crisi econòmica mundial dels anys trenta. Amb els corresponents matisos, el to que donarà serà el del pensament social i cristià, amb l'afany de *'cercar la veritat on fos, on es trobés, tot seguint les traces del pensament social de Lleó XIII -i els continguts de l'encíclica Rerum Novarum'*. Coincidirà amb el fet de la necessitat d'un diàleg amb la contemporaneïtat arrel del *'conjunt de canvis radicals que havien tingut lloc en el camp polític, econòmic i social i àdhuc en l'àmbit científic i tècnic, ultra la influència múltiple de les ideologies dominants. El resultat de tots aquests canvis era una nova concepció de la societat i l'Estat i, en conseqüència, de l'autoritat'*.⁵⁶⁴ En el fons, la tasca que es proposa Capdevila serà la d'anàlisi i observació, i tanmateix, de denúncia de les injustícies lligades a la realitat social de l'època per tal de proposar-ne, quan fos possible, les vies de resolució.

Pensem amb això que al llarg del recorregut editorial i, independentment de les formulacions teòriques, les temàtiques que abordarà es veuran ponderades per la situació política o social del moment, i tal com ell mateix dirà, prenent així els matisos i nous enfocaments que la mateixa realitat suscita. Comptem, però, com ens deia Joan Cortada en el seu estudi, amb la coherència discursiva del pensament que trobarem en el mateix articulat de Josep Maria Capdevila.

⁵⁶⁴ Respecte a això, diu JOAN PAU II, en l'encíclica *Centesimus annus*, p.15, Ed. Claret, 1991: «Així doncs, davant el conflicte que es planteja, Lleó XIII no dubtà a establir un nou paradigma permanent en l'Església. Aquesta havia de fer sentir la veu enfront de determinades situacions humanes, individuals i comunitàries, nacionals i internacionals, per les quals formulà una veritable doctrina, un "corpus", que li permeté d'analitzar les realitats socials, pronunciar-se sobre elles i donar orientacions per a la solució justa dels problemes que s'hi donaven».

A banda dels nombrosos articles que escrigué en relació a la crítica literària, si partim d'una primera classificació respecte la temàtica que ens ocupa, situaríem el punt de partença al voltant de tres categories principals; *la política*, que integraria els escrits que donen forma a la teoria i l'anàlisi de la realitat política del moment; *la social*, que aplegaria aquells escrits que tracten pròpiament de les qüestions socials, i sobretot els lligats a l'anàlisi dels moviments obrers i l'estudi de les causes que generen els conflictes socials de l'època; i la *ideològica*, que inclou articles de temàtiques diverses i que expressaran els nuclis motrius que defineixen el propi pensament i els que entraran en dialèctica amb els principals corrents de pensament de l'època. Amb aquests, òbviament també els que resseguiran l'actualitat política del moment.⁵⁶⁵

⁵⁶⁵ Íd. nota 563.

8.2 Criteris metodològics per a l'estudi del fons articular

Dins l'estudi objecte del nostre treball, la “*revisió articular dels editorials*” esdevé el moment inicial –*moment 0*- (en l'esquema de la pàgina que segueix) que ens ha permès obtenir les freqüències i els accents dels diferents nuclis conceptuals de l'articulat de Capdevila. Partint d'aquesta revisió, en aquest punt, voldrem presentar una proposta de tractament metodològic per a l'estudi d'aquests continguts. Ésper això que ens endinsarem en el següent punt, per a exemplificar-ho, des de diferents tessitures, en la consideració entorn el concepte de *propietat* com a una més de les que tindrem com a nuclears per a l'anàlisi i comprensió de les anomenades *qüestions socials* i que, en aquest cas, ubiquem dins l'àmbit dels escrits de *teoria política*.

Així doncs, havent establert la revisió de l'articulat, l'estructura que es proposa és: en primera instància, per a la comprensió de les possibles influències, endegar la recerca analitzant els continguts de “*les fonts i anàlisi de fonamentació teòrica*” –*moment 1*-. En aquest, ens referirem al que Capdevila mateix sovint citarà com a fonamentació del seu ideari, i que són: d'una banda, els continguts de les encíclics socials de l'Església, especialment les que refereix a Lleó XIII, i tanmateix, a Pius XI. També amb això, les vies d'influència que provindran del desplegament del pensament social d'arrel cristià europeu, amb referències al d'origen francès i belga, tot i que hi trobarem altres possibles punts d'influència. També ens endinsarem dins l'àmbit del pensament d'arrel cristià, en l'altra via d'influència que provindrà directament dels diferents autors que haurien escrit a «*La Paraula Cristiana*» en l'etapa en què Capdevila en va ser director. A banda d'aquestes primeres fonts, apuntarem, ja sigui per establir l'acord o la desavinença, altres referents del pensament contemporani que citarà i que l'ajudaran a completar les bases argumentals dels diferents desenvolupaments.

Havent aprofundit el vessant de les influències i havent recollit i resseguit els articles, ens tocarà tot seguit abordar de manera directa l' “*anàlisi dels escrits de Josep Maria Capdevila*” –*moment 2*-.

Així, i més específicament pels escrits de caire més teòric, caldrà veure si els seu continguts els podrem referir al tractament que hagin pogut tenir en *l'opuscle de l'any 1927*; i partint d'aquí, endinsar-nos posteriorment en la lectura dels articles de «*El Matí*», que ens permetran, com ens diu el mateix Serrahima, fer la traducció de la fonamentació teòrica en la *realitat política del moment*. És per això que, en darrera instància, aquestes correlacions teòriques ens permetran definir el que hem anomenat “*transcendència en l'àmbit polític i social*” -moment 3. Això és, referir o visualitzar l'impacte de l'articulat en els moviments de caire ideològic, social o polític

MOMENT 0

REVISIÓ ARTICULAR DELS EDITORIALS DE «EL MATÍ»

Obtenim: **NUCLIS –continguts i freqüència-**

NUCLI OBJECTE D'ESTUDI

MOMENT 1

RECERCA DE FONTS I ANÀlisi DE FONAMENTACIÓ TEÒRICA

CAPDEVILA ENS REMET A...
... LES ENCÍCLIQUES SOCIALS DE L'ESGLÉSIA?
... PENSAMENT de Sant Tomàs?

ES TRACTA ARTICULARMENT A «LA PARAULA
CRISTIANA»? (1925-1928)

Pensament d'arrel cristià

CAPDEVILA ENS REMET A...
ALTRES AUTORS?

Pensament polític i social

Obtenim: **FONAMENTACIÓ –influències i dialògiques-**

MOMENT 2

ANÀlisi DELS ESCRITS DE JM CAPDEVILA

ES TRACTA EN L'OPUSCLE DE L'ANY 1927?

ARTICLES EDITORIALS A «EL MATÍ»

Obtenim: **DISCURS**

MOMENT 3

TRASCENDÈNCIA EN L'ÀMBIT POLÍTIC I SOCIAL

Correlacions a nivell
polític/social a Catalunya?

Correlacions a nivell polític/social a
Espanya?

Correlacions amb els nuclis dels
moviments humanistes europeus?

Obtenim: **ANÀlisi DE LA REALITAT POLÍTICA I SOCIAL**

8.3 Un exemple: Sobre el concepte de propietat

Moment 1. i) Aspectes de fonamentació teòrica d'arrel cristiana

a. *Les encíclicues socials: El concepte de propietat arran del problema obrer en la Rerum Novarum i evolució fins a la Quadragesimo anno*

b. *Apunts sobre el concepte de propietat a sant Tomàs*

ii) Altres aspectes de fonamentació teòrica

a. *Apunts sobre el concepte de propietat a Proudhon*

b. *La propietat en el Distributisme*

iii) Sobre el concepte de propietat en els articles de «La Paraula Cristiana». (1925-1928).

Moment 2. Sobre la propietat en els escrits de Josep Maria Capdevila.

a. *La Teoria de la propietat en «Els principis de teoria política de l'any 1927».*

b. *Sobre la propietat en els articles a «El Matí».*

Moment 3. Aspectes polítics i socials: La llei de Contractes de Conreu

Aspectes previs a considerar. Sobre els criteris metodològics en el tractament del concepte de propietat.

Abans d'arribar als continguts articulars que el mateix Capdevila signà relacionats amb el concepte o problema que neix sobre la consideració de la *propietat*, voldrem referir-nos de manera directa al concepte i a allò relacionat amb el seu *dret* i que situarem primerament en l'entorn dels seus col·laboradors a «*La Paraula Cristiana*» i a «*El Matí*». Alhora, per tal de perfilar els detalls dels seus escrits, caldrà que resseguim el que les fonts que fonamentaren el seu discurs digueren sobre el tractament del concepte i les seves implicacions. Amb això, encara que en els escrits articulars la qüestió de la *propietat* no ocuparà un espai rellevant quant al nombre, l'anàlisi que en fa, així com el posicionament que acaba prenent, conforma una peça clau del

mapa orgànic del tractament de les qüestions socials.⁵⁶⁶

El punt d'arrencada el voldrem situar, doncs, per la natural influència en l'entorn de Capdevila, en la lectura que es fa sobre el concepte de *propietat* en dues de les encícliques socials, que tot i que espaiades en el temps, foren les més significatives pel ressò i influència que tingueren a l'època. Ens referim a la *Rerum Novarum* de Lleó XIII, del 15 de maig de 1891, i quaranta anys més tard, la *Quadragesimo Anno* de Pius XI. En el redactat d'aquestes, i especialment la primera, caldrà que ens fixem en la prevalença que es dóna al concepte de *propietat* en tant que esdevé l'origen del discurs que endega el tractament de la problemàtica social de l'època. Així, tal com ens diu el redactat de l'encíclica, a partir d'aquí es marcarà el compromís de voler «esdevenir l'ocasió per tal de donar les vies de solució a l'anomenada problemàtica o qüestió social». En les encícliques, primordialment, es resseguirà la denúncia de les situacions de violència *revolucionària* que apareixeran de manera creixent en les formes de govern de diferents països que arrenquen a finals de s. XIX i abasten plenament el primer terç de s. XX. I tal com hem comentat, l'anàlisi de com es desencadenen aquestes situacions i com es volen resoldre dins el marge temporal d'aquests quaranta anys entre encícliques, hi juga un paper primordial el concepte format sobre la *propietat i el seu dret*.

Serà interessant que fem, tot seguit, un incís als escrits de sant Tomàs i observem com els *problemes econòmics* seran tractats en el marc de la conducta moral de l'individu i des de la perspectiva de la teologia moral. Aquestes tesis passaran a ser un dels fonaments de la doctrina social de l'Església i, en la seva reformulació, la doctrina sobre la *propietat* plantejada a nivell moral prendrà un clar contingut polític quan s'afirmarà que la propietat privada dels mitjans de producció és de *dret natural*. Amb aquesta fonamentació, la postura de l'Església serà la de la denúncia als partits i agrupacions que preconitzen la socialització dels mitjans de producció i, alhora, la denúncia es dirigirà també contra aquells qui, mitjançant l'abús o

⁵⁶⁶ Més endavant veurem com Hilari Raguer situa el posicionament del diari entorn la *Llei de Contractes de Conreu* de l'any 1934 com un dels factors desencadenants de la dimissió forçada de Capdevila del diari.

l'acumulació del béns, neguin d'aquesta manera que el dret fonamental de propietat ha d'abastar tothom.

En el marc de les tesis de crítica al socialisme i al capitalisme de l'època, ens fixarem també la figura de P.J. Proudhon que cita el mateix Capdevila en la consideració sobre l'ús i l'abús de la *propietat* i que desenvolupa en els seus *Principis de Teoria Política*. I en un moment posterior, ens referirem a la influència que tingué dins un sector de la intel·lectualitat catalana de l'època les tesis socials de G. K. Chesterton com alternativa als models socials i polítics que preconitzaven el *socialisme*, *comunisme* o *capitalisme* del moment.⁵⁶⁷ De manera paral·lela al discurs social de les encíclicues, es veurà en les tesis endegades pel *distributisme* una possibilitat real on convergir els ideals cristians de justícia social. En aquest punt ens centrarem, a part dels escrits que apareixeran també més endavant en «*El Matí*» sobre el pensament chestertonià, en la recepció que es ressegueixen d'aquelles tesis tot constatant com es situa també la idea de *propietat* com l'origen del cos de la seva doctrina social. Així, la seva anàlisi voldrà completar les perspectives donades en primera instància per les encíclicues.

Després d'apuntar algun dels fonaments teòrics que recolzaran el discurs de Capdevila, voldrem anar a cercar els punts d'influència més directe del seu entorn. Per això, dins el segon apartat d'aquest capítol, ens dedicarem a resseguir els nuclis conceptuals sobre el concepte de *propietat* des dels articles que es publicaren a «*La Paraula Cristiana*» durant els anys en els quals Capdevila en fou director. El pensament cristià més proper a Capdevila recollirà també aspectes del rerefons del seu pensament en l'atac a les idees dels juristes i dels economistes del seu temps que justificaven la *propietat* – *institució essencial del capitalisme*– presentant-la com el fonament de l'ordre i de la prosperitat, dret absolut i sagrat. La seva crítica radical enuncia una crítica del *valor*, del *salari* i de l'*apropiació capitalista*.

⁵⁶⁷ Respecte la recepció del pensament de Chesterton a Catalunya l'època i en l'entorn més proper de Capdevila, vegeu: Sílvia COLL-VINENT, «G.K. Chesterton a Catalunya i altres estudis sobre una certa anglofília». Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010. Tanmateix, «Pau ROMEVA, Textos sobre Chesterton», edició a cura de Josep Monserrat Molas i Sílvia Coll-Vinent, Facultat de Filosofia Universitat Ramon Llull, Barcelona, 2006.

En aquest marc d'estudi, l'any 1927, trobem el tractament explícit del concepte que fa Capdevila dins els *Principis de Teoria Política*. Respecte els articles de «*La Paraula Cristiana*», iniciarem l'anàlisi amb l'article de Carles Cardó «*El comunisme de la caritat i el comunisme de la justícia*» i el clourem, per la seva referència explícita, encara que defugint el marge temporal al que ens adscriuim, a «*Les funcions de la propietat privada segons la Rerum Novarum*» del mateix Cardó de l'any 1931, on es recull la novetat de l'encíclica del 15 de maig de 1931 amb la represa pel tractament sobre el concepte. Caldrà, amb això, fer esment també als articles que correlativament apareixeran a «*El Matí*» l'any 1931 en relació a l'aparició de la mateixa encíclica.

Així doncs, finalment ens situarem davant l'articulat del mateix Capdevila en el tractament de la qüestió resseguint els articles de «*El Matí*». Per a la seva comprensió partirem del què se'ns ha dit en els *Principis de l'any 1927* i a partir d'aquí, la lectura editorial ens permetrà copsar sintèticament el seu posicionament. Un altre punt d'arribada a significar serà el que resseguirem breument entorn els fets que envolten la *Llei de Contractes de Conreu* del febrer de l'any 1934 i com s'articula el discurs existent entorn el concepte de propietat en el seu contingut. Aquí, d'una banda, destaquem el discurs que amb el rerefons conceptual traçat fins ara farà el mateix Romeva en tant que diputat al Parlament català; i d'altra banda, el posicionament del diari i la situació de Capdevila davant les pressions a les que ja està plenament sotmès per a deixar la direcció de «*El Matí*».

i) Aspectes de fonamentació teòrica d'arrel cristiana

a. Les encíclicques socials: El concepte de propietat arran del problema obrer en la *Rerum Novarum* i evolució fins a la *Quadragesimo anno*

b. Apunts sobre el concepte de propietat a sant Tomàs

a. Les encíclicques socials: El concepte de propietat arran del problema obrer en la *Rerum Novarum* i evolució fins a la *Quadragesimo anno*

***Rerum Novarum* i la propietat com a origen de la problemàtica social,⁵⁶⁸**

(de 15 de maig de 1891; de Lleó XIII, pontificat de 20-2-1878 fins 20-7-1903)

Comentari

De manera primera, podem avançar que la *propietat* s'entendrà, des del punt de vista de l'encíclica, com un dret natural.⁵⁶⁹ Partint d'aquest fet, la seva inviolabilitat serà immediata i, per tant, també caldrà que ho sigui la seva defensa. Aquest posicionament davant l'intent de resoldre la problemàtica, per ell mateix, ja ens deixaria la feina feta en el sentit de la importància que es dona a la prevalència del dret natural. Ara bé, serà interessant seguir el fil de l'argumentació doctrinal. La dificultat inicial que exposa Lleó XIII i, alhora, objectiu de l'encíclica, no és primerament tractar el problema de la *propietat*, sinó la *de com determinar el marc dels drets i deures dels rics i proletaris, dels capitalistes i dels qui posen la força del treball*.⁵⁷⁰ Ara bé, prèviament, per a

⁵⁶⁸ F. RODRIGUEZ, diu respecte els corrents de pensament sociològic catòlic que es donen en el moment d'aparició de l'encíclica: «D'una banda, la creixent actuació en el camp social de la jerarquia catòlica (Ketteler, a Alemanya; Mermillod, a França; Manning a Anglaterra; Gibbons, a Estats Units;) i de catòlics i clergues (...), que demanaven d'un text orientador. D'altra banda, de 1881 a 1883, es reuneix a Roma una comissió de teòlegs encarregats d'examinar les aplicacions de la moral catòlica en el terreny econòmic. Finalment, els sociòlegs de diferents països, reunits a Friburg a la naixent Unió d'Estudis Socials, havien elaborat diferents tesis sobre la qüestió social seguint el pensament de sant TOMÀS, tesis que van ser elevades a la Santa Seu». *Doctrina Pontificia. Documentos Sociales*. BAC, 1964, p. 247.

⁵⁶⁹ *Rerum Novarum*, p.4. Diu textualment: «Però, el que encara és més greu, proposen un remei [els socialistes] en pugna oberta contra la justícia, en quant que el posseir quelcom en privat com a propi és un dret donat a l'home per naturalesa».

⁵⁷⁰ *Rerum Novarum*, p.1

aquest propòsit, tal com hem dit, ens cal analitzar com entenem la *propietat*.

Així doncs, inicia Lleó XIII l'encíclica mencionant que de les conseqüències fruit de les anomenades *qüestions socials* se'n deriva que en la majoria dels governs es doni una situació de violència *quasi revolucionària*. Alhora, apunta que aquesta situació es concreta en diferents aspectes: els canvis produïts en la relació entre obrers i patrons; la injusta acumulació de riqueses concentrada en uns pocs i que duu a la pobresa de la majoria, o el mateix relaxament moral que es dóna dins la societat. Tanmateix, signifiquem com el redactat de l'encíclica incidirà en una altra constant accentuada per Lleó XIII, que serà la crítica al capitalisme o a la manca d'humanitat del que anomenarà la *desenfrenada cobdícia dels competitius*.

Apuntats aquests aspectes contextuals, des de la nostra perspectiva serà important observar com es situa l'origen del discurs sobre la problemàtica social en l'anàlisi del *dret de propietat*. I aquesta anàlisi es desenvoluparà primerament amb la crítica que es dirigeix al socialisme. Tot i l'afany que el mateix socialisme pugui tenir per tal d'eradicar els mals que afecten al conjunt de la societat, no obstant això, l'encíclica en criticarà els mitjans emprats en tant que fomenten la violència de classes. Aquesta violència es concreta en el fet de voler acabar amb el dret de propietat -propietat privada- fonamentant-se en la injustícia que suposa el fet de transferir la propietat o l'esforç del treball a la comunitat o al govern amb la consegüent desposseïció d'aquell l'esforç. Per tant, l'afany socialista es tradueix directament en un perjudici a la classe obrera i tot seguit en la violència que, ens ha dit, *farà trontollar els governs*.⁵⁷¹

La justificació del *dret de propietat* en el discurs de Lleó XIII vindrà, d'una banda, de l'anàlisi de les relacions que es donen entre *propietat* i *treball*. El fi que cerca qui realitza cert treball és el de posseir amb propietat quelcom i sentir-s'ho seu. Alhora, és gràcies a l'esforç del treball que s'adquireix el dret a exigir-ne el seu fruit, i aquest serà o bé en forma de possessió, o bé de salari; i

⁵⁷¹ *Rerum Novarum*, p.2

tant un com l'altre, per a fer-ne l'ús que segons la pròpia llibertat de cadascú es cregui oportú. I si el fruit del salari s'inverteix en altres béns, no deixarà de ser el mateix salari però revestit d'una altra aparença.⁵⁷² D'aquí s'infereix el bescanvi conceptual entre *treball* i *salari*, lligat al de *propietat*. D'altra banda, es constata primerament que la possessió dels béns de la terra són donats a l'home per la seva mateixa naturalesa, i aquesta possessió es deriva de la mateixa natura racional, i consegüentment, es segueix que *és necessitat concedir a l'home no només l'ús dels béns, cosa comú a tots els animals, sinó també el fet de posseir-los amb dret estable i permanent.*⁵⁷³

A partir del dret, la noció de *propietat* es lliga a un sentit ètic per l'ús que se'n fa d'aquella i, alhora, la justificació d'aquest sentit ve també per la dimensió temporal que es dóna a aquesta perspectiva ètica que neix del compromís intergeneracional de l'home. Així, el que anomena la previsió pel devenir o el fet de procurar-nos el futur ve *no només dels fruits que la terra dóna sinó del domini de la mateixa terra*, doncs veu que *en la fecunditat de la terra li són proporcionades les coses necessàries per al futur.*⁵⁷⁴ És per això que es torna a justificar la *possessió*. A més, la terra com a bé primer donat al gènere humà per Déu per a fer-ne ús i gaudir-ne, no s'oposa de cap manera a la propietat privada. Per tant, la terra que és donada per igual a tot el gènere humà en general, el seu repartiment o divisió serà *cosa deixada als homes*. I encara que repartida, no per això deixa de ser útil a la totalitat dels homes; *a qui manqui propietat, aquesta la supleix amb el treball; i aquest és el medi universal de procurar-se el menjar o el vestit.*⁵⁷⁵ I la *possessió* es segueix justificant pel simple fet que l'home és tant *posseïdor* de l'habilitat intel·lectual com de la força del treball que serveixen per a procurar-se els béns de la natura.

Amb el que hem apuntat fins ara, Lleó XIII farà taxativa l'afirmació per la qual

⁵⁷² *Rerum Novarum*, p.3. És interessant veure el que s'argumenta en aquest punt perquè altres autors hi veuran l'origen del posseir o de la propietat privada no com a dret pròpiament natural, sinó com a dret adquirit.

⁵⁷³ *Rerum Novarum*, p.4

⁵⁷⁴ *Rerum Novarum*, p.5 Observem en les mencions, a diferència de la perspectiva de partença de les tesis distributistes, que es refereix constantment a un sentit material de la propietat.

⁵⁷⁵ *Rerum Novarum*, p.6. L'origen de la propietat també es dóna en el treball, i d'aquí, la funció social de la propietat.

diu que *ningú pot privar del dret de propietat a ningú*,⁵⁷⁶ d'on es segueix doncs, la constatació que el conflicte social és fruit d'aquest fet. Per tant, cal seguir amb la denúncia a qui concedint l'ús del sòl o dels productes del camp, negui de ple l'existència del dret a posseir-los en certa manera. I afegirà que, *és just que el fruit del treball –o sigui, la possessió– sigui d'aquells qui van posar el treball i és com d'aquesta manera, amb els ulls posats en la naturalesa, sigui la mateixa llei de la naturalesa la que fonamenti la divisió dels béns i consagri la propietat privada*.⁵⁷⁷ La necessària i justa divisió dels béns, sota qualsevulla que sigui la seva forma, dirà, ens durà a la pacífica convivència evitant així la violència de classe.

Una altra de les justificacions vindrà quan compararà i relacionarà el *dret de l'individu* amb els deures de l'home en la *societat domèstica*. De la mateixa manera que el pare de família ha de proveir i tenir *cura* dels fills, llavors, no es podria assolir aquesta finalitat que li és pròpia sense *la possessió de coses productives, transmissibles per herència als fills*. Per tant, la *cura* justifica la propietat. A partir d'aquí, de nou, es reprèn la crítica al socialisme per la seva injusta incursió en l'ordre familiar.⁵⁷⁸

El raonat fins ara permetrà a Lleó XIII, a partir d'aquest punt, aprofundir en les altres qüestions socials amb la finalitat posada en la *millora de les condicions socials de les classes inferiors*, i que abordarà a partir de l'argumentació per la qual *el principi de la propietat privada resti inviolable*.⁵⁷⁹ Sintèticament, l'origen de l'error sobre la noció de propietat, amb la consegüent crítica tant a les postures del capitalisme com del socialisme rau en els plantejaments fets sobre la *propietat* que es basen en la no adequació al

⁵⁷⁶ *Rerum Novarum*, p.8. Aquí es refereix tant al capitalista per abús o acumulació; com al socialista per desposseïció o impediment a la propietat.

⁵⁷⁷ *Rerum Novarum*, p.8. Diu també en relació a la llei civil i natural: “*I les lleis civils, que, quan són justes, dedueixen la seva força de aquella mateixa llei natural [divisió dels béns], confirmen i emparen fins i tot amb la força aquest dret del que parlem*”.

⁵⁷⁸ *Rerum Novarum*, p.9, p.10

⁵⁷⁹ *Rerum Novarum*, p.11 Fixem-nos que a partir d'aquest moment en l'encíclica, tot i la consideració sobre la condició humana quant a drets, no hi ha un rebuig al concepte de classe tot i que es constati, es denunciï i es reprovi l'abús de les classes dirigents. L'objectiu serà *no acabar amb les classes sinó amb la lluita de classes*. (vid. R.N., p.13 i seg.). El punt 3 de l'encíclica *Quadragesimo Anno* es tornarà a referir a aquest punt i més endavant s'anirà referint a les “*diverses classes d'homes*”.

dret natural mateix i que, com dirà, garanteix la pau. D'aquí la importància d'aquesta consideració prèvia, en base al concepte format sobre del *dret de propietat* que es vol donar pel respecte a la mateixa condició humana.

Quadragesimo anno i la propietat i la represa de les qüestions socials (de 15 de maig de 1891; de Pius XI, pontificat de 6-2-1922 fins 10-2-1939)

Comentari

Partint de la commemoració dels quaranta anys de l'encíclica de Lleó XIII, Pius XI es dedica a desenvolupar l'anàlisi de les qüestions tractades a la *Rerum Novarum* per tal, com dirà, de prevenir *dels dubtes sorgits en matèria social a partir de l'estudi de l'economia contemporània i el socialisme*. Així, es significa la importància de l'encíclica pel fet d'anar a descobrir l'arrel del desordre social actual i plantejar com a *única restauració salvadora* la reforma cristiana dels costums.

Apuntades les notes introductòries; dedicarà el primer apartat, intítulat *Beneficis de la Rerum Novarum*,⁵⁸⁰ a constatar que els continguts d'aquella encíclica forn la base de l'activitat cristiana en matèria social. El segon punt, el dedicat a la *Doctrina econòmica i social de l'Església*, remarca de nou que, tot i no ser propi de l'Església situar-se en el terreny del que anomena *allò temporal*, això no li manleva l'obligació de renunciar a la seva autoritat moral respecte l'ordre de les coses socials i econòmiques.⁵⁸¹

I un altre dels objectius, a part de confirmar aquella encíclica com a base de l'estudi en matèria social, serà el de clarificar el que anomena *les falses interpretacions que es donen en el mateix món catòlic que s'han format respecte el pensament de Lleó XIII*. Així doncs, a partir d'aquest punt, es començarà a ponderar la recepció de la *Rerum Novarum* i la defensa que feu Lleó XIII del dret de *propietat* contra l'error socialista i la defensa de la *propietat* que feu en

⁵⁸⁰ *Quadragesimo anno*, punts del 16 fins el 40.

⁵⁸¹ *Quadragesimo anno*, p. 41.

vistes a la pau i la convivència entre els homes.⁵⁸²

Voldrà deixar clar Pius XI que, ni l'Església ni l'encíclica de Lleó XIII, mai han negat les funcions o els caràcters *individual* i *social* del *dret de propietat*. El primer, en tant que afecta al mateix sosteniment particular o familiar; i el segon, en tant que Déu (la) dóna per igual a tota la *família humana* -gènere humà-. El fet de negar qualsevulla d'aquestes dues formes, diu, ens du a incórrer en l'*individualisme* o, altrament, el *col·lectivisme*.⁵⁸³ Es centrarà a partir d'aquest punt en el tractament de les *obligacions inherents al dret a propietat* tot citant la *Rerum Novarum* (p.19). Deixarà clar que el *dret de propietat* es distingeix del seu exercici, això és, de l'ús que es fa d'allò que es posseeix. Així, d'una banda, la justícia commutativa implica *respectar el dret de propietat i no envair el dret aliè excedint els límits del propi domini*;⁵⁸⁴ i també, que *l'ús o el no ús de la propietat no és de dret haver de regular-lo per llei*; que *el no ús de la propietat no implica la pèrdua del dret sobre ella*; i finalment, *el fet de postular el dret i el correcte ús de la propietat, en vistes a la pau i la convivència, no treu que es limiti o se n'arribi a anul·lar el caràcter individual*.⁵⁸⁵

Després de tractar aquestes *obligacions inherents al domini* o propietat, en el tractament de les atribucions de l'Estat;⁵⁸⁶ aquest intervindrà en relació a la propietat en vistes al *bé comú* quan la necessitat ho exigeixi o bé la mateixa llei natural ho determini. Així doncs, *sempre i quan s'examini la veritable necessitat, considerant la llei natural i la divina, l'estat o l'autoritat pública serà la que determini què és o què no és lícit als posseïdors en l'ús dels seus béns*.⁵⁸⁷ Tot i aquesta facultat de l'autoritat pública, considerant que les formes de propietat mai han estat immutables al llarg de la història, aquella no pot

⁵⁸² *Quadragesimo anno*, p. 44.

⁵⁸³ *Quadragesimo anno*, p.45 i p.46. En aquest punt aprofita per parlar de la denúncia al modernisme moral, jurídic o social que ell mateix denuncia a l'encíclica *Urbi arcano*, 23 de desembre de 1922 .

⁵⁸⁴ *Quadragesimo anno*, p. 47. Respecte a aquest punt, implícitament hi ha la crítica al qui *abusa* i que per cobdícia pretén la propietat de l'altre. La referència als límits de la propietat – però petita- seran els que veurem més endavant en els posicionaments distributistes.

⁵⁸⁵ *Quadragesimo anno*, p. 47.

⁵⁸⁶ *Quadragesimo anno*, p. 49.

⁵⁸⁷ Id. L'autoritat pública tindrà prioritat sobre el dret de propietat sempre i quan la seva actuació sigui en vistes al bé comú i amb la consideració de la llei natural i la llei divina. D'aquesta manera, l'Estat harmonitza la propietat amb el bé comú, defensant-la.

eliminar el dret natural de la possessió en privat ni els drets de transmissió; ni tampoc la il·licitud de gravar la propietat amb excés d'impostos. Per tant, la tasca bàsica de l'Estat serà la d'harmonitzar el bé comú amb la propietat privada. Abans de tancar les consideracions sobre el dret de propietat i entrar a la relació entre *capital* i *treball*, Pius XI es referirà a la renda lliure o als béns que es posseeixen i que són contingents. Qui més posseeix, seguint Pius XI, és qui està més obligat a practicar *l'almoïna, la beneficència i la liberalitat*,⁵⁸⁸ per tant, els grans capitals caldrà que es destinin a facilitar el treball assalariat en la producció de béns útils o per a la vida.

c. Apunts sobre el concepte de propietat a sant Tomàs

Si desplaçem l'òptica, ens situarem ara en el discurs que en bona part fonamentarà les encícliques que acabem d'esmentar. Ens referim als elements essencials de la política econòmica de Sant Tomàs i que, en el cas del concepte de *propietat*, els trobem en relació a l'estudi que farà dels pecats relatius a la *justícia*. En la seva obra trobem referides tres *qüestions essencials*: sobre el *robatori*, sobre el *frau comercial*, i sobre el *préstec a interès*.⁵⁸⁹ En particular, pel que fa a la *propietat privada* la qüestió serà si *li és permès a un home posseir quelcom en propietat*.⁵⁹⁰ Per a la defensa del principi de la propietat privada, Sant Tomàs es remetrà alhora a l'argumentació d'Aristòtil. Sintèticament, aquest, respecte la *propietat*, ens diu que *tot el món procura major atenció i cura a la gestió del que li pertany en propietat*; i també que, *existeix més ordre en l'administració dels béns quan l'ordre de cada cosa és confiat a una persona*; i que, *la pau entre els homes està garantida si cada un està satisfet amb el que li pertany*. No obstant aquestes consideracions, sant Tomàs no ignora que la defensa de la propietat privada a Aristòtil va acompanyada d'una doctrina de l'ús dels *béns en comú*, i que, per tant, caldrà que intentem donar també un cert lloc a aquesta

⁵⁸⁸ *Quadragesimo anno*, p. 50 i 51. En aquest punt, com ho farà sant TOMÀS de manera taxativa, es recorre a les referències dels pares de l'Església sobre l'obligació de caritat. I el gran capital es justifica només en vistes al bé comú. Aquí cita sant TOMÀS, *Su. Theol.* II-II q.134. E el p.52 clourà Pius XI els comentaris d'aquest primer parlant dels "títols del domini". Així doncs, en són considerats, tant allò que no és específicament de ningú com el mateix treball que ho performa conferint-li el dret de propietat.

⁵⁸⁹ Respectivament les "qüestions": *Sum Theol.* 2. 2ae. Q. LXVI, Q. LXXVII, Q. LXXVIII

⁵⁹⁰ Sant TOMÀS, *Sum Theol.* 2. 2ae. Q. LXVI, a.2

doctrina per la qual l'home no ha de posseir els béns com si fossin propis, sinó com si fossin de tots.

Aristòtil, en la seva proposta d'organització social procura la posada en comú dels fruits de la propietat en base a moderar un règim de propietat i de producció privades. Ara bé, aquests aspectes de caire organitzatiu no els trobarem a sant Tomàs, el qual demanarà als propietaris que siguin generosos vers als pobres. Això és, sen dubte, en l'esperit del teòleg una obligació, i aquesta obligació moral no pot ser considerada com l'equivalent de les institucions socials preconitzades per Aristòtil. D'altra banda, no les encabiríem en la seva obra que és, tal com s'ha dit en els aspectes previs d'aquest capítol, teològica i moral.⁵⁹¹

Ara bé, en coherència amb la doctrina patristica, sant Tomàs afirma que els béns estan ordenats essencialment a la satisfacció de les necessitats de *tots* els homes.⁵⁹² La distinció entre possessió i apropiació privada dels béns no estaria justificada pel dret natural, sinó per un dret *adventici* i derivat que no està en contradicció amb el dret natural, que ve acceptat per tots els pobles - *jus gentium*- i que es justifica per diverses raons psicològiques i històriques.⁵⁹³ Quan el dret *adventici* xoca amb la urgència de la necessitat humana i amb el destí universal i natural dels béns, llavors ha de donar pas als drets més fonamentals i inviolables. Per aquest motiu, allò del que hi ha excés *cal* que es doni per al sosteniment del pobre -*caritat*. De la mateixa manera, la *evidents et urgens necessitas* autoritza a prendre, sense que se li pugui imputar com a furt, a qui estigui necessitat, i així sostroure's la necessitat que l'urgeix.⁵⁹⁴ Aquests principis porten a sant Tomàs a un concepte de la propietat força diferent al donat pel dret romà en termes rígidament exclusivistes -*jus utendi et abutendi quantum juris ratio patitur*- i d'influència en les modernes legislacions post napoleòniques. També per a sant Tomàs, com per als Pares

⁵⁹¹ Segons alguns autors pel fet que no contempla l'existència d'una ciència política, això ens duria a creure que la doctrina tomista de la propietat exclouria la utilització sistemàtica dels mitjans socials que tendeixen a organitzar l'ús en comú dels béns. H. DENIS, *Historia del pensamiento económico*, Ariel, Barcelona, 1970, p. 74-77.

⁵⁹² Sum Theol. 2. 2ae. Q. LXVI a.7

⁵⁹³ Ib., a. 2. ad 1.

⁵⁹⁴ Ib.

de l'Església, el propietari és administrador de Déu; per tant, pot considerar com a propis els béns quant a la seva administració i acció -*potestas procurandi et dispensandi*- però ha de considerar-los comuns en quant a l'ús -*facultas utendi*.⁵⁹⁵

No es pot contraposar la *funció social* de la propietat privada a la seva *funció personal*.⁵⁹⁶ En una bona ordenació, aquestes funcions no es contraposen ni es limiten mútuament, sinó que són dos aspectes de la funció instrumental dels béns materials. Així, la mateixa institució de la propietat privada – garantia de la llibertat, de la vida familiar, etc.- és una *funció social*. Sant Tomàs indueix la seva necessitat tot enumerant una sèrie de beneficis que es segueixen a la comunitat entera pel fet que aquesta propietat existeixi. La seva institució –feta possible a tots- és un *bé comú*, i, per tant, el recte exercici d'aquest dret concorre per ell mateix al *bé comú* sempre que la institució i l'exercici estiguin ben ordenats: que siguin justos i en consideració de totes les circumstàncies.⁵⁹⁷ Seria erroni des de la perspectiva tomista voler justificar-ho tot en funció de només allò social com a criteri últim de bondat. Allò que és bo es justifica per ell mateix i essent bo no deixa de difondre la bondat ja que el bé és comú en tant que bo i no bo en tant que comú. A més, si hi ha vertadera comunitat, el bé de l'altre és un bé per a mi ja que l'altre i jo venim a ser ú. El bé del tot i de les parts concorre al meu bé propi si jo guardo la deguda proporció al tot i a les parts. Segons la concepció de sant Tomàs, si jo sentís estranys els béns dels altres, potser seria perquè els altres em són estranys perquè no guardo per a ells el mateix amor que per a mi mateix. I llavors, es perd aquesta comunió que s'estableix per la participació en el bé.⁵⁹⁸ En els béns materials la possibilitat de ser comú està subordinada a l'afectiva comunió immaterial dels participants. El millor del *bé comú* creat està en la virtut dels membres de la comunitat, virtut que els ordena entre ells en un tot harmònic de coparticipació del *Bé últim* i perfecte de qui tota la bondat deriva i a qui tota la bondat es refereix. És només en Déu on la limitada capacitat de

⁵⁹⁵ G. MATTAI, "Propiedad". Dins L. ROSSI; Ambrossio VALSECCHI, *Diccionario enciclopédico de teología moral*. Ed. Paulinas, Madrid, 1984, p. 868. Afegeix que aquests textos de sant TOMÀS (2-2ae, q. 66, a. 2) segueixen sent objecte d'exegesi i discussió.

⁵⁹⁶ Respecte les funcions personals i socials hem vist com s'hi refereix Pius XI a l'encíclica Q.A., p.45 i 46.

⁵⁹⁷ Carles CARDONA, *La metafísica del bien común*. Rialp, Madrid, 1966, p. 87.

⁵⁹⁸ *Ibíd.*, p. 88

bé de la voluntat humana pot aquietar-se,⁵⁹⁹ i és en aquest seu bé perfecte on tots els sers troben o poden trobar el seu bé propi. Així s'entén que el bé comú es digui pròpiament del bé espiritual o immaterial, i en el grau màxim del Bé absolut.⁶⁰⁰

ii) Altres aspectes de fonamentació teòrica

a. Apunts sobre el concepte de propietat a Proudhon

Un dels autors que citarà també Capdevila per a parlar del concepte de *propietat*, i al que volem fer referència, serà P. J. Proudhon. De manera sintètica, considera la *propietat* com un *abús*; i, alhora, no es pot considerar tampoc un dret natural,⁶⁰¹ ja que és lladre qui percep la propietat o els beneficis percebuts del fruit dels altres treballadors. En el llenguatge de Proudhon podria haver-hi un dret a la *possessió*, que equivaldria a una mena d'ús exclusiu; però no un dret de *propietat*, ja que hi ha implícit el dret a explotar a l'altre, implicaria *robatori*.⁶⁰²

La primera meditació econòmica de Proudhon a «*Què és la propietat?*» es desenvolupa sobre la base dels drets naturals. Considera la *llibertat* i la *igualtat* drets absoluts i sagrats. En la «*Creació de l'ordre*», presenta una teoria de la *igualtat*. Afirmar que tots els homes han de ser tractats d'igual manera per la senzilla raó que totes les funcions socials són rigorosament interdependents i, en conseqüència, és impossible dir que una es situa per damunt de l'altra. Quant a la *propietat*, li sembla impossible col·locar-la en el mateix pla i convertir-la en un dret natural, perquè significaria introduir la contradicció en el sistema d'aquests drets. Explica la manera com la propietat pot arribar a destruir la llibertat i la igualtat al permetre que alguns individus acaparin totes les riqueses. No hi ha un fonament propi, una causa legítima a

⁵⁹⁹ Sant TOMÀS. De Regimine Principum. I, c. 9, n. 782.

⁶⁰⁰ *Ibíd.*, p. 89 s.

⁶⁰¹ El capitalista s'apropia de la 'força col·lectiva', és a dir, de la riquesa creada pel treball col·lectivament organitzat. Denis HUISMAN, *Diccionario de las mil obras clave del pensamiento*. Tecnos, Madrid, 2001, p. 529.

⁶⁰² *Qu'est-ce que la propriété? Ou Recherches sur le principe du droit et du gouvernement*, 1840, Pierre Joseph Proudhon (trad. R. García Ormaechea. *Qué es la propiedad*, Orbis, 1985). Aquesta obra, alabada en el seu temps per Karl Marx, inspirarà tant als socialistes llibertaris com a certs contrarevolucionaris, concretament els maurrassians.

la propietat. Això no significa per a Proudhon que s'hagi de fer desaparèixer la propietat, ja que si la situem en el conjunt de les funcions socials, advertim que és causa tant de grans mals, al mateix temps que de molts béns. És ella la que garanteix la llibertat de l'*individu* davant la pressió de la *societat*. La institució de la propietat és, en conseqüència, una realitat antinòmica, font, alhora, de despotisme i garantia de llibertat. Aquesta tesi la desenvolupa en el '*Sistema de contradiccions econòmiques*', on la propietat ocupa un lloc al costat d'altres factors també antinòmics; *la màquina disminueix la fatiga del treballador, però genera el règim funest de l'assalariat*. Opina que aquestes contradiccions són eternes; tot intent per a resoldre-les per mitjà de la coacció produiria la supressió de la *llibertat de l'individu*, que és el més preuat dels béns.⁶⁰³

Així, en el '*Sistema de les contradiccions econòmiques*' es manté la idea de la propietat com a *robatori*, i al mateix temps, vol oferir una nova definició d'ella com a *llibertat*. Constantment hi ha la possibilitat d'abús, d'explotació. Però, alhora, la propietat esdevé una creació espontània de la societat i una defensa contra l'amenaça permanent de la invasió del poder estatal.⁶⁰⁴ D'acord amb aquestes tesis, el que cal, segons Proudhon, és intentar sotmetre les relacions socials a un principi moral que respecti íntegrament la independència de l'individu; pensa que aquest principi és la *justícia*, que és *immanent a la humanitat*. Per a realitzar la justícia, cal transformar completament el dret; en lloc d'un dret individualista, que no fas més que garantir a l'individu les seves conquestes, justes o injustes, cal que regni un dret econòmic -dret social- que assegni la perfecte equitat de les relacions socials.⁶⁰⁵

⁶⁰³ És per això que Proudhon s'oposa a totes les escoles socialistes del seu temps. Deprecia el règim de comunitat de béns, ja que produirà irremediablement la supressió de la família i una organització autoritària de l'economia. Escriu: "El comunisme és sinònim de nihilisme, d'indivisió, immobilitat, de nit, de silenci." *Système des contradictions économiques*, nueva ed., París, 1923, t. II, p. 301. Vid. Henri DENIS, *Història del pensamiento económico*, Ariel, Barcelona, 1970, p. 307-315.

⁶⁰⁴ S'entén que Marx, que en la seva anàlisi del capitalisme va utilitzar la idea proudhoniana de *robatori*, combatés després Proudhon com a preservador dels interessos de la petita burgesia. De fet Proudhon va estar sempre del costat del petit productor i fou enemic de les teories comunistes.

⁶⁰⁵ Proudhon creurà que la justícia commutativa o regulació mitjançant contracte ha de substituir als vells sistemes de justícia distributiva, associats a la regulació de la llei i al règim de govern centralitzat. Confia en què el govern estatal centralitzat quedarà eliminat, i que el seu lloc l'ocuparà un ordre social resultant d'associacions lliurement formades per motius econòmics (demandes de producció, necessitats del consum i seguretat dels productors). Això és el que ell anomena "*anarquia*". Escriu: "La noció d'anarquia en política és tan racional i positiva com qualsevol altra. Significa que, una vegada hagin rellevat les funcions industrials a

b. La propietat en el Distributisme

Sota el títol “*Chesterton i la qüestió social. El Distributisme*”,⁶⁰⁶ Pau Romeva vol introduir-nos al programa social de G. K. Chesterton i la base del seu pensament. Tal com hem apuntat, la seva recepció i assumpció és notable i molt especialment a l’entorn de Josep Maria Capdevila i els seus col·laboradors a *El Matí*. El problema el tornem a ubicar en la desigualtat social que tindrà com a base l’inequitatiu repartiment dels béns materials. Abans d’entrar en les qüestions socials, Romeva ens situarà en la divulgació de les anàlisis de la seva obra i persona referint-se als articles que sobre ell ja han dut a terme el P. Miquel d’Esplugues, Josep Pla i el mateix Capdevila.⁶⁰⁷

D’aquesta manera, passa directament a introduir el pensament social situant també la idea de *propietat* com a punt de partença per tal de traçar el cos de la seva doctrina social. Veurem com Capdevila recull de la mateixa manera que Romeva i de la mateixa manera que ho ha fet de les tesis de sant Tomàs o Proudhon, els continguts de rerefons del discurs propi del *distributisme*.

Seguint Romeva, en Chesterton hi ha doncs, primerament la idea de *propietat* i el que anomena els *fonaments espirituals* d’aquesta idea. La *propietat* cal entendre-la des de la idea de llibertat i, en concret, d’aquella llibertat que es dóna en l’acte creador de l’home. Així doncs, l’home *posseeix* en tant que és capaç de crear. Ara bé, l’acte creador en l’home, és constret al marge d’allò limitat, a diferència de l’acte creador de Déu, que es dóna en l’esfera de l’il·limitat.

les polítiques, només les transaccions comercials i els negocis produiran l’ordre social.” (dins *El principi federatiu*). La propietat (o la “possessió”) degudament distribuïda salvaguarda la independència i la igualtat. Des d’aquest punt de vista se’l pot qualificar d’utòpic. Frederick COPLESTON, *Historia de la Filosofía*, Vol. 9. Ariel, Barcelona, 1980, p. 77-81. Si bé no podem dir que les seves solucions siguin satisfactòries, podem reconèixer a Proudhon el mèrit d’haver plantejat amb una gran agudesia el problema de la necessària conciliació de la justícia social amb el manteniment de la llibertat dels individus.

⁶⁰⁶ Romeva escriurà aquest article introduint els aspectes sobre les qüestions socials relatives al distributisme; a *La Nova Revista*, vol. III, núm.11, novembre 1927, pp. 197-206, ([🔗](#) :hiperenllaç a la publicació). Vegeu també: Pau ROMEVA, *Textos sobre Chesterton*, edició a cura de Josep Monserrat Molas i Sílvia Coll-Vinent, Facultat de Filosofia Universitat Ramon Llull, Barcelona, 2006.

⁶⁰⁷ Es refereix als articles: “Nota sobre Chesterton” de Josep Pla, *Revista de Catalunya*, núm. 038, ag. 1927, [🔗](#); “L’home perdurable”, de G.K. Chesterton, per J.M. Capdevila, *LPC*, núm.34, oct.1927, p. 358, [🔗](#); i, “L’home perdurable” a *La Nova Revista*, per P.M. d’Esplugues, *Nova revista* núm 8, ag. 1927, p.291, [🔗](#).

Aquest acte creador s'anomenarà *art* –quan es refereix a l'obrar de les *classes il·lustrades*- i, tanmateix, s'anomenarà *propietat*, quan sigui l'obrar exercit per l'*home corrent*. I l'*home -l'artista o l'home corrent-*, en aquest acte creador s'hi expressarà l'acte de llibertat. És per aquest motiu que, llavors, *la propietat*, tal com dirà, *esdevé senzillament, l'art de la democràcia*.⁶⁰⁸

A part del raonament exposat sobre la idea de propietat, afegeix que hi ha també els raonaments de caràcter moral que argumenten a favor de la propietat en tant que necessitat i dret i, una idea que més endavant també exposaria Capdevila, és que *la propietat ha de tenir límits, estrictes i petits*.⁶⁰⁹

Jo prou m'adono que el mot "propietat" ha estat sollat en el nostre temps per la corrupció dels grans capitalistes. Un creuria, sentint parlar a la gent, que els Rothschilds i els Rockefellers estaven del costat de la propietat. Però ells són palesament els enemics de la propietat; perquè són els enemics de llurs pròpies limitacions. Ells no desitgen la terra llur; sinó la dels altres. Quan remouen les fites del veí, remouen les pròpies. [...] Un home amb la veritable poesia de la propietat vol veure la paret on el seu jardí llinda amb el jardí d'en Pere, la tanca on la seva granja toca la d'En Joan.⁶¹⁰

La posició de Chesterton es troba doncs alineada a l'eclesial, tot i la diferència formal, per l'oposició clara a les postures ideològiques defensades pel socialisme o el comunisme en tant que no admeten la propietat privada; i tal

⁶⁰⁸ En paraules del mateix Chesterton: «Déu és aquell que pot fer quelcom del no-res. L'home (en veritat podem dir) és aquell que pot fer quelcom de qualsevol cosa. En altres paraules, mentre la joia de Déu ha d'ésser la creació il·limitada, l'especial joia de l'home és la creació limitada, la combinació de la creació amb els límits. El plaer de l'home està en posseir condicions, però també en ésser parcialment posseït per elles; en ésser mig controlat per la flauta que toca o pel camp que llaura. L'incentiu està en treure el major partit possible de les condicions donades; les condicions s'estiraran, però no indefinidament. Un home pot escriure un sonet immortal damunt un sobre vell o bé tallar un heroi d'un bloc de pedra. Però tallar un sonet en un bloc de pedra seria una feixuga tasca, i fer un heroi d'un sobre vell gairebé surt de l'esfera de la política pràctica. D'aquest fructífer lluitar amb limitacions,-quan es refereix a un aeri entreteniment d'una classe il·lustrada, en diem art. Però la massa dels homes no té temps ni aptitud per a la invenció de la bellesa invisible o abstracta. Per la massa dels homes la idea de la creació artística només pot ésser expressada per una idea impopular en les presents discussions: la idea de propietat. L'home corrent no pot donar a l'argila la forma d'un home; però—pot tallar la terra en la forma d'un jardí; i encara que l'arregli amb geranis vermells i patates blaves en rengles alternats, ell és, però, un artista; perquè això ha estat la seva tria. L'home corrent no pot pintar la posta de sol, els colors de la qual ell admira; però pot pintar la seva cara amb els colors que li semblin bé; i encara que la pinti de verd pèsol amb taques de color de rosa, ell, però, és un artista perquè així ha estat la seva tria. La propietat és, senzillament, l'art de la democràcia. Vol dir que cada home ha de tenir quelcom que ell pugui conformar a la seva imatge, com ell és conformat a la imatge del Cel. Però com que ell no és Déu, ans només una imatge esculpida de Déu, la seva autoexpressió ha de topar amb límits; pròpiament límits que són estrictes i fins petits.» Ibid., nota 41, p. 198. [🔗](#)

El que en Chesterton llegim per “creació” és el que es podria llegir en un altre discurs com a “fruit del treball”; recordem la relació entre treball i propietat que hem vist a les encícliques.

⁶⁰⁹ Vegeu l'article «La petita propietat», *El Matí*, 18-VII-1929.

⁶¹⁰ La Nova Revista, vol. III, núm.11, novembre 1927, pp. 197-206, [🔗](#).

com acabem de llegir, al capitalisme pel seu afany desmesurat o il·limitat de possessió. Dirà que *[el capitalisme] du a produir un estat de coses que col·loquen l'home corrent, l'home desproveït de propietats, en una situació molt semblant a aquella en què el col·locaria un estat socialista*. Seguirà Romeva que, per a Chesterton, el remei és el retorn del capital a les mans de la majoria amb una política de *petita propietat distribuïda*, que faci cada dia menys nombrosos els que es veuen reduïts a viure del salari. És per això que el fracàs del capitalisme es segueix constatant en la mesura que la solució que aquest dóna a la crisi no contempla la possibilitat distributiva; al contrari, recorre al poder públic i al sacrifici del bé comú per a la seva salvació. A més, *la retòrica del socialisme n'és el seu recurs*.

Notareu que els capitalistes mai no empren l'argument de la propietat privada. Es confinen del tot en aquesta mena de sentimental versió de la general responsabilitat social... L'argument capital de gairebé tots els capitalistes a cada vaga és que ell mateix està al caire de la fallida.⁶¹¹

Si la crítica al *distributisme* ve de l'argument que diu que la petita propietat preconitzada evolucionaria indefectiblement cap al capitalisme; llavors, en aquest punt Chesterton recorre a l'observació.

En una civilització industrial del modern tipus capitalista no apareix en llocs on hi hagi hagut una civilització distributiva com la pagesia (...) hi ha, a part d'això, una atmosfera moral que tendeix a la conservació de les petites propietats. En una atmosfera de capitalisme l'home que es va annexionant un camp a l'altre, és afalagat: però en una atmosfera de propietat és escarnit i possiblement apedregat.⁶¹²

iii) Sobre el concepte de propietat en els articles de «La Paraula Cristiana» (1925-1928)

Comentari

Durant els anys en què Capdevila serà director de *La Paraula Cristiana*, trobem 14 entrades d'articles que tractaran d'alguna forma el concepte de *propietat*. Retrobant l'anàlisi dels escrits de Capdevila; dels 72 articles que

⁶¹¹ *Ibíd.*

⁶¹² *Ibíd.*

trobem a l'Arxiu signats per ell entre 1925 i 1929, pròpiament, l'únic que tractarà amb certa envergadura el concepte de *propietat* serà el del punt catorzè de l'opuscle dels *Principis de Teoria Política* de l'any 1927 i que li dediquem un punt a part.

Presentem, doncs, el cojunt d'articles que publicaren els col·laboradors de Josep Maria Capdevila a *La Paraula Cristiana* i que relacionem amb el tractament del concepte de *propietat*.

El comunisme de la caritat i el comunisme de la justícia	
<i>La Paraula cristiana</i> , núm. 2, pp. 108-114, febrer 1925; (hiperenllaç)	Signat per Carles Cardó;
Síntesi:	Tracta sobre; el concepte de dret a la propietat en relació a les tesis del comunisme i la relació amb el concepte evangèlic de bé comú.
Cita:	S. Tomàs (<i>Summa Theologica</i> , 2,2, Q. LXVI, art. I, II i VII) S. Ambròs (<i>Sermó 64 De Temp.</i>) S. Mateu (<i>Evangeli</i> , V,3;XIX,21 i 29) Proudhon
Nuclis	
<p>. Es pregunta si és possible l'evolució de la justícia i el camí vers la utopia comunista; i, si són legítimes les apel·lacions que des del camp comunista es fan a l'Evangeli, com a codi d'una societat muntada a base de la comunitat de béns?</p> <p>. Afirmar que és cert que l'Evangeli aconsella i preceptua una desafecció per la possessió de béns materials; que les primeres comunitats cristianes assajaven sistemes comunistes; que els Pares de l'Església es mostraven contraris al pretès dret absolut a les riqueses sobreres; que mai s'apel·la a la violència contra els rics; que no es desaconsella la possessió privada de l'altri sinó la pròpia; i que les expressions dels sant Pares anaven destinades a una societat on es convivia amb el <i>ius utendi et abutendi</i>.</p> <p>. Així doncs, fins llavors no hi ha encara una formulació científica de la doctrina i que sí la dona Sant Tomàs. En aquesta no han de concebre esperances ni els comunistes ni els defensors a ultrança de la propietat privada. La doctrina es posa de cantó dels desheretats.</p> <p>. D'aquí neix la impossibilitat d'una llei civil justa en tots els casos; la inconsistència de les crítiques dirigides al dret de propietat a base de les injustícies inevitables de la llei positiva; el caràcter necessàriament provisor de totes les legislacions positives reguladores del dret de propietat.</p> <p>. En conseqüència, tant com la societat va afinant el seu sentit moral i reconeixent el dret dels humils, les legislacions civils van mitiganant la rigor del dret de propietat, van abolint privilegis i imposant càrregues dels benestants de manera que cap individu resti desproveït sense aquella part de béns materials que el dret natural li assenyala per tal de satisfer les seves necessitats.</p>	

La reforma anglesa del règim de propietat	
La Paraula cristiana, núm. 2, pp. 188-190, febrer 1925; ☞	Sense Signar
Síntesi:	Tracta sobre; el nou règim de propietat que comença a regir a Anglaterra. Es qualifica de revolucionària.
Cita:	Upson Sims
Nuclis	
<p>. Es suprimeixen algunes fórmules de propietat que regien fins llavors i s'acosten a les tendències clàssicament romanes e la propietat individual i lliure, de la unitat d'heretatge i dels drets de la família; parla en tot cas d'una revolució classitzant però revolucionària en el model anglès.</p> <p>. Compara el mètode de redacció i implantació com a garantia d'èxit amb innumbrables punts de contacte amb el català d'interpretació i d'aplicació del dret.</p>	

La fase social del dret de propietat	
La Paraula cristiana, núm. 3, pp. 267-268, març 1925; ☞	Sense Signar
Síntesi:	Tracta sobre; Mario Manfredini que publica una evolució del concepte de propietat a Rivista Internazionale di Filosofia del Diritto; l'article no està signat, coincideix en la forma a continguts d'articles signats per Capdevila. Parla que l'escrit parla de l'estudi sobre l'evolució del concepte en el transcurs dels temps.
Cita:	Mario Manfredini Ossorio y Gallardo
Nuclis	
<p>. La propietat no és un simple fet de pertinença, sinó una energia productora de riquesa. Citant Manfredini. "La propietat privada existeix no per a constituir riquesa a favor de pocs i en dany d'altres, sinó per a servir de mitjà de la iniciativa privada a utilitat d'ordre general; per això la conducta del particular com a propietari ha d'ésser dirigida normalment a les finalitats col·lectives..." "S'hauria de realitzar la cooperació de tots per a obtenir produccions de tota mena, fins d'ordre intel·lectual, segons la capacitat de cadascú, però amb la garantia que la conducta de cadascú, dirigint-se immediatament al benestar individual, es concretaria en un avantatge general: així la utilitat de l'individu seria una consolidació, com a medi o funció de l'organisme superior del qual és part".</p> <p>. "La seva fórmula esquemàtica és disciplina per a la coordinació de totes les forces orgàniques", i llavors, així s'impossibilita la lluita de classes.</p> <p>Fugint de les utopies negadores del dret de propietat, però junyint-lo a la finalitat del bé comú, no representa més que un retorn a l'esforç per matar l'abús amb què l'egoisme humà ha pervertit el dret de propietat.(...) El ius utendi et abutendi arrossegat de l'absolutisme romà exclou tothom dels beneficis de producció, fins a l'extrem de justificar les bogeries de qualsevol fatxendosa o epicúria prodigalitat; i de fet condemna a la mort per fam els desvalguts.</p> <p>. Diu que és reconfortant que en el règim de dret català, l'abús és prohibit i bandejat; el concepte nostrat de les facultats, i especialment de les derivades de la propietat, té per fonament un principi incommovable d'equitat, en virtut del qual el jutgador té obligació fins de saltar per sobre la llei per tal d'impedir la injustícia.</p>	

Rússia -la teologia dels bolxevics, dins l'apartat Moviment Internacional	
La Paraula cristiana, núm. 6, pp. 607-609, juny 1925; ☞	Sense Signar
Síntesi:	Tracta sobre; el concepte de dret a la propietat en relació a les tesis del comunisme.
Cita:	Olaf Brock; Kollontay; A. Vorobjoff; Wegner
Nuclis [comunise, educació, economia]	
<p>. Breu esment a la "revolució" d'ordre econòmic i que no ha reeixit a la república de Rússia; això, de les concessions o condescendències que s'han fet al règim de propietat privada. Ho testimonia el socialista</p>	

noruec Olaf Brock amb oposició de la sra. Kollontay ambaixadora dels Soviets a Oslo.

. Si l'economia no funciona, cal centrar-se en l'educació del proletariat. Aquesta abasta tots els nivells de l'ensenyament a través de la implantació d'una mena ciència política, la polit-gramota; és per això que irònicament es bategi en els centres universitaris amb el nom de "teologia dels bolxevics" en relació a l'adoctrinament comunista.

. A tots els nivells d'ensenyament es troben tres regles; 1) Tot ensenyament històric és fonamentat sobre el materialisme històric; 2) Per l'ensenyament de la història natural, la doctrina de l'evolució és l'única directriu; 3) Exclusió de qualsevulla filosofia idealista, la filosofia que es coneix oficialment com a concepció del món s'ha de fonamentar sobre el materialisme pur.

Les Setmanes Socials de França	
La Paraula cristiana, núm. 8, pp. 136-139, agost 1925; ☞	Sense Signar
Síntesi:	Tracta sobre; els continguts de les jornades en relació a les problemàtiques que afectes les relacions socials; en concret a les lligades al treball i la propietat.
Cita:	Cita a Lleó XIII, "Rerum Novarum" ;

El socialisme alemany, dins l'apartat les Idees i els Fets	
La Paraula cristiana, núm. 17, pp. 474, maig 1926; ☞	Sense Signar
Síntesi:	Tracta sobre; la relació entre el socialisme utilitarista del socialisme que parteix d'una doctrina social metafísica que afavoreix el retorn a la propietat col·lectiva amb la finalitat d'instaurar aquells valors que la societat té per objecte assolir.

El Terror Blanc, dins l'apartat Moviment Internacional	
La Paraula cristiana, núm. 19, pp. 94, juliol 1926; ☞	Sense Signar
Síntesi:	Tracta sobre; la denuncia a la violació del dret en els països de l'est després de la gran guerra.

Capitalisme, Socialisme, Treball i Propietat, dins l'apartat les Idees i els Fets	
La Paraula cristiana, núm. 20, pp. 168-171, agost 1926; ☞	Sense Signar
Síntesi:	Tracta sobre; la referència al document de l'episcopat austríac apareguda a La Documentation Catholique en relació al desajust entre els avenços de la tècnica i el progrés social.
Cita:	Pius XI, Lleó XII, Mgr. J Schirgens, Mgr. Van Roey, P. Vermeersch,

Nuclis	
<p>. Referència a l'encíclica de Pius XI "urbi arcano Dei" i la denúncia dels mals del moment i l'oferiment de l'Església en aquesta tasca. És injustificada la crítica a l'Església en relació a l'opressió obrera, i en aquest sentit, diu que l'església ha condemnat de manera taxativa i amb contundència al capitalisme. Ho referència la nota sobre la condemna de l'església al préstec a interès.</p> <p>. En liberalisme econòmic, no es condemna ni la gran indústria, ni l'organització del crèdit, ni el règim assalariat, ara bé</p> <p>. Es condemna el capitalisme que té com a finalitat l'acumulació de capital en uns pocs, que destrueix l'esperit de comunitat i sacrifica la dignitat personal de l'obrer.</p> <p>. Crítica al socialisme, comunisme i bolxevisme. "El mateix capitalisme invoca el socialisme bolxevista; el liberalisme econòmic crida al seu contrari, la servitud econòmica. L'un i l'altre són un abisme de ruïnes". Referència a l'encíclica de Lleó XIII "Quad apostolici muneris" on diu que el socialisme ha dut a</p>	

nombrosos errors. Aquest són, la propietat privada, el matrimoni, la distinció de classes, la reorganització social, l'origen del poder civil, l'estatisme econòmic i escolar, l'ideal cristià, l'Església.

- . El document vol ser una mena d'alerta als obrers.
- . Respecte el treball i la propietat. El primer és un valor moral; condició de tot home per a guanyar-se la vida; manera de ser útil al proïsme; si la gran indústria multiplica els treballadors a sou, la protecció dels llurs drets és avui el primer rengle de les qüestions socials. Respecte el dret de propietat; si l'home té el deure de treballar, també té el d'assistir als pobres. El dret de propietat privada és un estimulador al treball. Cap propietat no és absolutament exclusiva. El cristianisme s'acorda amb els drets de l'economia social que declaren que la propietat no és justificable més que en la mesura en què compleix la seva missió social: "Fes part de la teva propietat al proïsme" afirmen ja les Constitucions apostòliques i "res no diguis propietat teva car tot és un do de Déu que ha de servir als homes".
- . El document acaba amb una consideració a la fraternitat humana.

Àustria i el socialisme, dins l'apartat les Idees i els Fets	
La Paraula cristiana, núm. 26, pp. 186, febrer 1927; ☞	Sense Signar
Síntesi:	Tracta sobre; la relació entre el socialisme utilitarista del socialisme que parteix d'una doctrina social metafísica que afavoreix el retorn a la propietat col·lectiva amb la finalitat d'instaurar aquells valors que la societat té per objecte assolir;
Cita:	Dr Prohaszká, bisbe de Szekes Fejervar
Nuclis	
<p>. Sobre; la crisi de transformació de la classe obrera que duu a una descristianització; diu que el catolicisme ha de fer front al règim capitalista de producció i que cal que sigui reemplaçat amb un nou compromís entre el treball i el capital que es basa, seguint Lleó XIII, en els drets del proletari a la vida, a la propietat d'una llar decent, a la conservació de la família i a una justa participació en els fruits de producció i treball. Aquesta, s'afirma, serà l'única manera d'arribar de nou a les masses.</p> <p>. Es proclama "el caràcter sagrat de la propietat privada però no de tota propietat privada. Crítica a la usura de la plutocràcia i dels interessos creats a l'esquena de la col·lectivitat. El problema és que el capitalisme concentra les riqueses en uns pocs. Seguint al Papa, cal defugir el capitalisme, posar-se en el terreny del dret natural i de la propietat justificada.</p>	

El fracàs de la "intel·ligència" russa	
La Paraula cristiana, núm. 28, pp. , abril 1927; ☞	Signat per Pere Voltes, C.M.F.
Síntesi:	Tracta sobre; l'anàlisi de la influència de la intel·lectualitat en el transcurs de la vida del poble rus abans de la Revolució fins a la Gran Guerra; es parla sintèticament de la propietat a Rússia
Cita:	Albert Mun, M. Fontanille.

L'obra social d'un gran catòlic	
La Paraula cristiana, núm. 29, pp. , maig 1927; ☞	Signat per Victor Bucaille
Síntesi:	Tracta sobre; la tesi de M. Fontanille sobre l'obra social d'Albert de Mun; sobre el catolicisme francès al s. XIX, estudi de com la qüestió social és la conseqüència lògica i fatal de la doble evolució econòmica i política que es produí a la primera meitat del s. XIX;
Cita:	Albert Mun, M. Fontanille

Propietat privada i col·lectivisme	
La Paraula cristiana, núm. 44, pp. , agost 1928; 	Signat per Carles Cardó
Síntesi:	Tracta sobre; en relació al llibre de Mn. Àngel Carbonell s'analitza les relacions entre col·lectivisme i catolicisme;
Cita:	Àngel Carbonell

El comunisme a la fàbrica, dins l'apartat les Idees i els Fets	
La Paraula cristiana, núm. 46, pp. , octubre 1928; 	Signat per M.S.
Síntesi:	Tracta sobre; l'experiència de M. Jacques Valdour en la seva descripció de la ciutat obrera "de luxe" de govern municipal comunista;
Cita:	Àngel Carbonell

Les funcions de la propietat privada segons la Rerum Novarum	
La Paraula cristiana, núm. 79, pp.6-21 , juliol 1931; 	Signat per Carles Cardó
Síntesi:	Tracta sobre; article de Carles Cardó en relació al quarantè aniversari de l'encíclica de Lleó XIII
Fragment: "El comunisme passa un moment de prestigi -volem creure que fugisser entre la nostra classe obrera, tan fàcil a la credulitat falaguera com a l'entusiasme generós. Per això hem cregut que la millor celebració de l'aniversari de la Rerum Novarum seria la reproducció i glossa dels fortíssims arguments amb què hi és demostrada la legitimitat i la necessitat de la propietat privada, atenent a la seva funció individual i a la seva funció social"	

Moment 2. Sobre la propietat en els escrits de Josep Maria Capdevila.**a. La Teoria de la propietat en «Els principis de teoria política de l'any 1927».****b. Sobre la propietat en els articles a «El Matí».**

L'estudi del concepte de propietat que farà Josep Maria Capdevila apareix de manera explícita en la catorzena consideració dels *Principis de Teoria Política* de l'any 1927 sota el títol *Un exemple: la teoria de la propietat*.⁶¹³ En l'anàlisi que du a terme es veuran relacionats conceptes com el *de bé comú*, *treball*, *lleï natural* o *els límits de la llei civil*, entre d'altres. Dins el marc teòric de l'opuscle de l'any 1927, situarà aquella consideració després de l'estudi de *la justícia*, i precedirà la darrera consideració que clou l'opuscle sobre *la finalitat de la injustícia humana*. L'extensió i contingut del desenvolupament d'aquest punt és considerable i s'assembla al tractament que haurà fet dels conceptes de *poder* o de *lleï*.

Les fonts que citarà en el desenvolupament d'aquesta consideració són:

- *Sant Tomàs: Sum Theol. 2. 2ae. Q. LXVI a II ad. I.; 2. 2ae. Q. LXVI a II a 2; 2. 2ae. Q. LXVI-a 7-c; I.^a 2.ª Q. XCVI-a 6-c.*
- *Jacques Benigne Bossuet: Panégyrique de Saint François d'Assisse i Politique tirée des propres paroles de l'Écriture sainte: lib.I, art.3 i art.5.*
- *Pierre-Joseph Proudhon. Théorie de la Propriété. Chap. VI, 2.*
- *També ens demanarà de comparar el text de sant Tomàs Sum Theol. 2. 2ae. Q. LXVI-a amb l'última declaració dels "drets de l'home" en defensa de la propietat civil "sagrada i inviolable".*

Retrobant el fil conductor de l'opuscle, Capdevila analitza el dret de propietat com a exemple de la impotència social de la llei humana per a realitzar la justícia absoluta entre els homes. Si la llei divina deixa als homes la llibertat

⁶¹³ Josep Maria CAPDEVILA, *Principis de Teoria Política* dins *la Paraula Cristiana*, núm.25, març 1927, p. 214.

d'escollir i no té més força coactiva que la de la veritat i el bé de l'esperit, llavors es dóna la impossibilitat de la llei civil per a ordenar la distribució justa de la propietat posseïda arrel de la injusta distribució de l'excedent dels béns de producció.

Així, de manera originària, si ens remuntem a l'origen del dret de *propietat*, ens diu Capdevila, les coses serien de manera natural de tothom i la llei natural no determinaria més posseïdor que l'home; «*la llei natural originàriament no determina més posseïdor que l'home*». En aquest punt es recolza en les paraules de sant Tomàs i J. B. Bossuet. Ara bé, tot i que l'origen del dret de propietat abasta tothom, sense distinció, seguint el mateix Capdevila, en la vida en societat sorgiran els *principis naturals de l'Economia*. Per tal de satisfer les necessitats de l'home i rebaixar els conflictes entre els homes, a més, caldrà que hi hagi «*les reserves de propietat primer; i de seguida la societat mateixa, amb la divisió del treball, exigiria el canvi -el comerç-, el qual sense propietat de reserva no fóra gairebé mai possible*». D'aquí naixerà pròpiament el dret civil de propietat. Tot i que la propietat es lligui amb el concepte de treball, aquest no és la raó originària de la propietat sinó que ho seran les necessitats de l'home. *I el dret natural subsisteix sempre sobre el dret civil de propietat.*

*Veus ací el principi de licitud del dret civil de la propietat. I encara la licitud d'aquest dret es comprova a més perquè es exigeix socialment per la sol·licitud que cal tenir dels béns, per l'ordenació mateixa del treball, i per la pau entre els homes.*⁶¹⁴

Sintetitzant, si l'home, per dret natural, arriba a retenir allò que considera necessari per al seu benestar, d'aquí neix el dret civil de propietat, i per ell, *s'arribaria* el dret d'abusar de les coses posseïdes: el *jus abutendi*, la injustícia del qual, seguint ara el mateix Proudhon, és moralment injustificable.

*¿Qui haurà de fer, doncs, justícia en la propietat, és a dir, repartir-la de manera que tothom pugui satisfer les seves necessitats humanes, (menjar, beure, vestir, etc.), si la llei civil no ho pot fer? És la caritat la qual, diu Sant Tomàs, es de dret natural. Aquell qui capta per necessitat no demana un favor, sinó que reclama un dret.*⁶¹⁵

⁶¹⁴ Íd.

⁶¹⁵ Íd., p. 216.

iv) Sobre la propietat en els articles a El Matí.

Comentari

Hem vist com Capdevila ja ha tractat el tema de la propietat en l'opuscle dels principis de teoria política de l'any 1927. En diferents articles i editorials es seguirà discutint el concepte per tal d'emfatitzar el rerefons de la seva argumentació bàsicament recolzada en el pensament que acabem d'esbossar en els anteriors punts. Alhora, caldrà remarcar com recull els nuclis del discurs *distributista*, tant respecte la noció del concepte de propietat com la crítica al capitalisme. Capdevila veurà que els principis del *dret de la propietat* es donen més en la divisió d'aquesta –repartiment distributiu de la propietat– que en *la mateixa fiscalitat sobre la propietat que els estats puguin imposar que no fa més que beneficiar les classes més potents*.

De l'estudi de l'origen de la propietat, com diu Capdevila, *només restaria justificada la propietat petita; perquè el treball que pugui fer un home en la seva vida sempre és poc, i les necessitats veritables d'un home per viure sempre són molt limitades*. I la importància del seu estudi rau en que s'arriba a afirmar el deure moral de la caritat – *tot i una certa llibertat exterior a fer-la a qui ens sembli en consciència, no tenim llibertat moral a fer-ne o no: tenim el deure de fer-ne*. Així, *la gran propietat cristianament no té justificació sinó quan el propietari no se'n considera, i no es creu més que un administrador (o, més exacte, un distribuïdor) de la riquesa*.

Els esdeveniments polítics contemporanis a Capdevila donen protagonisme a la qüestió ja que, per exemple, quan alerta dels perills del comunisme i de les doctrines oposades que el podrien combatre, com seria el capitalisme, llavors aquest no faria més que impulsar-lo. Així doncs, el mateix capitalisme tot i semblar una contradicció, s'oposa de manera enèrgica al repartiment de la propietat, i diu: *el gran capitalisme sempre ha congriat al seu volt el desig d'un repartiment més equitatiu*.

Per tant, cal prendre una direcció decidida sobre uns *costums que tendeixen al repartiment i a la conservació alhora: a que sigui propietari el major nombre*

possible, i a que aquest visqui i treballi sobre la propietat, això fa més difícil l'expansió del comunisme, que no l'ús de la força des del govern.⁶¹⁶

De la selecció d'articles que presentem, potser destaquem la polèmica i el to que dona Capdevila en l'editorial «Potser cal insistir» del 17 d'agost de 1929 com a resposta a la publicació de *El Siglo Futuro* del dia 9 d'agost del mateix any en què es critica els articles escrits sobre la propietat dels editorials anteriors, segurament del 18 i 19 de juliol del mateix any. En aquell és potser on es desenvoluparà amb més extensió el tractament del concepte des d'un punt de vista més teòric. A més, es sintetitza de manera clara el que ja ha escrit a l'opuscle de l'any 1927. Es tracta de distingir el què és pròpiament de *dret natural* –la satisfacció de les necessitats més bàsiques pe al viure- i el què és de dret civil, i que tal com hem vist, es refereix a la *propietat*. A diferència del discurs de les encíclicues, en les argumentacions de Capdevila, o del mateix Cardó, es matisarà la complementarietat del dret natural i el dret civil. Qui té pròpiament dret, seguint al mateix sant Tomàs, són els qui tenen necessitat d'allò que els manca.

Llegenda:

#	PUBLICACIÓ	DATA	TÍTOL
Síntesi			
Transcripció			

tp	El Matí	18/07/1929	La petita propietat
<p><i>Sobre l'origen del dret de propietat. Tant si es situa en el treball –discurs encíclicues- o es situa en la mateixa necessitat de l'home; la petita propietat –que exclou l' acumulació- com a tal, és la que resta justificada. La divisió –distribució- de la propietat és la que justifica el seu dret. Cal observar si la llei n'afavoreix la seva distribució i si pel fet de gravar-la, se n'afavoreix l'acumulació injustificada.</i></p>			
<p>“Dintre de la vaguetat del món polític s'agiten confusament els problemes de la propietat. Fins a les nostres lleis, a desgrat de la forma d'endarrerides que justificadament puguin tenir, hi ha coses contínuament que denuncien aquella inquietud. Si no hi hagués una gran apatia mental, s'estudiaria com mai la raó i l'origen del dret de propietat privada per no perdre, entre les vagues tendències polítiques, una noció justa dels seus límits.</p> <p>Hi ha autors que veuen en el treball l'origen del dret de propietat privada, i altres que el veuen principalment en les necessitats humanes que hem de satisfer. Pels primers, aquell que llaura un camp que no era de ningú ja hi adquireix un cert dret pel fet d'haver-hi posat algun treball. I pels segons, aquell llaurador té el dret al pa que tregui d'aquell camp, per la necessitat que té de viure.</p> <p>Podem observar així que tant si admetem un principi o un altre, ben mirat només resta justificada la propietat petita; perquè el treball que pugui fer un home en la seva vida sempre és poc, i les necessitats veritables d'un home per viure sempre són mot limitades. Tot allò, doncs, que afavoreixi la divisió de la propietat s'acostarà més al principi que justifica aquell dret. I tot el que sigui acumular riqueses</p>			

⁶¹⁶ Manuscrit de l'Arxiu intítulat “El perill comunista”.

s'allunya d'aquell dret. Fins sembla com si la gent en tingués algun pressentiment quan troba injusta l'acumulació de riquesa.

Les lleis d'avui ¿afavoreixen la divisió de la propietat o la seva acumulació en poques mans? Només direm que moltes vegades, quan sembli que es gravi la propietat amb impostos excessius, la llei no fa sinó afavorir l'acumulació més monstruosa. I potser més que no gravar la propietat, el que caldria fer és tornar fàcil el seu repartiment entre el major nombre de famílies.”

tp	El Matí	19/07/1929	Una Justificació
<p><i>La gran propietat no es pot justificar filosòficament; cristianament només ho faria quan el propietari es considerés distribuïdor de riquesa, esdevenint així petit propietari i gran administrador. El dret de successió tampoc es justificaria si no fos d'aquesta manera. Respecte als principis legals que defensen la propietat, aquells també són discutibles ja que és obvi que satisfan als rics mentre qui pateix els semblen irrisoris.</i></p>			
<p>“Encara que, com dèiem ahir, la gran propietat, l'acumulació de la riquesa, no tingui en els principis filosòfics cap mena de justificació, en té una d'ordre religiós, ben avinguda, naturalment, amb la raó més estricta i amb el seny més hàbil.</p> <p>La gran propietat cristianament no té justificació sinó quan el propietari no se'n considera, i no és creu més que un administrador (o, més exacte, un distribuïdor) de la riquesa entre els pobres. El gran propietari no seria, així, més que un petit propietari i un gran administrador.</p> <p>I d'aquesta manera podem veure justificades algunes formes d'adquisició de la riquesa com, per exemple, l'herència que racionalment no es justificarien.</p> <p>Si no ens atenim a aquests principis, ens hem d'acollir, si volem defensar la propietat privada, als principis d'ordre públic, no solament discutibles, sinó que és difícil que convencin els que n'han de patir: convencen fàcilment els rics, però pels pobres semblen irrisoris.”</p>			

tp	El Matí	17/08/1929	Potser cal insistir
<p><i>Potser és l'article on clarifica més la seva posició i fonamentació. Es tracta d'un escrit de rèplica a un article del diari Siglo Futuro.⁶¹⁷ L'únic dret natural relacionat amb la propietat és la de qui té necessitat de satisfer allò més bàsic. I en això, Capdevila segueix a Sant Tomàs. El dret de propietat ve de l'adquisició dels mitjans per tal de satisfer les necessitats més bàsiques i en conseqüència les dels nostre germans. La propietat del dret civil és injusta si el dret natural no ho repara. I aquesta relació té tal vigor que es posa per damunt del dret civil. Trobem en el treball l'origen del dret de propietat – Rerum Novarum, p.8-</i></p>			
<p>Quan un problema m'interessa tinc la mania de voler saber com ha estat vist i resolt abans per gent entesa. I d'aquesta mania no me'n sé penedir. Algú em podrà retreure que així no tinc ni tindrè res d'original, que sempre em convenç alguna teoria d'altri i m'obliga a seguir-la. I jo respondria que això és l'únic que m'acontenta: perquè una de les coses que em fa més pietat és veure com sovintegen tantes originalitats estòlides, nades de la improvisació i de la negligència en l'estudi.</p> <p>Doncs, si un dia parlava confiadament del dret de propietat em podia esperar el retret de dir només coses ben conegudes. El que verament m'ha sorprès és que les doctrines exposades fossin tingudes per meves i rebatudes amb violència; el que m'ha sorprès ben desagradablement és que fossin ignorats en tanta manera els autors que jo seguia. No parlaré, doncs, més de mi, que no val la pena ni té cap interès públic, i tornaré a exposar la doctrina de l'origen del dret de propietat, més extensament que l'altre dia i fins, si puc, més clarament.</p>			

⁶¹⁷ Respecte a aquest mitjà que va polemitzar amb Capdevila llegim a *Historia y comunicación social*, número 4,13-87, 1999 de Isabel Martín Sánchez: “El Siglo Futuro fue fundado por Ramón Nocedal y Romea en 1875, en un período de gran división entre los sectores tradicionalistas del país. Carlista a ultranza, desplegó una intensa campaña contra el sistema de la Restauración, como posteriormente haría con la República cuando, recién proclamada, se pronunciaba frente a ella con la anteposición de su lema: «Dios, Patria, Monarquía tradicional y Fueros». Dirigido por Manuel Senante Martínez, uno de los grandes representantes del tradicionalismo(...). Sin embargo, éstos constituían un núcleo bastante recalcitrante”.

Deia l'altre dia, que uns veien en el treball l'origen del dret de propietat privada, i els altres el veien en les mateixes necessitats humanes. Dels primers és Jaume Balmes, dels segons és Sant Tomàs. (1)
Deixarem ara les teories de Balmes, dolent-nos que no siguin més estudiades. I parlarem de la teoria tomista.

Segons Sant Tomàs l'home té al món unes necessitats que ha de subvenir per viure, i Déu li ha donat els mitjans per subvenir-les. En l'adquisició d'aquests mitjans veu l'origen del dret de propietat privada. "Déu té, diu, el domini primer sobre totes les coses, i Ell mateix, segons la seva providència, n'ordenà algunes a la sustentació corporal de l'home, i per això l'home té domini natural sobre les coses en quant a poder usar-les". (2)

I de seguida es posa la següent qüestió: tots els homes tenen necessitats doncs, tots tenen dret a alguna forma de propietat que les satisfaci. Sant Tomàs no vacil·la dir que sí, que els pobres tenen dret natural a que els provinguin llurs necessitats aquells que tenen béns sobrers. "Aquelles coses, diu, que alguns tenen sobreabundosament són degudes, per dret natural, a la sustentació dels pobres." (3) i cita aleshores aquells mots de sant Ambrosi. "El pa dels famejants és el que tu retens, el vestit dels despallats és el que tu deses, remei i solaç dels miserables fóra el diner que tu colgues en va". "Però, continua, com que hi ha tanta de gent necessitada i no és possible amb una mateixa cosa subvenir tothom, és deixat a l'albir de cada u la donació dels béns propis per tal que amb ells sigui subvinguda la gent necessitada." (4)

De manera que la propietat privada i la caritat es completen indistriablement en la teoria: el dret natural hi complementa el dret civil. La propietat del dret civil és injusta si el dret natural no ho repara. I aquesta relació té tal vigor que es posa per damunt del dret civil.

Per molt que es digui del deure que tenim de fer caritat, de repartir als pobres els béns sobrers, mai no ho direm massa. I, seguint Sant Tomàs, hem d'insistir a recordar que l'almoïna no és lliure; que tenim una certa llibertat exterior a fer-la a qui ens sembli en consciència, però no tenim llibertat moral a fer-ne o no: tenim el deure de fer-ne. I un deure que és més vigorós que la mateixa llei civil, perquè és de dret natural o diví.

Aquesta és la doctrina tomista. I estem segurs que si l'estudien i mediten una mica els mateixos que avui l'impugnen amb violència, de seguida es convertiran en uns propagadors.

(1) El Siglo Futuro del dia 9 d'agost, deia impugnant el meu article: "El autor establece como fundamento sólido, verdadero y único del derecho de propiedad y de la doctrina que acerca de él afirma y propaga, en que "hay autores que ven en el trabajo el origen" –fíjense bien en ello- "del derecho de propiedad privada, y otros que lo ven" –dicho origen- "principalmente en las necesidades humanas que hemos de satisfacer". De modo que el señor Capdevila, periodista católico, y católico director del católico rotativo catalán El Matí, del comentado artículo, referente al derecho de propiedad privada no reconoce otros autores o maestros que los que lo ven en el trabajo, y los que lo ven en las necesidades humanas individuales que hemos de satisfacer, ni más origen (?) que uno de los establecidos por los mismos. Luego elimina y re(?). De hecho, en el asunto, la doctrina de los Doctores y Pontífices de la Iglesia (?) pues ninguno de ellos pone el origen o manantial del derecho de propiedad ni en el trabajo ni en la necesidad humana." Sant Tomàs exposa la seva teoria en la Summa Theologica, i Jaume Balmes en la seva Ètica, cap. XXIII.

(2) Sum. Theol. 2^aae Q.LXVI, art.1 ad.1. Sum. Theol. 2^aae Q.LXVI, art. 7c.

(3), (4) Íd.

tp	El Matí	30/11/1929	Encara el règim dels lloguers
Consideracions entorn a la propietat urbana i les relacions d'oferta i demanda i la seva regulació. A partir d'aquí es demana l'estudi sobre aquests temes.			
En arribar a les acaballes la informació sobre el projecte d'Estatut regulador de les relacions entre la propietat urbana i els seus usuaris, del qual tractarem fa poc, és quan l'opinió pública manifesta un més viu interès per aquesta qüestió, la gran importància de la qual ens convida novament al comentari. [...] Però encara hi ha una petita consideració a fer. Deixem ara tranquil·lament agarrotar la propietat urbana: negligim en tot o en part els seus drets, retallem al nostre albir la seva renda. Precedent			

magnífic. Volem dir magnífic er a ser invocat qualsevol dia en tractar de tal o tal altre ram de la producció i de la riquesa, de la prestació de no importa quin servei, del funcionament d'aquesta o d'aquella activitat econòmica. A tota mena de limitacions –que pot significar a tota mena d'atropellaments- la porta restaria ben oberta.

tp	El Matí	3/08/1929	El perill comunista
<p><i>Retorn a la idea del distributisme com a solució a l'expansió del comunisme, a la problemàtica social i a la lluita de classes –“la revolta natural del pobre contra el ric”-; i crítica al capitalisme quant a règim desfavorable al repartiment equitatiu dels béns. Sobreposa la voluntat ordenada a la impossibilitat de la llei en la justa distribució de béns. La voluntat individual, lliure i moguda per la intel·ligència pot fer més que la llei imposada.</i></p> <p>“No sabem la força expansiva que el comunisme pugui tenir a França, però, sigui com sigui, és un perill arreu i que s'hauria de combatre tan profundament com fos possible.</p> <p>Les coses que semblen més oposades al comunisme no l'eviten, de vegades, sinó que el promouen. El gran capitalisme, per exemple, és el més oposat que pugui haver-hi a un repartiment de la propietat: però el gran capitalisme sempre ha congriat al seu volt el desig d'un repartiment més equitatiu.</p> <p>Una propietat repartida i solidada (com la de les masies a Catalunya); uns costums que tendeixen al repartiment i a la conservació alhora: a què sigui propietari el major nombre possible, i a què aquets visqui i treballi sobre la propietat, això fa més difícil l'expansió del comunisme, que no l'ús de la força del govern.</p> <p>La llei no pot fer-hi gaire. Pot fer-hi més la voluntat ordenada a una distribució justa. I aquesta voluntat s'ha d'exercir en costums que prenguin una vigor equivalent a la d'una llei i en una caritat religiosa que aturi o calmi la revolta natural del pobre contra el ric. És la voluntat lliure de tot allò que pot dur remei als conflictes més greus. Una llei imposada des del poder té una eficàcia efímera, si darrera no té també unes voluntats individuals mogudes per intel·ligències que cerquin la justícia sincerament amada.”</p>			

tp	El Matí	23/10/1929	La llei de propietat industrial
<p><i>En relació a un reial decret- llei que reforma la propietat industrial i la centralització de l'ordre</i></p> <p>“ [...] Doncs ara la nova llei disposa que la nul·litat del registre de qualsevol de les modalitats de la propietat industrial i la declaració de caducitat de les patents siguin de l'exclusiva competència dels jutjats de Madrid. Sigui quina sigui la raó en què hagi estat fonamentada aquesta exigència, no és possible deixar de veure els greus perjudicis que pot causar, fins al punt de fer pràcticament il·lusoris, en certs casos, els drets legítims que la pròpia llei té la finalitat de garantir [...]”</p>			

tp	El Matí	15/02/1931	El distributisme de G.K. Chesterton I, II i III⁶¹⁸
<p><i>En relació als principis sobre les teories distributistes; G.K. Cheterton</i></p> <p>Parla sobre l'entrevista del P. Gàbana, periodista de El Correo Catalan, que tingué amb G.K.Chesterton en relació a les qüestions socials. En aquesta “definí Chesterton tot el seu sistema, a la defensa i propaganda del qual dedica bona part de les seves energies, en la seva revista, i en la Lliga Distributista que ell capitaneja”. Respecte els sistemes predominants, el Capitalisme –acumulació de riquesa en poques mans, - Socialisme – la riquesa sota el poder o el control de l'Estat; el Distributisme, - la riquesa distribuïda entre el major nombre de ciutadans.</p> <p>El capitalisme el situa com a causa de la crisi econòmica a Anglaterra, alhora de les vagues, de l'atur. Critica el fet que durant més d'un segle el poble anglès s'ha hagut de convèncer que el fet de treballar per uns pocs repartiria en el benefici del propi poble. I en constata el seu fracàs.</p> <p>Chesterton proposa el distributisme: “la separació de les unitats que formen aquests grans blocs de capital; demana als capitalistes que si se senten anglesos es desrenguin del llast de la riquesa exagerada, que s'acontentin amb el que tenen i que no cerquin més. Si repliquen que són gent d'ambició i els cal una finalitat per treballar, se'ls ha de dir: “Ven tot el que tens i dona-ho als pobres”.</p>			

⁶¹⁸ En el recull bibliogràfic de la tesi doctoral de Joan Carreres aquesta sèrie d'articles s'atribueixen a Josep Maria Capdevila, “El distributisme, segons G.K. Chesterton”, de dates 15,17 i 19-II-1931.

Ací hi ha més fonament per a les humanes energies que en tots els negocis del món.
 On resideix el desencert en la distribució de la riquesa en el nostre país? ...és contrària a la seguretat, a la justícia i a la llibertat, i quan una nació no és capaç de respondre a aquests tres ideals, necessàriament ha de venir la ruïna i el descrèdit.
 (...) Segons Chesterton el que acceptaria la majoria dels ciutadans es pot resumir en els principis:
 L'única manera de garantir la llibertat és garantir la propietat, i per a això, l'individu i la família han d'ésser independents i lliures de tot sistema d'opressió oficial o particular.
 L'única manera de garantir la propietat, és distribuir-la en forma igual entre els ciutadans, de manera que tots o quasi tots estiguin disposats a defensar-la. Això s'obtidria desfent la gran concentració plutocràtica dels nostres temps.
 L'autor de la conferència, després d'aquest magistral resum, acaba defensant Chesterton de l'afirmació especiosa d'ésser demòcrata, com a cosa oposada a catòlic, que fou feta per un diari i cita a l'efecte els elogis que li adreçà l'Osservatore Romano i el sentit de la seva democràcia.

tp	El Matí	17/02/1934	La Llei de Contractes de Conreu al nostre Parlament	
En relació a la Llei de Contractes de Conreu que es presentà al Parlament català				
<p>El més vehement desig de tots els qui de debò estimen la nostra terra és que l'agitació ruïnosa que, per finalitats de baixa política partidista, fou promoguda a la nostra pagesia, fos definitivament acabada en virtut d'una llei justa i previsor. ¿Tindrà aquestes qualitats i exercirà la beneficiosa influència que caldria la llei de contractes de conreu que ara està en curs de discussió al Parlament de Catalunya? A propòsit d'aquesta llei, La Noche estampa les següents consideracions: «Deben resolverse las cuestiones del campo con una gran dosis de buen sentido (...) Si pensando en las responsabilidades que contraen, los Consejeros y la mayoría consiguen arrinconar prejuicios de partido, atendiendo todo lo que sea realmente atendible, cabe esperar que se haga una ley de contratos de cultivo digna de los anhelos de Cataluña (...)»</p>				

v) El Matí i la llei de Contractes de Conreu

Havent fet, fins aquest darrer punt, un seguit de consideracions entorn la comprensió del concepte de *propietat*, signifiquem la incidència en el debat polític de l'època i veiem la importància de la seva consideració en la *llei de contractes de conreu* que va aprovar el Parlament de Catalunya l'any 1934, i que van seguir els anomenats *fets d'octubre*. Aquests, els hem seguit també en el cinquè capítol d'aquest treball en el relat que Capdevila en fa a través de les *lletres*.

Així doncs, en el moment de la discussió de la llei, partim d'un seguit de fets que seran crucials: *el problema o a la situació agrícola correlacionada amb els estralls derivats de la crisi econòmica de l'any 29. I d'altra banda, la idiosincràsia política catalana*. Si seguim, doncs, el treball d'Hilari Ragner, tractarà específicament aquest moment per la importància en relació al discurs i el posicionament que prendria *Unió Democràtica*. Sense els diputats de *La Lliga*, en significa la correlació de forces polítiques entre els partits representants en què es quedà la discussió de la llei en el Parlament front els partits d'esquerra; i d'aquí, també, en destaca el paper que jugaria específicament el discurs de l'únic portaveu polític d'UDC en el Parlament català, Pau Romeva, i les consideracions que gràcies a ell s'incorporaren al tràmit de la Llei. Així doncs, per la mateixa transcendència política que tingueren els fets en relació a la llei que s'aprovà al Parlament, es marcaria un important punt d'inflexió per a la formació política.

A nosaltres, doncs, ens interessarà particularment el relat, tal com hem comentat, pel fet de ser precisament Pau Romeva qui es situï al capdavant de la discussió amb el discurs que devia tenir *in mente* en relació a les tesis sobre la *propietat* descrites en aquest punt del treball. En especial atenció, pel fet de ser un bon coneixedor de les tesis de Chesterton i, alhora, per la sintonia ideològica fruit de la col·laboració periodística de Romeva amb Capdevila en *El Matí*. Alhora, Ragner posa en aquest moment de la història els accents en la deriva de *El Matí* cap a les posicions més dretanes. En certa manera, Ragner,

en el seu treball, ressegueix tant com pot els paral·lelismes ideològics entre la formació política i els tractaments editorials del diari, i com en el capteniment pels principis fundacionals, situaran també un punt i final pels seus actors.

En aquesta posició, UDC es trobava més sola que a cap de les eleccions passades. El Matí, a partir del conflicte de la llei de contractes de conreu, s'havia vist pressionat per un sector poderós de l'entitat propietària, els "Amics del Matí", vinculat a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. Josep Maria Capdevila va haver de deixar la direcció, i Maurici Serrahima i Pau Romeva el van acompanyar en la sortida, mentre el diari evolucionava cap a la dreta, de manera que durant la campanya electoral del 16 de febrer es va identificar amb la CEDA.⁶¹⁹

En relació a aquest punt i la polèmica lligada a la llei de contractes de conreu, un dels darrers articles que escriuria Capdevila en el diari, ens remet a l'afirmació pel principi d'independència ideològica que ja havia professat en la seva fundació; i l'intitularà «*Als nostres lectors*»⁶²⁰ de la mateixa manera que havia intitulat el primer editorial que escrigué en el diari.

(...) En aquests moments, pel fet d'ésser col·laborador nostre, des dels començaments del diari, el Sr. Pau Romeva, hi ha qui ha cregut que ens unien estrets lligams amb la política representada per aquest diputat al Parlament Català. Entre els nostres col·laboradors n'hi ha d'afiliats a diverses agrupacions polítiques. Per a nosaltres el senyor Romeva no és més que el periodista que ha posat un gram amor i una gran competència en la seva tasca i una cura extremada a no tractar temes que ni de prop ni de lluny freguessin amb la política. No es fa solidari, EL MATÍ, de la seva actuació com a home públic ni de l'actuació d'Unió Democràtica de Catalunya, a la qual pertany el senyor Romeva. Estem totalment deslligats d'aquets partit com de qualsevol altre, i és propòsit fermíssim nostre de mantenir aquesta independència. Redoblarem els nostres esforços, no solament perquè això continuï essent una realitat, sinó per a no donar lloc a que ningú pugui dubtar-ne. I ens plau fer aquesta declaració perquè cap partit no pugui fer-se il·lusions –si és que la nostra modèstia pot fer-ne concebre- sobre la possessió d'un òrgan d'opinió que pugui afavorir la seva política partidista. (...)

* * *

El proper punt del nostre treball ens servirà per apuntar, ara bé, de manera menys exhaustiva, alguns dels principals nuclis sobre els quals Capdevila haurà intensificat la seva escriptura i que seran susceptibles del tractament que acabem de presentar.

⁶¹⁹ Hilari RAGUER, o.c., p. 235.

⁶²⁰ «El Matí», divendres 13 d'abril de 1934

8.4 El pensament de Josep Maria Capdevila a través d'alguns dels nuclis articulars i editorials durant el període d'El Matí (1929-1934). De la teoria política a les qüestions socials

a. Aspectes de Teoria Política

- i. Sobre els conceptes d'autoritat i ordre**
- ii. Sobre els principis que fonamenten les formes de govern**
- iii. Sobre teoria política**
- iv. Sobre la cultura i la civilització**
- v. Sobre teoria econòmica**
- vi. Sobre el concepte i el dret de propietat**
- vii. Sobre les reflexions de caire polític i social del sindicalisme**

i. Dins aquest primer punt mirarem d'incloure diferents articles que per la seva redacció es relacionen més directament amb aspectes de pensament polític i, amb això, els que podrem relacionar amb diferents desenvolupaments conceptuals ja tractats en *l'opuscle de l'any 1927*.⁶²¹ Si hem d'establir un punt de partença, una primera temàtica que sovintejarà en la discussió editorial dels primers articles la situarem **sobre els conceptes d'autoritat i ordre**, i aquests, relacionats amb les *formes de govern* i els *principis* que les fonamenten. Alhora, aquests primers punts de discussió els situarem en relació al moment polític que viu el país.

Després de gairebé una dècada de dictadura, Capdevila cercarà l'estratègia per fer-nos avinent la necessitat de recórrer a uns principis quan domini el sentiment d'inèrcia que s'esdevé quan en la política i en la societat s'instaura el *desordre*. D'aquest, ens dirà, en neix l'*anarquia*, i d'aquesta, la supressió de l'*autoritat*. És per aquest motiu que es clami per un sentit autèntic de

⁶²¹ En relació a les temàtiques d'aquests primers editorials, s'endinsarà en les reflexions sobre els conceptes d'*autoritat* i *poder*, tractades també de manera específica del punt sisè fins al vuitè de *l'opuscle del 1927*; tanmateix, en relació a l'anàlisi sobre la *democràcia* i les *formes de govern*, veurem també com les haurà tractat en el tretzè punt de *l'opuscle*.

l'*autoritat* que, naixent en la mateixa persona s'elevi fins al poder polític i, alhora, que es denunciï la distorsió que pateix la comprensió de l'*autoritat* deguda a una comprensió errònia del concepte d'*igualtat*. Exemple d'això, trobem que, el mes de febrer de l'any 1930, en l'article «*El més gran enemic de l'autoritat*»,⁶²² incidirà de manera especial en les relacions entre *les formes de govern*, l'*autoritat* i el *poder* en relació al moment de transició política en el qual socialment ja es donarà per fet la caiguda del model monàrquic. És per això que, en l'àmbit civil, entre les noves formes de govern que es plantegin, prendrà força el *republicanisme democràtic*. Si la *democràcia* es planteja com a paradigma del nou model d'organització social, serà important que parteixi de la correcta comprensió del concepte d'*autoritat* ja que aquella, en tant que règim de govern, quan es vegi qüestionada la seva autoritat, s'afeblirà. Això és el que ens comentarà que succeeix en els règims democràtics europeus en els que la seva feblesa es manifesta en la rapidesa a discutir-li els seus actes de govern. Ara bé, no es deixa de remarcar que l'*autoritat* mai no podrà dur implícit l'abús de *poder*; ja que contràriament, qualsevol abús sempre la debilita i amb això, el governant que dicti una llei injusta, ens dirà Capdevila, '*estendrà amb aquest acte el ridícul fins a les lleis veritables*'.

Ensems entre aquests primers escrits periodístics, dins de les carpetes de l'*Arxiu* hi trobem unes notes manuscrites escrites el mes de gener de l'any 1920, que aplega sota el títol «*La pitjor anarquia*» i on ja haurà tractat el concepte d'*autoritat*, fent referència als anomenats *mals del segle*. Seguint la temàtica i conjuntament a aquestes notes, ens trobem tanmateix amb uns altres apunts manuscrits que segueixen idèntic fil de discussió, datats de 13 d'abril de 1925, amb el títol «*L'autoritat-Títol de l'autoritat*».⁶²³

(...) sentiments molt vius i no sentiments constants; incredulitat en els deures i confiança en les novetats; esperits decidits, i opinions flotants; l'assertió enmig del dubte; la confiança en si mateix i la malfiança en l'altri; la ciència de les folles doctrines i la ignorància de les opinions assenyades, tals són els «mals del segle».

⁶²² Josep Maria CAPDEVILA, «El més gran enemic de l'autoritat», *El Matí*, 22-II-1930

⁶²³ En relació a això, recordem que més endavant, en l'*opuscle del 1927* s'endinsa en l'anàlisi de l'*origen*, les atribucions, els límits i la possessió del poder i que arrenca del tractament que haurà fet prèviament sobre la necessitat en la societat del bé comú.

I amb data de primer de gener de l'any 1930, trobem encara en un altre seguit de quartilles manuscrites les anàlisis de Capdevila que, des de la reflexió personal, tractaran el concepte d'*ordre* en la construcció política del país '*es fa necessari un ordre que impregni tots els racons de la vida i que permeti la seva construcció*'.⁶²⁴ Ara bé, haurà de néixer aquest *ordre* en la mateixa persona; i serà en la seva conducta en tant que ciutadà on caldrà que es manifesti el sentit d'*ordre*. I és que l'obrar en autenticitat s'oposa a l'obrar del *frustrat social* que és el de qui no aconsegueix amb les pròpies potencialitats; en definitiva, és aquell que *en societat* no és ni atent ni amatent al seu ofici. Es tracta d'aquell '*baix fons de mitjanja que odia el saber i la tècnica i té un desig vague que vindrà un dia en què una bondat inepta -no hauria de dir bondat- regirà el món en lloc del treball i la tècnica*'.

* * *

A partir d'aquí, pensaments, estudis i manuscrits començaran a difondre's gràcies a «*El Matí*».

«*Lletra sobre el principi d'autoritat*». En forma de sèrie articular, destaquem la primera sèrie de cinc articles que amb aquest títol, s'inicia el 29 de març de 1930. En aquestes *lletres*, escrites a mode de correspondència, Capdevila reprèn l'estudi del *principi d'autoritat* i ens dirà que aquest *conté la meitat de l'ètica i el fonament de la política*. Per tant, si es reclama, en relació als moments polítics, la necessitat que la futura política es vegi provista d'uns principis que la fonamentin, caldrà abans que res que es comenci fent una revisió crítica del concepte de *democràcia*.

Us escric així sobre aquests temes de teoria política perquè, amb aquest aire de correspondència privada, el meu pensament no escandalitzi ningú i es vegi que no vull fer més que complir el meu deure de parlar una mica d'uns termes excessivament negligits i dir-vos-en els resultats a mitja veu.

I ens diu això perquè la realitat correspon a la perspectiva d'un *context polític i revolucionari*. Capdevila entendre la dificultat que implica abordar el concepte d'*autoritat* sense que el judici sobre aquest esdevingui pejoratiu. No obstant

⁶²⁴ Manuscrit datat de primer de gener de l'any 1930 i sotasignat amb el pseudònim de Joan Aubaré.

això, tal com s'ha dit, incidirà en la seva importància en vistes a la fonamentació ètica i política de les formes de govern, i especialment, pel fet que l'*autoritat* neix fruit de les diferències entre els ciutadans de la societat. I són aquestes diferències les que possibiliten de manera real l'existència de la societat. Partint d'aquest fet, el veritable govern i la seva autoritat neixen del ciutadà i s'exerceixen des d'aquella petita entitat que és la família. I d'aquí, al gremi, al poble o a la comarca.

Un d'aquests temes, de què us volia escriure avui, conté la meitat de l'ètica i el fonament de la política. Volia parlar-vos, doncs, del principi d'autoritat (...), avui, sostenir, defensar i explicar el sentit vertader del principi d'autoritat és causar gairebé una molèstia pública (...) I es comprèn. Els deformadors del veritable principi d'autoritat han sabut escarnir la veu de la sirena. A la vegada que ens deien que tots governaríem, ens afavorien la peresa de no complir ni amb la part de govern que teniu encomanada. Rousseau, (que és) el màxim deformador de l'autoritat (...) igualment amb la cançó de la igualtat entre homes, i dient que tots governaríem amb l'instrument del sufragi universal, ens treia el veritable govern que exercíem i hauríem d'exercir des del poble o la comarca, dins el gremi i dins la família(...) I les diferències entre ciutadans, sense les quals ni la societat existiria ni tindria raó d'existir, són negades; (...) Doncs bé, jo voldria dir en veu baixa, si no és possible d'altra manera, que si prescindim de les diferències naturals home a home, l'autoritat és insostenible.⁶²⁵

Un altre punt de partença per a l'estudi de l'*autoritat* serà la revisió del *principi d'igualtat* entre els homes pel fet que, tal com ens diu, '*si prescindim de les diferències naturals home a home, l'autoritat és insostenible*', en contraposició així, al reclam d'*igualtat* que el mateix Rousseau proclamava. Acabarà aquest primer article de la sèrie amb un dels puntals de fonamentació citant al mateix Lleó XIII, en les paraules de condemna als '*principis moderns de llibertat desenfrenada, pensats i actuats en les grans pertorbacions de l'últim segle, com a principis i fonaments d'un dret nou, ignorats fins aleshores, i que en més d'un punt discrepa, no sols del dret cristià, sinó també del natural.*'

Apuntades les intencions, ja en la segona lletra, s'endinsa a fer-nos veure com l'*autoritat* deriva naturalment de les diferències entre individus, en contraposició a l'argument pel qual es vol arribar a justificar la *igualtat* com a fita del mateix progrés social; i d'aquí, que fos aquesta l'excusa per a la consegüent supressió de l'*autoritat*.

⁶²⁵ Josep Maria CAPDEVILA, «Lletra sobre el principi d'autoritat. I», *El Matí*, 29-III-1930. La sèrie de lletres sobre el principi d'autoritat sortiren publicades del 29 de març de 1930 fins el 10 d'abril de 1930.

D'altra banda, també, l'argument del mateix desenvolupament humà pel què la societat esdevé per a l'home el mitjà de perfecció. És per això que la societat és aleshores *natural a l'home*, i per tant, no es tractarà conseqüentment d'un *artifici* o un *pacte* merament convencional.⁶²⁶

Alguns em diran que, de fet, els ciutadans es diferencien, i que el progrés social està justament en minvar les diferències i tendir de més en més a la igualtat; i que les diferències no denuncien sinó un viure social imperfecte (...) Com us deia abans d'ahir, del partit que ara prenguem ha de dependre la meitat de la moral que hem de seguir (...) Caldria, doncs, partir d'un punt segur; partir fins on puguem d'experiències innegables (...) ¿Creieu que l'home ha d'esdevenir de més en més perfecte mentre viu, o que ja neix perfecte?⁶²⁷

Partirem doncs del reconeixement obvi que hi ha diferències entre homes; i que la perfectibilitat d'aquests, a banda de ser una exigència ètica pròpia de cada individu, es realitza en la mateixa societat. Llavors, Capdevila voldrà fer prevaldre la *raó* i trencar *l'encís* que provoca el mot *igualtat* al seu lector: «*Ara només discrepem en què us imagineu que l'individu i la societat seran millors i més perfectes si tots els ciutadans s'anivellen, si tots s'igualen. A mi em sembla tot el contrari*». La societat esdevé útil a l'home 'no per una suma de serveis homogenis, sinó per la diversitat de servei que li pot oferir'. El concepte d'*igualtat*, a diferència del de *diversitat*, no haurà sortit pensant en els orígens i fonaments socials. Conseqüentment, la feina de Capdevila serà mostrar al lector que 'ben entès que la societat és una harmonia de diferències, ens serà fàcil deduir el principi d'una autoritat imposada i derivada d'aquelles mateixes diferències'.

L'home necessita la societat (...). i per això diem que és social per natura; i aquesta societat li és útil –pensem-ho bé- no per una suma de serveis homogenis, sinó per la diversitat de servei que li pot oferir. I és meravellós –i alhora lògic- que aquesta diversitat també sigui profundament natural(...) Els homes tenen per naturalesa diverses aptituds i vocacions... Així, l'home és social per exigències de la seva naturalesa; les quals les pot satisfer en la societat... I ara digueu-me sí, tot i mantenint la llibertat humana, gosàriem parlar de pacte merament convencional per explicar una societat, una civilització que la naturalesa imposa i facilita?⁶²⁸

⁶²⁶ El perfeccionament humà en societat i l'analogia entre la *família* i la *societat*, Capdevila ho haurà tractat igualment en el quart punt del *Principis de l'any 1927 –Origen de la societat-*.

⁶²⁷ Josep Maria CAPDEVILA, «Lletra sobre el principi d'autoritat. II», *El Matí*, 30-III-1930.

⁶²⁸ Josep Maria CAPDEVILA, «Lletra sobre el principi d'autoritat. III», *El Matí*, 4-IV-1930.

Enceta la quarta lletra amb la crítica a Rousseau i al concepte de *democràcia* que de les seves tesis se'n deriva en tant que, en comptes d'invocar a la civilització, invoca l'home primitiu en el seu estat de naturalesa. Seguint Capdevila, '*les democràcies sortides de les seves doctrines, se li assemblen. Mentre anul·larien l'home concret, és a dir, el flequer i el fuster, s'il·lusionen pel poble imaginari, inexistent.*' Contràriament, ens demana Capdevila apel·lar a l'autoritat primària i que ja es mostra '*en aquella primera societat familiar, (on) vèiem l'autoritat paterna com a cosa natural, i la vèiem estendre's societat endins; aquells que la servien, que li servien pa o terrissa, tenien també autoritat dins llur ofici i obrador*'. Hi ha, doncs, la necessitat de preservar aquestes autoritats primàries, i d'aquí en sorgirà *la llei que les cuida*; i la redacció d'aquestes *lleis* contemplarà que hi ha aquestes *autoritats* i que cal preservar en vistes al *bé comú*.

L'autoritat civil en un poble verament ben ordenat, és sempre reconegudament relativa. Només l'autoritat de Déu és absoluta –i la que neix del sufragi universal hi aspira. Si jo no entenia absolutament gens de fusteria ni absolutament gens de justícia i lleis, seria estúpid que escollís una taula i seria absurd que comprengué el tribunal. El ciutadà perfecte sap bé el seu ofici, i també sap una mica de tots els altres (...) observeu que aquesta coneixença general de tots els oficis no es pot tenir bé si cada u no coneix i fa bé el propi (...) Ara escriviu-me, i traieu-ne conseqüències d'aquests principis. Hem vist l'autoritat d'on deriva. Escriviu-me, que us escriuré de seguida les possibles objeccions. I m'agradarà insistir.⁶²⁹

En relació a aquest tractament, seguirà la revisió crítica al *sufragi universal* per tenir aquest la pretensió de voler assolir l'*autoritat absoluta* quan aquesta, per a l'home, és realment inabastable. Capdevila, en la seva darrera lletra, recrimina que quan ens voldrem organitzar socialment en base al sufragi es donarà de manera immediata la reducció a allò *quantitatiu* i, d'aquí, s'esdevé la supressió d'allò *qualitatiu* propi dels membres de la societat, que té la particularitat de néixer de la diversitat i ens acaba definint com a civilització. El *sufragi*, en reduir la persona a un vot, a mera quantitat, anul·la les diferències qualitatives que hi havia entre individus i, per tant, l'autoritat que se'n deriva. Mentre la qualitat és realment diferenciadora; la quantitat iguala. I fer aquesta distinció és crucial, ja que '*la civilització, la veritable cultura, és tota ella formada d'elements qualitatius, irreductibles a la quantitat.*'

⁶²⁹ Josep Maria CAPDEVILA, «Lletra sobre el principi d'autoritat. IV», *El Matí*, 6-IV-1930.

No solament una pintura de Rafael, o les pedres d'or envellides d'un monument llatí de Tarragona, sinó tot el nostre pensament i la nostra sensibilitat més profunda, són imbuïts de cultura, i són purament qualitatius. El nostre pensament està sensiblement amarat de jerarquies, de distincions que no tenen res de numèric.⁶³⁰

Davant el fet que suposa el naixement de la *persona col·lectiva* que prové de l'anul·lació de l'*individu*, pel fet d'admetre el *pacte social* –Rousseau-, Capdevila no admetrà que *'la persona normal s'anul·li, sinó que es formi de més en més, i tingui la seva autoritat distintiva segons les seves diferències individuals'*.

Doncs bé, el sufragi és aquesta mida ridícula. És la desfeta de les valors qualitatives, que vol dir desfeta de la intel·ligència que les hauria de veure en les coses tal com són. La barbàrie moderna es posa amb aquesta mida numèrica a valorar les normes morals i civils que han de regir els pobles.⁶³¹

En aquesta darrera lletra, Capdevila demanarà una nova *política que respongui a les diferències naturals dels homes*; i ens diu: «*¿No veieu que sota aquella igualtat dels ciutadans, suposada, batejava i protestava la varietat de professions i de necessitats socials insatisfetes, sense veu pública, sense l'autoritat que els corresponia, i que es manifestaven revolucionàriament a tot el món en les lluites de classe i el sindicalisme, a fora i contra de la política dels parlaments democràtics?*». I acabarà la sèrie fent referència a la necessitat d'intensificar l'estudi d'aquestes qüestions i convidant a parlar sobre la *democràcia cristiana*.

Aquests temes són tal vegades de massa interès, per prendre'n a penes la flor, en unes lletres ràpides. Sigui com sigui, no us molestaré allargant massa aquesta correspondència. Mes abans hauríem de parlar de la democràcia cristiana.⁶³²

Més endavant, el mes de setembre de l'any 1931, en la sèrie d'articles sobre "*Els principis de la civilització*", es referirà de nou a les relacions entre *lleï i autoritat*, i entre *ofici i autoritat*.⁶³³ El mes de novembre del mateix any, encara escriu: "*Els darrers esdeveniments ens mostren una vegada més que en el*

⁶³⁰ Josep Maria CAPDEVILA, «Lletra sobre el principi d'autoritat. V», *El Matí*, 10-IV-1930.

⁶³¹ *Ibíd.*

⁶³² *Ibíd.*

⁶³³ En els articles de 2, 3 i 10 de setembre de 1929. També en l'article «*El compliment de la llei*» de 6-IX-1930 es tracta la relació *lleï i autoritat*.

*nostre país no ha estat possible de trobar encara el punt de convergència de dos elements que són essencials, tant l'un com l'altre, per a la vida i l'expandiment de les societats humanes: la llibertat i l'ordre».*⁶³⁴

* * *

ii. Una de les discussions que prendrà també relleu en els primers editorials serà la relacionada **sobre els principis que fonamenten les formes de govern**. Són diferents els articles en què es manifesta respecte la incapacitat política dels pobles i que, per tant, '*davant les multituds sense esma i dels seus agitadors, ens calgui que la part més selecta del país sigui la que educui i meni al bon govern*'. Capdevila es referirà, doncs, al *govern dels millors*. Ara bé, amb el ben entès que aquesta nova forma d'*aristocràcia* no es pròpia de cap classe social concreta sinó que el bon governant serà aquell que no es desentendrà de la política; els governants encarnarien un *nou grup social* que vindrà compost per aquells '*que volent educar políticament els pobles, esdevenint així la part millor del poble, entraran obertament a la vida política, volent-la dirigir, i no inhibint-se mai amb excuses de comoditats privades*'.⁶³⁵

Des d'aquesta perspectiva, apuntem també la sèrie de sis articles que s'inicia amb data 11 de març de 1930 intitulada «*La crisi dels dos règims*» i que configurarà un seguit de reflexions de caire polític arran del *Directori Militar* lligada a les crisis dels parlaments democràtics. Aquest seguit d'escrits precedeixen les *lletres sobre el principi d'autoritat*, i els situem en relació molt estreta a l'article publicat un mes abans en el mateix diari per Carles Cardó, intitulat «*Democràcia i autoritat*». Seguint aquest article i en la mateixa línia que Capdevila, es donarà èmfasi també a les relacions entre *autoritat* i *democràcia*. La democràcia és per a Cardó '*el règim de les societats civils madures, en què tothom sap els seus interessos personals vinculats a la gestió del procomú*'. Per això, cal que la *democràcia* exigeixi de la societat una notable cultura i un sentit molt viu de la ciutadania i, aquest, no per a reiterar de manera sistemàtica la discussió del *principi d'autoritat*, sinó que més aviat

⁶³⁴ Josep Maria CAPDEVILA, «El sindicalisme i la política», *El Matí*, 23-XI-1930.

⁶³⁵ Josep Maria CAPDEVILA, «Una forma de l'aristocràcia», *El Matí*, 2-XI-1929.

hauria de proveir instruments *per a 'la fiscalització de la manera com els mandataris de l'autoritat l'exerceixen'*.⁶³⁶

De la mateixa manera que en *les lletres sobre l'autoritat*, Capdevila intentarà donar resposta aquí també al perquè els parlaments democràtics, amb el règim que els fonamenta, es troben en crisi. Constatarà d'antuvi diferents fets de la realitat política del moment: *desorientació política; temença d'una nova dictadura; dilemes entre els models polítics en joc -monarquia o república; i, especialment, la manca de lideratge polític*. I és en relació a aquest lideratge ablanit, que ens diu: «*si algú, creient que hem de sortir d'aquesta mena de resignació inactiva, crida i proclama algun ideal, ho fa sense un impuls verament comunicatiu: sabem que pensa i actua com tothom, i tot agraint-li la bona voluntat, li descobrim la manca de convenciment*». En aquesta seguit d'articles, i tal com ja hem comentat en *les lletres*, es tornarà a referir a la revisió crítica de les democràcies que neixen dels principis rousseaunians. En relació a això dirà que: «*una democràcia amb principis de Rousseau, amb sufragi universal, etc.- està molt més en crisi que la monarquia (...). Tenim problemes i no en veiem la solució; tenim un moviment i no veiem on s'orienti; pressentim que, com diu el poble, sortim del foc i caiem en les brases*».⁶³⁷

I és que l'origen del desordre en totes les activitats de *l'Esperit* el situa Capdevila en el *Romanticisme* i en *Rousseau* '*que havia formulat el romanticisme literari, pedagògic i religiós, (i que) formulà també el romanticisme polític. I tot el món el seguí*'. Anotarà, resseguint Lleó XIII, entre les conseqüències del pensament rousseauonià el '*dret públic de sedició*' amb el consegüent afebliment del *principi d'autoritat* i apuntarà en el mateix articulat també les dificultats que sorgeixen dels nous governs democràtics de l'anàlisi dels llibres escrits per Duran i Ventosa, «*Els polítics*», i el de Francesc Cambó,

⁶³⁶ Carles CARDÓ, «Democràcia i autoritat», *El Matí*, 23-II-1930. Segueix dient: «És una gran veritat que la democràcia exigeix de la societat una notable cultura i un sentit molt viu de la ciutadania. Per això no és estrany que no hagi aparegut fins després de segles que la convivència nacional ha despertat i afinat la consciència col·lectiva, donant a l'home, ultra l'aspiració al seu perfeccionament personal i familiar, una exigència de perfecció per a comunitats més i més extenses de què forma part: el municipi, la nació, la col·lectivitat política (...) Es cert que el principi d'autoritat era llavors menys discutit públicament que ara, però en canvi era minat per la corrosió pròpia del seu pèssim exercici i per la indignació dels pobles que es veien juguina dels prepotents (...)»

⁶³⁷ Josep Maria CAPDEVILA, «La crisi dels dos règims I», *El Matí*, 11-III-1930

«Entorn el feixisme italià». Mentre en el primer és sosté la tesi que el poble és mogut i regit tothora per oligarquies; en el segon, es referirà a la crisi de la democràcia parlamentària moderna que ha donat origen als moviments feixistes.⁶³⁸

Neix d'aquesta manera la crisi de les monarquies que es viu a Europa i que es justifica plenament i que serà, alhora, la causa de la formació de nous estats, ara sota la forma de governs republicans. Per tant, es dóna una crisi en el modern parlamentarisme i en la mateixa democràcia. En aquest punt caldrà l'actitud de reflexió davant la situació política per a no caure en falsos paranys d'ideals enganyosos per al poble, el que anomenarà la *insinceritat política*. «Cal tenir consciència de tot fins on ens sigui possible, cal reflexionar seriosament sobre els problemes. No ens penséssim que anem a davant perquè improvisem unes solucions a l'atzar. Només va a davant aquell qui troba, tal vegada amb calma, alguna part de la veritat que ha de guiar-nos en el present i en l'avenir».⁶³⁹ I aquesta consciència ens ha de menar a l'actitud de *compromís* per la mateixa problemàtica que s'està abordant i que afecta l'ampli espectre del nostre país.

Avui la catalanitat s'ha estès a dretes i esquerres, s'ha difós entre el poble. I a més, els problemes socials i amb ells, units indissolublement els religiosos, s'han avivat. Els corrents del món obliguen a no inhibir-se d'aquests temes. No estem en possessió pacífica de res: ni de la democràcia, ni de la monarquia, ni dels principis cristians de sociabilitat. Tot el món cauria ràpidament. I no ens podem inhibir d'aquest canvi (...)⁶⁴⁰

Seguirà referint-se a la confusió en diferents ordres *que no permet entreveure amb nitidesa l'avenir: institucions noves per fer, canvis continus a la indústria que dificulten tenir un concepte clar i net de l'estament obrer; desfeta de la família; els problemes del feminisme, etc.* Per tant, davant la realitat del temps, sorgeix la *necessitat d'emparar-se més en els principis immutables*. En aquest punt, Capdevila reclamarà una fonamentació que defensi la *integritat de l'home* i es preguntarà per aquells principis permanents que evitin la *torbació social i la ideologia confusionària*.

⁶³⁸ Íd.

⁶³⁹ Josep Maria CAPDEVILA, «La crisi dels dos règims IV», *El Matí*, 15-III-1930

⁶⁴⁰ Íd.

Enmig d'aquesta confusió cal que hi hagi un nucli que pensi en l'ordre, uns homes que no es deixin endur inconscientment.(...) A la torbació social acompanya, naturalment, una ideologia confusionària. Cal, doncs, oposar-hi aquella ideologia perennal, aquella de tots els temps, aquella que sempre ha estat la defensa de la integritat de l'home. I, deixant, doncs, una gran marge, a les coses socialment avui imprecisables, ¿quins són aquells principis permanents?⁶⁴¹

Així, en relació a *aquells principis*, ens diu que *'a manera que els principis de la política deriven més immediatament de la natura humana, són més invariables a través dels temps; i a manera que se n'allunyen van esdevenint d'una contingència que els fa variar en cada poble en cada època'*.⁶⁴² I els principis que derivaran de la natura humana seran, alhora, els que *fronteregen* amb els principis ètics, i per la proximitat d'aquests principis amb els propis del cristianisme dirà que aquests principis ètics, tot i que anteriors a l'Església, *entren completament dins la seva doctrina*, i puguem, lògicament, reclami *'aferrar en el país els principis ètics del catolicisme'*. Per tant, i en relació a l'actitud ètica pel compliment de la llei, conclou que el principi més proper per a la fonamentació de la societat serà el de la *bondat humana*.

Si els ciutadans no tenen una bondat que els faci dignes, observa repetidament sant Tomàs, les millors lleis esdevenen inservibles; tan se val que ningú les dictés. El compliment de la llei sempre suposa bona fe. Si no hi ha bona fe, la llei és impotent, i encara esdevé un pretext d'injustícia pública. Si, al contrari, els ciutadans tenen una ferma moralitat, aleshores, diu Lleó XIII, fins les lleis injustes i la tirania s'impossibiliten, perquè la injustícia llavors no és obeïda.⁶⁴³

Es referirà, tanmateix, a *principis derivats* que *poques vegades seria lícit defugir-los*, i que dirà *no tan íntims a la natura humana però que racionalment deriven de la natura de la societat*. Un exemple serà el principi de màxima representació de tot el país en el govern que el regeix per tal de solidar l'ordre i el bon govern.

⁶⁴¹ Josep Maria CAPDEVILA, «La crisi dels dos règims V», *El Matí*, 16-III-1930

⁶⁴² Josep Maria CAPDEVILA, «La crisi dels dos règims VI», *El Matí*, 20-III-1930. Seguirà dient: «Així, per exemple, els fonaments del principi d'autoritat o la institució familiar són invariables, i, en canvi, varien les formes de govern: en un temps és millor la monarquia i en altre temps podria ser preferible una forma republicana»; retorna Capdevila a la importància de la família: «No podem vacil·lar entorn de la institució de la família; però podem vacil·lar en escollir la forma d'elegir el govern: si per sufragi, dins els gremis, per exemple, o si per altres maneres de sufragi».

⁶⁴³ Íd.

*Diu també Sant Tomàs que tot bon govern ha de representar la totalitat del país de manera que hi hagin, de tots els estaments, electors i elegits, o, en altres paraules, que tothom sigui elector i tothom sigui també elegible.(...) Aquest principi de la màxima representació de tot país, solida, diu sant Tomàs, l'ordre i el bon govern, per tal com, intervenint tothom en el poder, l'interès de la sedició protestatària resta quasi esvanit perquè no hi ha opinió que no es pugui manifestar públicament i fer-se valer fins on arribi la seva extensió pública o la seva força de justícia.*⁶⁴⁴

És important que ens remetem al punt de conclusió en base a la distinció entre els *principis invariables*, amb les conseqüències derivades de menystenir-los, i *aquells principis* derivats sotmesos a l'esforç que impliquen les virtuts del bon polític acompanyades de '*la coneixença profunda del moment i del país a què s'han d'aplicar*'.

*Hem distingit, doncs, aquestes dues menes de principis. Sobre els primers cal una difusió intensa: són clars i segurs, i un oblit d'ells desorienta i alhora corromp al poble. Sobre els segons, cal un estudi lògic i precís, acompanyat de la coneixença profunda del moment i del país a què s'ha d'aplicar. És en aquest punt que hi ha la crisi moderna. O, diem-ho millor, és en aquest punt que hi hauria d'haver la crisi moderna. Malauradament no s'hi ceneix, i molts fan extensiva la crisi als principis naturals que han de regir invariablement la societat i la política.*⁶⁴⁵

* * *

iii. En aquest mateix context, anirà publicant diferents articles **sobre teoria política**; trobarem a l'Arxiu unes notes manuscrites sobre sociologia i teoria social datades del mes de gener de 1931; i diferents articles en relació als principis de teoria política, com ara «*Hipòtesis en Política*» amb data de 21 de juliol de 1929; «*Com intervindrem?*», de 27 de setembre de 1929; i, en diferents ocasions, es seguirà remarcant la influència de Jaume Balmes en els seus escrits, com a «*Entorn de Balmes*», de data 18 de febrer de 1930, on destaca l'actualitat del seu pensament, alhora que el profund sentit pedagògic del seu pensament social i polític.

⁶⁴⁴ Íd. I afegirà en aquest moment: «Ara mateix, bona part del moviment antidemocràtic, advers al sufragi universal i als parlaments, prové de trobar insuficient la representació per aquell sufragi, i de preferir una elecció per estaments més semblant a la dels gremis. Així moltes formes de l'obrerisme són antidemocràtiques. George Sorel s'emparenta més amb Nietzsche que amb Rousseau.»

⁶⁴⁵ Íd.

Entre els fets que el motiven a endinsar-se en l'estudi de les qüestions relacionades amb la teoria política, un d'ells neix d'observar una certa *'indigència de pensament'* en el món polític, i acompanyada aquesta pel que anomena *'una incoherència mal excusada pels fets i les circumstàncies'*. I la correcció a aquestes desviacions, apuntarà, es donarà amb l'estudi fonamentat de la teoria política. Considerarà, així, una bona opció recórrer a la figura de Balmes com a autor ric en continguts, *'no solament en els articles sobre política d'aquell temps, sinó també en les seves obres de filosofia i d'història'*. Recordem que la influència de Balmes en el pensament de Capdevila li ve de la lectura que farà de la seva obra –traduirà al català «*La Civilització*»– i, d'aquí, del profund estudi que farà del concepte de *civilització* i els seus fonaments. Capdevila remarca com Balmes parla de la solució als conflictes socials a partir d'una tesi profundament realista i d'una aposta per la civilització cristiana. Una de les premisses que hauria d'adoptar l'ordenament social, seguint Balmes, serà que *«hi haurà el màxim de civilització quan es combini en el més alt grau, la major intel·ligència possible en el més alt grau, la major intel·ligència possible en el major nombre possible, la major moralitat possible en el major nombre possible, el major benestar possible en el major nombre possible»*. Els tres factors de civilització –intel·ligència, ètica i benestar– es recolzen mútuament; quan s'anul·la un d'ells, la civilització es desvia i, en darrera instància, desapareix. Amb això, l'anàlisi de l'actualitat ens fa adonar de la recurrència dels problemes del passat, i dirà: *«Aquelles noves institucions que sofriren la crítica d'un Josep de Maistre o d'un Balmes, són les que avui estan en crisi i en voga, són encara avui les discutides»*. És per això que si es vol sortir de la inamovible sensació de crisi en política, caldrà retornar a l'estudi de les teories polítiques que van d'Aristòtil fins a Balmes, com a part indestriable de la civilització europea.⁶⁴⁶

Amb independència de l'estudi de la teoria política, Capdevila apel·larà també a un altre concepte previ: serà clau la idea del *seny pràctic* o de l'*instint social* en el bon governant. Partint de la impossibilitat de l'eficiència absoluta d'una

⁶⁴⁶ Josep Maria Capdevila. «Entorn de Balmes», *El Matí*, 18/02/1930. També fa referències a l'article de la *Revista d'Estudis Franciscans* del P. Miquel d'Esplugues sobre "La vocació política de Balmes" i del llibre de J.M. Ruiz Manent, "Balmes, la Libertad y la Constitución".

bona teoria de govern, ens caldrà aquell instint i vocació del qui governi. Alhora, aquest instint, que és *vocació*, es veurà afavorit si no es negligeix *'bàrbarament el cultiu intens i constant de la raó en el seu país. Només suposant aquest exercici reflexiu, aquesta raó estudiosa i que prové, per tradició, d'una llunyania civilització antiga'*.⁶⁴⁷

Destriar bé la veritat és una cosa molt difícil (...) Es tracta de dur el pensament ben envigorit per la veritat, a dins de la vida pràctica. És una lluita forta i decidida (...) Aqueixes teories que hem de disputar no us cregueu que siguin inofensives, de gent que es tanca dins de torres d'ivori; són les teories sobre els drets polítics, sobre la família, sobre la propietat, sobre els principis de la mateixa civilització tan discutida i quasi compromesa. I entorn d'aquestes teories, empenyent-s'hi hi ha els fets: hi ha el nudisme cínic, recolzat de les teories de Freud, hi ha el socialisme i l'anarquisme (...); hi ha la burgesia liberal (...).⁶⁴⁸

Les diferents anàlisis de fonamentació teòrica abraçaran altres aspectes, és per això que esmentem també, entre d'altres, l'article de 26 d'octubre de 1930, «*La reialesa*», en relació al cristianisme i l'ordre social; i amb data de 29 d'octubre de 1930, sobre el progrés, la tècnica i la política, «*Polítics i tècnics*»; també en relació a la formació de l'*home polític*, i la relació entre *política* i *tècnica*, l'article de 3 de febrer de 1932, «*De primer, l'esperit*».

* * *

iv. Sobre la cultura i la civilització constituirà el nucli entorn el qual gira la sèrie de nou articles iniciada el 25 d'agost de 1931, que sota el títol «*Els principis de la civilització*» tractarà tant les bases sociològiques que hi ha darrere el concepte de *civilització*, com la dels seus orígens. Capdevila ens planteja com a mètode d'estudi el fet de *mirar la vida amb la filosofia* que, fora de la cambra closa, ens explicarà aquesta vida que es conforma amb la *voluntat lliure*, la *raó* i l'*instint* i que, tal volta, veurà així néixer la *civilització* i la *cultura*.

Sempre en començar un curs de filosofia tenia el costum de mirar enfora, al país, al carrer, vers la gent per acollir-ne la lliçó primera. Si la filosofia ens ha d'explicar la vida, em feia estrany de començar-la tancant la finestra i separant-nos de la vida que tenim entorn. Avui també, en voler esbrinar els principis de la civilització, és de bon sentit mirar un moment el

⁶⁴⁷ Íd.

⁶⁴⁸ Josep Maria Capdevila. « Un curs d' "Acció Popular" », El Matí, 17/01/1932.

*carrer, que tal vegada ens digui alguna cosa. (...) Ja veiem, doncs, com la voluntat lliure, la raó i l'instint col·laboren en la civilització i en la cultura.*⁶⁴⁹

Observant la civilització i prenent per punt de partença aquelles necessitats primeres que ens afecten -com la de procurar-nos aliment o la de soplujar una família-, discorrerà l'articulat endinsant-se en l'anàlisi de la dualitat *instint-raó* per adonar-nos sobre 'el motiu íntim d'aquella mena de contradicció, que alhora que ens fa considerar l'instint com a sagrat, ens obliga a què el velem púdicament'. I serà de les reflexions entorn d'aquesta *contradicció* que es voldrà arribar a establir els fonaments dels *principis de la civilització*. La dualitat entre *instint* i *raó* prendrà l'argumentació de sant Agustí, en la qual ens diu que 'l'home sent d'instint la dignitat de la seva natura intel·lectual, i tot allò que en ell s'insubordina a la raó l'avergonyeix'. A partir d'aquí s'explica el fet que certs actes en l'home tant el dignifiquen com el poden arribar a avergonyir, i 'és per aquesta vergonya (que) cobreix el seu cos amb el vestir. És la raó mateixa que vela delicadament la rebeldia de l'instint'.⁶⁵⁰ La mateixa argumentació es faria, per exemple, extensible a la llar: «(...) la casa no és un luxe, una cosa supèrflua o, si voleu, una mera comoditat, per habitud esdevinguda gairebé necessària. És exigida per la nostra mateixa natura, per un instint, i on comença a florir la civilitat, allí s'alcen els murs ocultadors i alhora protectors d'una llar que se sent sagrada».⁶⁵¹

I una conseqüència immediata d'aquests esquemes sobre les necessitats primeres dels homes i la seva dignitat, serà el reclam de les condicions per a fer-les factibles en l'economia obrera. És per a això que en la mateixa sèrie d'articles apuntarà el que serà una de les constants en els seus escrits, la crítica directa, primerament, a l'economia liberal i, tot seguit a la propiciada pel comunisme i el sovietsisme en tant que, dirà, 'llancen els obrers a la misèria', esdevenint així aquestes noves formes d'economia contràries als mateixos *principis de civilitat*.

⁶⁴⁹ Josep Maria CAPDEVILA, «Els principis de la civilització. La lliçó al carrer», *El Matí*, 25-VIII-1931. Apareixen reeditats dins «Els principis de la civilització». Introducció de Jordi Giró i París. Barcelonasa d'Edicions. Barcelona, 1992.

⁶⁵⁰ Josep Maria CAPDEVILA, «Els principis de la civilització. El vestir», *El Matí*, 27-VIII-1931.

⁶⁵¹ Josep Maria CAPDEVILA, «Els principis de la civilització. La casa», *El Matí*, 28-VIII-1931.

Si gràcies a la voluntat i la intel·ligència es possibilita el naixement de la civilització, mitjançant aquesta, tanmateix, es basteix alhora la dignitat humana. Ara bé, la condició de possibilitat per a aquesta tasca serà la *humilitat* pel mateix fet de la impossibilitat d'assolir-se de manera completa. És inabastable amb només la força de la *raó* ja que l'*instint* hi serà sempre present, de manera connatural; i ni s'assolirà amb la mateixa *art* que té també per fita aquella dignitat. Tan sols a través del treball *obstinadíssim* s'arribaria a l'*ennobliment de l'instint indòmit*, i serà llavors que seguirem amb un nou pas el bastiment de la civilització. I es dóna en aquest punt del discurs un moment interessant en tant que apareixen les relacions entre el pensament polític i estètic de Capdevila.

Ja veiem com la voluntat lliure, la raó i l'instint col·laboren en la civilització i en la cultura. Van errats aquells que s'escandalitzen de l'instint en veure la permanència de la seva rebeldia. No som àngels. Siguem homes humilment. No ens enorgullim de l'art humana; amb aquesta no esdevenim completament redimits; encara hem de servir un vestigi de vergonya; encara, sota l'art, hi ha una correntia indòmita.⁶⁵²

Retornant a les relacions entorn el concepte d'*ordre*, en la seva banda oposada, la visió del *desordre* serà el desencadenant que despertarà la rebel·lia del mateix sentit estètic, instintiu aquest també, i que ens voldrà menar a l'*ordre*. És en aquest moment de despertar que es comença a endegar l'*obra harmoniosa de la civilitat* seguint els principis de la cultura. I és llavors quan s'inicia el treball *obstinadíssim* al que ens hem referit i que ens ha de dur a la contemplació.

El treball ha de tendir a dur-nos a un viure de més en més contemplatiu, perquè no duem ordre a la vida amb disseny que no sigui vist i fruit, sinó amb una tendència estètica. És un sentit íntim d'harmonia que ens feia sentir instintivament la innoblesa d'un instint indòcil a la raó, i ens avergonyia que en nosaltres, sense poder-hi fer més, es mostrés aquella rebeldia a l'ordre. El sentit estètic, doncs, és instintiu, i sorgia immediatament que sorgia el desordre; aqueix sentit se li posava en lluita i començava l'obra harmoniosa de la civilitat. Un moment contemplatiu és un moment d'esplai. Si el treball tendeix a la contemplació, tendeix al repòs.⁶⁵³

Amb això, un principi de *cultura* serà el que vindrà constituït per aquell '*teixit d'autoritats de tota mena*' i, alhora, serà aquell que '*obliga a que tothom sàpiga*

⁶⁵² Josep Maria CAPDEVILA, «Els principis de la civilització. El treball», *El Matí*, 29-VIII-1931.

⁶⁵³ Josep Maria CAPDEVILA, «Els principis de la civilització. El repòs», *El Matí*, 2-IX-1931.

una mica de les coses més diverses, i molt del propi ofici'.⁶⁵⁴ De la riquesa de la cultura en neix la necessitat de la seva defensa i d'aquí en sorgeix la necessitat de l'*autoritat pública* com a *producte de la cultura*. Alhora, es remarcarà que la cultura '*no es funda, com voldria l'anarquisme, sobre la bondat nativa de l'home, sinó sobre la seva doble inclinació al bé i al mal, a l'ordre i al desordre, a la intel·ligència i a l'instint indòcil*'.

L'autoritat pública, amb la finalitat ben concretada a defensar la civilització, té alguna cosa de convencional; és un producte de la cultura com ho és tal o tal forma de vida. És naturalment necessària i ensem és deixada a l'art humana. Els seus beneficis, com els de la cultura, no són gratuïts, els hem de merèixer, els hem de guanyar. Per aquesta raó, les diverses formes de govern són discutibles, i variables segons les circumstàncies.⁶⁵⁵

Reitera, tanmateix, que l'enemic d'aquesta *autoritat de la cultura* no el trobarem sinó en la manca d'acompliment del bon aprenentatge de l'ofici, o en la volubilitat o la peresa de l'home en voler-lo aprendre –i en aquest sentit, una de les causes la tornem a trobar també en la *pedagogia romàntica* '*que allunya els estudis metòdics, dels aprenentatges ben aconseguits*'. I una altra causa la trobarem també en l'*especialisme* dels oficis en tant que és la mateixa expressió del *recloure's* i de la *indiferència* al coneixement o a l'ofici aliè.⁶⁵⁶

També són enemics de la cultura, encara que no ho semblin els engelosits del propi ofici, que el voldrien hermètic, els artistes que aspiren a esdevenir difícils, incomprensibles, els frenètics de l'especialisme, indiferents a tot coneixement que no caigui dins els límits de l'especialitat escollida, absorbits a conèixer d'aquestes les insignificances més negligibles.⁶⁵⁷

⁶⁵⁴ Josep Maria CAPDEVILA, «Els principis de la civilització. Els oficis», *El Matí*, 3-IX-1931. I continua: «¿Què fem d'un cap de dia a l'altre, sinó rebre de la societat els fruits de mil oficis, a canvi d'oferir-li, com a servei, el fruit del nostre ofici? (...) Aquesta diferència d'aptituds ens porta a descobrir un nou principi de la cultura. Ens porta a l'origen de l'autoritat humana.»

⁶⁵⁵ Josep Maria CAPDEVILA, «Els principis de la civilització. L'autoritat pública», *El Matí*, 10-IX-1931.

⁶⁵⁶ A banda d'altres possibles analogies, respecte l'especialisme, dins *La Rebelión de las masas*, J. Ortega y Gasset s'hi refereix en el capítol XII, «La barbarie del "especialismo"». Dirà respecte els especialistes: «(...) Quien quiera puede observar la estupidez con que piensan, juzgan y actúan hoy en política, en arte, en religión y en los problemas generales de la vida y el mundo los "hombres de ciencia", y claro es, tras ellos, médicos, ingenieros, profesores, etc. Esa condición de "no escuchar", de no someterse a instancias superiores que reiteradamente he presentado como característica del hombre-masa, llega al colmo precisamente en estos hombres parcialmente cualificados. Ellos simbolizan, y en gran parte constituyen, el imperio actual de las masas, y su barbarie es la causa más inmediata de la desmoralización europea. Por otra parte, significan el más claro y preciso ejemplo de cómo la civilización del último siglo abandonada a su propia inclinación, ha producido este rebrote de primitivismo y barbarie». Pp. 147-148. Col. Austral, Madrid, 1937.

⁶⁵⁷ Josep Maria CAPDEVILA, «Els principis de la civilització. L'autoritat de l'ofici», *El Matí*, 6-IX-1931.

I la cultura, sense *privilegi de classes* -recordant al mateix Balmes-, reclamarà l'educació per aquells qui més ho necessiten –el poble- i, amb les paraules d'Adam Smith, dirà: «*L'educació del poble requereix potser, en una societat civilitzada, més l'atenció pública que no pas l'educació d'aquella gent de més rang i fortuna*». Apuntem d'aquí el que llegim en l'article «*Un fals concepte de civilització*» en relació a la crítica a la burgesia capitalista i al concepte de luxe.

Els principis de la verdadera civilització no són pas exclusius d'un estament, (...) Cregueu que en el gust del capitalisme burgès hi ha també molt d'excessiu que recorda la salvatgeria. La verdadera civilització no pot consistir en un luxe fastuós que creix i s'infla amb el treball dels miserables (...)⁶⁵⁸

* * *

v. Encara que no ho desenvolupem, destacarem també diferents articles **sobre teoria econòmica** en els quals es tracta, en base als principis de l'economia, les seves relacions amb l'ètica. D'aquí i de nou apareix la crítica al *liberalisme* en les seves diferents formes.⁶⁵⁹ Aquest seguit d'articles els escriurà durant el mes de juliol de 1932; «*L'economia lliure*», del dia 5; «*L'economia hedonística*», el dia 6; «*¿El món econòmic, sota el liberalisme econòmic, era ben lliure?*», apareix el dia 8; «*L'home econòmic' del liberalisme és una convenció*», el dia dotze; «*Temps d'esterilitat*», el catorze; i la sèrie d'articles intitolada «*Els tres períodes de l'economia soviètica*», iniciada el dia 26 del mateix mes. Més endavant i seguint el discurs amb les mateixes relacions destaquem, del mes de gener de l'any 1933, «*Llibertat i economia*»; finalment, i dels darrers escrits de Capdevila en el diari, la sèrie de dos articles apareguts el mes d'abril de l'any 1934, «*L'economia dirigida - L.Sturzo*».

Tanmateix, caldrà remarcar en les línies editorials, i es tornarà a apuntar més endavant, el seguit d'articles que s'escrigueren a «*El Matí*» en relació a les teories sobre el *distributisme* com a solució a l'expansió del *comunisme*, la problemàtica social i la lluita de classes –*la revolta natural del pobre contra el ric*- i, d'aquí, també, la crítica al capitalisme en tant que règim desfavorable al

⁶⁵⁸ Josep Maria CAPDEVILA, «*Un fals concepte de civilització*», *El Matí*, 25-VIII-1931.

⁶⁵⁹ Veiem respecte aquest punt «*L'herència del liberalisme*» de 8-XI-1931 on es tracta la qüestió ètica de l'individu.

repartiment equitatiu dels béns. Respecte els sistemes predominants, al *capitalisme* –entès com l'acumulació de riquesa en poques mans, al *socialisme* – la riquesa sota el poder o el control de l'Estat i al *distributisme* plantejat com l'alternativa, en tant que postula la riquesa distribuïda entre el major nombre de ciutadans. Ara bé, davant la impossibilitat de la *lleï* a l'hora de fer efectiva la justa distribució de béns, serà la *voluntat ordenada* -individual, lliure i moguda per la intel·ligència- la que podrà fer més que la *lleï imposada*.⁶⁶⁰

* * *

vi. Els articles **sobre el concepte i el dret de propietat**. És en l'exemplificació dels *criteris metodològics* on hem tractat específicament la importància que es dona a la fonamentació d'aquest concepte. Tal com ja hem apuntat, Capdevila n'haurà parlat també en l'apartat quinzè de *l'opuscle de l'any 1927*. D'entre els articles que es relacionen amb l'estudi del *dret de propietat*, amb data 18 de juliol de 1929, apuntem entre d'altres «*La petita propietat*»; un manuscrit de la mateixa temàtica, de data 19 de juliol de 1929, que s'intitula «*Una justificació*»; i, amb data de 24 de desembre de 1932, «*La propietat privada*», sobre la universalització del dret a la propietat. Hem vist també com la discussió sobre el problema dels límits de la propietat es veurà reflectida en l'aprovació de la *Llei de Contractes de Conreu* al Parlament de Catalunya, el mes d'abril del 1934, amb el posicionament que prendran els escrits editorials de «*El Matí*» i en el moment més crític de Capdevila en la direcció del rotatiu.

* * *

⁶⁶⁰ Josep Maria CAPDEVILA, «El perill comunista», *El Matí*, 3-VIII-1929. I també «El distributisme de G.K. Chesterton I», *El Matí*, 15-II-1931, en què es situa el capitalisme com a causa de la crisi econòmica a Anglaterra, alhora que de les vagues i de l'atur. Critica el fet que durant més d'un segle el poble anglès s'ha hagut de convèncer que el fet de treballar per uns pocs repartiria en el benefici del propi poble. I en constata el seu fracàs. Chesterton proposa el distributisme amb «(...) la separació de les unitats que formen aquests grans blocs de capital; demana als capitalistes que si se senten anglesos es desrenquin del llast de la riquesa exagerada, que s'acontentin amb el que tenen i que no cerquin més. Si repliquen que són gent d'ambició i els cal una finalitat per treballar, se'ls ha de dir: "Ven tot el que tens i dona-ho als pobres". Ací hi ha més fonament per a les humanes energies que en tots els negocis del món. On resideix el desencert en la distribució de la riquesa en el nostre país? ...és contrària a la seguretat, a la justícia i a la llibertat, i quan una nació no és capaç de respondre a aquests tres ideals, necessàriament ha de venir la ruïna i el descrèdit".

vii. Un dels trets més originals del treball de Capdevila i que ens n'apuntava la seva importància i transcendència, que Maurici Serrahima ja n'havia apuntat, serà l'aportació en els diferents àmbits del pensament –polític, social i econòmic- que conforma el conjunt d'articles **sobre les reflexions de caire polític i social del sindicalisme.**

Una altra de les assercions sobre la *democràcia* vindrà quan ens dirà que '*la democràcia no vol dir res si no significa participació de tots, d'una manera o altra, en el governament de la col·lectivitat*'. Tot i que la *democràcia* reposa sobre la convergència entre dos factors, *la llibertat i l'ordre*, es dona paradoxalment, que la preocupació d'ordre econòmic de la ciutadania no pot ser satisfeta '*pel nostre règim polític normal, nominalment i aparentment democràtic*'. Sí que es reconeix que hi ha polítics professionals, en els partits anomenats d'*ordre*, que miren per l'economia; no obstant això, denuncia que la seva actuació es focalitza '*solament en interès de la burgesia i la plutocràcia*'. I, aquesta, per *sarcasme del sufragi universal*, és la que realment influencia en la composició dels parlaments. D'aquí, la crisi i el desencís de la massa ciutadana que cerca, al marge de la política, satisfer les seves aspiracions (i necessitats) i, per tant, les pertorbacions socials que venen pel fet que '*actuar al marge de la política, en matèries d'ordre econòmico-social, porta fatalment a practicar una política socialment negativa*'.⁶⁶¹

Una de les tares que ens ha deixat la democràcia és, en la política, una manca de franquesa, una hipocresia (...). De fet els gremis no s'han mai ben extingit perquè són necessaris (...). Cal anar construint paulatinament, sense arrasaments revolucionaris, un món social i econòmic més clar i més francament popular, sense hipocresia. «Els nous gremis», *El Matí*, 20-XII-1931

Entre els diferents articles a què podríem fer referència, destacariem de la relació que es presentarà en el capítol onzè d'aquest treball, almenys 83 articles on el *sindicalisme* i el *corporativisme* hi seran tractats de manera específica. Entre d'altres, «*Les eleccions i els obrers*», de data 14 de setembre de 1930 que tractarà sobre l'organització sindical obrera, les eleccions i la representació social amb la crítica a la democràcia burgesa i la defensa del sindicalisme obrer. En l'article del dia 10 d'octubre del mateix any, «*L'única*

⁶⁶¹ Josep Maria CAPDEVILA, «*El sindicalisme i la política*», *El Matí*, 23-XI-1930.

defensa», farà referència al sindicalisme cristià en relació a una de les constants del seus escrits i que serà l'estudi del moviment sindical europeu. Del mateix any, en relació a la manipulació política del proletariat i el terrorisme sindical, tenim «*Rebrotada terrorista*», de 21 d'octubre. De primer de novembre, «*L'únic remei*», on diu: «*Altra cop ha estat vessada la sang de germans nostres (...). Que l'organització del sindicalisme catòlic és d'extrema urgència, ens sembla que ningú, en el nostre camp, no ho deixarà de reconèixer*». I, l'endemà d'aquest, seguint amb la mateixa temàtica, «*La diada d'avui*», amb referència explícita a les lluites socials. Respecta les relacions entre sindicalisme i política, el 23 de novembre, en l'article «*El sindicalisme i la política*» tractarà sobre la *convivència* i la *llibertat* en relació als límits del règim democràtic i el moviment obrer i, en l'article del dia 30 del mateix mes, a «*Obrerisme i política*», les relacions sobre política, socialisme i sindicalisme.

Entrats en l'any 1931, recollim diferents articles sobre el sindicalisme cristià. El 16 de gener, farà referència a l'*associacionisme* obrer i la *sindicació* obrera catòlica en el quarantè aniversari de la *Rerum Novarum*, «*El gloriós quarantenari*». I el 6 de febrer, en l'article «*La sindicació catòlica*», tornarà a fer referència explícita a la doctrina social de l'Església i a Lleó XIII. Del 12 de març, amb la mateixa temàtica, «*La tasca més urgent*». Seguirà referint-se als moviments sindicals cristians europeus. Destaquem l'article que explicita el que serà un punt d'influència pel sindicalisme català cristià, «*El sindicalisme cristià a Bèlgica*» de data 13 de setembre. El mes de juliol escriurà en relació a la sindicació: «*I els sindicats de patrons?*», del dia 3; «*Una forma de sindicació*», del dia 16; l'endemà, «*L'elogi del sindicat jurídic*»; del dia 18, «*Perills del sindicat jurídic*»; del dia 23, «*El fals sindicalisme*», amb esment també a la família obrera; i, tanmateix, trobem les relacions entre el *sindicat Únic*, la situació política del moment, el socialisme i l'anarquisme a «*Podem confiar gens en el socialisme?*». Seguint amb la sindicació obligatòria, del dia 30, «*La sindicació obligatòria*»; l'endemà, «*El primer avantatge del sindicat jurídic*»; i, l'altre, «*Segon avantatge de la sindicació obligatòria*». Entrats en el mes d'agost, del dia dos, amb la mateixa temàtica i en relació a la sindicació patronal, «*Per la sindicació patronal*». Trobem entre els articles de l'*Arxiu* un manuscrit en relació als

sindicalisme i la nova formació política democristiana, «*El sindicalisme segons UDC*».

Enceta l'any 1932 amb l'article del dia de reis sobre la jornada laboral i el moviment obrer catòlic, «*Els reis dels obrers*». I d'especial rellevància, en relació als moviments sindicals cristians, serà la sèrie de 12 articles del mes de febrer, on s'expliciten les bases del moviment obrer cristià i el sindicalisme cristià, que s'intitula «*Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians*». En aquesta sèrie i amb diferents comentaris va recollint els fragments del llibre de Joseph Arendt,⁶⁶² *La nature, l'organisation et le programme des syndicats ouvriers chrétiens*, on es defineix i s'expliciten les tesis principals del sindicalisme cristià. Acabada la sèrie, el dia 2 de març amb «*La disciplina viva*» on repren la temàtica sobre el sindicalisme cristià i el concepte de *disciplina* entesa com la formació del propi pensament, coherència i la llibertat personal. Més endavant, el 28 de juny, repren amb el «*Sindicalisme cristià i patriotisme*» les qüestions socials en relació al sindicalisme cristià. I, tanmateix, retrobem les referències als moviments sindicals europeus, amb data de 29 de juny, a «*El Congrès Internacional de Sindicats Cristians*»; i, entre el 10 i 12 de juliol, la sèrie que intitula «*Les conclusions dels Congrès Internacional dels Sindicats Cristians*». De nou, respecta la tolerància, la pau i el sindicalisme, del 11 de novembre, «*Guardem-nos de la violència*».

Segueix, l'any 1933, denunciant els estralls del terrorisme sindical i la importància en intensificar els valors que han de conduir a la *pau social*, «*Dues víctimes més del terrorisme*». Destacarem també, entre d'altres, amb data de 15 de setembre de 1933, «*Cal atendre solament al bé comú*», que es referirà a la concepció del sindicalisme en base a la importància del concepte format sobre el *bé comú* (tractat també en el cinquè apartat de *l'opuscle de l'any 1927*); el 24 de novembre del mateix any, «*El Corporativisme*» i, també, de l'any 1934, la sèrie de tres articles iniciada amb data 3 de febrer intitulada «*Un estudi sobre 'El problema de la justícia social'*», amb data de 17 de febrer, «*Els*

⁶⁶² Joseph ARENDT, *La nature, l'organisation et le programme des syndicats ouvriers chrétiens*. Spes, París 1926

fonaments del Corporativisme» i, el 15 de març del mateix any, «*El règim corporatiu vist des del camp catòlic-R.Gay de Montella*».

Destaquem, aquí també, l'aposta de Capdevila expressada explícitament respecte com haurien de ser les formes de govern. Davant la possibilitat de la intervenció real i efectiva del poble en el govern –constatant el fracàs de les democràcies parlamentàries o del socialisme–, postula que *'amb els gremis o sindicats, que entraria, doncs, al Govern del país tot el poble competent per ocupar-se del treball, que és la meitat de la vida social'*, doncs el poble, de manera natural, sap governar perquè aquest no és un saber que per tècnica s'hagi d'adquirir.

D'aquí i des de la perspectiva de la teoria política, apuntem la sèrie de quatre articles iniciada el 7 d'octubre de 1931 sota el títol «*Un aspecte polític del sindicalisme*», on es tractaran les formes de govern lligades a la sobirania popular.

La multitud coneix oportunament les seves conveniències i sap la manera d'assolir-les; és a dir, la tècnica del govern és una mentida. El saber governar no és un saber que s'hagi d'adquirir; el té el poble naturalment (...) Com ho fariem per aconseguir que tot el poble intervingui en el govern, cosa que no s'aconsegueix ni amb la democràcia ni amb el socialisme? (...) Amb els gremis o sindicats, entraria, doncs, al Govern del país tot el poble competent per ocupar-se del treball, que és la meitat de la vida social. Aquesta dèiem que es partia entre la família i el treball que l'ha de mantenir; amb els gremis governaria, amb una competència que no veiem que es pugui substituir, tot el país treballador.

Cal que ens aturem en les reflexions al voltant de la sèrie d'onze articles, iniciada el 23 de gener de 1932, amb el títol «*El principi igualitari i el sindicalisme*».

Encetarà Capdevila aquesta sèrie fent explícita d'antuvi la que serà la tesi de l'articulat, *'les democràcies i el parlamentarisme del segle XIX són els enemics que ha de destruir el sindicalisme'*.⁶⁶³ Tornarem a trobar, així, les argumentacions que ja han estat exposades sobre el *principi igualitari* i els principis en relació a l'*anarquisme*, mitjançant les quals, a través de la negació

⁶⁶³Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme I», *El Matí*, 23-I-1932.

de les característiques que individualitzen l'home, (convertint-lo en un '*ciudadà irreal, abstracte, verament igual a tots els ciutadans als quals s'ha despullat de totes les seves diferències*') s'acaba sostraint el *principi d'autoritat*. I d'aquí, de nou l'advertència que el fet d'establir –imposar– el *principi d'igualtat* trobi la seva traducció en el descontentament ciudadà que deriva en les revoltes; i, alhora, tornant a constatar que l'actualitat mostra el fet que '*la teoria política de les modernes democràcies consisteix a girar l'esforç polític a destituir l'autoritat*' i, d'aquesta manera, impossibilitant l'obra de govern.

En la mesura que la *lleí* es dicti *igual* per a tots els seus ciutadans, es produeix aquella violència en relació a les diferències que en ells hi són de *manera natural*. '*La igualtat de la llei, és a dir, la seva rigor duta igualment a tothom, és evidentment injusta. Summum jus, summa injuria*'.⁶⁶⁴ Es per aquest motiu que Capdevila, tot i que advoqui per la flexibilitat de la llei, observa com les tendències polítiques del moment volen o bé fer-la igual per a tothom, o bé suprimir-la. Així doncs, tenim aquí una altra de les conseqüències nades del *principi d'igualtat*. Alhora, es constata com d'aquest principi no es pot derivar el principi de la bondat nativa i espontània per a evitar la corrupció o el mal que hi ha en societat, sinó que la corrupció es supera *en l'ètica raonable amb i en l'energia sostinguda de voluntat*.

Els homes són més diferents que no diu Kropotkín, mestre de l'anarquia, perquè no es diferencien, com ell suposa, solament dins el bé, per llurs aptituds i gràcies diverses, sinó també dins el mal per llur diversitat de vicis i d'inclinacions perverses i nocives. És que aquestes inclinacions malèfiques ens vénen de la cultura, diu Rousseau; ens vénen de l'Estat i les lleis diu Kropotkín. Les presons no són perquè hi ha crims, diuen, sinó que hi ha crims perquè hi ha presons.(...) I per nosaltres la defensa contra aquesta corrupció, no la tenim en el bon temperament, en la bondat nativa i espontània (i en això divergim del pensament de Maragall) sinó en l'ètica raonable amb i en l'energia sostinguda de voluntat. No té més bondat qui té més bon temperament, sinó qui té més força de domini propi; ni qui té millor instint, sinó qui té més virtut; ni qui té més poca lluita, sinó qui lluita més bé.⁶⁶⁵

Observem, de la mateixa vida i de la seva organització social, que '*té cada home un valor indiscutible, una personalitat que ha d'acomplir-se, diferent de totes les altres; no hi ha cap home que no sigui una forma d'humanitat*

⁶⁶⁴ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme III», *El Matí*, 28-I-1932.

⁶⁶⁵ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme IV», *El Matí*, 29-I-1932.

*inèdita.*⁶⁶⁶ De la mateixa manera com ho predica l'anarquisme, és bo que l'home aporti a la societat el millor d'ell mateix per a rebre el millor de l'altre. Ara bé, dirà Capdevila, *'és utòpic imaginar aquest ordre sense una autoritat pública'*.

Vindria un desordre que tant el duria la desconeixença com la malícia. La vocació tant indica una aptitud com un límit. Indica límits de la nostra coneixença, ben sovint cenyida a poques matèries, uns límits que ja reclamarien un poder que mantingués l'ordre harmònic que fins Kropotkín veu necessari; i aquest punt és el que no admeten els principis de la democràcia identificats amb els de l'anarquia. La malícia no ve del ciutadà, diuen, sinó del poder. Neix en aquell moment en què un home vol governar un altre home. I en aquest punt sorgeix el dogma democràtic i anàrquic del principi igualitari. ¿Per què un home ha de governar i un altre ha d'obeir, si tots segons la frase de Rousseau, neixen iguals i lliures? I si un home no en pot governar un altre, diuen, més conseqüents, els anarquistes, per què cap home s'atreveix a dictar lleis? Cal veure, doncs, d'on neix el principi d'autoritat i amb ell el deure de governar i el deure d'obeir.⁶⁶⁷

Ja s'ha comentat que la formació de la mateixa societat neix de les característiques constitutives dels seus membres i s'acompleix pel servei que a ella hi aporten. Aquest *acomplir-se* la societat és possible gràcies a la competència dels seus ciutadans, a la seva *autoritat*, ara bé, aquests, per al seu perfeccionament o sosteniment, rebran de la societat altres fruits nats de competència que no els hi són pròpis, per tant de l'*autoritat* de l'altri.

Tot just hi ha, doncs, la societat humana constituïda, la veiem sembrada d'autoritats, i com més acomplida, més hi abunden: autoritats de tota mena, autoritats familiars, autoritats d'ofici; a cada competència nova surt un nou governament i noves obediències: no hi ha ciutadà que no maní, no hi ha ciutadà tampoc que no hagi d'obeir de mil maneres. Aquell que no manés en res seria que no tindria competència de cap mena dins una societat d'on seria una mena de paràsit.(...)⁶⁶⁸

Per tant, la *competència* va lligada al govern d'aquesta, i el governar és un deure, i *'el deure d'obeir és connexa al deure de qui governa'*. I seguirà Capdevila, *'el govern és un dret en la mida que és un deure. Ara bé, s'ha dit que els ciutadans tenien el dret a governar; nosaltres diem que en tenen el deure. El simple dret és renunciabile. Però el deure vol dir un dret a què no podem renunciar, que no podem, en consciència, negligir.'* I, l'acompliment, en el fons, malgrat les seves limitacions, vol dir el reconeixement de la *lleí*, encara que aquesta no estigui escrita. Aquí Capdevila fa referència a Josep de Maistre,

⁶⁶⁶ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme V», *El Matí*, 30-I-1932.

⁶⁶⁷ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme V», *El Matí*, 30-I-1932.

⁶⁶⁸ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme VI», *El Matí*, 31-I-1932.

quan volia *'que la constitució dels pobles no fos un paper escrit. És una llei massa important i fonamental, deia, perquè un poble se la doni; un poble ja l'ha de dur dictada a l'ànima; i aleshores escriure-la en un paper lleuger no és més que una lleugeresa.*'⁶⁶⁹

El govern que es fonamenta en el principi igualitari *'considera cada home com una unitat, i el poble com un nombre'*. Capdevila, de la mateixa manera que ho llegíem en els *«Principis de la civilització»*, reprèn l'anàlisi que es fa respecte les consideracions qualitatives i quantitatives de l'organització social. *'Les diferències qualitatives són per sistema negligides i només són admeses les diferències quantitatives: els nombres: els jocs de majories i minories.'* Vora aquest *home unitat* -l'home polític de Rousseau- s'hi situa l'home econòmic de l'economia (escola) liberal. I d'aquí el rerefons crític a les conseqüències que es deriven pel fet que l'home lliure de l'economia es desentengui tant de la política com de l'ètica.

La política no volia saber la diversitat nativa cultural d'on derivaven els oficis, no volia intervenir-hi, ho desconeixia, i en aquest aspecte, la política es posava al marge, i deixava l'home lliure: li suposava una bondat nativa, i s'afigurava que, emancipat de tota tirania, gràcies al sufragi igualitari, mai el fort abusaria del feble, i que la pràctica de l'ètica sorgiria com una flor espontània de la llibertat. L'economia, doncs, amb aquest home lliure perfecte, es feia independent no solament de la política sinó també de l'ètica.⁶⁷⁰

Les conseqüències que es deriven de la desaprensivitat de l'home econòmic, i que es mostren en l'explotació del feble, són que neix el *socialisme* i neix el *sindicalisme*. Així com també neix la *doctrina social* de l'Església, amb Lleó XIII, que reclama un retorn de l'autoritat dels gremis per tal de restablir la dignitat humana en el treball, i amb això ens recordarà Capdevila que *'els primers escriptors sindicalistes són catòlics'*.

Mes amb la vida no s'hi juga, i sempre acaba desfent amb violència les convencions estretes que volen imposar-li. Les diferències humanes negligides, les autoritats naturals preterides, resten així vives i vexades al marge de la política: aquesta no les mata, no les extingeix; només les contraria i les subleva. I així, contra l'economia liberal i la democràcia de Rousseau, sorgirien les teories del socialisme i el sindicalisme. L'home econòmic, l'home amb una llibertat il·limitada, no demostrà gaire la seva hipotètica bondat nativa; resultà un

⁶⁶⁹Id.

⁶⁷⁰Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme VII», *El Matí*, 3-II-1932.

desaprensiu, un explotador del feble. Des de Lleó XIII els papes, alhora que s'oposaven als principis democràtics de Rousseau, s'oposaven també als principis de l'individualisme econòmic, i proposaven un retorn als gremis abolits per la Revolució francesa. Els primers escriptors sindicalistes són catòlics.⁶⁷¹

Capdevila fa una reflexió interessant en ressaltar com el socialisme i el sindicalisme –el cristià també– proven les errades de l'economia liberal i, alhora, com cal que es situï el punt de partença en l'ètica. I serà clau en la nostra hipòtesi de partença d'aquest treball la visió de l'home a la que arriba Capdevila quan ens diu que *'el sindicalisme catòlic té l'ètica per punt de partida, és a dir, la naturalesa íntegra de l'home'*.

La força natural cohibida per l'igualitarisme, obra en formes revolucionàries dins les mil maneres de socialisme (una de les quals és el sindicalisme revolucionari), i es mostra cada dia amb més vigor dins el sindicalisme cristià. El socialisme, pel fet mateix d'estendre's ràpidament, prova les errades de l'economia liberal, prova que els fets no responen bé a una economia que vol prescindir de l'ètica. «Les forces ètiques, diu Marshall, són d'aquelles que l'economia ha de tenir en compte.» El sindicalisme catòlic té l'ètica per punt de partida, és a dir, la naturalesa íntegra de l'home.⁶⁷²

Capdevila torna a denunciar així, a través de les seves conseqüències, l'economia que es desvincula de l'ètica i les mateixes formes de govern propiciades per l'economia liberal.

El resultat d'aquestes democràcies amb l'economia liberal que comporten, és que l'economia va sola, però ben malament: monopolis, acumulació del capital i el crèdit en poques mans, més jugadores que treballadores; les crisis que si no es poden evitar es podrien atenuar, exacerbades pel negoci d'aquests jugadors que es diuen financers; els disturbis socials en augment, amb vagues cada dia que aturen i torben la vida econòmica i l'ordre; la lluita de classes esdevinguda sistemàtica, pertorbant la política; el descontentament de tothom: aquest és el resultat de l'economia que va sola, desvinculada de l'ètica.⁶⁷³

El següent punt d'anàlisi ve de l'observació que tant l'economia liberal com les modernes democràcies instauren l'Estat i l'individu, suprimint així qualsevol mena d'altra autoritat. Ara bé, dirà Capdevila que no es queden aquí els impulsors d'aquelles noves formes de govern, doncs *'un dels dos feia nosa, o l'Estat o l'home; i per això uns han imaginat que era millor invalidar l'home i altres suprimir l'Estat: els primers han ideat el socialisme i els segons*

⁶⁷¹ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme VII», El Matí, 3-II-1932.

⁶⁷² Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme VII», El Matí, 3-II-1932.

⁶⁷³ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme. VIII», El Matí, 6-II-1932.

l'anarquia'. L'origen dels projectes del socialisme i els somnis de l'anarquia són fruit de la supressió que contrariava l'essència d'una societat fundada en la naturalesa humana, provenia un neguit i malestar social i polític d'on han sorgit els projectes del socialisme i els somnis de l'anarquia.' Per tant, seguirà, el que ens cal és reclamar de nou pel govern aquelles autoritats que tenen el seu origen 'en els gremis, adaptats al dia, amb les formes sindicals que demanen els estaments oprimits, i dur-los al govern, no perquè regeixin enterament el país, sinó perquè governin en allò que tenen competència i són insubstituïbles.'

I un altre punt, clau en l'humanisme, és la vindicació de l'home moral respecte l'home econòmic, '(...) podem partir d'unes premisses més verdaderes i arribarem, també fatalment, a unes altres conseqüències: a les de la nova economia que resolgui els problemes (econòmics) que posa l'ètica i la sociologia i on la desviadora abstracció de l' «home econòmic», sigui substituïda, per un concepte més complet de l'home que, a més d'econòmic, és moral i social i polític.'⁶⁷⁴

El següent punt d'anàlisi retornarà entorn la comprensió de la llei partint de dos premisses: primerament, en tant que el seu abast és universal, la llei es mostra *igualitària* i, així, desatenent allò particular, en aquest sentit, es mostraria com a injusta; i, en segon lloc, el efectes desiguals de la llei es manifesten en els individus -és *carregosa per al dèbil i per al fort, lleugera*. Es pot deduir que '*la justícia hauria de ser individual i no col·lectiva, i la llei, que és essencialment col·lectiva, és essencialment injusta*'. I '*els que aspiren, doncs, a la justícia absoluta, han d'aspirar a suprimir les lleis civils i amb elles a suprimir l'Estat que les dóna, i ja ens trobem a les aspiracions de l'anarquia.*'

Admetem, doncs, en aquest sentit que la llei és injusta. Admès això encara afirmem que si la llei és injusta, la manca de llei encara ho seria més. Aquest és el principi polític tan incomprès en l'obra de Josep Maistre. Ell sabia bé que deia coses dures, si voleu horribles, si voleu injustes, però que era més dur, més horrible, i més injust sostenir les contràries. Les seves paradoxes es resolen amb aqueix principi. Val més, diu, per exemple, que un plet es resolgui injustament no pas que s'ajorni indefinidament: el llarg ajornament seria més injust que una sentència injusta.⁶⁷⁵

⁶⁷⁴ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme VIII», *El Matí*, 31-I-1932.

⁶⁷⁵ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme IX», *El Matí*, 31-I-1932.

Ara bé, el que fa la *lleí* és defensar el dèbil i mitigar les injustícies en tant que esdevé la *'barrera posada davant l'abús del fort.'*

Al seu somni de justícia absoluta ja hem dit que l'anarquia havia d'afegir-hi la seva creença en la bondat nativa de l'home. Si l'home no era bo naturalment, si nativament estava enfonsat en la ignorància i abocat a la malícia, l'anarquia volia dir només l'imperi del més fort i desaprovisu oprimint el dèbil. La llei mitiga aquestes enormes injustícies, és la barrera posada davant l'abús del fort, és la defensa del dèbil. Més dintre la llei, en la història, sempre tornen a brotar amb insistència els somnis de justícia absoluta. I, on porten aquestes aspiracions, en aparença humanitàries? (...) El primer sindicalisme revolucionari es mesclà amb els humanitaris de l'anarquia. «Els anarquistes entrats al sindicalisme, diu Sorel, tingueren una verdadera originalitat i no aplicaren pas teories que havien estat fabrica des als cenacles filosòfics. Ensenyaren, sobretot, als obrers que no s'havien pas d'averkonyir dels actes violents.»⁶⁷⁶

Per tant, la crítica als somiadors de la justícia absoluta i a un humanitarisme malentès que *'neix d'una vaguetat mental exaltada i ben sovint mesclada a deliris de grandesa, a somnis de poder, a enveja i altres herbetes'*. Contràriament, hi ha l'actitud oposada, *'l'actitud valenta i sana dels que compleixen la llei, sense mirar envejosament si al veí li és més favorable o més lleugera; l'actitud dels veritables homes lliures que només miren si la llei és dirigida al bé comú i la tenen per justa encara que els reclami de vegades un esforç heroic'*.

Acabarà Capdevila l'anàlisi d'aquestes qüestions encara amb un nou article que voldrà esclarir diferents aspectes tractats, aparegut el dia 9 de febrer, que intitula *«Dues notes»*.

He de posar dues notes a l'acabament d'aquesta sèrie d'articles de crítica del principi igualitari. Sé que ha sorprès a algun lector un pensament que citava de Josep Maistre. (...) Aquest principi, segons el qual és admesa una injustícia per evitar el desordre, que duria a conseqüències encara més injustes, informa tot el dret. El dret civil i polític més just és una prova evident de la injustícia relativa a la què s'han de sotmetre les coses humanes. És una prova també que el dret sense caritat és inhumà, i que si trèiem el cristianisme del món, la vida restaria dura, trista i desolada. (...)
En què es fonamenta la prescripció dels drets? En el supòsit que aquell que els tenia els abandona. Mes aquest supòsit és una mica gratuït. I si aquell que els tenia no els abandona en el seu intent més íntim? Aleshores el dret estableix el principi que és més just que la propietat estigui injustament definida, no pas que romanguí interminablement indefinida.

⁶⁷⁶ Josep Maria CAPDEVILA, «El principi igualitari i el sindicalisme X», El Matí, 8-II-1932.

I retrobem com torna a exemplificar l'aclariment d'aquest punt tot relacionant els conceptes de *justícia* i *propietat*, tal com havíem llegit en l'opuscle de l'any 1927, en el seu apartat quinzè.

(...)

En la teoria de la propietat ens trobem altra vegada amb la injustícia inevitable de les coses humanes. El trobem a tot el dret. És que volent establir la justícia, volent evitar la injustícia, hem de veure quan aniríem a caure en injustícies encara més grans.

L'altra nota que volíem escriure era sobre l'última expressió d'aquells articles, que podia semblar extremosa: «I qui ens diu que aquesta lluita no sigui l'última?» Al contrari d'extremosa ens sembla feble. N'hauríem de treure l'interrogant: és l'última. Si la civilització no era defensada cada dia, i no vencia, desapareixeria de la terra. Cada lluita, doncs, en certa manera, és l'última. I encara més, és l'última per l'individu: en la seva vida breu, si no ha lluitat bé, si ell personalment ha fugit per covardia o s'ha passat al contrari (l'enemic), té cap dret a la victòria dels altres? Un cristià no ha de respondre davant de Déu sinó del seu comportament heroic. El comportament dels altres no l'excusa mai. La lluita de la seva vida breu per ell és l'última. (...)

* * *

b. Sobre Qüestions Socials

- i. El dret a un salari mínim i el subsidi familiar***
- ii. Conflictivitat política i violència obrera***
- iii. La manca de treball***
- iv. Els moviments migratoris***
- v. El feminisme***

b. Sobre les Qüestions Socials

Introducció

En l'àmbit del pensament més pròpiament lligat a les anomenades *qüestions socials*, els escrits de Capdevila abracen diversos aspectes i el seu tractament demanarà una lectura atenta per a situar correctament els accents del seu discurs. No ens resultarà estrany que, en futures revisions del pensament de Capdevila, es relacioni amb més detall l'articulat social amb el del pensament polític, no només pel nombre d'articles que hi dedicà, sinó per la importància dels continguts en relació a una època marcada per la conflictivitat social. Alhora, remarcuem que la tasca editorial que emprèn Capdevila lligarà l'anàlisi de la realitat política amb la social i amb la defensa del treballador i dels valors ètics en el món del treball. Una de les característiques que cal ressaltar en la dialògica social que empenirà és el ressò ocasionat pel tractament de certes temàtiques relatives a drets socials, sobre les quals, *El Matí* en feu bandera manifesta.

Que un *lletraferit* com Capdevila s'endinsi en l'estudi de les problemàtiques socials i que hi dediqui els millors anys de la seva vida és perquè té molt clar que *'l'obsessionant problema de l'hora present, que cap programa polític, per llampant que sigui, no pot empal·lidir, és la qüestió social. Aquesta sí que justament interessa al poble, tots els estaments, fins a la passió, fins a l'angoixa'*.⁶⁷⁷ I dins l'estudi que empenirà, possiblement serà la visió del moviment sindical, que té els seus orígens en els gremis i la seva extensió natural en el moviment cooperatiu, la que se'ns presentarà com a més original.

Dels 249 articles que hem aplegat en aquesta nucli, podem observar que des de mitjan de l'any 1929 i durant l'any 1930 es diversificaran, però es poden resseguir diferents nuclis d'interès. Entre aquests, el problema de la manca de feina, les vagues obreres, les reivindicacions salarials, el feminisme, la

⁶⁷⁷ Josep Maria CAPDEVILA, «L'apremiant dilema», *El Matí*, 6-XI-1930.

deslocalització empresarial, el sindicalisme, l'exploració infantil, les condicions laborals o l'emigració, entre d'altres. Amb això, l'any 1931 i 1932 seran els més prolífics editorialment en aquests aspectes, i durant aquest període destacarem també, a part dels editorials amb les temàtiques esmentades, els articles recollits en les sèries que signaria en l'apartat del diari que sota el nom «*Vida del treball*» aplegaria temes específicament laborals.

* * *

i. Tenim que, durant els anys 1931 i 1932, per exemple, en diferents editorials, Capdevila reivindicarà **el dret a un salari mínim just**, i també al **subsidi familiar** per tal d'assegurar a les famílies els recursos mínims de subsistència davant les situacions d'atur forçós. La demanda d'aquest subsidi per a les famílies obreres tornarà a arrencar de les tesis en doctrina social de les encíclics tant de Lleó XIII, com de Pius XI. En els articles, farà referència a la implantació d'aquesta mena de subsidi en altres països d'Europa, com a Bèlgica i a França. Dirà en aquest sentit: «*A França ja és llei el subsidi familiar obligatori. A Barcelona, gràcies a Déu, un grup de fabricants catòlics, dins les tasques del benemèrit Institut d'Obrers Sense Feina, s'ocupen d'iniciar el subsidi familiar, que desitgem veure, quan sigui l'hora, convertit en llei*».⁶⁷⁸ I encara més endavant, es situa l'inici de la campanya en el nostre país en els articles de *El Matí*, hi llegim:

Després de la campanya de divulgació que ha portat a terme aquest diari sobre el salari familiar, bé és del cas que vegem la manera com pugui ésser aplicat a la indústria catalana. En el nostre país no sabem que s'hagi fet res en aquest sentit, fora d'haver-lo inclòs el Sindicat Únic en les bases presentades a l'Associació patronal del ram metal·lúrgic arran d'haver-se començat aquesta campanya en aquest diari.⁶⁷⁹

També dedicarà a les qüestions salarials diferents articles que apareixen al llarg de l'any 1931: «*El salari familiar*», on es segueix reclamant aquest com a una qüestió primera de justícia social, de la mateixa manera que ho havia demanat l'encíclica social de Lleó XIII i la que tractava sobre el matrimoni, de Pius XI. «*Les famílies nombroses*», del mes de gener de l'any 1931, en

⁶⁷⁸ Josep Maria CAPDEVILA, «Els subsidis familiars a França. I », *El Matí*, 10-III-1932.

⁶⁷⁹ Josep Maria CAPDEVILA, «Sobre l'aplicació del salari familiar a la indústria catalana», *El Matí*, 6-X-1931.

referència a les ajudes a les famílies nombroses diu que *'causa un greu dany al bé comú, fins considerant la qüestió sota el punt de vista purament material, aquella política que no tendeixi enèrgicament a evitar la creació d'un conjunt de condicions poc favorables o simplement adverses a la subsistència de famílies nombroses'*. «Sobre l'aplicació del salari familiar a la indústria catalana», del mes d'octubre, expressa *'en el nostre país no sabem que s'hagi fet res en aquest sentit, fora d'haver-lo inclòs el Sindicat Únic en les bases presentades a l'Associació patronal del ram metal·lúrgic arran d'haver-se començat aquesta campanya en aquest diari'*. «Als patrons del ram tèxtil», de 1 de desembre del mateix any, demana als patrons *'que no es deixin arrossegar per viaranys propis de la burgesia anti-cristiana, causant dels mals que tant d'estrall han fet al nostre poble, i per altra banda que tinguin en compte la possible oportunitat per a implantar el salari familiar que amb tant de fruit té implantada la nació belga*. I també, a finals d'any, «La inseguretat de la feina», on aprofita per a tornar a criticar durament al capitalisme, dirà que *'l'obrer -i tothom que sigui cristià- odia el règim capitalista. No és que avui aquest règim passi una malaltia, sinó que és ell la malaltia'*. I és que hi ha certa hipocresia relacionada amb els augments salarials. D'una banda, no són pactats pels obrers, sinó pels dirigents sindicals i, d'altra, serveixen per a tornar a desestabilitzar l'economia, ja que, efectivament, no hi ha una redistribució de la riquesa, sinó que sovint acaben repercutint en un encariment de la vida.

Alguns es creuen que els conflictes obrers sempre es debat una qüestió de salari. En aparença, sí. Fins els mateixos obrers s'hi enganyen, i s'hi enganyen doblement: en primer lloc perquè s'acontenten amb l'augment de salari acostumadament exigít pels dirigents dels conflictes, i en segon lloc perquè els augments de salari desordenen l'economia encarint la vida, o desfent una indústria amb pèrdua de feina per als obrers. He dit que els obrers ben sovint s'acontentaven d'un augment de salari, i és inexacte; l'accepten, pacten amb els empresaris, però el malcontentament perdura. (...)Per aquesta incertesa l'obrer -i tothom que sigui cristià- odia el règim capitalista. No és que avui aquest règim passi una malaltia, sinó que és ell la malaltia. «La inseguretat de la feina », *El Matí*, 24-XI-1931.

També va tenir força ressò en els mitjans escrits la sèrie d'articles intitolades «*En defensa d'uns obrers*», que apareguren a principis de gener de l'any 1932 a la secció del diari «*Vida del Treball*» i que tingueren una notable repercussió per la reflexió sobre el dret al subsidi en la vellesa i l'aparent cant de sirenes

que suposava el socialisme degut a l'estrall que ocasionava el liberalisme econòmic: «Hi ha dues coses que han predisposat als obrers a donar-se al socialisme i a les doctrines de l'anarquia, i són: l'una el fet de no poder viure per la mesquinesa del salari, i l'altra la perspectiva de misèria i d'abandó que se'ls presenta per la vellesa, després d'una vida laboriosa i digna (...)». És per això que seran nombrosos els articles que Capdevila dedicarà a criticar el liberalisme econòmic o al capitalisme des de la perspectiva de la problemàtica social o del posicionament ideològic.

*Què és, al cap i l'últim, l'economia liberal, sinó l'intent de legalitzar l'explotació del pobre? I si els costa de desdir! Alguns es diuen catòlics, els Papes repetidament condemnen aquesta economia i ells, fent el desentès, vinga a parlar contra el socialisme, vinga a al·ludir, en aquest punt únic, les encíclicues, i vinga fer silenci sobre la condemna del liberalisme econòmic! Encara hi propugnen en una pretesa i ridícula defensa de la llibertat i de l'individu! I l'individu obrer isolat, digueu-me, quina llibertat té? Però els defensors del liberalisme econòmic, quan parlen de l'individu, només es recorden de l'individu ric, burgès i opressor, i no del pobre, de l'obrer, de l'oprimit.*⁶⁸⁰

* * *

ii. Conflictivitat política i violència obrera. Manifestarà incansablement que la vertadera democràcia política no es podrà assolir mai a través de mitjans violents. A part dels que ja hem esmentat en relació al terrorisme sindicalista, esmentem l'article «*Atemptats*», de 21 de setembre de 1929. Tanmateix, es reclamarà, després de la Dictadura, l'amnistia als *presos socials*, i diu: «*des del primer moment ens ha dolgut que l'amnistia recentment concedida no s'hagués fet extensiva a cap dels presos que, per entendre'ns anomenem socials*».⁶⁸¹ I una altra temàtica que quedarà explicitada en diferents moments serà la relativa al terrorisme d'Estat o a les ofensives de la política espanyola envers Catalunya. «*Ens sembla poder copsar símptomes en nombre suficient per afirmar que el projecte que el ministre socialista del Treball, Sr.Largo Caballero, prepara amb el nom d'Intervenció Obrera és una nova ofensiva contra Catalunya*».⁶⁸²

⁶⁸⁰ Josep Maria CAPDEVILA, «La família obrera i el divorci burgès », *El Matí*, 13-III-1932.

⁶⁸¹ Josep Maria CAPDEVILA, «Una obra de misericòrdia», *El Matí*, 11-IV-1930.

⁶⁸² Josep Maria CAPDEVILA, « Contra Catalunya? Creiem que sí », *El Matí*, 21-X-1931.

*Si Catalunya tingués uns enemics de tan refinada malícia que haguessin concebut els designis d'afeblir-la i contrariar així les seves aspiracions patriòtiques, de segur que no haurien ideat altre cosa que la promoció d'un estat d'agitació permanent com aquest que durant tant de temps hem patit i que ara novament rebrota.*⁶⁸³

* * *

iii. Arran de la globalització de la crisi econòmica mundial, un dels aspectes d'importància que són tractats de manera específica és el problema de la **manca de treball**. Capdevila apuntarà l'atur com un dels primers problemes socials a considerar: *‘Entre tots els problemes econòmics i socials que actualment preocupen els estadistes dels primers països del món, no n’hi ha cap de tan paorós com el dels obrers sense treball’.*⁶⁸⁴ Entre altres articles apuntem: «*La manca de treball*», de data 3 de juny de 1930; «*L'atur forçós*», de data 7 de novembre de 1930, o bé «*Paraules orientadores*», de mes de juny de 1930, on ens diu que *‘a la plaga de la guerra ha succeït en els nostres dies el flagell de la indigència per manca de feina’.*

No deslligarà tampoc la problemàtica a la sovintejada manca de voluntat política: *«(...) En el nostre país, no existeixen estadístiques oficials dels obreres en atur forçós, l'Estat i les corporacions públiques sembla que es puguin desentendre bonament d'aquest problema.»*⁶⁸⁵ I tampoc deslligarà la manca de treball, ni de les causes econòmiques ni del discurs moral.

*Aquesta economia, aquest capitalisme, ¿què poden fer per damunt el flagell social de l'atur forçós? Ells són els qui equipararen el treball a una mercaderia qualsevol, l'home a una màquina o una bèstia de càrrega, l'obrer –infant, dona o adult, tant se val– a una simple peça de recanvi. Sembla estrany que encara hi hagi qui estranyi que alguns sociòlegs catòlics s’hagin manifestat contra el maquinisme, sense tenir en compte que això no ho fan sinó en tant que aquest no va en profit de l'home, al bé del qual han d’èsser supeditades totes les coses, sinó que serveixen per a empitjorar la seva situació. La veritat és que el capitalisme ho ha subjectat tot al seu exclusiu profit: tant la producció, com l’economia, com la tècnica, com la política. Ha creat un proletariat nombrós, perquè, com més abunda la mà d’obra –mercaderia, segons ell– s’ofereix a preu més baix. Però la conseqüència ha estat que aquesta massa proletària no ha tingut la capacitat adquisitiva per a absorbir la producció cada cop més abundosa. I hem arribat al fet paradoxal que, a més productes, a major riquesa, més gran misèria. Escanyen els compradors perquè són molts els que no poden comprar.*⁶⁸⁶

⁶⁸³ Josep Maria CAPDEVILA, «L'agitació destructora», *El Matí*, 4-XI-1930.

⁶⁸⁴ Josep Maria CAPDEVILA, «La manca de treball», *El Matí*, 3-VI-1930.

⁶⁸⁵ Josep Maria CAPDEVILA, «L'atur forçós», *El Matí*, 7-XI-1930.

⁶⁸⁶ Josep Maria CAPDEVILA, «Economia i moral», *El Matí*, 4-XII-1930.

Apuntarà també que la manca de treball lligada als suïcidis i el fet que les estadístiques apuntessin durant aquests anys el seu augment considerable arreu del món, seran *fruit de la vida moderna i conseqüència del materialisme desesperat*.⁶⁸⁷

* * *

iv. Davant l'augment dels **moviments migratoris**, tant a Catalunya com arreu d'Europa, Capdevila retraurà al govern les polítiques econòmiques que adopta i les postures poc realistes davant el fenomen. Alhora, apuntarà entre les causes de les migracions de la pagesia *'l'abandonament de la terra (que ve) instigat per la fascinació enlluernadora de les grans ciutats; però també la privació i la misèria'*.⁶⁸⁸ I d'aquí, la crítica a l'organització econòmica. Dirà: *«El nostre utilitatge i la nostra organització econòmica i social són de tal naturalesa, que no consenten, en molts casos, a la producció agrícola explotar totes les possibilitats del mercat nacional»*. Per tant, la repercussió d'aquestes circumstàncies en la massa obrera en les grans ciutats condueix a unes dures condicions laborals per a treballadors i infants, i en aquest cas, es tracta d'un *'flagell social d'una transcendència i gravetat que molts no saben o no volen veure'*.⁶⁸⁹

*El problema de la fatiga en el treball de la fàbrica en un país com el nostre, haurien d'encuriosir tothom. I més que ningú als que hi poden posar-hi algun remei (...). Ens semblaria més útil parlar més als patrons a favor dels obrers, i no suscitar en tanta manera entre els obrers l'odi als dirigents de la indústria.*⁶⁹⁰

* * *

v. Recolzarà **el feminisme** com a moviment social. Quant al sufragi femení, dirà que *'el vot concedit a les dones és una extensió natural de la democràcia'*.⁶⁹¹

⁶⁸⁷ Josep Maria CAPDEVILA, «Estadística de suïcidis», *El Matí*, 7-XII-1930.

⁶⁸⁸ Josep Maria CAPDEVILA, «El flagell de l'emigració», *El Matí*, 19-XI-1929.

⁶⁸⁹ Josep Maria CAPDEVILA, «El treball dels menors», *El Matí*, 03-X-1930.

⁶⁹⁰ Josep Maria CAPDEVILA, «La fatiga de l'obrer a *El Matí*», *El Matí*, 21-IX-1929.

⁶⁹¹ Josep Maria CAPDEVILA, «El sufragi femení», *El Matí*, 3-X-1931.

El tema de la peroració del Sr. Gil Robles no podia ser més oportú: la concessió del vot femení, coincidint amb la reacció que la política de les esquerres ha despertat, justificaven que el Sr. Gil Robles s'adrecés a les dones catòliques enardint-les a l'actuació política i a l'exercici del dret al sufragi en els termes que la ideologia política cristiana, mai deformadora de la naturalesa, assenyala al feminisme.⁶⁹²

Ara bé, no deixarà tanmateix de considerar reprobable la manipulació política que se'n fa del moviment i dels drets propis de les dones.

Aquest aspecte polític és un dels més tèrbols i podria enterbolir l'aspecte professional, que és més seriós i digne, més útil socialment i que sembla el destinat a un triomf definitiu. I en aquest sentit el feminisme merament polític és retardari.⁶⁹³

El *feminisme* esdevé doncs un repte social per la mateixa lluita que ha iniciat, i apunta Capdevila que, a part d'estendre's a tots els països la seva victòria, aconsegueix captar l'interès públic pels problemes que susciten en tant que tenen una incidència directa que afecta a la família i, d'aquí, a la societat entera. En la mesura que aquesta lluita serveixi només per a promoure l'individualisme, les posicions del feminisme no suposaran sinó l'endarreriment social i personal. El progrés social real, diu, *'no es pot trobar verdaderament més que en la reconstitució dels organismes naturals de la societat: la família i la professió'*. Aquest aspecte professional, apunta, seguint els comentaris de *l'Osservatore Romano*, *'és més seriós i digne, més útil socialment i que sembla destinat al triomf definitiu'*.⁶⁹⁴ Hem d'afegir encara els escrits sobre el moviment obrer i el feminisme a *«La missió educadora de la dona i la vida de família»*.

L'obstinada resistència que la classe treballadora interessada oposa a contribuir, amb la quota fixada per la llei, a la implantació de l'assegurança de maternitat, dona una clara idea de la mentalitat que informa el moviment obrer al nostre país. Les assegurances socials requereixen la triple cooperació dels obrers, dels patrons, i de l'Estat, i una de llurs finalitats és naturalment, llevar motius de justificada inquietud a la classe proletària respecte de diverses eventualitats i contingències de la vida. (...)⁶⁹⁵

Ja tenim com a llei l'assegurança obligatòria de maternitat. Per aquesta llei s'evitarà la mort de moltes mares obreres, deguda a manca d'assistència mèdica. (...)⁶⁹⁶

⁶⁹² Josep Maria CAPDEVILA, «A l'entorn de la educació catòlica femenina», *El Matí*, 15-XII-1931.

⁶⁹³ Josep Maria CAPDEVILA, «Entorn del feminisme», *El Matí*, 20-IV-1930.

⁶⁹⁴ *Ibíd.*

⁶⁹⁵ Josep Maria CAPDEVILA, «Perquè no ho volen», *El Matí*, 22-XI-1931.

⁶⁹⁶ Josep Maria CAPDEVILA, «Assegurança obligatòria de maternitat», *El Matí*, 3-XII-1931.

Cloem aquest capítol apuntant que seran diverses encara les temàtiques en relació a les qüestions socials que hem apuntat i que mereixeran en futures recerques un tracte acurat pel que hem vingut apuntant fins ara. Recapitulant, si d'algun nucli d'estudi cal que en fem especial menció, serà el relacionat amb el tractament que ens ha deixat Josep Maria Capdevila en relació a *l'associacionisme obrer i els moviments sindicals*.

També, signifiquem, en consonància amb els moviments obrers europeus, les nombroses referències a l'organització corporativa i als moviments sindicals, i d'aquí, les sèries d'articles sobre el sindicalisme cristià en relació als escrits sobre aquesta temàtica d'arrel europea: els que aparegueren l'any 1931, amb la sèrie de tres articles intitolats «*El moviment cooperatiu cristià a Bèlgica*»; de l'any 1932, la sèrie d'articles sobre el «*Congrés Internacional dels Sindicats Cristians*», celebrat a Anvers; i els dotze articles, que ja han estat esmentats, que aparegueren sota el nom «*Els principals fonaments dels sindicat cristians*» publicats a la secció del diari, «*Vida del Treball*».⁶⁹⁷

També, la concreció del *moviment obrer cristià* com '*la reacció dels treballadors cristians contra els efectes de les teories individualistes, de la concurrència il·limitada, de la concepció materialista del món, de la cobejança desenfereïda que empeny a l'augment continuat de la producció i de la riquesa fins al detriment del bé espiritual o intel·lectual*'.⁶⁹⁸ La fonamentació d'aquest moviment, explicitarà, es troba en la seva doctrina social -*aplicació a les noves circumstàncies de la vida industrial contemporània dels principis fonamentals de la fe i de la filosofia cristianes*- amb referència directa al pensament de Lleó XIII, inspirat en l'obra de sant Tomàs.

Amb això, el fet de preconitzar la importància que la *pau social* només s'assoleix amb la consciència que '*el sindicat obrer té una missió a complir dins*

⁶⁹⁷ En relació a aquests, Capdevila sintetitzarà el recull de les idees expressades en relació a l'obra de Joseph Arendt com a '*un compendi tan ben ordenat i precís dels motius i doctrines del sindicalisme catòlic*'.

⁶⁹⁸ Josep Maria CAPDEVILA, «Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians», *El Matí*, 11-II-1932.

la societat professional, dins l'organització de classe, dins l'Estat,⁶⁹⁹ i que la pau social duu la pau en la política i entre les nacions. A partir d'aquí i del diàleg que emprèn amb els moviments sindicals, Capdevila haurà abordat també la perspectiva del sindicalisme catòlic o cristià. La seva justificació li vindrà de contemplar la perspectiva de l'ordre ètic lligada a la problemàtica social i d'aquesta manera no considerar únicament les finalitats del benestar econòmic per les quals té sentit el moviment sindical. Capdevila haurà perfilat la perspectiva del sindicalisme catòlic o cristià i que «*la idea central de la doctrina sindical cristiana, és a dir, la idea qui domina tots els detalls d'aquesta doctrina i li dóna el seu caràcter moral, és la idea d'home*». ⁷⁰⁰

La finalitat econòmica dels sindicats, si és vista amb justesa, no els deslliga, doncs, ni de l'ètica ni solament de la política. Creiem, al contrari, que amb el temps, els sindicats han d'esdevenir un instrument de govern com ho foren antigament els gremis. És evident que una força econòmica, potser la més poderosa del país, no s'ha d'excloure del govern; i que si es considera apolítica, ens trobem amb l'anomalia d'una força social que de fet intervé en els afers més importants del govern i que no en té quant responsabilitat ben clara i ben acceptada: cosa intolerable dins qualsevol país que es respecti una mica. ⁷⁰¹

* * *

⁶⁹⁹ Josep Maria CAPDEVILA, «Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. II», *El Matí*, 11-II-1932.

⁷⁰⁰ Íd.

⁷⁰¹ Josep Maria CAPDEVILA, «Els sindicats catòlics», *El Matí*, 27-XI-1930

9. A MODE DE CONCLUSIÓ

- A. Hem resseguit la trajectòria vital i intel·lectual de Josep Maria Capdevila per arribar a la gènesi del seu pensament social i polític, a partir dels estudis que sobre ell s'han fet. D'aquests, hem destacat l'«Assaig Biogràfic» de Maurici Serrahima, l'«Ideari i poètica» de Joan Carreres, i la «Filosofia» de Joan Cortada.*
- B. Ens hem aproximat a diferents supòsits històrics i ideològics de l'Europa del primer terç del segle XX, i d'aquí, hem esbossat posteriorment el mapa polític de la Catalunya de l'època.*
- C. Hem resseguit la trajectòria vital de Josep Maria Capdevila, lligada a la temàtica i als anys objecte del nostre estudi, a través d'algunes de les lletres més representatives del fons epistolar.*
- D. Hem apuntat les primeres vies o formulacions del pensament polític a través dels articles de joventut.*
- E. Hem resseguit la lectura de l'opuscle 'Principis de Teoria política' que Josep Maria Capdevila va escriure i publicar l'any 1927 quan dirigia la revista «La Paraula Cristiana».*
- F. Hem presentat la tasca que s'ha dut a terme de reunió i classificació del fons editorial, i que ens ha permès mostrar els diferents nuclis temàtics que, en certa manera, categoritzen el seu pensament polític i social.*
- G. Esbossem, finalment, diferents vectors, en relació als nuclis abans esmentats, que ens ajudaran a completar en posteriors recerques la temàtica que hem abordat.*

A mode de conclusió

Ha estat amb el propòsit d'esbossar i presentar les vies d'anàlisi dels continguts del *pensament polític i social* de Josep Maria Capdevila i, alhora, per a que serveixi de base a posteriors recerques, que hem organitzat i estructurat aquest treball al voltant de diferents nuclis:

A. *Hem resseguit la trajectòria vital i intel·lectual de Josep Maria Capdevila per arribar a la gènesi del seu pensament social i polític, a partir dels estudis que sobre ell s'han fet. D'aquests, hem destacat l'«Assaig Biogràfic» de Maurici Serrahima, l'«Ideari i poètica» de Joan Carreres i la «Filosofia» de Joan Cortada.*

§1. Aquest treball s'ha endegat des del reconeixement de mestratge que Maurici Serrahima expressà en l'assaig «*Josep Maria Capdevila, Assaig biogràfic*». En aquest hi hem trobat la riquesa de la seva ploma, quan s'aturava en les descripcions detallades dels moments que consideraria clau en el recorregut vital i la trajectòria intel·lectual de Capdevila i, especialment, els relacionats amb la vida política del país. Un punt de partida serà la influència decisiva que rebé de l'ambient cultural olotí de finals del segle XIX, com determinant també, el principi de relació amb qui Capdevila considerà el seu primer mestre, el també olotí Josep Maria de Garganta, que li va desvetllar l'interès per la cultura i les lletres. A partir d'aquí, Maurici Serrahima ens ha conduït pels focus d'influència que representaria la ciutat de Barcelona, on consolidaria una sòlida formació clàssica gràcies a les amistats i els lligams culturals que serien claus en la seva formació. De manera especial, la relació amb Carles Riba i, també, amb l'Eudald Duran, Joan Climent, Josep Maria de Segarra, els germans Carles i Ferran Soldevila, Joan Crexells o Enric Jardí.

Serrahima ens ha situat els punts d'influència previs a la recepció del pensament d'Eugeni d'Ors per entendre els camins que prendria posteriorment a l'any 1920, quan ja el considera deslligat de la influència del glossador. Es tracta del bagatge intel·lectual en el terreny de la crítica

assolit en els estudis sobre Verdaguer, Maragall, Costa i Llobera, Torras i Bages, Joaquim Ruyra; i, més endavant, Joan Alcover o Josep Carner. I també en la publicació de diversos assaigs d'estètica que, seguint Serrahima, li donaran un cert prestigi entre els entesos. No oblida el fet que, l'any 1923, apareix com un dels fundadors de la *Societat Catalana de Filosofia*; i, més endavant, l'any 1925, quan Carles Cardó impulsa la publicació de la revista mensual «*La Paraula Cristiana*», va assumir-ne la direcció. Amb Miquel d'Esplugues, col·laborà a la revista «*Criterion*» i, amb Josep Maria de Casacuberta, a l'editorial Barcino. Així doncs, és en aquest moment, amb la publicació de «*Les cent millors poesies líriques de la llengua catalana*» i, al cap d'un any, de «*Poetes i crítics*», quan apareix el Capdevila crític amb un pensament elaborat i propi. Serrahima no oblidarà d'aquest període, l'estudi dedicat al pensament polític que intitularia «*Principis de Teoria Política*», de l'any 1927.

Un altre moment important del recorregut l'hem trobat quan ens relata els moments inicials de la creació del diari «*El Matí*». *De com, quasi per casualitat, amb Enric Jardí i Josep Maria Junoy se'ls hi acut crear un diari catòlic obert a les qüestions socials modernes.* Aquest moment possibilita situar una peça més en l'aparador de la complexitat dels moviments ideològics del país. L'etapa periodística de Capdevila lligada a la direcció d'un rotatiu, segons Serrahima, *seria prou important com per a justificar tota una vida.* Alhora, deixant clar, en diferents punts de l'Assaig, que *la manera com va acabar, va deixar marcada la d'ell per sempre més.* Referint-se amb aquests mots a les pressions del sector d'accionistes més conservador del diari, contraris a les línies editorials i ideològiques de caire marcadament social, que van forçar la dimissió de Capdevila l'estiu de l'any 1934.

L'assaig de Serrahima apunta el mestratge que Capdevila exercí en el seu entorn: el rerefons de *vocació pedagògica*, que abraça no només el trajecte professional, sinó també el vital; remarca *la personalitat analítica i el bisturí crític dels estudis en relació a la crítica literària; la preparació que va tenir en l'àmbit del pensament filosòfic*; i, per acabar, i punt crucial

d'aquest treball, *el rerefons de pensament social* que deixà en l'ideari del nostre país a través del rotatiu que dirigí.

§2. Podem dir que en la tesi doctoral que li va dedicar Joan Carreres, *«Ideari i Poètica»*, es troba el recull més ampli de dades referides a l'obra i vida de Josep Maria Capdevila. Carreres parteix de la biblioteca particular del mateix Capdevila, dels escrits recollits de l'arxiu familiar, de la recerca en les hemeroteques dels escrits publicats i de la reunificació de llibres i opuscles que dirà *avui impossibles de trobar*. Alhora, cal que hi afegim l'organització de l'epistolari. Respecte a aquesta, ens diu que la correspondència esdevé cabdal perquè li permet *traçar l'evolució intel·lectual, definir-ne els mestratges, configurar-ne l'ideari i establir les relacions i cercles d'amistats, per tal d'acabar copsant l'abast del pes crític que Capdevila acabà tenint entre els personatges de la seva generació*. Carreres situarà, doncs, de manera definida, els límits dels diferents blocs biogràfics caracteritzats per *les etapes formatives, per les laborals i pel coneixement de les circumstàncies vitals que ens han d'ajudar a completar la comprensió final dels escrits, i que en certa manera són l'heretat que ens deixa l'autor*. Per tant, un cop ubicats en el marc biogràfic, ens conduirà vers l'estudi de la *crítica literària*. El punt de partença d'aquesta es situarà *en els autors que Capdevila admirà i en què consideraria que s'hauria establert una mena de relació de mestratge, en tant que es dona l'acceptació dels seus continguts*. A més, voldrà incidir en el fet que l'*ideari* que construeix i desplega neix de la recepció que Capdevila fa del pensament filosòfic.

En l'àmbit dels estudis de crítica i, *des del punt de vista estètic, no comptarà ni la veritat filosòfica, ni la veritat històrica; només la veritat poètica continguda dins la mateixa obra*. Davant d'una poesia o una obra d'art, *la gent no pregunta a l'artista si la seva obra val o no, sinó que ho pregunta directament a l'obra, i ella no dona més del que té: sempre diu la veritat*. És per això que, seguint Carreres, arriba a afirmar que la feina del crític serà bàsicament la de *desenvolupar un mètode que, en la selecció d'obres i autors, li permeti avançar-se a la selecció que en fa el temps, ja*

que només el temps és capaç d'efectuar aquest discerniment. Afegirà, tanmateix, que prescindint d'escoles i tendències, Capdevila va a la recerca d'aquells autors que aportaren a la literatura la plenitud contemplativa dels clàssics, i concreta aquesta plenitud en quatre aspectes: primerament, la *comprensió de la natura*; el segueix, *l'energia expressiva*; en tercer lloc, *el bon sentit de la proporció i justesa* i, finalment, *l'equilibri de sentiments*. En aquest sentit, i en relació al que hem apuntat anteriorment, Carreres acaba conclouent que Capdevila no deixarà de cercar mai en els estudis que endega, els principis de caire filosòfic i estètic que els donaran valor.

§3. Després de les referències obligades a Serrahima i Carreres, hem vist com Joan Cortada, dins «*La filosofia de Josep Maria Capdevila*», decantava el seu estudi des del vessant més filosòfic. La via que ens presenta parteix del procés formatiu de Capdevila, amb la finalitat de *reconstruir-li el món ideològic, les idees estètiques i el punt de partida de la filosofia*. Per tant, el seu treball ens convida a una lectura genètica dels seus escrits tot mostrant els trets distintius d'un pensament que troba en l'assaig les maneres d'expressar *allò que l'home viu, sent i entén*, el que el mateix Capdevila qualificà com *la manera ingènita de sentir i entendre*. Un primer moment del recorregut, seria la trobada amb la persona i pensament d'Eugeni d'Ors i, com diu, el que va implicar *l'adhesió al moviment cultural noucentista que verbalitzava com ningú el glossador*. Tot i la influència i mestratge, Cortada ens mostra els límits que comporta qualificar Capdevila d'orsità. Vora les relacions de mestratge, també apunta el socràtic de Jaume Serra Húnter i la influència de les obres d'algunes figures de *l'espiritualisme francès* de finals del segle XIX i principis del XX, com ara Boutroux i Bergson, els quals *possiblement s'integraven d'una manera més natural en el seu pensament*.

Seguint aquest fil genètic, Cortada observa com en els escrits de Capdevila, sobretot a partir de l'any 1920, hi palpiten principis d'ordre filosòfic que acull fruit de l'apropament a la filosofia aristotèlica i tomista. Així ho fa notar en els escrits ideològics i també en els que fan referència

a l'estètica. I alhora, tal com havia apuntat Carreres, ens en ressegueix la influència en diferents sentits: Joan Alcover, Joseph Joubert, Francesco de Sanctis, Dant, sant Tomàs, Henri Poincaré, entre tants d'altres.

A banda d'aquests nuclis, en relació a la crítica i al pensament estètic, hem vist com Cortada dedica també el seu treball a la valoració que Capdevila feu de la filosofia com a *saber integrador i fecund*, assenyalant-ne *el punt de partida*. És per això que, ressegueix amb detall el llibre que Capdevila aplegà sota el nom de «*En el llindar de la filosofia*», de l'any 1960, on s'hi troba en bona mesura allò que ja pensava abans de l'exili; *es tracta, diu, d'un breviari d'ontologia que, nodrit de digressions, aclariments, esmenes, definicions i temes completius, parteix dels primers principis de la intel·ligència que la realitat imposa fins a arribar a l'ésser necessari*. En aquest sentit, tot i qualificar-lo de tractat clàssic pel que fa a la temàtica, ens diu que no ho és tant pel que fa a l'estil i fins i tot al contingut implícit. Així ho corrobora a partir de l'estudi d'un conjunt de lletres que Capdevila adreçà a Maurici Serrahima i que no foren incloses en l'obra.

B. *Ens hem aproximat a diferents supòsits històrics i ideològics de l'Europa del primer terç del segle XX, i d'aquí, hem esbossat posteriorment el mapa polític de la Catalunya de l'època.*

§4. Capdevila i el seu entorn seran plenament conscients que, dins el marc de l'època, de la discussió de les idees, en sorgeix l'*acció*, entesa aquesta com la necessària traducció del pensament en la realitat política i social. I una modalitat de l'*acció* la protagonitzen els mitjans de difusió que, directament o no, es posaran al servei dels interessos d'aquelles ideologies. És per això que hàgim subratllat la importància que dins el conjunt de les idees polítiques acabarà tenint el corrent d'opinió que es projectarà des del rotatiu que fundà i dirigí Capdevila, «*El Matí*».

Durant el primer terç del segle XX, l'expansió del *comunisme*, conjuntament amb els moviments polítics que acabaran desembocant en els diferents governs *feixistes*, configuraran de manera decisòria el mapa polític europeu. Alhora, tant el *liberalisme* com els moviments conservadors, que arrelen del segle precedent, seguiran essent doctrines àmpliament difoses tot i el revisionisme al qual se'ls sotmetrà. Amb això, durant el primer terç del segle XX, s'instaura un sentiment de *decadència* que provocarà la revisió contínua dels moviments ideològics i que, alhora, impulsarà la reflexió sobre les *elits*.

§5. Un dels moments que coincidiran amb el naixement d'«*El Matí*», i que donarà un impuls decisiu al desenvolupament dels moviments de caire totalitarista o revolucionari, serà la *crisi econòmica del 1929*. A partir d'aquest moment, i durant els anys que seguiran, es reforçarà la consciència de *crisi del liberalisme*. La revisió de les doctrines econòmiques comportarà necessàriament la revisió de les idees polítiques. Prendrà força el naixement d'un *modernisme liberal* lligat a la figura dels *tecnòcrates* que, moguts pel sentit de l'eficàcia, consideren que els problemes no troben la seva causa en l'ordre de la teoria política sinó en el de la tècnica. Partint d'aquí, s'invocaran les tesis econòmiques de *Keynes* i del *New Deal*, com a base de les temptatives de renovació de caire liberal.

§6. Si, d'una part, la mentalitat i l'esperit de la *il·lustració* formen el clima propici pel cultiu de les tendències *individualistes* i *liberals*, d'altra banda, ens trobem amb la paradoxa que, en l'ambient que neix del *romanticisme*, s'apuntaran les tendències de signe contrari, *mai els escriptors romàntics haurien sospitat que de les seves idees se'n poguessin extreure conclusions polítiques que acabessin derivant en teories totalitàries*. Exemple d'això, a Itàlia, ens trobarem amb el *Risorgimento* com a primera font d'inspiració del *feixisme*; si bé diferirà d'aquest pel fet de participar dels ideals europeus de la seva època, el *liberalisme demòcrata* i *jacobí*. I és que, contràriament, el *feixisme* prendrà el paràmetres d'allò totalitari i autòcrata, i es mostrarà contrari a

qualsevol idea de caire *demoliberal*. El *feixisme* es mostra més proper a la mitologia que no a la materialització d'una teoria o d'un pensament polític; per sobre del programa estrictament polític, s'imposa un estil amb *el sentit de la multitud, l'escenificació i els grans símbols*; s'estableix una estreta comunicació entre el cap i el seu poble; es produeix una espècie d'hipnosi, i la presència del *líder* suscita l'èxtasi. Mussolini i Hitler retroben així la concepció *soreliana* del *mite*. *Feixisme* i *nacionalsocialisme* seran enemics dels principis de la democràcia igualitària i del sufragi universal, i serà aquí quan es materialitza la concepció del *poder* lligat a les *elits*.

§7. Un dels altres escenaris lligat als canvis que pateix de manera profunda el panorama polític europeu, l'ubiquem a partir de l'any 1917, amb els moviments revolucionaris que materialitzen els plantejaments ideològics de la *doctrina marxista*, i que no es podran dissociar de la història política de l'antiga *Unió Soviètica*, de les *democràcies populars* i dels *partits comunistes* d'arreu del món. Amb Lenin, la filosofia esdevé política. L'objectiu serà situar la classe obrera dins dels moviments revolucionaris a partir de l'establiment de posicionaments sindicals i polítics, conferint al *proletariat* d'una autèntica *consciència de classe*, amb l'objectiu final de la democràcia real, que s'assoleix amb la desaparició de l'Estat burgès i la instauració d'una nova organització política, la *dictadura del proletariat*. En el pla polític, des de l'any 1928 fins al 1935, aquest objectiu es centrarà en la lluita contra la socialdemocràcia, considerant-la contrària a la revolució proletària. Aquesta línia tàctica, no obstant això, acabarà afavorint el creixement del nacionalsocialisme alemany.

§8. D'altra banda, de la consciència generalitzada de què la democràcia política es mostra inoperant davant la resolució de la crisi econòmica, sorgiran arreu d'Europa els moviments *corporativistes*. I d'aquí la redefinició del *sindicalisme*, que buscarà assegurar el relleu de l'*estat ineficaç* pel del *sindicat professional*. Després de la guerra de l'any 1914, diferents sectors del catolicisme europeu, sensibles als canvis ideològics i

polítics, apostaran pels moviments canalitzadors de les democràcies parlamentàries. Don Sturzo n'és un exemple; reformista, descentralitzador i partidari de la representació proporcional; esdevindrà el principal teòric de la democràcia cristiana. Les seves idees inspiraran als *demòcrates populars* francesos. Tot i això, mentre alguns pensaran la *democràcia cristiana* com a esperança del cristianisme, altres ho reduiran a *un radical socialisme per a ús dels cristians*. Seguint en l'òrbita francesa, ens trobem amb la paradoxa que els dos pensadors catòlics de més influència en el camp de l'*humanisme* cristià o del *personalisme*, Jacques Maritain i Emmanuel Mounier, respectivament, mantindran distància de la democràcia cristiana.

§9. Mostrem com en l'àmbit dels moviments polítics i ideològics a Catalunya, abans de l'aparició el 1901 d'un catalanisme conservador, les classes populars ja havien posat els fonaments de la consciència nacional catalana. A partir de l'aportació teòrica de Valentí Almirall, es van configurar dos grans corrents: d'una part, el catalanisme conservador amb Enric Prat de la Riba i la Lliga Regionalista; i, de l'altra, el catalanisme d'esquerres. La versió liberal conservadora del catalanisme polític finalitza amb els divulgadors del nacionalisme de Prat de la Riba (Jaume Bofill i Matas, Antoni Rovira i Virgili). Esmentem, tanmateix, la importància de la influència de l'Església catòlica en el moviment de renovació política i cultural a Catalunya a partir del segle XIX, sobretot a partir de la *Restauració*. I presentem, en raó de les analogies que es donen amb Capdevila, els nuclis del pensament polític i social, d'arrel cristià, de Torras i Bages, Miquel d'Esplugues i Carles Cardó.

§10. Destaquem la importància de l'*anarquisme* i la seva relació amb el catalanisme. A partir de 1870, en l'interludi liberal de 1868-1874, l'anarquisme s'introdueix com a tendència dominant dins els moviments obrers amb la fundació de la *Federació Regional Espanyola* de l'AIT, amb seu i origen a Barcelona. Des de l'últim terç del segle XIX, la història de Catalunya està marcada per dos eixos: *la qüestió nacional amb el moviment reivindicatiu nacionalista*, i *el moviment obrer, amb les seves*

revoltes i força organitzativa en augment, fonamentalment de caire i direcció llibertari. Es produeix una conjunció catalanisme i anarquisme en els ambients artístics i intel·lectuals. Podríem parlar d'un catalanisme sindicalista, impregnat d'idees anarquistes, anticentralista, federalista i revolucionari; oposat, en aquests anys, a un catalanisme polític reaccionari i dretà. Amb l'arribada de la República i l'autonomia catalana, els anarcosindicalistes li donaren suport inicial, tot manifestant-se per una República Federal Socialista. El moviment llibertari es dividí en dos sectors: *l'insurreccional*, majoritari, dirigit per les FAI, i el "trentista", més moderat, minoritari.

§11. Apuntem que socialisme i marxisme tenen una escassa incidència en el pensament català en el primer terç del segle XX. la doctrina dels ideòlegs del socialisme pràcticament era desconeguda a Catalunya, i no serà fins la *Revolució russa* del 1917, que marcarà el començament de l'interès per les idees socialistes.

La proclamació de la *República*, l'abril de 1931, possibilità l'accés al poder de les classes il·lustrades europeïstes, convençudes de la necessitat d'una política de modernització cultural del país. Els republicans catalans, en base a aquestes idees, seran conscients de la necessitat de recuperar i difondre el patrimoni històric cultural que projectaria la identitat del poble català en base a uns orígens propis. No obstant això, l'aixecament militar de l'any 1936 va representar l'ensorrada de l'intent de crear un nacionalisme obert i progressiu. Hem finalitzat aquest capítol apuntant la distinció entre el catalanisme com a moviment cívic cultural i els partits polítics catalanistes.

C. *Hem resseguit la trajectòria vital de Josep Maria Capdevila, lligada a la temàtica i als anys objecte del nostre estudi, a través d'algunes de les lletres més representatives del fons epistolar.*

§12. *Ens hem referit a un primer període, que aplegaria les primeres lletres que trobem a l'Arxiu, datades de l'any 1922 i fins les cartes del 1928. Precisament, les primeres lletres que es conserven a l'Arxiu Capdevila, estan relacionades amb la creació de la Biblioteca de Estudios Sociales dirigida per Josep Maria Capdevila. Entre els col·laboradors que hi aplegà hi havia Carles Riba, Joan Alcover, Josep Maria Junoy, Joan Crexells, Joan Moneva i Puyol, Agustí Calvet –Gaziel-, Manuel Reventós i Enric Jardí. Es podria considerar, segons Joan Carreres, que a partir d'aquest moment Capdevila iniciava l'estudi teòric de la problemàtica social i el contacte amb el món obrer. D'aquest període hem arribat a comptabilitzar 109 cartes en què l'interès amb els seus interlocutors es centrarà, majoritàriament, en la comunicació i la divulgació literària amb referències sovintejades a les diferents publicacions en què treballava o col·laborava. Els receptors majoritaris en aquest període serien Josep Maria de Garganta, Joan Alcover i Carles Riba. Tanmateix, trobem altres lletres que ens seran d'interès pel seu contingut, com la que es transcriu al dirigent socialista Rafael de Campalans el mes de juny de l'any 1923. En aquesta hi explicitaria la denúncia al terrorisme que neix dels integrismes, fent una crida a la tolerància com a resposta a l'atemptat que patí. Li diu a Campalans: «(...) No ataquen el vostre pensament ni l'actitud que heu presa: només vos injurien: nova estridència: un dia la culpa del terrorisme barceloní donada a En Cambó, demà us serà donada. I la indignació d'aquells que us coneixem no comptarà davant de l'audàcia anònima. Són característiques de l'integrisme o de l'estridència, que tot és ú: l'atac personal i l'anònim». I en la mateixa lletra hi llegim el reclam a un estament d'ordre públic propi: «(...)La qüestió de Barcelona avui és una qüestió de policia que no té solució sinó és havent-hi una policia del país que*

no depengui de cap governador ni de cap poder madrileny, en definitiva, enemics de la Ciutat, que l'exploten com feren amb Cuba i Filipines».

§13. *Hem situat un segon període, a partir de la fundació de «El Matí», l'any 1929, i fins l'any 1936, en el qual només podem acudir a 84 lletres. Com en la majoria de l'epistolari, Capdevila seguiria centrant el seu interès en la comunicació i divulgació literària. No obstant això, amb motiu d'una estada per malaltia de Capdevila al Sanatori del Montseny, s'iniciava un diàleg epistolar més intens amb Maurici Serrahima, semblant a aquell que havia mantingut amb Josep Maria de Garganta, Carles Riba o Joan Alcover. De les lletres d'aquest segon període que ens han arribat, el rerefons polític ja és més específic i de més interès. D'aquest període apuntàvem la lletra que Capdevila, estant convalescent, escrivia a Serrahima amb *l'anàlisi de les eleccions del 1931 i la proclamació de la República*. Aquí hi expressaria allò que es visqué al voltant de les eleccions del 12 d'abril amb referències als propis escrits editorials en relació als moviments sindicals i les formes de govern: «Mentrestant el sindicalisme va penetrant en formes diferents ben endins de la societat i dins de la política efectiva»; i mentre escrivia aquests mots, llegim l'exclamació que feu: «A la galeria de baix corre la veu que s'ha proclamada la República». En una nota en la mateixa lletra, datada ja de 14 d'abril, li escriu a Serrahima: «Estimat amic, Tota aquesta tarda estem seguint les notícies de la proclamació de la República. Sembla un somni». Tanmateix, hem resseguit les lletres on es discutien aspectes que tractaven sobre l'orientació política del nou partit polític del qual Serrahima en seria fundador, la *Unió Democràtica de Catalunya*, i també, en un pla més personal, la que afectaria Serrahima en el moment d'optar per l'acció política. En la lletra datada de 26 d'abril de 1931, defugint el *partidisme que sovint sembla connatural en la condició del polític*, li diu: «Responent-vos a la lletra d'abans d'ahir; què voleu que us digui? Jo no m'hi pensaria gaire a provar una actuació política, amb mirament a no sortir-vos del vostre lloc, que és directiu i no d'agitador. Em sembla que sou tot el contrari de l'agitador*

polític (ja no dic del demagog) i que hauríeu de pensar més en una obra de govern –que és una cosa gairebé oblidada a Catalunya. I si veieu que ho hauríeu de deixar, em sembla que no hi hauríeu perdut res. [...]». I més endavant en el temps, un altre punt que el mateix Serrahima consideraria nuclear, van ser les lletres amb l'anàlisi que Capdevila feia dels fets de l'octubre del 1934.

§14. *Un tercer període, que abasta el temps que hem anomenat d'exilis, on hi destaquem els continguts de la transcripció de l'anomenat Dietari de la guerra. Es tracta de diferents manuscrits i alguna transcripció que considerem com a representatius entre els dos exilis; el primer i per motius professionals a Tarragona, quan deixa la direcció del diari; i, l'altre, forçat pels esdeveniments que seguiren a la guerra. Aquests papers neixen de la voluntat de Capdevila d'expressar clarament el silenci i la mentida lligada als anys de la dictadura franquista.*

D'aquest període, destaquem la importància de la llarga lletra de 22 de març de 1939, quan Capdevila es posa en contacte amb el militant social i polític Marc Sangnier per hostatjar als exiliats que viatjarien amb ell a Bierville, entre ells Carles Riba.⁷⁰² Aquesta lletra esdevé la síntesi en què Capdevila testimonia els ideals que havien sostingut des de «*El Matí*», i entre aquests, el de la pau. Li diu: «*Dans le journal "El Matí" de Barcelone, que, comme vous savez, j'avais fondé et dirigé, on avait travaillé pour la paix sans relâche- d'où provenait certaine antipathie de beaucoup de gens qui se disent de droite qui préféreraient la guerre de l'Espagne (ou si vous voulez le coup d'État qui occasionna la guerre et la révolution)*». També, quan reafirma el propi paper ideològic en relació amb l'acció política, ens diu: «*Je ne m'ai jamais mêlé dans la politique active –je n'y comprends rien et mon tempérament même m'en éloigne- ; ça affaiblit, peut être, mon intervention qui reste toujours purement idéologique*». I, tanmateix, com

⁷⁰² La importància d'aquesta lletra ens la significà el passat mes de juliol el fill de Josep Maria Capdevila, Vicens Maria, en el moment que li mostràvem aquest treball.

havia escrit en molts editorials, la denúncia a l'economia liberal sorgida de les qüestions socials, «*Les partisans de l'économie libérale récurrent à sectionner l'économie mondiale en économies nationales, ou pour mieux dire : en économies d'état (...) La paix alors dépend d'un équilibre nécessairement instable. La guerre, alors si elle n'est pas in actu, deviens au moins in potentia. Pour établir la paix il faut poser les problèmes capitaux de l'économie dans la sphère internationale, ou pour mieux dire, purement humaine (...)*»

D. Hem apuntat les primeres vies o formulacions del pensament polític a través dels articles de joventut.

§15. Iniciàvem aquest punt del treball recollint els continguts dels articles del Capdevila jove, i cercant la resposta a una de les qüestions objecte del nostre interès: *Com s'entén i quin és l'abast de la política?*

En l'àmbit objecte dels primers escrits, entenia Capdevila la política com *l'actitud que ens ha de permetre assolir la realització d'un ideal*. Llavors, si preguntéssim a la *intel·ligència* què coneixem, ens respondria que *de manera evident, formem part d'un poble amb personalitat pròpia, perquè existeix una ànima social catalana que ha sabut crear una llengua, un dret i un art*. I no només això, sinó que la *intel·ligència* ens fa evident l'esclat col·lectiu produït per un poble capaç de recrear una cultura nacional; és el treball del poble per la *cultura* que, gràcies a la *tècnica*, transforma la realitat desordenada en realitat ideal. Afegirà, tanmateix, que *la nostra acció política ha de tenir per fonament el coneixement de la veritat catalana, i per objecte la consagració legal de la realitat catalana*. Recollim, d'aquesta manera, la resposta a la qüestió formulada amb la síntesi de la vintena d'articles que hem recollit en els plec de papers corresponents als *primers escrits* de l'Arxiu: el primer article, de l'any 1915, publicat a la revista de la qual n'era col·laborador, «*Vida Olotina*», on tracta les relacions entre *nacionalitat* i *imperialisme*, amb el rerefons de la Gran Guerra europea; i quedant-nos, finalment, a les portes de

l'opuscle dels «*Principis de Teoria Política*» de l'any 1927. En els primers articles es posaria de manifest la fonamentació del seu catalanisme en base a les tesis del catalanisme de Prat de la Riba; ara bé, Capdevila hi afegia la necessària síntesi entre esforç i espontaneïtat, al·ludint respectivament a Eugeni d'Ors i a Joan Maragall.

§16. Capdevila es refereix en aquests primers articles al concepte de *localisme* per a ironitzar sobre les actituds més recloses de l'home i de les seves institucions. Ell mateix diu que *el distintiu del localisme és el vanitós cultiu de l'exclusió*. L'*olotisme* –en referència a la seva vila natal– encarnarà la ciutat que tan sols es mostra i que, en aquest mostrar-se, *mort*; contràriament, *allò viu, crea i obra, allò viu es possessiona, recerca i aprèn*. Aquesta recerca i aprenentatge és l'*esforç* del poble que s'ha de conduir vers l'acompliment de l'obra comuna –la *nació*. En la *nació* es dóna l'ideal d'unitat i, alhora, *la nació* és la realitat que aglutina el poble i les seves ciutats. Per tant, mitjançant l'obertura i la comunicació que es dóna entre *ciutats vives que obren i creen*, es projecta el sentit de col·laboració mútua vers l'*universalisme*.

En la realitat dels pobles, pren especial importància el conjunt de camins pels quals un poble es comunica amb un altre, això és, *les vies de diàleg* a través de les quals un poble afirmarà la pròpia identitat, tot comprènent la identitat de l'altre. Serà del discurs de la *relacionalitat* com a font d'objectivitat que en sorgirà l'ordenació de les formes organitzatives socials, i d'aquestes, l'*Estat*. Aquest esdevindrà la forma per la qual es preserven els elements objectius propis de cada nació –*llengua, art, cultura i ciència*– i, alhora, el que preservarà entre les nacions alguna comunitat de cultura, serà la *Societat de Nacions*. D'aquí neix la *fórmula federativa*; en tant que *la vida d'una nació depèn de les altres nacions, com la vida intel·lectual d'un individu depèn de la seva comunicació amb altres individus*. Qui relliga les nacions i evita el conflicte entre elles serà aquell ideal comú que sigui alhora ideal per a cada nació. Per tant, un altre dels ancoratges que donen valor a aquestes tesis, serà per la comprensió que el '*nacionalisme, en el sentit modern de la paraula, vol dir*

una articulació de l'universalisme, vol dir un element estructural de l'humanisme'.

§17. Serà general el sentiment que té el poble català d'autoconsciència, i d'aquí la importància que es doni al *fet diferencial*; i fins i tot, el fet de Catalunya sentir-se *llum dels pobles d'Espanya*. Capdevila no n'és aliè quan en l'article, el «*Manament Patriòtic*», n'apuntava la importància en les eleccions a les Corts de l'any 1918. Alhora, el plantejament del *fet diferencial* es lligava estretament a la problemàtica entorn la llengua. Per a Capdevila, primerament, el capteniment ideològic entorn la llengua no hauria de donar entrada al conflicte entre pobles, pel fet de ser la llengua el vehicle primer d'expressió de pensament i d'idees. *La raó perquè els catalans han de parlar i escriure en llengua catalana, no és perquè la llengua catalana sigui la millor, ni perquè sigui la nostra, sinó perquè és l'instrument més propi que tenim per expressar el pensament, i l'expressió de les idees no vol dilacions, i l'activitat de l'esperit és un deure imminent i ineludible.*

§18. Hem plantejat també la qüestió sobre *on es troba l'autèntica raó del nacionalisme?* Segons Capdevila, la resposta la trobaríem *en la contínua invitació al treball ineludible de la vida en acte, i no en la munió de somnis o incoherències que poden representar Maquiavel i Rousseau*; entre la raó d'estat i l'estat de naturalesa, es troba *la realitat viva de la nació, que nua solidàriament els drets de totes les nacions i serveix, a la vegada, la legítima eclosió individual*. Així, els és propi als pobles, per la seva pròpia constitució i desenvolupament, els principis nacionals, però *sota l'esguard dels principis morals i religiosos*. I aquest punt de vista, que situa la realitat per damunt de qualsevol abstracció, ens du a apel·lar a la necessitat de la *intel·ligència*, en tant que possibilita la difícil conjunció de la *norma* amb l'*acte viu*, per la qual *no cal només l'energia moral, sinó igualment la més fina percepció i valoració dels fets i les idees*. I quan Capdevila ens planteja la necessitat que *cal endinsar-se en les qüestions d'ètica política*, ho fa en vistes al creixement dels moviments ideològics contemporanis fonamentats en el feixisme. Veurem el posicionament de

Capdevila en els articles dedicats a la *Gran Guerra Europea* del 1914. L'aposta per la pau és clara, centrada en la denúncia explícita a les nacions que motiven el bel·licisme en base al domini d'altres nacions.

E. *Hem resseguit la lectura de l'opuscle 'Principis de Teoria política' que Josep Maria Capdevila va escriure i publicar l'any 1927 quan dirigia la revista «La Paraula Cristiana».*

§19. La importància de l'opuscle rau en el fet de convertir-se en el fonament teòric dels editorials, a partir dels quals Capdevila desplegaria poc després l'anàlisi de la realitat social i política a *«El Matí»*. Es tracta d'un escrit de fonamentació filosòfica dels principis de teoria política en què Capdevila intentarà teixir un discurs que pels continguts i forma serà coincident amb el de l'incipient *moviment humanista* d'arrel tomista de principis del segle XX.

Apuntades les dificultats, Capdevila endega l'estudi dels fonaments de la teoria política. El camí a seguir serà el propi de la filosofia, i partirà, com també ho fa en l'estètica, dels principis rectors de la metafísica, *(les coses) tenen una causa final que les guia segons llur mateixa natura, segons la causa formal que duen en llur essència. Aquesta submissió és el principi de l'ètica.* Aquest plantejament porta conseqüències dins els principis polítics. Ara bé, caldrà reconèixer que el camí d'allò polític és el camí de la teoria que acaba per dissoldre's i, indefectiblement, el terme o el punt d'arribada és la praxis política, l'acció. Només l'ètica -la prudència- podrà donar resposta als nous reptes que derivin de l'acció política.

§20. Per a donar resposta a l'origen de la societat, Capdevila parteix de dues formes socials que ens són manifestes: la família i la civilització; *la primera és natural, no inventada per l'home; la segona d'artifici, és obra humana.* I dedueix com la natura humana imposa el principi de civilització: *L'art humana és reclamada per la natura de l'home. La natura*

guia. L'art està al servei de l'home. Hem vist que, per no contradir l'ètica, calia la societat humana, d'aquesta millora mutual en diem bé comú. Fonamenta la seva concepció del bé comú en la doctrina de Sant Tomàs, segons la qual el bé comú immanent no és un bé tancat i conclús en si mateix, sinó que és essencialment obert vers al bé comú transcendent, i essencialment difós i participat en els membres de la societat.

§21. Seguidament, Capdevila s'endinsa en l'anàlisi del concepte de *poder* com a forma pròpia de la civilització per a preservar el *bé comú*. Si la mateixa natura humana imposa el principi de civilització entre els homes, ens caldrà l'estudi dels mecanismes que permetin de preservar-la. Així, Capdevila entendrà el concepte de poder com a instrument d'ordre. Hi ha autoritat social allà on cal que es realitzi per vinculació social un fi essencial de vida (en la família, en l'Estat,...). El que és propi del governant (autoritat) és dirigir o ordenar les operacions dels súbdits vers al bé comú, en el grau en què això sigui necessari. I és això el que justament es verifica en la llei. De la naturalesa del poder social d'ordre, en resulta que aquest és part del dret moral, i l'obediència a l'autoritat legítima és una obligació moral. *Però aquest poder, ...no pot obligar a res que contradigui el dret natural de ningú. I, a més, té els límits en la finalitat que ha de complir. En l'ordre material, ... aquelles coses que la societat mateixa pot acomplir no cal que el poder les intervingui.* Així, amb els límits de la competència de l'Estat està relacionat el principi de *subsidiarietat* en quant principi bàsic de tota competència estatal. El bé comú és ajuda als fins essencials de la vida, tot fonamentant i limitant, alhora, les facultats del poder social de l'ordre. Qui ha de tenir el poder? Capdevila dirà: *el poder espiritual hem vist que no el podia tenir ningú. El poder de l'Església és directament diví. Els seus límits són dins l'esperit.* El poder sobre les coses materials, en canvi, el pot tenir tothom per igualtat constitutiva de la naturalesa humana. *El poder polític el dóna la col·lectivitat. És per servir-la. És obra d'artifici exigida per la natura. És obra de la civilització mateixa, té formes diferents segons els llocs i les èpoques.*

§22. Tot seguit, serà l'estudi del concepte de *lleï*, en tant que eina reguladora del poder i d'eficac assoliment del ideal humà de la justícia. Per sota de la *lleï natural* hi ha la *lleï humana*, obra del legislador humà en la perspectiva del *bé comú*. Capdevila planteja la variabilitat de la lleï humana a partir de la immutabilitat de la lleï natural. La lleï natural és immutable en la seva essència abstracta, en funció de la qual es defineixen els preceptes primaris del dret natural. Però és mutable i diversa en les seves formes concretes, històriques i individuals. La lleï humana és justa en la mesura que obté la seva rectitud de la regla de la raó. I la primera regla de la raó és la lleï natural. L'estudi de la *lleï* connecta amb el *dret*. El dret és l'objecte de la *justícia*; tota lleï verdadera ha de ser justa, i l'Estat realitza el seu fi ètic per mitjà del dret. Capdevila introduirà el concepte de *costum*, en tant que pràctica que té com a finalitat el bé de la societat. És en aquest sentit que podria arribar a prendre el valor de lleï i alhora supplantar fins i tot la norma dictada per la lleï en desús. Arribat a aquest punt, que podria semblar accessori en l'opuscle, és cabdal. Això és, el fet de conferir aquesta força o valor positiu al concepte de *costum* servirà a Capdevila per a, més endavant, donar consistència al discurs sobre l'organització federativa dels pobles.

§23. Sota el títol *l'organització federativa*, desenvoluparà la fonamentació del dret d'autodeterminació dels pobles, i que tractarà més endavant en diferents articles i editorials. Tot el recorregut que ha traçat fins ara trobarà un dels seus ancoratges en aquesta anàlisi. La sobirania estatal no és absoluta. L'autoritat sobirana de l'estat s'estén fins tant no sorgeixin drets naturals o adquirits d'altres. Més enllà dels quals no té l'estat cap dret moralment fundat ni, conseqüentment, pot exigir obediència. *L'organització federativa deriva clarament de la natura de la lleï. És de dret natural. És contra natura: 1er. Que una comunitat en governi una altra que no tingui llurs fins en jerarquia. 2on. Que una comunitat en privi a una altra de tenir el poder que li és propi. L'organització federativa deriva del dret natural de la col·lectivitat a tenir lleï adequades al seu lloc i temps, als seus costums, tradicions o aptituds.*

§24. En els darrers apartats de l'opuscle, Capdevila posa en qüestió el fi propi de l'home i la justícia humana. El fi propi de l'home s'assoliria a través del camí que ens dugués a l'acompliment de la justícia. La justícia suposa el dret, i especialment el dret natural, del que rep sentit i direcció. Però, *la justícia humana no és absoluta. Els somnis que vulguin dur-hi són utòpics. La societat s'equilibra entre el bé i el mal, entre la justícia i la injustícia, en una lluita seguida.*

Capdevila posarà el *dret de propietat* com exemple de la impotència social per a realitzar la justícia absoluta entre els homes. Bàsicament, en aquest punt, es mostra la impossibilitat de la llei civil per a ordenar la distribució justa de la propietat posseïda, en aquest cas, en la denúncia de la injusta distribució en l'excedent dels béns produïts. *Neix el dret civil de propietat. I aleshores també neix el dret d'abusar de les coses posseïdes: el 'jus abutendi', la injustícia del qual veié Proudhon, i la denúncia en els seus primers estudis... ¿Qui haurà de fer justícia, doncs, en la propietat..., si la llei civil no ho pot fer? –És la caritat la qual, diu Sant Tomàs, és de dret natural. Aquell qui capta per necessitat no demana un favor, reclama un dret... Qualsevulla solució legal és insuficient. Amb tot i tantes previsions com vulgueu, la injustícia és inevitable.*

Capdevila clou l'opuscle aproximant-nos a allò que és incompreensible i que defuig el constructe racional de qualsevol teoria. Ens convida a cercar la resposta a la *finalitat de la injustícia humana* en el perdó. Davant l'absurd d'una societat necessàriament injusta, l'única solució és *una difusió de la caritat cristiana que reperi la gran injustícia que els homes no tenen altra manera de reparar(...) qui, per damunt de tota llei civil, ens torni a la bona llei natural.* Conclou en què cal afirmar el valor infinitament superior de la pau entre els homes: *que l'esperit dels millors no labori per la destrucció de l'home injust, sinó pel seu millorament cap a la justícia.* Així, la justícia viu també del perdó, la reconciliació i la compassió.

E. Hem presentat la tasca que s'ha dut a terme de reunió i classificació del fons editorial, i que ens ha permès mostrar els diferents nuclis temàtics que, en certa manera, categoritzen el seu pensament polític i social.

§25. Abans d'endinsar-nos en l'anàlisi del tractament de l'articulat, hem volgut apuntar els trets ideològics que es lligarien al moment fundacional del rotatiu català que Josep Maria Capdevila fundà i dirigí l'any 1929, i fins l'any 1934. El conjunt de factors que van desembocar en el naixement d'«*El Matí*», tenia la voluntat de manifestar una manera d'ésser. Es tractava d'endegar un diari català que es declarés, lluny de qualsevol integrisme, profundament nacionalista, tot reconeixent, no només el fet diferencial català, sinó les conseqüències que d'aquesta realitat se'n poguessin derivar. Hi havia, tanmateix, entre els seus impulsors, una consciència molt clara del moment polític, social i ideològic que s'estava vivint i, alhora, els movia un sentit cristià de la justícia social. El liberalisme econòmic, el capitalisme, el socialisme i la mateixa burgesia de dretes catalana no s'escaparien de la denúncia i crítica del rotatiu, especialment en allò que es desviés del sentit de justícia i que denigrés la mateixa condició de la persona; i, per extensió, la dels pobles. Encara que es desmarqués dels moviments de l'esquerra catalana, es pot afirmar, de la lectura dels seus editorials, la sensibilitat en l'apropament a la realitat obrera i la clara manifestació de compromís amb els moviments socials. Això, s'afegia a la definició de *diari catòlic*, que es justificava pel seu universalisme, i per considerar el mestratge de les encícliques socials de l'Església.

§26. Hem volgut intentar la sistematització, establint una primera classificació dels escrits editorials recollits de l'*Arxiu Capdevila* i, amb especial interès, també de les sèries articulars que publicava el diari en l'apartat la «*Vida del Treball*», on es desplegarien amb més amplitud les tesis en matèria social. Cal dir que bona part dels nuclis teòrics de pensament entorn els quals Capdevila desenvoluparia els seus escrits editorials, són els que hem resseguit en el capítol sobre els *Principis de l'any 1927*. Alhora, hem constatat les paraules de Maurici Serrahima, pel

fet que, si en la lectura de l'*opuscle* de l'any 1927 hi trobàvem, encara que breument, un pensament sistematitzat i ordenat conceptualment; en canvi, en els escrits articulars, el discurs sovint es reduïa al tractament de temàtiques d'acord amb la conjuntura política del moment i que, per la seva mateixa naturalesa, defugien així la sistematització.

En la classificació que es presenta en el capítol d'*Annexos*, *Fragments Articulars*, primerament, s'han agrupat els articles més específics de «*Teoria Política*», en relació a la fonamentació del fet polític. Tot seguit, els articles agrupats sota el nom «*Qüestions socials*», on s'hi apleguen els que fan referència principalment als moviments obrers, a diferents aspectes del sindicalisme i al tractament dels drets socials. En un tercer nucli, intitulat «*Aspectes ideològics*», presentem els escrits que es relacionen amb la recepció de les ideologies imperants amb la finalitat de donar, alhora, respostes des del propi sistema de pensament als fenòmens socials. Tot seguit, recollim els que tracten l'actualitat de la política catalana, espanyola i diferents aspectes de la política internacional - aquests els incloem en l'apartat «*Anàlisi de l'actualitat política*». En relació als nuclis esmentats, també situem els articles que donen importància al fet de l'escriptura -i específicament del periodisme- en relació a la difusió del pensament, i que intituem «*Mitjans d'expressió, periodisme*»; i, finalment, fem esment als articles relatius al paper i el posicionament de l'*Església* en la societat contemporània, i més específicament, el relacionat amb la seva doctrina social.

§27. A partir d'aquí, hem plantejat els *criteris metodològics per a l'estudi dels nuclis articulars* de Josep Maria Capdevila, en base a quatre moments:

- i. Un moment inicial ens ha permès obtenir les freqüències i els accents dels diferents nuclis conceptuals de l'articulat.
- ii. En un segon moment, a l'hora d'abordar el tractament d'un nucli o marc conceptual, anem a la recerca de les fonts d'estudi de fonamentació teòrica que emprà Capdevila.

- iii. Tot seguit, s'aborda l' anàlisi dels escrits del mateix Josep Maria Capdevila, en relació al nucli a desenvolupar.
- iv. I en darrera instància, s'estableixen les correlacions teòriques amb la realitat, a través de la seva observació, descripció i anàlisi.

Aquests moments, els hem exemplificat en el tractament del concepte de *propietat*:

El punt d'arrencada l'hem volgut situar, per la natural influència en l'entorn de Capdevila, en la lectura que es fa sobre el concepte de *propietat* en dues de les encícliques socials, que tot i que espaiades en el temps, foren les més significatives pel ressò i influència que tingueren a l'època. Ens referim a la *Rerum Novarum* de Lleó XIII, del 15 de maig de 1891, i quaranta anys més tard, la *Quadragesimo Anno* de Pius XI. Ens hem fixat en la prevalença que es dóna al concepte de *propietat*, en tant que esdevé l'origen del discurs que endega el tractament de la problemàtica social de l'època.

Tot seguit, amb un incís als escrits de sant Tomàs, hem observat com els *problemes econòmics* seran tractats en el marc de la conducta moral de l'individu, i des de la perspectiva de la teologia moral. La doctrina sobre la *propietat*, plantejada a nivell moral, prendrà un clar contingut polític quan s'afirmarà que la propietat privada dels mitjans de producció és de *dret natural*. Amb aquesta fonamentació, la postura de l'Església serà la de la denúncia als partits i agrupacions que preconitzen la socialització dels mitjans de producció i, alhora, la denúncia es dirigirà també contra aquells qui, mitjançant l'abús o l'acumulació dels béns, neguin d'aquesta manera el dret fonamental de propietat, en tant que aquest ha d'abastar tothom.

En el marc de les tesis de crítica al socialisme i al capitalisme de l'època, ens hem aturat també en la figura de P. J. Proudhon, que cita el mateix Capdevila, en la consideració sobre l'ús i l'abús de la *propietat*, en l'opuscle de l'any 1927. I en un moment posterior, també ens hem referit

a la influència que tingué, dins un sector de la intel·lectualitat catalana de l'època, les tesis socials de G. K. Chesterton, com alternativa als models socials i polítics que preconitzaven el *socialisme*, el *comunisme* o el *capitalisme* del moment. De manera paral·lela al discurs social de les encíclics, es veu en les tesis endegades pel *distributisme*, una possibilitat real on convergir els ideals cristians de justícia social.

Seguidament, hem resseguit els nuclis conceptuals sobre el concepte de *propietat*, a partir dels articles que es publicaren a «*La Paraula Cristiana*» durant els anys en què Capdevila en fou el director. El pensament cristià més proper a Capdevila recollirà també aspectes del rerefons del seu pensament en l'atac a les idees dels juristes i dels economistes del seu temps, que justificaven la *propietat –institució essencial del capitalisme–* presentant-la com el fonament de l'ordre i de prosperitat, dret absolut i sagrat. La seva crítica radical enuncia una crítica del *valor*, del *salari* i de l'*apropiació capitalista*.

Finalment, signifiquem els fets que envoltaren la *Llei de Contractes de Conreu* del febrer de l'any 1934. Com s'articulà el discurs polític de Pau Romeva, en tant que diputat al Parlament català per UDC, amb el rerefons conceptual fins ara traçat.

F. *Ens hem endinsat en el tractament d'alguns dels nuclis articulats abastant aspectes que van de la teoria política a les qüestions socials.*

§28. Dels més de centenar d'articles seleccionats que presentem, que van de la teoria política a les qüestions socials, hem destacat els que desenvoluparà en les diferents sèries articulats: sobre *l'ordre*, sobre *el principi d'autoritat*, sobre *les formes de govern*, sobre les formes de govern lligades a la *sobirania popular* -en la sèrie intitulada *Un aspecte polític del sindicalisme–*,... En consonància amb els moviments obrers europeus, hem fet esment a les sèries d'articles sobre *el sindicalisme cristià d'arrel europea*; de l'any 1931, uns articles sobre *el moviment cooperatiu cristià* a

Bèlgica; de l'any 1932, els dotze articles sobre *els principals fonaments dels sindicats cristians*, publicats a *Vida del Treball*, i la sèrie d'articles sobre el *Congrés Internacional dels Sindicats Cristians*, celebrat a Anvers. S'han apuntat *altres línees editorials*, com la sèrie d'articles sobre *La tolerància*, o els nou articles *sobre els principis de la civilització*, o les sèries en relació a aspectes de *fonamentació de teoria econòmica*, entre tantes d'altres.

§29. Dels 247 articles que hem aplegat en relació a les *qüestions socials*, hem pogut observar que les temàtiques tractades han estat molt diverses. Des de mitjans de l'any 1929 i l'any 1930, diversificarà les temàtiques, però es poden resseguir diferents nuclis d'interès. L'any 1931 i 1932 seran els més prolífics editorialment. Entre la diversitat d'articles, destaquem: el problema de la manca de feina, les vagues obreres, la qüestió dels salaris dels obrers, el feminisme, la deslocalització empresarial, el capitalisme i el socialisme en relació al món obrer, el sindicalisme catòlic, l'explotació infantil, les condicions laborals, o l'emigració, entre d'altres.

En relació a l'estudi de les problemàtiques socials, n'hem resseguit la trajectòria i la intensitat d'estudi, i tal com s'ha comentat, Capdevila tenia molt clar que *l'obsessionant problema de l'hora present, que cap programa polític, per llampant que sigui, no pot empal·lidir, és la qüestió social. Aquesta sí que justament interessa al poble, tots els estaments, fins a la passió, fins a l'angoixa*. Hem ressaltat i recollit els articles més representatius en relació a la visió del moviment sindical, que té els seus orígens en els gremis i la seva extensió natural en el moviment cooperatiu, i que serà, des de la perspectiva del cristianisme social, la que se'ns presenta com a una de les més originals de la seva producció intel·lectual. *La pau social només s'assoleix amb la consciència de què el sindicat obrer té una missió a complir dins la societat professional, dins l'organització de classe, dins l'Estat, i en l'acompliment d'aquesta realitat, se'ns mostrarà com la pau social comporta la pau en la política i entre les nacions*.

G. *Esbossem diferents vectors, en relació als nuclis abans esmentats, que ens ajudaran a completar, en posteriors recerques, la temàtica que hem abordat.*

§1. *En relació al recorregut vital*, com a primer objectiu, caldria completar la transcripció del fons epistolar. D'una banda, les lletres anteriors a l'any 1922, que ens donarien informació dels moments viscuts anteriors al Directori Militar, i que, tanmateix, ens ajudarien a completar els elements de formació del seu pensament de joventut, social i polític. I, d'altra banda, les lletres escrites durant el període d'exili a Amèrica i les del *retorn a casa* a partir de l'any 1965. Aquestes lletres ens donarien la perspectiva de l'anàlisi del temps viscut i les reflexions sobre el període de lluita pels drets socials. Un segon objectiu que es proposa, dins aquest mateix nucli, seria el de completar el fons epistolar de l'actual *Arxiu Capdevila*, amb les lletres que *ens manquen*. Això és, si actualment disposem majoritàriament, en forma d'esborrany, de les lletres que ell enviava als seus interlocutors, trobem a faltar les que Capdevila rebé i que es deurién perdre durant l'exili. Així doncs, la consulta i correlació amb d'altres fons epistolars -Garganta, Alcover, Riba o Serrahima- ens permetria completar i objectivar encara més el que hem vingut anomenant com les semblances del seu pensament, i també la contextualització dels fets històrics lligats al moment vital, a través del diàleg epistolar. A partir d'aquí, es podrà aconseguir traçar un recorregut vital més complert, i establir la gènesi del pensament social i polític a partir de la transmissió del seu pensament més íntim.

§2. *En relació a l'estudi dels fonaments teòrics o de pensament*, caldria l'estudi més detallat de les correlacions que es donen entre els continguts de l'opuscle dels *Principis de Teoria política* i els dels escrits editorials o els articles que va escriure o promoure posteriorment en la seva etapa de director d'*El Matí*, tot seguint remarcant les intencionalitats i els aspectes d'originalitat de l'opuscle. De la mateixa manera, caldria aprofundir en la relació de la redacció de l'opuscle amb el moment històric que es visqué a

Catalunya durant el directori militar de Primo de Rivera. Així doncs, amb aquesta publicació i a través del seu discurs, Capdevila voldria arribar a uns centres d'interès determinats molt lligats a la realitat del moment: el dret natural que justifica l'autodeterminació i l'organització federativa entre els pobles, l'exemplificació en relació al dret de propietat o la ubicació i el paper de servei de l'Església, entre d'altres. Caldrà establir, en relació a l'opuscle, els nexes de fonamentació teòrica de pensament amb els corresponents corrents europeus coetanis.

§3. *En relació a l'estudi del fons articular.* Així com el programa de pensament iniciat per Capdevila a través dels escrits especialitzats en el camp de la crítica literària i del pensament filosòfic s'inicia en el temps a partir de 1920, en aquest treball s'han cercat les constants que neixen de l'ideari social i polític, que es desenvolupen al llarg del recorregut articular, i que es desplega bàsicament entre els anys 1929 i 1934. Cal prosseguir, per la seva importància, l'estudi específic amb profunditat dels diferents nuclis d'interès en base a les categories que han estat presentades al final d'aquest treball. D'aquesta manera, conformar i completar el corpus d'un pensament polític i social en base als criteris metodològics presentats.

Finalment, aquestes vies d'anàlisi ens han de dur a plantejar les analogies corresponents del pensament del nostre autor amb els corrents humanistes que apareixen en el marc del pensament europeu, amb un interès especial per les temàtiques de caire antropològic, polític i social. És per això que, a partir d'aquí, puguem referir la persona de Josep M. Capdevila com a exponent del pensament humanista cristià a Catalunya durant el primer terç del segle XX.

10. ANNEXOS

I. Fragments articulars

- a. Teoria Política***
- b. Qüestions socials***
- c. Aspectes ideològics***
- d. Anàlisi política***
- e. Mitjans d'expressió***
- f. Església i cristianisme***

II. Bibliografia

- a. Bibliografia***
- b. Escrits de Josep Maria Capdevila***

I. Fragments articulars

Introducció

a. Teoria Política

- i. Articles de teoria política –l·listat*
- ii. Fragments articulars*

b. Qüestions socials

- i. Articles sobre qüestions socials –l·listat*
- ii. Fragments articulars*

c. Aspectes ideològics

- i. Articles sobre qüestions ideològiques –l·listat*
- ii. Fragments articulars*

d. Anàlisi política

- i. Articles d'anàlisi política –l·listat*
- ii. Fragments articulars*

e. Mitjans d'expressió

- i. Articles sobre els mitjans d'expressió –l·listat*
- ii. Fragments articulars*

f. Església i cristianisme

- i. Articles sobre Església i cristianisme –l·listat*
- ii. Fragments articulars*

Introducció

Presentem, en aquest capítol, la classificació articular del llegat periodístic de Josep Maria Capdevilà durant la seva etapa periodística a «*El Matí*», i que comprèn els escrits que van de l'any 1929 fins el 1934. La quantitat d'escrits que ens ha arribat, només d'aquesta temàtica, sobrepassa de bon tros el miler. Aquests, els trobem en el recull que aplegà Joan Carreres per a l'*Arxiu* dins un seguit de carpetes numerades que contenen els retalls dels articles que Capdevila escrigué en forma majoritàriament d'editorials o també de sèries articulars.¹ Alhora, entre aquests, hi hem trobat diferents plecs de manuscrits d'articles que es troben dins les carpetes i que estarien a punt de ser publicats.

El conjunt d'articles que presentem voldran seguir, per les temàtiques tractades, els continguts de l'actualitat social que es dona a Europa a finals del primer terç del segle XX i, especialment, els suscitats arran de la crisi econòmica mundial dels anys trenta. Amb els corresponents matisos, el to que donarà Capdevila serà el del pensament social i cristià. Recapitulant, un dels objectius que perseguirà Capdevila a través de la tasca periodística serà la d'anàlisi i observació, i tanmateix, de denúncia de les injustícies lligades a la realitat social de l'època per tal de proposar-ne, quan en fos possible, les vies de resolució. Pensem amb això que al llarg del recorregut editorial i, independentment de les formulacions teòriques, les temàtiques que abordarà es veuran ponderades per la situació política o social del moment, i tal com ell mateix dirà, prenent així els matisos i nous enfocaments que la mateixa realitat suscita.

Partint de les categories genèriques que organitzarien el fons editorial i que n'establirien els principis d'estudi –ens remetem al capítol vuitè d'aquest treball–, es presenta, ara, la classificació de l'articulat en base a una categorització més detallada. Primerament, agruparem els articles més

¹ Vegeu l'apartat bibliogràfic d'aquest treball –cap. 10, II. *Bibliografia*– la classificació cronològica dels articles que Josep Maria Capdevila escrigué a «*El Matí*». Alhora, en relació a l'*Arxiu Capdevila*, us remetem de nou a la nota 5 d'aquest treball.

específics de «*Teoria Política*» en relació a la fonamentació del fet polític. Tot seguit, referim els articles que es relacionen amb el tractament de les «*Qüestions socials*». En un tercer punt, intitulat «*Aspectes ideològics*», presentem els escrits que es relacionen amb la recepció, anàlisi i crítica de les ideologies del moment. Llavors, dins l'«*Anàlisi de l'actualitat política*» ens ubicarem en els escrits en relació als fets lligats a la política catalana, espanyola i internacional del moment. Caldrà que, tot seguit, situem els articles que donen importància al fet de l'escriptura –i específicament del periodisme– en relació a la difusió del pensament dins el nucli dels «*Mitjans d'expressió, periodisme*»; i, finalment, caldrà fer esment als articles relatius al paper i el posicionament de l'*Església* en la societat contemporània, i més específicament, el relacionat amb la seva doctrina social. Després de cada conjunt d'articles, es presenten un seguit de fragments articulars en relació a cada nucli. Respecte la transcripció d'aquests fragments, el seu recull prové dels retalls de diari seleccionats de l'*Arxiu Capdevila* o dels manuscrits que serviren per a la publicació.²

En un primer esquema, mostrem el còmput dels articles revisats i l'evolució en base als nuclis de categorització:

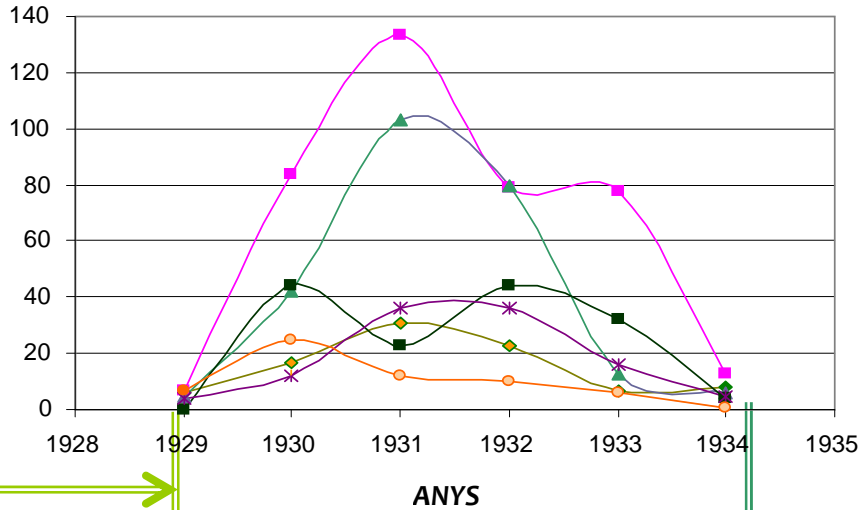
Nuclis:	1929	1930	1931	1932	1933	1934	total
<i>Teoria política</i>	6	17	31	23	7	8	92
<i>Anàlisi política. Anàlisi Política Internacional/Pau</i>	7	84	133	79	78	13	394
<i>Qüestions socials. Moviment obrer. Sindicalisme</i>	5	42	103	80	13	6	249
<i>Aspectes ideològics</i>	-	44	23	44	32	4	147
<i>Església</i>	4	12	36	36	16	5	109
<i>Mitjans d'expressió, periodisme</i>	7	25	12	10	6	1	61
total	29	224	338	272	152	37	1052

* * *

² Observem en diferents retalls editorials de l'Arxiu que, havent-se publicat, contenen correccions fetes a mà pel mateix Capdevila, sobre el retall de l'article per a corregir-ne les errades o, fins i tot, amb comentaris per a esclarir-ne el contingut.

EVOLUCIÓ TEMÀTICA DELS ESCRITS EDITORIALS

ARTICLES

Principals mitjans on publica:

- Vida Olotina (1915-1919)
- La Comarca. Olot (1918-1921)
- La Veu de Catalunya (1919-1928)
- El Fígaro (1920)
- La Publicitat (1920-1938)
- La Paraula Cristiana (1927-1929)
- Revista de Catalunya (1938)

El Matí: Del 24-V-1929 fins el 24-IV-1934

TARRAGONA (1934-38): DOCÈNCIA

BARCELONA (1938-39): I. Lletres Catalanes

COLÒMBIA (1939-65) DOCÈNCIA

BANYOLES (1972): DOCÈNCIA

Principals mitjans on publica:

- Serra d'Or (1961-1972)
- Pont Blau. Ciutat de Mèxic (1962-1963)
- Revista de Palafrugell (1966-1971)

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
tp_1	man	Gener 1920	La pitjor anarquia	Principi d'autoritat; anarquia;
tp_2	man	Gener 1925	Una conferència	Ordre social;
tp_3	man	Gener 1931	Temes socials	Notes manuscrites sobre teoria social; sociologia;
tp_4	El Matí	18/07/1929	La petita propietat	Sobre l'origen del dret de propietat;
tp_5	man	19/07/1929	Una justificació	Sobre el dret a la propietat i la gran propietat; sobre el dret de successió;
tp_6	El Matí	21/07/1929	Hipòtesis en Política	Política i conflictivitat social;
tp_7	El Matí	24/07/1929	El retorn a la masia	Sobre la propietat i la pagesia;
tp_8	El Matí	17/08/2029	Potser cal insistir	Teoria de la propietat; caritat; sant Tomàs;
tp_9	man	27/09/1929	Com intervindrem?	Orientació política; compromís polític;
tp_10	man	01/01/1930	Per l'ordre	Notes manuscrites sobre el concepte d'ordre;
tp_11	El Matí	18/02/1930	Entorn de Balms	Balms; fonaments en teoria política; sobre l'article del p. Miquel d'Esplugues;
tp_12	El Matí	22/02/1930	EL més gran enemic de l'autoritat	principi d'autoritat; les relacions entre l'autoritat i el poder;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
tp_13	El Matí	11/03/1930	La crisi dels dos règims I	Sobre l'actual desorientació política; el Directori i les noves formes de govern; la crisi dels parlaments democràtics;
tp_14	El Matí	13/03/1930	La crisi dels dos règims II	Rousseau i el Romanticisme; Lleó XIII; Cambó; democràcia i parlamentarisme;
tp_15	El Matí	14/03/1930	La crisi dels dos règims III	Article absent;
tp_16	El Matí	15/03/1930	La crisi dels dos règims IV	Sobre la insinceritat política; les formes de govern de principis de segle;
tp_17	El Matí	16/03/1930	La crisi dels dos règims V	Sobre la realitat social del món; crisi política i crisi social;
tp_18	El Matí	20/03/1930	La crisi dels dos règims i VI	Sobre la variabilitat de les formes de govern; principis de teoria política i principis ètics; catolicisme; sufragi universal;
tp_19	El Matí	29/03/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat I	Principi d'autoritat; ètica i fonamentació de la política; autoritat i igualtat; Lleó XIII;
tp_20	El Matí	30/03/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat II	Sobre l'autoritat, la igualtat i l'home social; societat i perfecció humana;
tp_21	El Matí	04/04/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat III	La diferència com origen i harmonia de la societat; sobre el principi d'igualtat;
tp_22	El Matí	06/04/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat IV	L'autoritat en el poble civilitzat; la relativitat de l'autoritat civil;
tp_23	El Matí	10/04/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat i V	Sufragi; sobirania; Rousseau; sobre la quantitat igualitària i la qualitat diferenciadora;
tp_24	El Matí	26/10/1930	La reialesa	Teoria política; harmonia social, cristianisme i ordre social;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
tp_25	El Matí	29/10/1930	Polítics i tècnics	Teoria política; progrés, tècnica i política;
tp_26	El Matí	03/02/1931	De primer, l'esperit	Formació de l'home polític; tècnica i política;
tp_27	El Matí	08/02/1931	Manuscrit-temes socials	Notes i esborranys sobre teoria política;
tp_28	El Matí	15/03/1931	L'error de l'economia liberal	Economia liberal; crisi i excés producció;
tp_29	El Matí	07/06/1931	La tolerància 1	Sobre el concepte tolerància;
tp_30	El Matí	11/06/1931	La tolerància 2	Sobre el concepte tolerància; la moral pública;
tp_31	El Matí	28/06/1931	Dos règims en crisi	Sobre l'ordre; revolució i política;
tp_32	El Matí	09/07/1931	Volem que el poble governi	De l'autonomia política; els sindicats en el govern;
tp_33	El Matí	10/07/1931	¿Només el Poder sobirà i l'individual?	Crisi política; el govern pel major nombre d'individus;
tp_34	El Matí	15/07/1931	¿Per què Madrid és socialista?	Teoria política; socialisme; catolicisme;
tp_35	El Matí	21/07/1931	Contra el vell uniformisme	El sufragi universal; lluita de classes;
tp_37	VdT	25/08/1931	Els principis de la civilització. La lliçó al carrer	Sobre la civilització; les necessitats primeres;
tp_38	VdT	26/08/1931	Els principis de la civilització. Dos mòbils	Sobre la civilització; l'instint; l'home social;
tp_39	VdT	27/08/1931	Els principis de la civilització. El vestir	Raó i instint; Sant Agustí; el vestir; dignitat obrera;
tp_40	VdT	28/08/1931	Els principis de la civilització. La casa	Sobre la civilització; la casa; la dignitat i l'economia obrera

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
tp_41	VdT	29/08/1931	Els principis de la civilització. El treball	Sobre la civilització; el treball;
tp_42	VdT	02/09/1931	Els principis de la civilització. El repòs	Sobre la civilització; el repòs;
tp_43	El Matí	02/09/1931	El compliment de la llei	La llei; l'autoritat;
tp_44	VdT	03/09/1931	Els principis de la civilització. Els oficis	Sobre la civilització; l'ofici i l'autoritat;
tp_45	VdT	06/09/1931	Els principis de la civilització. L'autoritat de l'ofici	Sobre la civilització; especialisme; Adam Smith;
tp_46	VdT	10/09/1931	Els principis de la civilització. L'autoritat pública	Sobre la civilització; servei i autoritat pública;
tp_47	El Matí	07/10/1931	Un aspecte polític del sindicalisme I	Govern; poble; democràcia; tècnica;
tp_48	El Matí	08/10/1931	La base de l'individualisme econòmic	Liberalisme econòmic; atur;
tp_49	El Matí	09/10/1931	Un aspecte polític del sindicalisme II	Justícia i democràcia; crisi de la democràcia; F. De los Ríos;
tp_50	El Matí	13/10/1931	Un aspecte polític del sindicalisme III	Crisi democràcia; burocràcia; socialisme;
tp_51	El Matí	15/10/1931	Un aspecte polític del sindicalisme IV	Govern i sindicalisme;
tp_52	El Matí	18/10/1931	Dues paraules a "La Veu de Catalunya"	Socialisme; lluita de classes;
tp_53	El Matí	08/11/1931	L'herència del liberalisme	Liberalisme econòmic; ètica i govern;
tp_54	El Matí	18/11/1931	Un fals concepte de la civilització	Principis civilització; luxe; capitalisme;
tp_55	Vdt	18/12/1931	La intervenció econòmica amagada	Economia liberal; democràcia i treball;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
tp_56	man	01/01/1932	Principis de Teoria Política	Apunts manuscrits per a preparar editorials sobre teoria política;
tp_57	VdT	17/01/1932	Un curs d' "Acció Popular"	Sobre la veritat; ideologia; sociologia cristiana; Acció Popular; FJC;
tp_58	VdT	23/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme I	Sindicalisme; igualtat i diversitat; Rousseau;
tp_59	VdT	24/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme II	Sindicalisme; principi d'igualtat; principi d'autoritat;
tp_60	VdT	28/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme III	Principi d'igualtat; anarquia; llei;
tp_61	VdT	29/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme IV	Anarquia; Kropotkín; ètica i voluntat; sindicalisme; Maragall;
tp_62	VdT	30/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme V	Anarquia; autoritat; vocació; principis de la democràcia;
tp_63	VdT	31/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme VI	Anarquia; govern; autoritat; llei;
tp_64	VdT	03/02/1932	El principi igualitari i el sindicalisme VII	Individualisme econòmic; Lleó XIII; sindicalisme catòlic; ètica;
tp_65	VdT	06/02/1932	El principi igualitari i el sindicalisme VIII	Democràcia; economia liberal i problemàtica social; gremis;
tp_66	VdT	07/02/1932	El principi igualitari i el sindicalisme IX	Anarquia; desigualtat; ètica i voluntat; J. Maistre; sindicalisme;
tp_67	VdT	08/02/1932	El principi igualitari i el sindicalisme X	Anarquia; llei; humanitarisme; lluita personal;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
tp_68	VdT	9/02/1932	Dues notes	J. Maistre; propietat; justícia i dret; lluita personal;
tp_69	VdT	19/03/1932	Una lliçó de Carles Gide	Carles Gide; cristianisme i liberalisme; cristianisme social;
tp_70	El Matí	20/03/1932	El fracàs del socialisme. Els socialistes han adoptat els mètodes del capitalisme.	Fracàs del socialisme; tirania de l'Estat; règim capitalista;
tp_71	El Matí	22/03/1932	El fracàs del socialisme. Cal enfonsar la seva causa: el liberalisme econòmic-	Capitalisme liberal; opressió del capitalisme; principi de lliure concurrència; densa obrera; comunisme;
tp_72	VdT	05/07/1932	L'economia lliure	Ètica; liberalisme econòmic;
tp_73	VdT	06/07/1932	L'economia hedonística	Ètica; liberalisme econòmic;
tp_74	VdT	08/07/1932	¿El món econòmic, sota el liberalisme econòmic, era ben lliure?	Ètica; liberalisme econòmic;
tp_75	VdT	12/07/1932	L'"home econòmic" del liberalisme és una convenció.	Ètica; liberalisme; l'"home econòmic"; Marshall;
tp_76	VdT	14/07/1932	Temps d'esterilitat	Ètica; liberalisme econòmic; natalitat;
tp_77	VdT	26/07/1932	Els tres períodes de l'economia soviètica.1	Sovietisme; economia;
tp_78	VdT	27/07/1932	Els tres períodes de l'economia soviètica.2	Bolxevisme;"Nep"; pla quinquennal;
tp_79	El Matí	24/12/1932	La propietat privada	Universalització del dret a la propietat;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
tp_80	El Matí	13/01/1933	<i>L'anarquia</i>	<i>Anarquia i autoritat;</i>
tp_81	El Matí	20/01/1933	<i>La llibertat de propaganda</i>	<i>Límits a la llibertat de propaganda;</i>
tp_82	El Matí	27/01/1933	<i>Llibertat i Economia</i>	<i>Maquiavel; economia liberal; riquesa; economia i natura;</i>

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
tp_83	El Matí	10/02/1933	<i>Definint el treball</i>	<i>Treball i joc; treball i fatiga; treball i intercanvi;</i>
tp_84	El Matí	29/03/1933	<i>Entre el socialisme i la dictadura</i>	<i>Rousseau; socialisme; dictadures;</i>

a. Teoria Política

ii. Fragments articulars

NÚMERO	PUBLICACIÓ O MANUSCRIT (man)	DATA	TÍTOL	ÍTEMS
FRAGMENTS				

tp_4	El Matí	18/07/1929	La petita propietat	Sobre l'origen del dret de propietat;
<p>“Dintre de la vaguetat del món polític s’agiten confusament els problemes de la propietat. Fins a les nostres lleis, a desgrat de la forma d’endarrerides que justificadament puguin tenir, hi ha coses contínuament que denuncien aquella inquietud. Si no hi hagués una gran apatia mental, s’estudiaria com mai la raó i l’origen del dret de propietat privada per no perdre, entre les vagues tendències polítiques, una noció justa dels seus límits.</p> <p>Hi ha autors que veuen en el treball l’origen del dret de propietat privada, i altres que el veuen principalment en les necessitats humanes que hem de satisfer. Pels primers, aquell que llaura un camp que no era de ningú ja hi adquireix un cert dret pel fet d’haver-hi posat algun treball. I pels segons, aquell llaurador té el dret al pa que tregui d’aquell camp, per la necessitat que té de viure.</p> <p>Podem observar així que tant si admetem un principi o un altre, ben mirat només resta justificada la propietat petita; perquè el treball que pugui fer un home en la seva vida sempre és poc, i les necessitats veritables d’un home per viure sempre són molt limitades. Tot allò, doncs, que afavoreixi la divisió de la propietat s’acostarà més al principi que justifica aquell dret. I tot el que sigui acumular riqueses s’allunya d’aquell dret. Fins sembla com si la gent en tingués algun pressentiment quan troba injusta l’acumulació de riquesa.</p> <p>Les lleis d’avui ¿afavoreixen la divisió de la propietat o la seva acumulació en poques mans? Només direm que moltes vegades, quan sembli que es gravi la propietat amb impostos excessius, la llei no fa sinó afavorir l’acumulació més monstruosa. I potser més que no gravar la propietat, el que caldria fer és tornar fàcil el seu repartiment entre el major nombre de famílies.”</p>				

tp_5	man	19/07/1929	Una justificació	Sobre el dret a la propietat; la gran propietat; el dret de successió;
<p>“Encara que, com dèiem ahir, la gran propietat, l’acumulació de la riquesa, no tingui en els principis filosòfics cap mena de justificació, en té una d’ordre religiós, ben avinguda, naturalment, amb la raó més estricta i amb el seny més hàbil.</p> <p>La gran propietat cristianament no té justificació sinó quan el propietari no se’n considera, i no és creu més que un administrador (o, més exacte, un distribuïdor) de la riquesa entre els pobres. El gran propietari no seria, així, més que un petit propietari i un gran administrador.</p> <p>I d’aquesta manera podem veure justificades algunes formes d’adquisició de la riquesa com, per exemple, l’herència que racionalment no es justificarien. Si no ens atenim a aquests principis, ens hem d’acollir, si volem defensar la propietat privada, als principis d’ordre públic, no solament discutibles, sinó que és difícil que convencin els que n’han de patir: convencen fàcilment els rics, però pels pobres semblen irrisoris.”</p>				

tp_7	El Matí	24/07/1929	El retorn a la masia	Sobre la petita propietat i la pagesia;
<p>“Una de les causes de la caiguda de les velles masies o almenys llur abandó, no hi ha dubte que fou el desenfeinament dels propietaris que hi vivien. (...) Ara alguns pagesos, enriquits els anys de la guerra, són propietaris de la terra que cultiven. Però hi ha alguna cosa que és un perill per aquest envigoriment de la pagesia, per aquesta mena de retorn a la pagesia antiga: és el gran capital que té poder per a fer-se seva aquesta propietat menuda que, per resistent que sigui davant d’aquell, serà tan feble! Per defensar la petita propietat rústica, aquesta pagesia rústica i arrelada a la gleba, és ben insuficient. Potser l’ajudarien a evitar els latifundis els petits propietaris allunyats de les hisendes si hi tornaven a viure. (...)”</p>				

tp_8	El Matí	17/08/1929	Potser cal insistir	Sobre la propietat; la caritat; sant Tomàs, Jaume Balmes;
<p>“(…) Doncs, si un dia parlava confiadament del dret de propietat em podia esperar el retret de dir només coses ben conegudes. El que verament m’ha sorprès és que les doctrines exposades fossin tingudes per meves i rebatudes amb violència; el que m’ha sorprès ben desagradablement és que fossin ignorats en tanta manera els autors que jo seguia.</p>				

No parlaré, doncs, més de mi, que no val la pena ni té cap interès públic, i tornaré a exposar la doctrina de l'origen del dret de propietat, més extensament que l'altre dia i fins, si puc, més clarament.
 Deia l'altre dia, que uns veien en el treball l'origen del dret de propietat privada, i els altres el veien en les mateixes necessitats humanes. Dels primers és Jaume Balmes, dels segons és Sant Tomàs.
 Deixarem ara les teories de Balmes, dolent-nos que no siguin més estudiades. I parlarem de la teoria tomista (...)"

tp_9	man	27/09/1929	Com intervindrem?	Orientació política i compromís polític;
"Serà discutible la forma en què hem d'intervenir en la vida d'avui, però no hem de dubtar un moment de la conveniència d'intervenir-hi. (...) ¿Com farem valer els nostres principis perquè esdevinguin uns fets de la nostra vida i no siguin només que paraules o conceptes? ¿Com els farem viure dins la vida del dia, és a dir, no en la vida privada solament, sinó en la vida pública? (...)"				

tp_10	man	01/01/1930	Per l'ordre	Notes manuscrites sobre concepte d'ordre per a ser publicades;
"La primera condició de l'ordre és que cada ú estigui al seu lloc, i que per això, que tothom faci aquelles coses que entén i sap fer i no vulgui fer la feina que ignora, del veí (...)"				

tp_12	El Matí	22/02/1930	EL més gran enemic de l'autoritat	Govern i principi d'autoritat; relacions entre autoritat i poder;
"Els que desitgen veure llur país ben regit, voldrien veure-hi l'autoritat enrobustida i prestigiosa; i tant és així que molts arriben a confondre autoritat i pàtria, el govern i el país (...)"				

tp_13	El Matí	11/03/1930	La crisi dels dos règims I	Sobre l'actual desorientació política; el Directori i les noves formes de govern; la crisi dels parlaments democràtics;
"Els moments d'ara són d'una completa desorientació política; ningú no sap què espera, ningú no sap bé què voldria ni desitja. I per això sentim en l'ambient polític una insinceritat angoixosa. La gent voldria tenir il·lusió en algun canvi, en alguna nova forma de règim, voldria tenir alguna esperança viva, i no la té (...)"				

tp_19	El Matí	29/03/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat I	Principi d'autoritat; ètica i fonamentació de la política; autoritat i igualtat; Rousseau com a deformatador de l'autoritat; Lleó XIII;
<p>"Benvolgut amic.</p> <p>Us escric sobre aquests temes de teoria política perquè, amb aquesta aire de correspondència privada, el meu pensament no escandalitzi ningú i es vegi que no vull fer més que complir el meu deure de parlar una mica d'uns temes excessivament negligits i dir-vos-en els resultats a mitja veu (...)</p> <p>Un d'aquests temes, de què us vola escriure avui, conté la meitat de l'ètica i el fonament de la política. Volia parlar-vos, doncs, del principi d'autoritat (...), avui, sostenir, defensar i explicar el sentit vertader del principi d'autoritat és causar gairebé una molèstia pública (...) I es comprèn. Els deformatadors del veritable principi d'autoritat han sabut escarnir la veu de la sirena. A la vegada que ens deien que tots governariem, ens afavorien la peresa de no complir ni amb la part de govern que teniu encomanada. Rousseau, (que és) el màxim deformatador de l'autoritat (...). Igualment amb la cançó de la igualtat entre homes, i dient que tots governariem amb l'instrument del sufragi universal, ens treia el veritable govern que exercíem i hauríem d'exercir des del poble o la comarca, dins el gremi i dins la família. (...) I les diferències entre ciutadans, sense les quals ni la societat existiria ni tindria raó d'existir, són negades; (...) Doncs bé, jo voldria dir en veu baixa, si no és possible d'altra manera, que si prescindim de les diferències naturals home a home, l'autoritat és insostenible."</p>				

tp_20	El Matí	30/03/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat II	Sobre l'autoritat, la igualtat i l'home social; societat i perfecció humana;
<p>"Benvolgut amic (...) Si el principi d'autoritat deriva de les diferències entre els ciutadans –em dieu- un ciutadà que les desconegui sembla que no és el més avinent perquè l'autoritat li sigui admesa i sostinguda. Però el que us caldria provar de seguida és com l'autoritat deriva d'aquelles diferències, i a més, que aquestes són justes i útils i, per tant, no sols existeixen sinó que s'han de mantenir en bona política"(...) La prova no és difícil(...) Que les diferències existeixen de fet es prova només mirant al carrer (...) Alguns em diran que, de fet, els ciutadans es diferencien, i que el progrés social està justament en minvar les diferències i tendir de més en més a la igualtat; i que les diferències no denuncien sinó un viure social imperfecte(...) Com us deia abans d'ahir, del partit que ara prenguem ha de dependre</p>				

la meitat de la moral que hem de seguir(...) Caldria, doncs, partir d'un punt segur; partir fins on puguem d'experiències innegables(...)¿Creieu que l'home ha d'esdevenir de més en més perfecte mentre viu, o que ja neix perfecte? (...) Quina pregunta de fer (...). ja sabem que els ciutadans no neixen amb veu i vot. Neixen infants(...) em podrieu fer una pregunta més seriosa? (...) si l'home naturalment és perfectible i si la societat és per ell un mitjà de perfecció, la societat és aleshores natural a l'home, no és un artifici, un pacte merament convencional. I que les diferències entre es homes fan de la societat un mitjà de perfecció per ells, i que de les mateixes diferències neix el principi d'autoritat, em sembla poder provar-ho amb arguments sòlids i claríssims (...)"

tp_21	El Matí	04/04/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat III	La diferència com origen de la societat; la societat com a harmonia de les diferències; sobre el principi d'igualtat;
-------	---------	------------	--	---

"Benvolgut amic (...) Després d'algun dia de no escriure-us, podieu pensar que no sabia que respondre. Us semblen evidents les diferències d'home a home, i les diferències socials que se'n deriven; però us inclineu a creure que la política hauria justament de minvar-les(...)veig que la paraula "igualtat" us encisa(...) ¿Com ho faré per rompre aquest encís, i fer que la raó prevalgui? (...) I a mi només sentir parlar d'igualtat em sembla que vingui la vaguedat i la boira(...) Però no vull apartar-me de la línia de raonament que fins ara havíem seguit; i més si m'accepteu, com feu, les diferències entre els homes(...) Ara només discrepem en què us imagineu que l'individu i la societat seran millors i més perfectes si tots els ciutadans s'anivellen, si tots s'igualen. A mi em sembla tot el contrari(...) Partim de l'home real(...) l'home és l'animal que necessita més llargament dels pares (...)¿No us sembla, doncs, que l'home ja neix naturalment sociable, ell que necessita més temps del pare i la mare, de la societat primera? L'home comença de ser sociable com és naturalment alimentable; perquè sense aliment, com sense la societat, moriria(...) Tornem a l'infantó(...) la societat entera ha tingut sobre aquell infant una mena de cura paternal; el pare ha pogut més perfectament complir els seus deures vers els fills, gràcies a la societat que els hi facilitava i ampliava(...) L'home necessita la societat(...)i per això diem que és social per natura; i aquesta societat li és útil –pensem-ho bé- no per una suma de serveis homogenis, sinó per la diversitat de servei que li pot oferir. I és meravellós –i alhora lògic- que aquesta diversitat també sigui profundament natural. (...) Els homes tenen per naturalesa diverses aptituds i vocacions(...) Així, l'home és social per exigències de la seva naturalesa; les quals les pot satisfer en la societat(...)I ara digueu-me si, tot i mantenint la llibertat humana, gosariem parlar de pacte merament convencional per explicar una societat, una civilització que la naturalesa imposa i facilita? (...) Doncs bé, digueu-me també si la societat també no neix de les diferències humanes, i si tot el bé que ens porta no prové precisament d'aquelles diferències(...) I digueu-me si somniar en la igualtat no es desconèixer la societat o desitjar abolir-la. El concepte d'igualtat no ens ha sortit mai, pensant en els orígens i fonaments socials; el de diversitat i diferències sempre(...) I ara, ben entès que la societat és una harmonia de diferències, ens serà fàcil deduir el principi d'una autoritat imposada i derivada d'aquelles mateixes diferències(...)"

tp_22	El Matí	06/04/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat IV	L'autoritat en el poble civilitzat; relativitat de l'autoritat civil;
-------	---------	------------	---	---

"Benvolgut amic (...) Fins ara hem trobat la societat humana només fonamentada en les diferències naturals dels homes, i hem vist com una art que fomenti i doni relleu a aquelles diferències -l'art del fuster, del terrisser- ajuda la naturalesa (...). Rousseau que és el fautor de les modernes democràcies, invoca sempre la naturalesa, l'home primitiu; els oposa a la civilització; i, de fet aquesta s'adiu veritablement a la natura (...) enlloc de tenir una intel·ligència dura, lògica, i un cor efusiu; tingué un cap efusiu i un cor endurit (...). Les democràcies sortides de les seves doctrines, se li assemblen. Mentre anul·larien l'home concret, és a dir, el flequer i el fuster, s'il·lusionen pel poble imaginari, inexistent (...). En aquella primera societat familiar, ja veïem l'autoritat paterna com a cosa natural, i la veïem estendre's societat endins; aquells que la servien, que li servien pa o terrissa, tenien també autoritat dins llur ofici i obrador. I si totes aquestes diverses autoritats primàries ha d'haver-hi qui les assegurui, i, per això, les ordeni dins la ciutat, ha de fer-ho també qui en sàpiga: qui redacti les lleis, ha de saber-ne,(...) I així un poble és més civilitzat com més ciutadans hi ha que tinguin autoritat: cada u a la seva, però que en tingui el major nombre. En una civilització avançada, no hi trobem precisament molta llibertat, és a dir l'autoritat afeblida i reduïda; sinó, al contrari, molta autoritat repartida i ben forta(...) Ja sé que m'heu d'objectar que així aniríem a un excés de tècnica especialitzada. No, no, de cap manera. No ens hem de moure del primer exemple que preniem (...). L'autoritat civil en un poble verament ben ordenat, és sempre reconegudament relativa. Només l'autoritat de Déu és absoluta –i la que neix del sufragi universal hi aspira. Si jo no entenia absolutament gens de fusteria ni absolutament gens de justícia i lleis, seria estúpid que escollís una taula i seria absurd que comprengué el tribunal.- El ciutadà perfecte sap bé el seu ofici, i també sap una mica de tots els altres(...) observeu que aquesta coneixença general de tots els oficis no es pot tenir bé si cada u no coneix i fa bé el propi(...). Ara escriviu-me, i traieu-ne conseqüències d'aquests principis. Hem vist l'autoritat d'on deriva. Escriviu-me, que us escriuré de seguida les possibles objeccions. I m'agradarà insistir."

tp_23	El Matí	10/04/1930	Lletra sobre el principi d'autoritat i V	Sobre el sufragi i la sobirania; Rousseau i el pacte social; sobre la quantitat igualitària i la qualitat diferenciadora;
<p>“Benvolgut amic (...) Em creia que havíeu avançat més i que no em podíeu venir amb el que em dieu. Més tot pensant-hi m'he adonat que cal respondre-hi detingudament (...) ¿Com us en sortireu, em veniu a dir, partint d'aquesta graduació matisada de l'autoritat i la sobirania, per assenyalar el vot numèric que cada u ha de tenir? L'un com a fuster tindrà dos vots i l'altre com a juriconsult en tindrà cinc? Qui repartiria els vots amb justícia segons els graus de competència de cada ciutadà? És l'objecció que molts em posarien. La dificultat és tota ella imbuïda dels principis de Rousseau. ¿No heu vist que fent derivar l'autoritat de les mateixes diferències entre els homes, aquesta mania quantitativa de vots s'esvania, i llavors calia atènyer-se preferentment a l'aspecte qualitatiu dels ciutadans? Qui us parlava de nombres i sufragis? Fins ara em sembla que només havíem parlat de distinció i diferències qualitatives; havíem parlat de les diferències entre un que sigui pare de família i un que sigui només un fill, d'un que sigui un infant o d'un que sigui gran, d'un que sigui terrisser o d'un que sigui metge. Aquestes qualitats diferencien; els nombres, al contrari, són igualitaris. Si l'autoritat com hem vist, deriva de les diferències, ¿per què penseu, si no, per pura influència de Rousseau, en el nombre de sufragis?.</p> <p>Diem que hem d'enfortir l'autoritat del pare de família, com a tal. Aleshores, no li donarem cinc vots ni cinquanta, sinó que li donarem els drets que naturalment aquella autoritat comporta: el dret, per exemple, sobre la forma d'educació i ensenyament dels fills. Si li donem a ell sol cinquanta vots i conferim a l'Estat la tria en l'Educació dels fills, ens semblarà que l'autoritat paterna queda desfeta i trepitjada.(...) L'autoritat que no governa ella mateixa no és autoritat. Rousseau tenia raó de dir que, un cop admès el pacte com a font de sobirania, calia que l'individu s'anul·lés davant del voler general manifestat per sufragi. En admetre el pacte social, diu Rousseau, l'individu natural s'anul·la, i neix una persona col·lectiva que el governa completament. Doncs, nosaltres, al contrari, no admetem que la persona normal s'anul·li, sinó que es formi de més en més, i tingui la seva autoritat distintiva segons les seves diferències individuals. Que el pare tingui autoritat com a pare reconeguda per la llei, dins la família; i si alhora té un taller, tingui a més, autoritat, en el seu gremi, pel seu ofici; i si alhora és propietari, no li manqui una autoritat diferent d'aquelles com a propietari. I totes aquestes diferències no són quantitatives, que això seria com valorar en moneda una simfonia, sinó qualitatives. (...) La civilització, la veritable cultura, és tota ella formada d'elements qualitatius, irreductibles a la quantitat. No solament una pintura de Rafael, o les pedres d'or envellides d'un monument llatí de Tarragona, sinó tot el nostre pensament i la nostra sensibilitat més profunda, són imbuïts de cultura, i són purament qualitatius. El nostre pensament està sensiblement amarat de jerarquies, de distincions que no tenen res de numèric. Valorem una llei, una norma moral com un vers de Virgili: la pensem en la seva qualitat de norma o de llei, que ha d'imbuir la conducta en tal o tal ocasió, com pensem el vers de Virgili en la seva qualitat de poesia. I no podem prendre una mitja cana i aplicar-la a la norma moral i després a la poesia, a veure quina allarga més.</p> <p>Doncs bé, el sufragi és aquesta mida ridícula. És la desfeta de les valors qualitatives, que vol dir desfeta de la intel·ligència que les hauria de veure en les coses tal com són. La barbàrie moderna es posa amb aquesta mida numèrica a valorar les normes morals i civils que han de regir els pobles.</p> <p>¿No pot haver-hi una organització política que respongui a les diferències naturals dels homes, i que els reparteixi l'autoritat de manera que cada u tingui aquella que li correspongui? ¿I no veieu també en la crisi de la democràcia i els parlaments, que aquestes formes polítiques fundades exclusivament en els nombres són inadaptables? ¿No veieu que sota aquella igualtat dels ciutadans, suposada, batejava i protestava la varietat de professions i de necessitats socials insatisfetes, sense veu pública, sense l'autoritat que els corresponia, i que es manifestaven revolucionàriament a tot el món en les lluites de classe i el sindicalisme, a fora i contra de la política dels parlaments democràtics?</p> <p>Aquests temes són tal vegades de massa interès, per prendre'n a penes la flor, en unes lletres ràpides. Sigui com sigui, no us molestaré allargant massa aquesta correspondència. Mes abans hauríem de parlar de la democràcia cristiana.”</p>				

tp_37	VdT	25/08/1931	Els principis de la civilització. La lliçó al carrer	Sobre la civilització; les necessitats primeres;
<p>“Sempre en començar un curs de filosofia tenia el costum de mirar enfora, al país, al carrer, vers la gent per acollir-ne la lliçó primera. Si la filosofia ens ha d'explicar la vida, em feia estrany de començar-la tancant la finestra i separant-nos de la vida que tenim entorn. Avui també, en voler esbrinar els principis de la civilització, és de bon sentit mirar un moment el carrer, que tal vegada ens digui alguna cosa. (...) Destriem els conceptes de la visió confusa. (...) Diríeu que els mòbils de tota aquella gent civilitzada eren, en suma, poder menjar, vestir, tenir vivenda on soplujar una família nada de l'amor, i tenir un ofici que la sustenti. Recollits aquests conceptes ja tenim matèria de meditació per altre dia. Per a demà, si Déu vol.”</p>				

tp_38	VdT	26/08/1931	Els principis de la civilització. Dos mòbils	Sobre la civilització; l'instint; l'home social;
<p>“(…) Aquests mòbils (l'aliment i la família) no són d'artifici, són de natura. Aquesta impulsa l'home de la ciutat i l'home de les selves. Tenen un mateix instint. En què es diferencien? Però aquí vull aturar-m'hi un moment. Un moment, perquè com sabeu, alguns han dit que la cultura no s'adeia a l'home i era un mer artifici que el desviava de la seva natura i el corrompia. Ho deia Rousseau (...) No ens hem de moure de l'instint, no ens hem d'allunyar gens de la natura per a descobrir dues lleis en lluita dins l'home. Mes no ens aturem massa d'hora en l'anàlisi. Prosseguim instint endins, per si podem descobrir el motiu íntim d'aquella mena de contradicció, que alhora que ens fa considerar l'instin com a sagrat, ens obliga a què el velem púdicament.”</p>				
tp_39	VdT	27/08/1931	Els principis de la civilització. El vestir	Sobre la civilització; la dignitat; la raó; l'instint; sant Agustí, el vestir; la dignitat i l'economia obrera
<p>“(…) La raó d'aquesta dobleta interna de l'esperit explica moltes coses. La dóna sant Agustí (...) L'home sent d'instint la dignitat de la seva natura intel·lectual, i tot allò que en ell s'insubordina a la raó l'avergonyeix. I veus ací que l'instint generatiu no se sotmet a la raó, va per les seva, independent del franc voler de l'home. L'home pot dominar els propis actes, no domina l'impuls instintiu. Pot resistir-hi, però, el sent. En el seu propi cos té viva aquesta rebeldia. La dignitat de l'home és la raó, mes els seus mateixos membres en són independents. I això l'avergonyeix, i per aquesta vergonya cobreix el seu cos amb el vestir. (...) Aquesta verecúndia s'és estesa a través de tots els pobles. Calia una pura salvatgeria perquè no fos sentida. I solament els cínics, amb llurs seguidors diferents de totes les èpoques, han pretès esvanir-la dels homes. El vestir, doncs, no és pas un luxe. El concepte de luxe porta en sí mateix el de cosa inútil o supèrflua. El vestit ve d'un instint natural de verecúndia que ens hi inclina. És la raó mateixa que vela delicadament la rebeldia de l'instint (...) Dins l'economia obrera ha d'haver-hi aquesta necessitat satisfeta amb pulcritud i plenament, amb consciència de la importància que té. Han d'haver-hi cooperatives que (...) procurin als obrers unes bones robes (...) Quan primer l'economia liberal i després la soviètica, llancen els obrers a la misèria esdevenen enemigues de la civilitat (...)”</p>				
tp_40	VdT	28/08/1931	Els principis de la civilització. La casa	Sobre la civilització; la casa; la dignitat i l'economia obrera
<p>“(…) La casa no és un luxe, una cosa supèrflua o, si voleu, una mera comoditat, per habitud esdevinguda gairebé necessària. És exigida per la nostra mateixa natura, per un instint, i on comença a florir la civilitat, allí s'alcen els murs ocultadors i alhora protectors d'una llar que se sent sagrada. (...)”</p>				
tp_41	VdT	29/08/1931	Els principis de la civilització. El treball	Sobre la civilització; el treball;
<p>“(…) Dins la natura de l'home hem descobert (...) un instint doble: d'una banda l'home té una rebeldia de l'apetit que l'aproxima a la bèstia, i d'altra banda en sent vergonya, és a dir, aquella rebeldia repugna a la seva naturalesa intel·lectual. Aquesta verecúndia, pren més vigor encara en reflexionar-hi, i l'home l'atempera amb el vestir, les vivendes, etc. (...) De l'ennobliment de l'instint indòmit hem vist néixer la civilització (...) Mes tot aquest ennoblement, aquesta civilització, és nada d'un treball obstinatíssim. El treball és, doncs, essencialment ennoblidor. I observem que els membres que l'han d'acomplir, no han perduda en tanta manera la noblesa, perquè, com observa el nostre Eiximenis, si tots fossin indòmits 'no pogueren treballar en la vida corporal' (...) e llavors cessara tota vida política e tota art mecànica e cascú haguera excusa de no fer res de bé'. (...) Ja veiem com la voluntat lliure, la raó i l'instint col·laboren en la civilització i en la cultura. Van errats aquells que s'escandalitzen de l'instint en veure la permanència de la seva rebeldia. No som àngels. Siguem homes humilment. No ens enorgullim de l'art humana; amb aquesta no esdevenim completament redimits; encara hem de servir un vestigi de vergonya; encara, sota l'art, hi ha una correntia indòmita. (...)”</p>				
tp_42	VdT	02/09/1931	Els principis de la civilització. El repòs	Sobre la civilització; el repòs;
<p>“(…) el treball ha de tendir a dur-nos a un viure de més en més contemplatiu, perquè no duem ordre a la vida amb designi que no sigui vist i fruit, sinó amb una tendència estètica. És un sentit íntim d'harmonia que ens feia sentir instintivament la innoblesa d'un instint indòcil a la raó, i ens avergonyia que en nosaltres, sense poder-hi fer més, es mostrés aquella rebeldia a l'ordre. El sentit estètic, doncs, és instintiu, i sorgia immediatament que sorgia el desordre; aqueix sentit se li posava en lluita i començava l'obra harmoniosa de la civilitat. Un moment contemplatiu és un moment d'esplai. Si el treball tendeix a la contemplació, tendeix al repòs. El mateix ritme de la vida física ho demana (...) Repòs o esplai, no volen dir no fer res, no volen dir manca d'activitat, sinó una activitat diferent i encara més noble. El treball ennoblia, el repòs és ennoblit. El treball era el camí, el repòs és el terme. (...) “Res no mena tan</p>				

poderosament al verdader repòs, com la verdadera música” diu Gratre, i de seguida: “la verdadera música, diu, és germana de la pregària i la poesia.” Les belles arts no són un luxe, com deia Voltaire, vénen exigides pels mateixos principis de la civilització, i cal que siguin fruïdes, utilitzades per tot el poble.”

tp_43	El Matí	02/09/1931	El compliment de la llei	La llei; l'autoritat;
<p>“(…)El gran tacte, l'habilitat suprema, la prudència màxima en l'exercici de l'autoritat radica en imposar a tothom el compliment de la llei. Mai l'autoritat no està més ferma ni és més respectada que quan no es desvia d'aquesta norma de conducta. Pròpiament podem dir que quan obra estrictament així és quan apareix als ulls del poble amb la dignitat deguda, és a dir, forta i respectada (…)”</p>				

tp_44	VdT	03/09/1931	Els principis de la civilització. Els oficis	Sobre la civilització; l'ofici; autoritat;
<p>“(…)¿Què fem d'un cap de dia a l'altre, sinó rebre de la societat els fruits de mil oficis, a canvi d'oferir-li, com a servei, el fruit del nostre ofici? (...) Aquesta diferència d'aptituds ens porta a descobrir un nou principi de la cultura. Ens porta a l'origen de l'autoritat humana. Després de tanta democràcia, després de tanta influència de Rousseau, conscient en alguns, inconscient en la majoria, el mot autoritat, tal vegada no despertí simpaties. No sé un mot més exacte i pregaria al lector que deixés a part un moment els seus prejudicis i seguís amb independència l'eclosió del pensament i el lligament dels conceptes.(…) Aquell aprenent d'un ofici, aquell estudiant jove, que vàiem a la Rambla, preparen amb el seu aprenentatge i estudi l'autoritat que han de tenir. L'aprenent més humil elabora la seva autoritat, i qui exerceix els més humils dels oficis ja la té. ¿Quin concepte tenim d'aquesta paraula tan odiada en el segle XIX, i que avui, en les ments més sanes i despertades, torna a tenir tot el prestigi?”</p>				

tp_45	VdT	06/09/1931	Els principis de la civilització. L'autoritat de l'ofici	Sobre la civilització; l'ofici; autoritat; especialisme; Adam Smith;
<p>“Seguint l'anàlisi del fet mateix de la civilització, ens trobem que la cultura és un teixit d'autoritats de tota mena. (...) la cultura obliga a que tothom sàpiga una mica de les coses més diverses, i molt del propi ofici. (...) Aquell que només s'aturés a coneixements alleugerits i vagues, seria un diletant, seria un frívol; ell demanaria serveis als altres homes, i no els en podria tornar cap a canvi (...) Seria un home sense autoritat, un paràsit de la cultura. Ara bé, ¿quins són els enemics d'aquesta autoritat de la cultura? Primerament, aquells que no volen aprendre bé un ofici, ja sigui per peresa, ja sigui per volubilitat; ho és la pedagogia romàntica que allunya els estudis metòdics, dels aprenentatges ben aconseguits. I a l'extrem contrari, també són enemics de la cultura, encara que no ho semblin els engelosits del propi ofici, que el voldrien hermètic, els artistes que aspiren a esdevenir difícils, incomprensibles, els frenètics de l'especialisme, indiferents a tot coneixement que no caigui dins els límits de l'especialitat escollida, absorbits a conèixer d'aquestes les insignificàncies més negligibles.(...) Aquests defectes a què porta l'especialisme, altrament tant útil a la cultura, ja Adam Smith, el deplorava. (...) L'habilitat i la intel·ligència individual es desenvoluparien, doncs, amb una estretor excessiva, si no les expandíem en coneixences vastes i, si voleu lleugeres de les altres activitats variadíssimes de la civilització en què vivim. La burgesia té aquestes coses més fàcils. El poble les té més difícils. I per això hem de dir amb Adam Smith: ‘L'educació del poble requereix potser, en una societat civilitzada, més l'atenció pública que no pas l'educació d'aquella gent de més rang i fortuna’. “</p>				

tp_46	VdT	10/09/1931	Els principis de la civilització. L'autoritat pública	Sobre la civilització; servei i autoritat pública;
<p>“(…) la cultura (...) no es funda, com voldria l'anarquisme, sobre la bondat nativa de l'home, sinó sobre la seva doble inclinació al bé i al mal, a l'ordre i al desordre, a la intel·ligència i a l'instint indòcil. La cultura, doncs, podríem veure-la un dia en ruïnes, si no tenia cap defensa (...) Unint els ciutadans a la defensa (...) I veus aquí, sorgida de la mateixa cultura, l'autoritat pública (...) L'autoritat pública, amb la finalitat ben concretada a defensar la civilització, té alguna cosa de convencional; és un producte de la cultura com ho és tal o tal forma de vida. És naturalment necessària i ensems és deixada a l'art humana. Els seus beneficis, com els de la cultura, no són gratuïts, els hem de merèixer, els hem de guanyar. Per aquesta raó, les diverses formes de govern són discutibles, i variables segons les circumstàncies. També cal observar que l'autoritat pública no crea l'autoritat del pare de família ni l'autoritat dels oficis; aquella és constituïda per defensa i servei d'aquestes, i no al contrari, aquestes per servei de l'autoritat pública. I ara que hem vist, bé que ràpidament, els principis de la civilització, deixem al lector que en dedueixi les conseqüències que duen implícites.”</p>				

tp_47	El Matí	07/10/1931	Un aspecte polític del sindicalisme I	Govern; poble; democràcia; tècnica;
"A les Corts Constituent s'ha parlat de la crisi de la democràcia. El Sr. Fernando de los Ríos, que exposava les doctrines del partit socialista, sostenia que la democràcia s'havia de limitar (...)"				
tp_48	El Matí	08/10/1931	La base de l'individualisme econòmic	Liberalisme econòmic; atur;
"El problema de la manca de treball és, a cada instant amb acuitat més paorosa, el problema magne, gairebé universal, dels nostres dies (...)"				
tp_49	El Matí	09/10/1931	Un aspecte polític del sindicalisme II	Justícia i democràcia; crisi de la democràcia; F. De los Ríos;
"Per la democràcia el poble no governa gaire; que pugui elegir, no vol dir que governi (...)"				
tp_52	El Matí	18/10/1931	Dues paraules a "La Veu de Catalunya"	Socialisme; lluita de classes;
"El meu amic Xavier Ribó, des de la secció "Economia i Finances" de la Veu de Catalunya, diu que defensem el socialisme (...)"				
tp_53	El Matí	08/11/1931	L'herència del liberalisme	Liberalisme econòmic; ètica i govern;
"La primera cosa que interessa dins una institució i dins un país, és l'ètica dels individus. Amb individus immorals no hi ha bona forma de govern que no esdevingui dolenta (...)"				
tp_54	El Matí	18/11/1931	Un fals concepte de la civilització	Principis civilització; luxe; capitalisme;
"(...)Els principis de la verdadera civilització no són pas exclusius d'un estament, afecten a rics i pobres, i no tenen res a veure amb aquella "suprema inutilitat del luxe que és també la suprema excel·lència de la vida". Fins són contràries a tals excel·lències (...) A qui tingui una idea de la bellesa pura, ha d'inspirar-li despreu de semblar-li bàrbar un que desconegui l'harmonia fins a confondre la bellesa amb un carregament de preciositats en desordre. Un salvatge es sobrecarrega de collars, d'anells i d'anelles, i no es cansa de complicar el seus tatuatges. Cregueu que en el gust del capitalisme burgès hi ha també molt d'excessiu que recorda la salvatgeria. La verdadera civilització no pot consistir en un luxe fastuós que creix i s'infla amb el treball dels miserables (...)"				
tp_55	Vdt	18/12/1931	La intervenció econòmica amagada	Economia liberal; democràcia i treball;
"Quan l'economia liberal i la democràcia volen excloure de la política la representació del treball, ¿us penseu que l'exclouen, de fet? No. El que s'esdevé és que l'economia sol intervenir-hi amargament i ben sovint d'una manera indecorosa (...)"				
tp_57	VdT	17/01/1932	Un curs d' "Acció Popular"	Sobre la veritat; ideologia; sociologia cristiana; Acció Popular; FJC;
"Destriar bé la veritat és una cosa molt difícil (...) Es tracta de dur el pensament ben envigorit per la veritat, a dins de la vida pràctica. És una lluita forta i decidida(...) Aqueixes teories que hem de disputar no us cregueu que siguin inofensives, de gent que es tanca dins de torres d'ivori; són les teories sobre els drets polítics, sobre la família, sobre la propietat, sobre els principis de la mateixa civilització tan discutida i quasi compromesa. I entorn d'aquestes teories, empenyent-s'hi hi ha els fets: hi ha el nudisme cínic, recolzat de les teories de Freud, hi ha el socialisme i l'anarquisme (...); hi ha la burgesia liberal(...)"				
tp_58	VdT	23/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme I	Sindicalisme; principi d'igualtat; diversitat; Rousseau;
"Les democràcies i el parlamentarisme del segle XIX són els enemics que ha de destruir el sindicalisme (...). Les democràcies sortides de Rousseau, partien del concepte igualitari, concepte antinatural i anticientífic. La naturalesa és plena de diversitats i desigualtats (...) I els homes són desiguals nativament i artificiosament, és a dir, per la natura i per la cultura. (...) Rousseau donà la fórmula, facilità el tòpic. Però l'instint igualitari es troba profundament en la natura humana, com n'hi trobaríem d'altres que, com aquell, hem de contradir i posar als seus límits, si no volem que				

ens inundin l'esperit i ens desviïn de la vida.
 (...) El principi igualitari és nociu com el principi de l'anarquia. Si partim del principi igualitari no hi ha manera d'establir el principi d'autoritat. I Rousseau i els mestres de l'anarquia, no desitgen, en el fons, sinó la desfeta d'aquell principi. ¿Com el desferen les democràcies i el parlamentarisme? Prenen el ciutadà i van traient-li totes les coses que el diferencien: no li tenen en compte si és o no cap de família, la seva professió, ni el seu talent, i el van convertint en una mena de ciutadà irreal, abstracte, verament igual a tots els ciutadans als quals s'ha despullat de totes les seves diferències. Feta així arbitràriament la igualtat dels homes, neix el principi igualitari amb totes les seves conseqüències.”

tp_59	VdT	24/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme II	Sindicalisme; principi d'igualtat; principi d'autoritat;
<p>“(…) En tots els ordres de la vida, si establiu el principi de la igualtat dels homes, si en conveneu les pobres intel·ligències donant-li caient humanitari, tindreu com a fruit de tal convenciment una revolta i una rebeldia seguida, un descontentament sense termes. Perquè, a cada moment ens trobarem amb el principi d'autoritat insuprimible, i per poc que l'autoritat esdevingui constrictiva neix la revolta basada en la pregunta democràtica: qui és aquell que em mana? què té que jo no tingui? o no pugui tenir? per què un igual pretén regir el seu igual? això és lícit? Admetent aquell principi no podem admetre més teories polítiques que aquelles que s'adiguin a l'esperit subversiu, a la revolta, a la sedició, a la protesta, al desprestigi sistemàtic de tota autoritat efectiva. La venjança de l'esperit subversiu contra l'autoritat consisteix a destituir-la. I la teoria política de les modernes democràcies consisteix a girar l'esforç polític a destituir l'autoritat.(…) S'arriba, doncs, sempre a tenir, primer, una autoritat fermament combatuda; segon, a veure-la destituïda i canviada a cada moment, i tercer, a què aquesta lluita absorbeixi estèrilment tota l'activitat política, que caldria per a una obra de govern. Així l'obra de govern resulta impossible o neulida feta a corre-cuita i d'una manera gairebé subreptícia.”</p>				

tp_60	VdT	28/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme III	Principi d'igualtat; anarquia; llei;
<p>“Havent tret tota autoritat a les persones, encara resta l'autoritat de la llei. I aquí s'aturen els que no gosen seguir més enllà en el camí de l'anarquia. Però els més ardits a seguir fins a l'última conseqüència lògica el principi igualitari, han de veure en la llei una nova tirania, una nova cadena. (...)La igualtat de la llei, és a dir, la seva rigor duta igualment a tothom, és evidentment injusta. Summum jus, summa injuria. La llei, replicaríem, perquè doni a tots un tracte més igual, ha de perdre la rigidesa, ha d'esdevenir flexible, no ha d'ésser una mida a la qual tots s'ajustin (...). La llei, idèntica per a tots, violenta aquestes desigualtats de la naturalesa, i omple la societat dels homes d'injustícies i mal viure. Si volem que les desigualtats de la naturalesa no ens siguin un malestar, hem de suprimir la llei i, per això, hem d'estrancar la deu d'on brollen totes les lleis: hem de suprimir l'Estat. Aquesta és la conclusió a què necessàriament condueix admetre el principi igualitari. Digueu-me si aquesta conclusió no és la més pura doctrina de l'anarquia.”</p>				

tp_61	VdT	29/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme IV	Anarquia; desigualtat; ètica i voluntat; Kropotkín; sindicalisme; Maragall;
<p>“Abans d'admetre l'anarquia, hem de veure on ens conduiria el principi que partís de les desigualtats humanes. Hem d'advertir primer que els anarquistes com Kropotkín, no diuen pas que l'home no sigui social, ans voldrien, al contrari, una societat més humana, més ablanida, suportable i justa. (...) Ara mirem on arribaríem partint del principi de la desigualtat humana. Aquest principi és fecund i en això no diferiríem pas de Kropotkín; només que la desigualtat humana no ens sembla tan reduïda com la volen veure els anarquistes. Els homes són més diferents que no diu Kropotkín, mestre de l'anarquia, perquè no es diferencien, com ell suposa, solament dins el bé, per llurs aptituds i gràcies diverses, sinó també dins el mal per llur diversitat de vicis i d'inclinacions perverses i nocives. És que aquestes inclinacions malèfiques ens vénen de la cultura, diu Rousseau; ens vénen de l'Estat i les lleis diu Kropotkín. Les presons no són perquè hi ha crims, diuen, sinó que hi ha crims perquè hi ha presons.(…) I per nosaltres la defensa contra aquesta corrupció, no la tenim en el bon temperament, en la bondat nativa i espontània (i en això divergim del pensament de Maragall) sinó en l'ètica raonable amb i en l'energia sostinguda de voluntat. No té més bondat qui té més bon temperament, sinó qui té més força de domini propi; ni qui té millor instint, sinó qui té més virtut; ni qui té més poca lluita, sinó qui lluita més bé.”</p>				

tp_62	VdT	30/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme V	Anarquia; autoritat; vocació; principis de la democràcia
<p>“Partim, doncs, de l'home tal com és: de la seva inestabilitat íntima i, a més, de les diferències natives i cultivades que hi ha d'home a home. Aquestes diferències, hem d'advertir de seguida, que són alguna cosa més que diferències</p>				

merament quantitatives; són qualitatives. Té cada home un valor indiscutible, una personalitat que ha d'acomplir-se, diferent de totes les altres; no hi ha cap home que no sigui una forma d'humanitat inèdita (...) Un aspecte visible d'aquestes diferències és la diversitat de vocacions i de talents. D'aquesta diversitat fecunda surt una obra social de més en més completa per la varietat dels seus productes; (...) Amb la perfecció de l'ofici, cada home aporta a la societat, un fruit millor. Fins aquí no divergiríem de l'anarquisme. Comencem a divergir-ne quan ens sembla que l'Arcàdia de l'anarquia, on tots els homes intercanviarien els productes subvenint les necessitats del viure, no se sostindria. És utòpic imaginar aquest ordre sense una autoritat pública. Vindria un desordre que tant el duria la desconeixença com la malícia. La vocació tant indica una aptitud com un límit. Indica límits de la nostra coneixença, ben sovint cenyida a poques matèries, uns límits que ja reclamarien un poder que mantingués l'ordre harmònic que fins Kropotkín veu necessari; i aquest punt és el que no admeten els principis de la democràcia identificats amb els de l'anarquia. La malícia no ve del ciutadà, diuen, sinó del poder. Neix en aquell moment en què un home vol governar un altre home. I en aquest punt sorgeix el dogma democràtic i anàrquic del principi igualitari. Per què un home ha de governar i un altre ha d'obeir, si tots segons la frase de Rousseau, neixen iguals i lliures? I si un home no en pot governar un altre, diuen, més conseqüents, els anarquistes, per què cap home s'atreveix a dictar lleis? Cal veure, doncs, d'on neix el principi d'autoritat i amb ell el deure de governar i el deure d'obeir."

tp_63	VdT	31/01/1932	El principi igualitari i el sindicalisme VI	Anarquia; govern; autoritat; llei;
<p>"L'autoritat neix de la desigualtat entre els homes, i sense ella no la concebríem sinó com injusta i absurda. Mes, admesa aquella desigualtat i vist que és útil i fecunda, vist encara més, que és indispensable al bon viure, hem d'admetre, com a conseqüència, l'autoritat sortida dels oficis. (I ara deixem a part la família, on neix una nova forma d'autoritat en la dels pares.) (...)</p> <p>Tot just hi ha, doncs, la societat humana constituïda, la veiem sembrada d'autoritats, i com més aconplida, més hi abunden: autoritats de tota mena, autoritats familiars, autoritats d'ofici; a cada competència nova surt un nou governament i noves obediències: no hi ha ciutadà que no mani, no hi ha ciutadà tampoc que no hagi d'obeir de mil maneres. Aquell que no manés en res seria que no tindria competència de cap mena dins una societat d'on seria una mena de paràsit. (...)</p> <p>- Bé, en dirien els partidaris de l'anarquia, que mani qui vulgui. Això ja es fa naturalment bé sense lleis que ho imposin.</p> <p>- És que governar és un deure, replicaríem, i el deure d'obeir és connexa al deure de qui governa. El govern és un dret en la mida que és un deure. S'ha dit que els ciutadans tenien el dret a governar; nosaltres diem que en tenen el deure. El simple dret és renunciable. Però el deure vol dir un dret a què no podem renunciar, que no podem, en consciència, negligir.</p> <p>- Més aquests deures ja els compliria bé i millor l'home sense lleis.</p> <p>- Si els ha de complir vol dir que reconeix la llei, encara que no sigui escrita. El que la llei sigui escrita o no és un accident. Josep de Maistre volia que la constitució dels pobles no fos un paper escrit. És una llei massa important i fonamental, deia, perquè un poble se la doni; un poble ja l'ha de dur dictada a l'ànima; i aleshores escriure-la en un paper lleuger no és més que una lleugeresa. Aquest parer del comte de Maistre el citem per dir que el dictat i la promulgació de la llei són un accident, en tanta manera que poden haver-hi lleis escrites i promulgades que, contràries a la justícia, no les tinguem com a lleis autèntiques."</p>				

tp_64	VdT	03/02/1932	El principi igualitari i el sindicalisme VII	Principi igualitari; individualisme econòmic; Lleó XIII; sindicalisme catòlic; ètica;
<p>"Pel fet d'admetre el principi igualitari en política considerem cada home com una unitat, i el poble com un nombre. Les diferències qualitatives són per sistema negligides i només són admeses les diferències quantitatives: els nombres: els jocs de majories i minories.</p> <p>Vora aquest home polític de Rousseau, tenim, com a conseqüència, situat al marge de la política, l'home econòmic de l'economia (escola) liberal. La política no volia saber la diversitat nativa cultural d'on derivaven els oficis, no volia intervenir-hi, ho desconeixia, i en aquest aspecte, la política es posava al marge, i deixava l'home lliure: li suposava una bondat nativa, i s'afigurava que, emancipat de tota tirania, gràcies al sufragi igualitari, mai el fort abusaria del feble, i que la pràctica de l'ètica sorgiria com una flor espontània de la llibertat. L'economia, doncs, amb aquest home lliure perfecte, es feia independent no solament de la política sinó també de l'ètica. 'S'havia assajat, diu Marshall, de construir una ciència abstracte en vistes a les accions d'un "home econòmic" qui, lliure d'influències ètiques, percaçaria el guany pecuniari prudentment i enèrgica, però mecànicament i amb egoisme.' És que l'egoisme de l'home lliure, diuen, seria sant: la mateixa llibertat el santificaria. És, a més, clar, observa Marshall, que en aquesta economia no es podia dur rigorosament fins al terme, puix s'hauria allunyat excessivament dels fets i hauria restat absurda i completament al marge de la vida. A més, la lliure concurrència ja mecànicament imposaria l'ordre i la justícia.</p>				

Mes amb la vida no s'hi juga, i sempre acaba desfent amb violència les convencions estretes que volen imposar-li. Les diferències humanes negligides, les autoritats naturals preterides, resten així vives i vexades al marge de la política: aquesta no les mata, no les extingeix; només les contraria i les subleva. I així, contra l'economia liberal i la democràcia de Rousseau, sorgirien les teories del socialisme i el sindicalisme. L'home econòmic, l'home amb una llibertat il·limitada, no demostrà gaire la seva hipotètica bondat nativa; resultà un desaprensiu, un explotador del feble. Des de Lleó XIII els papes, alhora que s'oposaven als principis democràtics de Rousseau, s'oposaven també als principis de l'individualisme econòmic, i proposaven un retorn als gremis abolits per la Revolució francesa. Els primers escriptors sindicalistes són catòlics.

La força natural cohibida per l'igualitarisme, obra en formes revolucionàries dins les mil maneres de socialisme (una de les quals és el sindicalisme revolucionari), i es mostra cada dia amb més vigor dins el sindicalisme cristià. El socialisme, pel fet mateix d'estendre's ràpidament, prova les errades de l'economia liberal, prova que els fets no responen bé a una economia que vol prescindir de l'ètica. "Les forces ètiques, diu Marshall, són d'aquelles que l'economia ha de tenir en compte." El sindicalisme catòlic té l'ètica per punt de partida, és a dir, la naturalesa íntegra de l'home."

tp_65	VdT	06/02/1932	El principi igualitari i el sindicalisme VIII	Democràcia; economia liberal i problemàtica social; gremis i sindicats;
<p>"Amb les democràcies de Rousseau i l'economia liberal arribàvem necessàriament a unes formes de govern en què no hi havia més que l'Estat i l'individu, suprimides totes les autoritats intermèdies. D'aquesta supressió, que contrariava l'essència d'una societat fundada en la naturalesa humana, provenia un neguit i malestar social i polític d'on han sorgit els projectes del socialisme i els somnis de l'anarquia (La naturalesa de l'home es veia contrariada, vexada, per la política, per l'Estat de Rousseau i contraposada així a l'Estat, un dels dos feia nosa, o l'Estat o l'home; i per això ens han imaginat que era millor invalidar l'home i altres suprimir l'Estat: els primers han ideat el socialisme i els segons l'anarquia); els primers donant com a remei el domini absolut de l'Estat i l'anul·lació de l'individu; i els segons suprimint l'Estat i posant els individus, en llurs iniciatives i conducta, una confiança il·limitada.</p> <p>Formant entre l'Estat i l'individu les adients i naturals agrupacions intermèdies tot donant-los aquella autoritat que llur competència demana, ens acomodariem a la varietat natural de la societat i alhora ens oposariem amb eficàcia als deliris moderns suscitats pels deliris anteriors de les democràcies igualitàries.</p> <p>Hem de formar, doncs, novament els gremis, adaptats al dia, amb les formes sindicals que demanen els estaments oprimits, i dur-los al govern, no perquè regeixin enterament el país, sinó perquè governin en allò que tenen competència i són insubstituïbles. Hi ha moltes coses de l'economia interna del país i fins de la política econòmica exterior en què els mateixos interessats, organitzats en gremis, tenen una competència que no solen tenir, ni de lluny, els polítics de les modernes democràcies.</p> <p>El resultat d'aquestes democràcies amb l'economia liberal que comporten, és que l'economia va sola, però ben malament: monopolis, acumulació del capital i el crèdit en poques mans, més jugadores que treballadores; les crisis que si no es poden evitar es podrien atenuar, exacerbades pel negoci d'aquests jugadors que es diuen financers; els disturbis socials en augment, amb vagues cada dia que aturen i torben la vida econòmica i l'ordre; la lluita de classes esdevinguda sistemàtica, pertorbant la política; el descontentament de tothom: aquest és el resultat de l'economia que va sola, desvinculada de l'ètica.</p> <p>(...) podem partir d'unes premisses més verdaderes i arribarem, també fatalment, a unes altres conseqüències: a les de la nova economia que resolgui els problemes (econòmics) que posa l'ètica i la sociologia i on la desviadora abstracció de l' "home econòmic", sigui substituïda, per un concepte més complet de l'home que, a més d'econòmic, és moral i social i polític."</p>				

tp_66	VdT	07/02/1932	El principi igualitari i el sindicalisme IX	Anarquia; desigualtat; ètica i voluntat; J. Maistre; sindicalisme;
<p>"Amb totes les coses dites, encara resta en peu que la llei és injusta. Recordem l'argument que ens hi duia. La llei, dèiem, és general; és, en certa manera, igualitària. En aquesta premissa no hi ha qui no hi convingui; no hi ha qui sostingui que s'hauria de dictar per cada home una llei nova, ningú no ha ideada la utopia de substituir la llei per una munió de privilegis adaptats a les circumstàncies de cada u; els que arriben a veure com una tirania la igualtat de la llei, ja proposen abolir-la.</p> <p>Admesa aquesta premissa posàvem la segona: la llei té efectes desiguals damunt cada individu; precisament perquè imposa a tots un mateix pes, és carregosa per al dèbil, i per al fort és lleugera. Hem de deduir que aquestes diferències són vinculades a la natura de la llei.</p> <p>És que aquestes diferències són injustes? Si la justícia no ha de prescindir de les diferències de la realitat, diferències individuals innegables, la justícia hauria de ser individual i no col·lectiva, i la llei, que és essencialment col·lectiva, és essencialment injusta. Els que aspiren, doncs, a la justícia absoluta, han d'aspirar a suprimir les lleis civils i amb elles a</p>				

suprimir l'Estat que les dóna, i ja ens trobem a les aspiracions de l'anarquia.

Aquesta argumentació ens porta un cop més a afermar-nos a les nostres més cares teories. Admetem que la llei més justa de vegades és injusta per un individu que es troba en tals o tals circumstàncies. Admetem, doncs, que de vegades la llei no s'adiu perfectament a una realitat tan diversa i plena de canvis imprevisibles. Admetem, doncs, en aquest sentit que la llei és injusta. Admès això encara afirmem que si la llei és injusta la manca de llei encara ho seria més. Els homes s'avenen a les injustícies incomparablement majors de l'anarquia. La justícia humana no és absoluta, es necessàriament relativa. I dient que hem d'admetre una justícia relativa volem dir també que he d'admetre una injustícia també relativa. Aquest és el principi polític tan incomprès en l'obra de Josep Maistre. Ell sabia bé que deia coses dures, si voleu horribles, si voleu injustes, però que era més dur, més horrible, i més injust sostenir les contràries. Les seves paradoxes es resolen amb aqueix principi. Val més, diu, per exemple, que un plet es resolgui injustament no pas que s'ajorni indefinidament: el llarg ajornament seria més injust que una sentència injusta. Alguns en citen sentències i dites isolades que, aplicades a un moment, semblen un llampec aclaridor, mes no les solen lligar al conjunt de la seva doctrina. I del gran interès de les seves profundes teories no se n'adonen gaire.

Al seu somni de justícia absoluta ja hem dit que l'anarquia havia d'afegir-hi la seva creença en la bondat nativa de l'home. Si l'home no era bo naturalment, si nativament estava enfonsat en la ignorància i abocat a la malícia, l'anarquia volia dir només l'imperi del més fort i desaprensiu oprimint el dèbil. La llei mitiga aquestes enormes injustícies, és la barrera posada davant l'abús del fort, és la defensa del dèbil.

Més dintre la llei, en la història, sempre tornen a brotar amb insistència els somnis de justícia absoluta. I, on porten aquestes aspiracions, en aparença humanitàries?"

tp_67	VdT	08/02/1932	El principi igualitari i el sindicalisme X	Anarquia; llei; humanitarisme; lluita personal; Sorel; Kropotkin;
<p>"De vegades des del Govern, amb la llei, s'ha pretès arribar a la justícia absoluta; de vegades ha semblat als polítics que, amb certes institucions, s'hi arribaria. Però aquests somiadors de la felicitat humana, observa Sorel, posats al poder són uns violents i uns sanguinaris; quan s'adonen que els somnis de felicitat no passen de somnis, es giren contra els contemporanis que prenen com a únic obstacle al regne de la justícia absoluta i s'hi comporten amb horrible violència. No veuen que l'obstacle no són els pobres contemporanis, sinó la naturalesa immutable de la societat humana. "Durant el Terror, diu Sorel, els homes que van fer vessar més sang foren els que tenien un desig més viu de fer que els seus semblants fruïssin de l'edat d'or que ells havien somniada, foren els que tenien més simpaties envers les misèries humanes; optimistes, idealistes i sensibles, es mostraven més inexorables com més tenien set de la felicitat universal." Una cosa semblant podríem dir de l'anarquia. No hi ha res més humanitari, més ablanit, més sentimental que un anarquista. Diu el mateix Kropotkin, geògraf eminent, que no podia estudiar tranquil i escriure de geografia, pensant que hi havia gent que passava misèria. Però també no hi ha cosa més terrible que una misericòrdia anticristiana. Aquests humanitaris fins a la morbidesa, són els homes dels atemptats i de les bombes llançades a la via pública per ferir el poble anònim. El primer sindicalisme revolucionari es mesclà amb els humanitaris de l'anarquia. "Els anarquistes entrats al sindicalisme, diu Sorel, tingueren una verdadera originalitat i no aplicaren pas teories que havien estat fabricades als cenacles filosòfics. Ensenyaren, sobretot, als obrers que no s'havien pas d'averkonyir dels actes violents."</p> <p>Aquest humanitarisme neix d'una vaguetat mental exaltada i ben sovint mesclada a deliris de grandesa, a somnis de poder, a enveja i altres herbes, si fa no fa, com les dites,</p> <p>Davant d'aquests ablaniments mòrbids hi ha l'actitud valenta i sana dels que compleixen la llei, sense mirar envejosament si al veí li és més favorable o més lleugera; l'actitud dels veritables homes lliures que només miren si la llei és dirigida al bé comú i la tenen per justa encara que els reclami de vegades un esforç heroic. (Per exemple,) Hi ha pàtria en perill, uns van cap al combat a les primeres files, altres a les últimes; els que van a davant tenen una mort gairebé segura; no protesten, no miren amb enveja la desigualtat de perill: van a morir anònimament i així més heroicament. La llei mai no pesa igualment per a tots. Mes els veritables ciutadans tenen per una glòria dur-ne la major càrrega. I aquesta actitud és la més sana. L'home viu content després de la bona lluita; només després de la bona lluita és honorable. I només després de la bona lluita pot fruit un moment del verdader repòs. La vida no és una Arcàdia. Els miserables que només somnien comoditats, els humanitaris, els sentimentals ablanits, us creieu que viuen en la tranquil·litat contemplativa? No. Aquesta és dels valents i dels actius. Aquells delirosos de comoditats (disfressades amb fluxeses d'humanitat i d'estètica) són uns insatsifets, uns malcontents, uns agitadors, uns podridors de l'ordre, uns delators, uns envilit per l'enveja i la rancúnia, uns envescats en la calúmnia i en tota baixesa. I no us cregueu que m'excedeixi en invectives. Estic segur que vers aquests "humanitaris" encara se'm podria acusar de fluix i de benèvol.</p> <p>La història és feta d'heroisme. La història no la fa mai la massa amorfa, sinó la virtut individual ben distinta. I la virtut és heroica. La desigualtat, de vegades ben dura, que ens imposa la llei és adorable. La llei, opta aquesta aparença d'injustícia, forma sòlidament el ciutadà, li fa abandonar les incomoditats afeblidores, i li gira els ulls a la gran justícia, fent-li desdenyar les menuderies injustes interminablement sospesades i discutides per l'enveja. La llei és la</p>				

justícia més adient a l'home; no li és posada com un coixí amollidor, sinó imposada com una virtut. Es cert que la llei cau de vegades massa pesada sobre el feble, però hem de saber que el vici també és una feblesa (feble), i la llei ens ajuda a sortir-nos-en quan se'ns imposa amb duresa; el vici és bla vers si mateix, sempre es considera com una delicadesa natural i ben justa; l'orgull s'encensa delicadament; l'envejós s'amoixa planyivolament, com Rousseau, davant les suposades injustícies de que és víctima; el peresós s'indigna de qui dubta de la fatiga natural dels seus membres; tot vici té la feblesa de defensar la pròpia feblesa. La llei en prescindeix, humilia l'orgull, desprecia les elucubracions de l'enveja, dóna un cap de vara a la peresa. Per això contra la llei s'acoblen tots els vicis. I en certa manera podem dir que tots els vicis inclinen a l'anarquia.

Però també en el fons de la vida heroica, de la vida de lluita tenim (i hem de tenir) una esperança en la justícia absoluta, sense la qual l'heroisme es perdria en el buit, com una vanitat més. I la raó ens ensenya que hi ha un Déu que ens té posats en aquest món de lluita heroica. Allò que la raó no ens ensenya és l'esperança cristiana, només derivada de la fe. L'heroisme antic era sense esperança. L'heroisme antic, la grandesa antiga naixien de la necessitat política de la lluita; si Roma no hagués lluitat hauria desaparegut de la manera més trista: s'hauria vist a l'esclavitud més horrible. Els ciutadans admetien la vida heroica de la disciplina i de la llei, per no caure en l'esclavitud ben segura pels vençuts i febles. Mes la vida antiga era desesperada. L'alegria antiga? Els déus de Grècia, observa Hegel, tenen un vel de tristesa.

Només hem de llegir, sense prejudicis, les odes d'Horaci, només hem de veure el món de Virgili i ja veiem si el món antic era gaire alegre. Només hi havia una mena de serenor de la qual eren ben dignes. Entre lluita i lluita, tenien una netedat contemplativa magnífica; perquè eren bons lluitadors, pobles sanitosos, fruïren de la bellesa i descobriren el camí segur de la filosofia i la ciència. Però el món antic era un món sense esperança. L'esperança vingué amb el cristianisme i només s'és mantinguda en la verdadera Església, en la catòlica. El protestantisme la deixà, com l'havien deixada els albigesos, com també la deixava el jansenisme. I sense esperança, lògicament hem de blasfemar de Déu. Si no hi ha en algun lloc una justícia absoluta, l'ànima humana es revolta de pensar en les injustícies necessàries d'aquesta vida, i veient racionalment l'existència d'un Déu, el veu injust i en blasfema. Si hi ha pobles sense esperança que no són blasfematoris, és perquè l'activitat de la lluita no els deixa lloc a pensar-hi massa o temen assenyadament la blasfèmia i es donen a una mena de resignació com la dels piadosos herois de Virgili. Per això moltes vegades l'ateisme, tan irracional, m'ha semblat com una mena de gentilesa dels que no tenen fe ni esperança per no haver de blasfemar de Déu.

Només hi ha una cultura que sigui alhora ben humana, ben racional, i que ompli les aspiracions d'una anima forta i equilibrada: és la cultura catòlica. Per això els pobles de cultura catòlica més solida i profunda, diu Massis en la seva "Defensa de l'Occident", són els que s'aguanten més fermes davant dels deliris moderns de l'anarquia; és a dir, davant dels deliris econòmics del comunisme, davant dels deliris cíncics del nudisme i coses anàlogues, i davant dels deliris filosòfics procedents de Hegel, de Bergson, de Freud, amb llurs teories dissolvents de la raó humana a favor de les vaguetats contradictòries de l'instint. Els països sense cultura catòlica com Rússia o aquells en què hi és escassa com part d'Alemanya, són els més abocats a tots els deliris, són aquells on la follia no troba resistència.

I ¿hem de dir que entre aquests països d'escassa cultura catòlica hi ha Espanya, gràcies a una negligència immunda? Potser sí; potser Espanya per això és un país on no troben resistència totes les follies modernes. Però si aquest presentiment no respongués ben bé a la realitat; si encara hi ha un fons de resistència, cal enfortir-lo de més en més i de seguida. Qui ens diu que aquesta no sigui l'última lluita?"

tp_68	VdT	9/02/1932	Dues notes	Maistre; propietat; justícia i dret; lluita personal;
<p>"He de posar dues notes a l'acabament d'aquesta sèrie d'articles de crítica del principi igualitari. Sé que ha sorprès a algun lector un pensament que citava de Josep Maistre. Val més -deia aquest autor referint-se a la legitimitat del poder- que un plet es falli injustament que no pas que s'allargui de manera indefinida. Aquest allargament, diu, encara porta més injustícies que una sentència injusta.</p> <p>Aquest principi, segons el qual és admesa una injustícia per evitar el desordre, que duria a conseqüències encara més injustes, informa tot el dret. El dret civil i polític més just és una prova evident de la injustícia relativa a la què s'han de sotmetre les coses humanes. És una prova també que el dret sense caritat és inhumà, i que si trèiem el cristianisme del món, la vida restaria dura, trista i desolada. Més l'Església ens dóna esperança certa i obligada, d'un regne millor on, una misericòrdia infinita, no desdiu de la justícia absoluta.</p> <p>Aquell concepte de Josep Maistre sobta més per la manera que és dit, perquè posa de relleu la injustícia que sovint hem d'admetre, que per la mateixa cosa que expressa.</p> <p>El mateix que diu ho admetem a cada moment sense adonar-nos-en. Ja que parlàvem de drets, qui contradiria que ha d'haver-hi una última instància? Passats els jutges i tribunals intermedis, n'arriba un, igualment fal·lible que els anteriors, però (mes) que resol el plet de manera definitiva, com si fos un tribunal infal·lible. És que ho és? No. És que creiem més just que un plet es falli amb injustícia, no pas que s'allargui indefinidament.</p> <p>En què es fonamenta la prescripció dels drets? En el supòsit que aquell que els tenia els abandona. Mes aquest supòsit</p>				

és una mica gratuït. I si aquell que els tenia no els abandona en el seu intent més íntim? Aleshores el dret estableix el principi que és més just que la propietat estigui injustament definida, no pas que romangui interminablement indefinida.

Posem un nou exemple. Un dia tenim un poder públic constituït i les lleis que dicta (aquelles que no són contràries a la llei divina) són veritables lleis com vingudes d'un poder legítim. I sobrevé una revolta que enderroca el poder, i puja llavors un poder públic contrari. Encara que aquesta revolta sigui il·legítima, un cop el nou poder és constituït, les seves lleis no contràries (oposades a la llei divina) són verament lleis com a vingudes d'un poder tan legítim com el que el precedí. Si ens és prohibida la revolta, com és que també ens és prohibit no admetre'n el fruit? La revolta era il·lícita i el nou poder amb les seves lleis, fruit de la revolta, és lícit, i, com tot poder, ve de Déu. Quina raó hi ha? Només una. És un poder constituït i és més just admetre el poder constituït que mantenir dins el país una disputa entorn el poder públic, de la seva legitimitat, i, per tant, de si en podem admetre les lleis. Si no admetíem aquest principi, descalçaríem el fonament de la llei positiva, i portaríem el país a un desordre caòtic.

En la teoria de la propietat ens trobem altra vegada amb la injustícia inevitable de les coses humanes. El trobem a tot el dret. És que volent establir la justícia, volent evitar la injustícia, hem de veure quan aniríem a caure en injustícies encara més grans.

L'altra nota que volíem escriure era sobre l'última expressió d'aquells articles, que podia semblar extremosa: "I qui ens diu que aquesta lluita no sigui l'última?" Al contrari d'extremosa ens sembla feble. N'hauríem de treure l'interrogant: és l'última. Si la civilització no era defensada cada dia, i no vencia, desapareixeria de la terra. Cada lluita, doncs, en certa manera, és l'última. I encara més, és l'última per l'individu: en la seva vida breu, si no ha lluitat bé, si ell personalment ha fugit per covardia o s'ha passat al contrari (l'enemic), té cap dret a la victòria dels altres? Un cristià no ha de respondre davant de Déu sinó del seu comportament heroic. El comportament dels altres no l'excusa mai. La lluita de la seva vida breu per ell és l'última. En aquest sentit, la lluita, doncs, de tots els catòlics que ara viuen, és veritablement l'última. Les que poden venir no en sabem ni hem de saber-ne res. Per nosaltres, personalment, la d'ara és la definitiva."

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_1	El Matí	21/09/1929	La fadiga de l'obrer	Sobre les condicions laborals; Dr. Aguader;
qs_2	El Matí	21/09/1929	Atemptats	Atemptats; príncep Humbert, Hoover;
qs_4	El Matí	21/09/1929	Atemptats	Atemptats; príncep Humbert, Hoover;
qs_5	El Matí	30/10/1929	Legislació social	Legislació social a Europa; subsidi per manca de feina a Anglaterra;
qs_6	El Matí	19/11/1929	El flagell de l'emigració	Emigració agrària;
qs_7	El Matí	7/12/1929	Estadística de suïcidis	Suïcidis; Osservatore Romano;
qs_8	El Matí	25/03/1930	Una obrera santa. Margarida Sinclair	Moviment obrer; vida M. Sinclair; espiritualitat i treball;
qs_9	El Matí	20/04/1930	Entorn del feminisme	Feminisme; professió i família; social; sindical;
qs_10	El Matí	11/05/1930	Una obra de misericòrdia	Amnistia presos socials; justícia social;
qs_11	El Matí	03/06/1930	La manca de treball	Social; manca treball a Europa; Mosley; impotència política; Institut pro Obrers sense Treball;
qs_12	El Matí	17/06/1930	Paraules orientadores	Problemàtica social i manca de feina; sistemes econòmics; subsídies;
qs_13	El Matí	20/06/1930	Una conferència sobre el problema obrer	Social; conferència Lluís Jover; ordre i problemàtiques socials;
qs_14	El Matí	12/07/1930	El salari mínim	Moviment obrer; retribució agrària; salari mínim professional;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_15	El Matí	13/07/1930	Visitar els presos	Presons i règim carcerari; polítiques d'esquerres i dretes;
qs_16	El Matí	28/07/1930	Entorn del feminisme	Feminisme i professió; feminisme i família;
qs_17	El Matí	07/08/1930	Les vagues del nord de França	Política internacional; vagues França; tèxtil;
qs_18	El Matí	20/08/1930	L'èxode rural	Problemes socials; èxode rural i industrialisme; M.Meline "retour à la terre";
qs_19	El Matí	07/09/1930	Contra l'obrer catòlic	Moviment obrer i catolicisme;
qs_20	El Matí	14/09/1930	Les eleccions i els obers	Organització sindical obrera; eleccions i representació social; democràcia burgesa i sindicalisme obrer;
qs_21	El Matí	16/09/1930	Vigilem	Origen de la conflictivitat social; moviment obrer;
qs_22	El Matí	18/09/1930	Recordem-nos de l'ahir	Vaga Barcelona; Autoritat; Foment d'Obres ; Dictadura;
qs_23	El Matí	19/09/1930	El nostre deure	Vaga; qüestions socials; consciència individual i col·lectiva;
qs_24	El Matí	21/09/1930	Després de la vaga	Moviment obrer; vagues; conflictivitat social; explotació obrer;
qs_25	El Matí	26/09/1930	Tasca urgent	Moviment obrer; conflictes socials, Sr. Aunós; organització corporativa;
qs_26	El Matí	03/10/1930	El treball dels menors	Qüestions socials; explotació menors a la indústria;
qs_27	El Matí	05/10/1930	L'explotació dels infants	Qüestions socials; explotació menors a la indústria, indiferència social;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_28	El Matí	08/10/1930	La legislació social	Legislació social; llibertat legal i dependència econòmica del treballador; capitalisme; sociologia cristiana;
qs_29	El Matí	10/10/1930	L'única defensa	Moviment obrer; sindicalisme cristià; moviment sindical a Suïssa;
qs_30	El Matí	21/10/1930	Rebrotada terrorista	Terrorisme sindical; política i moviment sindical; manipulació política del proletariat;
qs_31	El Matí	30/10/1930	Els presos polítics	Social; presos polítics; agitació político-social; general Despujol;
qs_32	El Matí	01/11/1930	L'únic remei	Conflictivitat laboral; agitadors polítics i subjugació moviment obrer; sindicalisme cristià;
qs_33	El Matí	02/11/1930	La diada d'avui	Terrorisme sindical; política i moviment sindical;
qs_34	El Matí	04/11/1930	L'agitació destructora	Agitació político-social a Catalunya; prosperitat i justícia; moviments socials;
qs_35	El Matí	06/11/1930	L'apremiant dilema	Política; qüestions socials; dilema entorn cristianisme o comunisme; sindicalisme cristià;
qs_36	El Matí	07/11/1930	L'atur forçós	Qüestions socials; atur i subsidi; Institut Pro Obrers Sense Treball;
qs_37	El Matí	12/11/1930	Situació inquietadora	Deslocalització; crisi; moviment obrer i conflictivitat social;
qs_38	El Matí	14/11/1930	Les víctimes de la cobejança	Moviment obrer; condicions treball; seguretat laboral;
qs_39	El Matí	19/11/1930	La vaga revolucionària	Dictadura; moviments revolucionaris; burgesia;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_40	El Matí	20/11/1929	La racionalització ideal	Capitalisme; mitjans de producció; Mn. Àngel Carbonell;
qs_41	El Matí	20/11/1930	Per la reacció ciutadana	Política; Maluquer; moviment revolucionari i conflictes socials; unitat cívica per la pau social;
qs_42	El Matí	22/11/1930	Després de la vaga	Vaga, coacció sindicalisme revolucionari; resposta treballadors i normalitat laboral;
qs_43	El Matí	23/11/1930	El sindicalisme i la política	Política i sindicalisme; convivència i llibertat; límits del règim democràtic; moviment obrer i política;
qs_44	El Matí	27/11/1930	Els sindicats catòlics	Sindicalisme cristià; finalitat econòmica sindical; fonaments ètics del sindicalisme;
qs_45	El Matí	30/11/1930	Obrerisme i política	Socialisme i sindicalisme; "Plinio"; "El Diario de Lérida";
qs_46	El Matí	04/12/1930	Economia i moral	Atur i vagues forçoses; moviment obrer; crisi; capitalisme financer;
qs_47	El Matí	06/12/1930	Puntualitzem	Política internacional; affaire Oustric; política i economia; moral; capitalisme financer;
qs_48	El Matí	07/12/1930	El nou esclavatge	Classe obrera; Vandervelde; comunisme a Rússia; explotació burgesa;
qs_49	El Matí	27/12/1930	La delinqüència juvenívola	Social; explotació infantil i delinqüència;
qs_50	El Matí	28/12/1930	El Sr. Cambó i la qüestió social	Cambó i la qüestió social; polítiques socials;
qs_51	El Matí	15/01/1931	L'endegament dels conflictes del treball	Social; internacional; llei d'Organització Corporativa;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_52	El Matí	21/01/1931	El salari familiar	Social; església; encíclica; salari familiar; Casti Connubii; Pius XX;
qs_53	El Matí	23/01/1931	Les famílies nombroses	Social; església; encíclica Casti Connubii; Pius XX; economia familiar;
qs_54	El Matí	24/01/1931	La qüestió social i l'estatisme	Política social; pressupostos; llei d'Organització Corporativa;
qs_55	El Matí	06/02/1931	La sindicació catòlica	sindicats catòlics; Lleó XIII;
qs_56	El Matí	15/02/1931	Qüestions socials. El distributisme de G.K. Chesterton. I	Lletres, religió i sociologia; qüestions socials; capitalisme, socialisme i distributisme;
qs_57	El Matí	17/02/1931	Qüestions socials. El distributisme de G.K. Chesterton. II	Lletres, religió i sociologia; qüestions socials; capitalisme, socialisme i distributisme;
qs_58	El Matí	19/02/1931	Qüestions socials. El distributisme de G.K. Chesterton. i III	Qüestions socials; llibertat; propietat; democràcia;
qs_59	El Matí	20/02/1931	El moviment cooperatiu cristià a Bèlgica; A. Kuypers	Moviment obrer; organitzacions socials catòliques belgues; Cooperativa obrera belga
qs_60	El Matí	24/02/1931	El matrimoni i l'esperit modern de Chesterton. Manuscrit	Quartilles manuscrites de traducció; matrimoni; divorci
qs_61	El Matí	03/03/1931	Liberalisme i esclavitud	Moviment social; liberalisme;
qs_62	El Matí	03/03/1931	El vici català de la paròdia	Sociologia;
qs_63	El Matí	05/03/1931	Encara l'organització corporativa	Política social;
qs_64	El Matí	08/03/1931	L'organització corporativa	Moviment obrer; corporativisme;
qs_65	El Matí	10/03/1931	Definim-nos	Qüestions socials; llibertat; liberalisme;
qs_66	El Matí	12/03/1931	La tasca més urgent	Sindicació catòlica;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_67	El Matí	13/03/1931	L'aglutinant social	Moviment obrer;
qs_68	El Matí	29/04/1931	Política social	Política social;
qs_69	El Matí	30/04/1931	Pro obrers sense feina	Moviment obrer;
qs_70	El Matí	01/05/1931	La diada del treball	Moviment obrer;
qs_71	El Matí	15/05/1931	Data gloriosa	Qüestions socials; església; Rerum Novarum;
qs_72	El Matí	19/05/1931	El salari familiar	Moviment obrer;
qs_73	El Matí	21/05/1931	Insistim	Qüestions socials; caritat; església;
qs_74	El Matí	17/06/1931	Garanties elementals	Qüestions socials; llibertat;
qs_75	El Matí	18/06/1931	El divorci burgès	Qüestions socials; divorci;
qs_76	El Matí	02/07/1931	Sociologia política	Sociologia; política i qüestions socials;
qs_77	El Matí	03/07/1931	I els sindicats de patrons?	Moviment obrer; sindicalisme;
qs_78	El Matí	04/07/1931	La família obrera	Moviment obrer; salari familiar;
qs_79	El Matí	05/07/1931	Roma i el salari familiar	Moviment obrer; salari familiar;
qs_80	El Matí	07/07/1931	Les excepcions (més sobre la família obrera)	Moviment obrer; salari familiar;
qs_81	El Matí	11/07/1931	Responent a "Solidaridad Obrera"	Moviment obrer; sindicalisme;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_82	El Matí	12/07/1931	Què hi diu Roma?	Associacionisme; Pius XI;
qs_83	El Matí	16/07/1931	Una forma de sindicació	Qüestions socials; sindicalisme;
qs_84	El Matí	17/07/1931	L'elogi del sindicat jurídic	Qüestions socials; sindicalisme;
qs_85	El Matí	18/07/1931	Perills del sindicat jurídic	Moviment obrer; sindicalisme; Sindicat Únic;
qs_86	El Matí	19/07/1931	¿I dels veraders obrers sense feina?	Moviment obrer; obrers sense feina;
qs_87	El Diluvio	20/07/1931	La Autonomía y los obreros; Jaime Claramunt	Moviment obrer;
qs_88	El Matí	23/07/1931	El fals sindicalisme	Sindicalisme; socialisme; família;
qs_89	El Matí	24/07/1931	Podem confiar gens en el socialisme?	Sindicalisme; sindicat Únic; socialisme; anarquisme; política;
qs_90	El Matí	26/07/1931	Una tàctica envellida	Política centralista i moviment obrer;
qs_91	El Matí	28/07/1931	El salari familiar i els obrers metal·lúrgics	Moviment obrer; salari familiar;
qs_92	VdT	29/07/1931	Una condició prèvia per establir el salari familiar	Moviment obrer; salari familiar;
qs_93	VdT	30/07/1931	La sindicació obligatòria	Moviment obrer; sindicalisme;
qs_94	VdT	31/07/1931	El primer avantatge del sindicat jurídic	Qüestions socials; sindicalisme;
qs_95	VdT	01/08/1931	Segon avantatge de la sindicació obligatòria	Qüestions socials; sindicalisme;
qs_96	VdT	02/08/1931	Per la sindicació patronal	Qüestions socials; sindicalisme;
qs_97	VdT	04/08/1931	Dues menes de revolucionaris	Qüestions socials; liberalisme;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_98	El Matí	04/08/1931	A l'arrel o per les branques?	Moviment obrer; FAI; CNT;
qs_99	VdT	06/08/1931	El liberalisme econòmic	Qüestions socials; teoria política; liberalisme econòmic;
qs_100	VdT	07/08/1931	El problema del salari familiar	Moviment obrer;
qs_101	VdT	07/08/1931	Responent a "Justícia Social"	Qüestions socials; sindicalisme;
qs_102	VdT	08/08/1931	Qui fixarà el salari familiar?	Salari familiar i moviment obrer;
qs_103	VdT	09/08/1931	Per precisar el salari familiar	Salari familiar i moviment obrer;
qs_104	VdT	11/08/1931	L'Estat de l'empresa	Salari obrer; empresa;
qs_105	VdT	13/08/1931	El salari familiar. Un esquema.	Moviment obrer; salari familiar;
qs_106	VdT	14/08/1931	Un oblit de la burgesia liberal	Moviment obrer; salari;
qs_107	VdT	16/08/1931	En defensa de la família obrera	Moviment obrer;
qs_108	VdT	18/08/1931	A divers estament, diversa economia	Qüestions socials; teoria política;
qs_109	VdT	18/08/1931	A divers estament, diversa economia	Qüestions socials; teoria política;
qs_110	VdT	21/08/1931	Precisant els conceptes	Qüestions socials; teoria política;
qs_111	VdT	30/08/1931	La lluita per la cultura	Qüestions socials; cultura; teoria política;
qs_112	VdT	30/08/1931	La lluita per la cultura	Qüestions socials; cultura; teoria política;
qs_113	VdT	01/09/1931	Un pacte Kellogg Social. La lluita de classes i els partits polítics.	Moviment obrer; sindicalisme; catolicisme;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_114	El Matí	01/09/1931	Aprofitem l'ocasió	Moviment obrer; sindicalisme; anarco-sindicalisme;
qs_115	El Matí	01/09/1931	Una manera de governar	Moviment obrer; vagues; Anguera de Sojo;
qs_116	El Matí	05/09/1931	La causa de la vaga	Moviment obrer; sindicalisme; Sindicat Únic;
qs_117	El Matí	06/09/1931	Que es desarmen els anarquistes	Moviment obrer; vagues; anarquisme;
qs_118	El Matí	13/09/1931	El sindicalisme cristià a Bèlgica; a. Kuypers	Moviment obrer; sindicalisme; catolicisme;
qs_119	VdT	15/09/1931	La tàctica revolucionària.1	Revolució;Pestaña; Aiguader;
qs_120	VdT	17/09/1931	La tàctica revolucionària.2	Revolució;Pestaña; Aiguader;
qs_121	VdT	20/09/1931	La tàctica antirevolucionària.1	Revolució;Pestaña; Aiguader;
qs_122	VdT	23/09/1931	La tàctica antirevolucionària.2	Revolució;Pestaña; Aiguader;
qs_123	VdT	26/09/1931	La tàctica antirevolucionària.3	Revolució;Pestaña; Aiguader;
qs_124	El Matí	02/10/1931	La vaga de telèfons	Drets socials; vaga treballadors; Sindicat Únic;
qs_125	El Matí	03/10/1931	El sufragi femení	Drets socials; moviment feminista;
qs_126	El Matí	04/10/1931	El deure de votar	Dret socials; política;
qs_127	El Matí	06/10/1931	Sobre l'aplicació del salari familiar a la indústria catalana	Qüestions socials; teoria política; economia drets socials;
qs_128	El Matí	08/01/1932	Més sobre l'ordre públic	Ordre públic; manifestacions;
qs_129	El Matí	11/10/1931	Una veu d'alerta	Sobre drets socials; jornada setmanal;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_130	El Matí	18/10/1931	Projecte perillós	Polítiques laborals; control obrer;
qs_131	El Matí	21/10/1931	Contra Catalunya? Creiem que sí	Polítiques laborals; Intervenció Obrera; Largo Caballero;
qs_132	El Matí	21/10/1931	La mare obrera	Drets socials; liberalisme i individualisme;
qs_133	El Matí	23/10/1931	La intervenció en la indústria	Polítiques laborals; sindicalisme; Largo Caballero;
qs_134	El Matí	04/11/1931	Tribuna Obrera	Moviments sindicals;
qs_135	El Matí	11/11/1931	Comentaris a un article del Sr. Cambó I	Sobre política social;
qs_136	El Matí	17/11/1931	Comentaris a un article del Sr. Cambó II	Sobre política social;
qs_137	El Matí	18/11/1931	Comentaris a un article del Sr. Cambó III	Sobre política social;
qs_138	El Matí	20/11/1931	La fretura de l'útil i necessari	Ètica i economia liberal;
qs_139	El Matí	22/11/1931	Perquè no ho volen	Política social; assegurança maternitat;
qs_140	El Matí	24/11/1931	La inseguretats de la feina	Política social; subsidi treballador; capitalisme;
qs_141	El Matí	25/11/1931	Ni socialisme ni financierisme	Socialisme; capitalisme; comunisme;
qs_142	VdT	01/12/1931	Als patrons del ram tèxtil	Drets socials;Sindicat Únic; salari familiar;
qs_143	VdT	02/12/1931	El preu fet a la indústria tèxtil	Política social; drets socials;retribució salarial;
qs_144	VdT	03/12/1931	Assegurança obligatòria de maternitat	ubsidis familiars; assegurança maternitat;
qs_145	VdT	04/12/1931	Els salaris familiars a Bèlgica	Política social; subsidi familiar; llei belga 14-4-1928;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_146	VdT	09/12/1931	El subsidi familiar i la democràcia inorgànica	Política social; subsidi familiar; llei belga 14-4-1928; democràcia i Rousseau; economia liberal;
qs_147	VdT	13/12/1931	Un manifest d'"Unió Catalana"	Política social; Unió Catalana; Lliga Regionalista;
qs_148	VdT	15/12/1931	Un manifest d'"Unió Catalana" II	Política social; Unió Catalana; Lliga Regionalista;
qs_149	El Matí	15/12/1931	A l'entorn de la educació catòlica femenina	Moviment feminista; vot femení; Gil Robles; catolicisme;
qs_150	VdT	16/12/1931	Un manifest d'"Unió Catalana" III	Política social; Unió Catalana; Lliga Regionalista;
qs_151	VdT	20/12/1931	Els nous gremis	Política social; gremis; sindicalisme;
qs_152	VdT	24/12/1931	La defensa d'uns obrers	Qüestions socials; acomiadament laboral; "Montaner y Simon, SA";
qs_153	VdT	30/12/1931	En defensa d'uns obrers	Qüestions socials; acomiadament laboral; "Montaner y Simon, SA";
qs_154	VdT	06/01/1932	Els reis dels obrers	Secularització; descristianització; moviment obrer catòlic;
qs_155	VdT	07/01/1932	Un bell exemple	Associacionisme patronal; gremis;
qs_156	El Matí	09/01/1932	Els dies de festa	Jornada laboral; sense feina;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_157	VdT	10/01/1932	En defensa d'uns obrers IV	Vellessa obrera; salaris; "Montaner y Simon"; economia liberal;
qs_158	VdT	16/01/1932	Reclutaments sindicals	Sindicació professional; atemptats socials; Hospitalet;
qs_159	VdT	18/01/1932	En defensa d'uns obrers V	Vellessa obrera; salaris; "Montaner y Simon";
qs_161	VdT	10/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 1	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_162	VdT	11/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 2	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_163	VdT	12/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 3	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_164	VdT	13/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 4	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_165	VdT	16/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 5	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_166	VdT	17/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 6	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_167	VdT	19/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 7	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_168	VdT	24/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 8	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_169	VdT	25/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 9	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_170	VdT	26/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 10	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_171	VdT	27/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 11	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_172	VdT	28/02/1932	Fragments d'un llibre. Els principals fonaments dels sindicats cristians. 12	Sindicalisme cristià; moviment obrer cristià; Josep Arendt, S.J.;
qs_173	VdT	02/03/1932	La disciplina viva	Sindicalisme cristià; llibertat personal;
qs_174	VdT	04/03/1932	El conflicte del comerç majorista	Indemnitzacions i comiats; Comissió Mixta del Comerç;
qs_175	El Matí	05/03/1932	Que ningú no falli	Dret de vot de la dona; dona i família;
qs_176	VdT	06/03/1932	La feblesa de la indústria	Lluita de classes; burgesia; Joan Llimona; lluites sindicals;
qs_177	El Matí	08/03/1932	En defensa de la pagesia; Joan Aubareda	Moviment obrer; pagesia; I. Agrícola Català de Sant Isidre;
qs_178	VdT	10/03/1932	Els subsidis familiars a França.1	Subsidi familiar; text de la llei amb el Codi de treball francès;
qs_179	VdT	11/03/1932	Els subsidis familiars a França.2	Subsidi familiar; text de la llei amb el Codi de treball francès;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_180	VdT	12/03/1932	Els subsidis familiars a França.3	Subsidi familiar; text de la llei amb el Codi de treball francès;
qs_181	VdT	13/03/1932	La família obrera i el divorci burgès	Subsidi familiar; burgesia liberal; economia liberal i explotació obrera;
qs_182	VdT	15/03/1932	Per la seguretat obrera i de la indústria	Anàlisi de la indústria; benestar obrer;
qs_183	VdT	16/03/1932	L'equilibri de la riquesa	Política i proteccionisme; economia liberal; indústries fortes; indústries de luxe;
qs_184	VdT	17/03/1932	Més sobre l'equilibri econòmic	Política i proteccionisme; economia liberal;
qs_185	VdT	18/03/1932	Un norma i un exemple	Política i proteccionisme; economia liberal; luxe;
qs_186	El Matí	22/03/1932	Conferència del Sr. Ventosa i Calvell	Joan Ventosa i Calvell; valors morals de la política;
qs_187	VdT	24/03/1932	La conferència del Sr. Ventosa a Mallorca.1	Conferència Ventosa a Mallorca; llibertat econòmica;
qs_188	VdT	26/03/1932	La conferència del Sr. Ventosa a Mallorca.2	Conferència Ventosa a Mallorca; política i ètica;
qs_189	VdT	29/03/1932	La conferència del Sr. Ventosa a Mallorca.3	Conferència Ventosa a Mallorca; individualisme;
qs_190	El Matí	03/04/1932	La vida cara	Política econòmica; cost de vida; desvalorització monetària;
qs_191	VdT	05/04/1932	Un mal pas	Qüestions socials; conflictes entre festes laborals i religioses;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_192	VdT	20/04/1932	Malestar a la Telefònica	Sindicat Únic; Solidaritat Obrera; salari familiar;
qs_193	El Matí	26/04/1932	El perill de l'apatia	Qüestions socials; teoria política;
qs_194	VdT	27/04/1932	Serà el dia 1 o el dia 2?	Qüestions socials; festa del primer de maig;
qs_195	El Matí	01/05/1932	El primer de maig	Qüestions socials; festa primer de maig;
qs_196	VdT	19/05/1932	Una experiència senzilla	Qüestions socials; sindicalisme;
qs_197	VdT	20/05/1932	L'estandardització de la vida	Qüestions socials;
qs_198	VdT	25/05/1932	Fragments d'una conferència	Qüestions socials;
qs_199	VdT	27/05/1932	El manifest anarquista per a la jornada del 29	Qüestions socials; sindicalisme; anarquisme; comunisme;
qs_200	VdT	31/05/1932	Els fets... i una pregunta	Sindicalisme; anarquisme; comunisme;
qs_201	VdT	02/06/1932	No hi veiem la discrepància	Qüestions socials; sobre el luxe;
qs_202	VdT	05/06/1932	Els anarquistes i la llei	Sindicalisme; anarquisme; comunisme;
qs_203	El Matí	05/06/1932	L'agitació dels rabassaires II	Qüestions socials; moviment obrer; la pagesia;
qs_204	VdT	15/06/1932	La cobdícia i el seu fruit	Qüestions socials; l'ambició;
qs_205	VdT	16/06/1932	Economies insanes	Qüestions socials; l'ambició;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_206	VdT	28/06/1932	Sindicalisme cristià i patriotisme	Qüestions socials; sindicalisme cristià;
qs_207	VdT	29/06/1932	El Congrés Internacional de Sindicats Cristians	Qüestions socials; sindicalisme cristià i internacional;
qs_208	VdT	01/07/1932	Els nostres obrers van esdevenint esclaus, J.Estil·les	Qüestions socials; moviment obrer;
qs_209	El Matí	01/07/1932	Crisi de moralitat	Qüestions socials; moralitat;
qs_210	VdT	02/07/1932	La pau fictícia	Qüestions socials; pau social; Pla;
qs_211	VdT	03/07/1932	Quan les collites maduren	Sindicalisme; pagesia;
qs_212	VdT	10/07/1932	La qüestió del rabassaires	Qüestions socials; sindicalisme; pagesia;
qs_213	VdT	10/07/1932	Les conclusions dels Congrés Internacional dels Sindicats Cristians	Qüestions socials; sindicalisme cristià; internacional;
qs_214	VdT	12/07/1932	Les conclusions dels Congrés Internacional dels Sindicats Cristians, celebrat a Anvers; 3	Qüestions socials; sindicalisme cristià; internacional;
qs_215	VdT	15/07/1932	La setmana social de Lille	Qüestions socials; teoria econòmica; internacional;
qs_216	VdT	16/07/1932	La missió educadora de la dona i la vida de família	Qüestions socials; moviment obrer; feminisme;
qs_217	El Matí	21/07/1932	Sobre la setmana social de Lille.1	Qüestions socials; teoria econòmica; internacional;
qs_218	El Matí	22/07/1932	L'agitació a la ruralia	Qüestions socials; pagesia;
qs_219	El Matí	28/07/1932	Sobre la setmana social de Lille.2	Qüestions socials; teoria econòmica; internacional;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_220	El Matí	31/07/1932	L'afer dels rabassaires no és una qüestió obrera	Qüestions socials; moviment obrer; pagesia;
qs_221	El Matí	09/08/1932	La topada amb la llei	Qüestions socials; sindicats;
qs_222	El Matí	10/08/1932	L'agitació al camp	Qüestions socials; moviment obrer; pagesia;
qs_223	VdT	16/08/1932	La pertorbació al camp jutjada per uns extremistes	Qüestions socials; moviment obrer; pagesia;
qs_224	El Matí	16/08/1932	Un comentari a la qüestió agrària d'Espanya	Qüestions socials; moviment obrer; pagesia;
qs_225	El Matí	27/08/1932	Veus discordants	Qüestions socials;
qs_226	El Matí	28/10/1932	Seipel i la qüestió feminista	Qüestions socials; feminisme;
qs_227	El Matí	11/11/1932	Guardem-nos de la violència	Sindicalisme; pau; violència; tolerància;
qs_228	VdT	17/11/1932	Sobre la setmana de 40 hores	Qüestions socials; moviment obrer;
qs_229	El Matí	24/11/1932	A propòsit d'una "setmana social"	Qüestions socials; moviment obrer; catolicisme;
qs_230	El Matí	29/11/1932	La intervenció oficial en els conflictes socials	Qüestions socials; intervencionisme;
qs_231	El Matí	24/12/1932	El Nadal i la pobresa	Qüestions socials; pobresa;
qs_232	El Matí	27/12/1932	La col·laboració internacional en matèria de treball	Internacional; pau; treball;
qs_233	El Matí	06/01/1933	L'estructura natural de la societat	Qüestions socials; moviment obrer;
qs_234	El Matí	01/02/1933	El més greu problema	Qüestions socials; ordre públic;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
qs_235	El Matí	03/02/1933	Entorn la reducció del treball	Qüestions socials; crisi econòmica;
qs_236	El Matí	18/02/1933	La vaga dels ebenistes	Qüestions socials; moviment obrer;
qs_237	El Matí	19/02/1933	Els perills de la immigració incontrolada	Qüestions socials; immigració;
qs_238	El Matí	24/02/1933	Dues víctimes més del terrorisme	Qüestions socials; terrorisme sindical; proletariat;
qs_239	El Matí	16/03/1933	Ordre públic i seguretat personal	Qüestions socials; ordre públic;
qs_240	El Matí	15/04/1933	Els fets revoltants de Sant Andreu	Qüestions socials; terrorisme;
qs_241	El Matí	02/06/1933	Cal intensificar l'acció social catòlica	Qüestions socials; sindicalisme; FAI; "els trenta";
qs_242	El Matí	03/09/1933	el problema de la immigració	Qüestions socials; immigració;
qs_243	El Matí	01/11/1933	La significació de l'Assemblea Agrària	Qüestions socials; moviment obrer agrari;
qs_244	El Matí	10/12/1933	L'ofensiva antisocial	Qüestions socials; ordre;
qs_245	El Matí	13/12/1933	Després de la revolta anàrquica	Qüestions socials; ordre; anarquisme;
qs_246	El Matí	02/01/1934	Auguri	Qüestions socials; política;
qs_247	El Matí	16/02/1934	Ciència i acció	Qüestions socials; moviment obrer;
qs_248	El Matí	15/03/1934	El fracassat intent de vaga general	Qüestions socials; política;
qs_249	El Matí	15/03/1934	Una protesta	Qüestions socials; ordre públic; Macià;

Qüestions socials

ii. Fragments articulars

NÚMERO	PUBLICACIÓ O MANUSCRIT (man)	DATA	TÍTOL	ÍTEMS
FRAGMENTS				

qs_1	El Matí	21/09/1929	La fadiga de l'obrer	Dr. Aguader; condicions laborals;
<p>“El Dr. Aguader ha publicat una conferència donada en alguns centres obrers (...). El problema de la fadiga en el treball de la fàbrica en un país com el nostre, haurien d'encuriosir tothom. I més que ningú als qui poden posar-hi remei. Per això aquestes conferències em plauria més veure-les dedicades als patrons (...)”</p>				

qs_2	El Matí	21/09/1929	Atemptats	Atemptats; príncep Humbert, Hoover;
<p>“El fet que es produeixi encara amb freqüència l'atempt violent contra la vida de personalitats directa contra l'Estat, ens demostra fins a quin punt som lluny encara de la veritable democràcia política. La lluita noble en el camp de les idees manca sovint a aquells que pretenen defensar precisament uns ideal nobles. Ens ha impressionat sempre la gosadia de l'home que és capaç de matar un altre i de perdre's a si mateix. (...)”</p>				

qs_	El Matí	30/10/1929	Legislació social	Legislació social a Europa; assegurances socials a Alemanya; subsidi per manca de feina a Anglaterra;
<p>“D'ençà que, en 1884, fou derogada a Anglaterra l'antiga “llei de pobres” -aquella llei l'esperit de la qual era tan humanitari, però que segons Fawcet, encoratjava totes les formes d'imprevisió en les classes treballadores- la legislació social ha fet un llarg camí, sobretot en els països més industrialitzats d'Europa. (...)”</p>				

qs_	El Matí	19/11/1929	El flagell de l'emigració	Emigració agrària; salari obrer;
<p>“L'èxode de la gent del camp no és pas, certament, un fenomen exclusiu de les nostres latituds: (...) provocat per la privació i la misèria. (...) El nostre utilitatge i la nostra organització econòmica i social són de tal naturalesa, que no consenten, en molts casos, a la producció agrícola explotar totes les possibilitats del mercat nacional (...) al cultivador no li arriba ben sovint una remuneració prou justa i mentre el jornal del camp és sotmès en molts indrets, a un règim de salaris de tan irrisòria mesquinesa, que no abasta a cobrir les exigències d'un tipus de vida passablement decorosa (...)”</p>				

qs_	El Matí	7/12/1929	Estadística de suïcidis	Suïcidis obrers sense treball; Osservatore Romano;
<p>“L'Osservatore Romano fa pocs dies feia seriosos comentaris sobre l'estadística de suïcidis registrats a Prússia. L'Òrgan del Vaticà observa que la majoria dels desgraciats suïcidis són obrers sense treball, als quals segueixen nombrosos capitalistes arruïnats. (...) Totes elles corresponen a la vida moderna, són conseqüències del materialisme desesperat. L'obrer sense treball resta sense esperança, sense força de caràcter. (...) I la pobresa d'esperit? Per al materialista, és una utopia del sermó de la Muntanya, massa elevada per a aquells que han de viure a la terra. (...) El benestar social pot ésser un remei contra el suïcidí, però sempre serà molt feble, i el benestar social és irrealitzable. El ferm convenciment religiós en el catolicisme és la garantia millor.”</p>				

qs_1	El Matí	25/03/1930	Una obrera santa. Margarida Sinclair.	Moviment obrer; vida M. Sinclair; espiritualitat i treball;
<p>“Una obrera santa, ¿no us sembla que és ben escaient als nostres dies? (...)”</p>				

qs_2	El Matí	20/04/1930	Entorn del feminisme	Feminisme; professió i família; social; sindical;
<p>“El feminisme continua la seva lluita i va estenent a tots els països la seva victòria (...)”</p>				

qs_3	El Matí	11/05/1930	Una obra de misericòrdia	Amnistia presos socials; justícia social;
<p>“(…) des del primer moment ens ha dolgut que l'amnistia recentment concedida no s'hagués fet extensiva a cap dels presos que, per entendre'ns anomenem socials (...)”</p>				

qs_4	El Matí	03/06/1930	La manca de treball	Social; manca treball a Europa; Mosley; impotència política; Institut pro Obrers sense Treball;
"Entre tots els problemes econòmics i socials que actualment preocupen els estadistes dels primers països del món, no n'hi ha cap de tan paorós com el dels obrers sense treball (...)"				
qs_5	El Matí	17/06/1930	Paraules orientadores	Problemàtica social i manca de feina; sistemes econòmics; subsidis;
"A la plaga de la guerra ha succeït en els nostres dies el flagell de la indigència per manca de feina, i això, en alguns indrets, amb una tal virulència, que recorda les grans calamitats públiques de fam o pesta d'altres èpoques llunyanes (...)"				
qs_6	El Matí	20/06/1930	Una conferència sobre el problema obrer	Social; conferència Lluís Jover; ordre i problemàtiques socials;
"(...)Aquesta serenitat de judici és la que s'hauria de tenir avui en judicar les reivindicacions presents de la classe obrera. En aquest camí de les reivindicacions no s'arribarà a la pau social si l'esperit cristià n'és absent (...)"				
qs_12	El Matí	07/09/1930	Contra l'obrer catòlic	Contra el moviment obrer catòlic europeu; moviment obrer i catolicisme;
"A diverses nacions -i recentment a Suïssa- es mostren manifestacions deplorablement hostils per part de les organitzacions obreres socialistes envers els treballadors pertanyents a agrupacions catòliques (...)"				
qs_13	El Matí	14/09/1930	Les eleccions i els obrers	Organització sindical obrera; eleccions i representació social; democràcia burgesa i sindicalisme obrer;
"Sembla que tothom pensi en aqueixes eleccions tan esperades i d'uns resultats fins ara imprevisibles."				
qs_14	El Matí	16/09/1930	Vigilem	Origen de la conflictivitat social; moviment obrer;
"Els conflictes anomenats precisament socials, sembla que allò que mai no hauria d'ésser oblidat ni preterit és l'interès de la societat (...)"				
qs_15	El Matí	18/09/1930	Recordem-nos de l'ahir	Vaga Barcelona; Autoritat, l'Obrer i el Foment d'Obres i Construccions SA; Dictadura;
"A les preguntes que tothom es fa aquests dies sobre la vaga de Barcelona, és difícil de respondre d'una manera clara i equitativa. Però també dificulta la resposta atènyer-se solament als incidents del dia, no ascendir més amunt, als orígens (...)"				
qs_16	El Matí	19/09/1930	El nostre deure	Vaga; qüestions socials; consciència individual i col·lectiva; perspectiva catòlica;
"En la nostra nota editorial d'ahir sobre el fet d'actualitat punyent -la vaga- hi era posat de relleu un cas de responsabilitat col·lectiva. Quan l'home pot ésser un llop per a un altre home (...)"				
qs_17	El Matí	21/09/1930	Després de la vaga	Moviment obrer; vagues; conflictivitat social; explotació obrera;
"Amb l'acabament de la vaga hem respirat tots amb satisfacció. Tot conflicte d'aquesta mena, quan assoleix certes proporcions i amenaça el normal funcionament de serveis vitals, fa com aquelles nuvolades sota les quals l'atmosfera esdevé espessa i angoixosa (...)"				
qs_18	El Matí	26/09/1930	Tasca urgent	Moviment obrer; conflictes socials; Aunós; organització corporativa;
"Amb motiu dels passats conflictes socials, l'organització corporativa, aquell famós "imbroglio" burocràtic-social ideal pel sr. Aunós, ha fet la prova. I la prova ha estat fatal per ella: no podia ésser més perfectament demostrada la seva inutilitat (...)"				
qs_19	El Matí	03/10/1930	El treball dels menors	Qüestions socials; explotació menors;

“Per tractar-se d'un flagell social d'una transcendència i gravetat que molts no saben o no volen veure, volem parlar un instant des d'aquest lloc del treball dels menors en les indústries (...)”

qs_21	El Matí	08/10/1930	La legislació social	Legislació social; llibertat legal i dependència econòmica del treballador; capitalisme; sociologia cristiana;
-------	---------	------------	----------------------	--

“La llei reconeix els mateixos drets a patrons i obrers. Però aquesta igualtat en la pràctica, resulta purament il·lusòria per a aquells qui són sotmesos a la coacció de la necessitat (...)”

qs_25	El Matí	01/11/1930	L'únic remei	Conflictivitat laboral; agitadors polítics i subjugació moviment obrer; sindicalisme cristià;
-------	---------	------------	--------------	---

“Altra cop ha estat vessada la sang de germans nostres(...). Que l'organització del sindicalisme catòlic és d'extrema urgència, ens sembla que ningú, en el nostre camp, no ho deixarà de reconèixer (...)”

qs_26	El Matí	02/11/1930	La diada d'avui	Terrorisme sindical; política i moviment sindical; lluites socials;
-------	---------	------------	-----------------	---

“El nostre amic Sr. Ramon Rucabado, publica al darrer número de "Catalunya Social" un article en què ens recorda els obrers assassinats en aqueixes lluites socials que ostenta, fa anys, la nostra Barcelona, víctima alhora del mal govern i l'anarquia (...)”

qs_27	El Matí	04/11/1930	L'agitació destructora	Agitació político-social a Catalunya; prosperitat i justícia; moviments socials;
-------	---------	------------	------------------------	--

“Si Catalunya tingués uns enemics de tan refinada malícia que haguessin concebut els designis d'afeblir-la i contrariar així les seves aspiracions patriòtiques, de segur que no haurien ideat altre cosa que la promoció d'un estat d'agitació permanent com aquest que durant tant de temps hem patit i que ara novament rebrota, agitació de caràcter aparentment social (...)”

qs_28	El Matí	06/11/1930	L'apremiant dilema	Política; qüestió social; cristianisme; comunisme; sindicalisme cristià;
-------	---------	------------	--------------------	--

“La gran realitat, l'obsessionant problema de l'hora present, que cap programa polític, per llampant que sigui, no pot empal·lidir, és la qüestió social. Aquesta sí que justament interessa al poble, tots els estaments, fins a la passió, fins a l'angoixa. I en front d'ella s'alcen dues tesis en presència: la cristiana i la comunista (...)”

qs_29	El Matí	07/11/1930	L'atur forçós	Qüestions socials; atur i subsidi; Institut Pro Obrers Sense Treball;
-------	---------	------------	---------------	---

“Allà on, com en el nostre país, no existeixen estadístiques oficials dels obrers en atur forçós, l'Estat i les corporacions públiques sembla que es puguin desentendre bonament d'aquest problema (...)”

qs_30	El Matí	12/11/1930	Situació inquietadora	Deslocalització; crisi; economia i indústria catalana; moviment obrer i conflictivitat social;
-------	---------	------------	-----------------------	--

“Ens arriba la nova que, a causa de la forma en què aquí esclaten i es desenrotllen els conflictes del treball, els elements directors d'un altre gran establiment industrial, radicat a Catalunya de fa molts anys, es disposen a tractar del seu trasllat a un altre indret de la Península (...)”

qs_31	El Matí	14/11/1930	Les víctimes de la cobejança	Moviment obrer; condicions treball; seguretat laboral;
-------	---------	------------	------------------------------	--

“L'esfondrament d'un edifici, ocorregut a Madrid, a causa de la mala qualitat dels materials emprats en la seva construcció i del qual han estat víctimes nombrosos obrers (...)”

qs_32	El Matí	19/11/1930	La vaga revolucionària	Règim dictatorial i moviments revolucionaris; burgesia i qüestió social, explotació del proletariat;
-------	---------	------------	------------------------	--

“Voldríem poder donar la pertorbació per definitivament acabada; i aleshores preguntar immediatament: ¿Quina finalitat tenen aquesta mena de pertorbacions? Qui les promou? Qui se n'aprofita? (...)”

qs_40	El Matí	20/11/1929	La racionalització ideal	Capitalisme; mitjans de producció; Mn. Àngel Carbonell;
-------	---------	------------	--------------------------	---

“Amb l’aparició de la màquina de vapor, cap a la fi de la divuitena centúria, veiem realitzar-se el primer important moviment concentrador de la producció: neix la fàbrica. I amb l’establiment de la fàbrica, engolidora de l’obrador i la menestralia, comença l’imperi del règim econòmic actual, anomenat capitalista. Aquesta denominació obeeix a dos motius: el primer, és que la gran empresa industrial, la fàbrica, exigeix una proporcionada acumulació de capital; i és el segon, que la gran producció fabril ha portat per conseqüència -no evitada fins ara- un creixent domini del capital sobre el treball i ha dividit la societat en dues classes: la proletària (...), i la capitalista, que té la direcció de la producció, amb tots els avantatges materials que d’ella poden derivar-se (...) Mn. Àngel Carbonell ha fet a La Paraula Cristiana (octubre) un estudi moral del problema de la racionalització (...). Remarca la fallida d’Adam Smith, el qual es prometia de l’acreixement de l’activitat econòmica l’augment de felicitat de tots els ciutadans, a causa que la producció no va orientar-se “racionalment” vers la utilitat social, sinó vers el profit dels capitalistes (...) Caldria encara la desproletarització dels treballadors (...) El terme lògic d’aquesta evolució hauria de ser el predomini, del bé comú (...)”

qs_34	El Matí	22/11/1930	Després de la vaga	Vaga; sindicalisme revolucionari;
“L’endemà d’esclatar la vaga, preguntàvem quina finalitat tenia, per qui era promoguda en profit de qui o de què era feta (...)”				

qs_35	El Matí	23/11/1930	El sindicalisme i la política	Política i sindicalisme; convivència i llibertat; límits del règim democràtic; moviment obrer i política;
<p>Els darrers esdeveniments ens mostren una vegada més que en el nostre país no ha estat possible de trobar encara el punt de convergència de dos elements que són essencials, tant l’un com l’altre, per a la vida i l’expandiment de les societats humanes: la llibertat i l’ordre. Aquells qui més parlen de democràcia són els qui més s’haurien d’ocupar en l’estudi d’aquest problema, que nosaltres considerem com un dels més transcendents de l’hora present. ¿Per quina causa és aquí pràcticament impossible la convivència de l’ordre i la llibertat? Tema evidentment massa ambiciós per a una nota com aquesta, escrita amb limitació de temps i espai. No sabríem, però, passar-lo del tot per alt en les presents circumstàncies, que malauradament no semblen encara prou aclarides. Farem, doncs, avui, una breu suggestió, sense perjudici, si convé, de tornar sobre aquest tema un altre dia.</p> <p>Comencem per dir que el nostre règim polític normal, nominalment i aparentment democràtic, no pot satisfer la gran massa de ciutadans, la preocupació dominant dels quals és de caràcter purament econòmic. Els programes dels partits polítics anomenats d’ordre, si realment en tenen, són del tot estranys a aquesta preocupació. No és pas que aquí no hi hagi polítics professionals girats ben bé de cara a l’economia; però això solament en interès de la burgesia i la plutocràcia, les quals són, per sarcasme del sufragi universal, les que més positivament influeixen en la composició del Parlament, i, per tant, en la legislació i en totes les manifestacions de l’activitat política. De fet, doncs, hi ha en la nostra societat una gran massa que, teòricament, té, com tot ciutadà, el camí obert per a fer sentir les seves aspiracions; però, en la pràctica, aquest camí és una carrera d’obstacles que bé podríem dir-ne insuperables. Defecte – consubstancial o no- del règim, la realitat és aquesta. I, en conseqüència, aquesta massa, sense cap confiança en la política, se n’ha desentès per complet. Però, com que ella té, naturalment, les seves aspiracions i les seves necessitats, cerca de satisfer-les al marge de la política. Això no pot ésser sinó causa de gran pertorbació. Perquè, actuar al marge de la política en matèries d’ordre econòmic-social, porta fatalment a practicar una política socialment negativa. Aquelles realitats socials que no poden ésser canalitzades pel règim polític normal, en desbordar-se, tendeixen a la destrucció d’aquest mateix règim; i és perquè, com que són realitats, si no s’encaixen dins la llei, topen amb ella amb violència. La democràcia no vol dir res si no significa participació de tots, d’una manera o altra, en el governament de la col·lectivitat. Quan aquesta participació és general i tothom en sent la responsabilitat, aleshores, i solament aleshores, poden conuiu la llibertat i l’ordre. Mentre aquí l’estament obrer romanguí deslligat de la política, perquè aquesta no li inspira la confiança que ses aspiracions legítimes siguin ateses, i d’altra banda continuï sense una organització adequada, de caràcter purament econòmic com les antigues organitzacions gremials, però adaptades als nostres temps, la qual cosa el posaria en condició d’influir en benefici propi en les deliberacions parlamentàries i en les disposicions de Govern, la nostra societat no pervindrà a una situació d’equilibri. La llibertat, quan provi de treure el cap, morirà sempre a mans d’una tirania, que uns cops s’anomenarà revolució i altres dictadura.</p>				

qs_36	El Matí	27/11/1930	Els sindicats catòlics	Sindicalisme cristià; finalitat econòmica sindical; fonaments ètics del sindicalisme;
L’última vaga ha donat una actualitat una mica trista al tema del sindicalisme. Ara hem de mirar que no es perdi tot en una esterilitat depressiva; hem de mirar de treure’n alguna lliçó, i la trauríem si ens donàvem una mica més a l’estudi d’aquells temes. Un d’ells és el sindicalisme catòlic. Algú potser es preguntí: Si els sindicats obrers tenen per finalitat el millorament econòmic de l’obrer, com sembla indiscutible, no sabem perquè s’hagin de dir catòlics, i hagin de lligar als principis i dogmes de la religió un fi que és merament econòmic.				

La resposta a tal objecció és ben clara. Bé que per millorament del benestar material assolible amb la prosperitat econòmic de l'obrer entenguem tot el conjunt del benestar material assolible amb la prosperitat i l'assegurament econòmic de la vida obrera; i que, per tant, assignem als sindicats un fi material; això no exclou de cap manera que no s'hagin de sotmetre a fins superiors. Si sosteníem que els sindicats, havent protegit econòmicament l'obrer, ja havien complert absolutament amb llur fi, ens mancaria examinar ben detingudament de quina manera l'havien complert. Podrien haver-ho fet d'una manera moral o d'una manera immoral. I per tant, il·lícita. Un fi no justifica tots els mitjans per assolir-lo, si no és el darrer fi que ja només amb bons mitjans és assolible. Els fins intermedis s'han d'encadenar i subjectar en jerarquia: els inferiors s'han de subjectar als superiors. I per això creiem falses les teories de l'economia liberal que posa lleis econòmiques fatals, independents de l'ètica. Com ens sembla abominable la monstruositat que se'n deriva, de tenir dues consciències: una per al negoci i una altra per als altres afers de la vida. L'economia, com inferior, s'ha de subjectar a l'ètica, qui li és superior.

És en tanta manera veritat, que les millores econòmiques han de sotmetre's a les lleis ètiques, que gairebé instintivament els mateixos sindicats revolucionaris s'inclinen a sustentar doctrines polítiques i socials que, ben sovint, tenen ben poc d'econòmiques; i arriben a l'extrem de negligir l'economia obrera (obligant els obrers a vagues ruïnoses) per fer servir els sindicats merament de mitjà revolucionari a favor de teories ideològiques com el comunisme.

La finalitat econòmica dels sindicats, si és vista amb justesa, no els deslliga, doncs, ni de l'ètica ni de solament la política. Creiem, al contrari, que amb el temps, els sindicats han d'esdevenir un instrument de govern com ho foren antigament els gremis. És evident que una força econòmica, potser la més poderosa del país, no s'ha d'excloure del govern; i que si es considera apolítica, ens trobem amb l'anomalia de la força social que de fet intervé en els afers més importants del govern i que no en té una responsabilitat ben clara i ben acceptada: cosa intolerable dins qualsevol país que es respecti una mica.

Resumint, diríem que la finalitat econòmica dels sindicats hauria d'entrar com a part d'un programa de govern; i que aquells, a més d'entrar en la política (no precisament en la política de partit), s'han d'imbuir, com tota política i tota economia, d'uns principis ètics. I encara més, creiem que s'han d'imbuir dels principis i dogmes de la religió perquè, sense aquesta, no creiem que l'ètic sigui completa i efectiva. I no cal afegir que per als catòlics l'única religiositat veritable és la de l'Església catòlica.

En definitiva, doncs, els sindicats haurien de ser catòlics; i hem de procurar que vagin tendint a la confessionalitat sense la qual serien sempre imperfectes i dubtosos. Diguem-ho amb unes paraules de Lleó XIII, dirigides a una pelegrinació francesa d'obriers: «Només la religió –els deia- amb els seus dogmes revelats i els seus preceptes divins, té el dret d'imposar a les consciències la justícia perfecta i les lleis de la caritat amb tota la seva abnegació; i l'Església és l'òrgan i l'interpret autoritzat d'aquells principis i dogmes. És, doncs, en l'acció de l'Església combinada amb els mitjans i l'esforç del poder públic i del seny humà, on hem de cercar el secret de tot problema social ».

Aquestes paraules del Papa dels obrers poden esvanir alguns dubtes que el mateix bon intent de fer es coses amb prudència, podria suggerir. Un sindicat no és una confraria piadosa, però tampoc és una associació deslligada ni de l'ètica ni de les creences catòliques.

qs_38	El Matí	04/12/1930	Economia i moral	Atur i vagues forçoses; moviment obrer; crisi; capitalisme financer;
“A uns quinze milions arriba, segons càlculs que hem vist recentment, la xifra que hi ha al món en vaga forçosa (...)”				

qs_39	El Matí	06/12/1930	Puntualitzem	Política internacional; affaire Oustric; política i economia; moral; capitalisme financer;
“...notem que el gran capitalisme financer ha assolit una puixança que sovint sembla posar-lo pràcticament per damunt de tota llei humana, els escàndols marca Oustric, o de tipus semblant, ens sorprenen amb major freqüència. I ja ens hi anem acostumant (...)”				

qs_40	El Matí	07/12/1930	El nou esclavatge	Classe obrera; ministre belga Vandervelde; comunisme a Rússia; explotació burgesa;
“(...) És ben probable, si no segur, que avui encara, com afirma el cap socialista belga, els obrers europeus no tolerarien dues setmanes el jou soviètic. Però és cert, i fàcilment comprovable, que en molts indrets ja fa temps que hi ha cura d'anar-los-hi entrenant (...)”				

qs_42	El Matí	28/12/1930	El Sr. Cambó i la qüestió social	Cambó i la qüestió social; polítiques socials;
“Dels articles expositius i polèmics que, com a complement i justificació dels judicis exposats en la seva nota, va prometre el Sr. Cambó, nosaltres esperem sobretot els que hagin de referir-se a la qüestió social (...)”				

qs_43	El Matí	15/01/1931	L'endegament dels conflictes del treball	Social; internacional; llei d'Organització Corporativa;
<p>"Ofereix sempre un gran interès l'estudi dels avenços que la legislació social va fent en els diversos països... el Ministre de treball acaba de declarar que ja té enllestit el projecte de reforma de la llei d'Organització Corporativa, sobre el qual haurà de deliberar el futur Parlament. Tothom sap les nombroses i fortes protestes suscitées per aquesta llei dictatorial, aparentment orientada vers la noble finalitat de resoldre els conflictes socials per mitjà de la conciliació, però en realitat inspirada en designis polítics i voracitats burocràtiques (...)"</p>				
qs_44	El Matí	21/01/1931	El salari familiar	Social; església; encíclica; salari familiar; Casti Connubii; Pius XI;
<p>"En l'encíclica sobre el matrimoni, Pius XI, com ja han pogut veure els nostres lectors, precisa novament, amb poques, però claríssimes paraules, la qüestió sumament important del salari familiar, exposada fa quaranta anys per Lleó XIII (...)"</p>				
qs_45	El Matí	23/01/1931	Les famílies nombroses	Social; Església; encíclica Casti Connubii; Pius XI; economia familiar;
<p>"...Certament que causa un greu dany al bé comú, fins considerant la qüestió sota el punt de vista purament material, aquella política que no tendeixi enèrgicament a evitar la creació d'un conjunt de condicions poc favorables o simplement adverses a la subsistència de famílies nombroses i que no s'afanyi a protegir-les i a facilitar, per mitjans adequats, que aquestes siguin el major nombre possible (...)"</p>				
qs_46	El Matí	24/01/1931	La qüestió social i l'estatisme	Política social; pressupostos; llei d'Organització Corporativa;
<p>"Molt sovint ens planyem, i amb raó, de la intromissió sempre creixent de l'Estat en l'esfera econòmica i en la vida del treball (...)"</p>				
qs_116	El Matí	02/10/1931	La vaga de telèfons	Drets socials; vaga treballadors; Sindicat Únic;
<p>"La vaga dels telèfons és un exemple de com actua el Sindicat Únic per les millores obreres (...)"</p>				
qs_117	El Matí	03/10/1931	El sufragi femení	Drets socials; moviment feminista; dret de vot a la dona;
<p>"A les Corts Constituents s'aprova l'article 36 de la Constitució, que diu: "Els ciutadans d'ambdós sexes, de més de 23 anys, tindran els mateixos drets electorals segons el que determinin les lleis." El vot concedit a les dones és una extensió natural de la democràcia (...)"</p>				
qs_118	El Matí	04/10/1931	El deure de votar	Dret socials; política;
<p>"El fet que no hagi estat possible una avenença entre les dues organitzacions polítiques que acoblen la gran massa de catalanisme tradicional, per bé que ens hagi causat profunda decepció que abans d'ahir reflectíem, no per això ens ha llevat el sentit de la nostra responsabilitat, no ens ha fet perdre la noció del nostre deure davant la lluita electoral d'avui (...)"</p>				
qs_119	El Matí	06/10/1931	Sobre l'aplicació del salari familiar a la indústria catalana	Indústria i salari familiar;
<p>"Després de la campanya de divulgació que ha portat a terme aquest diari sobre el salari familiar, bé és del cas que vegem la manera com pugui ésser aplicat a la indústria catalana. En el nostre país no sabem que s'hagi fet res en aquest sentit, fora d'haver-lo inclòs el Sindicat Únic en les bases presentades a l'Associació patronal del ram metal·lúrgic arran d'haver-se començat aquesta campanya en aquest diari (...)"</p>				
qs_120	El Matí	8/01/1932	Més sobre l'ordre públic	Ordre públic; manifestació; força dissuasòria; política;
<p>"Creiem que la República ha de mantenir l'ordre públic amb energia, desfent les escomeses comunistes que s'aprofiten del malestar econòmic i de la tradició ibèrica de violència (...)"</p>				

qs_121	El Matí	11/10/1931	Una veu d'alerta	Drets socials; jornada setmanal;
<p>"(...)Es tracta de la supressió de les festes intersetmanals exigida pel Sindicat i d'una reducció de la jornada internacional de les vuit hores, motivada, segons sembla, pel desig de donar cabuda al treball al major nombre d'obrers."</p>				
qs_122	El Matí	18/10/1931	Projecte perillós	Polítiques laborals; control obrer;
<p>"La nova que el ministre de Treball té una disposició sobre el control obrer, ha produït sorpresa i inquietud en els nostres centres industrials (...)"</p>				
qs_123	El Matí	21/10/1931	Contra Catalunya? Creiem que sí	Polítiques laborals contra Catalunya; Intervenció Obrera; Largo Caballero;
<p>"Ens sembla poder copsar símptomes en nombre suficient per afirmar que el projecte que el ministre socialista del Treball, Sr.Largo Caballero, prepara amb el nom d'Intervenció Obrera és una nova ofensiva contra Catalunya."</p>				
qs_124	El Matí	21/10/1931	La mare obrera	Drets socials; moviment treballador; liberalisme i individualisme;
<p>"Ens manquen centres informatius de la vida dels obrers. Només en sabem detalls, personalment observats o recollits d'altri, dades isolades que es contradiuen: a unes bandes hi veiem millora i benestar, a d'altre hi veiem malviure. Però fins aquest avenç, obeint només a la iniciativa privada, isolada, resta també isolat, incomplet (...) El liberalisme econòmic, massa avinent al nostre individualisme, ha dut ben bé al desordre del país, l'hi ha dut i l'hi perpetua."</p>				
qs_125	El Matí	23/10/1931	La intervenció en la indústria	Polítiques laborals; sindicalisme; Largo Caballero;
<p>"L'alarma que produí l'anunci del projecte de llei sobre el control sindical obrer en les empreses industrials, no ha fet sinó créixer considerablement en ésser publicat aquest projecte.(...) És per això que són molts a preguntar-se quina és la veritable finalitat que persegueix el Sr.Largo Caballero amb la presentació d'aquest projecte (...) encaminada principalment a produir els seus naturals efectes dissolvents a Catalunya (...)"</p>				
qs_126	El Matí	04/11/1931	Tribuna Obrera	Moviments sindicals;
<p>"El sindicalisme, doncs, només durà a la justícia si comprèn tots els elements de la indústria (...)"</p>				
qs_130	El Matí	20/11/1931	La fretura de l'útil i necessari	Ètica i economia liberal; producció;
<p>"En tot hi ha d'haver-hi mida, mes si en alguna cosa ha d'haver-n'hi és en economia (...). Caldria, doncs, evitar, no la producció de les coses supèrflues, sinó que es produïssin sense mida (...). Quan aquest oblit de l'ètica, duent el desordre econòmic, es manifesta més, és quan el necessari és tancat o destruït per una jugada financera. Quan per encarir el cotó se'n destruïen les collites, (...). Tant sentirem, doncs, la fretura del necessari per a viure si hi ha collites dolentes com si les destruïm o les retenim tancades. Això no indica un gran desordre econòmic? Però si volem posar ordre i mida no els posarem pas en nom de l'economia liberal, que té per principi "deixar fer", sinó en nom de l'ètica."</p>				
qs_131	El Matí	22/11/1931	Perquè no ho volen	Política social; assegurança maternitat;
<p>"L'obstinada resistència que la classe treballadora interessada oposa a contribuir, amb la quota fixada per la llei, a la implantació de l'assegurança de maternitat, dóna una clara idea de la mentalitat que informa el moviment obrer al nostre país. Les assegurances socials requereixen la triple cooperació dels obrers, dels patrons, i de l'Estat, i una de llurs finalitats és naturalment, llevar motius de justificada inquietud a la classe proletària respecte de diverses eventualitats i contingències de la vida (...)"</p>				
qs_132	El Matí	24/11/1931	La inseguretat de la feina	Política social; subsidi treballador; salari obrer; capitalisme;
<p>"Alguns es creuen que els conflictes obrers sempre es debat una qüestió de salari. En aparença, sí. Fins els mateixos obrers s'hi enganyen, i s'hi enganyen doblement: en primer lloc perquè s'acontenten amb l'augment de salari acostumadament exigít pels dirigents dels conflictes, i en segon lloc perquè els augments de salari desordenen l'economia encarint la vida, o desfent una indústria amb pèrdua de feina per als obrers. He dit que els obrers ben sovint s'acontentaven d'un augment de salari, i és inexacte; l'accepten, pacten amb els empresaris, però el malcontentament perdura. (...)Per aquesta incertesa l'obrer -i tothom que sigui cristià- odia el règim capitalista. No és que avui aquest règim passi una malaltia, sinó que és ell la malaltia (...)"</p>				

qs_133	El Matí	25/11/1931	Ni socialisme ni financierisme	Obrers i ideologies; Socialisme; capitalisme; comunisme;
<p>“L'adhesió dels obrers al socialisme és deguda principalment a la inseguretat de la feina que tenen en el règim capitalista individualista. Evidenciarem –amb l'experiència de Rússia- que el socialisme fa viure els obrers dins la misèria; els farem veure que el comunisme els deixa sense llibertat de cap mena. Tot i entenent-ho així, el comunisme els té un atractiu irresistible. ¿Què els promet, si no els ofereix sinó misèria? Els promet que sempre tindran feina. Vivint dins de l'Estat, viurien dins de l'empresa: l'Estat-empresari no els llençarà al carrer, no els llençarà a l'exili. I això els faria suportar i admetre la vida més dura i més miserosa (...)”</p>				
qs_134	VdT	01/12/1931	Als patrons del ram tèxtil	Política social; drets socials; Sindicat Únic; salari familiar;
<p>“Les negociacions que s'estan tramitant entre l'element patronal afecta a la Federació de Fabricants de Catalunya i els obrers adscrits al Sindicat Únic del ram tèxtil entorn d'unes bases presentades per aquest ja fa alguns mesos, ens susciten un cometari sobre la transcendència que, per a la pau social, i més particularment en l'estat actual de coses, pot tenir l'actitud que finalment prengui la representació patronal (...) Voldriem adreçar-nos ara particularment als patrons (...) que no es deixin arrossegar per viaranys propis de la burgesia anti-cristiana, causant dels mals que tant d'estrall han fet al nostre poble, i per altra banda que tinguin en compte la possible oportunitat per a implantar el salari familiar que amb tant de fruit té implantada la nació belga (...)”</p>				
qs_135	VdT	02/12/1931	El preu fet a la indústria tèxtil	Política social; drets socials; retribució salarial;
<p>“ (...) volia fer algunes consideracions sobre un punt essencial de les bases en discussió, com és la forma de retribució del treball (...) Solament hi ha dos procediments per a convenir entre ambdues parts interessades: la retribució del preu fet; o bé contractar unes tarifes o convenir la fixació d'uns promedís (...)”</p>				
qs_136	VdT	03/12/1931	Assegurança obligatòria de maternitat	Política social; subsidis familiars; assegurança maternitat;
<p>“Ja tenim com a llei l'assegurança obligatòria de maternitat. Per aquesta llei s'evitarà la mort de moltes mares obreres, deguda a manca d'assistència mèdica (...) Aquesta llei, ja d'abans preparada, l'ha implantada un govern anticatòlic; mes no hem d'ésser nosaltres que li escatimem elogis per aquest acte humanitari. La civilització no consisteix en què hi hagi una minoria multimilionària que visqui en un lucre fastuós, fruit de tots els refinaments de la indústria i servint-se de tots els progressos de la ciència; la veritable civilització consisteix en què tot allò que és necessari i útil a l'home -que sovint la ciència i la indústria hi faciliten- estigui a l'abast de tot el poble, de rics i pobres. Aquest és un principi de política cristiana (...)”</p>				
qs_137	VdT	04/12/1931	Els salaris familiars a Bèlgica	Política social; subsidi familiar; llei belga 14-4-1928;
<p>“(...) L'interès que tenen molts per conèixer més en detall la implantació d'aquesta forma de salari recomanada per Roma, ens ha fet creure que seria útil de publicar la llei belga del 14 d'abril de 1928 (...)”</p>				
qs_138	VdT	09/12/1931	El subsidi familiar i la democràcia inorgànica	Política social; subsidi familiar; llei belga 14-4-1928; democràcia i Rousseau; economia liberal;
<p>“En el prefaci que l'altre dia esmentàvem, del Comte Carton de Wiart, al comentari de Jaume Basyn a la llei belga de subsidis familiars, hi ha una pàgina que volem transcriure pel goig de repetir un cop més algun concepte que tenim per fonamental i que malauradament hem de veure ben sovint entelat per les profundíssimes influències que encara estan exercint les doctrines dissolvents de Rousseau, acceptades inconscientment si es presenten amb el nom de democràcia. La democràcia de Rousseau, descompon la societat en individus, enemiga de la família que considera com una societat natural transitòria talment una niada d'ocells. Enemiga, a més, de la cultura, cercant l'home "natural", ha prescindit de l'home d'ofici, ha negligit tot aspecte professional, i ha creat el tipus abstracte del "ciudadà", sense ofici ni família- Del concepte de Rousseau són nades les democràcies modernes. Aquestes s'avenen meravellosament amb el concepte de l'home econòmic de la doctrina liberal, individu igualment isolat, sense vincles socials de cap mena, amb llibertat, en l'esfera econòmica, per opinar si es poderós, i sense defensa si és feble. (...)”</p>				

qs_139	VdT	13/12/1931	Un manifest d'"Unió Catalana"	Política social; Unió Catalana; Lliga Regionalista;
"Unió Catalana, filial de la Lliga Regionalista, constituïda amb el disseny d'estudiar els problemes polítics ben a fons, ha dirigit un manifest al públic en què exposa "les idees fonamentals, diu, d'una política econòmica moderna" (...)"				
qs_141	El Matí	15/12/1931	A l'entorn de la educació catòlica femenina	Política social; moviment feminista; vot femení; Gil Robles; catolicisme;
"El tema de la peroració del Sr. Gil Robles no podia ser més oportú: la concessió del vot femení, coincidint amb la reacció que la política de les esquerres ha despertat, justificaven que el Sr. Gil Robles s'adrecés a les dones catòliques enardint-les a l'actuació política i a l'exercici del dret al sufragi en els termes que la ideologia política cristiana, mai deformadora de la naturalesa, assenyala al feminisme (...)"				
qs_143	VdT	20/12/1931	Els nous gremis	Política social; gremis; sindicalisme;
"Una de les tares que ens ha deixat la democràcia és, en la política, una manca de franquesa, una hipocresia... De fet els gremis no s'han mai ben extingit perquè són necessaris (...) Cal anar construint paulatinament, sense arrasaments revolucionaris, un món social i econòmic més clar i més francament popular, sense hipocresia (...)"				
qs_144	VdT	24/12/1931	La defensa d'uns obrers	Qüestions socials; acomiadament laboral; 'Montaner y Simon, SA';
"L'afer de l'editorial "Montaner y Simon, S.A." no comença avui (...). Nosaltres sabem que els obrers en qüestió, foren acomiadats per "vells", perquè llurs forces no responien ja a la necessitat del treball que tenien encomanant, i si bé és veritat que no existeix encara cap llei humana que obligui les empreses al sosteniment perpetu dels obrers que han treballat durant un nombre d'anys a llur servei, existeix en canvi una raó poderosa per fer front a aquests casos. Es tracta de la "consciència" dels elements que figuren com a directius d'empreses semblants (...)"				
qs_145	VdT	30/12/1931	En defensa d'uns obrers	Qüestions socials; acomiadament laboral; 'Montaner y Simon, SA';
"Hem rebuda una lletra del Sr. Jaume Simon, President del Consell D'Accionistes de la casa "Montaner y Simon SA" El Sr. Simon diu que els diaris que es començaren a ocupar de la defensa d'aquells obrers no la van prosseguir. El Sr. Simon deu saber per què. Estigui ben segur que nosaltres la portarem fins al seu terme (...). Agraïm al Sr. Simon els seus consells i ens permetrà que anem seguint en nous articles exposant aquest cas perquè el lector es faci ben bé càrrec d'una de tantes formes de foment i cria de l'anarquisme (...)"				
qs_146	VdT	06/01/1932	Els reis dels obrers	Secularització; descristianització; moviment obrer catòlic;
"(...) Avui es treballarà a moltes fàbriques per la suprema raó que l'Estat ha abolit la festa com altres de caràcter religiós (...) Mentre hi hagi creences al poble, l'home conservarà la llibertat, l'home no és apte per l'esclavatge a què se'l vol sotmetre (...)"				
qs_147	VdT	07/01/1932	Un bell exemple	Associacionisme patronal; gremis;
"A la ciutat de La Línea de la Concepción hi ha una "Associació Patronal Mercantil i Industrial". L'Associació està dividida en seccions i aquestes porten el nom de Gremis. Nom prometedor (...) Aquesta divisió és necessària i indispensable per a tota sana actuació social.(...) un comerciant de teixits s'ha vist obligat a presentar-se en suspensió de pagaments (...) els seus companys del Gremi de Teixits(...) sostreuen la suspensió de pagaments al jutjat (...)"				
qs_148	El Matí	09/01/1932	Els dies de festa	Jornada laboral; jornada festiva; obrers catòlics; sense feina; crisi;
"En el moment que és vivíssima a tot el món la manca de feina, i que són innumbrables els braços que no treballen; en el moment que, com una solució per aquesta crisi terrible, es parla de la reducció d'hores de treball per a permetre que siguin més els que es reparteixen la feina a fer: en el moment que aquest problema paorós, fins no fa gaire desconegut a casa nostra, hi està prenent grans proporcions, ha aparegut la disposició que redueix els dies de l'any en els quals es fa festa (...)"				

qs_149	VdT	10/01/1932	En defensa d'uns obrers IV	Subsidi vellesa; salaris; fets casa "Muntaner y Simon"; moviment obrer revolucionari; socialisme; economia liberal;
<p>"Hi ha dues coses que han predisposat als obrers a donar-se al socialisme i a les doctrines de l'anarquia, i són: l'una el fet de no poder viure per la mesquinesa del salari, i l'altra la perspectiva de misèria i d'abandó que se'ls presenta per la vellesa, després d'una vida laboriosa i digna (...)"</p>				

qs_150	VdT	16/01/1932	Reclutaments sindicals	Sindicalisme; sindicació professional; llibertat individual; atemptats socials; Hospitalet;
<p>"(...)Consti, doncs, que som partidaris decidits de la sindicació professional de patrons i d'obrers, amatents a la col·laboració i a l'arbitratge en casos de desavinença, en substitució de la lluita de classes(...). Però si són partidaris de la sindicació professional, som també entusiastes de la llibertat individual que, en afers de sindicació, vol dir lliure opció dels individus per donar llur nom al sindicat (...) Aquests dies un crim repugnant comès a l'Hospitalet, que té totes les aparences d'ésser el que vulgarment anomenen crims socials, dóna actualitat al tema de la sindicació i de la llibertat de sindicat-se (...)"</p>				

qs_151	VdT	18/01/1932	En defensa d'uns obrers V	Subsidi vellesa; salaris; fets casa "Muntaner y Simon"; moviment obrer revolucionari; socialisme; economia liberal;
<p>"Volem acabar aquests articles en defensa d'uns obrers de la casa Muntaner i Simon, responent a una pregunta que ens hi fèiem: "A l'estament patronal, què l'invalida, dèiem, per aturar aquests abusos que el comprometen?(...) Caldria, doncs, que els empresaris, fins per defensa pròpia, davant dels casos comprometedors de les cases que no saben complir amb els obrers, intervinguessin definitivament perquè no es sembrés més anarquia- I la manera d'intervenir més eficaç que coneixem, és amb el sindicat jurídic. Aquest sindicat no solament regularia les relacions amb els obrers sinó que vetllaria per l'ordre i la dignitat de l'estament patronal (...)"</p>				

qs_152	VdT	20/01/1932	Les guarderies d'infants	Guarderies d'infants; benestar social; comte de Güell; política municipal;
<p>"(...)L'Ajuntament s'ocupa de les guarderies d'infants o Cases maternals (...) Barcelona es pot enorgullir d'haver tingut de molt antic establiments d'aquesta mena (...). El Consistori actual s'ha emprès de continuar aquelles iniciatives(...)"</p>				

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_1	El Matí	30/07/1929	Ni orientació ni orient	Torras i Bages; lliure pensament; democràcia;
i_2	El Matí	30/07/1929	Sovietisme europeu	Sorel; sovietisme;
i_3	El Matí	2/11/1929	Una forma de l'aristocràcia	Lluís de Zulueta; democràcia;
i_4	El Matí	28/09/1929	Calendari laics	Lluís de Zulueta; democràcia;
i_5	El Matí	18/10/1929	Contra l'ideari del partit d'Acció Francesa	Acció Francesa; escriptors catòlics; Maritain; Roma;
i_6	El Matí	27/02/1930	Un article de la "Hoja Oficial"	Societat i moralitat; costums;
i_7	El Matí	03/04/1930	El fetitxe de la llibertat	Torras i Bages; liberalisme econòmic; error i veritat;
i_8	El Matí	05/04/1930	Les esquerres s'aprofiten	Dretes-esquerres; separació Església-Estat; Rovira i Virgili; catolicisme;
i_9	El Matí	09/04/1930	El camí espinós del desarmament	Pau; conferència desarmament Londres;
i_10	El Matí	10/04/1930	Sobirania sense Déu	Separació Església i Estat; sobirania i llibertat;
i_11	El Matí	11/04/1930	Propagandes abusives	Política i responsabilitat;
i_12	El Matí	12/04/1930	Solidaritat	Catalanisme; unitat política i unitat del poble;
i_13	El Matí	15/04/1930	Puntualitzem	Llengua catalana; catalanisme; mitjans d'expressió;
i_14	El Matí	25/04/1930	El desarmament i la pau	Pau; fracàs Conferència Naval; força en la raó i no en les armes;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_15	El Matí	01/05/1930	El primer de maig	Treball i lleure; festes religioses;
i_16	El Matí	15/05/1930	Fer el pagès	Costumisme; manca valors;
i_17	El Matí	21/05/1930	Entorn el Romanticisme. Dos segles emmalaltit.I	Aspectes del romanticisme del s.XIX a Catalunya;
i_18	El Matí	22/05/1930	Entorn el Romanticisme. Dos segles emmalaltit.II	Romanticisme; Rousseau i pacte social; desequilibri romàntic;
i_19	El Matí	24/05/1930	Entorn el Romanticisme. Dos segles emmalaltit.III	Romanticisme, cinisme i hipocresia; principis i ètica;
i_20	El Matí	04/06/1930	Entorn el Romanticisme. Dos segles emmalaltit.VI	Joubert; llibertat, bé i espiritualitat vs. Cinisme
i_21	El Matí	10/06/1930	La derogació del decret de 18 de setembre de 1923	Política espanyola; bandera i llengua catalana; cultura d'Espanya;
i_22	El Matí	10/06/1930	Llibertat i responsabilitat	Llibertat, política i de pensament; llibertat i moral;
i_23	El Matí	25/06/1930	L'esport del radicalisme	Moda del radicalisme; atur Anglaterra; Rússia, explotació del proletariat;
i_24	El Matí	26/06/1930	A més de paraules, fets	Catalanisme i Espanya; harmonia entre pobles hispànics;
i_25	El Matí	28/07/1930	L'únic remei	Ideologia; materialisme occidental; bolxevisme soviètic;
i_26	El Matí	29/07/1930	La veu del Bisbe Torras	Moralitat i ciutadania;
i_27	El Matí	31/07/1930	La veu del Poeta Maragall	Espectura; moralitat;
i_28	El Matí	31/07/1930	Una nova manera d'enfortir el país	Contesta a Carles Soldevila; "La Publicitat"; moralitat;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_29	El Matí	03/08/1930	La veu del polític Prat de la Riba	Catalanisme; pensament polític; Prat de la Riba
i_30	El Matí	03/08/1930	Solidaritat i divergències	Catalanisme i criteri; descentralització; "Courier de Genève";
i_31	El Matí	06/08/1930	Tenim una qüestió doble	La doble problemàtica catalana: autonomia amb Espanya, problemes interns a Catalunya de caire social;
i_32	El Matí	13/08/1930	La falsedat de Moscou	Internacional; Rússia i comerç internacional i persecució religiosa;
i_33	El Matí	17/08/1930	Una campanya noble	Catalanisme; llengua catalana i educació; Eladi Homs; "La Veu de Catalunya";
i_34	El Matí	24/08/1930	Civilització selvàtica	Civilització; costumisme i moda;
i_35	El Matí	26/08/1930	Els estudis lliures	Educació; ensenyament lliure;
i_36	El Matí	09/09/1930	L'Humanisme dels Realistes- Jean Pierre Maxence	Crisi de l'humanisme; ideologia; humanisme i tècnica;
i_37	El Matí	11/09/1930	Comentari a l'11 de setembre de 1714	Catalanisme; patriotisme català;
i_38	El Matí	24/09/1930	Gentilesa i llibertat	Llibertat i esclavitud social; Torras i Bages;
i_39	El Matí	08/10/1930	El comunisme segons Aristòtil- Joan Aubarer	Comunisme; caritat i cortesia; Plató; comunisme;
i_40	El Matí	12/10/1930	La febre d'ara	Materialisme; desordre polític i social;
i_41	El Matí	15/10/1930	L'honestedat pública	Costums i societat; moralitat pública;
i_42	El Matí	18/10/1930	Crisi de caràcter	Sobre el caràcter; època repressora; nova

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_43	El Matí	05/11/1930	L'idealisme s'esfuma	Anàlisi política; idealisme i política; poble i política;
i_44	El Matí	08/11/1930	Perill il·lusori	Comunisme; moviment revolucionari; economia i crisi econòmica mundial;
i_45	El Matí	28/11/1930	El capitalisme modern	Capitalisme modern; Mns. Kordac; "L'Osservatore Romano"; moviment obrer;
i_46	El Matí	05/12/1930	Cultura de fira	Localisme; el monopoli intel·lectual de les esquerres;
i_47	El Matí	10/12/1930	Les publicacions immorals	Moralitat; Fiscalia; cultura i moral;
i_48	El Matí	27/12/1930	Catalunya no vol els seus?	Catalanisme; Gaziol; Ors; Verdaguer;
i_49	El Matí	31/12/1930	La base de la pau universal	Pau; Església, Pius XI; economia mundial; conflictivitat social; persecucions religioses;
i_50	El Matí	04/01/1931	Nacionalisme i pacifisme	Nacionalisme econòmic; pau;
i_51	El Matí	06/01/1931	Treballem per la pau	Pau social; anàlisi realitat social; església i catolicisme;
i_52	El Matí	07/01/1931	Fora noses	Anarco-sindicalisme i caciquisme; anàlisi política;
i_53	El Matí	09/01/1931	La mitja vida	Anàlisi realitat social; ideologia; editorial i manuscrit;
i_54	El Matí	10/01/1931	Fruits del materialisme	Individualisme; economia, política i ètica; "affaire Oustric";
i_55	El Matí	14/01/1931	El desarmament	Pau; política internacional; Alemanya; Societat de Nacions;
i_56	El Matí	28/01/1931	El desarmament	Pau; consell Societat Nacions; atur i conflictivitat;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_57	El Matí	01/02/1931	Problema moral	Crisi econòmica mundial; capitalisme individualista; problemàtiques socials;
i_58	El Matí	05/02/1931	Cultura moderna?	Cultura nord-americana; costumisme americà; cultura i valor;
i_59	El Matí	08/02/1931	La lluita contra la immoralitat	Moralitat, costumisme i legislació; "Casti Connubii";
i_60	El Matí	06/03/1931	Barcelona i la Conferència del Desarmament	Localisme; Barcelona;
i_61	El Matí	11/03/1931	Apugem el to	Moralitat;
i_62	El Matí	12/03/1931	Als estudiants. 1	Catalanisme; moralitat;
i_63	El Matí	13/03/1931	Als estudiants. 2	Catalanisme; moralitat;
i_64	El Matí	17/03/1931	De cara als joves	Moralitat;
i_65	El Matí	23/04/1931	Lletra del Montseny	Catalanisme;
i_66	El Matí	03/05/1931	El català a l'escola	Catalanisme;
i_67	El Matí	01/07/1931	La Religió i els partits	Catolicisme; política; periodisme;
i_68	El Matí	05/09/1931	Prou monopolis	Esquerra; republicanisme;
i_69	El Matí	11/09/1931	Ho podeu ben veure	Esquerres dretes;
i_70	L'opinió	12/09/1931	Els burgesos no volen mals de cap- N.M. i F.	Esquerres dretes;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_71	El Matí	31/10/1931	Acte transcendental	Nacionalisme basc; conferència Manuel Eguileor;
i_72	El Matí	19/11/1931	Un deure indefugible	Catolicisme; pressupost culte i clerecia;
i_73	VdT	05/01/1932	L'orientació de la joventut	Catalanisme federal; civisme; individualisme; joventut catòlica; poder; corporativisme;
i_74	El Matí	26/01/1932	Davant el perill	Esdeveniments de Bilbao; suspensió diaris catòlics; dissolució Companyia de Jesús;
i_75	El Matí	28/01/1932	Cal actuar	Política; Constitució i dissolució Companyia de Jesús; persecució catolicisme;
i_76	El Matí	30/01/1932	Posició liberal?	Maura; govern; crema de convents; Olwer; "La Publicitat"; "Acció Catalana";
i_77	El Matí	05/02/1932	Per mal camí	Moral; abolició funció docent ordres religiosos;
i_78	El Matí	20/02/1932	La bona fe	En motiu d'alguna ofensa; hipocresia;
i_79	El Matí	24/02/1932	Un llibre de filosofia de Tomás Carreras i Artau	Pensament; l' "Art de filosofar"
i_80	El Matí	25/02/1932	Notícies de Badalona	Conferència fejecista; llibertat; principi d'igualtat; catolicisme;
i_81	VdT	01/03/1932	contra el comunisme	Escoles obreres; docents comunistes; Maurín; Miravittles; anticomunisme;
i_82	El Matí	18/03/1932	Contra la violència	Actes violents; civilitat;
i_83	El Matí	20/03/1932	De la campanya anticomunista	Recursos campanya anticomunista;
i_84	El Matí	23/03/1932	Cap el bon camí	Liberalisme econòmic; individualisme; Lleó XIII;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_85	El Matí	24/04/1932	Per la unitat de les terres catalanes - J.Civera Sormaní	Aspectes ideològics; catalanisme;
i_86	El Matí	27/04/1932	La nostra defensa	Ideologia; periodisme; diada Mare de Déu Montserrat; proclamació Estatut;
i_87	El Matí	04/05/1932	Protestem com a catòlics	Ideologia; violència;
i_88	VdT	15/05/1932	Què esperem de Rússia?	Ideologia; Rússia;
i_89	VdT	17/05/1932	La Rússia blanca	Ideologia; Rússia;
i_90	El Matí	02/06/1932	Tasca urgent	Ideologia; Acció catòlica;
i_91	VdT	11/06/1932	No veieu com avancen?	Ideologia; Rússia; educació;
i_92	El Matí	11/06/1932	Aclariment	Ideologia; dreta política;
i_93	El Matí	11/06/1932	Una estranyesa sospitosa	Política; Carrasco i Formiguera;
i_94	VdT	17/06/1932	El poble que se sacrifiqui	Ideologia; Rússia; marxisme;
i_95	El Matí	17/06/1932	Sectarisme o grosseria	Ideologia; catolicisme;
i_96	VdT	22/06/1932	Antinacionalisme bolxevic	Ideologia; Rússia; bolxevisme;
i_97	El Matí	22/06/1932	La formació dels dirigents de l'organització social catòlica	Ideologia; catolicisme social; alemanya;
i_98	El Matí	23/06/1932	"L'Economia al servei de l'home"	Ideologia; catolicisme social; alemanya;
i_99	El Matí	23/06/1932	Irlanda i l'escriptor catòlic Chesterton	Internacional; catolicisme;
i_100	VdT	24/06/1932	Un nacionalisme funest	Ideologia; nacionalisme;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_101	VdT	25/06/1932	El nacionalisme abusiu	Ideologia; nacionalisme;
i_102	El Matí	28/06/1932	El nacionalisme de Hitler	Ideologia; internacional; nacionalisme;
i_103	El Matí	03/07/1932	Per la veritat	Ideologia; la veritat;
i_104	El Matí	05/07/1932	La divisió arbitrària	Ideologia;dretes; esquerres; església
i_105	VdT	19/07/1932	Coincidències amb els bolxevics	Ideologia; burgesia; sovièticisme;
i_106	VdT	20/07/1932	El gran perill d'avui	Ideologia; bolxevisme;
i_107	VdT	24/07/1932	Hem de tenir memòria	Aspectes ideològics;
i_108	El Matí	19/08/1932	Per la Catalunya heroica	Aspectes ideològics; catalanisme;
i_109	El Matí	20/08/1932	L'heroisme humil, el verdader heroisme	Aspectes ideològics; catalanisme;
i_110	El Matí	21/08/1932	El veritable conservadorisme	Ideologia; dretes; esquerres;
i_111	El Matí	03/09/1932	socialisme i incultura	Ideologia; capitalisme; socialisme; catolicisme;
i_112	El Matí	11/09/1932	Dues dates:1714-1932	Aspectes ideològics; catalanisme;
i_113	El Matí	05/10/1932	Una afirmació fantàstica	Ideologia; dretes; esquerres; església;
i_114	El Matí	23/11/1932	El camí del redreçament	Ideologia; eleccions; esquerra; catolicisme;
i_115	El Matí	30/11/1932	Intel·lectuals contra "seglars"	Intel·lectualisme; política; Unamuno;
i_116	El Matí	30/12/1932	La concepció del deure	Ideologia; catolicisme;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_117	El Matí	05/01/1933	La tasca d'aquest any	Ideologia; catolicisme;
i_118	El Matí	13/01/1933	La unió per la caritat	Ideologia; catolicisme;
i_119	El Matí	27/01/1933	Els infants anarquistes	Ideologia; Església; política antireligiosa;
i_120	El Matí	03/02/1933	De la Catalunya antiga	Catalanisme; història;
i_121	El Matí	08/02/1933	Per la llibertat i la democràcia	Ideologia; estat; Església;
i_122	El Matí	11/02/1933	La defensa del capitalisme	Ideologia; capitalisme;
i_123	El Matí	12/02/1933	La llibertat contra el sectarisme	Ideologia; política; educació;
i_124	El Matí	12/03/1933	Cada terra fa sa guerra	Aspectes ideològics; costumisme;
i_125	El Matí	19/03/1933	El fracàs universal del marxisme	Marxisme; capitalisme;
i_126	El Matí	22/03/1933	El deure de les drets davant la qüestió social	Ideologia; sociologisme catòlic;
i_127	El Matí	07/05/1933	Fem que els homes siguin bons	Aspectes ideològics;
i_128	El Matí	01/06/1933	El centenari de la Renaixença Catalana	Aspectes ideològics;
i_129	El Matí	03/06/1933	Ens cal salvar-nos amb el propi esforç	Ideologia; catolicisme;
i_130	El Matí	17/06/1933	Com augmentarem la nostra força	Ideologia; costumisme;
i_131	El Matí	20/06/1933	L'odi al capital-Enric Prat de la Riba	Ideologia; capital;
i_132	El Matí	25/07/1933	Els discursos dels senyors Maura i Largo Caballero	Ideologia; esquerres; dretes;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_133	El Matí	29/07/1933	El feixisme alemany en acció	Internacional; feixisme; Hitler;
i_134	El Matí	01/08/1933	Prat de la Riba	Catalanisme; Prat de la Riba;
i_135	El Matí	03/08/1933	I el remei d'aquestes dictadures?	Dictadures; Europa; Catalunya;
i_136	El Matí	04/08/1933	El problema de la cultura a Catalunya	Catalunya; Universitat i Cultura;
i_137	El Matí	06/08/1933	Inventors de morals	Ideologia; ensenyament;
i_138	El Matí	10/08/1933	El nostre nacionalisme	Ideologia; nacionalisme;
i_139	El Matí	23/08/1933	Enric Prat de la Riba	Catalanisme; Prat de la Riba;
i_140	El Matí	25/08/1933	L'hora de la unió	Ideologia; catalanisme;
i_141	man-Horitzó	03/09/1933	L'ànima de Catalunya	Vid. carta de 3-VII-33;
i_142	El Matí	20/09/1933	Ensenyar en català i ensenyar el català	Ideologia; educació; catalanisme;
i_143	El Matí	30/09/1933	La tercera Assemblea d'Acció Popular	Ideologia; església; social;
i_144	El Matí	24/10/1933	La persecució dels catòlics alemanys	Internacional; feixisme; Hitler;
i_145	El Matí	23/11/1933	Annie Besant-Joan Aubareda	Ideologia; teosofisme;
i_146	El Matí	10/12/1933	Entorn del teosofisme a Catalunya-Joan Aubareda	Ideologia; teosofisme;
i_147	El Matí	21/12/1933	Com nasqué el modern espiritisme-Joan Aubareda	Ideologia; teosofisme;
i_148	El Matí	24/12/1933	L'actitud pacificadora dels catòlics	Ideologia; teosofisme;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_149	El Matí	28/01/1934	L'homenatge a Guillem Graell	Catalanisme;
i_150	El Matí	03/02/1934	Contra el materialisme marxista	Ideologia;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
i_151	El Matí	18/03/1934	La reforma social és funció de la individual	Ideologia; cristianisme;
i_152	El Matí	27/03/1934	Dignifiquem la nostra política	Ideologia; religió;

b. Aspectes ideològics

i. Fragments articulars

NÚMERO	PUBLICACIÓ O MANUSCRIT (man)	DATA	TÍTOL	ÍTEMS
FRAGMENTS				

i_1	El Matí	30/07/1929	Ni orientació ni orient	Torras i Bages; lliure pensament, democràcia;
<p>“(…) Tota l’obra d’aquest Doctor i d’aquest sant, certament orientadora, contradeia aquelles doctrines que encurosien, seduïen, obsessionaven els seus contemporanis sense dur-los enlloc, que els agitaven i no els feien avançar, que els movien i no els dirigien. (...) No sabem bé si vénen de la Revolució Francesa que invocava el principi cristià de la igualtat, o si vénen de Nietzsche i de Sorel, que invocaven el dret del més fort contra el feble. La burgesia lliurepensadora oscil·la desorientadament entre la revolució russa i la francesa. Mes la primera, amb la democràcia substituïda dels polítics i els parlaments, té poc estímul; i la segona no té un èxit gaire falaguer (...) Abans sembla que hi havia l’esperança d’una moral laica. Avui s’acontenten amb l’adjectiu; només prenen el mot laica i els repugna qualsevol moral (...) Tota l’empenta del lliure pensament consisteix a difondre la sensualitat de mil maneres còmodes i molt adients a l’extinció de la democràcia antiga i a la ràpida decadència de la democràcia moderna (...)”</p>				

i_2	El Matí	30/07/1929	Sovietisme europeu	Sorel; sovietisme;
<p>“Sorel, amb el seu elogi a la violència, ha contribuït a capgirar el concepte que teníem de la cultura. No és molt que influís poderosament sobre la Rússia revolucionària. Ja en el seu primer llibre, on parlava del procés de Sòcrates, contradient el judici dels segles, diu que troba justa la condemna. Tal vegada un mateix esperit induïa alguns historiadors a jugar l’admiració per Cèsar amb el desdeny per Ciceró. En això hi ha alguna cosa que ens sobta desagradablement: és la ruïna d’uns principis que eren els de l’antiga cultura: de la raó prevalent damunt la força, del seny damunt la violència. (...)”</p>				

i_3	El Matí	2/11/1929	Una forma de l’aristocràcia	Lluís de Zulueta; democràcia;
<p>“(…) deia, prenent un argument d’aquell llibre, que les democràcies han subsistit i fins s’han envigorit en els països de més grandesa i força política, i només han caigut en els països on era una ficció. (...) Però objectaríem al Sr. Zulueta una raó que ens sembla poderosa. ¿On és que el règim democràtic és fals i fingit? Es precisament en aquells països on els ciutadans es desentenien de la política, on no es creuen en el deure d’intervenir vigorosament en la cosa pública. (...) La inhibició dels ciutadans és funesta, però quina? Només la dels millors. (...) Aquestes multituds inquietes, seguidores de qui més les desorienti, són el perill de les democràcies. I qui diu aquestes multituds, diu els seus agitadors (...) És la part millor del poble entrant obertament a la vida política, volent-la dirigir, i no inhibint-se mai amb excuses de comoditats privades, que forma l’aristocràcia que educa políticament els pobles.”</p>				

i_5	El Matí	18/10/1929	Contra l’ideari del partit d’Acció Francesa	Acció Francesa; escriptors catòlics; Maritain; Roma;
<p>“La lluita d’Acció Francesa continua. Ara mateix alguns escriptors catòlics acaben de respondre a les excuses que M. Pujol al·legava a favor del partit i la ideologia de Maurras. “No són, diuen, solament les errors d’ordre filosòfic, moral i religiós expandides pels llibres de Maurras, que l’Església ha condemnades, sinó les errors de la seva filosofia política” (...) Sovint hem hagut de sostenir que si no es volia errar en teoria política calia començar per estudiar la veritat filosòfica d’on aquella provenia. (...) Només cal seguir de lluny les campanyes escandaloses d’Acció Francesa per no dubtar un moment de com les baixes passions també s’hi mouen. Però vora aquests enterboliments hi ha la llum de la intel·ligència; la veu de Roma (...) Els problemes que discuteixen a França són de la més gran importància política: els límits del poder, els drets dels ciutadans, les teories de la democràcia, la intervenció del poder espiritual en política. (...)”</p>				

i_7	El Matí	03/04/1930	El fetitxe de la llibertat	Torras i Bages; "la llibertat no pot servir de base social perquè no és un idea positiva"; liberalisme econòmic; error i veritat;
<p>“Rellegint els opuscles sociològics del Dr. Torras, hem trobat una sentència que conté al nostre entendre, l’explicació del desgavell modern. ‘La llibertat, diu, no pot servir de base social, perquè no és una idea positiva’ (...)”</p>				

i_9	El Matí	09/04/1930	El camí espinós del desarmament	Pau; conferència desarmament Londres;
"La humanitat està predestinada a no veure acomplerts mai els seus desitjos. No basta mai la voluntat dels homes per a assolir-los (...)"				
i_10	El Matí	10/04/1930	Sobirania sense Déu	Separació Església i Estat; sobirania i llibertat;
"De la sobirania no se'n pot excloure el principi del dret diví sense treure la religió de l'Estat, ja sigui en una forma persecutòria, ja sigui en una forma d'indiferència per totes les religions (...)"				
i_11	El Matí	11/04/1930	Propagandes abusives	Política i responsabilitat;
"Hi ha actualment a casa nostra un moviment d'opinió, ben intencionat si voleu, però que sembla abandonar-se massa a la correntia de la facilitat i de la demagògia. Una bona part de l'activitat política represa avui, després de sis anys llargs de tirania i de continència forçosa, en lloc de pujar de to com era d'esperar, no ha fet més que persistir en les mateixes faltes de tàctica i de tacte anteriors al cop d'estat (...)"				
i_12	El Matí	12/04/1930	Solidaritat	Catalanisme; unitat política i unitat del poble; força individual, conviccions;
"Molts esperaven a Catalunya, després del Directori, una nova solidaritat que manifestés ben clarament que l'amor a les coses catalanes era tan estès i tan profund en el país que tothom el compartia."				
i_13	El Matí	15/04/1930	Puntualitzem	Ensenyament en llengua catalana; política; "Magisterio Español"; catalanisme; mitjans d'expressió;
"Contra la probabilitat que sigui concedit l'ús del català com a vehicle de l'ensenyament a les escoles de Catalunya s'insinuen ja certes posicions (...)"				
i_14	El Matí	25/04/1930	El desarmament i la pau	Pau; fracàs Conferència Naval; força en la raó i no en les armes;
"Si vis pacem, para bellum. Aquest precepte foll, que en altres temps fou tingut pels homes d'Estat poc menys que per dogma, creiem veure'l trontollar (...)"				
i_15	El Matí	01/05/1930	El primer de maig	Treball i lleure; festes religioses;
"Del dia primer de maig se n'ha volgut fer una festa d'alegria. Mes posada i tot al cor de la primavera, és una festa un xic trista, no sols perquè algun cop s'és vista tacada amb sang, sinó encara més perquè té aquella tristor pròpia de les festes laiques (...)"				
i_16	El Matí	15/05/1930	Fer el pagès	Costumisme; manca valors;
"La pretensió ciutadana, aliada amb aquella punta de barroeria col·lectiva que no ens acabem de treure mai del damunt, té acreditat i en circulació un modisme verbal que, tot i la seva vaguetat intrínseca (...)"				
i_21	El Matí	10/06/1930	La derogació del decret de 18 de setembre de 1923	Política espanyola; bandera i llengua catalana; cultura d'Espanya;
"(...) Mentre era vigent aquest decret, totes les amnisties tenien alguna cosa de ridícul. Podíem demanar que deixessin els presos en llibertat, però tanmateix, ¿en trèiem gaire si encara restava el decret amb el qual en podíem veure de novament empresonats amb evident injustícia? (...)"				
i_23	El Matí	25/06/1930	L'esport del radicalisme	Moda del radicalisme; explotació del proletariat;
"Observa Torras i Bages, amb aquella profunda visió de la realitat que arriba a semblar sobrenatural inspiració, que "entre els pessimistes i anarquistes hi ha savis i prínceps, la qual cosa prova que aquesta malaltia no prové de misèria material, sinó de misèria espiritual". Ara veiem també, en el nostre petit món polític, que en els rengles del més extremat radicalisme figuren, fins i tot com animadors, grossos burgesos i algun que altre milionari (...)"				

i_24	El Matí	26/06/1930	A més de paraules, fets	Relacions Catalunya i Espanya;
<p>"A les paraules han de correspondre fets. Si creiem - i és talment així- que la millora que salvi Espanya cal que compregui tota la Península; i que una part d'aquesta és difícil i potser impossible que es pugui salvar sola; si creiem que per salvar Catalunya cal salvar també Andalusia, Galícia, Castella, etcètera, hem d'estudiar, doncs, la manera pràctica de contribuir a salvar tots aquests pobles peninsulars, avui quasi immergits en la misèria i l'apatia (...)"</p>				
i_30	El Matí	03/08/1930	Solidaritat i divergències	Catalanisme i criteri; descentralització; "Courier de Genève";
<p>"Ara tothom es diu catalanista. Els sentiments són unànimes a desitjar una descentralització dins Espanya. Qui en voldria més, qui s'accontentaria de més poc: el fet és que tothom té com odiós el centralisme liberal i borbònic (...)"</p>				
i_31	El Matí	06/08/1930	Tenim una qüestió doble	La doble problemàtica catalana: autonomia amb Espanya, problemes socials; "Courier de Genève";
<p>"Agraïm a M. Henry Schubiger que en els seus interessantíssims articles al Courier de Genève sobre Barcelona i el problema català s'ocupi tan amablement del nostre diari (...)"</p>				
i_33	El Matí	17/08/1930	Una campanya noble	Catalanisme; llengua catalana i educació; Eladi Homs "La Veu de Catalunya";
<p>"El nostre distingit amic Eladi Homs publica a la Veu de Catalunya uns articles interessantíssims sobre la necessitat de catalanitzar les escoles congregacionistes i d'urgir la consciència dels pares perquè exigeixin dels col·legis dels religiosos el respecte al dret de llurs fills a ésser educats en la llengua pròpia (...)"</p>				
i_40	El Matí	12/10/1930	La febre d'ara	Materialisme; desordre polític i social;
<p>"Però la nota actualment dominant, en la nostra vida política i social, és el més afeblidor, el més corruptor materialisme (...)"</p>				
i_43	El Matí	05/11/1930	L'idealisme s'esfuma	Anàlisi política; idealisme i política; poble i política;
<p>"No ens volem referir a cap lloc en concret ni a ningú en particular, però ens sembla avinent de constatar que l'idealisme és una cosa cada dia més estranya en política (...)"</p>				
i_44	El Matí	08/11/1930	Perill il·lusori	Comunisme; moviment revolucionari; economia i crisi econòmica mundial;
<p>"Quan algú parla, davant la immensa majoria de la gent, d'una eventual revolució comunista envaïdora dels pobles de vella civilització cristiana, sol ésser acollit amb una mitja rialla (...)"</p>				
i_45	El Matí	28/11/1930	El capitalisme modern	Capitalisme modern; Mns. Kordac; condemna al capitalisme; "L'Osservatore Romano"; moviment obrer;
<p>"(...) en condemna del capitalisme dels nostres dies són d'una tal densitat de pensament i d'una actualitat tan viva, que sentim poc menys que com un deure (...)"</p>				
i_46	El Matí	05/12/1930	Cultura de fira	Localisme; el monopoli intel·lectual d'esquerres;
<p>"(...)Els qui coneixem d'a prop certes "grans" figures i certes petites facècies, no fem pas massa cas d'aquesta mena de dictadura esquerrana que no tolera que ningú li discuteixi el monopoli de la intel·lectualitat i que s'atribueix facultats omnímodes per a atorgar patets de savi, d'artista, de pensador, de poeta, de dramaturg, d'historiador, de novel·lista, i si s'escau, fins de teòleg (...)"</p>				
i_47	El Matí	10/12/1930	Les publicacions immorals	Moralitat; cultura i moral;
<p>"La circular que la Fiscalia del Tribunal Suprem acaba d'adreçar als Fiscals de les Audiències d'Espanya, implica, en primer terme, el reconeixement oficial d'un flagell públic, l'existència del qual nosaltres hem denunciat i lamentat insistentment damunt d'aquestes planes: es tracta dels llibres i de tota mena de publicacions gràfiques de caràcter immoral (...)"</p>				

i_49	El Matí	31/12/1930	La base de la pau universal	Pau; Església; Pius XI; economia mundial; conflictivitat social; persecucions religioses;
"En la vigília de Nadal, la veu divinament inspirada del Sant Pare va advertir solemnement als pobles i als Governos que l'única base de la pau mundial són la justícia i la caritat (...)"				
i_50	El Matí	04/01/1931	Nacionalisme i pacifisme	Nacionalisme econòmic; denúncia economies tancades; pau;
"El nacionalisme econòmic, portat fins les seves conseqüències extremes, quan no fos pràcticament utòpic, representaria un ideal de regressió. La tendència a formar economies nacionals tancades, que pervinguin a bastar-se a si mateixes, és tan contrària a la idea d'amigable convivència entre els pobles, com ho és al mateix progrés, en extensió i intensitat, de la civilització humana (...)"				
i_51	El Matí	06/01/1931	Treballem per la pau	Pau social; anàlisi realitat social; església i catolicisme;
"(...) Qui sigui fi observador de la present realitat social al nostre país, potser no gosaria a confiar que la pau material d'ara sigui de llarga durada (...) Treballar per la pau social, com a catòlics que som, no és solament el nostre interès, sinó principalment el nostre deure."				
i_52	El Matí	07/01/1931	Fora noses	Anarco-sindicalisme i caciquisme; anàlisi política;
"Entre les diverses coses que la Dictadura es proposava matar i que el Dictador ja donava per definitivament mortes, n'hi ha dues de caràcter molt distint, però d'efectes igualment revolucionaris: l'anarcosindicalisme i el caciquisme (...)"				
i_53	El Matí	09/01/1931	La mitja vida	Anàlisi realitat social; ideologia; "el país de la mitja vida"; editorial i manuscrit;
"(...) En el País de la Mitja Vida, què voleu fer? Un poeta, un artista és pres per maníac, un apòstol és un escàndol, un veritable polític és tingut per un impertinent, un veritable home d'estudi és considerat com un il·lús inofensiu (...)"				
i_54	El Matí	10/01/1931	Fruits del materialisme	Individualisme; economia, política i ètica; "affaire Oustric";
"(...) Un filòsof i economista eminent del segle passat observava amb fina perspicàcia que, de tostemps, tan en l'època en que ell vivia com aleshores de la decadència de Roma, quan el materialisme triomfant fa créixer, ensems que la passió per les riqueses, la repugnància per l'esforç que les produeix, l'esperit d'especulació reemplaça el treball honrat i persistent (...). D'altra banda, una política no inspirada en els principis immutables de l'ètica, esdevé exclusivament una política d'interessos; diguem-ne, si voleu, de realitats, perquè ho entenguin aquells qui no consideren com a real sinó allò de què els sentits donen testimoni. I és clar que, entre una economia i una política com aquestes, és lògic que existeixin punts de contacte, relacions, pactes, connivències. ¿Com obtindrà el financer un major rendiment, si no és assegurant-se el favor especial i la protecció decidida de l'Estat? I ¿qui, sinó el financer, pot agrair aquesta protecció i aquest favor d'un manera més positiva? (...)"				
i_55	El Matí	14/01/1931	El desarmament	Pau; política internacional, Alemanya; "Koelnische Zeitung"; Conferència Internacional del Desarmament; Societat de Nacions;
"(...)ha causat una certa emoció l'article que la "Koelnische Zeitung" acaba de publicar, en edició especial, sota aquest títol: Consulteu els pobles sobre el desarmament (...)"				
i_71	El Matí	31/10/1931	Acte transcendent	Nacionalisme basc; conferència Manuel Eguileor;
"La conferència pronunciada ahir al nostre estatge per l'il·lustre diputat nacionalista basc Sr. Manuel Eguileor (...) L'ànima d'Euskadi aparegué radiant al nostre esperit al conjur de la paraula reposada, clara, serena del Sr. Eguileor (...) El nacionalisme basc, tradicionalment catòlic, (...)"				

i_72	El Matí	19/11/1931	Un deure indefugible	Catolicisme; pressupost culte i clerecia;
<p><i>“La Junta Diocesana d'Acció Catòlica va recordar-nos molt oportunament fa pocs dies el deure que tenim tots els catòlics davant la supressió del pressupost de culte i clerecia (...)”</i></p>				

i_72_a	El Matí	30/08/1931	L'Esquerra contra l'Estatut de Catalunya	Política; Estatut; educació; Escola Única
<p><i>“Perden temps i prestigi les esquerres que defensen a Catalunya l'Escola única. Sempre queda clar que l'intent de portar l'escola única a la Constitució d'Espanya és una traïdoria feta a Catalunya. I aquesta traïdoria l'han feta els esquerrans (...) L'escola única no vol dir que rics i pobres tinguin obertes les escoles, no. D'això els catalans en prendríem la defensa; i tots unànimement voldríem pel poble l'ensenyança gratuïta. I nosaltres especialment voldríem que la ciència estès més a l'abast del pobre perquè amb ella trobés un mitjà utilíssim de sortir de la pobresa assolir les dignitats més elevades (...) Volen que, regidors, diputats, ministres –bé que sovint entre ells abundin els analfabets- siguin els àrbitres superiors de la cultura, i dictaminin inapel·lablement sobre totes les coses que han d'aprendre els nostres fills. Volen treballar les eleccions des de les escoles: des d'elles fer republicans o monàrquics. Volen convertir l'escola en un instrument de política. (...) L'escola única és, ja no cal dir, antipedagògica; és d'una barbàrie mexicana; és una aspiració de Mussolini, ho era del Directori, ho és avui –qui ho havia de dir!- de l'esquerra catalana (...)”</i></p>				

i_73	VdT	05/01/1932	L'orientació de la joventut	Catalanisme federal; civisme; individualisme; joventut catòlica;poder; corporativisme;
<p><i>“La primera cosa que pel bé de Catalunya demanaria als joves que es traguessin l'egocentrisme vesànic, que hi abunda amb el nom d'individualisme. L'individualisme no seria un defecte. Cada individu és divers i cal que ell mateix es respecti la seva diversitat, i que li sigui respectada i afavorida (...). Però recordem que aquest Estat a què aspira Catalunya, és una cosa impossible si al nostre país no hi ha virtuts de convivència (...)”</i></p>				

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_1	El Matí	03/01/1930	Dos orientals	Gandhi, asceta i home d'acció; Tagore exportador d'indostanisme elegant, a diferència de Gandhi;
p_2	El Matí	24/01/1930	Gandhi, amic d'Anglaterra	Gandhi; política colonial; pau;
p_3	El Matí	28/01/1930	El vertigen de la guerra	Política internacional; conferència desarmament naval de Londres; pau;
p_4	El Matí	01/02/1930	Veus d'opinió	Política espanyola; constitució nou govern; gral. Berenguer i supressió ministeri d'Economia; monopolis i interès general;
p_5	El Matí	08/02/1930	Moments d'incertesa	Política espanyola; govern interí; Gasset i normalitat política; ètica i llei;
p_6	El Matí	13/02/1930	Crides a l'ordre	Política espanyola; legalitat i ordre davant incertesa del canvi règim; A.M. Sbert; llibertat i seny polític;
p_7	El Matí	15/02/1930	Manca de seny polític	Transició i Directori; reflexió sobre la llibertat perduda;
p_8	El Matí	16/02/1930	Legalitats insegures	Política espanyola; transició i Directori; seny polític; Unamuno i Catalunya;
p_9	El Matí	28/02/1930	Els esdeveniments de Vich	Política local; abusos Directori Militar a Vich;
p_10	El Matí	18/03/1930	Mort de Primo de Rivera	Política espanyola; Primo de Rivera; article censurat;
p_11	El Matí	18/03/1930	Joc vell	Zamora i el partit republicà-liberal-dretista;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_12	El Matí	21/03/1930	Un homenatge i un exemple	Política espanyola; Directori i Col·legi advocats Barcelona i greuges de la dictadura;
p_13	El Matí	22/03/1930	Un perill imminent	Política espanyola; transició gral. Berenguer; crida a entesa política per evitar una nova dictadura;
p_14	El Matí	02/04/1930	Les forces vives per l'amnistia	Política espanyola; entitats econòmiques; amnistia post-Director; procés de Garraf;
p_16	El Matí	24/04/1930	Memòries tristes	Anàlisi política; Lerroux; ministre Moret; setmana tràgica; actualment pseudolerrouxisme espanyol;
p_17	El Matí	08/05/1930	La normalitat no ve	Política espanyola; mals de la política espanyola; llibertat i autoritat;
p_18	El Matí	09/05/1930	Insistim	Política espanyola; moviments polítics espanyols, desordre i confusió política;
p_19	El Matí	10/05/1930	Norma ciutadana	Gabinet Berenguer; legalitat constitucional;
p_20	El Matí	18/05/1930	Esperances	Política catalana; esperança d'un possible restabliment Mancomunitat; regionalisme;
p_21	El Matí	18/05/1930	Desorientació	Política espanyola; catalanisme i Dictadura;
p_22	El Matí	18/05/1930	Esperances	Política catalana; restabliment Mancomunitat; rei a Barcelona;
p_23	El Matí	20/05/1930	Respectem la llei	Política espanyola, derogació decrets Directori; llibertat i legalitat;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_24	El Matí	23/05/1930	La decepció	Política espanyola; derogació R.D. de 18 de setembre de 1923; rei a Barcelona; concessions polítiques;
p_25	El Matí	27/05/1930	Un projecte imminent	Política catalana; projecte d'Estatut de Catalunya Maluquer i Viladot;
p_26	El Matí	28/05/1930	Noves esperances	Política catalana; exhibició bandera catalana; atenció pública; Estatut Provincial;
p_27	El Matí	29/05/1930	Un home en son lloc	Política espanyola; política social; Martínez Domingo i Ministeri de Treball
p_28	El Matí	30/05/1930	D'una assemblea en projecte	Assemblea alcaldes; fonaments regionalisme espanyol;
p_29	El Matí	01/06/1930	Moment regionalista espanyol	Política espanyola; regionalisme; comprensió entre pobles hispànics;
p_30	El Matí	05/06/1930	La cançó del desengany	Desencís polític; patriotisme;
p_31	El Matí	06/06/1930	El municipi i la cultura	Política local; ensenyament primari i ajuntaments
p_32	El Matí	09/06/1930	L'activitat política	Política espanyola; dret a propaganda política;
p_33	El Matí	14/06/1930	A la deriva	Política espanyola; inhibició governamental;
p_34	El Matí	15/06/1930	Aclariment	Política catalana; manifest per a la unitat política;
p_35	El Matí	25/06/1930	I l'economia?	Anàlisi política; política i economia; individualisme;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_36	El Matí	28/06/1930	Per Catalunya	Política catalana; confecció Estatut i unitat política; Maluquer i Viladot;
p_37	El Matí	10/07/1930	Crit d'alerta	Víctor Imperiale, repatriació; hospitalitat i exili polític;
p_38	El Matí	15/07/1930	Coincidències	Política espanyola; lerrouxisme i "ABC"; oposició a l' Estatut Regional de Catalunya;
p_39	El Matí	24/07/1930	Ens cal insistir	Política espanyola; Comitès paritaris i Indústria; organització corporativa;
p_40	El Matí	29/07/1930	Cal sinceritat	Política espanyola; economia i anivellament pressupostari;
p_41	El Matí	30/07/1930	Un ideal col·lectiu	Política internacional i espanyola; unió econòmica ibèrica, Espanya i Portugal; economia;
p_42	El Matí	31/07/1930	Remarca sobre els canvis	Política econòmica; lliure canvi de concurrència;
p_43	El Matí	01/08/1930	Una mica d'inquietud	Política espanyola; eleccions generals; República o Monarquia;
p_44	El Matí	02/08/1930	El programa de la Conferència Imperial	Política internacional; mcDonald; colonialisme;
p_45	El Matí	05/08/1930	Hora de desfici	Moviments militars frontera franco-italiana; situació Alemanya i crisi econòmica;
p_46	El Matí	07/08/1930	L'impost sobre el treball	Polítiques econòmiques i política social; reducció tributària
p_47	El Matí	08/08/1930	Paraules d'amic	Política catalana; districtes barcelonins i eleccions;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_48	El Matí	18/08/1930	La liquidació de la Dictadura	Eleccions i voluntat popular; govern Berenguer;
p_49	El Matí	30/08/1930	Revisionismes	Política internacional; relacions francogermàniques; tractats de pau;
p_50	El Matí	09/09/1930	Què hi guanyem?	Anàlisi política; Directori Militar; pacte Sant Sebastià; ideologia política; República;
p_51	El Matí	13/09/1930	Recordatori	Anàlisi política; dictadures i Directori Militar;
p_52	El Matí	20/09/1930	La política de subsistències	Política local; constitució Junta Municipal de Subsistències; problemes socials
p_53	El Matí	25/09/1930	L'experiència russa	Marxisme i moviment obrer; Rússia; llibertat i explotació obrera
p_54	El Matí	25/09/1930	Un llibre del Sr. Arboleya.1	Periodisme i Directori Militar; anàlisi política Directori i proteccionisme sectors socials;
p_55	El Matí	26/09/1930	Un llibre del Sr. Arboleya.2	Política espanyola; periodisme i Directori Militar; proteccionisme sectors socials;
p_56	El Matí	27/09/1930	L'Ajuntament treballa	Política local; Exposició Barcelona; arbitris municipals;
p_57	El Matí	30/09/1930	Per Barcelona	Economia local; taxes;
p_58	El Matí	01/10/1930	La censura governativa	Anàlisi política; censura governativa; acomiadament de la "Sra. Anastàsia";
p_59	El Matí	02/10/1930	Els nous arbitris	Política local; arbitris municipals; política de subsistència social;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_60	El Matí	04/10/1930	El contribuent indefens	Política local Barcelona; pressió tributària;
p_61	El Matí	07/10/1930	Cap a un Estatut de Catalunya	Estatut de Catalunya; Maluquer i Viladot; proposta d'autonomia integral;
p_62	El Matí	09/10/1930	Variacions sobre el tema dels arbitris	Arbitris municipals; economia; política de proveïments i subsistència social;
p_63	El Matí	11/10/1930	Més variacions sobre els arbitris	Política local Barcelona; arbitris i pressió tributària;
p_64	El Matí	14/10/1930	Qui hi va guanyar?	Economia; canvi concurrència; nerviosisme polític i social; demagògia;
p_65	El Matí	17/10/1930	L'oposició als arbitris	Política local Barcelona; arbitris i pressió tributària;
p_66	El Matí	18/10/1930	Política municipal de subsistències	Localisme; Barcelona; política municipal;
p_67	El Matí	19/10/1930	Davant les eleccions vinentes	Política espanyola; anunci eleccions legislatives; conflictivitat social i política;
p_68	El Matí	23/10/1930	Encara la qüestió dels arbitris	Política local Barcelona; arbitris i pressió tributària;
p_69	El Matí	24/10/1930	Descentrament	Política espanyola; campanya política i política catalana; voluntat autogovern;
p_70	El Matí	25/10/1930	Abans de parlar d'arbitris	Política local Barcelona; arbitris i pressió tributària;
p_71	El Matí	27/10/1930	La reforma d'organització corporativa	Política espanyola; reforma organització corporativa; legislació social;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_72	El Matí	02/11/1930	Un encert	Política econòmica; intervencionisme; industrial;
p_73	El Matí	09/11/1930	Els problemes d'ara	Política internacional; economia i crisi mundial; eleccions i problemes socials a Catalunya;
p_74	El Matí	11/11/1930	L'amenaça dels nous arbitris	Política local Barcelona; arbitris i pressió tributària;
p_75	El Matí	13/11/1930	"Per a constituir la Regió Catalana"	Política catalana; redacció Estatut de Catalunya;
p_76	El Matí	15/11/1930	Radicalisme i fatalisme	Política espanyola; extremisme i final de Dictadura; lentitud govern provisional;
p_77	El Matí	16/11/1930	A tots els catalans	Estatut de la Unitat de Catalunya; catalanisme i Dictadura; Maluquer;
p_78	El Matí	20/11/1930	Política catalana	Política catalana; Estatut; unitat política poble català; Catalunya i Espanya;
p_79	El Matí	21/11/1930	L'Ajuntament davant la vaga	Política local; vaga recollida escombraries;
p_80	El Matí	25/11/1930	Necessitat d'unió	Conflictivitat social; unió del catalanisme; ideologia i política;
p_81	El Matí	26/11/1930	Renovació, sí; revolució, no	Anàlisi política; relacions amb Espanya; mitjans revolucionaris; catalanisme històric;
p_82	El Matí	09/12/1930	La moral de l'èxit	Interrelació vida social, política, moral i econòmica; economia individualista;
p_83	El Matí	17/12/1930	Esperant el desenllaç	Fets de l'aeròdrom de Jaca i moviments extremistes revolucionaris; legalitat vigent;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_84	El Matí	21/12/1930	Temps de crisi	Política internacional; crisi economia mundial; aniversari caiguda bursàtil de Nova York; economia i moral;
p_85	El Matí	01/01/1931	Any nou	Política espanyola; govern Berenguer; Llei d'Organització Corporativa;
p_86	El Matí	03/01/1931	El deure de tots	Anàlisi política; anunci eleccions legislatives; pau social;
p_87	El Matí	08/01/1931	Hem d'insistir	Política econòmica; canvi moneda; borsa; comerç;
p_88	El Matí	17/01/1931	L'ajornament sistemàtic	Política espanyola; social; pressupostos; llei d'Organització Corporativa;
p_89	El Matí	18/01/1931	Siguem conseqüents	Política espanyola; eleccions legislatives; "autodeterminació electoral";
p_90	El Matí	22/01/1931	Cap a les eleccions	Política espanyola; eleccions legislatives; indiferència opinió pública;
p_91	El Matí	28/01/1931	A la Cambra dels Comuns	Anglaterra; "Trade Unions"; laboristes; liberals;
p_92	El Matí	31/01/1931	Eclecticisme electoral	Anàlisi de la política electoral; caciquisme impositiu dels candidats per part dels partits;
p_93	El Matí	05/02/1931	Els nous arbitris municipals	Política local; tributs autoritzats per R.D.; premsa i política;
p_94	El Matí	06/02/1931	Encara una informació	Política espanyola; reforma organització corporativa;
p_95	El Matí	07/02/1931	Contra els nous arbitris	Localisme; ajuntament; arbitris

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_96	El Matí	10/02/1931	Contra el retraïment	Política espanyola; eleccions legislatives; injustificació de l'abstenció;
p_97	El Matí	11/02/1931	La protesta contra els arbitris	Política local; imposició recàrrecs municipals i malestar social;
p_98	El Matí	12/02/1931	L'anormalitat monetària	Política econòmica; canvi i concurrència Comitè regulador de canvi;
p_99	El Matí	12/02/1931	Les escoles de Barcelona	Política local; ensenyament primari i ajuntaments; provisió mestres;
p_100	El Matí	13/02/1931	L'Ajuntament també ha fet tard	Política local; arbitris i ajudes estatals;
p_101	El Matí	14/02/1931	Cada dia pitjor	Política internacional; canvi i problemes econòmics;
p_102	El Matí	15/02/1931	El motí dels vells polítics	Política espanyola; govern Berenguer; "vells" polítics d'esquerra i dreta; desordre;
p_103	la Rambla	16/02/1931	Els intel·lectuals catalans al servei de la República	Política espanyola; manifest Ortega, Marañón i Pérez de Ayala; Cardó; Serra Húnter; Xirau; Pi i Sunyer; Soldevila; de Segarra; Vives;
p_104	El Matí	17/02/1931	Cal que parlem clar	Política espanyola; Rei, Sánchez Guerra; desordre, liberalisme i socialisme;
p_105	El Matí	18/02/1931	La crisi política	Política espanyola; crisi i govern Sánchez Guerra;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_106	El Matí	19/02/1931	Ja tenim Govern	Política espanyola; nou govern i superació de temors passats; govern de concentració monàrquic;
p_107	El Matí	20/02/1931	Esperant la declaració ministerial	Política espanyola; augment borsa; economia;
p_108	El Matí	21/02/1931	La declaració ministerial	Política espanyola; nou Govern; convocatòria corporacions locals i Constituents; "problema de Catalunya";
p_109	El Matí	22/02/1931	El camí de la solució	Política local; arbitris municipals; ciutat i Estat; nou Govern;
p_110	El Matí	24/02/1931	La pesseta puja	Política espanyola; economia i cotització pesseta;
p_111	El Matí	25/02/1931	Les eleccions municipals	Política local; futures eleccions municipals; "apoliticisme" i responsabilitat electoral;
p_112	El Matí	26/02/1931	L'escàndol Oustric	Política internacional; ètica i economia;
p_113	El Matí	27/02/1931	Estranya virada	Política; inestabilitat ministerial; desvalorització pesseta; economia;
p_114	El Matí	28/02/1931	Aclariment magnífic	Localisme; arbitris municipals;
p_115	El Matí	01/03/1931	Un bon pas	Política catalana; economia;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_116	El Matí	04/03/1931	Les relacions comercials amb França	Internacional; economia; França
p_117	El Matí	07/03/1931	El partit centrista	Política; Cambó; Maura;
p_118	El Matí	14/03/1931	E nostre deure	Política; eleccions;
p_119	El Matí	17/03/1931	L'estabilització monetària	Política econòmica;
p_120	El Matí	14/04/1931	Després de les eleccions	Política; eleccions;
p_121	El Matí	15/04/1931	La nostra actitud	Política; República;
p_122	El Matí	16/04/1931	Per Catalunya	Política; República; llibertat de Catalunya;
p_123	El Matí	17/04/1931	Document lliurat al President del Govern de Catalunya	Política; República; llibertat de Catalunya;
p_124	El Matí	18/04/1931	Insistim	República i llibertat;
p_125	El Matí	19/04/1931	Solidaritat permanent	República; llibertat Catalunya;
p_126	El Matí	28/04/1931	Una maniobra	República; llibertat Catalunya;
p_127	El Matí	30/04/1931	Serenitat i fermesa	Política; catalanisme;
p_128	El Matí	03/05/1931	Coincidència sospitosa	Política; fets 1 de maig;
p_129	El Matí	07/05/1931	Per Catalunya	Política catalana;
p_130	El Matí	08/05/1931	La nostra independència	Política catalana; catolicisme;
p_131	El Matí	17/05/1931	Unió	Política catalana;
p_132	LPC	01/06/1931	Comentari a La política a les comarques catalanes d'Antoni Fuster	Política catalana;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_133	El Matí	09/06/1931	Davant l'Assemblea	Política catalana;
p_134	El Matí	11/06/1931	Cap a la unió	Política catalana
p_135	El Matí	12/06/1931	El missatge presidencial	Política catalana; Macià
p_136	El Matí	19/06/1931	Els drets a l'encant	Política; cardenal Segura
p_137	El Matí	24/06/1931	Davant les eleccions	Política; eleccions
p_138	El Matí	25/06/1931	Entorn de les eleccions	Política; eleccions
p_139	El Matí	26/06/1931	Més sobre les eleccions	Política; eleccions
p_140	El Matí	26/06/1931	Cal lluitar	Política i ciutadania;
p_141	El Matí	27/06/1931	Mal rastre	Política; eleccions
p_142	El Matí	27/06/1931	De les eleccions a les comarques	Política; eleccions; circumscripcions catalanes
p_143	El Matí	28/06/1931	Dia d'eleccions	Política; eleccions
p_144	El Matí	30/06/1931	Després de les eleccions	Política; eleccions; Macià
p_145	El Matí	01/07/1931	Com volen repartir les terres	Política; nacionalismes
p_146	El Matí	01/07/1931	Els estudiants catòlics i el projecte d'Estatut	Política catalana; Estatut;
p_147	El Matí	03/07/1931	L'avantprojecte constitucional	Política; Constitució República espanyola
p_148	El Matí	04/07/1931	El futur Govern	Política; eleccions
p_149	El Matí	05/07/1931	El primer entrebanc	Política catalana; ajuntament Barcelona

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_150	El Matí	14/07/1931	L'Estatut de Catalunya	Política catalana
p_151	El Matí	15/07/1931	A l'entorn de l'Estatut	Política catalana; Estatut
p_152	El Matí	15/07/1931	L'entusiasme del poble basc	Política; Estatut de Bascònia
p_153	El Matí	16/07/1931	L'Estatut i la legislació obrera	Política catalana; Estatut; moviment obrer; Lleó XIII; Rerum Novarum
p_154	El Matí	16/07/1931	L'alçament del poble basc	Política; Estatut de Bascònia
p_155	El Matí	25/07/1931	L'enemic és el socialisme	Política; Indalecio Prieto; Estatut
p_156	El Matí	25/07/1931	Per Catalunya l'últim sacrifici	Política catalana; Macià; Estatut
p_157	El Matí	26/07/1931	El "Foment del Treball Nacional" i "El Debate"	Política; moviment obrer; Estatut
p_158	El Matí	28/07/1931	Contra una objecció	Política catalana; Estatut;
p_159	El Matí	29/07/1931	Contra una temença	Política catalana; Estatut;
p_160	El Matí	29/07/1931	Insistent, i per després de l'autonomia	Política catalana; Estatut;
p_161	El Matí	30/07/1931	Mirant l'esdevenidor	Política catalana; Estatut;
p_162	El Matí	01/08/1931	Els que ara callen parlaran	Política; Estatut; Constitució de Catalunya;
p_162_i	El Matí	31/07/1931	Proclamem la nostra voluntat	Política catalana; Estatut;
p_163	El Matí	01/08/1931	Per Catalunya i per Espanya	Política catalana; Estatut;
p_164	El Matí	02/08/1931	¿Voteu per l'Estatut de Catalunya? -Sí!	Política catalana; Estatut;
p_165	man	02/08/1931	manuscrit	Política; Estatut;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_166	El Matí	04/08/1931	De cara a la llibertat	Política; qüestions socials; llibertat;
p_167	El Matí	04/08/1931	Catalunya davant el món- Jaume Ruíz Manent	Política; visió de Catalunya al món;
p_168	El Matí	07/08/1931	Heus ací l'enemic	Política catalana; Estatut;
p_169	El Matí	09/08/1931	Un projecte sarcàstic?	Política; Constitució espanyola; Jiménez de Asua;
p_170	El Matí	15/08/1931	La desfilada	Política; Estatut; Espanya; Macià;
p_171	El Matí	18/08/1931	Exclusives, no	Política catalana; Estatut;
p_172	El Matí	19/08/1931	L'Estatut a Madrid	Política catalana; Estatut;
p_173	El Matí	21/08/1931	El projecte de Constitució	Política; Lluís Carreras; Constitució;
p_174	El Matí	22/08/1931	L'Escola Única	Política; educació;
p_175	El Matí	27/08/1931	Un cas de sabotatge	Política; Estatut; educació;
p_176	El Matí	06/09/1931	Un comentari de la Vanguardia	Política catalana; Macià;
p_177	El Matí	08/09/1931	Podem tenir confiança	Política; Estatut; ordre;
p_178	El Matí	09/09/1931	La nova Catalunya	Política; catalanisme; Prat; ordre social;
p_179	El Matí	10/09/1931	La preparació immediata	Política; catalanisme; Prat; autonomia;
p_180	El Matí	13/09/1931	Invitació a la dansa	Política; economia; Estatut;
p_181	El Matí	20/09/1931	El punt negre	Política catalana; Estatut;
p_182	El Matí	22/09/1931	Lleialtat política	Política catalana; Estatut;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_183	El Matí	25/09/1931	Expectació	Política catalana; Estatut;
p_184	El Matí	06/10/1931	Després de les eleccions	Anàlisi política; eleccions;
p_185	El Matí	09/10/1931	La nostra posició	Anàlisi política; eleccions;
p_186	El Matí	13/10/1931	L'opinió reacciona	Anàlisi política; eleccions;
p_187	El Matí	15/10/1931	Salutació	Anàlisi política; eleccions; Alcalá Zamora;
p_188	El Matí	16/10/1931	La crisi dels partits catalans de dreta	Política catalana; dreta catalana;
p_189	El Matí	16/10/1931	Què n'hi ha de l'Estatut?	Política catalana; Estatut;
p_190	El Matí	17/10/1931	Serenitat	Anàlisi política;
p_191	El Matí	20/10/1931	Les Comarques	Polítiques locals; comarques;
p_192	El Matí	21/10/1931	La bandera revisionista	Anàlisi política; reforma constitucional espanyola;
p_193	El Matí	24/10/1931	Un pas endavant	Anàlisi política; Estatuts regionals;
p_194	El Matí	29/10/1931	La supressió del Senat	Anàlisi política; paper del Senat; Estat;
p_195	El Matí	30/10/1931	Passivitat lamentable	Anàlisi política; parlamentaris catalans;
p_196	El Matí	03/11/1931	Vers la revisió constitucional	Política i catolicisme; revisió constitucional;
p_197	El Matí	06/11/1931	La crisi econòmica mundial -El pànic i la confiança-	Política econòmica; "Veu de Catalunya"; Cambó;
p_198	El Matí	07/11/1931	Un nou agrupament polític català	Política catalana; nou partit polític; UDC;
p_199	El Matí	08/11/1931	Confusionisme	Anàlisi política; liberalisme; partit catalanista republicà;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_200	El Matí	10/11/1931	Germanor	Política catalana; UDC; ideari;
p_201	El Matí	21/11/1931	El perill socialista	Anàlisi política; socialisme; Govern concentració;
p_202	El Matí	26/11/1931	Ens hem de guanyar uns enemics	Ètica; encícliques; liberalisme; organització sindical catòlica;
p_203	El Matí	26/11/1931	Demanat la reunió de l'Assemblea	Anàlisi actualitat; Lazare Bloch; especulació financera;
p_204	El Matí	26/11/1931	Resposta a "El Sol"	Anàlisi actualitat; Lazare Bloch; especulació financera;
p_205	El Matí	26/11/1931	Al voltant d'unes declaracions	Anàlisi actualitat;
p_206	El Matí	27/11/1931	Reacció saludable	Anàlisi actualitat; Largo Caballero;
p_207	VdT	29/11/1931	Entre l'economia liberal i els soviets	Ventosa i Calvell; economia liberal; socialisme;
p_208	El Matí	02/12/1931	Situació incomfortable	Anàlisi política catalana; Assemblea Generalitat; Macià;
p_209	VdT	10/12/1931	Dins la nova constitució	Anàlisi política espanyola i catalana; Constitució espanyola;
p_210	El Matí	10/12/1931	No ens donem per vençuts	Anàlisi política espanyola i catalana; Constitució espanyola;
p_211	El Matí	11/12/1931	Allò que ens interessa	Anàlisi política; formes de govern; monarquia-república;
p_212	El Matí	16/12/1931	La solució de la crisi	Crisi financera; Esquerra catalana; Jaume Carner;
p_213	El Matí	19/12/1931	Encara sobre la solució de la crisi	Política i crisi;
p_214	El Matí	19/12/1931	Segueix l'interinitat	Anàlisi política espanyola; crisi; nou Govern; Azaña;
p_215	El Matí	20/12/1931	Una declaració de l'esquerra	ERC; Macià; míting Poblenou; FAI; Govern Civil;
p_216	El Matí	22/12/1931	L'opinió alarmada	Macià; míting Poblenou; FAI; Govern Civil;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_217	El Matí	24/12/1931	Comiat	Anàlisi política; Anguera;
p_218	El Matí	28/12/1931	La dimissió del Sr. Anguera	Anàlisi política; Anguera;
p_219	El Matí	07/01/1932	L'ordre públic	Ordre públic; comunisme revolucionari i socialisme polític; democràcia;
p_220	El Matí	10/01/1932	Manifestacions de Marcel·lí Domingo	Política catalana; Macià; Esquerra Republicana de Catalunya; aprovació Estatut;
p_221	El Matí	12/01/1932	El Sr. Maura i l'Estatut	Anàlisi política catalana i espanyola; Estatut; anticatalanisme; dretes; Maura;
p_222	El Matí	15/01/1932	A l'entorn de l'Estatut	Política catalana; Estatut; anticatalanisme; dretes;
p_223	VdT	15/01/1932	Una actitud soviètica	Anàlisi política; comunisme; Andreu Nin;
p_224	El Matí	22/01/1932	Moments greus	Anàlisi política; ordre; principi d'autoritat; anticlericalisme;
p_225	El Matí	26/01/1932	La dissolució de la Companyia de Jesús	Art. 26 constitució; potestat i dissolució companyia de Jesús;
p_226	El Matí	07/02/1932	La neutralitat escolar	Política espanyola; abolició funció docent ordres religiosos; política;
p_227	El Matí	19/02/1932	Incoherència	Relacions Església-Estat; sectarisme socialista; dissolució Companyia de Jesús;
p_228	El Matí	20/02/1932	El president de tots	Política; Macià i el Govern Civil; Moles; vaga Casa Alzina;
p_229	El Matí	01/03/1932	La intenció és la mateixa	Neolerrouxisme a Catalunya; anàlisi d'aquest ressorgiment;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_230	El Matí	13/03/1932	L'absència d'autoritat	Ajuntament; excedència forçosa empleats municipals;
p_231	El Matí	14/04/1932	Cap d'any	Anàlisi política al cap d'any de la Constitució; proposta desfigurada de l'Estatut
p_232	VdT	21/04/1932	Una vaga revolucionària per al primer de maig	Comunisme revolucionari - Solidaridad Obrera- en oposició a la República;
p_233	El Matí	21/04/1932	Un greu abús	Política local; ajuntament; cens electoral;
p_234	El Matí	22/04/1932	La campanya contra l'Estatut	Política catalana; Estatut i oposició dreta espanyola;
p_235	El Matí	22/04/1932	Una experiència	Política catalana; conferència de Maspons i Anglès sobre l'Estatut;
p_236	El Matí	24/04/1932	La manifestació d'avui	Política catalana; propera proclamació de l'Estatut;
p_237	El Matí	26/04/1932	Cal que parli el President	Política catalana; conseller de la USC Serra i Moret, eleccions; posició de Macià;
p_238	El Matí	28/04/1932	Cal un aclariment	Eleccions catalanes; Macià;
p_239	VdT	29/04/1932	Entorn del "Manifest del Centre de Dependents"	Política; qüestions socials;
p_240	El Matí	03/05/1932	Un acord excessiu	Política; economia; Estatut;
p_241	El Matí	05/05/1932	Actitud incomprensible	Política; Estatut;
p_242	paper	06/05/1932	manuscrit	Política; Estatut;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_243	El Matí	06/05/1932	L'escomesa contra l'Estatut	Política; Estatut;
p_244	El Matí	07/05/1932	Contra la violència	Política; violència;
p_245	El Matí	08/05/1932	Les Delegacions del Treball	Política; Estatut; Treball;
p_246	El Matí	11/05/1932	A l'entorn de l'Estatut	Política catalana; Estatut;
p_247	El Matí	12/05/1932	Serenitat	Política catalana; Estatut;
p_248	El Matí	13/05/1932	La raó dels que no en tenen	Política catalana; Estatut;
p_249	El Matí	17/05/1932	La qüestió del dia	Política catalana; Estatut;
p_250	El Matí	22/05/1932	La intervenció més esperada	Política catalana; Estatut;
p_251	El Matí	05/06/1932	Ara començarà la batalla	Política catalana; Estatut;
p_252	El Matí	05/06/1932	L'Estatut avança	Política catalana; Estatut;
p_253	El Matí	16/06/1932	Intromissió abusiva	Política i militars;
p_254	El Matí	17/06/1932	Una actitud sorprenent	Política; afer March;
p_255	El Matí	18/06/1932	L'Estatut encallat	Política catalana; Estatut;
p_256	El Matí	19/06/1932	Concubinatge	Política; Estat; Església;
p_257	El Matí	21/06/1932	Situació interessant	Política; Estatut;
p_258	El Matí	25/06/1932	L'Estatut avança	Política; Estatut;
p_259	El Matí	30/06/1932	Un front únic	Política; Estatut;
p_260	El Matí	01/07/1932	Encara l'afer March	Política; afer March;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_261	El Matí	02/07/1932	La nostra protesta	Política; feixisme; violència;
p_262	El Matí	10/07/1932	Barcelona, alerta!	Ajuntament; col·lec. Plandiura;
p_263	El Matí	10/07/1932	Perspectiva política	Política; Estatut;
p_264	El Matí	16/07/1932	Al marge de la discussió de l'Estatut	Política; Estatut;
p_265	El Matí	17/07/1932	La situació política	Política; Lerroix; socialistes;
p_266	El Matí	20/07/1932	Una advertiment important	Localisme; eleccions
p_267	El Matí	20/07/1932	Una estranyesa sustentada contra la col·lecció Plandiura	Localisme; ajuntament; col·lecció Plandiura;
p_268	El Matí	23/07/1932	Les llistes electorals a Montjuïc	Localisme; eleccions;
p_269	El Matí	24/07/1932	Després de la vinguda dels diputats gallecs	Política; autonomisme; UDC;
p_270	El Matí	26/07/1932	Una campanya "econòmica"	Política; economia; Estatut;
p_271	El Matí	28/07/1932	La concòrdia en marxa	Política; Estatut;
p_272	El Matí	31/07/1932	De cara a l'entesa	Política; autonomisme;
p_273	El Matí	11/08/1932	Davant els actuals esdeveniments	Política; revolta; lluita política;
p_274	El Matí	14/08/1932	Els culpables de "pronunciaments" i de cremes	Revolta militar; cremes esglésies;
p_275	El Matí	17/08/1932	La nova ciutadania	Política; Estatut; autonomia;
p_276	El Matí	23/08/1932	Per Catalunya no podem perdre temps	Política; Estatut; autonomia;
p_277	El Matí	02/09/1932	Tot esperant l'Estatut	Estatut; dretes; esquerres;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_278	El Matí	15/10/1932	Contra la llibertat d'ensenyament	Política; ensenyament; estat;
p_279	El Matí	25/10/1932	Política i moralitat	Local; ajuntament; ètica; compra càrrecs municipals;
p_280	El Matí	26/10/1932	Període constituent	Catalunya; eleccions Parlament;
p_281	El Matí	28/10/1932	Unió indispensable	Catalunya; eleccions Parlament;
p_282	El Matí	13/11/1932	Les noves institucions, sense faramalla, modestes i dignes	Política i autonomia; Espanya;
p_283	El Matí	13/11/1932	Franklin Roosevelt, la seva vida i les seves idees	Internacional; Estats Units;
p_284	El Matí	14/11/1932	Siguem prudents	Autonomia; legislació social;
p_285	El Matí	15/11/1932	Actitud perillosa	Autonomia; Espanya; Estatut;
p_286	El Matí	17/11/1932	Cal lluitar amb lleialtat	Catalunya; eleccions Parlament; ètica;
p_287	El Matí	18/11/1932	Unió	Catalunya; eleccions Parlament;
p_288	El Matí	20/11/1932	El deure de les classes conservadores	Catalunya; dretes; ideologia;
p_289	El Matí	22/11/1932	L'hora de parlar clar	Catalunya; eleccions Parlament;
p_290	El Matí	25/11/1932	Les eleccions de diumenge a Bèlgica	Internacional; Bèlgica;
p_291	El Matí	28/11/1932	Després de la festa	Política; Estatut;
p_292	El Matí	30/11/1932	Les eleccions passades i les pròximes a Bèlgica	Internacional; Bèlgica;
p_293	El Matí	04/12/1932	La independència de la cultura	Política i cultura;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_294	El Matí	07/12/1932	Satisfacció i confiança	Política; Catalunya;
p_295	El Matí	09/12/1932	Motius del moment	Política i cultura;
p_296	El Matí	16/12/1932	Impressió parlamentària	Política; Parlament;
p_297	El Matí	30/12/1932	La mare d'un poeta	Política; cultura; art;
p_299	El Matí	01/01/1933	La independència del poder judicial	Política; esquerra; poder judicial;
p_300	El Matí	06/01/1933	Barcelona, 1933	Localisme; Barcelona;
p_301	El Matí	20/01/1933	Espanya endins	Política; Espanya;
p_302	El Matí	04/02/1933	Política insensata	Política; religió; església;
p_303	El Matí	09/02/1933	La política opressora	Política; religió; església;
p_304	El Matí	10/02/1933	Per la llibertat d'ensenyament	Política; ensenyament; estat;
p_305	El Matí	14/02/1933	La protesta nacionalista	Política; nacionalisme; Estatut;
p_306	El Matí	02/03/1933	La crisi dels principis democràtics	Crema Reichstag; extremisme;
p_307	El Matí	18/03/1933	Autoritzacions per a nous tributs municipals	Localisme; Barcelona; tributs;
p_308	El Matí	18/03/1933	Un dels inconvenients de l'Escola Única-Pau Bourget	Política; ensenyament; estat;
p_309	El Matí	23/03/1933	La crisi d'autoritat i les seves tràgiques conseqüències	Política; autoritat;
p_310	El Matí	29/03/1933	Una absència difícilment explicable	Política; terrorisme; guàrdia civil;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_311	El Matí	31/03/1933	Contra els nous tributs municipals	Localisme;tributs;
p_312	El Matí	07/04/1933	L'atemptat contra la lliberta d'ensenyament	Política;religió;ensenyament;
p_313	El Matí	12/04/1933	Els serveis d'ordre públic i de caràcter social	Política;Estatut;serveis socials;
p_314	El Matí	15/04/1933	Al cap de dos anys	Anàlisi política;
p_315	El Matí	22/04/1933	La prohibició de l'ensenyament religiós	Política; religió;
p_316	El Matí	04/05/1933	Per la llibertat d'Euzkadi	Política i nacionalisme;
p_317	El Matí	06/05/1933	Catalunya ha d'estar al costa d'Euzkadi	Política i nacionalisme;
p_318	El Matí	12/05/1933	L'aprovació de l'article 31 de la Llei de Congregacions	Política i religió;
p_319	El Matí	20/05/1933	L'Estatut interior de Catalunya	Política; Catalunya; Estatut
p_320	El Matí	04/06/1933	La declaració de l'Episcopat	Política i religió;
p_321	El Matí	22/06/1933	Les prerrogatives dels diputats catalans	Política; Parlament;
p_322	El Matí	23/06/1933	Cal defensar positivament l'ensenyament lliure	Política; ensenyament; Estat;
p_323	El Matí	07/07/1933	L'encallament del traspàs de serveis	Política; traspàs serveis;
p_324	El Matí	11/07/1933	Contra la política antieconòmica i socialitzant	Política i economia;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_325	El Matí	14/07/1933	La política social partidista	Política; economia; polítiques socials;
p_326	El Matí	20/07/1933	Contra uns rumors absurds i calumniosos	Política; relacions església; govern;
p_327	El Matí	26/07/1933	Un suposat complot extremista	Política; violència; ordre públic;
p_328	El Matí	27/07/1933	La nova llei d'ordre públic	Política; violència; ordre públic;
p_329	El Matí	04/08/1933	Les autonomies peninsulars	Política; nacionalisme;
p_330	El Matí	05/08/1933	El nacionalisme excessiu	Política;nacionalisme;
p_331	El Matí	09/08/1933	Uns comentaris del Sr.Osorio i Gallardo	Política;opinió;Espanya;ideologia;
p_332	El Matí	10/08/1933	La nova Universitat autònoma	Política;educació;universitats;
p_333	El Matí	11/08/1933	Els nacionalistes ibèrics a Catalunya	Política;nacionalisme;
p_334	El Matí	12/08/1933	Els nacionalistes ibèrics a Catalunya.2	Política;nacionalisme;
p_335	El Matí	13/08/1933	¿Hem de tolerar que l'Esquerra vagi traint Catalunya?	Política;Esquerra;
p_336	El Matí	15/08/1933	Vers una Espanya viva	Política;nacionalisme;
p_337	El Matí	17/08/1933	Els arrendaments col·lectius	Moviment agrari;arrendaments;
p_338	El Matí	20/08/1933	El dictador de Biscaia	Política;nacionalisme;País Bacs;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_339	El Matí	22/08/1933	El punt sensible de l'Estatut	Política;Estatut;economia;
p_340	El Matí	22/08/1933	El Sr.Prieto i els seus virreis, els governadors de Biscaia i Navarra	Política; nacionalisme i País Bacs;
p_341	El Matí	23/08/1933	La culpa és de l'Esquerra	Política; Esquerra; Catalunya;
p_342	El Matí	28/08/1933	La por de les eleccions	Política;eleccions municipals;
p_343	El Matí	03/09/1933	La llibertat a la Universitat	Política;universitats;
p_344	El Matí	06/09/1933	El Governador General de Catalunya	Política;Estatut;
p_345	El Matí	07/09/1933	L'aplicació de les lleis del treball	Política;treball;competències;
p_346	El Matí	12/09/1933	Seguint el curs de la crisi	Política; crisi; dretes i esquerres;
p_347	El Matí	13/09/1933	Ja tenim govern, ja tenim el Sr. Lerrooux	Política; Espanya; Lerrooux
p_348	El Matí	20/09/1933	El camí de la consolidació	Política espanyola;
p_349	El Matí	21/09/1933	El manifest del grup de "L'Opinió"	Política; Esquerres;
p_350	El Matí	22/09/1933	La pressió socialista	Política; socialisme;
p_351	El Matí	24/09/1933	Esquerra i lerroouxisme contra l'esperit català	Política; Espanya; lerroouxisme
p_352	El Matí	04/10/1933	La crisi del govern de Catalunya	Política; Catalunya; Esquerra;
p_353	El Matí	04/10/1933	El català als Instituts del segon ensenyament	Ensenyament i llengua catalana;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_354	El Matí	06/10/1933	Al marge de la crisi ministerial espanyola	Política espanyola; crisi;
p_355	El Matí	07/10/1933	Mentre esperem la solució de la crisi	Política espanyola; crisi;
p_356	El Matí	10/10/1933	Després de la solució de la crisi	Política espanyola; crisi;
p_357	El Matí	11/10/1933	Qui dubtaria de la unió de dretes catalanes?	Política; Catalunya; Esquerra; dretes;
p_358	El Matí	17/10/1933	La transcendència del moment actual	Espanya; eleccions legislatives;
p_359	El Matí	19/10/1933	Les dretes espanyoles i l'Estatut	Política; Espanya; eleccions legislatives; Gil Robles;
p_360	El Matí	20/10/1933	Un nou aspecte del "fet diferencial"	Política; Espanya; eleccions legislatives; Gil Robles;
p_361	El Matí	07/11/1933	El plebiscit d'Euzkadi	Política; Euzkadi i autonomia;
p_362	El Matí	07/11/1933	No ha estat feta la unió electoral de dretes	Espanya; eleccions legislatives;
p_363	El Matí	08/11/1933	La victòria del nacionalisme basc	Política;Euzkadi;autonomia;
p_364	El Matí	11/11/1933	Un esdeveniment simbòlic	Política;educació;
p_365	El Matí	24/11/1933	Les dretes espanyoles i la nostra autonomia	Eleccions legislatives; anticatalanisme;
p_366	El Matí	24/11/1933	La fi del període revolucionari	Política; eleccions legislatives;
p_367	El Matí	26/11/1933	Davant la reobertura del Parlament	Política; Catalunya;
p_368	El Matí	01/12/1933	L'obra a fer	Política;eleccions legislatives;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_369	El Matí	06/12/1933	El triomf de les dretes ha estat refermat	Política;eleccions legislatives;
p_370	El Matí	09/12/1933	El poble ha estat decebut	Política;eleccions legislatives;
p_371	El Matí	21/12/1933	La col·laboració governamental de les dretes	Política;Espanya;
p_372	El Matí	27/12/1933	La mort del president Francesc Macià	Política; Macià;
p_373	El Matí	28/12/1933	Magna manifestació del dol popular	Política; Macià;
p_374	El Matí	29/12/1933	L'herència del President Macià	Política; Macià;
p_375	El Matí	31/12/1933	L'elecció del President de Catalunya	Política; Macià;
p_376	El Matí	03/01/1934	L'elecció del President de la Generalitat	Política; Companys;
p_377	El Matí	08/02/1934	La situació s'aclareix	Política; Espanya;
p_378	El Matí	09/02/1934	Fent via vers la normalitat	Política; Espanya;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
p_379	El Matí	20/02/1934	Segueix l'ofensiva contra Catalunya	Política; Espanya;
p_380	El Matí	03/03/1934	La solució de la crisi ministerial	Política espanyola; crisi;
p_381	El Matí	16/03/1934	La independència del poder judicial	Catalunya; Anguera de Sojo; Esquerra;
p_382	El Matí	11/04/1934	L'Estatut de Bascònia	Autonomies; País Basc i Estatut;
p_383	El Matí	13/04/1934	El dèficit de la balança comercial	Política; economia; comerç exterior espanyol;
p_384	El Matí	29/12/1931	L'actitud de Barcelona.I	Catalunya des de la perspectiva de la qüestió religiosa, el moviment autonomista i la qüestió social; dret del principi ideològic del nacionalisme; FAI;
p_385	El Matí	31/12/1931	L'actitud de Barcelona.II	Catalunya des de la perspectiva de la qüestió religiosa, el moviment autonomista i la qüestió social;
p_386	El Matí	1/01/1932	L'actitud de Barcelona.III	Catalunya des de la perspectiva de la qüestió religiosa, el moviment autonomista i la qüestió social;
p_387	man	-	El sindicalisme segons UDC	UDC; sindicalisme;

c. Anàlisi política

ii. Fragments articulars

NÚMERO	PUBLICACIÓ O MANUSCRIT (man)	DATA	TÍTOL	ÍTEMS
FRAGMENTS				
p_1	El Matí	01/01/1931	Any nou	Anàlisi política espanyola; govern Berenguer; Llei d'Organització Corporativa;
<p>“De l'anyada que se'ns acaba d'esmunyir, ens costaria molt de fer-ne el panegíric; perquè si bé de bell començament - no havia finit del tot encara el primer mes- ens va alliberar del jou de la Dictadura, no ha pervingut a portar-nos aquella normalitat política que molts esperàvem. Hem acabat l'any, i comencem el nou, amb suspensió de garanties, estat de guerra, submissió de la premsa a la prèvia censura (...) Ha estat aquest un final una mica apoteòsic, però d'una apoteosi lúgubrement aplanadora. (...)”</p>				
p_2	El Matí	03/01/1930	Dos orientals	Gandhi, asceta i home d'acció; Tagore exportador d'indostanisme elegant, a diferència de Gandhi;
<p>“Recordem que més d'una vegada, havíem parlat amb G.K.Chesterton, quan aquest vingué, ara fa dos o tres anys, a Barcelona... (Gandhi-Tagore)”</p>				
p_3	El Matí	24/01/1930	Gandhi, amic d'Anglaterra	Gandhi; política colonial; pau;
<p>“Quan India hagi assolit la independència (...) L'Anglaterra ha creat l'Índia com a unitat nacional (...)”</p>				
p_4	El Matí	28/01/1930	El vertigen de la guerra	Política internacional; conferència desarmament naval de Londres;pau;
<p>“La conferència del desarmament naval a Londres, segueix essent el comentari obligat de la premsa mundial (...)”</p>				
p_5	El Matí	01/02/1930	Veus d'opinió	Política espanyola;constitució nou govern; gral.Berenguer i supressió ministeri d'Economia; monopolis i interès general;
<p>“Dels esdeveniments polítics d'aquests dies sembla que tothom en té una opinió gairebé igual. Ningú no creu que ara sigui el moment de judicar amb equitat l'obra de govern del Directori (...)”</p>				
p_6	El Matí	08/02/1930	Moments d'incertesa	Política espanyola; govern interí; Gasset i normalitat política; ètica i llei;
<p>“Molts prenen el govern d'avui com interí. No podem dir fins a quin punt ho serà (...)”</p>				
p_7	El Matí	13/02/1930	Crides a l'ordre	Política espanyola; legalitat i ordre davant incertesa del canvi règim; A.M. Sbert; llibertat i seny polític;
<p>“L'actitud que prenguérem davant del canvi de Govern des del primer moment era claríssima, i era només que de sentit comú. I, tenint una mica de lògica, davant de petits incidents, com, per exemple, el del Col·legi d'Advocats de Barcelona (...)”</p>				
p_8	El Matí	15/02/1930	Manca de seny polític	Política espanyola; transició i Directori; malestar polític contra el Directori; reflexió sobre la llibertat perduda;
<p>“Corren aquests dies veus d'impaciència. Comprenem que la gent vulgui una justícia ràpida; certa gent voldria veure aclarida i castigada en poca estona la política de sis anys de Directori (...)”</p>				
p_9	El Matí	16/02/1930	Legalitats insegures	Política espanyola; transició i Directori; seny polític; Unamuno i Catalunya;
<p>“Un dels inconvenients pitjors de les agitacions polítiques és el canvi seguit del que és legítim i del que és il·legítim. Es com un canvi continuat de la llei. Ara mateix n'estem sofrint un exemple. ¿Qui podia, fa poc, insinuar el més petit</p>				

dubte, fer el més lleu retret al Directori i a tots els actes de la seva política? (...)”

p_10	El Matí	28/02/1930	Els esdeveniments de Vich	Política local; abusos Directori Militar a Vich;
“(...)Els abusos de les autoritats a Vich durant el Directori, foren tan greus i duts a terme amb tant descarnament i cruesa, que això sol excusaria l'agitació dels esperits en aquests moments en què se senten una mica lliures (...)”				

p_11	El Matí	18/03/1930	Mort de Primo de Rivera	Política espanyola; Primo de Rivera; article censurat;
“Davant la mort del general Primo de Rivera, qualsevol intent de justícia implacable a la seva obra de govern, tot just finida, és esvaïda pel sentiment de benvolença respectuosa, que els cristians hem de tenir més profund en l'instant en què un home deixa totes les coses transitòries i va d'un cop a les coses eternes(...)”				

p_12	El Matí	18/03/1930	Joc vell	Anàlisi política espanyola; Zamora i el partit republicà-liberal-dretista;
“Com una vaga remor de tertúlia política madrilenya, ens arriba el manifest d'un flamant partit de dreta liberal republicana. El fill d'En Maura, el fill d'En Sánchez Guerra, ... Tota aquesta fillada, sota la paternitat política del Sr. Alcalá Zamora -polític vell que així ha trobat la manera fàcil de renovar-se- ha constituït el partit republicà-liberal-dretista (...)”				

p_13	El Matí	21/03/1930	Un homenatge i un exemple	Política espanyola; Directori i Col·legi advocats Barcelona; homenatge als greuges que reberen durant la dictadura;
“L'homenatge a la nova i antiga Junta del Col·legi d'advocats de Barcelona ha esdevingut, als ulls del públic, l'homenatge als que saberen resistir amb energia a un acte (...) de la Dictadura. No ha estat la manifestació de cap partit ofès o que es revenja (...)”				

p_14	El Matí	02/04/1930	Les forces vives per l'amnistia	Política espanyola; entitats econòmiques; amnistia post-Director; revisió procés de Garraf;
“L'adhesió de les entitats econòmiques a la demanda d'extensió dels beneficis de l'amnistia a tots aquells que n'han estat inexplicablement -o massa explicablement- exclosos i també la petició que sigui revisat el procés de Garraf, dona ara a aquest clam fervorós de Catalunya una significació verament insòlita en semblants casos(...)”				

p_15	El Matí	04/04/1930	Una reparació	Política; Directori i restitució als inspectors d'ensenyament primari d Barcelona i Tarragona;
“Acaba d'aparèixer a la Gasetta una disposició que restitueix a llurs llocs respectius de les províncies de Barcelona i Tarragona els inspectors d'ensenyament primari que havien estat remoguts per la Dictadura. El cas d'aquests funcionaris és un dels atropellaments típics d'aquell període.(...)”				

p_16	El Matí	24/04/1930	Memòries tristes	Anàlisi política; Lerroux; ministre Moret; setmana tràgica; actualment pseudolerrouxisme espanyol;
“El jovent català de la primera volada, que cada dia es veu més clar que tindrà molta feina a fer, no en sap gran cosa, si no és per referències, de les famoses gestes d'un partit local, pastat a la nostra terra, però amb llevat foraster, un llevat que ens va transmetre un ministre espanyol anomenat Moret, que fariem santament si sabéssim oblidar-lo (...)”				

p_17	El Matí	08/05/1930	La normalitat no ve	Política espanyola; mals de la política espanyola; llibertat i autoritat;
“Ja són molts els qui deploren la confusió i la incoherència del moment polític actual a Espanya (...)”				

p_18	El Matí	09/05/1930	Insistim	Política espanyola; moviments polítics espanyols, desordre i confusió política;
“No hi ha qui no desitgi, qui no esperi allò que amb frase feta en diem "el retorn a la normalitat". No és ben precís el sentit que donem al mot normalitat; més, tot i tenint ara un sentit poc vague, com el de tants termes de la política, ja ens hi entenem, ja sabem bé què volem dir: volem dir tornar a un estat de coses, en el món polític, en què no haguéssim de témer, el retorn immediat d'una nova dictadura, en què hi hagués un mínim de llibertat en l'exercici de				

la ciutadania, en què veiéssim les funcions de poder ben diferenciades, ben independents: un justícia, per exemple, no intervinguda pel poder executiu (...)"

p_19	El Matí	10/05/1930	Norma ciutadana	Política espanyola; Gabinet Berenguer; legalitat constitucional;
"Els qui diuen que el govern actual és una continuació de la Dictadura, no tenen raó. No en tenen, perquè aquest Govern, al revés de l'altre, permet la crítica dels seus actes (...)"				

p_20	El Matí	18/05/1930	Esperances	Política catalana; esperança d'un possible restabliment Mancomunitat; govern espanyol i regionalisme;
"Aquests dies ha estat tema de totes les converses el possible restabliment de la Mancomunitat de Catalunya, encara més ampliada, i la cessió del castell de Montjuïc a la ciutat de Barcelona. A més, és esperada la visita del Rei, confiada la gent a veure altre cop als aires la bandera catalana (...)"				

p_21	El Matí	18/05/1930	Desorientació	Política espanyola; catalanització durant la Dictadura;
"Ens trobem ara en uns moments que la part més sana del país, sense que arribi per això a trontollar en el fons pregon de les seves conviccions, troba a faltar una orientació. No hem de negar que certes polítiques nostres, sense orientar, d'una manera pròpiament dita, han fet i continuen fent una meritòria tasca d'orientació (...)"				

p_23	El Matí	20/05/1930	Respectem la llei	Política espanyola, derogació decrets Directori; llibertat i legalitat;
"Teniem esperances a poder veure aquests dies com s'esvanien alguns decrets del primer Directori. No eren esperances infundades (...)"				

p_24	El Matí	23/05/1930	La decepció	Política espanyola; derogació R.D. de 18 de setembre de 1923; rei a Barcelona; concessions polítiques;
"El poble és fàcil a les esperances extraordinàries encara que siguin infundades o impossibles. En vigílies de la vinguda del Rei a Barcelona la gent imaginava que com un reial present donaria l'autonomia a Catalunya, que hi hauria grans escenes emotives, i els plets seculars s'arreglarien sobtadament de la millor manera (...)"				

p_25	El Matí	27/05/1930	Un projecte imminent	Política catalana; projecte d'Estatut de Catalunya Maluquer i Viladot;
" (...) Tots els partits podran dir la seva a l'hora de fer el projecte d'Estatut de Catalunya: i un cop assolida la concòrdia en aquest punt, no creiem que ningú vulgui ésser el que, per un radicalisme mal entès, o una qüestió prèvia més o menys brillant, destorbi el camí que obre per a Catalunya una oferta generosa, plena de bona voluntat i de sentit de realitat (...)"				

p_26	El Matí	28/05/1930	Noves esperances	Política catalana; exhibició bandera catalana; atenció pública; Estatut Provincial;
"Les paraules del Cap del Govern amb què garanteix l'exhibició, aquests dies, de la bandera catalana i promet que aviat ho garantirà la llei (...)"				

p_28	El Matí	30/05/1930	D'una assemblea en projecte	Política espanyola; assemblea alcaldes; fonaments regionalisme espanyol; unitarisme o funcions pròpies de l'Estat;
"Un telegrama de Madrid ens innova el propòsit existent de convocar tots els alcaldes d'Espanya a una assemblea on seran posats els fonaments del regionalisme espanyol (...)"				

p_29	El Matí	01/06/1930	Moment regionalista espanyol	Política espanyola; regionalisme; comprensió entre pobles hispànics;
"Ara estem en un moment propici al regionalisme a Espanya, on només creiem que es pugui mantenir i estendre, si és estesa arreu de la Península la cordialitat entre els seus pobles i l'intens conuiu en bones relacions de fraternitat i justícia política (...)"				

p_30	El Matí	05/06/1930	La cançó del desengany	Desencís polític; patriotisme;
<p>“(…) Però, precisament perquè sabem que el nostre camí ha d'ésser una no curta carrera d'obstacles, més fermament creiem que el patriotisme ens imposa, no el rebecament desesperat del nostre cor en el fel del desengany, sinó un coratjós optimisme, una fe trasbalsadora de muntanyes, que solament així sabrem i podrem lluitar fins allà on calgui (…)”</p>				
p_32	El Matí	09/06/1930	L'activitat política	Política espanyola; represa activitat política; dret a propaganda política;
<p>“L'anunci que serà ben aviat autoritzada la represa de l'activitat política, ens produeix una satisfacció que no hem pas de dissimular (…)”</p>				
p_33	El Matí	14/06/1930	A la deriva	Política espanyola; inhibició governamental;
<p>“Assistim emocionats a la més ràpida liquidació imaginable del crèdit de confiança que tan generosament havia estat concedit per l'opinió a l'actual Govern (…)”</p>				
p_34	El Matí	15/06/1930	Aclariment	Política catalana; manifest per a la unitat política;
<p>“… És un fet que (a Catalunya) hi ha diferències i cal atènyer-se als fets. Però si, per damunt de les diferències, hi ha alguna cosa que tots compartim i ens pugui unir, també l'hem de respectar: en aquelles coses que tots som uns és també on podem mostrar alguna força veritable. I pensant en allò que ens uneix aprendrem a respectar-nos més ne allò que ens diferencia (…)”</p>				
p_35	El Matí	25/06/1930	I l'economia?	Anàlisi política; política i economia; individualisme;
<p>“Separem massa la política de l'economia. Veient la premsa, sentint converses (…)”</p>				
p_36	El Matí	28/06/1930	Per Catalunya	Política catalana; confecció Estatut i unitat política; Maluquer i Viladot;
<p>“Bon punt fou publicada la idea del venerable president de la nostra diputació, Sr. Maluquer i Viladot, de constituir un organisme que fos una afirmació de la unitat essencial de les terres catalanes; "El Matí" va apressar-se a manifestar la seva entusiàstica adhesió (…)”</p>				
p_37	El Matí	10/07/1930	Crit d'alerta	Víctor Imperiale, repatriació; hospitalitat i exili polític;
<p>“No volem judicar el fet d'haver dut a Gènova l'antifeixista Sr. Victori Imperiale, en treure'l d'Espanya al·legant que no tenia els documents necessaris(…). Mes sí que hem d'afirmar la conveniència en tots els països on la dignitat humana i ciutadana no siguin una fantasia sarcàstica (…)”</p>				
p_40	El Matí	29/07/1930	Cal sinceritat	Política espanyola; economia i anivellament pressupostari;
<p>“L'anunci fet pel Govern del seu propòsit de procedir a la implantació d'un nou Pressupost per Decret, ja que considera que l'actual és improrrogable, fou oportunament comentat pel nostre diari i també per alguns d'altres (…) Els pressupostos confeccionats en el temps de la Dictadura, i aquest que tenim encara ho és, podem anomenar-los els pressupostos de la ficció.”</p>				
p_41	El Matí	30/07/1930	Un ideal col·lectiu	Política internacional i espanyola; unió econòmica ibèrica, Espanya i Portugal; economia;
<p>“Ja fa alguns anys que un dels nostres més eminent polítics, l'únic que internacionalment ha assolit una forta anomenada, deia que la solució als nostres problemes haviem de cercar-la a Lisboa(…). El Sr. Maia, després de referir-se al projecte d'unió federal europea proposat per Briand, troba que aquest projecte és massa vast i que potser sols sigui viable reduint-lo a una unió llatina; o bé que tal vegada fora encara millor que comencéssim per la unió econòmica de la península ibèrica (…)”</p>				

p_43	El Matí	01/08/1930	Una mica d'inquietud	Política espanyola; anunci eleccions generals després del Directori; República o Monarquia;
"No són pas de bon tros comparables , ni en nombre ni en importància, els problemes que Espanya té a resoldre, amb els que tenen plantejats actualment la majoria dels països... ¿No ens ha deixat cap problema polític a resoldre els sis anys llargs de règim dictatorial? Sí, certament: el de la seva liquidació. (...)"				
p_45	El Matí	05/08/1930	Hora de desfici	Política internacional; moviments militars frontera franco-italiana; situació Alemanya i crisi econòmica;
"Dotze anys han passat només des de l'acabament d'una guerra que va causar milions de víctimes, i a Europa torna a haver-hi un neguitós desfici. Ens arriben informes que a una i altra banda de la frontera franco-italiana regna, d'algun temps ençà, una activitat sumament inquietadora (...)"				
p_48	El Matí	18/08/1930	La liquidació de la Dictadura	Política espanyola; eleccions i voluntat popular; govern Berenguer;
"Amb una insistència que fóra imperdonable si no fos sincera, repeteix el Govern el seu propòsit d'anar a les eleccions generals tan aviat com siguin terminades les operacions de confecció del cens, és a dir, dins de pocs mesos (...)"				
p_50	El Matí	09/09/1930	Què hi guanyem?	Anàlisi política; Directori Militar; pacte Sant Sebastià; ideologia política; República;
"Justament ara fa set anys que un home, endut per una d'aquelles "corazonadas" tan pròpies dels militars espanyols del segle passat -que donaren lloc a la internacionalització de la paraula "pronunciamento"- eixia de Catalunya amb el pla, més o menys ben embastat d'emparar-se de la governació d'Espanya (...)"				
p_51	El Matí	13/09/1930	Recordatori	Anàlisi política; recordatori 13/9/1923; dictadures i Directori Militar;
"Així com la gran guerra fou promoguda, com algun pensador ha observat, pel desequilibri entre l'avenç material i el moral, que haurien de marxar sempre paral·lelament, sense que mai aquest darrer restés un pas enrere, així podríem dir també que les situacions de violència, les Dictadures, solen ésser promogudes per un altre desequilibri, que massa sovint es produeix, entre l'amor i la llibertat, humaníssim i més puixant com més la civilització avança, i la noció i fidel observança dels propis deures humans i cívics (...)"				
p_56	El Matí	27/09/1930	L'Ajuntament treballa	Política local; Exposició Barcelona; arbitris municipals;
"L'Exposició de 1888 influí extraordinàriament en la creixença de la nostra ciutat, la qual experimentà un notable avenç (...)"				
p_58	El Matí	01/10/1930	La censura governativa	Anàlisi política; censura governativa; acomiadament de la "Sra. Anastàsia";
"Després de més de set anys d'ininterromput servei, la "Sra. Anastàsia" ha estat, per fi, acomiadada. ¿Acomiadament o permís de vacances?(...)"				
p_71	El Matí	27/10/1930	La reforma d'organització corporativa	Política espanyola; reforma organització corporativa; legislació social;
"EL ministre de Treball acaba de dictar una disposició que ordena suspendre la renovació legal de les representacions patronals i obreres dels Comitès paritaris i prorrogar el mandat dels actuals (...)"				
p_72	El Matí	02/11/1930	Un incert	Política econòmica; intervencionisme del govern de la dictadura i nova llibertat d'explotació industrial;
"(...) Aquella funció nominalment reguladora, no operava molt sovint com a tal, sinó més aviat com a desplaçadora de l'activitat industrial, mitjançant la tendenciosa preferència en la concessió de facilitats d'establiment, quan aquest es referia a certs indrets que no fossin precisament els nostres."				
p_73	El Matí	09/11/1930	Els problemes d'ara	Política internacional; economia i crisi mundial; eleccions i problemes socials a Catalunya;
"Tal com va succeir a Alemanya no fa gaire temps, també en les recents eleccions municipals a Anglaterra, i en les				

legislatives als Estats Units, els problemes econòmic-socials han influït en llur resultat d'una manera decisiva (...)"

p_74	El Matí	11/11/1930	L'amença dels nous arbitris	Política local Barcelona; arbitris i pressió tributària;
“(...) ja fa una pila de dies que cap veu autoritzada o interessada no parla en públic de la qüestió dels recàrrecs i arbitris nous en projecte (...)”				

p_75	El Matí	13/11/1930	"Per a constituir la Regió Catalana"	Política catalana; redacció Estatut de Catalunya;
“Està present en la memòria de tots, el curs que ha seguit el projecte de redacció de l'Estatut de Catalunya, iniciat el maig passat pel president de la Diputació (...)”				

p_76	El Matí	15/11/1930	Radicalisme i fatalisme	Política espanyola; extremisme i final de Dictadura; lentitud govern provisional;
“Un conegut publicista fa remarcar que l'ambient del carrer és actualment d'un accentuat extremisme (...)”				

p_77	El Matí	16/11/1930	A tots els catalans	Política catalana; Estatut de la Unitat de Catalunya; catalanisme i Dictadura; Maluquer; unitat política catalana;
“La nuvolada que dies enrere assenyalàvem a l'horitzó, i que temíem veure desbotar en tempesta damunt dels propòsits d'obtenir ràpidament un Estatut de la Unitat de Catalunya; ja és aquí (...)”				

p_79	El Matí	21/11/1930	L'Ajuntament davant la vaga	Política local; vaga recollida escombraries;
“Una de les coses que ha causat una impressió més penosa a la ciutat en aquests darrers dies de revolta, és l'actitud estranyament inhibidora de l'Ajuntament davant l'anormalitat de la situació en general i molt més especialment encara en relació amb la recollida d'escombraries (...)”				

p_80	El Matí	25/11/1930	Necessitat d'unió	Conflictivitat social; unió del catalanisme; ideologia i política;
“(...) Catalunya, en l'estat present de la seva vida, i més imperiosament encara en les presents circumstàncies d'una confusió que pot amagar una greu amenaça, necessita l'esforç agermanat, abnegat i amatent de tots els seus fills (...)”				

p_81	El Matí	26/11/1930	Renovació, sí; revolució, no	Anàlisi política; relacions amb Espanya; mitjans revolucionaris; catalanisme històric;
“(...)Situem-nos, en canvi, en el pla de la política renovadora del catalanisme; mantenim per dins tanta diversitat amplificadora com es cregui convenient, però de cara a fora, aquella unió que tots els pobles mantenen sempre que es tracta de problemes externs. Veurem com, gràcies a la lleialtat als principis de la nostra política nacional que ja feren llur prova, tornem a esdevenir el centre la gran preocupació peninsular. Es clar? Renovació, sí; revolució, no. I no per temperament, ni per caprici, ni per resolució filosòfica; sinó perquè així ho exigeix l'interès nacional suprem de Catalunya.”				

p_82	El Matí	09/12/1930	La moral de l'èxit	Interrelació vida social, política, moral i econòmica; economia individualista; divorci economia i moral;
“L'observador més superficial haurà de reconèixer que la vida moral, la vida econòmica, la vida social i la vida política no formen cadascuna un clos distint, no són del tot independents l'una de l'altra, sinó que mútuament i intensament s'influeixen. Per això, quan l'economia liberal individualista, després d'afirmar el principi econòmic del màxim rendiment amb el mínim esforç proclamava com a dogma fonamental de l'escola el "deixeu fer, deixeu passar", signava la sentència de submissió del feble al fort; i, per aquest sol fet, donava naixença al corc que aniria minant la base de la moral damunt la qual ha de recolzar tot bon ordenament polític i tota equilibrada organització social. La base, de tan rosegada, ha cruïtat; i a l'ordre del dia tenim ara, llevant-nos el pacífic repòs, la nerviosa inestabilitat política, els catastròfics escàndols financers, l'agitació social, cada cop més amenaçadora, sota el signe de la bandera roja. Tanmateix, en té res a veure l'economia amb la moral? (...)”				

p_84	El Matí	21/12/1930	Temps de crisi	Anàlisi política internacional; crisi economia mundial; aniversari caiguda bursàtil de Nova York; economia i moral;
<p>“Justament ara fa un any de la paorosa catàstrofe bursàtil de Nova York, i la situació financiera als Estats Units, torna a presentar un aspecte particularment ombrívol; nova enfonsada de valors, fallides de Bancs, que sovintegen com si n'hi hagués passa, esverament general que voreja el pànic (...). Diverses vegades hem parlat ací mateix de les relacions de l'economia amb la moral i d'aquestes amb la política. Aquells que s'apliquin a estudiar la gran crisi mundial i l'especial situació econòmic-financiera de cada país en particular, han de procurar enfondir en l'anàlisi d'aquestes relacions si volen treure algun profit de llur estudi (...)”</p>				
p_85	El Matí	03/01/1931	El deure de tots	Anàlisi política; anunci eleccions legislatives; pau social;
<p>“Comencem l'any de cara a una situació política, econòmica i social extremadament confusa. El Govern persisteix en el seu propòsit de convocar eleccions legislatives en la data anunciada, que ja és ben pròxima (...) El ferment de dissolució i d'anarquia que va provocar els darrers esdeveniments revolucionaris, ha esta ofegat solament en la seva manifestació externa; no és la mateixa cosa fer desaparèixer momentàniament els símptomes que extirpar radicalment les causes (...) Aquells, qui enduts per un optimisme més temperamental que racional, sentin a hores d'ara un impacient afany de governar, potser, de tan realistes com són, no s'adonen prou bé de la realitat. La normalitat social neix i arrela de la regió de l'esperit. Per això nosaltres, que som enemics declarats de l'anarquia, igualment que de tota mena de dictadures de qualsevol color que siguin, no creiem que sigui una tàctica encertada la d'aquells que defensen una política socialment conservadora a base d'arguments negatius i d'efectes purament fisiològics. (...) d'allò que el Papa, en son discurs de Nadal, tan oportunament i amb tanta unció ha dit que és "purtroppo difficile" que regni i durí la pau interna de les intel·ligències i dels cors entre els ciutadans i classes socials si hi ha i són mantinguts forts motius de contrast entre ells per raó d'una desigual distribució i proporció dels avantatges i de les càrregues, dels drets i dels deures, de la contribució del capital, direcció, treball, i de la participació en els fruits que solament amb llur amigable cooperació poden produir-se (...)”</p>				
p_86	El Matí	08/01/1931	Hem d'insistir	Política econòmica; canvi moneda; borsa; comerç;
<p>“Fa justament quinze dies que ens fèiem ressò del viu disgust regnant en el comerç de la nostra plaça, per la forma d'operar del Centre Oficial de Contractació de Moneda (...)”</p>				
p_89	El Matí	22/01/1931	Cap a les eleccions	Política espanyola; eleccions legislatives; única via de normalitat política; indiferència opinió pública;
<p>“Molts són els qui remarquen aquests dies la indiferència de l'opinió publica davant les eleccions que han de tenir lloc d'aquí a poques setmanes (...) Que no siguin, per part dels ciutadans, ni la por ni la indiferència les que obrin via lliure a la tornada de la vella política, de la qual fou conseqüència inevitable la Dictadura amb tot el seu seguici de desastres (...)”</p>				
p_183	El Matí	06/10/1931	Després de les eleccions	Anàlisi política; eleccions;
<p>“La victòria electoral de diumenge, és positivament una victòria? Si ens volem il·lusionar amb el resultat obtingut, la cosa és fàcil. La majoria dels sufragis ha estat, certament, per als candidats que -emprant una denominació poc precisa però aviat entesa- podem qualificar de dreta (...)”</p>				
p_184	El Matí	09/10/1931	La nostra posició	Anàlisi política; eleccions;
<p>“Ben justificada és, no cal dir-ho, la profunda emoció amb què tots els catòlics del nostre país seguim el curs dels debats que actualment es desenrotllen en les Corts Constituents, i més ho és encara la viva ansietat amb què n'esperem els eventuals resultats (...)”</p>				
p_186	El Matí	15/10/1931	Salutació	Anàlisi política; eleccions; Alcalá Zamora;
<p>“L'agitació extraordinària d'un dia com el d'avui, la nerviositat de l'espera, la tristesa pregona que l'espectacle de descomposició posa en l'ànim de tots, no ha de fer-nos oblidar el deure de respectuós agraïment que tenim tots envers qui ha cessat d'ésser President del Consell de Ministres d'Espanya. Don Niceto Alcalá Zamora fou l'home sincerament republicà (...)”</p>				

p_188	El Matí	16/10/1931	Què n'hi ha de l'Estatut?	Política i Estatut;
<p>“Sembla que en una conversa tinguda la vetlla de dimecres als passadissos del Congrés pel líder de les esquerres catalanes Sr. Companys, aquest no s'estigué de dir que, tal com els esdeveniments es descabdellaven, veia l'“Estatut de Catalunya per terra” (...)”</p>				
p_189	El Matí	17/10/1931	Serenitat	Anàlisi política;
<p>“No ha començat encara el nou període constitucional, però ja tenim obert un període revisionista. Com i quan es clourà aquest període? Heus ací l'interrogant que plana avui damunt la segona República espanyola, tindrà de mig any. Nosaltres, però, tot i l'actual rebombori, no hem perdut la serenitat ni tampoc sentim massa impaciència. Sabem, nosaltres, els catòlics, que, sota cert aspecte, podem considerar la persecució com a beneficiosa (...)”</p>				
p_190	El Matí	20/10/1931	Les Comarques	Polítiques locals; comarques;
<p>“En el nou ordre social que esperem, han de contribuir-hi activament les comarques (...)”</p>				
p_191	El Matí	21/10/1931	La bandera revisionista	Anàlisi política; reforma constitucional espanyola;
<p>“(...) els espanyols que amem la llibertat, que sentim invencible repugnància per tota mena de dictadures, que judiquem que tota imposició sectària constitueix un atemptat contra la dignitat humana, no podem pensar ara sinó una cosa, i és que tenim una qüestió prèvia a resoldre: la reforma de la Constitució.”</p>				
p_192	El Matí	24/10/1931	Un pas endavant	Anàlisi política; Estatuts regionals;
<p>“L'article 48 de la Constitució, tal com restà definitivament aprovat, hem de reconèixer que aplanava, en efecte, el camí dels Estatuts anomenats regionals (...)”</p>				
p_193	El Matí	29/10/1931	La supressió del Senat	Anàlisi política; paper Senat; Estat;
<p>“Una prova que les Corts Constituents no tenen un sentit orgànic de la vida del país és l'acord recentment adoptat a favor de la Cambra única. (...) El Senat és el lloc on haurien d'ésser adequadament representats els distints estaments, els diversos interessos que formen part del patrimoni nacional. (...) El sistema socialista, políticament, no consisteix en altra cosa que en una immensa burocràcia, (...), no d'una col·lectivitat organitzada, perquè això seria una força que podria actuar, sinó en sentit contrari, almenys com a fre o contenció del despotisme estatista (...)”</p>				
p_194	El Matí	30/10/1931	Passivitat lamentable	Anàlisi política; parlamentaris catalans;
<p>“Una mica de polseguera va aixecar, fa uns quants dies, un editorial nostre en què ens planyíem de l'escassa activitat dels parlamentaris catalans de dreta. (...) El debat constitucional va fent camí, mentre que la representació catalana sembla que només s'aparti per a no fer nosa (...)”</p>				
p_195	El Matí	03/11/1931	Vers la revisió constitucional	Política i catolicisme; revisió constitucional;
<p>“A nosaltres ens semblà veure l'acte de diumenge com el punt de partida del moviment general de Catalunya en pro la revisió constitucional (...) La Catalunya cristiana amb aquesta revisió no sabia conformar-s'hi. Que la campanya revisionista ha d'aglutinar al nostre país una massa immensa d'opinió, és cosa clara (...)”</p>				
p_198	El Matí	08/11/1931	Confusionisme	Anàlisi política; liberalisme; partit catalanista republicà;
<p>“La nota del Consell Directiu del partit catalanista republicà, és una mostra del confusionisme que, d'un quant temps ençà, caracteritza la vida pública catalana (...)”</p>				
p_199	El Matí	10/11/1931	Germanor	Política catalana; UDC; ideari;
<p>“(...) Ara mateix acabem de veure l'aparició d'un nou agrupament polític, en el programa del qual, a més de la seva catolicitat hi hem trobat allò que encara no havíem vist específicament consignat en cap altre dels nostres partits de dreta: les qüestions econòmico-socials (...)”</p>				

p_200	El Matí	21/11/1931	El perill socialista	Anàlisi política; socialisme; Govern concentració;
"Els rumors de constitució pròxima d'un Govern de concentració, però amb força preponderància socialista, fins i tot com a simples rumors, tenen una gravetat que el país no pot deixar de percebre (...)"				
p_201	El Matí	26/11/1931	Ens hem de guanyar uns enemics	Qüestions socials; ètica; encíclics; liberalisme; organització sindical catòlica; ideologia;
"A Catalunya hem patit del gran mal de prendre'ns sempre la doctrina catòlica i els afers socials i ètics que s'hi lliguen com a manies (...) La religió, l'ètica aplicada als afers socials, eren com comèdia (...) Així sortien les encíclics, i eren rebudes amb tant de respecte com d'indiferència. Se n'ocupava algun bisbe, i ningú no ho trobava malament mentre la cosa no sortís de l'escena (...) El programa ideològic era igualment inofensiu: es limitava a refusar les doctrines contràries que només eren les doctrines socialistes (no el liberalisme econòmic, per més que Roma l'ataqués) (...) Si ara la veu de Roma és escoltada, si la doctrina catòlica és seguida, si pugna per esdevenir fets, si els obrers catòlics s'organitzen sindicalment, si intervenen a la política per governar i dictar lleis, estiguen segurs que els financers i liberals s'alçaran amb ira, i ens haurem guanyat uns enemics irreconciliables: els financers i els polítics que volien les doctrines catòliques immerses en una profunda ineficiència."				
p_202	El Matí	26/11/1931	Demanat la reunió de l'Assemblea	Anàlisi actualitat; Lazare Bloch; especulació financera;
"Dies enrere, i en vista de les incidències, ribetejades d'escàndol, a què ha donat peu el pas per Barcelona d'un lanceur d'affaires tan baixament qualificat com Lazare Bloch, ens preniem la llibertat -una de les que encara podem exercir sense greu risc- de demanar que fos convocada l'Assemblea de la Generalitat (...)"				
p_203	El Matí	26/11/1931	Resposta a "El Sol"	Anàlisi actualitat; Lazare Bloch; especulació financera;
"El diari madrileny El Sol publica una nota sobre l'afar Bloch. A nosaltres que sempre hem estat partidaris de la unió de tot Catalunya en aquelles coses que afecten Catalunya (...)"				
p_205	El Matí	27/11/1931	Reacció saludable	Anàlisi actualitat; Largo Caballero;
"Les declaracions del Sr. Largo Caballero, (...) han produït l'efecte d'una d'una revelació esveradora (...) Impressions que hem rebut tot recentment ens testimonien l'existència a Espanya d'un estat d'opinió a cada moment més advers al socialisme (...)"				
p_206	VdT	29/11/1931	Entre l'economia liberal i els soviets	Anàlisi política; Ventosa i Calvell; economia liberal; socialisme;
"El Sr. Ventosa i Calvell publica a la Veu de Catalunya una sèrie d'articles sobre la crisi econòmica mundial, en els quals, diríem que ha volgut eludir la influència, tal vegada decisiva, que tenen damunt la crisi els conflictes socials i polítics. Per al senyor Ventosa és d'una ingenuïtat excessiva creure que l'economia liberal -que encara domina- hi tingui cap mena de culpa. És una crisi cíclica, ve a dir, una mica més aguda que les precedents. Podem viure tranquils -i deixar viure tranquil·lament els financers- (...). El Sr. Ventosa, amb aquestes paraules -i en tot el seguit, fins avui dels seus articles- defensa el liberalisme econòmic en tota la seva puresa (...)"				
p_207	El Matí	02/12/1931	Situació incomfortable	Anàlisi política catalana; Assemblea Generalitat; Macià;
"Per què no es reuneix encara l'Assemblea de la Generalitat? Encara que no haguessin ocorregut els esdeveniments que tothom recorda -qüestió Vidal Rossell, afer Bloch- matèria llarga hi ha per a ocupar l'atenció de l'Assemblea. (...) Nosaltres no sabem comprendre com el Sr. Macià s'obstina encara a no cridar els representants elegits pel poble de Catalunya (...) Certament, la situació política, en aquests moments històrics, s'ofereix a cada punt més confosa i enigmàtica (...)"				
p_208	VdT	10/12/1931	Dins la nova constitució	Anàlisi política espanyola i catalana; Constitució espanyola;
"Davant de la nova Constitució d'Espanya, tot i sostenint la tesi revisionista, volem afirmar una vegada més el deure que tenim d'intervenir en la vida pública (...). Si la Constitució no és com la voldríem, l'activitat caldrà que sigui doble. L'única cosa que no convé mai, és inhibir-se. Pensem que la llei de la caritat -veritable Constitució per als catòlics- sempre és vigent, i cap moment l'hem de tenir per sospesa."				

p_209	El Matí	10/12/1931	No ens donem per vençuts	Anàlisi política espanyola i catalana; Constitució espanyola; llibertat;
<p>“Amb l'elecció del president de la República resta oficialment clos el període constituent. Però això no és sinó la veritat oficial. Nosaltres, doncs, no podem mirar la diada d'avui com la data inicial de la normalitat política, sinó com el punt de partida d'un aferment de la campanya a favor d'un altre ordenament constitucional que no impliqui una dictadura opressora dels nostres sentiment més íntims i perseguidora d'aquelles institucions que nosaltres més profundament venerem i estimem.”</p>				
p_210	El Matí	11/12/1931	Allò que ens interessa	Anàlisi política; formes de govern; monarquia-república;
<p>“Potser ja seria hora que, entre nosaltres, els catòlics, s'acabessin definitivament les disputes sobre una qüestió tan superficial, de significació tan escassa, com és aquesta forma de govern. Si el partidisme ultrancer, no entela el judici, ja voldríem que ens diguessin quines són les diferències essencials que podríem assenyalar entre una monarquia constitucional i una república (...)”</p>				
p_211	El Matí	16/12/1931	La solució de la crisi	Política espanyola; crisi financera; Esquerra catalana; Jaume Carner;
<p>“Ja sabem per endavant que la solució de la crisi ministerial no ens podria causar una gran satisfacció, però que tampoc ens podria produir massa sorpresa (...) veiem el Sr. Prieto separat de la seva cartera de Finances, (...) en substitució d'aquell tindrem un català. Un representant de l'Esquerra catalana, naturalment, a la qual nosaltres sempre hem combatut. Però cal reconèixer que si aquest personatge esquerrà és el Sr. Jaume Carner, ens ha escaigut, dins les possibilitats actuals, el millor que ens podia escaure. Sobretot, amb vistes a l'Estatut, les majors dificultats d'aprovació del qual han de provenir de la part financiera (...)”</p>				
p_213	El Matí	19/12/1931	Segueix l'interinitat	Anàlisi política espanyola; crisi; nou Govern; Azaña;
<p>“El discurs del Sr. Azaña en presentar el nou Govern a les Corts, no constitueix pas, si parlem en propietat, un aclariment de la situació política (...)”</p>				
p_214	El Matí	20/12/1931	Una declaració de l'esquerra	Anàlisi política catalana; Esquerra Republicana Catalunya; Macià; míting Poblenou; FAI; Govern Civil;
<p>“L'esquerra republicana de Catalunya, per mitjà del seu òrgan en la premsa, proclama la seva disconformitat amb el governador civil de Barcelona i anuncia que dedicarà totes les seves forces a què les facultats avui atorgades pel govern de la República al governador civil, siguin transferides a la Generalitat de Catalunya (...) Ella apareix precisament a l'endemà de la publicació, a Solidaridad Obrera, d'un entrefilet que és una veritable comminació- Les paraules d'una imprudència inconcebible, del Sr. Macià al famós míting del Poble Nou, que retreu en lletres grosses al portantveu anarquista (...) és possible d'arribar a la sospita que tota la influència i el poder polític de la nostra Generalitat siguin hipotecats a benefici de la FAI (...)”</p>				
p_215	El Matí	22/12/1931	L'opinió alarmada	Anàlisi política catalana; Esquerra Republicana Catalunya; Macià; míting Poblenou; FAI; Govern Civil; Anguera de Sojo; Azaña;
<p>No sabem si l'Esquerra Catalana haurà condicionat el seu eventual ajut parlamentari al Govern en forma tal que pugui portar com a conseqüència la substitució, al Govern Civil de Barcelona, del Sr. Anguera de Sojo per un dels personatges esquerrans. A l'hora que escrivim aquestes ratlles el Sr. Azaña ja és en camí de tornada cap a Madrid, sense que d'aquesta qüestió en sapiguem nosaltres altra cosa que rumors i suposicions més o menys fonamentades, però no cap dada concreta (...)”</p>				
p_216	El Matí	24/12/1931	Comiat	Anàlisi política; Anguera;
<p>“ (...) És evident que la substitució del Sr. Anguera ens ha d'ésser vivament dolorosa. Però nosaltres, encara enmig de tot, volem confiar que no ens en serà tant com de moment podíem témer, si a Madrid saben resistir com cal la furiosa pressió demagògica (...)”</p>				

p_217	El Matí	28/12/1931	La dimissió del Sr. Anguera	Anàlisi política; Anguera;
“(…)La seva gestió en el Govern civil de Barcelona, tan plena de dificultats, tan malignament entrebancada sense repòs ni treva, contrastava vivament amb la de l'alcalde i la del president de la Generalitat (…)”				
p_218	El Matí	07/01/1932	L'ordre públic	Ordre públic; comunisme revolucionari i socialisme polític; democràcia;
“La més apremiant de totes les qüestions, el problema que ara a Espanya reclama solució amb major urgència és, indubtablement, el de l'ordre públic (...). Tenim al davant una ben estudiada i organitzada escomesa comunista(...) Això que ara succeeix acaba d'enfonsar irremissiblement el socialisme. Aquest, com a partit organitzat legalment i inspirat en una tàctica evolutiva, ha estat absolutament desbordat (…)”				
p_219	El Matí	10/01/1932	Manifestacions de Marcel·lí Domingo	Política catalana; Macià; Esquerra Republicana de Catalunya; aprovació Estatut;
“Parla de la carta que ha dirigit al sr. Macià i remarca la seva més absoluta disconformitat amb l'actuació de l'Esquerra Republicana de Catalunya (...) L'Estatut és una aspiració lògica de Catalunya. Les Corts han d'aprovar-lo, primer, perquè és una aspiració general, segon, perquè la República ha espanyolitzat Catalunya i un cop l'Estatut aprovat es reintegrarà definitivament a Espanya la Catalunya que la monarquia havia separat i estava en perill de perdre (…)”				
p_220	El Matí	12/01/1932	El Sr. Maura i l'Estatut	Anàlisi política catalana i espanyola; Estatut; anticatalanisme; dretes; Maura;
“Del discurs del Sr. Maura -que és polític d'innegable importància- no ens interessa, avui per avui, sinó aquella part que fa referència a l'Estatut de Catalunya (...) El dret i la voluntat dels catalans, per a ell, res no compten. No és un pacte de lliure i amigable convivència entre Catalunya i la resta dels pobles ibèrics allò que cal establir, sinó la submissió del nostre poble a la voluntat, més o menys recelosa, de les Corts espanyoles. ¿No? (…)”				
p_221	El Matí	15/01/1932	A l'entorn de l'Estatut	Política catalana; Estatut; anticatalanisme; dretes;
“Segons impressions ara mateix rebudes, els vents que regnen al món polític madrileny, en relació amb el nostre Estatut, no són en aquest moment gaire favorables (...). Contra l'Estatut hi ha laborat, pensem nosaltres, més que no pas la mateixa abominable política dels nostres partits esquerristes, la nostra aparentment o convencionalment feble capacitat de reacció, d'indignació i de protesta (…)”				
p_222	VdT	15/01/1932	Una actitud soviètica	Anàlisi política; comunisme; Andreu Nin;
“Unes paraules del Sr. Andreu Nin, que hem llegit en un dels seus fascicles de divulgació comunista, ens han advertit una vegada més que els canvis polítics soferts a Espanya en aquest any darrer, no són per a molts espanyols sinó una escala per als canvis socials que esperen (...) La veritable realitat política està en les qüestions socials, en les religioses i les autonomistes. Els comunistes no negligeixen pas aquestes realitats, i se'n retenen la solució com si els altres no les poguessin resoldre (...) Cal vigilar que la política no sigui l'opi de la burgesia. La verdadera política ha de presentar amb franquesa els problemes del país: cal que desvetlli la terra i no que l'ensopeixi i adormi.”				
p_223	El Matí	22/01/1932	Moments greus	Anàlisi política; ordre; principi d'autoritat; anticlericalisme;
“La sembra d'idees dissolvents fou copiosa; i ara som a l'hora de la collita. Ara els que predicaven arreu la revolta contra tot ordre i tota jerarquia i tot govern, són els qui, per conveniència pròpia, han de sentir-se governamentals i defensors de l'autoritat i de la pau pública (...) L'Esquerra per la seva pròpia culpa ara es veu desbordada. Una república burgesa? No, això no és la revolució -diuen els qui foren il·lusionats per aquelles propagandes; no en volem saber res de la vostra rebregada democràcia. Nosaltres volem una República dictatorial, és a dir, soviètica. Això, els esquerristes, ho han volgut evitar amb una tàctica barroera: s'han donat a fer anticlericalisme. I ara el règim es troba que, per una banda, un sector del poble li reclama allò que no pot complir si no és consentint el suïcidi, mentre que, per l'altra, tota la massa catòlica de país, tots els elements d'ordre l'han d'abandonar forçosament (…)”				

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
me_1	El Matí	6/07/1929	Allò que el Papa espera de la premsa catòlica	Assemblea de periodistes catòlics a Roma; crisi del periodisme catòlic a Itàlia;
me_2	El Matí	13/09/1929	Tenir criteri	Escriptors catòlics; orientació;
me_3	El Matí	15/09/1929	Realitats	Realitat de l'esperit;
me_4	El Matí	20/10/1929	Per difondre la cultura	Cultura, J. Bottai;
me_5	El Matí	30/01/1930	La crisi del llibre i del teatre catalans	Crisi llibre i teatre catalans; moralitat i escriptura; cultura; llengua;
me_6	El Matí	23/03/1930	Comprensió	Cultura catalana vs. Espanyola; moviment intel·lectuals espanyols en defensa dels catalans;
me_7	El Matí	27/03/1930	Un problema de premsa	Censura premsa durant Directori; premsa catalana;
me_8	El Matí	29/03/1930	Més separatisme	Cultura catalana vs. Espanyola; "ABC" i catalanofòbia;
me_9	El Matí	04/04/1930	Sinceritat	"El Debate" i conflicte intel·lectuals castellans i catalans;
me_10	El Matí	04/04/1930	Sinceritat	Llengua; cultura; política;
me_11	El Matí	16/04/1930	"Per la concòrdia"	Catalanisme; Cambó; separatisme polític; periodisme catòlic espanyol;
me_12	El Matí	16/05/1930	Història d'una ànima. 3 i 4	Literatura i espiritualitat; Santa Teresa de l'Infant Jesús;
me_13	El Matí	17/05/1930	Història d'una ànima. 5	Literatura i espiritualitat;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
me_14	El Matí	17/05/1930	Mentre esperem	Llengua; cultura; concòrdia intel·lectuals catalans i espanyols;
me_15	El Matí	25/05/1930	El primer cap d'any	Periodisme; programari; ideari;
me_16	El Matí	11/06/1930	La cultura gramatical	Cultura; ensenyament llengua catalana;
me_17	El Matí	12/06/1930	II Congrés Internacional de la Premsa catòlica a Brussel·les.	Periodisme catòlic; calendari del Congrés;
me_18	El Matí	21/06/1930	Una afer de cultura	Catalanisme i cultura; periodisme; "ABC"; "El Debate"; catalanofòbia;
me_19	El Matí	29/06/1930	Sant Francesc de Sales i la premsa	Premsa catòlica; Sant Francesc de Sales;
me_20	El Matí	01/07/1930	EL feixisme i l'estranger	Premsa estrangera; Courrier de Genève; antifeixisme;
me_21	El Matí	02/07/1930	Les llengües internacionals	Llengua materna; llengua predominant;
me_22	El Matí	04/07/1930	Mistral i la Catalunya d'avui.2	Llengua catalana; Mistral;
me_23	El Matí	09/08/1930	Certa premsa italiana i Barcelona	Premsa feixista italiana i qüestió catalana; manifestacions a Barcelona;
me_24	El Matí	31/08/1930	Dos congressos	Congrés Universal de la Premsa Catòlica; maçoneria;
me_25	El Matí	06/09/1930	El Congrés Universal de la Premsa Catòlica	Congrés Universal de la Premsa Catòlica; ideologia;
me_26	El Matí	09/09/1930	El Congrés Universal de la Premsa Catòlica	Congrés Universal de la Premsa Catòlica; ideologia;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
me_27	El Matí	28/09/1930	Un joc que s'allarga massa. Als senyors de la "Stampa".	Als senyors de la "Stampa"; periodisme italià feixista i política espanyola; feixisme;
me_28	El Matí	01/10/1930	La Premsa- La setmana catòlica internacional de Ginebra	Catolicisme; moviment obrer; socialisme;
me_29	El Matí	20/12/1930	Que tothom compleixi	Ordre; moralitat i modisme; "sometent de la ploma";
me_30	El Matí	02/01/1931	El cinema	Art; cinema; política; comunisme; catolicisme;
me_31	El Matí	25/01/1931	Les exhibicions immorals	Moralitat; "publicacions immorals";
me_32	El Matí	01/02/1931	La premsa catòlica local abans del 1936	Periodisme; Belloc, Chesterton, Moneva y Pujol, Luigi Sturzo, Maritain;
me_33	El Matí	07/02/1931	Xènius comenta severament el manifest dels intel·lectuals	Crítica d'Eugeni d'Ors al manifest intel·lectual castellà signat per Ortega, Pérez de Ayala i Marañón;
me_34	El Matí	13/03/1931	Associació d'Amics d'El Matí	Periodisme;
me_35	El Matí	18/03/1931	Cal tenir un esperit just i raonable	Periodisme;
me_36	man	01/04/1931	Les delacions inútils	Premsa; censura; Cardó deixa el diari;
me_37	El Matí	30/06/1931	La ràdio ens ha servit	Premsa;
me_38	El Matí	22/07/1931	Un brindis	Periodisme catòlic;
me_39	El Matí	18/10/1931	Un nou setmanari "El Temps"	Periodisme; cristianisme social;
me_40	El Matí	21/10/1931	Soliloqui	Periodisme;
me_41	El Matí	10/11/1931	El periodisme de demà	Periodisme;
me_57	El Matí	28/12/1933	Patriotisme i cultura	Cultura;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
me_42	El Matí	04/03/1932	La veritat sempre és oportuna	Veritat i periodisme catòlic; respecte i llibertat d'opinió;
me_43	El Matí	10/03/1932	La llibertat de la premsa	Suspensió de "El Debate"; Govern Azaña; suspensions de premsa;
me_44	VdT	29/05/1932	Tercer aniversari	Periodisme; El Matí; ideologia;
me_45	El Matí	29/05/1932	Al cap d'una certa experiència	Periodisme; El Matí; ideologia;
me_46	El Matí	28/06/1932	Diada de la premsa catòlica	Periodisme; catolicisme;
me_47	El Matí	16/08/1932	La premsa uniformista, addicta als governs de decadència	Periodisme;
me_48	El Matí	17/08/1932	"Pagesia", una revista en defensa dels interessos agrícoles	Periodisme; pagesia;
me_49	El Matí	18/08/1932	Precisem	Periodisme; ideologia diari;
me_50	El Matí	21/08/1932	De l'estiueig	Costumisme;
me_51	El Matí	09/12/1932	Un perill per a la premsa	Periodisme; política;
me_52	El Matí	29/01/1933	El nostre patró	Periodisme; catolicisme;
me_53	El Matí	14/05/1933	La nova revista "Cruz y raya"	Periodisme; "Cuz y Raya"
me_54	El Matí	28/05/1933	Al cap de quatre anys	Ideologia diari; El Matí;
me_55	El Matí	29/06/1933	La Diada de la premsa catòlica	Periodisme; església; catolicisme;
me_56	El Matí	20/10/1933	"Avui", diari independent	Periodisme;
me_58	El Matí	13/04/1934	Als nostres lectors	Periodisme; UDC; independència;

d. Mitjans d'expressió

ii. Fragments articulars

NÚMERO	PUBLICACIÓ O MANUSCRIT (man)	DATA	TÍTOL	ÍTEMS
FRAGMENTS				

me_1	El Matí	6/07/1929	Allò que el Papa espera de la premsa catòlica	Assemblea de periodistes catòlics a Roma; crisi del periodisme catòlic a Itàlia;
<p>“El Papa assigna una missió altíssima al periodisme catòlic fins apunt de dir que ha d'ésser la seva veu, «perquè, en certs moments, sense el periodisme, ben pocs dels fills del Pare comú podrien conèixer el seu pensament» (...) La missió peremptòria del periodisme catòlic, el Papa la indica així: Ésser intèrpret, il·lustrador i vulgaritzador de les directives doctrinals de l'Església, segons les ocasions, les circumstàncies i l'oportunitat de lloc i de temps(...)”</p>				

me_2	El Matí	13/09/1929	Tenir criteri	Escriptors catòlics; orientació;
<p>“De fa temps, sembla que una de les fines més urgents dels escriptors sigui la d'imbuir-nos el concepte que no hem de tenir criteri, fer-nos entendre que no hem de tenir pensament gaire definit sobre res. (...) I la gent voldria saber alguna cosa, voldria tenir un criteri, voldria tenir alguna orientació (...)”</p>				

me_3	El Matí	15/09/1929	Realitats	Realitat de l'esperit;
<p>“Davant del fluctuar seguit de totes les coses que es volten, que avui són i demà no; davant aquest néixer i morir de tot el món, anhelem, cerquem i de seguida trobem un món de coses més fermes, més reals, el món de les ànimes. No el món dels pensaments, que sovint seria d'abstraccions, sinó el dels esperits que pensen. I els homes ens dividim en dos grups segons afirmem o neguem aquelles realitats; uns les tenen per les més segures i belles, altres no en volen saber res si no és negar-les contínuament i treure-les amb violència entre els homes que sempre hi tornen (...)”</p>				

me_4	El Matí	20/10/1929	Per difondre la cultura	Cultura, J. Bottai;
<p>“El ministre italià Josep Bottai, en el sisè Congrés de la Federació Internacional d'Unions Intel·lectuals féu un estudi sobre la manera de vulgaritzar la cultura (...)La lluita encara avui és aquesta: els conceptes vagues contra les realitats vives, concretes; les multituds informes, oposades als individus; les vaporositats ètiques enfront d'elles obligacions precises; la religiositat laica contra l'Església. D'una banda un món de fantasmes i d'altra el món concret de les coses vives. I aquesta cultura veritable pot estendre's al poble, no és patrimoni d'una cultura tancada a les aules universitàries; és la cultura moral, que ha d'imbuir tota la vida, i ha de tenir-la igualment el savi que qualsevol velleta sense estudis (...)”</p>				

me_6	El Matí	23/03/1930	Comprensió	Cultura catalana vs. Espanyola; moviment intel·lectuals espanyols en defensa dels catalans; relacions Catalunya-Espanya;
<p>“No és sols una festa d'agraïment la que celebren avui els intel·lectuals catalans a honor de llurs germans de Castella. És també una festa de comprensió mútua. (...)”</p>				

me_7	El Matí	27/03/1930	Un problema de premsa	Censura premsa durant Directori; premsa catalana;
<p>“És en aquests moments que la nostra premsa -després d'haver sofert sis anys llargs de contenció forçada- ha començat de respondre el lliure exercici de les seves justes prerrogatives, que caldria plantejar els problemes dels drets i dels deures del periodisme en general (...)”</p>				

me_9	El Matí	04/04/1930	Sinceritat	Política; cultura; periodisme; "El Debate" i conflicte intel·lectuals castellans i catalans;
<p>“El Debate ens dedica una amable nota del dia titulada “Más sinceridad”, insistint en el caràcter d'esquerra que tingueren, segons aquest diari, els actes de confraternitat intel·lectual entre Castella i Catalunya (...)”</p>				

me_11	El Matí	16/04/1930	"Per la concòrdia"	Catalanisme; Cambó; separatisme polític; periodisme catòlic espanyol;
-------	---------	------------	--------------------	---

“La relectura d'aquest llibre de Cambó ens ha fet més impressió que la primera lectura, tot i que llavors tenia el prestigi de la clandestinitat (...)”

me_14	El Matí	17/05/1930	Mentre esperem	Llengua; cultura; concòrdia intel·lectuals catalans i espanyols;
“Els actes de confraternitat entre gent de lletres -gent de preeminència i per tant de responsabilitat- de Castella i de Catalunya (...)”				

me_18	El Matí	21/06/1930	Una afer de cultura	Catalanisme i cultura; periodisme; "ABC", "El Debate"; catalanofòbia;
“ (...) Ens dol moltíssim que la incomprensió del diari de Madrid "ABC" sigui tant sovint compartida per "El Debate" (...)”				

me_39	El Matí	18/10/1931	Un nou setmanari "El Temps"	Periodisme; cristianisme social;
“Ha sortit a Valls un nou setmanari El Temps,(...) En el programa del nou setmanari diuen:"Socialment, defensarem les úniques solucions possibles: les del Cristianisme Social" (...)”				

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
e_1	El Matí	25/09/1929	La Verge de la Mercè als carrers	Festa Mercè; costums; dretes i esquerres;
e_2	El Matí	1/10/1929	La Cavalcada	Festa de les missions; costums;
e_3	El Matí	2/10/1929	La premsa i el cardenal Dubois	Cardenal Dubois;
e_4	El Matí	19/10/1929	Pius XI i Manzoni	Pius XI; Manzoni; Mussolini;
e_5	El Matí	6/11/1929	Resposta al senyor Rovira i Virgili	Rovira i Virgili; sobre la mort; mort de l'home i mort de la cultura;
e_6	El Matí	14/12/1929	El cristianisme desequilibra l'home?	Cristianisme i món antic; Bofill i Mates;
e_7	El Matí	25/12/1929	La guerra contra el Nadal a Rússia	Sovietisme; persecució religiosa;
e_8	El Matí	07/01/1930	El partit laborista i els catòlics	Catolicisme anglès laborista; educació; conservadorisme vs. catolicisme;
e_9	El Matí	25/01/1930	Manzoni elogiat per Pius XI	Manzoni; anticatolicisme i Enciclopèdia;
e_10	El Matí	26/03/1930	L'Església i la llibertat	Església i llibertat; intel·lectuals castellans; catalanisme i Església i;
e_11	El Matí	28/03/1930	Un nou separatisme	Esquerra política i separació Església-Estat;
e_12	El Matí	30/03/1930	L'ombra delatora	Església; persecucions antireligioses a Rússia;
e_13	El Matí	18/04/1930	La "Setmana Santa" del Dr.L.Carreres, Prev.	Església; litúrgia;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
e_14	El Matí	20/08/1930	Lletra del Cellent/Dietari 12-8-30	Separació església estat/ J.d'Esparregueres;
e_15	El Matí	04/10/1930	La infància de Santa Caterina Thomàs	Espiritualitat;
e_16	El Matí	22/11/1930	Un bell llibre sobre l'Església	Església; llengua catalana; Ivon l'Escop;
e_17	El Matí	03/12/1930	La lliçó infalible	Capitalisme modern; Mns. Kordac; condemna al capitalisme; "L'Osservatore Romano"; moviment obrer;
e_18	El Matí	04/12/1930	Advent	Espiritualitat; caritat cristiana;
e_19	El Matí	24/12/1930	Clam de caritat	Crisi; Cardenal Hayes; obrers sense feina;
e_20	El Matí	16/01/1931	El gloriós quarantenari	Encíclica Rerum Novarum; Lleó XIII; associacionisme obrer; sindicació obrera catòlica;
e_21	El Matí	27/01/1931	L'excitació pontifícia al laïcat catòlic	Església; apostolat social; rural;
e_22	El Matí	30/01/1931	El nostre apocament	Anàlisi de la situació del catolicisme;
e_23	El Matí	30/01/1931	La Suma contra gentils 2	Església;
e_24	El Matí	04/02/1931	Per la família	Església; encíclica; família; Pius XI;
e_25	El Matí	07/02/1931	Per la beatificació del bisbe Torras	Església; Torras i Bages;
e_26	El Matí	05/03/1931	El Sr. Bisbe d'Estrasburg parla dels problemes socials	Església; moviment obrer; Lleó XIII;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
e_27	El Matí	12/03/1931	Els programes polítics i la premsa catòlica	Església; política; catolicisme;
e_28	El Matí	29/04/1931	Una campanya contra el Dr.Segura	Política; Església;
e_29	El Matí	12/05/1931	Circular de l'Excm.Sr.Cardenal Arquebisbe de Tarragona	Catolicisme; política; Vidal; Macià;
e_30	El Matí	24/05/1931	Feina a fer	Catolicisme; qüestions socials;
e_31	El Matí	03/06/1931	Cada cosa al seu lloc	Catolicisme;
e_32	El Matí	28/06/1931	La diada de la Premsa Catòlica	Catolicisme; periodisme;
e_33	El Matí	30/06/1931	La paraula del Papa	Església; educació universitària;
e_34	El Matí	18/07/1931	Cristianisme i socialisme	Església; socialisme;
e_35	El Matí	23/08/1931	La lluita serena	Catolicisme; persecució
e_36	El Matí	30/08/1931	L'Esquerra contra l'Estatut de Catalunya	Política; Estatut; educació
e_37	El Matí	02/09/1931	Missatge del Cardenal Primat de Tarragona i els Prelats de Catalunya a les Corts Constituents	Església; política; Estatut; República;
e_38	El Matí	15/10/1931	Ultratge i injustícia	Església; política;
e_39	El Matí	17/10/1931	Transacció	Església; política;
e_40	El Matí	20/10/1931	Les vies justes i legítimes	Església; política;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
e_41	El Matí	20/10/1931	La invitació pontifícia	Església; papat;
e_42	El Matí	22/10/1931	L'acció catòlica com un deure	Església; catolicisme;
e_43	El Matí	25/10/1931	La diada d'avui	Església; diada de Crist Rei;
e_44	El Matí	25/10/1931	La reialesa permanent, les reialeses passatgeres	Església;
e_45	El Matí	01/11/1931	Per l'ensenyament lliure	Educació; Església i catolicisme; Ensenyament Lliure;
e_46	El Matí	05/11/1931	Els primers fruits	Educació; Església i catolicisme; Ensenyament Lliure;
e_47	El Matí	11/12/1931	Els deures dels catòlics en el moment actual	Catolicisme; Evangeli;
e_48	El Matí	13/12/1931	Als catòlics	Catolicisme;
e_49	VdT	22/12/1931	Feina positiva	Pau i revolució; catolicisme; J. Maistre; L.Herpéel; anarquisme;
e_50	VdT	23/12/1931	La trencadissa vana	Catolicisme;
e_51	El Matí	25/12/1931	La capta de Nadal	Església; catolicisme;
e_52	El Matí	25/12/1931	Jesús és nat- Veniu. Adorem-lo	Pau; Torras i Bages; "Sant Pare dels temps moderns";
e_53	VdT	27/12/1931	Un perill en les polèmiques	Església i catolicisme;
e_54	El Matí	30/12/1931	Caritat	Autenticitat i caritat;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
e_55	El Matí	31/12/1931	Paraules de pau	Pius XI; Quadragesimo anno; economia i moral; socialisme; liberalisme;
e_56	El Matí	01/01/1932	La declaració de l'Episcopat	Declaració col·lectiva episcopat; Periodisme catòlic; Relacions Església-Estat;
e_57	El Matí	02/01/1932	L'orientació catòlica	Declaració col·lectiva episcopat; encíclics socials;
e_58	El Matí	05/01/1932	Sobre la declaració episcopal	Declaració col·lectiva episcopat; persecució Església;
e_59	El Matí	27/01/1932	La política sectària del Govern.	Relació església-estat; Barraquer; dissolució C. Jesús;
e_60	El Matí	29/01/1932	El nostre homenatge	Relacions Església-Estat; dissolució Companyia de Jesús;
e_61	El Matí	30/01/1932	La nostra lluita	Catolicisme i llibertat d'esperit; obrar; persecucions;
e_62	El Matí	11/02/1932	Solemnes actes de desagreujament a la Catedral	Cristianisme; "La Potència de la Creu" de Torras i Bages; 1901;
e_63	El Matí	12/02/1932	Diada de joia	Pius XI; desè aniversari; catolicisme universal;
e_64	El Matí	13/02/1932	Situem-nos	Relacions Església-Estat; persecució; Lleó XIII; Pius XI;
e_65	El Matí	14/02/1932	El punt de partida	Catolicisme; Declaració col·lectiva Episcopat;
e_66	El Matí	08/03/1932	La festa dels estudiants catòlics	Catolicisme i diada de sant Tomàs; estudiants catòlics;
e_67	El Matí	09/03/1932	El camí de la victòria	Ideologia; legislació persecutòria; vida espiritual;
e_68	El Matí	19/03/1932	Respectem les festes cristianes	Festes cristianes; civilitat;
e_69	El Matí	24/03/1932	Les diades santes	Festes cristianes i República;
e_70	El Matí	24/03/1932	La Borsa serà oberta-Alpha	Festes cristianes; catolicisme; poders públics;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
e_71	El Matí	26/03/1932	Dissabte de Glòria	Festes cristianes; civilitat;
e_72	El Matí	06/04/1932	Una bella iniciativa	Estudiants; educació i religió;
e_73	El Matí	18/05/1932	La independència de l'Església	Església; política;
e_74	El Matí	21/05/1932	L'única veu orientadora	Església; papa; encíclica; social;
e_75	VdT	22/05/1932	L'última encíclica	Església; papa; encíclica; social;
e_76	VdT	24/05/1932	La veu de Roma	Església; papa; encíclica; social;
e_77	El Matí	26/05/1932	Corpus	Església; festa Corpus;
e_78	El Matí	27/05/1932	Reconfortador espectacle	Església; festa Corpus;
e_79	El Matí	08/06/1932	La rel dels mals presents	Església; encíclica; social;
e_80	VdT	18/06/1932	El capital a poques mans	Església; papa; encíclica; social;
e_81	El Matí	19/06/1932	El camí a seguir	Església; ideologia;
e_82	VdT	21/06/1932	lluïtes d'egoïsmes	Església; papa; encíclica; social;
e_83	El Matí	03/07/1932	Els Papes i el problema mundial	Església; Papes; pau;
e_84	El Matí	20/07/1932	Per què Chesterton és catòlic	Església i catolicisme; Chesterton;
e_85	El Matí	24/07/1932	El món dels esperits	Església; fe;
e_86	El Matí	26/07/1932	Per què són teosofistes	Església; fe; teosofisme;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
e_87	El Matí	27/08/1932	L'Església i els processos de matrimoni	Església; matrimoni;
e_88	El Matí	26/10/1932	No passa res...	Església; persecució;
e_89	El Matí	16/11/1932	El programa electoral dels catòlics belgues	Catolicisme a Bèlgica;
e_90	El Matí	19/11/1932	Cal distingir	Església i política; Acció Catòlica;
e_91	El Matí	28/11/1932	Amunt els cors!	Església; política; Estatut;
e_92	El Matí	15/02/1933	Entorn del capitalisme	Ideologia; capitalisme;
e_93	El Matí	06/06/1933	L'Encíclica sobre la llei de Congregacions	Església; política; congregacions;
e_94	El Matí	07/06/1933	Ja sabem el que ens cal fer	Església; política; congregacions;
e_95	El Matí	09/06/1933	El laïcisme destrueix l'autoritat civil	Església; política; congregacions;
e_96	El Matí	16/06/1933	El nostre enyorament d'ahir	Església; corpus;
e_97	El Matí	20/06/1933	Cal practicar la doctrina social de l'Església	Moviment obrer; sindicalisme;
e_98	El Matí	22/07/1933	Text íntegre de la conferència del senyor Amadeu Hurtado	Relacions Església-Estat;
e_99	El Matí	25/07/1933	Comentaris al discurs del senyor Amadeu Hurtado.1	Relacions Església-Estat;

Núm.	Pub.	Data	Títol	Ítems;
e_100	El Matí	26/07/1933	Comentaris al discurs del senyor Amadeu Hurtado.2	Relacions Església-Estat;
e_101	El Matí	27/07/1933	Comentaris al discurs del senyor Amadeu Hurtado.3	Relacions Església-Estat;
e_102	El Matí	28/07/1933	Comentaris al discurs del senyor Amadeu Hurtado.4	Església;relacions Església-Estat;
e_103	El Matí	12/08/1933	La tercera Assemblea d'Acció Popular	Catolicisme; Acció Popular;
e_104	El Matí	20/08/1933	La festa sense joia	Església; religiositat; festes;
e_105	El Matí	24/09/1933	La redempció de captius	Església;catalanisme; Mercè;
e_106	El Matí	21/10/1933	La política que més ha d'interessar-nos	Catolicisme; política; Espanya; eleccions legislatives; Setmana Social Catòlica;
e_107	El Matí	27/10/1933	La "Setmana Social" i la campanya política	Catolicisme;política; Espanya; eleccions legislatives;Setmana Social Catòlica;
e_108	El Matí	09/03/1934	La doctrina i la pràctica en matèria social catòlica	Església; doctrina social;
e_109	El Matí	05/04/1934	La compensació a la clerecia	Església; política; retribucions clerecia;
e_110	El Matí	10/04/1934	La nostra contraofensiva	Catolicisme; ensenyament catòlic;
e_111	El Matí	15/04/1934	El nostre camp d'acció	Catolicisme; política; Acció Catòlica;
e_112	El Matí	24/04/1934	L'obra dels Joves Cristians ja és en marxa	Cristianisme; Catalunya;

e. Església i cristianisme

ii. Fragments articulars

NÚMERO	PUBLICACIÓ O MANUSCRIT (man)	DATA	TÍTOL	ÍTEMS
FRAGMENTS				

e_1	El Matí	25/09/1929	La Verge de la Mercè als carrers	Festa Mercè; costums; dretes i esquerres;
<p>“La dolça imatge de la Mare de Déu de la Mercè passava ahir pels carrers de Barcelona. (...) Com ens debatem inútilment en lluites d'aparents ideologies, lluites de dretes i esquerres amb aires sociològics o polítics. En dies com ahir tot això ens sembla una mena de passatemp, un excés d'oblit de la lluita vertadera. (...) Parlem amb lleugeresa de les esquerres, i voldríem que tot el mal se'n derivés. Si les imaginem així, seria de justícia també dir que les esquerres no es formen sinó de les dretes corrompudes. Ans les esquerres no demanen la llei del divorci, les dretes han dut uns costums que l'han preparada (...)”</p>				

e_2	El Matí	1/10/1929	La Cavalcada	Festa de les missions; costums;
<p>“La festa de diumenge a la tarda veia la seva magnificència més exaltada pel contrast que incloïa en ella mateixa (...) Veus-aquí el contrast colpidor: l'ostentació ramblera i l'heroisme ocult del missioner (...)”</p>				

e_3	El Matí	2/10/1929	La premsa i el cardenal Dubois	Cardenal Dubois;
<p>“(...) Què tenia, doncs, el cardenal Dubois, que mereixia la simpatia d'uns i altres, i que el recordés tota la premsa amb elogi? És que era –diuen- un hàbil, un diplomàtic, un polític, inclinat sempre a la banda del poder, ambicions (...) La cançó ja és coneguda. El senyor Luís de Zulueta també la deia de Lleó XIII (...)”</p>				

e_4	El Matí	19/10/1929	Pius XI i Manzoni	Pius XI; Manzoni; Mussolini;
<p>“Pius XI ha mostrat diverses vegades l'admiració i la simpatia que tenia per Manzoni. (...) Segurament hauria plagut al poeta veure resolta la qüestió vaticana amb Itàlia (...) Més el que segurament hauria desplaçat a Manzoni és l'actitud del dictador. (...) La independència del Papa encara sembla discutida. La independència material, de totes maneres, és més ferma que no era, i la independència espiritual és com sempre (...)”</p>				

e_5	El Matí	6/11/1929	Resposta al senyor Rovira i Virgili	Rovira i Virgili; sobre la mort; mort de l'home i mor de la cultura;
<p>“ (...) El Sr. Rovira i Virgili, en un article depriment sortit a La Nau, parlava en la diada dels morts, de la immortalitat única dels pobles, de la humanitat, dels llenguatges: coses que nosaltres tenim per ben moridores; cada home mor, deia, però la humanitat perdura. ¿Qui no veu l'engany? ¿Qui no veu que l'única immortalitat que ens importa és la de cada home, i que la humanitat és una abstracció buida de sentit viu? (...) La cultura, les llengües, els pobles, totes aquestes coses passen de generació en generació; d'uns homes als altres no són més que instruments per a servir cada home en concret. I quan d'aquests instruments se'n fa com una mitologia convertint-los en finalitats, i dels homes se'n fa instrument per servir aquells ídols, no pot haver-hi un ordre moral sòlid (...)”</p>				

e_6	El Matí	14/12/1929	El cristianisme desequilibra l'home?	Cristianisme i món antic; Bofill i Mates;
<p>“ El nostre bon amic Sr. Bofill i Mates, en dos articles sortits a «La Publicitat», discorria sobre l'estudi de les humanitats (...) El concepte que en els seus articles m'ha semblat una dissonància és el que suposa en els antics un equilibri humà desfet pel Cristianisme. (...) Les doctrines cristianes no són com les de món antic que miraven només alguns aspectes de la vida, i així, fins entre els qui per recordar els que pensaren amb més plenitud veiem la inhumanitat de la república platònica i l'esclavitud en la política aristotèlica. La doctrina catòlica, en canvi, comprèn tota la vida humana, i per això és l'única doctrina que pot dur l'equilibri a l'home (...)”</p>				

e_7	El Matí	25/12/1929	La guerra contra el Nadal a Rússia	Sovietisme; persecució religiosa;
<p>“A la Rússia dels Soviets persisteix la guerra materialista contra la divinitat. Són els seus aspectes, precisament, més humans i bellament acolorits, que el sectarisme marxista vol arrencar del cor i dels ulls dels homes (...) per llurs intencions de millora social en particular i de justícia humana en general, ens trobem que tenen a llur desfavor de no haver aconseguit ni l'una cosa ni l'altra (...)”</p>				
e_8	El Matí	07/01/1930	El partit laborista i els catòlics	Catolicisme anglès laborista; educació; conservadorisme vs. Catolicisme;
<p>“A Anglaterra és tradicional l'odi contra el catolicisme, i aquest odi té en general distinta intensitat, segons els partits. On n'hi ha més és entre els conservadors (...)”</p>				
e_10	El Matí	26/03/1930	L'Església i la llibertat	Església i llibertat en relació a la problemàtica amb els intel·lectuals castellans; catalanisme i Església; política i Església;
<p>“Hi ha de part dels nostres heterodoxos, un desconeixement absolut de l'actitud de l'Església respecte el gran problema de la llibertat humana. “</p>				
e_11	El Matí	28/03/1930	Un nou separatisme	Esquerra política; separació Església-Estat;
<p>“Les nostres esquerres -en el sentit corrent d'aquesta denominació- posen un interès molt viu a demanar la separació de l'Església i l'Estat. Alguns fins parlen d'"Esglésies" com si l'Estat espanyol estigués o pogués estar unit a més d'una (...)”</p>				
e_12	El Matí	30/03/1930	L'ombra delatora	Església; persecucions antireligioses a Rússia;
<p>“El sant Pare havia ordenat que la diada de sant Josep d'enguany fos especialment consagrada per tota la catolicitat a pregar perquè cessés la persecució religiosa i les profanacions que han convertit la terra russa en un vast infern de blasfèmia i de misèria (...)”</p>				
e_19	El Matí	24/12/1930	Clam de caritat	Crisi; Cardenal Hayes, caritat obrers sense feina;
<p>“Ara com sempre, és en el cap catòlic on ressonen les veus més fervoroses, els clams més arborats a favor dels pobres. I això a nosaltres no ens pot sorprendre, perquè ja sabem que, així com l'egoisme és essencialment pagà, la caritat és la primera, la fonamental de les virtuts cristianes (...)”</p>				
e_21	El Matí	27/01/1931	L'excitació pontifícia al laïcat catòlic	Església; apostolat; social; rural;
<p>“(...)Els homes, en general han perdut tot esperit de religiositat..., no practiquen perquè no creuen (...) el jovent de la nostra pagesia -en uns indrets més que en altres va encaminant-se vers el comunisme (...)”</p>				
e_38	El Matí	15/10/1931	Ultratge i injustícia	Església i competències; obediència autoritat Estat-Església;
<p>“L'article 24 de la Constitució (...) "queden dissolts tots aquells Ordes religiosos que estableixin, a més de tres vots canònics, un altre especial obediència autoritat distinta de la legítima de l'Estat". Això, diguem-ho clar, constitueix una inqualificable injúria contra la persona augusta del sant Pare (...)”</p>				
e_39	El Matí	17/10/1931	Transacció	Església; Dissolució ordes religiosos;
<p>“(...)Totes aquestes coses ens ha fet pensar l'actitud que suposem del Partit Catalanista Republicà, reflectida en unes declaracions del sr. Nicolau d'Olwer i un article, publicat a "La Publicitat". (...) El Sr. Nicolau comença la seva nota dient: -Vaig votar un text dolent.-(...) I, malauradament, el text de l'article 24 tal com ha quedat aprovat, no té cap cosa bona, és dolent tot ell. I si és dolent, ni per via de transacció era acceptable (...)”</p>				

e_40	El Matí	20/10/1931	Les vies justes i legítimes	Església; valors; cristianisme;
"Pocs dies ha, "Crisol",reproduïa, traduït, la primera pàgina un editorial del nostre diari, recomanant la via aspra de la fortitud cristiana (...)"				
e_42	El Matí	22/10/1931	L'acció catòlica com un deure	Església; catolicisme; Lleó XIII;
"Senyors: hem procurat sempre que el diari expandís a Catalunya la veu de Roma; hem desitjat veure guarida aquella sordera dels catòlics que privava el nostre país del fruit que la veritat havia de portar-hi; i així vèiem, per exemple, que els ensenyaments de Lleó XIII eren desconeguts, al cap de la quarantena, en aquest país obert només a les doctrines de l'anarquia (...)"				
e_44	El Matí	25/10/1931	La reialesa permanent, les reialeses passatgeres	Església; festes cristianes;
"Ara fa un any escrivíem: "Alguns diuen que les monarquies van caient. I en efecte, n'hem vist caure algunes de prou dignificades perquè puguem sospitar que llur extinció és fatídica (...) D'any en any, impertorbablement celebrarem, mentre la pàtria no mori, la festa de la reialesa de Crist (...)"				
e_45	El Matí	01/11/1931	Per l'ensenyament lliure	Educació; Església i catolicisme; Ensenyament Lliure;
"(...) La Federació Catalana d'Estudiants Catòlics, la que convoqués a tot el poble de Barcelona no emmetzinat pel sectarisme, per la intolerància incivil, a l'acte d'afirmació de llibertat, de respecte als sentiments i als drets de tothom, que ha de celebrar-se en defensa i propaganda de l'Ensenyament Lliure."				
e_46	El Matí	05/11/1931	Els primers fruits	Educació; Església i catolicisme; Ensenyament Lliure;
"El míting de diumenge passat comença a llevar els seus fruits. De moment, ja va servir per revelar-nos l'existència d'una immensa massa ciutadana àvida d'actuar i de fer sentir (...) La consciència catòlica del nostre país ha estat feliçment desvetllada (...)"				
e_47	El Matí	11/12/1931	Els deures dels catòlics en el moment actual	Catolicisme; Evangeli;
"(...)Ara i sempre els deures dels catòlics es poden trobar compresos en dues paraules: l'Evangeli i Roma. L'Evangeli el tenim molt oblidat i no hi ha moment en la vida que no s'hagi de recordar(...)"				
e_48	El Matí	13/12/1931	Als catòlics	Catolicisme;
"En aquests moments en què l'onada de sectarisme i d'impietat s'ha anat engrandint fins a posar en perill les creences arraigades secularment al nostre poble, cal que per damunt de diferències polítiques i superant qüestions temporals, els catòlics unim el nostre esforç i coordinem la nostra activitat en defensa de l'ideal religiós, patrimoni espiritual que ens han llegat els nostres avis,(...)"				
e_49	VdT	22/12/1931	Feina positiva	Pau i revolució; catolicisme; J. Maistre; L.Herpéel; anarquisme;
"En les matèries tractades en aquesta pàgina és on tenim els adversaris més violents de fets i de paraules. La premsa anarco-sindicalista no té cap escrúpol a fer servir la mentida i la calúmnia. Res ha de substituir ni pot substituir la raó: aquesta és l'única força de la paraula (...) La feina als catòlics és constructiva i el que ha de construir no pot perdre temps escampant ires estèrils i, per tant, nocives a la seva obra mateixa (...). Però encara hi ha més. És que la violència és tan poc adient als catòlics, tan contrària a les seves doctrines que els adversaris se n'adonen de seguida i els prenen per uns hipòcrites que no fan res del que prediquen (...). Tinc a la taula un llibre de Lluís Herpéel ("Catholiques, sommes nous chrétiens?") en que s'ocupa de l'actitud dels catòlics en els diversos aspectes de la vida(...) Ara ens poden servir més tenint el nostre país somogut per la tempesta revolucionària. Tots s'adiuen al pensament del gran Josep Maistre -esperit no gaire comprès, i una mica difícil de comprendre- quan terminava les seves famoses "Consideracions sobre la França" dient que la verdadera contra-revolució no consistia a fer una revolució contrària, sinó a fer el contrari de la revolució (...)"				

e_51	El Matí	25/12/1931	La capta de Nadal	Església; catolicisme;
<p>“La nostra Església es troba ara pobra, malmirada i perseguida, per les potestats de la terra, talment com s’hi trobava Jesús Infant, el seu diví fundador, en el Portal de Betlem, en aquesta diada portentosa. Potser caldria que tots nosaltres, els catòlics de la nostra terra, sabéssim sentir-nos ingenus i humils com aquells pastors el record dels quals han perpetuat les sagrades lletres (...)”</p>				
e_55	El Matí	31/12/1931	Paraules de pau	Pius XI; Quadregesimo anno; economia i moral; socialisme; liberalisme;
<p>“Del commovedor missatge que el Sant Pare adreçà al Sacre Col·legi (...) Propugnem, en tractar de les grans angoixes econòmico-socials de l’hora present, la necessitat d’instaurar l’economia damunt la base de la moral cristiana, d’aquesta moral que el socialisme nega rodonament i de la qual pràcticament prescindeix el liberalisme econòmic (...)”</p>				
e_56	El Matí	01/01/1932	La declaració de l’Episcopat	"Declaració col·lectiva de l’Episcopat espanyol"; Periodisme catòlic; Relacions Església-Estat;
<p>“(...)puix que ens considerem obligats a fer que aquest document mai no manqui damunt la nostra taula de treball, per tal com no en sabríem trobar d’altre que, en el compliment de la nostra missió de periodistes catòlics, ens oferís, sobretot, un més precís, segur i lluminós guiatge (...)”</p>				
e_57	El Matí	02/01/1932	L’orientació catòlica	"Declaració col·lectiva de l’Episcopat espanyol"; catolicisme; encícliques socials;
<p>“La declaració de l’episcopat assenyala l’esperit i el caràcter de l’actuació del catòlic (...) que no ho siguin de paraula, sinó ben íntimament i responent-hi amb obres (...)”</p>				

II. Bibliografia

a. Bibliografia

i. Llibres

ii. Articles, introduccions i pròlegs

b. Escrits de Josep Maria Capdevila

i. Llibres i edicions antològiques

ii. Catàlegs i separates

iii. Pròlegs i traduccions

iv. Discursos i parlaments

v. Diaris i revistes on Capdevila publica articles, estudis i editorials

a. Bibliografia

En aquest apartat bibliogràfic presentem els llibres i alguns dels articles, introduccions i pròlegs que han servit de base per aquest estudi.

Llibres

- ÁLVAREZ, S. *La Edad Media*. Dins Victòria CAMPS, *Historia de la ética*. Crítica, Barcelona, 1987
- ARISTÒTIL, *Política*, ed. Bilingüe; trad. Julián Marías, María Araújo; introducció, J. Marías. Instituto de Estudios Políticos (Clásicos políticos), Madrid 1951
- BALCELLS, A. *El nacionalismo catalán*. Historia 16. Madrid, 1999.
- BATLLORI, M. *Vuit segles de cultura catalana a Europa*. Ed. Selecta. Barcelona, 1959 (BS, 252).
- BENET, J. *Manuel Carrasco i Formigera, afusellat*. Edicions 62. Barcelona, 2009.
- BERGSON, H. *Matière et mémoire*. Quadrige. PUF. Paris, 1999.
- BILBENY, N. *Filosofia Contemporània de Catalunya*. Edhasa. Barcelona, 1985.
- CAMPS, V. *Historia de la ética*. Crítica, Barcelona, 1987
- CARDÓ, C. *El gran refús. El capítol VIII inèdit del llibre Les Dues Tradicions*. Claret, Barcelona, 1994.
- *Les dues tradicions*. Ed. Claret. Barcelona, 1977.
 - *La moral de la derrota i altres assaigs*. Ariel. Barcelona, 1959.
 - *Histoire Spirituelle des Espagnes*. Editions des Portes de France. Paris, 1946.
- CARDONA, C. *La metafísica del bien común*. Rialp, Madrid, 1966.
- CARRERAS I ARTAU. *Història del pensament filosòfic a Catalunya*. Llibreria Catalònia. Barcelona, 1931.
- CARRERES I PÉRA, J. *Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica*. PAM, 2003.
- CASASSAS, J. «Jaume Bofill i Mates: una aportació conservadora al liberalisme catalanista del primer terç del segle XX». Dins: BALCELLS, A. (i d'altres), *El pensament polític català. Del segle XVIII a mitjan segle XX*. Ed. 62. Barcelona, 1988.
- COLL, J. M.; COMÍN, A., (i d'altres) "Mounier, avui". Dins: *Emmanuel Mounier i el personalisme*. Ed. Cruïlla. Barcelona, 2002.
- COLOMER, O. *Josep Torras i Bages (1846-1916)*. Fundació Amics de les Arts i de les Lletres de Sabadell, 1996.
- COPLESTON, F. *Historia de la Filosofía, vol.9*. Ariel, Barcelona, 1980.
- CORETH, E. (i d'altres). *Filosofia cristiana en el pensamiento católico de los siglos XIX y XX*. Vols. I. II i III. Ed. Encuentro. Madrid, 1993-1997.

- CORTADA, J. *La filosofia de Josep Maria Capdevila*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2008.
- CUCURULL, F. *Catalunya, republicana i autònoma (1931-1936)*. Ed. De La Magrana. Barcelona, 1984.
- *Pròleg a La defensa de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya d'Amadeu Hurtado*. Undarius,. Barcelona. 1976
- CHOZA, J. *Manual de antropología filosófica*. Rialp. Madrid, 1988.
- DENIS, H. *Historia del pensamiento económico*. Ariel. Barcelona, 1970.
- DOMENACH, J.M., (et al.). *Pensamiento político de Mounier*. ZYX. Madrid, 1966.
- ESQUIROL, J.M. *Què és el personalisme? Introducció a la lectura d'Emmanuel Mounier*. Ed. Pòrtic. Barcelona, 2001.
- (d')ESPLUGUES, M. *El missatge d'Israel*. Obradors de la NAGSA, Barcelona, 1934.
- FERRATER MORA, J. *Les formes de la vida catalana i altres assaigs*. Ed. 62. Barcelona, 1991 (4ª ed.)
- *Diccionario de filosofía*. Alianza, Madrid, 1988.
- FIGUERES, J.M. *Prensa i Nacionalisme*. Pòrtic-Monografies. Barcelona 2002.
- FOIX, P. *Apòstols i Mercaders*. Nova Terra. Barcelona, 1976.
- GILSON, E., (et al.). *Jacques Maritain. Son oeuvre philosophique*. Bibliothèque de la revue thomiste.
- GIRALT, E., BALCELLS A., TERMES J., "El Moviment Obrer als Països Catalans" dins *Episodis de la Història de Catalunya*, Ed. 62, Barcelona 1975.
- GIRÓ, J. *Els homes són i les coses passen. Maurici Serrahima i Bofill (1902-1979), un filòsof-literat del segle XX*. BSO (PAM), 2004.
- *El pensament polític de Carles Cardó i de Jacques Maritain*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1995
- GINER, S. *Historia del pensamiento social*. Ariel, Barcelona, 1980.
- GONZÀLEZ, J.A. *Federalisme i autonomia a Catalunya (1968-1938)*. Curial. Barcelona, 1974.
- HÖFFNER, J. *Doctrina social cristiana*. Rialp, Madrid, 1964.
- *Manual de doctrina social cristiana*. Rialp, Madrid, 1974.
- IZQUIERDO, S. *Panoràmica de l'esquerra nacional*. Biblioteca de Catalunya. Barcelona, 2008.
- JOUBERT, J. *Pensaments*. Traducció catalana de Pere Benavent. Minerva. Segona Sèrie. Barcelona, 1918.
- JOLIVET, R. *Tratado de filosofía I. Lògica i Cosmología*. Carlos Lohlé. Buenos Aires, 1960
- *Tratado de filosofía III. Metafísica*. Carlos Lohlé. Buenos Aires, 1957
 - *Tratado de Filosofía IV. Moral*. Carlos Lohlé. Buenos Aires, 1966
- KASPER, W. *La misericordia*. Sal Terrae. Santander, 2012.
- LAJUGIE, J. *Las doctrinas económicas*. Oikos-tau. Barcelona, 1971.

- LLADONOSA, M. *Catalanisme i moviment obrer: el CADCI entre 1903 i 1923*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1988.
- LLEÓ XIII, *encíclics Rerum Novarum, Immortale Dei, Sapientiae Christianae*
- LLUÍS FONT, Pere. (coord.). *Les idees i els dies*. Ed. Proa. Barcelona, 2002 (IEC).
- MARITAIN, J. *Humanisme Intégréal*. Fernand Aubier. Paris, 1936.
- *Man and the state*. The University of Chicago Press Chicago, 1951.
 - *Oeuvres complètes. Vol. VIII: Principes d'une politique humaniste*. Editions de la Maison Française. Nova York, 1944
- MASCITELLI, E. «Marxismo». *Diccionario de términos marxistas*. Grijalbo, Barcelona, 1979.
- MASGRAU, R. *Els orígens del catalanisme polític*. Barcanova, Barcelona, 1992.
- MASSOT, J. *Cristianisme i catalanisme*, dins: TERMES et al. *Catalanisme: història, política i cultura*, L' Avenç S.A. Barcelona, 1986.
- MESSNER, J. *Ética general i aplicada*. Rialp, Madrid, 1969.
- MILLAN, A. *Persona humana y justicia social*. Rialp, Madrid, 1973.
- *Sobre el hombre y la sociedad*. Rialp, Madrid, 1976.
- MONCUNILL, Lluís M. *Carles Cardó, Un clàssic del pensament: Pòrtics de La Paraula Cristiana (1925-1936)*, edició, presentació i notes a cura de Ll. Moncunill, F. Moncunill i M. Martí, Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 2008.
- *A l'entorn de Carles Cardó. Diàleg de l'exili amb Joan de Borbó, comte de Barcelona*. Cossetània, Valls, 2008.
- MORA, A. *Les lluites del pare Miquel d'Esplugues. Uns episodis de Filosofia (i) Política*. Dins: J. MONTSERRAT; P. CASANOVAS (eds.) *Pensament i filosofia a Catalunya, Vol. 2 : 1924-1939*. INEHCA, Barcelona, 2003.
- MOUNIER, E. *Manifeste au service du personalisme, en Oeuvres*. Ed. Seuil. Paris, 1951.
- *El personalisme*. KADMOS, Salamanca, 2007 (1949. traducció, 2007).
<https://picgirona.files.wordpress.com/2010/10/el-personalisme1.pdf>
- OTFRIED HÖFFE, Ed. *Diccionario de Ética*. Crítica. Barcelona, 1994.
- PÉREZ J.L., *Josep Torras i Bages. Introducció al seu pensament polític*. Dins: J. MONTSERRAT; P. CASANOVAS (eds.), *Pensament i filosofia a Catalunya I: 1900-1923*. INEHCA, Barcelona, 2003.
- PESSARRODONA, M. *França: La cultura catalana exiliada*. Ara llibres. Barcelona, 2010.
- PIUS XI, *encíclica Quadragesimo Anno*, 1932.
- PONTIFICIO CONSEJO JUSTICIA Y PAZ, *Compendio de la doctrina social de la Iglesia*. BAC, Madrid, 2005.
- PRAT DE LA RIBA, E. *La nacionalitat catalana*. Ed. 62. Barcelona, 1988 (4ª ed.).
- RAGUER, H. *La Unió Democràtica de Catalunya i el seu temps (1931-1939)*. PAM. Barcelona, 1976.
- RAMÍREZ, S. M.. *Doctrina política de Santo Tomás*. Pub. Inst. Social Leon XIII. Madrid, 1952.

- RIBA, Carles. *Obres completes*. Vol. 1 i 2. Introducció d'Arthur Terry. A cura de J. Ll. Marfany. Ed. 62. Barcelona, 1965.
- RIQUER, B. (DE) *Regionalistas i Nacionalistas (1898-1931)*. Dopesa. Barcelona, 1979.
- RODRIGUEZ, F. *Doctrina Pontificia III. Documentos Sociales*. BAC, Madrid, 1964.
- ROUSSEAU, J.J. *Discurso sobre el origen i fundamentos de la desigualdad entre los hombres*. Alhambra, 1986.
- *Contrato Social*, Trad. Mauro Armiño. Alianza. Madrid. 1965.
- SABINE, George H., *Historia de la teoría política*. Fondo de Cultura Económica de España, 5ª reimpressió, Madrid, 2000
- SERRA HÜNTER, Jaume. *Filosofia i cultura. Suggestions i estudis*. Catalonia. Barcelona, 1932.
- SERRAHIMA, Maurici. *El fet de creure*. Ed. 62. Barcelona, 1967.
- *Dotze mestres. Destino*. Barcelona, 1972.
 - *Del passat quan era present. Edicions 62. Barcelona. Vol. I. 1972. Vol. II. 1974.*
 - *Josep Maria Capdevila, assaig biogràfic. Barcino. Barcelona, 1974.*
 - *Memòries de la guerra i de l'exili. Ed. 62. Barcelona. Vol. I. 1978. Vol. II. 1981.*
 - *Serrahima i el cristianisme postconciliar, dins Maurici Serrahima, Centenari, 1902-2002. Institució de les Lletres Catalanes, 2007.*
- SOLÀ, P. *Els ateneus obrers i la cultura popular a Catalunya (1900-1939)*. L'Ateneu Enciclopèdic. La Magrana. Barcelona, 1978
- TERMES, J. *La catalanitat obrera. La República Catalana, l'Estatut de 1932 i el Moviment Obrer*. Afers. Catarroja, 2007.
- *Federalismo, anarcosindicalismo i catalanismo*. Anagrama. Barcelona, 1976.
- THERBORN, G. *La Escuela de Frankfurt*. Anagrama. Barcelona, 1972.
- TOMÀS D'AQUINO. *Suma de Teologia*. BAC, 1994. El llibres de consulta del fons bibliogràfic del mateix Capdevila:
- *Thomas Aquinas, sanctus -Opuscula selecta, Tomus III. Paris : Lethielleux, 1881.*
 - *Thomas Aquinas, sanctus -Sancti Thomae Aquinatis doctoris angelici opera omnia iussu impensaue Leonis XIII P. M. edita. Tomus primus Commentaria in Aristotelis libros Peri Hermenias et posteriorum Analyticorum, cum synopsisibus et annotationibus Fr. Thomae Zigliara. – Romae : Propaganda Fide, 1882.*
 - *De principiis naturae. Edit. Rom. XXXI*
 - *De Regimine Principium. -La monarquía –. Trad. de L. ROBLES, i A. CHUECA, Tecnos, Madrid, 2007*
- TORRAS I BAGES, J. *Obres Completes*. Editorial Selecta. Barcelona, 1948.
- TORRENT, J.; TESIS, R. *Història de la premsa catalana*. Ed. Bruguera. Barcelona, 1966.
- TOUCHARD, J. *Historia de las ideas políticas*. Tecnos. Madrid, 1981.
- TRUYOL, A. *Historia de la filosofía del derecho i del Estado I*. Revista de Occidente. Madrid, 1976.

- URDANOZ, T. *Historia de la filosofía. VIII*. BAC. Madrid, 1985.
- VALLESPÍN, F. (ed.), *Historia de la teoría política*. Alianza. Madrid, 1981.
- VARGAS-GOLARONS et al., *Anarquisme i alliberament nacional*. El Llamp. Barcelona, 1987.
- YEPES, R.; ARANGUREN, J. *Fundamentos de antropología*. EUNSA. Pamplona, 2003.

Articles, introduccions i pròlegs

- AGUADO, Daniel. "Amb motiu del centenari de Josep Maria Capdevila", *Diari de Tarragona*, 21-VI-1992.
- ÁLVAREZ, Sabina. "La Edad Media". Dins: Victòria CAMPS, V. (Ed.) *Història de la Ètica* 1. Ed. Crítica, 1987.
- ANGLADA, M. Àngels. "Record de J. M. Capdevila", *El 9 Nou*, Vic, 10-VII-1992.
- ARAGÓ, Narcís-Jordi. "Memòria de Josep Maria Capdevila", *Revista de Girona*, 152. Maig-juny 1992, pàg. 7.
- "Anys de resistència i d'esperança", *Recoll*, Blanes, 22-VII-1995.
- BILBENY, Norbert. "Filosofia de l'exili i exili de la filosofia", *Enrahonar* (10). UAB, 1984.
- BORONAT, Josep Maria. "Una conversa amb Josep Maria Capdevila", *La Veu*, 6-II-1926.
- CARRERES I PÉRA, Joan. "Josep M. Capdevila i Balançó", *Punt Diari*. Girona, 16-X-1982.
- "Cartes inèdites de Josep Pla", (correspondència de Pla a Josep M. Capdevila). *HoraNova. Suplement literari i cultural*. Figueres, 23-IV-1984, pàg. VI.
- "Capdevila i Olot", *Diari de Girona*, 15 i 19-IV-1992.
- "J.M. Capdevila tindria cent anys", *Serra d'Or*, setembre 1992, pàg. 24-26.
- "Josep Maria Capdevila a través de la seva correspondència", *Revista de Girona*, 155. Novembre-desembre, 1992, pàg. 42-45.
- "Josep Maria Capdevila" a *Pensament i filosofia a Catalunya. III: 1940-1975*, SCF (INEHCA), 2004.
- CASASSAS, Jordi. "Els quadres del regionalisme. L'evolució de la Joventut Nacionalista de la Lliga fins el 1914", dins la revista *Recerques: Història, economia i cultura*, núm.14, 1983, pàg. 7-32.
- CASTELLANOS, Jordi. "Josep Maria Capdevila, un intel·lectual conseqüent", *La Vanguardia*, 9-VI-1992.
- DOLÇ, Miquel. "El magisterio de J.M.Capdevila", *La Vanguardia*, 7-IX-1967.
- FARELL, Glòria. "L'obra i pensament de Josep M. Capdevila", *Catalunya Cristiana*, 15-VII-1993.
- FARRIOL, Jaume. "Del retorn de Josep Maria Capdevila", *Vida Parroquial*, 1958. Figueres, 8-VI-1971.
- FORMENT, Eudald. "Introducción". Dins *Santo Tomás de Aquino, La Monarquía*. Tecnos. Madrid, 2007.
- GAMISSANS, Francesc. "El llegat periodístic de Josep Maria Capdevila", *Catalunya Cristiana*, 25-VI-1992.

GARGANTA I FÀBREGA, Miquel de. "Josep M. Capdevila i de Balançó", *Pàgines olotines*. Pròleg: Lluís Solé Sabarís. Ed. Municipals. Olot, 1984, pàg. 84-85.

- "Del retorn a casa, de Josep M. Capdevila", *El cruscat*, 8. Papers literaris de la Garrotxa, pàg. 62. Olot. Juliol 1971,

GARGANTA I VILAMANYA, Josep M. de. "Un estudi orientador: Principis de teoria política, per Josep Maria Capdevila", *Catalunya Social*, juny 1927, pàg. 5-6.

GIRÓ I PARÍS, Jordi. "Introducció" a *Els principis de la civilització*. Barcelonesa d'Edicions, 1992, pàg. 9-35 (*Eixos*, 11).

- "Josep M. Capdevila. Principis d'una filosofia per l'acció", *Serra d'Or*, setembre 1993, pàg. 49-50.

JARDÍ, Enric. "Maragall i Ors. Dos temperaments. Dues generacions", *Serra d'Or*, agost 1964, pàg. 10-14.

JOSEPH I MAYOL, Miquel. *Opus IV. Èxode 1939. De retorn a Catalunya*. Editorial Pòrtic. Barcelona, 1974, pàg. 21-101.

LLATES, Rossend, "Principis de teoria política", per Josep Maria Capdevila. *La Publicitat*, 8-VI-1927.

LLUÍS, Pere. "Esquema històric de la filosofia catalana", *Enrahonar* (10). UAB, 1984.

LORES, Jaume. "Unió Democràtica, avui", *Avul*. 4-VIII-1997.

G. MATTAI, "Propiedad". Dins L. ROSSI; Ambrossio VALSECCHI, *Diccionario enciclopédico de teología moral*. Ed. Paulinas, Madrid, 1984.

MOUNIER, Emmanuel. "L'Europe contre les hégémonies", *Esprit*, núm. 74 (1938), p.163. Cit. COMÍN,.

PARELLADA, Clotilde, "Precisiones sobre Capdevila y El Matí", *La Vanguardia*, 30-VI-1992.

PLA, Josep. "Acció Catalana i Acció Francesa", *La Publicitat*, 3-VII-1923.

- "Crítica i pedanteria", *La Publicitat*, 3-VIII-1924.

- "Joseph Conrad", *La Publicitat*, 8-VIII-1924.

- "Un manual de decadència", *La Publicitat*, 6-VIII-1927.

- "Maragall", *La Publicitat*, 12-X-1927.

- "El quadern gris. Un Dietari", Destino. Barcelona, 1969. Anotació corresponent a l'11-V-1918, pàg. 164-165 (OC, I).

- "Josep Maria Capdevila el 1966" a *Retrats de passaport*. Destino, 1970. Barcelona, pàg. 586-592 (OC, XVII).

PRATS, Modest. "Josep M. Capdevila: una memòria a refer", *El Punt*, 14-VI-1992.

ROBLES, Laureano i CHUECA, Ángel, Prefaci a *Sant Tomàs d'Aquino – La monarquía –*. Tecnos, Madrid, 2007, pàg. CXXIX.

ROMEVA, Pau. "Chesterton i la qüestió social. El distributisme", *La Nova Revista*, novembre 1927, pàg. 197-206.

- *Textos sobre Chesterton*, edició a cura de Josep Monserrat Molas i Sílvia Coll-Vinent, Barcelona: Facultat de Filosofia Universitat Ramon Llull, 2006.

ROSSELL, Mercè. «Estudi introductori», dins *LA GENERALITAT DE CATALUNYA, II. La política cultural*. Ed. Undarius, 1977.

SALES, Jordi R. "Jaume Serra Húnter: El pensament i la vida", *Enrahonar* (12). UAB, 1985.

SERRA HUNTER, Jaume. "Idealitat, metafísica, espiritualisme", *Enrahonar* (10). UAB, 1984.

- SERRAHIMA, Maurici. "Un llibre nou", *Diari de Mataró*. Mataró, 25-XII-1932.
- "Sobre el Noucentisme", *Serra d'Or*, agost 1964, pàg. 7-9.
 - "Josep Maria Capdevila", *Destino*. Barcelona, 15-I-1972.
 - "Josep Maria Capdevila", *Serra d'Or*, febrer 1972, pàg. 19-20.
 - "En la mort de Josep Maria Capdevila" dins *Presbyterium-Quaderns de Pastoral*, núm. 19, Barcelona. Agost 1972, pàg. 446-455.
 - "Antologia de Josep Maria Capdevila" dins *Presbyterium-Quaderns de Pastoral*, núm. 19, Barcelona. Agost 1972.
 - "Notes sobre el Matí", *Els Marges*, núm. 6, Febrer 1976, pàg. 111-119.
- SEVERAL. "Poetes i crítics", *El Borinot*, 108. Barcelona, 17-XII-1925.
- SOLDEVILA, Carles. "Josep Maria Capdevila", *La Publicitat*, 7-I-1926.
- "Ja hi ha assagista", *La Publicitat*, 14-I-1926.
 - "L'art d'escriure cartes", *La Publicitat*, 24-II-1926.
 - "Sobre el galicisme en la nostra cultura", *La Publicitat*, 20-XI-1926.
 - "La crítica i els crítics", *D'Ací d'Allà*, núm. 112, abril 1927, pàg. 104.
 - "L'art i la moral" (Dúplica a Manuel de Montoliu). *Obres Completes*. Selecta. Barcelona (BP, 21).
- SOLDEVILA, Ferran. "A propòsit d'una antologia", *La Publicitat*, 10-III-1925.
- "La Col·lecció Sant Jordi", *La Publicitat*, 10-VII-1926.
 - "La Cortesia cristiana", *La Publicitat*, 28-VII-1926.
 - "Al llarg de la meua vida", Ed. 62. 1970. Anotació 3-III-1936.
- TRIADÚ, Joan. "Tres llibres importants", *Serra d'Or*, Octubre 1965, pàg. 58-59.
- "Josep M. Capdevila en el record i en els llibres", *Avui*. 14-VI-1992.
- VERGÉS, Fermí. "Pròleg" a *Del retorn a casa*, 1971.
- XUCLÀ, Jordi. "Uns apunts sobre el pensament catalanista de Josep Maria Capdevila i Balanzó (1892-1972). *La Comarca d'Olot*, 681. 12-XI-1992, pàg. 6-18.

* * *

B. Escrits de Josep Maria Capdevila

En aquest apartat presentem la relació d'escrits de Josep Maria Capdevila.

L'hem extret de la publicació de Joan Carreres i Péra: Josep Maria Capdevila. Ideari i Poètica, PAM, 2003, respectant el criteri cronològic i temàtic de l'autor. Hem omès, per la seva extensió, el llistat d'articles que escrigué en els diferents rotatius i que es troben relacionats en el seu treball.

i. Llibres i edicions antològiques

"Pròleg" a Miquel COSTA I LLOBERA, *Líriques*. Tria de J. Estelrich i J.M. Capdevila. Ed. Catalana. Barcelona, 1923, p. IX-XXXIII. (*Biblioteca Literària*).

Les Cent Millors Poesies Líriques de la Llengua Catalana. Tria de Josep Maria Capdevila. ENC, Barcelona, 1925. 226 p.; Ed. ampliada, 1931. (CPB, 70).

Poetes i crítics. Barcelona. Ed. Catalònia, 1926, 294 p. (ERO,1).

Com s'ha d'escriure una carta en català. Amb un epíleg de Joaquim Ruyra. Ed. Barcino. Barcelona, 1926, 63 p. (CPB,3). Ed. 1926, 1927, 1928 i almenys tres edicions més, amb data de 1927, detectades en la postguerra.

"Tria del text, introducció, notes i glossari" a MARTORELL / GALBA, *Tirant lo Blanc*. Ed. Barcino. Barcelona, 1925-1929. (ENC, 2, 4-5, 11-12, 15-16 i 25-26).

"Introducció i tria" a Francesc Vayreda. 30 reproduccions de pintures i dibuixos. Ed. Sala Parés. Barcelona, 1926. (*Monografies d'Art*).

Amics i terra amiga. Ed. Barcino. Barcelona, 1932. (*Nou Esplet*, 2).

"Introducció i tria" a Jacint VERDAGUER, *Prosa*. Catalònia. Barcelona, 1936.

En el llinar de la filosofia. Correspondència amb Maurici Serrahima. Ed. Barcino. Barcelona. 1961, 87 p. (CPB, 187); *En el umbral de la filosofia*. Traducció del Catalán por Diva Perdomo. Prólogo de Paulina Crusat. Prod. Latino-americanas Lida. Cali. 1964, 90 p.

Eugeni d'Ors. Etapa barcelonina (1906-1920). Ed. Barcino. Barcelona, 1965. (LRSS, 37).

Estudis i lectures. Ed. Selecta. Barcelona, 1965, 287 p. (BS, 378).

"Tria i semblança de l'autor" a *Poesies de Josep Maria de GARGANTA*. Notes per Joan de Garganta. Ed. Barcino. Barcelona, 1968. 157 p. (LRSS, 38).

Del retorn a casa. Pròleg de F.Vergés. Pòrtic. Barcelona, 1971, 146 p. (LB, 27).

Els principis de la civilització. Introducció de Jordi Giró i París. Barcelonesa d'Edicions. Barcelona. 1992. 173 p. (Eixos, 11).

ii. Catàlegs i separates

"El concepte de creació en l'obra artística", *IEC*. Barcelona, 1923, p. 305-321; (ASCF,I); "L'artiste en face de son oeuvre", *Xenia Thomistica*. Impremta Políglota Vaticana. Pontificio Collegio Angélico, Roma, 1925, p. 379-388.

"Belleza i veritat", *Revista d'Estudis Franciscans*. Barcelona, 1924.

"L'art de Lluís Bracons", Catàleg a l'exposició de laques. Barcelona, abril 1925.

"L'oposició de la poesia catòlica i la poesia pagana", *La Paraula Cristiana*, 7. Juliol 1925, p. 4-28.

"Apologia del nu", *La Veu*, 23-VII-1927; 14-VIII-1927; 3 i 21-IX-1927.

"Principis de teoria política", *La Paraula Cristiana*, 3. Març 1928. p. 196-218.

"Filosofia de luxe", *Franciscàlia*. Editorial Franciscana. Barcelona, 1928.

"Lletres de filosofia", *Criterion*. Barcelona, 1930, p. 139-143 i 376-381.

"L'Acció Catòlica com un deure", Conferència inaugural de l'Associació "Amics d'El Matí", (16-X-1931). *El Matí*, 22-XI-1931.

Presentació del programa de concert de piano de Gonçal Tintorer. Tarragona, 11-IV-1953.

"Visita Espiritual a la Verge de Montserrat" per Josep Torras i Bages i "El Sant Rosari" per Jacint Verdaguer. Bogotà, 1952.

"Antologia Josep Maria Capdevila" per Maurici SERRAHIMA a: *Presbyterium-Quaderns de Pastoral*, 19. Barcelona, agost 1972.

"Josep M. Capdevila a Valls" per Josep MIQUEL I MACAYA; *Cultura*. Valls, juliol-agost de 1979.

iii. Pròlegs i traduccions

"Pròleg" a *Presència de Catalunya. I La terra. El paisatge català a través dels seus poetes*. Generalitat de Catalunya. DC. Barcelona, 1938. (SCF).

Traducció del Castellà a Florentino ALCAÑIZ. *Consagració personal al Sagrat Cor de Jesús*. 1a Edició catalana. Indústries Litogràfiques. Girona, 1969.

"Pròleg" a Clementina ARDERIU. *Poesies*. Tria de Tomàs Garcés. Edicions Lira. Barcelona, 1923. (EPA).

"Notícia sobre Balmes" a *La civilització. Pàgines de Jaime Balmes*. Barcelona, 1922, 99 p. (BES, 3); Versió del Castellà a Jaume BALMES, *La civilització*. Ed. Barcino. Barcelona, 1930, 62 p. (CPB, 59).

"Introducció" a Pere BERENGUERES. *D'ara i d'abans*. Barcelona, 1967.

"Introducció" a BOSSUET. *Discursos*. Versió del francès a cura de J.M. Capdevila. Ed. Barcino. Barcelona, 1926, 119 p. (CSJ, 6).

Versió del francès a la *Cançó de Roland*. 1934-36. Text Inèdit.

Versió de l'italià a E.CHIOCCHETTI. "La filosofia de Giovanni Gentile", *Quaderns d'Estudi*. 1. Gener 1923, p. 31-35 i 102-107.

Versió del llatí a Tul·li CICERÓ. "Tusculanes", Cap. I. Desembre 1971. Text Inèdit.

"Notes d'ambientació i genealogia espiritual" a *Diaris i records de Pere Coromines*. Vol. III. "La República i la guerra civil", Curial, Edicions Catalanes. Barcelona, 1975, p. 337-357. (LMJ, 5).

Versió del Castellà a Pere DORADO MONTERO. *La natura i l'Història*. IEC. Barcelona, 1917. (BF, II).

"Pròleg" a Joaquim FOLGUERA. *Poesies*. Tria de T. Garcés. Ed. Lira. Barcelona, 1924. (EPA).

Versió del Castellà al "Pròleg" de Manuel GARCÍA MORENTE. *La pedagogia social de Natorp. Quaderns d'Estud.* 3. Abril 1916, p. 193-201.

"Introducció" a GOETHE. *Germà i germana*. Traducció per les alumnes de l'ESB. Minerva. Segona Sèrie. Barcelona, 1918, p. 3-8. (CPLM, III).

"Prefaci" a Miquel JOSEPH I MAYOL. *Iberoamèrica continent de l'esperança?* Barcelona, 1969. 233

"Pròleg" a GUERAU DE LIOST. *Poesies*. Tria de T.Garcés. Ed. Lira. Barcelona, 1923. 57 p. (EPA).

Versió del francès a Jacques LECRERC. *La vocation du chrétien*. Cap.I. "El reialme", Text inèdit. Desembre 1971.

"Pròleg" a Joan MARAGALL. *Obres Completes*. Vol. I. Ed. Sala Parés. Barcelona, 1929, p. 5-31. Reproduït a: *Obres Completes*. Vol. I. Poesia. Ed. Selecta. Barcelona, 1960, p. 1202-1211. (*Perenne*, 4); "Visions i cants de Joan Maragall" a: *Guia de literatura catalana contemporània*. A cura de J. Castellanos. Ed. 62. Barcelona, 1973, p. 47-62.

"Introducció" a Xavier de MAISTRE. "El leprós d'Aosta", Versió de J.M.Capdevila. *La Paraula Cristiana*, 28. Abril 1927, p. 346-362.

Versió de l'italià a Alessandro MANZONI. "Observacions sobre la moral Catòlica", 1931-33. Text Inèdit.

Versió del francès a Jacques MARITAIN. "Les fronteres de la poesia", *La Nova Revista*, 10 i 12. Octubre i desembre 1927, p. 105-117 i 292-305.

"Pròleg" a Josep MIQUEL I MACAYA. *Història d'una biblioteca*. Eumo Editorial. Vic. 1988, p. 11-13.

"Pròleg" a Frederic MISTRAL. *Obres Completes*. Ed. Selecta. Barcelona, 1957, p. IX-XXXIX. (*Perenne*, 18).

Versió de l'occità a Frederic MISTRAL. "Contes", *La Paraula Cristiana*, 30. Juny 1927, p. 542-548.

"Pròleg" a Maria PERPINYÀ. *Poemes*. Ed. "La Revista", Barcelona. 1931.

"Pròleg" i versió de l'italià a Francesc de SANCTIS. *Crítica de la Divina Comèdia*. Ed. Catalana. Barcelona, 1921 (*EC*, XXVIII).

Versió del llatí a SANT CEBRIÀ. *De oratione dominica*. 1967. Text Inèdit.

Versió del francès a SANT FRANCESC DE SALES. *La cortesia cristiana*. Pròleg del P.Miquel d'Esplugues. Ed. Barcino. Barcelona, 1926, 114 p. (*CSJ*, 2).

Comentari i versió del llatí a SANT TOMÀS D'AQUINO. *De Ente et essentia*. 1934-35. Text Inèdit.

iv. Discursos i parlaments

"Discurs de l'Adéu". Pronunciat a Olot en la cloenda dels Jocs Florals. Setembre de 1921. Fragment Inèdit.

"Ingres". Parlament pronunciat a Olot el setembre de 1924 en la Inauguració de l'Exposició de Dibuix. Fragment Inèdit.

"El paisatge olotí". Parlament pronunciat a la Lliga Comarcal de Catalunya. *La Paraula Cristiana*, 7. Juliol 1925.

"Una divagació encisadora sobre el paisatge d'Olot". Parlament pronunciat al Cercle Artístic de Sant Lluç. *La Veu*, 1-X-1925.

"La matèria artística". Parlament pronunciat al Centre Artístic de Mataró. *La Veu*, 23, 24, 29 i 30-X-1925.

"La libertad y la Iglesia". Parlament pronunciat al Círculo de Estudios de Zaragoza (18-III-1926). *Ensayos*. Zaragoza. Abril 1926.

“Sant Francesc i la Pana de Vich”. Conferència llegida al Temple Romà de Vic dins el cicle dedicat al VII Centenari de sant Francesc (8-XI-1926). *La Paraula Cristiana*, 24. Desembre 1926, p. 510-520.

“Clementina Arderiu”. Notes llegides en la lectura de poemes de ... a la Sala Parés de Barcelona el 19-IV-1926. *Revista de Poesia*, 11. Març de 1927, p. 9-11.

“En Lllanera i En Quintana (o L'idealisme literari)”. Homenatge pòstum a Marian Lllanera i Enric Quintana al Centre “Atenea” d'Olot. (Orfeó Popular Olotí), 6-II-1928. *Revista d'Olot*, 26. Febrer 1928.

“L'Art i la vida”. Conferència quaresmal pronunciada al Foment Mataroní. Març de 1928. *Pensament Marià*, 1054. Mataró, 13-III-1928.

“La Diada del Llibre”. Parlament pronunciat al Círcol Catòlic de Mataró. *El Matí*, 8 i 10-X-1929.

“El bon gust”. Conferència quaresmal organitzada per la Congregació Mariana. Valls, Diumenge de Rams, 13-IV-1930. Cf. J. MIQUEL I MACAYA, “Josep M. Capdevila a Valls”, *Cultura*. Valls, juliol-agost de 1979.

“Una exposició d'art a Cervera”. Paraules de clausura en l'exposició de pintures de J. Gómez i J. Batlle i Campderrós. *El Matí*, 25 i 26-XI-1930.

“Als estudiants”. Parlament pronunciat la diada de sant Tomàs a la FCEC. *El Matí*, 12, 13 i 15-III-1931.

“Als estudiants”. Discurs llegit en la festa dels Jocs Florals Escolars de Barcelona, *El Matí*, 16-III-1931.

“El periodisme de demà”. Ponència llegida a primers de novembre a l'Assemblea d'Acció Popular de Barcelona. *El Matí*, 11-XI-1931.

“Els deures dels catòlics en el moment actual”. Conferència pronunciada davant la Junta Diocesana d'A.C. de Barcelona. *El Matí*, 13-XII-1931.

“El Taller-Escola d'Art”. Parlament amb motiu de la inauguració del TEA de Tarragona (1-XII-1934). Text Inèdit.

“El Dr. Joaquim Balcells”. Paraules de presentació del Dr. Balcells a l'Ateneu de Tarragona”, (19-V-1935).

“Homenatge a Ruyra”. Conferència al Casal de Cultura amb motiu del 80 aniversari de Ruyra. Barcelona, 27-IX-1938. Original català Inèdit; Vegeu versió castellana: “La obra de Joaquín Ruyra”, *Hora de España*, 21. Barcelona. Setembre 1938, p. 73-82.

“Discurs del President Josep Maria Capdevila” a: *Jocs Florals de la llengua catalana. Any LXXXVII de la seva restauració. I Centenari del naixement de Mossèn Jacint Verdaguer*. Bogotà (Colòmbia), 13-V-1945, p. 55-60.

“El pensament estètic del doctor Torras”. Certamen de Cantonigròs dedicat a Torras i Bages (7-VIII-1966) a *Miscel·lània Torras i Bages*. PAM, 1991, p. 167-174 (*Saurí*, 102).

v. Diaris i revistes on Capdevila publica articles, estudis i editorials:

ACÍ I D'ALLÀ, (D'). BARCELONA

ARQUITECTURA I URBANISME. BARCELONA

ART. BARCELONA

AUSA. VIC.

BUTLLETÍ DE LES JOVENTUTS NACIONALISTES. OLOT

CANIGÓ. FIGUERES

CATALUNYA SOCIAL. BARCELONA

CIUTAT D'OLOT, (LA). OLOT

COMARCA, (LA). OLOT
COSSETÀNIA. TARRAGONA
CRITERION. BARCELONA
ENSAYOS. ZARAGOZA
ESPLAI. SUPLEMENT D' "EL MATÍ", BARCELONA
ESTAT CATALÀ. REUS
ESTUDIS FRANCISCANS. BARCELONA
FÍGARO (EL). MADRID
FRANCISCÀLIA. BARCELONA
GERMANOR. "Butlletí dels Exercicis Espirituals", BARCELONA
GORG. VALÈNCIA
HORA DE ESPAÑA. BARCELONA
HORIZONTES. BANYOLES
INSTANT, (L'). BARCELONA
LLUC. MALLORCA
MATÍ, (EL). BARCELONA
MIRADOR-MERIDIÀ. BARCELONA
NOVA REVISTA, (LA). BARCELONA
OLOT-MISIÓN. OLOT
PARAULA CRISTIANA (LA). BARCELONA
PENSAMENT MARIÀ. MATARÓ
PONT BLAU. CIUTAT DE MÈXIC
PRESENCIA. GIRONA
PRODUCCIÓN. BARCELONA
PUBLICITAT (LA). BARCELONA
QUADERNS D'ESTUDI. BARCELONA
QUADERNS DE POESIA. BARCELONA
RECVLL. BLANES
REVISTA DE CATALUNYA. BARCELONA
REVISTA (LA). BARCELONA
REVISTA DE LAS INDIAS. BOGOTÁ (COLOMBIA)
REVISTA DELS LLIBRES (LA). BARCELONA
REVISTA DE PALAFRUGELL. PALAFRUGELL
REVISTA DE POESIA. BARCELONA
REVISTA D'OLOT. OLOT
SENY. OLOT
SERRA D'OR. ABADIA DE MONTSERRAT
TEMPS (EL). VALLS
VANGUARDIA (LA). BARCELONA
VELL I NOU. BARCELONA
VEU DE CATALUNYA (LA). BARCELONA
VIDA CATÒLICA. GIRONA
VIDA NOVA. *Revista Catalano-Occitana*. MONTPELLER
VIDA OLOTINA. OLOT
VIDA PARROQUIAL. FIGUERES
XENIA THOMISTICA. ROMA

* * *